

Александър Дюма

Още десет години по-късно
– Виконт дьо Бражелон

I ПИСМОТО

Към средата на месец май 1660 година, в девет часа сутринта, когато горещите вече лъчи на слънцето изсушаваха росата по дивите репей на замъка Блоа, една малка кавалкада, която се състоеше от трима мъже и двама пажове, мина по градския мост и не направи голямо впечатление на жителите, които се разхождаха по кея. Те само вдигнаха ръце към шапките и допълниха това първо движение със следните думи, казани на най-чист френски език:

– Ето негово височество се връща от лов. И нищо повече.

Но докато конете се изкачваха по стръмния наклон от реката към замъка, няколко дюкянски продавачи се приближиха до последния кон, на чието седло бяха окачени различни птици, вързани за шиите.

С истинска селска откровеност любопитните изразиха своето презрение към тоя оскъден лов, поприказваха си за неудобствата на лова със соколи и се върнаха към заниманията си. Само един от любопитните – едро, червенобузесто и весело момче – попита защо негово височество, които би могъл толкова добре да прекарва времето благодарение на огромните си доходи, се задоволява с това жалко развлечение.

Отговориха му:

– Не знаеш ли, че главното развлечение на негово височество е да се отегчава?

Веселото момче вдигна рамене с движение, което означаваше ясно като бял ден:

„В такъв случай предпочитам да бъда продавач в дюкян, отколкото принц“.

И всеки се залови с работата си.

Между това негово височество продължаваше пътя си с такъв меланхолен и едновременно величествен вид, че сигурно би възбудил възхищението на зрителите, ако имаше зрители; но жителите на Блоа не можеха да простят на негово височество, задето е избрал веселия им град, за да се отегчава; и всеки път, когато виждаха отегчаващия се принц, те се измъкваха незабелязано, като се прозяваха, или се отдръпваха от прозорците в дъното на стаите, сякаш искаха да избягнат приспивателното влияние на това дълго, бледо лице, на тия сънливи очи и на тая немощна осанка. Така че достойният принц можеше да бъде почти

уверен, че няма да види никого по улиците, ако намисли да се разхожда.

И така, от страна на блоаските жители това беше много престъпно неуважение: негово височество заемаше първо място в кралството, стоеше може би по-високо от краля. Действително ако Луи XIV, които царуваше тогава, беше имал щастието да се роди син на Луи XIII, негово височество бе имал честта да се роди син на Анри IV. Следователно жителите на Блоа трябваше да се гордеят с предпочитанието, което Гастон д'Орлеан бе отдал на града им, като се беше заселил с двора си в старинния замък Блоа.

Но такава беше съдбата на тоя велик принц: той не възбуждаше никога вниманието и възхищението на тълпата. Негово височество свикна най-после с това.

Може би именно това му даваше тоя вид на спокойно отегчение. По-преди негово височество водеше много деен живот. Не може човек да стои със скръстени ръце, когато отсичат главите на дванадесетина от най-добрите му приятели. Но след идването на кардинал Мазарини в министерството не бе отсечена главата на никого и негово височество остана без всякакво занимание, а това се отрази на настроението му.

И така, животът на клетия принц протичаше много унило. Сутрин той ходеше на лов по бреговете на Бьоврон или в горите на Шеверни, след това преминаваше Лоара и отиваше да закусва в Шамбор, с апетит или без апетит; и до следния лов жителите на Блоа не чуваха нищо за своя владетел и господар.

Ето как принцът се отегчаваше *extra muros*¹; що се отнася до отегчението в стените на града, ние ще дадем представа за него на читателя, ако желае да последва кавалкадата заедно с нас и се изкачи до величественото преддверие на замъка Блоа.

Негово височество яздеше дребен породист кон с широко седло от пурпурно кадифе и стремена във формата на обувка; конят беше жълто-червеникав; пурпурната кадифена късовейка на негово височество под мантия със същия цвят се сливаше със седлото; и само по тоя общ червен тон можеше да се познае принцът между двамата му другари, от които единият беше с лилава дреха, а другият със зелена. Тоя отляво, облеченият в лилаво, беше началникът на конюшната, а тоя отдясно, облеченият в зелено, беше главният ловец.

Единият паж носеше два ловджийски сокола на прът, другият държеше в ръка ловджийски рог, с които затръби лениво на двадесет

1. *Extra muros* (лат.) – извън стените (на града). – Б. пр.

крачки от замъка. Всички, които заобикаляха ленивия принц, действаха като него, тоест лениво.

При тоя сигнал осем войници, които се разхождаха на слънце в квадратния двор, грабнаха алебардите си и негово височество влезе тържествено в замъка.

Когато принцът влезе в двора, няколкото хлапетии, които тичаха подир кавалкадата и си показваха един на друг убитите птици, се разпърснаха, като разсъждаваха за това, което току-що бяха видели; после, когато те си отидоха, улицата, площадът и дворът опустяха напълно.

Негово височество слезе мълчаливо от коня, влезе в покоите си, където камердинерът му подаде да се преоблече; и тъй като нейно височество още не беше изпратила да кажат, че закуската е готова, негово височество се изтегна в един лежащ стол и заспа тъй дълбоко, като че ли беше единадесет часа вечерта.

Осемте войници, които знаеха, че няма какво да правят чак до вечерта, легнаха на каменните пейки, на слънце; конярите с конете изчезнаха в конюшните; в замъка сякаш всичко заспа подобно на негово височество с изключение на няколко птички, които цвърчеха весело в храстите.

Изведнъж сред тая сладка тишина се разнесе силен, продължителен смях, които накара няколко от заспалите алебардисти да отворят очи.

Тоя смях идваше от замъка, от един прозорец, ярко осветен от слънцето.

Гравираното желязно балконче пред тоя прозорец беше украсено със саксия с червени шибои, друга саксия с иглики и трета с подранил розов храст; ярката зеленина на тоя храст беше изпъстрена с много червени точки, което показваше, че розите скоро ще цъфнат.

В стаята, осветена от тоя прозорец, се виждаше четвъртата маса, покрита със стара харлемска покривка с големи, цветя; посред масата стоеше глинена ваза с дълга шия, в която бяха натопени перуники и мина сълза; отстрани на масата, едно срещу друго, седяха две момичета.

Те се държеха много особено: можеше да се вземат за пансионерки, избягали от манастир. Едното, облегнало лакти на масата, с перо в ръката, пишеше грижливо на лист хубава холандска хартия; другото, коленичило на един стол, което му позволяваше да се наведе през облегалото чак до средата на масата, гледаше как пише приятелката му. Те викаха, шегуваха се, смееха се и най-после избухнаха в такъв силен смях, че уплашиха птичките в храстите и смутиха съня на гвардейците на негово височество.

Щом се заловихме с портрети, ще ни бъде позволено, надяваме се, да нарисуваме още два – последните в тая глава.

Момичето, което беше коленичило на стола, тоест това, което вдигаше шум и се смееше, беше хубаво, на деветнадесет-двадесет години, с мургаво лице, черна коса, с блестящи очи, които святкаха под рязко очертаните вежди; зъбите му блестяха като бисери между кораловочервените устни.

Движенията му сякаш бяха резултат от действието на някаква ба-рутна мина; то не се движеше, а скачаше.

Другото момиче, което пишеше, гледаше неуморимата си приятелка със сини очи, светли и чисти, както тоя ден беше светло и чисто небо-то. Косата му, пепеляворуса, изящно сресана, висеше на меки къдри около седефените му бузи; ръката, която лежеше на хартията, беше прелестна, но тънка, което показваше, че то е още много младо. При всяко високо извикване на приятелката му то надигаше уж възмутено нежните си бели рамене, на които, както и на ръцете, още липсваше пълнота и закръгленост.

– Монтале! Монтале! – каза то най-после с приятен и галещ като песен глас. – Вие се смеете много високо, смеете се като мъж; не само ще обърнете внимание на господ гвардейците, но и няма да чуете звънеца на нейно височество, когато нейно височество ви повика.

Младото момиче, което се наричаше Монтале, не престана нито да се смее, нито да маха с ръце при тая забележка. То само отговори:

– Луиз, вие не казвате това, което мислите, мила моя. Вие знаете, че господ гвардейците, както ги наричате, са вече заспали и че с топ не можеш да ги събудиш; вие знаете, че звънецът на нейно височество се чува дори на блоаския мост и следователно ще го чуя, когато службата ми ме призове при нейно височество. Просто ви е досадно, че се смея, когато пишете; страх ви е да не би госпожа дьо Сен Реми, вашата майка, да се качи тук, както прави понякога, когато се смеем много високо; да не би да ни изненада и да види тоя огромен лист, на които за четвърт час сте написали само тия думи: Господин Раул...

– Вие имате пълно право, мила ми Луиз, защото след тия две думи могат да се напишат много други, такива многозначителни и пламенни, че госпожа дьо Сен Реми, милата ви майка, би имала право да бълва змии и гущери. Е, кажете, не е ли така?

И Монтале се разсмя още по-високо.

Русото младо момиче се разсърди не на шега. То скъса листа, на които наистина беше написано с хубав почерк Господин Раул, смачка

хартията в разтрепераните си ръце и я изхвърли през прозореца.

– Така, така! – каза госпожица дьо Монтале. – Нашата овчица, нашето невинно детенце, нашата гълъбичка се разсърди!... Не се страхувайте, Луиз: госпожа дьо Сен Реми няма да дойде, а ако дойде, вие знаете, че имам тънък слух. При това не е ли напълно позволено да се пише на стар приятел, когото познавате от дванадесет години, особено когато писмото започва с думите: Господин Раул?

– Добре, няма да му пиша – каза младото момиче.

– Ах, ето я Монтале добре наказана! – извика чернооката присмехулица, като продължаваше да се смее. – Хайде, хайде, вземете друг лист и да свършим бързо с вашето писане... Ах! Ето и звънецът бие! Е, бога ми, толкова по-зле! Нейно височество ще почака или ще мине тая сутрин без първата си почетна госпожица!

Действително се чуваше звънецът. Това означаваше, че нейно височество е свършила тоалета си и чака негово височество, които обикновено я водеше подръка от салона в трапезарията.

След като изпълняваше този обряд с особена церемония, височайшата двойка закусваше и се разделяше до обедата, които винаги почваше точно в два часа.

Щом звънецът заби, в кухнята, която се намираще в лявата страна на двора, се отвори една врата и през нея минаха един след друг двама домоуправители и осем помощник-готвачи, които държеха носилка с блюда, покрити със сребърни капаци.

Единият домоуправител, навярно старши по чин, допря мълчаливо палката си до гвардеца, които хъркаше на една пейка. Той беше дори така добър, че сложи в ръцете на тоя съвсем сънлив човек алебардата, изправена до него край стената. Без да иска обяснения, войникът придружи до трапезарията храната на негово височество, пред която вървяха един паж и двамата домоуправители.

Навсякъде, където минаваше храната, караулите отдаваха чест.

Госпожица дьо Монтале и приятелката ѝ гледаха от прозореца си подробностите на тоя церемониал, макар че отдавна бяха вече свикнали с него. Впрочем те го гледаха с такова любопитство само за да бъдат сигурни, че няма да ги обезпокоят. Ето защо, щом помощник-готвачите, гвардейците, пажовете и домоуправителите минаха, те седнаха отново край масата; у слънцето, което за миг беше осветило тия две прелестни лица, осветяваше сега отново само шибоите, игликите и розовия хрст.

– Е – каза Монтале, като седна отново на мястото си, – нейно височество ще закуси и без мене.

– О, Монтале, вие ще бъдете наказана! – отговори другото младо момиче, като седна тихо на мястото си.

– Наказана? А, да, тоест ще бъда лишена от разходка. Та аз само това желая, да бъда наказана! Да изляза с тая огромна кола, хванала се за вратичката, да завивам ту наляво, ту надясно по лош път, по които едва може да се измине една левга за два часа; после да се върна точно към това крило на замъка, където се намира прозорецът на Мария Медичи, при което нейно височество непременно ще каже: – „Кси може да повярва, че от тоя прозорец е избягала кралица Мария!... Четиридесет и седем стъпки височина!... Майката с двама принцове и три принцеси!“ Ако това е развлечение, Луиз, аз искам да бъда наказвана всеки ден, особено когато наказанието ми е да остана, с вас и да пиша такива занимателни писма като тия, които пишем.

– Монтале! Монтале! Трябва да се изпълняват задълженията.

– Лесно ви е да говорите за задължения, душичке моя, когато сте напълно свободна при тоя двор. Едничка вие се ползвате от всичките му облаги, без да носите никакви тежести, вие повече от мене сте почетна госпожица, защото нейно височество пренася на вас своето разположение към втория ви баща; така че вие влизате в тоя тъжен дом като птичките в тая кула: вдишвате въздуха, наслаждавате се на цветята, кълвете зърната, без да имате каквито и да било задължения, без да знаете що е отегчение! И вие ми говорите, че трябва да се изпълняват задълженията! Действително, моя прелестна ленивке, какви са вашите задължения? Да пишете на хубавеца Раул? А пък виждам, че и на него не пишете, така че, струва ми се, и вие пренебрегвате донейде задълженията си.

Луиз взе сериозен вид, облегна брадичката си на дланта и каза чистосърдечно:

– Значи ме укорявате за благоденствието ми! Как можахте? Вие имате бъдеще; вие служите при двора; кралят, ако се жени, ще повика негово височество при себе си; вие ще видите великолепни празници, ще видите краля, за когото казват, че е много хубав, много очарователен.

– А отгоре на това ще видя Раул, които служи у господин принца – прибави Монтале лукаво.

– Клетият Раул! – въздъхна Луиз.

– Сега е моментът да му пишете, душичке! Хайде, започнете отново с това знаменито Господин Раул, което блестеше начело на скъсания лист.

Монтале ѝ подаде перото и с чаровна усмивка насърчи ръката ѝ,

която написа бързо познатите ни думи.

– А сега? – попита по-младото момиче.

– Сега пишете това, което мислите, Луиз – отговори Монтале.

– Сигурна ли сте, че мисля нещо?

– Вие мислите за някого, а това е едно и също и дори по-лошо.

– Тъй ли смятате, Монтале?

– Луиз, Луиз, вашите сини очи са дълбоки като морето, което миналата година видях в Булон. Не, лъжа се, морето е коварно; вашите очи са дълбоки като лазура ей там горе, над главите ни.

– Е, добре, ако четете тъй добре в очите ми, кажете какво мисля, Монтале.

– Първо, вие не мислите Господин Раул; вие мислите Мои мили Раул.

– О! Не се червете от такава дреболия. Мои мили вие ме молите да ви пиша в Париж, където вие служите у господин принца. Как ли се отегчавате, когато търсите развлечения в спомена за една провинциалистка...

Луиз скочи.

Монтале – каза тя с усмивка, – не, аз мисля друго. Виджте, ето какво мисля.

Тя взе смело перото и с твърда ръка написа следните редове:

„Аз бих била много нещастна, ако така горещо не ме молахте да си спомня за вас. Тук всичко говори за първите години на дружбата ни, така бързо преминали, така сладко отлетели, че никога нищо няма, да унищожи очарованието им в сърцето ми.“

Монтале, която следеше бързото движение на перото и четеше наопаки, докато приятелката ѝ пишеше, запляска с ръце.

– Чудесно! – извика тя. – Това е откровеност, това е чувство, това е стил! Миличка, покажете на парижаните, че Блоа е град на хубавия език.

– Той знае, че за мене Блоа е земен рай – отговори младото момиче.

– Именно това исках да кажа и вие говорите като ангел.

– Свършвам, Монтале.

И младото момиче продължи да пише:

„Вие казвате, че мислите за мене, господин Раул. Благодаря ви, но това не може да ме учуди: аз зная колко пъти сърцата ни са били едно до друго.“

– О, о! – извика Монтале. – Внимавайте, агънце мое, там има вълци!

Луис се готвеше да отговори, когато изведнъж пред портите на замъка се чу конски тропот.

– Какво е това? – рече Монтале, като се приближи до прозореца. – Красив конник, бога ми!

– Ах, Раул! – извика Луиз, която също се беше приближила до прозореца.

Тя побледня и падна силно развълнувана край недовършеното си писмо.

– Ето един истински любовник! – извика Монтале. – Той пристига тъкмо навреме!

– Отдръпнете се от прозореца... Отдръпнете се, моля ви се! – прошепна Луиз.

– Хайде де, той не ме познава! Оставете ме да видя защо е дошъл тука.

II ПРАТЕНИКЪТ

Госпожица дьо Монтале имаше право: конникът беше приятен наглед.

Той беше млад човек на двадесет и четири-двадесет и пет години, висок, строен и носеше с грация тогавашната прелестна военна униформа. Големите му фуниевидни ботуши прикриваха крак, от които госпожица дьо Монтале не би се отказала, ако ѝ скимнеше да се преоблече като мъж. С едната ръка – ръцете му бяха тънки, но силни – той спря коня си напред двора, а с другата повдигна шапката с дълги пера, която хвърляше сянка върху сериозното му и едновременно простодушното лице.

Гвардейците се събудиха от канския тропот и скочиха.

Младият човек – почака единият от тях да се приближи до коня му, наведе се към него и каза с ясен и звънлив глас, които се чу дори от прозореца, където се криеха двете млади момичета:

– Пратеник до негово кралско височество!

– Аха! – извика гвардеецът. – Господин офицер, пристигна пратеник!

Но тоя добър войник знаеше добре, че никои няма да дойде, защото в целия отред имаше само един офицер, а и той живееше в дъното на замяка, в едно малко помещение, което гледаше към градините.

Ето защо войникът побърза да прибави:

– Господин кавалер, офицерът проверява постовете, докато отсъствува, ще бъде предупреден господин дьо Сен Реми, домоуправителят, – господин дьо Сен Реми! – повтори конникът и се изчерви.

– Познавате ли го?

Да разбира се. Съобщете му, моля ви се, за мене колкото се може по-скоро за мене на негово височество.

– Значи работата е бърза – каза гвардеецът сякаш на себе си, но с надеждата да получи отговор.

Пратеникът кимна утвърдително.

– В такъв случай – продължи гвардеецът – аз сам ще отида при Домоуправителя.

Между това младият човек слезе от коня. Докато другите войници разглеждаха с любопитство всяко движение на хубавия кон, първият

войник се върна и попита:

– Извинете, господин кавалер, но Ще ми кажете ли името си, ако обичате?

– Виконт дьо Бражелон, от страна на негово височество господин принц дьо Конде.

Войникът се поклони ниско и се заизкачва леко по стълбището за предните стаи, сякаш името на победителя при Рокроа и Лане му даде крила.

Господни дьо Бражелон не беше успял още да завърже коня си за железните перила на стълбището, когато дотича запъхтян господин дьо Сен Реми. С едната ръка той поддържаше големия си корем, а с другата цепеше въздуха, както рибар цепи вълните с греблото.

– А, господин виконт, вие тук, в Блоа! – извика той. – Но това е цяло чудо! Добър ден, господин Раул, добър ден!

– Моите почитания, господин дьо Сен Реми.

– Колко госпожа дьо Ла Вал... искам да кажа, колко госпожа дьо Сен Реми ще бъде щастлива да ви види! Но елате. Негово кралско височество закусва, трябва ли да го прекъснем? Важна ли е работата?

– И да, и не, господин дьо Сен Реми. Все пак една минута закъснение би могла да не се хареса на негово кралско височество.

– Щом е така, да нарушим заповедта, господин виконт. Елате! Впрочем днес негово височество е в отлично настроение. И при това вие ни носите новини, нали?

– Големи, господин дьо Сен Реми.

– И навярно добри?

– Превъзходни.

– Тогава да вървим по-скоро, колкото се може по-скоро! – извика добрякът, като си оправяше дрехите по пътя.

Раул тръгна след него с шапка в ръка, малко смутен от тържественото дрънкане на шпорите му по паркета на огромните зали.

Щом той изчезна във вътрешността на двореца, на познатия Ни прозорец се показаха отново главички и оживен шепот издаде вълнение-то на двете млади момичета. Скоро те взеха някакво решение, защото чернокосата главичка изчезна, а русата остана на прозореца, като се криеше зад цветята и гледаше внимателно стълбището, по което господин дьо Бражелон влезе в двореца.

Между това предметът на толкова голямо любопитство продължаваше пътя си, като вървеше след домоуправителя. Шум от бързи стъпки, приятна миризма от вино и готвено месо, дрънкане на чаши и съдове го

предизвестиха, че се приближава до целта.

Пажовете, прислужниците и лакеите, които се намираха в стаята пред трапезарията, приеха новодошлия с пословичната учтивост на тоя край. Някои от тях познаваха Раул, а почти всички знаеха, че идва от Париж. Би могло да се каже, че появата му спря за минута общата дейност.

Като чу шпорите в съседната стая, пажът, които наливаше вино на негово височество, се обърна като дете и не забеляза, че налива вино вече не в чашата на принца, а върху покривката.

Нейно височество, коя го не беше тъй погълната от мисли като славния си съпруг, забеляза разсеяността на пажа.

– Какво е това? – попита тя.

– Какво е това? – повтори негово височество. – Какво става там?

Господин дьо Сен Реми се възползува от благоприятната минута и мушна глава през вратата.

– Защо ме безпокоят? – запита Гастон, като сложи в чинията си дебел резен от съомга – една от най-големите, които някога са плували в Лоара, за да бъдат уловени между Пембьоф и Сен Назер.

– Пристигнал е пратеник от Париж. О, но след закуската на ваше височество, имаме време.

– От Париж! – извика принцът, като изпусна вилницата си. – Пратеник от Париж, казвате вие? А от страна на кого идва тоя пратеник?

– От страна на господин принца – побърза да каже домоуправителят.

По това време така наричаха господин дьо Конде.

– Пратеник от господин принца? – рече Гастон с безпокойство, което забелязаха всички присъстващи и което следователно удвои общото любопитство.

Негово височество помисли може би, че се е върнал в онова време на блажени заговори, когато всяко чукане на вратите го караше да се вълнува, когато всяко писмо можеше да съдържа държавна тайна, когато всеки пратеник служеше на много мрачна и много сложна интрига. Също така може би великото име на господин принца премина под сводевете на замъка Блоа като огромно привидение.

Негово височество отблъсна чинията си.

– Ще заповядате ли пратеникът да почака? – попита господин Дьо Сен Реми.

Един поглед на нейно височество вдъхна смелост на Гастон и той отговори:

- Не, не, напротив, нека влезе веднага!... Кси е той?
- Тукашен благородник, господни виконт дьо Бражелон.
- А, да, много добре!... Въведете го, Сен Реми, въведете го!

Като каза тия думи с обикновената си важност, негово височество така погледна служителите си, че всички – пажове, прислужници и коняри – оставиха салфетката, ножа и чашата и в пълно безредие се оттеглиха към втората стая.

Тая малка армия се раздели на две редици, когато Раул дьо Бражелон, които вървеше след господин дьо Сен Реми, влезе в трапезарията.

В минутата, когато остана сам, негово височество успя да придаде дипломатически израз на лицето си. Той не се обърна и зачака домоуправителят да доведе пратеника пред него.

Раул се спря при срещуположния край на масата така, че се намери между негово височество и нейно височество. От това място той се поклони много ниско на принца, много учтиво на принцесата, след това се изправи и зачака негово височество да му заговори.

От своя страна принцът почака вратите да бъдат затворени плътно; той не искаше да се обърне, за да се убеди в това със собствените си очи, защото такова движение би било недостойно за неговото величие; но той се вслушваше напрегнато в шума на бравата, които му обещаваха, че ще се запази тайната на разговора.

Когато вратата се затвори, негово височество вдигна очи към виконт дьо Бражелон и го запита:

- Изглежда, че идвате от Париж, господине?
- Току-що идвам, монсеньор².
- Как се чувства кралят?
- Негово величество се радва на великолепно здраве, монсеньор.
- А снаха ми?
- Нейно величество кралицата майка страда все още от белите дробове. Но от един месец е по-добре.
- Доложиха ми, че идвате от страна на господин принца. Това е сигурно грешка.
- Не, монсеньор! Господин принцът ми поръча да предам на ваше кралско височество едно писмо. Ето го. Чакам отговор.

Раул беше малко развълнуван от тоя студен и церемониален прием; гласът му се сниши постепенно и се изравни с ниския глас на принца.

2. Монсеньор – титла на принцове, висши сановници и други през Средните векове. – Б. пр.

Негово височество забрави, че самият той беше причината за тая тайнственост, и страхът го завладя отново.

Той прие с тревожен поглед писмото на принц дьо Конде, разпечата го, както би разпечатал някакъв подозрителен пакет, и го зачете, като се обърна, за да не може никои да види израза на лицето му.

Нейно височество следеше, всички движения на височайшия си съпруг със също такава тревога, каквато изпитваше той сам.

Безстрастен и малко освободен от вниманието на домакините, без да мърда от мястото си, Раул гледаше през отворения прозорец пред него градините и статуите в тях.

– Ах! – изведнъж извика негово височество с весела усмивка. – Но това е една приятна изненада и крайно мило писмо от господин принца! Прочетете сама, ваше височество.

Масата беше толкова широка, че ръката на принца не можа да достигне ръката на принцесата. Раул побърза да предаде писмото и извърши това тъй ловко, че принцесата остана очарована и му поблагодари приветливо.

– Вие без съмнение знаете съдържанието на писмото? – се обърна Гастон към Раул.

– Да, монсеньор: най-напред господин принцът ми даде поръчката устно, а след това размисли и написа писмото.

– Хубав почерк – каза нейно височество, – но аз не мога да го разчета.

– Бъдете тъй любезен да прочетете на нейно височество, господин дьо Бражелон – рече херцогът.

– Да, прочетете, моля ви се, господине. Раул зачете.

Ето съдържанието на писмото:

„Монсеньор,

Кралят заминава зад границата; вие навярно сте научили, че скоро ще се извърши бракосъчетанието на негово величество. Кралят благоволи да ме назначи за квартирмайстер през време на това пътуване и тъй като зная колко би било приятно на негово величество да прекара един ден в Блоа, осмелявам се да поискам позволение от ваше кралско височество да включа вашия замък в маршрута си. Но ако неочакваността на такава молба може да Причини някакво затруднение на ваше кралско височество, моля да ми съобщите по моя пратеник, един от моите благородници, господин виконт дьо Бражелон. Моят маршрут ще зависи от

решението на ваше кралско височество; ако не може да се мине през Блоа, ще насоча пътя си през Вандом или Роморантен. Смя да се надявам, че ваше кралско височество ще приеме молбата ми благосклонно като израз на безграничната ми преданост и на желанието ми да му бъде приятен.“

– За нас няма нищо по-приятно от това – каза нейно височество, която през време на четенето се беше вглеждала няколко пъти в очите на мъжа си. – Кралят тук! – прибави тя малко по-високо, отколкото трябваше, ако искаха да се запази тайна.

– Господине – рече негово височество на свои ред, като взе думата, – поблагодарете на господин принц дьо Конде и му изразете цялата ми признателност за удоволствието, което ми доставя.

Раул се поклони.

– Кога пристига негово величество? – продължи принцът.

– Кралят ще пристигне навярно довчера, монсеньор.

– Но тогава как щеше да се узнае отговорът ми, ако случайно беше отрицателен?

– Беше ми заповядано, монсеньор, да се върна колкото се може по-скоро в Божанси и да предам отговора на куриера, които веднага щеше да го предаде на господин принца.

– Значи негово величество е в Орлеан?

– По-близо, монсеньор: сега негово величество трябва да е пристигнал в Мьон.

– Дворът придружава ли го?

– Да, монсеньор.

– Ах, забравих да ви попитам за господин кардинала!

– Негово високопреосвещенство, изглежда, се радва на добро здраве, монсеньор.

– Неговите племеннички навярно го придружават, нали?

– Не, монсеньор; негово високопреосвещенство заповяда на госпожица Манчини³ да заминат за Бруаж. Те пътуват по левия бряг на Лоара, докато дворът идва по десния.

– Какво! Госпожица Мария Манчини също ли напуска двора? – попита негово височество, съдържаността на когото започна да намалява.

– Госпожица Мария Манчини на първо място – отговори Раул

3. Манчини – италиански род, с които кардинал Мазарини бил в роднински връзки. Мария Манчини (1639–1715) – племенничка на Мазарини, в която бил влюбен младият крал Луи XIV. – Б. пр.

скромно.

Бегла усмивка, едва забележим остатък от предишния му навик към заплетени интриги, освети бледите страни на принца.

– Благодаря ви, господин дьо Бражелон – каза тогава негово височество. – Вие не ще поискате може би да предадете на господин принца поръчката ми, тоест да му кажете, че неговият пратеник ми се е харесал много; но аз сам ще му кажа това.

Раул се поклони в знак на благодарност за ласкателния отзив.

Негово височество даде знак на принцесата и тя удари един звънец, които се намираше от дясната ѝ страна.

Веднага влезе господин дьо Сен Реми и стаята се изпълни с хора.

– Господа – каза принцът, – негово величество ми прави чест, пожелал е да прекара един ден в Блоа; надявам се, че кралят, моят племенник, няма да се разкайва за благоволението, което оказва на дома ми.

– Да живее кралят! – извикаха с неизразим възторг всички служители и преди всички господин дьо Сен Реми.

Гастон наведе глава в мрачна тъга; цял живот той трябваше да слуша или по-скоро да търпи тоя вик: „Да живее кралят!“; които не се отнасяше за него. Отдавна престанал да го чува, той се беше успокоил; и ето сега едно кралско величие, по-младо, по-живо и по-блестящо, се изправяше пред него като ново, по-болезнено предизвикателство.

Нейно височество разбра страданията на тоя плах и недоверчив човек. Тя стана от масата; негово височество последва несъзнателно примера ѝ; и всички служители, бръмчейки като пчели, заобиколиха Раул, за да го разпитват.

Нейно височество видя това движение и, повика господин дьо Сен Реми.

– Сега не е време за дрънкане, а за работа – каза тя с тон на домакиня, която се сърди.

Господин дьо Сен, Реми побърза да разпръсне кръга, които се беше образувал около Раул, и младият човек можа да излезе в предната стая.

– Надявам се, че ще се погрижат за тоя благородник – прибави нейно височество, като се обърна към господин дьо Сен Реми.

Доброят затича веднага след Раул.

– Нейно височество ни поръча да ви нагостим тук – рече той. – Освен това за вас има квартира в замъка.

– Благодаря, господин дьо Сен Реми – отговори Бражелон, – но вие знаете с какво нетърпение желая да поднеса почитанията си на господин графа – моя баща.

– Зная, зная, господин Раул, поднесете му също и моите най-дълбоки почитания, моля ви се.

Раул се избави от стария благородник и продължи пътя си.

Когато минаваше под свода на преддверието, като държеше коня си за юздата, един нежен глас го повика от дъното на една тъмна алея:

– Господин Раул!

Младият човек се обърна изненадано и видя едно младо чернокосо момиче. То сложи пръст на устните си и му протегна ръка.

Това младо момиче му беше непознато.

III СВИЖДАНЕТО

Раул се приближи до младото момиче, което го викаше така.

– А конят ми, госпожице? – попита той.

– Това не е затруднение! Ей тук, в първия двор, има навес; вържете там коня си и се върнете бързо.

– Слушам, госпожице.

Раул свърши това за няколко минути и се върна при малката вратичка, където в тъмнината видя отново тайнствената си водачка. Тя го чакаше на първите стъпала на една извита стълба:

– Ще бъдете ли достатъчно храбър да ме последвате, господин странствуващ рицарю? – попита младото момиче със смях, като видя мигновеното колебание на Раул.

Вместо отговор той се спусна след него нагоре по тъмната стълба. Така те минаха три етажа, момичето напред, той след него. И всеки път, когато търсеше перилата, той допираше ръце до копринената рокля, която шумолеше по двете страни на стълбата. Когато Раул се спъваше, водачката му викаше едно строго „шт!“ и му подаваше мека, парфюмирана ръчичка.

– Така може да се изкачи човек до кулата на замъка, без да усети умора – каза Раул.

– Това значи, господине, че сте много заинтригуван, много уморен и много неспокоен; но успокоите се, пристигнахме вече.

Младото момиче бутна една врата и на стълбата веднага нахлу поток светлина; на площадката можеше да се види Раул, които се държеше за перилата.

Чернокосото момиче мина напред, той го последва. То влезе в една стая; Раул влезе след него.

Паднал в клопката, той чу силен вик, обърна се и на две крачки от себе си видя младата руса хубавица със сини очи и бели рамене, която го позна и го нарече Раул. Тя стоеше със скръстени ръце и затворени очи.

Той видя и отгатна в израза на очите й толкова любов, толкова щастие, че падна пред нея на колене наред стаята и прошепна от своя страна името й: Луиз!

– Ах, Монтале, Монтале! – въздъхна тя. – Голям грях е да се лъже

така.

– Аз! Аз ли съм ви излъгала?

– Да, вие ми казахте, че ще отидете да узнаете какво става долу, а вместо това доведохте господина тук.

– Налагаше се. Иначе как щеше да получи писмото, което му писахте?

И Монтале посочи с пръст писмото, което беше още на масата. Раул се спусна да го вземе; но Луиз, макар и с явна класическа нерешителност, още по-бързо протегна ръка да го спре.

Раул срещна тая съвсем топла и съвсем разтреперана ръка, улови я и с такава почит я приближи до устните си, сякаш сложи на нея не целувка, а по-скоро полъх.

През това време госпожица дьо Монтале взе писмото, стъгна го грижливо на три, както правят жените, и го мушна в пазвата си.

– Не се страхувайте, Луиз – каза тя, – господинът няма да го вземе оттук, както покойният крал Луи XI не вземаше писъмцата от пазвата на госпожица дьо Отфор.

Раул се изчерви, като видя усмивката на двете млади момичета, и не забеляза, че ръката на Луиз беше останала в ръцете му.

– Така – рече Монтале, – вие ми простихте, Луиз, заедно ви доведох господина; вие, господине, не ми се сърдите вече, заедно ме последвахте, за да видите госпожицата. Значи сега, когато мирът е сключен, да поприказваме като стари приятели. Луиз, представете ме на господин дьо Бражелон.

– Господин виконт – каза Луиз със сериозната си грация и невинната си усмивка, – имам чест да ви представя госпожица Ор дьо Монтале, почетна госпожица на нейно кралско височество и освен това моя приятелка, моя най-добра приятелка.

Раул се поклони церемониално.

– А мене, Луиз, няма ли да ме представите също така на госпожицата?

– О! тя ви знае! Тя знае всичко!

Тя простодушни думи накараха Монтале да се засмее, а Раул – да въздъхне от щастие. Той си ги обясни така: тя знае цялата ни любов.

– Сега церемониите се свършиха, господин виконт – каза Монтале. – Ето едно кресло и ни кажете по-скоро каква новина ни донесохте тъй бързо?

– Госпожице, това не е вече тайна. Кралят, на път за Поатие, ще се спре в Блоа, за да посети негово кралско височество.

– Кралят ще бъде тук! – извика Монтале, като плесна ръце. – Ние ще видим двора! Разбирате ли, Луиз? Истинския парижки двор! О, боже мои! Но кога, господине?

– Може би довечера, госпожице; а утре сигурно. Монтале махна с ръка в знак на досада.

– Няма време да се пременим! Няма време да си приготвим рокля! Тук ние сме изостанали от модата като полякини! Ще приличаме на портретите от времето на Анри IV!... Ах, господине, лоша новина ни донесохте!

– Госпожици, все пак вие ще бъдете хубави.

– Това е блудкаво!... Все пак ние ще бъдем хубави, да, защото природата ни е създала сносни; но ще бъдем смешни, защото модата ни забрави... Уви, смешни! Аз ще се покажа смешна!...

– На кого? – запита Луиз простодушнo.

– На кого? Вие сте чудна, мила моя!... Може ли да ми се задава такъв въпрос?... На кого?... На всички... На придворните кавалери, на големците, на краля...

– Извинете, мила ми приятелко, но ако тук всички са свикнали да ни виждат такива, каквито сме...

– Съгласна съм; но това ще се промени и ние ще бъдем смешни дори за Блоа; защото всички ще видят парижките моди и ще разберат, че сме облечени като провинциалистки! Това е просто за отчайваме!

– Утешете се, госпожице.

– Стига! Впрочем толкова по-зле за тия, на които няма да бъде по вкуса! – заяви Монтале философски.

– Тия хора биха били без вкус – възрази Раул, верен на системата си да прави непрекъснато комплименти.

– Благодаря, господин виконт. Значи вие казвате, че кралят пристига в Блоа?

– С целия двор.

– И с госпожици Манчини?

– Не, без тях.

– Но кралят, разправят, не може да се раздели с госпожица Мария?

– Но ще трябва да мине без нея, госпожице. Господин кардиналът иска това. Той изпраща племенничките си в Бруаж.

– Какъв лицемер!

– Шт! – каза Луиз, като сложи пръст на розовите си устни.

– Е, тук никои не може да ме чуе! Аз казвам, че старият Мазарино Мазарини е лицемер, които гори от желание да направи племенницата

си френска кралица.

– О, не, госпожице! Напротив, господин кардиналт иска кралят да се ожени, за нейно величество инфантката Мария Тереза.

Монтале погледна Раул право в лицето.

– Нима вие, парижаните, вярвате на такива басни? – попита тя. – Ние тук, в Блоа, не сме тъй лековерни.

– Госпожице, ако кралят преминава през Поатие и тръгва за Испания, ако условията на сватбения договор са утвърдени от дон Луис де Харо и негово високопреосвещенство, вие разбирате, че това не са вече детски игри.

– Хайде де! Но нали кралят е все пак крал?

– Без съмнение, госпожице, но и кардиналт е все пак кардинал.

– Значи кралят не е човек? Значи той не обича Мария дьо Манчини?

– Той я обожава.

– Е, тогава ще се ожени за нея. Ние ще започнем война с Испания. Господин Мазарини ще пръсне няколко милиона от тия, които е сложил настрана. Нашите благородници ще извършат чудеса от храброст срещу гордите кастилци и мнозина от тях ще се завърнат с лаврови венци, а ние ще ги увенчаем с мирта. Ето как разбирам аз политиката.

– Монтале, вие сте луда! – каза Луиз. – Всяка крайност ви привлича, както светлината привлича пеперудите.

– А вие, Луиз, сте толкова разумна, че никога няма да обичате.

– О – прошепна Луиз с нежен укор, – но разберете, Монтале!... Кралицата майка, желае да ожени сина си за инфантката. Нима кралят може да не се подчини на майка си? Нима такъв крал като него може да даде лош пример? Когато родителите забраняват да се люби, трябва да се изгони любовта!

И Луиз въздъхна. Раул наведе смутено очи. Монтале се засмя.

– Аз нямам родители – каза тя.

– Вие имате навярно известие за здравето на господин граф дьо Ла Фер – рече Луиз след тая въздишка, която красноречиво разкри толкова скръб.

– Не, госпожице – отговори Раул, – още не съм ходил у баща ми; но аз отивах при него, когато госпожица дьо Монтале благоволи да ме спре. Надявам се, че господин графът е добре... Вие не сте чули нищо лошо за него, нали?

– Нищо, господин Раул, нищо, слава богу!

Тук настъпи мълчание. През това време двете души, които криеха

една и съща мисъл, се разбраха отлично, дори без помощта на поглед.

– О, у боже мои! – изведнъж извика Монтале. – Някои се изкачва!...

– Кси ли може да бъде? – запита Луиз и стана, обзета от силно безпокойство.

– Госпожици, аз ви затруднявам много! О, колко бях неблагоприятен! – промърмори Раул силно развълнуван.

– Тежки стъпки са – каза Луиз.

– Ах, ако е господин Маликорн, няма за какво да се безпокоим – прибави Монтале.

Луиз и Раул се спогледаха, сякаш се питаха: „Кси е тоя господин Маликорн?“

– Не се безпокоите – продължи Монтале, – той не е ревнив.

– Но, госпожице... – започна Раул.

– Разбирам... Той умее също да пази тайна като мене.

– Боже мои! – извика Луиз, която беше допряла ухо до откренатата врата. – Това са стъпките на майка ми!

– Госпожа дьо Сент Реми! Де да се скрия? – попита Раул, като се улови за роклята на Монтале.

Монтале се пообърка.

– Да – каза тя, – да, и аз познавам тропането на обувките й. Това е нашата отлична майка!... Господин виконт, много е жалко, че прозорецът гледа към паваж и до земята има петдесет стъпки.

Раул погледна смутено балкона. Луиз го улови за ръката и го задържа.

– Хайде де, да не съм полудяла? – извика Монтале. – Нали имам шкаф с парадни рокли? Той като че ли е направен точно за това.

Беше вече време за криене. Госпожа дьо Сен Реми се изкачваше по-бързо от обикновеното. Тя пристигна на площадката точно в момента, когато Монтале затвори шкафа и облегна тялото си на вратичката му.

– А! – извика госпожа дьо Сен Реми. – Тук ли сте, Луиз?

– Да, госпожо – отговори тя и побледня повече, отколкото ако я бяха изобличили в голямо престъпление.

– Добре, добре!

– Седнете, госпожо – каза Монтале, като предложи кресло на госпожа дьо Сен Реми и го постави така, че тя да бъде с гръб към шкафа.

– Благодаря, госпожице Ор, благодаря. Елате бързо, дъще моя, да вървим.

– Къде искате да вървя, госпожо?

– Но в къщи. Нали трябва да се приготви тоалетът ви?

– Какво има? – попита Монтале, като се престори на учудена, защото се страхуваше да не би Луиз да извърши някоя глупост.

– Значи вие не знаете новината? – попита госпожа дьо Сен Реми.

– Каква новина могат да научат две момичета в тоя гълъбарник, госпожо?

– Как!... Никого ли не сте видели?...

– Госпожо, вие говорите със загадки и ни карате да умираме от нетърпение! – извика Монтале, която не знаеше вече на кой господ да служи, като виждаше, че Луиз бледнее все повече и повече.

Най-сетне тя улови един красноречив поглед на другарката си, един от тия погледи, които биха накарали да се досети дори стена. Луиз сочеше на приятелката си шапката, злополучната шапка на Раул, която стоеше важно на масата.

Монтале се спусна към шапката, грабна я с лявата си ръка, прехвърли я зад гърба си в дясната и я скри, без да престава да говори.

– И така – продължи госпожа дьо Сен Реми, – дойде един куриер и съобщи за скорошното пристигане на краля. Е, госпожици, трябва да се наконтите!

– Бързо – извика Монтале, – бързо, Луиз! Последвайте госпожа майка ви и ме оставете да премеря парадната си рокля.

Луиз стана. Майка ѝ я улови за ръката и я изведе на стълбата.

– Елате! – каза тя. И прибави тихо:

– Когато ви забранявам да идвате у Монтале, защо идвате у нея?

– Госпожо, тя ми е приятелка. Впрочем аз току-що влязох.

– И никого ли не скриха пред вас?

– Госпожо!

– Видях една мъжка шапка... Сигурно е шапката на оня обесник, на оня нехранимайко!...

– Госпожо! – извика Луиз.

– На оня безделник Маликорн!... Една почетна госпожица приема такъв човек!... Пфу!

И гласовете замряха надолу по стълбата.

Монтале не изпусна нито дума от тоя разговор, защото ехото ѝ го предаваше като през фуния.

Тя вдигна рамене и като видя. Раул, които беше излязъл от скривалището си и също бе чул всичко, прибави:

– Клетя Монтале! Жертва на приятелството!... Клетя Маликорн! Жертва на любовта!

Тя спря поглед върху трагикомичното лице на Раул, които съжаляваше, че за един ден е узнал толкова тайни.

– О, госпожице – каза той, – как да ви благодаря за вашата любезност?

– Някои ден ще си уредим сметките – отговори тя. – А сега изчезвайте, господин дьо Бражелон, защото госпожа дьо Сен Реми е много строга и може да извърши тук обиск, които ще бъде неприятен за всички ни! Сбогом!...

– Но Луиз... как да узная?...

– Вървете! Вървете! Крал Луи XI⁴ е знаел какво върши, когато е изнамерил пощата.

– Уви! – рече Раул.

– А после нали аз съм тук? А аз струвам повече от всички кралски пощи! По-скоро на коня си! Госпожа дьо Сен Реми не трябва да ви завари тук, ако се качи пак, за да ми чете проповед.

– Тя ще каже на баща ми, нали? – прошепна Раул.

– И ще ви се карат! Ах, виконте, ясно се вижда, че идвате от двора: страхлив сте като краля. Пусто да остане, в Блоа ние минаваме често без съгласието на таткото! Попитайте Маликорн.

При тия думи младата лудетина улови Раул за раменете и го избута през вратата. Той слезе внимателно по стълбата, намери коня си, скочи на него и препусна така, като че ли го преследваха осемте гвардейци на негово височество.

4. Луи XI – френски крал (1461–1483), които възстановил пощата – древен институт на Римската империя. – Б. пр.

IV БАЩА И СИН

Раул яздеше по пътя, които му беше добре познат, които беше много мил на паметта му; по пътя, които водеше от Блоа към дома на граф дьо Ла Фер.

Читателят ще ни освободи от едно ново описание на това жилище. Той е бил вече там заедно с нас в други времена и го познава. Само че от последното ни пътуване там стените бяха станали по-сиви и тухлите бяха придобили зеленикавата отсянка на стара мед; дърветата бяха израсли; по-преди те протягаха мършавите си клони над оградата, а сега се бяха заоблили и покрити с листа, цвят и плод, хвърляха гъста сянка за минувача.

Раул видя отдалече островърхия покрив, двете малки кулички, гълъбарника между брястовете и гълъбите, които се виеха непрекъснато около тухления конус, но не се разделяха никога с него: така приятните спомени се вият около една светла душа.

Когато се приближи, той чу шума на скрипците, които скърцаха под тежестта на масивните кофи; също тъй му се стори, че чува меланхоличното стенене на водата, която пада обратно в кладенеца; тъжен, зловещ, тържествен шум, които поразява ухото на детето и на поета, и двамата мечтатели; шум, които англичаните наричат splash, арабските поети – *gasgachau* и които ние, французите, ако поискаме да бъдем поети, трябва да преведем описателно: шум на вода, която пада във водата.

Повече от една година не се беше виждал Раул с баща си. През цялото това време той се намираше при господин принца.

Наистина след всички вълнения на фрондата, за първия период на която се опитахме да разкажем в предишния роман на трилогията, Луи дьо Конде се помири с двора публично, тържествено и искрено. През цялото време, докато продължаваше разпратата между господин принца и краля, господин принцът, които отдавна се беше привързал към Бражелон, му правеше напразно предложения, съблазнителни за един млад човек. Граф дьо Ла Фер, неизменно верен на честта и на краля, на ония принципи, които един ден разви пред сина си в гробниците на Сен Дени, граф дьо Ла Фер отказваше постоянно на господин принца от името на сина си. Нещо повече: вместо да последва господин дьо Конде в бунта му, виконтът тръгна с господин дьо Тюрен, които се сражаваше за

краля. После, когато господин дьо Тюрен охладня на свои ред към краля, виконтът напусна господин дьо Тюрен, както по-преди напусна господин дьо Конде. От тая неизменна линия на поведение последва това, че Раул, макар и още много млад, взе участие в десет победи, защото Тюрен и Конде бяха победители само под знамената на краля, и нито веднъж не видя поражение, от което би могла да страда храбростта и съвестта му.

И така Раул по желанието на баща си служеше упорито и покорно на краля Луи XIV въпреки всички криволичения, които бяха нещо обикновено и може би неизбежни в тая епоха.

Господин дьо Конде, попаднал отново в милост, се възползува от дарената му амнистия, за да си върне много неща, включително и Раул. Господин граф дьо Ла Фер послуша здравия си разум и веднага изпрати Раул при принц дьо Конде.

Една година изтече от последната раздяла на бащата със сина; няколкото писма подсладиха, но не излекуваха мъката от отсъствието му. Ние видяхме, че Раул остави в Блоа и друга любов освен синовната.

Но нека бъдем справедливи към него: ако не беше случаят и госпожица дьо Монтале, тия два демона изкусители, Раул, след като изпълнеше поръчката, щеше да препусне право към къщата на баща си; без съмнение щеше да обърне глава назад, но нямаше да спре дори ако самата Луиз би протегнала ръце към него. Ето защо през първата половина на пътя Раул съжаляваше за миналото, с което се раздели тъй бързо, тоест за любимата си; през втората половина на пътя той мислеше за приятеля си, когото с голямо нетърпение искаше да види.

Раул видя, че вратата на градината е отворена, и пусна коня си по алеята, без да обърща внимание на гневното махане от страна на един старец, облечен в мораво вълнено трико и с голяма шапка от изтъркано кадифе.

Старецът, които плевеше с ръце една лехичка с ниски розови храсти и маргаритки, се възмути, като видя, че един кон препуска така по почистените и посипани с пясък алеи.

Той се осмели да изпусне едно силно „хм!“, което накара конника да се обърне. Тогава сцената се промени: като видя лицето на Раул, старецът скочи и загина към къщи с прекъслечни мърморения, което у него сякаш беше израз на луда радост.

Раул стигна до конюшните, предаде коня си на едно малко момче и затича по стълбата с бързина, която би зарадвала баща му.

Той премина вестибюла, трапезарията и салона, без да срещне

никого; най-после, като стигна до вратата на господин граф дьо Ла Фер, той почука нетърпеливо и влезе, като не дочака думата: „Влезте!“, която беше казана с важен и едновременно приятен глас.

Графът седеше край една маса, покрита с книжа и книги. Той беше все същият изящен и хубав благородник като по-преди, но времето беше придало на благородството и хубостта му по-тържествен и по-величествен характер. Чело чисто и без бръчки, над дълги къдри, повечето бели, отколкото черни; очи пронизателни и нежни под младежки мигли; мустаци тънки, слабо прошарени – над красиво очертани устни, сякаш никога не изкривявани от гибелни страсти; снага права и гъвкава; ръка безукорна, но тънка. Такъв беше знаменитият благородник, които толкова знаменити хора бяха превъзнасяли под името Атос.

В тая минута той нанасяше поправка в една тетрадка, изцяло писана от него.

Раул сграбчи баша си за раменете, за шията, както можа, и го прегърна така нежно, така бързо, че графът нема и време нито да се освободи, нито да превъзмogne бащинското си вълнение.

– Вие тук, Раул, вие тук! – извика той. – Възможно ли е?

– О, господине, господине, колко се радвам, че ви виждам отново!

– Вие не ми отговаряте, виконте! Отпуск ли получихте, та сте в Блоа, или в Париж се е случило някое нещастие?

– Слава богу, господине – отговори Раул, като се успокои постепенно, – никакво нещастие, а напротив, случи се нещо приятно. Кралят се жени, както имах честта да ви съобщя в последното си писмо, и заминава за Испания. Негово величество ще мине през Блоа.

– За да посети негово височество ли?

– Да, господин графе. Ето защо, като се страхува да не го завари неподготвен или като желае да му бъде особено приятен, господин принцът ме изпрати да приготвя квартири.

– Видяхте ли негово височество? – попита графът живо.

– Имах тая чест.

– В замъка ли?

– Да, господине – отвърна Раул, като наведе очи, защото сигурно почувствува в разпита на графа нещо повече от любопитство.

– А, наистина ли, виконте?... Поздравявам ви. Раул се поклони.

– Но вие видяхте още някого в Блоа, нали?

– Господине, видях нейно кралско височество.

– Много добре. Но аз говоря не за нейно височество.

Раул се изчерви и не отговори.

– Вие не ме чувате, както изглежда, господин виконте, а? – продължи господин дьо Ла Фер, без да повишава гласа, но с известна строгост в погледа.

– Чух ви отлично, господине – отвърна Раул, – и ако не отговорих веднага, то не е защото търсех как да ви излъжа... вие сам знаете това, господине.

– Зная, че никога не лъжете. Затова се и учудвам, че ви трябва толкова много време, за да ми кажете да или не.

– Мога да ви отговоря само ако съм разбрал добре въпроса ви; а ако съм ви разбрал добре, вие ще приемете зле първите ми думи. Сигурно не ви е приятно, господин графе, че видях...

– Госпожица дьо Ла Валиер, нали?

– За нея искате да говорите, господин графе, зная това – каза Раул с неизразима кротост.

– И ви питам дали я видяхте.

– Господине, като влизах в замък, аз съвсем не знаех, че госпожица дьо Ла Валиер се намира в него; едва когато се връщах, след като изпълних поръчението си, случаят ни изправи един срещу друг. Имах честта да и поднеса моите почитания.

– А как се казва случаят, които ви събра с госпожица дьо Ла Валиер?

– Госпожица дьо Монтале, господине.

– Коя е тая госпожица дьо Монтале?

– Една млада особа, която не познавах, която никога дотогава не бях виждал. Тя е почетна госпожица на нейно височество.

– Господин виконте, аз няма да ви разпитвам повече; дори се разкайвам, че говорих прекалено дълго за това. Бях ви поръчал да избягвате госпожица дьо Ла Валиер и да се виждате с нея само с мое позволение. О, зная, че ми казахте истината и че не сте търсили случай да се срещнете с нея! Случаят беше против мене; аз не мога да ви обвиня. И така, ще се задоволя с това, което вече ви казах за тая госпожица. Не я укорявам в нищо, бог ми е свидетел. Само че не влиза в моите намерения за бъдещето да посещавате дома ѝ. Моля ви още веднъж, мили ми Раул, да запомните добре това.

Ясните и чисти очи на Раул потъмняха, когато той чу тия думи.

– Сега, приятелю мои – продължи графът с нежната си усмивка и обикновения си глас, – да говорим за друго. Вие се връщате може би на службата си?

– Не, господине, мога да остана цял ден с вас. За щастие господин

принцът не ми даде друго поръчение освен това, което се съгласува тъй добре с моите желания.

– Кралят добре ли е?

– Отлично...

– А господин принцът?

– Както винаги, господине.

По стар навик, графът забрави Мазарини.

– Е, добре, Раул, тъй като днес си само мои, и аз ще ти дам целия си ден. Целунете ме... още... още... Вие сте у дома си, виконте... А, ето и нашият стар Гримо!... Елате, Гримо, господин виконтът иска и вас да целуне.

Старецът не чака да му повторят и затича с отворени прегръдки. Раул му спести половината път.

– Сега, Раул, искате ли да отидем в градината? Ще ви покажа новото помещение, което поръчах да приготвят за вас, когато си идвате в отпуск; и докато разглеждаме посаденото през зимата и двата нови ездитни коня, вие ще ми съобщите новини за нашите парижки приятели.

Графът затвори ръкописа си, улови подръка младия човек и отиде с него в градината.

Гримо погледна меланхолно излизания Раул, главата на които почти се допираше до напречната греда над вратата, поглади бялата си брадичка и прошепна тая дълбокомислена дума:

– Порасте!

V

В КОЯТО ЩЕ СТАВА ДУМА ЗА КРОПОЛИ, ЗА КРОПОЛ И ЗА ЕДИН ВЕЛИК НЕИЗВЕСТЕН ХУДОЖНИК

Докато граф дьо Ла Фер разглежда с Раул новите сгради, построени от него, и новите купени коне, читателите ще бъдат тъй любезни да се върнат заедно с нас в град Блоа и да присъствуват на необикновеното движение, което вълнуваше града.

Новината, донесена от Раул, се отрази най-много на странноприемниците.

Наистина кралят и дворът ще пристигнат в Блоа, тоест сто конници, десет карети, двеста коне и също толкова слуги, колкото и господари. Де ще се настанят всички тях хора? Де ще отседнат всички благородници от околностите, които може би ще пристигнат след два-три часа, защото новината се разпространява, както се разпространяват кръговете от камък, хвърлен в спокойно езеро?

Сутринта Блоа беше спокоен като най-тихото езеро; но при съобщението за пристигането на краля градът се изпълни внезапно с шум и глъч.

Всички слуги на замъка под надзора на по-горните от тях отидоха в града да купуват продукти; десет куриери препуснаха на коне към магазините на Шамбор да търсят дивеч, към рибарите в Бьоврон за риба, към оранжериите на Шеверви за цветя и плодове.

От складовете изваждаха скъпи стенни килими и полилеи с големи позлатени вериги; тъпла сиромаси метяха дворовете и миеха каменните основи на замъка, а жените им беряха отвъд Лоара зеленина и полски цветя за настилане на пътя. Целият град, за да не изостане в чистотата, се променяше с помощта на голямо количество четки, метли и вода.

Вадите на горния град, които при това миене непрекъснато се пълнеха с вода, ставаха реки в долния град; а уличната настилка, понякога много кална, сега беше изчистена и блестеше под лъчите на слънцето.

Най-после музиките се готвеха, чекмеджетата се изпразваха; някои се запасяваха от търговците с восъчни свещи, панделки и фълонги за шпаги; домакините закупуваха хляб, месо и подправки за ястия. Дори вече много жители, къщите на които бяха снабдени като за издържане

на обсада и които нямаше какво да правят, обличаха празничните си дрехи и отиваха към градската врата, за да видят първи идването на свитата. Те знаеха много добре, че кралят ще пристигне най-рано през нощта, дори може би на следното утро. Но какво е очакването, ако не своеобразна лудост? А какво е лудостта, ако не излишък от надежда?

В долния град, само на сто крачки от замъка, между мястото за разходка и замъка, в една много хубава улица, която тогава се наричаше Стара и която сигурно беше много стара, се издигаше една солидна островърха сграда, масивна и широка, украсена откъм улицата с три прозореца на първия етаж, с два на втория и малко кръгло прозорче на третия.

По страните на тоя триъгълник неотдавна беше построен доста широк паралелограм, които се издаваше безцеремонно към улицата по обичая на тогавашните градски управници. От тая постройка улицата се стесни с една четвърт, но къщата се увеличи почти двойно. Една достатъчна компенсация, нали?

Едно предание гласеше, че по времето на Анри III в тая островърха къща живял държавен съветник, при когото дошла кралица Катерина⁵, според едни – да го посети, според други – да го удуши. Както и да е, кралицата е прекрачила предпазливо прага на тая къща.

След съветника, умрял от удушване или от естествена смърт – това няма значение, – къщата била продадена, сетне изоставена и най-после отделена от другите къщи в тая улица. Едва към средата от царуването на Луи XIII един италианец на име Крополи, които бил избягал от кухните на маршал д'Анкр⁶, се настанил в тая къща. Тук той открил малка странноприемница, където се правели такива чудесни макарони, че за тях прашали или пък идвали да ги ядат хора, които живеели на няколко легли от старата улица.

Славата на къщата пораснала, когато кралицата Мария Медичи, пленница, както е известно, в замъка Блоа, изпратила веднъж да ѝ донесат макарони.

Това било точно в деня, когато тя избягала през прословутия прозорец. Чинията с макароните останала на масата: кралската уста само се допряла до тях.

5. Катерина Медичи (1519–1589) – френска кралица от флорентинския род Медичи. Тя била главна организаторка и вдъхновителка за масовото избиване на хугенотите – Вартоломеевата нощ (24 август 1572 година). – Б. пр.

6. Маршал д'Анкр – Кончино Кончини, любимец на Мария Медичи, която го наградила с титлата маркиз д'Анкр и званието маршал на Франция, макар че не е участвувал в нито едно сражение. – Б. пр.

Поради това двойно благоволение, оказано на тригълната къща с удушването и макароните, бедният Крополи намисли да даде едно пищенно наименование на странноприемницата си. Но италианското му презиме не могло да му бъде препоръка по онова време, а малкото му богатство, скрито грижливо, му пречело да излиза много наяве.

Когато почувствувал приближаването на смъртта, което се случило през 1643 година, след смъртта на краля Луи XIII, той повикал сина си, млад многообещаващ готвач, и със сълзи на очите му поръчал да пази тайната на макароните, да пофренчи името си, да се ожени за францужойка и най-последно, когато политическият хоризонт се очисти от облаци (тоя израз, които днес се употребява много в уводните статии на парижките вестници и в камарата, се е употребявал и в оная епоха), да заръча на съседния ковач да направи хубава фирма, на която един знаменит художник посочен от него, ще нарисува два портрета на кралицата с надпис: „Медичи“.

След тия поръки добрякът Крополи едва имал сили да посочи на младия си наследник една камина, под плочата на която бил скрил хиляда десетфранкови луидора, и издъхнал.

Крополи-син, като сързат човек, понесе тая загуба с примирение и тая печалба без високомерие. Той започна с това, че привикна публиката да произнася последното и на презимето си тъй слабо, че скоро с помощта на общата снизходителност почнаха да го наричат просто господин Кропол, а това име е чисто френско.

След това той се ожени, тъй като имаше точно подръка една малка францужойка, в която беше влюбен и от родителите на която изскубна прилична зестра, като им показа скритото под плочата на камината.

След като изпълни първите две точки на бащиното завещание, той се залови да търси художник за фирмата.

Скоро се намери и художник.

Той беше един стар италианец, съперник на Рафаело и на Карачи, но нещастен съперник. Той се причисляваше към венецианската школа, навярно защото обичаше ярките цветове. Неговите творби, от които никога не беше продал нито една, привличаха око от сто крачки и толкова не се харесваха на гражданите, че най-последно той престана да работи.

Той се хвалеше винаги, че е рисувал банята за госпожа съпругата на маршал д'Анкр, и се оплакваше, че тая баня била изгоряла при нещастieto с маршала.

Крополи, като съотечественик, беше снизходителен към Питрино – така се наричаше артистът. Може би той беше видял прословутите

рисулки на банята. Във всеки случай така уважаваше знаменития Питрино, дори така се бе сприятелил с него, че го прибра у дома си.

Признателният Питрино, хранен с макарони, се научи да разпространява славата на националното ястие и с неуморимия си език направи забележителни услуги на дома Крополи.

Когато остаря, той се привърза към сина, както беше привързан към бащата, и постепенно стана нещо като надзирател на къщата, където неговата неподкупна честност, неговата призната въздържаност, неговото пословично целомъдрие и хиляди други добродетели, които смятаме за безполезно да изброяваме тук, му даваха постоянно място край домашното огнище с право да надзирава слугите. Освен това той опитваше винаги макароните, за да поддържа чистия вкус на древната традиция; трябва да признаем, че не допускаше нито една пращинка пипер повече, нито грам пармско сирене по-малко. Той се зарадва извънредно много, когато Крополи-син му довери тайната си и му възложи да нарисува знаменитата фирма.

Той затършува пламенно в една стара кутия, където намери четки, малко изядени от плъховете, но още годни за работа, бои в почти изсъхнали туби, ленено масло в едно шише и палитра, която някога беше принадлежала на Бронзино, тоя бог на живописиста, както го наричаше, италианският художник в своя все още младежки ентузиазъм.

Питрино беше във възторг, като чувствуваше, че ще възстанови славата си.

Той направи същото, каквото беше направил Рафаел: промени маниера и нарисува, като подражаваше на Албано, не две кралици, а две богини. Тия знаменити дами бяха толкова грациозни на фирмата, предлагаша на учудените погледи такова съединение на лилии и на рози, очарователен резултат от промяната на Питриновата метода, бяха в такова анакреонтично положение на сирени, че помощник-кметът, когато го оставиха да види монументалното произведение в къщата на Кропол, обяви веднага, че тия дами са много хубави и с много възбудителен чар, за да бъдат оставени като фирма пред погледа на минавачите.

– Негово кралско височество херцог д'Орлеан – каза той на Питрино – идва често в нашия град и навярно няма да му се хареса, че госпожа знаменитата му майка е тъй леко облечена; за това той ще ви прати в подземните тъмници, защото сърцето на тоя славен принц съвсем не е нежно. И така, или заличете двете сирени, или надписа: иначе не ще ви позволя да изложите фирмата. Това е във ваш интерес, драги Кропол, и във ваш, сеньор Питрино.

Какво да се отговори на това? Трябваше да се поблагодари на помощник-кмета за неговата благосклонност; така и направи Кропол.

Питрино остана намусен и разочарован.

Той предчувствуваше онова, което трябваше да се случи.

Щом помощник-кметът излезе, Кропол скръсти ръце и каза:

– Е, драги мои, какво ще правим сега?

– Ще изтрием надписа – тъжно каза Питрино. – Имам чудесен въглен от изгорена слонова кост, това ще стане за миг и ще заменим нашите Медичи с Нимфи или Сирени, както ви се харесва.

– Не, не – каза Кропол, – тогава волята на баща ми няма да бъде изпълнена. Баща ми държеше...

– Държеше на фигурите – каза Питрино.

– Държеше на надписа – каза Кропол.

– Не – възрази Питрино, – държеше на фигурите и доказателство за това е, че той е поръчал да има прилика, а прилика има.

– Да, но ако нямаше прилика, кой щеше да ги познае без надписа? Дори сега, когато в паметта на блоасци са се позаличили образите на тия прочути особи, кой ще познае Катерина и Мария без надписа: Медичи?

– Но моите фигури? – запита Питрино отчаян, защото чувствуваше, че младият Кропол има право. – Не искам да се лишавам от плодовете на моя труд.

– А аз не искам да ви пратят в затвора, а мене – в подземните тъмници.

– Да изтрием думата Медичи – рече Питрино умолително.

– Не – твърдо отговори Кропол. – Хрумна ми една идея, великолепно на идея... Ще останат и вашите фигури, и моят надпис... Медичи на италиански не е ли доктор?

– Да, в множествено число.

– Тогава поръчайте ми друга фирма у ковача. На нея ще нарисувате шест лекари и отдолу ще пишете: Медичи... Това е едно много приятно игрословие.

– Шест лекари! Невъзможно! А композицията? – извика Питрино.

– Това е ваша работа, но ще бъде така, аз го искам, налага се... Макароните ми ще изгорят!

На тоя довод не можеше да се възрази. Питрино се подчини. Той нарисува фирмата с шестте лекари и с надписа. Помощник-кметът я похвали и разреши.

Фирмата има луд успех в града. Това доказваше, че поезията не е

достъпна за гражданите, както казваше Питрино.

За да възнагради своя домашен художник, Кропол окачи в спалнята си нимфите от първата фирма. И вечер, когато се събличаше, госпожа Кропол се червеше всеки път, щом ги погледнеше.

Ето как островърхата къща се слоби с фирма; ето как странноприемницата „Медичи“, непрекъснато преуспявайки, се видя принудена да пристрои описания от нас четириъгълник; ето как в Блоа се намираще странноприемница с такова име, съдържател на която беше господин Кропол, а домашен художник – господин Питрино.

VI НЕПОЗНАТИЯТ

Основана по такъв начин и прославена с фирмата си, странноприемницата на господин Кропол процъфтяваше сигурно.

Кропол не можеше да очаква огромно богатство, но можеше да се надява, че ще удвои хилядата луидора, завещани от баща му, ще получи още хиляда луидора от продажбата на къщата и на заведението – най-после ще заживее щастливо на свобода, както живееха богатите граждани на Блоа.

Кропол беше алчен за печалба и с неизмерима радост прие новината за пристигането на крал Луи XIV.

Той, жена му, Питрино и двамата готвачи се заловиха да избиват веднага всичко живо в гълъбарника, в курника и в зайчарниците, така че в дворовете на странноприемницата „Медичи“ се чува толкова вопли и викове, колкото едно време са се чували в Рама.

В това време у Кропол живееше само един пътник.

Той беше на около тридесет години, хубав, висок, строг или по-скоро меланхолен.

Носеше черно кадифено облекло с ахатови гарнитури; простата бяла яка като на най-строгите пуритани подчертаваше матовата и нежна отсянка на младата му шия; малки светли мустаци едва прикриваха трепещката му устна, изразяваща презрение.

Говореше на хората, като ги гледаше право в лицето, непринудено наистина, но твърдо; блясъкът на сините му очи ставаше толкова непоносим, че много погледи се навеждаха пред него, както става с най-слабата шпага през време на дуел.

По онова време, когато хората, създадени от бога равни, се разделяха благодарение на предразсъдъците на две различни касти – благородници и простолюдие, – както сега се разделят на две раси – бяла и черна, по онова време, казваме, тоя непознат не можеше да не бъде взет за благородник, и то най-чистокръвен. За това беше достатъчно да се погледнат ръцете му, дълги, тънки и бели: мускулите и вените прозираха под кожата при най-малкото му движение, ставите на пръстите почервяваха при най-слабото свиване.

Тоя благородник пристигна сам у Кропол. Без да се колебае, без да мисли дори, той нае най-хубавия апартамент, показан му от

съдържателя на странноприемницата с користна цел, много непохвална, ще кажат едни, много похвална, ще кажат други, ако предположат, че Кропол беше физиономист и умееше да съди за хората от пръв поглед.

Тоя апартамент заемаше цялата лицева страна на старата триъгълна къща: на първия етаж се намираше салонът, голям, осветен от два прозореца, отстрани една малка стая, а горе, над тях, спалнята.

Откак пристигна, тоя благородник едва се допираше до храната, която му се носеше в стаята. Той каза само две думи на съдържателя, като заръча да пуснат при него един пътник на име Пари, които скоро щял да дойде.

След това млъкна тъй упорито, че Кропол, които обичаше благовъзпитаните хора, почти се обиди.

Най-после тоя благородник стана много рано сутринта в деня, когато започна тая история, седна върху прозоречния перваз на салона си, облегна се върху перилата на балкона и загледа тъжно и упорито двете страни на улицата, като очакваше навярно пътника, за когото беше съобщил на съдържателя.

По тоя начин той видя как мина малкото шествие на негово височество, когато се завръщаше от лов, а после отново почна да се наслаждава на дълбокото спокойствие в града и се отдаде изцяло на очакването.

Изведнъж раздвижването на бедните, които отиваха по полята, на заминаващите куриери, на миешите малката уличка, на доставчиците в принцовия дом, на изплашените и бърбиви дюкянски слуги, потеглящите коли, тичането на фризьорите и пажовете – тоя шум и тая врява го изненадаха, но той не изгуби безстрастното си величие, онова величие, което дава на орела и на лъва спокоен и презрителен поглед сред виковете на ловците или любопитните.

Но скоро кръсъците на жертвите, избити в курника, бързите стъпки на госпожа Кропол по извънредно тясната и скърцаща дървена стълба и скачанията на Питрино, които още сутринта пушеше на вратата флегматично като холандец, всичко това накара непознатия да се поучуди и да се поразвълнува.

Той ставаше вече, за да се осведоми, когато вратата на стаята се отвори. Непознатият помисли, че навярно му водят пътника, тъй нетърпеливо очакван от него.

За това направи бързо няколко крачки към вратата, която се отваряше.

Но вместо лицето, което очакваше, появи се господин Кропол. Зад

него в полумрака на стълбата се показа доста миловидното лице на госпожа Кропол, зяпнала от любопитство. Тя погледна крадешката хубавия благородник и изчезна.

Кропол пристъпи усмихнато, с шапка в ръка и по-скоро превит, отколкото наведен за поклон.

Без дума да продума, непознатият го запита с движение на ръката.

– Господине – каза Кропол, – дойдох да ви попитам как... но как трябва да ви наричам: ваша светлост или господин графе, или господин маркизе?...

– Наричайте ме просто господине и говорете по-скоро – отговори непознатият с онзи високомерен тон, които не допуска нито спорове, нито възражения.

– Та аз дойдох да се осведомя как господинът е прекарал нощта и дали господинът има намерение да задържи апартамента.

– Да.

– Но, господине, появи се едно ново обстоятелство, което не бяхме предвидели.

– Какво?

– Негово величество Луи XI ще пристигне днес в нашия град и ще остане тук цял ден, а може би и два дни.

Силно учудване се изписа по лицето на непознатия.

– Френският крал ще пристигне в Блоа?

– Той е на път, господине.

– Тогава още едно основание, за да остана – рече непознатият.

– Много добре, господине; но господинът ще задържи ли целия апартамент?

– Не ви разбирам. Защо днес трябва да заемам по-малко помещение от вчера?

– Защото, ваша светлост ще ми позволи да му кажа, вчера, когато избирахте жилището си, нямаше нужда да определям цена, която би показала, че мисля за средствата на ваша светлост... Но днес...

Непознатият се изчерви. Той си помисли веднага, че го смятат за беден и че го обиждат.

– А днес се замислихте за моите средства, нали? – запита той съднено.

– Господине, аз съм благороден човек, слава богу! И макар да съм съдържател на странноприемница, в мене има благородническа кръв. Баща ми беше служител и домоуправител на поксиния господин маршал д'Анкр. Бог да го прости!...

– Не ви оспорвам това, господине; само искам да зная и да зная колкото се може по-скоро накъде клонят вашите въпроси.

– Господине, вие сте много умен човек, за да не разберете, че градът ни е малък, че дворът ще го залее, че къщите ще бъдат претъпкани с гости и че следователно наемите ще поскъпнат извънредно много.

Непознатият се изчерви отново.

– Кажете си условията, господине – рече той.

– Моите условия не са тежки, господине, защото търся честни печалби и искам да уредя работата, без да бъде неучтив или груб в моите желания... И тъй, апартаментът, който заемате, е много голям, а вие сте сам...

– Това е моя работа.

– О, разбира се!... Аз не ви пъдя, господине!

Кръвта нахлу в слепите очи на непознатия. Той хвърли на клетия Кропол, потомък на домоуправител на господин маршал д'Анкр, поглед, от които съдържателят би се скрил под прословутата плоча на камината, ако интересите му не го приковаваха на място.

– Вие искате да изляза? – рече той. – Обяснете се, но бързо.

– Господине, господине, вие не ме разбрахте. Постъпката ми е много деликатна; но аз се изразявам зле или може би, тъй като господинът е чужденец, което познавам по изговора...

Действително непознатият изговаряше малко гърлено буквата „р“, което е характерно за английската интонация дори у хората от тоя народ, които говорят най-чисто френски.

– Тъй като господинът е чужденец, казвам, той не долавя отсенките на моите думи. Аз искам да кажа, че господинът би могъл да освободи една или две от трите стаи, които заема; това би намалило много наема му и би успокоило съвестта ми. Действително неприятно е да се повишава неразумно наемът на стаите, когато сме имали честта да определим един разумен наем.

– Колко беше наемът вчера?

– Един луидор, господине, с храната и грижите по коня.

– Добре. А колко е днес?

– А, в това е мъчнотията! Днес пристига кралят; ако дворът преношува тук, тогава наемът трябва да се увеличи за целия ден. От това следва, че за три стаи, по два за всяка, са необходими шест луидора. Два луидора, господине, са нищо, но шест луидора са вече много.

Сега непознатият, който се беше изчервил, побледня силно.

Той извади с героична храброст от джоба си една кесия с герб,

които прикри грижливо с ръката си. Кесията беше тъй тънка, тъй мършава, тъй сплескана, че това не избягна от погледа на Кропол.

Непознатият изсипа кесията на дланта си. Тя съдържаше три двойни луидора, което правеше шест обикновени луидора, колкото съдържателят искаше за днес.

Но Кропол искаше общо седем.

Той погледна непознатия, сякаш желаше да му каже: „А после?“

– Остава още един луидор, нали, господин съдържателю?

– Да, господине, но...

Непознатият претърси джоба на панталона си и извади малък портфейл, златен ключ и няколко сребърни монети. От монетите състави един луидор.

– Благодаря, господине – каза Кропол. – Сега ми остава да узная дали господинът възнамерява да задържи и утре апартамента си, в такъв случай ще му го оставя; а ако господинът не възнамерява, ще го обещава на служителите на негово величество, които ще дойдат.

– Вярно – отговори непознатият след доста дълго мълчание, – но тъй като нямам повече пари, както сам видяхте, а задържам обаче апартамента, трябва да продадете тоя диамант на някого в града или да го задържите като залог.

Кропол разглежда тъй дълго диаманта, че непознатият побърза да каже:

– Предпочитам да го продадете, господине, защото струва триста пистола. Един евреин – няма ли евреин в Блоа? – ще ви даде за него двеста или най-малко сто и петдесет. Вземете колкото и да ви даде, дори ако ви предложи само онова, което имате да вземате от мене за квартирата. Вървете си!

– О, господине! – извика Кропол, като се срамуваше, че така неочаквано беше унижен от благородството и безкористието на непознатия, както и от огромното му търпение към толкова тикания и подозрения. – О, господине, в Блоа съвсем не грабят така, както вие, изглежда, си мислите, и ако диамантът струва, както казвате...

Непознатият поразни още веднъж Кропол с лазурния си поглед.

– Аз не съм познавач на диаманти, господине, повярвайте ми! – извика Кропол.

– Но бижутерите разбират от скъпоценни камъни, попитайте ги – рече непознатият. – Сега, мисля, сметките ни са приключени, нали, господин съдържателю?

– Да, господине, и за мое най-голямо съжаление, защото се

страхувам, че обидих господинна.

– Ни най-малко – отговори непознатият величествено.

– Или, както изглежда, че ограбих един благороден пътник... Моля ви се, влезте ми в положението.

– Да не говорим повече за това, ви казвам, и бъдете тъй любезен да ме оставите сам.

Кропол се поклони ниско и излезе смутен, което показваше, че има добро сърце и че наистина съвестта го гризе.

Непознатият затвори сам вратата и щом остана самичък, погледна в празната си кесия, от която беше извадил малка копринена торбичка, дето лежеше диамантът, последната му надежда.

Той потършува също така в празните джобове, погледна книгата в портфейла и се убеди, че сега остава без всякакви средства.

Тогава вдигна очи към небето с възвишено спокойствие и с отчаяние, изтри с разтреперана ръка няколкото капки пот, които браздяха благородното му чело, и наведе към земята поглед, преди малко пълен с величие.

Бурята отмина далеч от него – може би се беше молил с цялата си душа.

Той се приближи до прозореца, седна на предишното си място и остана там неподвижно като мъртвец, докато небето потъмня и по изпълнената с благоухания улица минаха първите факли, като дадоха сигнал, че е вече време да започне илюминацията по всички прозорци на града.

VII ПАРИ

Докато непознатият гледаше с любопитство тия светлини и се вслушваше във всички тия шумове, в стаята му влезе съдържателят Кропол с двама слуги, които сложиха масата за ядене.

Чужденецът не им обърна никакво внимание.

Тогава Кропол се приближи до него и му каза на ухото с най-голямо уважение:

– Господине, диамантът е оценен.

– А! – рече пътникът. – Е, какво?

– Господине, бижутерът на негово кралско височество дава за него двеста и осемдесет пистола.

– Получихте ли ги?

– Мислех, че трябва да ги взема, господине; все пак аз ги взех с условие: ако господинът желае да вземе диаманта си, когато получи пари... диамантът ще бъде върнат.

– Съвсем не. Казах ви да го продадете.

– В такъв случай аз изпълних или почти изпълних вашата воля, защото, без да съм го продал напълно, взех парите за него.

– Задържете си; което имате да вземате – прибави непознатият.

– Добре, господине, щом непременно искате това. Тъжна усмивка се показва върху устните на благородника.

– Сложете парите тук – каза той, като показва с ръка един сандък и същевременно се обърна.

Кропол сложи една доста голяма торбичка, от която си удържа наема.

– Сега – рече той – господинът не ще ме наскърби да не вечеря... Той вече се отказа от обета: това е много обидно за заведението „Медици“. Вижте, господине, яденето е сложено и ще се осмеля дори да прибавя, че то има добър вид.

Непознатият поиска чаша вино, отчупи малко хляб и не се отдръпна от прозореца, за да яде и пие.

Скоро се разнесоха силни звуци на тръби, в далечината се чува викове; глух шум изпълни долната част на града. Най-напред непознатият различи тропота на приближаващи се коне.

– Кралят! Кралят! – повтаряше шумната тълпа.

– Кралят! – повтори Кропол, които изостави наемателя си и деликатните си обноски, за да задоволи любопитството си.

На стълбата с Кропол се срещнаха и смесиха госпожа Кропол, Питрино, помощниците и готвачите.

Шествието се движеше бавно; осветяваха го хиляди факли на улицата и от прозорците.

След рота мускетари и гъст отряд благородници идваше носилката на господин кардинал Мазарини. Четири черни коня я теглеха като карета.

Пажовете и служителите на кардинала вървяха след нея.

След това идваше каретата на кралицата майка; почетните и госпожици седяха край вратичките, а благородниците ѝ язدهа от двете страни.

Подир кралицата яздеше кралят на великолепен кон, саксонска порода, с дълга грива. Като се кланяше на няколко прозореца, откъдето излитаха най-силните викове, младият монарх показваше благородното си и прелестно лице, осветявано от факлите на пажовете му.

Отстриани на краля, но две крачки назад, принц дьо Конде, господин Данжо и двадесет други придворни, следвани от техните хора и техните багажи, завършваха това наистина тържествено шествие.

В цялото това великолепие имаше нещо военно.

Само някои придворни, и то от старите, бяха с пътнически дрехи; почти всички бяха облекли военни униформи. Мнозина носеха ризници и презрамни ремъци, както във времето на Анри IV и Луи XIII.

Когато кралят мина пред него, непознатият се наведе над балкона, за да види по-добре, и закри лицето си с ръце; сърцето му се сви; измъчваше го горчива завист.

Звучите на тръбите го опияняваха, възторжените викове на народа го зашеметяваха; за миг той загуби разума си в това море от светлини, врява и бляскави образи.

– Той е крал! Той! – прошепна непознатият с такова отчаяние и такова страдание, че думите му трябваше да долетят до небесата.

После, преди да излезе от мрачната си замечтаност, целият тоя шум и цялото това великолепие изчезнаха. На ъгъла на улицата, долу, под прозорците на чужденеца, останаха само несъзвучни и пресипнали гласове, които викаха от време на време: „Да живее кралят!“

Останаха също така шестте свещи, които държеха обитателите на странноприемницата „Медичи“, а именно: две в ръцете на Кропол, една у Питрино и по една у всеки готвач.

Кропол повтаряше непрекъснато:

– Колко е хубав кралят! Колко прилича на поксиния си знаменит баща!

– Много по-хубав е – твърдеше Питрино.

– И каква гордост в лицето! – казваше госпожа Кропол, която вече клюкарствуваше със съседите и съседките.

Кропол поддържаше разговора със собствените си лични наблюдения и не забеляза, че един старец, който водеше малък ирландски кон за юздата, се опитва да се промъкне през тълпата от жени и мъже, събрала се пред странноприемницата „Медичи“.

В тая минута от прозореца се разнесе гласът на чужденеца:

– Господин съдържателю, дайте възможност да се влезе в заведението ви.

Кропол се обърна, едва тогава видя стареца и му направи път.

Прозорецът се затвори.

Питрино показва пътя на новодошлия, който влезе, без дума да продума.

Чужденецът го чакаше на стълбата, стисна го в прегръдките си и го заведе до един стол.

Старецът не поиска да седне.

– О, не, не, милорд! – каза той. – Да седна във ваше присъствие? Никога!

– Пари – извика благородникът, – моля ви се, седнете... Вие идвате от Англия... толкова отдалече! Ах, не е за вашите години тая тежка умора, която е необходима за моята служба!... Починете си!...

– Най-напред трябва да ви дам отговора си, милорд.

– Пари... моля ти се, не ми казвай нищо... Ако новината беше хубава, ти би почнал другояче. Ти извърташ, значи новината е лоша.

– Милорд – каза старецът, – не бързайте да се тревожите. Не всичко е още изгубено, надявам се. Необходими са воля, търпение и особено покорност на съдбата.

– Пари – отговори младият човек, – аз дойдох тук сам, през хиляди клопки и опасности: вярваш ли, че имам воля? Аз замислях това пътуване въпреки всички съвети и всички пречки: вярваш ли, че имам търпение? Тая вечер продадох последния диамант на баща ми, защото няха вече с какво да заплатя квартирата си и съдържателят щеше да ме изгони.

Пари потрепера от възмущение, а младият човек му отговори със стискане на ръката и усмивка.

– Аз имам още двеста седемдесет и четири пистола и смятам, че съм богат; не се отчайвам, Пари: вярваш Ли, че съм покорен на съдбата?

Старецът вдигна треперещите си ръце към небето.

– Говори – рече чужденецът, – не скривай нищо от мене. Какво се е случило?

– Разказът ми ще бъде къс, милорд; но, в името на небето, не треперете така!

– То е от нетърпение, Пари. Говори, какво ти каза генералът?

– Най-напред генералът не поиска да ме приеме.

– Взел те е за шпионин.

– Да, милорд, но аз му писах писмо.

– Е, и какво?

– Той го получи, прочете го, милорд.

– В това писмо ти обясни моето положение и моите желания, нали?

– О, да! – отговори Пари с тъжна усмивка. – Описах всичко и вярно предадох вашата мисъл.

– И какво стана, Пари?

– Генералът ми върна писмото по адютанта си, като му заръчал да ми каже, че ако на другия ден бъда още в местата, които командуваша, ще заповяда да ме арестуват.

– Да те арестуват! – прошепна младият човек. – Да те арестуват!... Тебе... най-верния ми слуга!

– Да, милорд.

– И ти беше подписал писмото с твоето име Пари.

– С всичките букви, милорд. Адютантът ме познаваше в Сейнт Джеймс и – прибави старецът с въздишка – в Уайтхол!

Младият човек наведе глава и тъжно се замисли.

– Да, направил е това пред своите хора – каза той, като се опитваше да се излъже. – Но насаме... двамата... какво направи? Отговори!

– Уви, милорд – отвърна Пари, – той ми изпрати четирима конници и те ми дадоха коня, с които пристигнах тук, както видяхте. Конниците ме заведоха в галоп до малкото пристанище Тенби, хвърлиха ме по-скоро, отколкото качиха, в една рибарска лодка, която отиваше в Бретан, и ето аз съм тук.

– О! – въздъхна младият човек и конвулсивно стисна с ръка гърлото си, за да не изхълца. – И това е всичко, Пари, всичко?

– Да, милорд, всичко!

След тоя къс отговор на Пари настъпи дълго мълчание; чуваше се само как трекат токовете на младия човек, които крачеше разярено по

паркета.

Старецът поиска да промени разговора, които водеше към много мрачни мисли.

– Милорд – каза той, – какъв е тоя шум, които чух, като идвах насам? Какви са тия хора, които викат: „Да живее кралят“?... За кой крал става дума и защо са всички тия светлини?

– А, Пари, ти не знаеш – иронично отговори младият човек. – Френският крал посещава добрия си град Блоа; всички тия тръби са негови, всички тия позлатени конски чулове са негови, шпагите на всички тия благородници са негови. Неговата майка пътува пред него в карета, украсена великолепно със злато и сребро. Щастлива майка! Неговият министър му събира милиони и го води при богата годеница. Ето защо се радва целият тоя народ; той обича краля си, той го гали с възторжени викове и вика: „Да живее кралят! Да живее кралят!“

– Добре, добре, милорд – рече Пари, още повече обезпокоен от тоя разговор, отколкото от първия.

– Ти знаеш – продължи непознатият, – че докато всичко това става в чест на краля Луи XIV, моята майка и моята сестра нямат пари, нямат хляб за ядене. Ти знаеш, че след две седмици, когато цяла Европа научи това, което ми разказа сега, аз ще бъда презрян и опозорен!... Пари... има ли такива примери: човек с моето положение да бъде принуден...

– Милорд, в името на небето!

– Имаш право, Пари, аз съм подъл страхливец и кой ще ми помогне, ако сам не направя нещо за себе си? Не, не, Пари, аз имам две ръце... имам шпага...

И той се удари силно по ръката и откачи шпагата си от стената.

– Какво искате да правите, милорд?

– Какво ще правя ли, Пари? Това, което правят всички в моето семейство: майка ми живее от обществено подаяние, сестра ми проси за майка ми, нейде имам братя, които просят също за тях. И аз, най-възрастният, ще направя като всички тях, ще отида да искам милостиня!

При тия думи, последвани от нервен и страшен смях, младият човек запаса шпагата си, взе си шапката от сандъка, метна на раменете си една черна мантия, която носеше през цялото пътуване, а след това стисна двете ръце на стареца, които го гледаше тревожно, и каза:

– Мои добрички Пари, заповядай да затоплят камината, пий, яж, спи, бъди щастлив! Да бъдем щастливи, верни ми приятелю, единствени ми приятелю! Ние сме богати като крале.

Той удари с юмрук торбата с pistolите, която падна тежко на пода,

и избухна отново в онзи зловещ смях, които така уплаши Пари.

Докато всички в къщата викаха, пееха и се готвеха да приемат пътниците, пристигнали с краля, непознатият излезе тихо през залата на улицата и след една минута изчезна от очите на стареца, които гледаше от прозореца.

VIII

КАКЪВ БЕШЕ НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО ЛУИ XIV НА ДВАДЕСЕТ И ДВЕ ГОДИНИ

Влизането на крал Луи XIV в град Блоа, както се вижда от нашия разказ, беше шумно и блестящо и младият крал остана наглед доволен от него.

Като пристигна до вратата на замъка, кралят видя херцог Гастон д'Орлеан, заобиколен от своите гвардейци и благородници. Лицето на негово кралско височество, обикновено много величествено, беше придобило при тия тържествени обстоятелства още по-голям блясък и още по-голямо достойнство.

От своя страна нейно височество в параден тоалет чакаше на един вътрешен балкон влизането на племенника си. Всички прозорци на стария замък, тъй пуст и тъй мрачен в обикновените дни, блестяха от дами и запалени факли.

И така, под звуците на барабаните, тръбите и виковете „да живее“ младият крал прекрачи прага на замъка, където преди седемдесет и две години Анри III беше повикал на помощ убийството и измената, за да задържи на главата си и в семейството си короната, която вече се смъкваше от челото му и преминаваше в Друг род.

Всички очи, след като се насладиха на младия крал, хубав, очарователен, благороден, затърсиха другия крал на Франция, по силен от първия, но стар, бледен, прегърбен, които се наричаше кардинал Мазарини.

По онова време Луи беше надарен с всички качества на съвършен благородник. Небесносините му очи бяха блестящи и приветливи; но най-опитните физиономисти, изследвачи на душата, като впереха в тях поглед (ако само един поданик можеше да издържи погледа на краля), най-опитните физиономисти, казваме ние, не можеха да измерят дълбочина, колкото в небесната синева или в онова гигантско огледало, което Средиземно море подлага на корабите си през хубав летен ден и в което небето обича да отразява и звездите си, и бурите си.

Кралят беше нисък на ръст, едва пет стъпки и два пръста; но младостта му извиняваше този недостатък; впрочем той се изкупваше от необикновеното благородство на всичките движения и забележителната

ловкост на краля в телесните упражнения.

Разбира се, Луи беше вече крал, а нещо много беше да бъдеш крал в тая епоха на почит и преданост, станали традиционни. Но тъй като дотогава го показваха много малко и винаги много оскъдно на народа, тъй като тия, на които го показваха, го виждаха край майка му, жена с висок ръст, и господин кардинала, хубав и представителен мъж, мнозина намираха, че не е достатъчно голям за крал, и казваха:

– Кралят не е тъй голям като господин кардинала!

Въпреки тия забележки, които най-често се чуваха в столицата, жителите на Блоа посрещнаха младия монарх като бог, а чичо му и леля му, негово и нейно височество, го приеха почти като крал.

Но трябва да кажем, че когато видя в приемната зала еднакви кресла за себе си, за майка си, за кардинала, за леля си и чичо си, Луи XIV се изчерви от гняв и се огледа, като искаше да узнае по лицата на присъстващите дали умишлено не му е нанесено това оскърбление. Но той не видя нищо върху безстрастното лице на кардинала, нищо върху лицето на майка си, нищо върху лицето на присъстващите; примири се и седна, като побърза да седне преди другите.

Благородниците и дамите бяха представени на техни величества и на господин кардинала.

Кралят забеляза, че самият той и майка му рядко знаеха имената на ония лица, които им представяха; а кардиналът, напротив, с чудна памет и чудно присъствие на духа, приказваше с всеки за владенията му, за прадедите му или за децата му, на някои от които дори казваше имената. Тия селски благородници бяха във възторг и се убеждаваха, че тоя е истинският, действителният крал, които познава поданиците си, както слънцето няма съперник, защото то само грее и осветява.

И така продължи изучаването на хората, което младият крал беше започнал отдавна, без някои да подозира. Той гледаше внимателно лицата, които в началото му се бяха видели най-незначителни и най-просташки, като се опитваше да намери в тях нещо особено.

Поднесоха вечерята. Кралят, които не смееше да се оплаква от гостоприемството на чичо си, я чакаше с нетърпение. Тоя път бяха оказани всички дължими почести, ако не на ранга му, поне на апетита му.

Кардиналът едва допря бледите си устни до бульона, поднесен в златна чашка. Всемогъщият министър, които беше взел регентството от кралицата майка и кралската власт от краля, не бе можал да вземе здрав стомах от природата.

По това време Ана Австрийска беше вече болна от рак, които след

около осем години я закара в гроба, и затова не яде повече от кардинала.

Негово височество, все още слиян от голямото събитие, което ставаше в провинциалния му живот, съвсем не ядеше.

Само нейно височество, като истинска лотарингка, не изоставаше от негово величество. Ако не беше тя, Луи XIV щеше да яде съвсем сам; затова той беше много благодарен първо на леля си, а после на господин дьо Сен Реми, нейния домоуправител, които тоя път се беше наистина отличил.

След вечерята по знак на господин дьо Мазарини кралят стана. Леля му го покани да обиколи редиците на събралите се гости.

Тогава дамите забелязаха – има някои неща, които се забелязват също тъй добре от дамите както в Блоа, така и в Париж, – тогава дамите забелязаха, че Луи XIV има бърз и смел поглед, което обещаващо отличен ценител на истинските хубавици. Мъжете от своя страна забелязаха, че младият крал беше горд и високомерен, че обичаше да свежда очите на тия, които го гледаха много дълго или много втрънено, а това предсказваше бъдещ господар.

Луи XIV беше обиколил вече почти една трета, от гостите, когато слухът му бе поразен от една дума, произнесена от негово високопреосвещенство, който приказваше с негово височество.

Тая дума беше женско име.

Щом чу тая дума, Луи XIV не чу или по-скоро не поиска да слуша вече нищо друго. Той пренебрегна хората, които чакаха погледа му, и побърза да свърши прегледа на останалите гости и да стигне до края на залата.

Негово височество, като хитър придворен, питаше негово високопреосвещенство за здравето на племенничките му. Действително преди пет-шест години при кардинала бяха пристигнали три племеннички от Италия: те бяха госпожици Хоргензия, Олимпия и Мария Манчини.

И така, негово височество питаше за здравето на кардиналовите племеннички; той съжаляваше, както твърдеше, че няма щастието да ги приеме едновременно с чичо им; сигурно те са пораснали, станали са още по-хубави и по-грациозни, както са обещавали последния път, когато негово височество ги видял.

Кралят остана най-напред поразен от разликата в гласовете на двамата събеседници. Гласът на негово височество беше спокоен и естествен, когато говореше за Майчини; напротив, господин дьо Мазарини, докато му отговаряше, явно извиси гласа си с тон и половина.

Сякаш кардиналът искаше гласът му да стигне до края на залата, до

ушите, които много се отдалечаваха от него.

– Монсенъор – каза той, – госпожиците дьо Манчини трябва да завършат още образованието си; те имат особени задължения; трябва да се научат да живеят в новото си положение. Пребиваването в един млад и блестящ двор би ги малко разсеяло.

При последния епитет Луи се усмихна тъжно. Дворът беше млад наистина, но скъперничеството на кардинала му пречеше да бъде блестящ.

– Обаче – възрази негово височество – вие нямате намерение да ги затворите в манастир или да ги направите прости гражданки, нали?

– Съвсем не! – отговори кардиналът, като се мъчеше да придаде на мекия си кадифен италиански изговор колкото се може повече острота и звучност. – Съвсем не! Непременно искам да ги омъжа, и то колкото се може по-добре.

– Кандидати ще има предостатъчно, господин кардинал – каза негово височество с простодушието на търговец, който поздравява събрата си.

– Надявам се, монсенъор, защото господ ги е надарил едновременно с грация, ум и красота.

През време на тоя разговор Луи XIV, воден от нейно височество, продължаваше, както казахме, да приема представящите се.

– Госпожица' Арну – казваше принцесата, като представяше на негово величество една пълна двадесет и две годишна блондинка, която на селския празник би могла да се вземе за пременена селянка, – госпожица Арну, дъщеря на моята учителка по музика.

Кралят се усмихна. Нейно височество не можеше никога да изсвири правилно дори четири ноти на виола или клавесин.

– Госпожица Ор дьо Монтале – продължи нейно височество, – благородна и изпълнителна почетна госпожица.

Тоя път се засмя не вече кралят, а представяното младо момиче, защото за първи път в живота си чуваше такъв отзив от устата на принцесата, която обикновено не го глезеше никак.

Ето защо Монтале, нашата стара позната, се поклони на негово величество съвсем ниско, колкото от уважение, толкова и от необходимост: трябваше да прикрие напирещата усмивка, която кралят би могъл да не припише на истинската ѝ причина.

Точно в тая минута кралят чу думата, която го накара да потрепери.

– Как се казва третата? – питаше негово височество.

– Мария, монсенъор – отговаряше кардиналът. Навярно в тая дума

имаше някаква магическа сила, защото, както казахме, при тая дума кралят потрепера и отведе нейно височество към средата на залата, сякаш искаше да я запита нещо доверително; а всъщност желаше да се приближи до кардинала.

– Госпожа лельо – полугласно каза той, като се засмя, – моят учител по география не ми е казвал никога, че Блоа се намира на такова огромно разстояние от Париж.

– Какво значи това, племеннико? – запита нейно височество.

– Изглежда, че модите изминават това разстояние за няколко години. Погледнете тия госпожици.

– Е, какво, аз ги познавам.

– Някои от тях са хубави.

– Не казвайте това много високо, господин племеннико: те могат да се побъркат от радост.

– Чакайте, чакайте, мила лельо – продължи кралят с усмивка, – втората част на изречението ми трябва да поправи първата. Е, добре, мила лельо, някои изглеждат стари, а някои грозни, защото модите им са отпреди десет години.

– Но, всемилостиви господарю, Блоа е само на пет дни път от Париж.

– Е, следователно всеки ден вие закъснявате с две години.

– Наистина, така ли ви се струва? Чудно, аз съвсем не забелязвам това.

– Вижте, лельо – рече Луи XIV, като се приближаваше все повече до Мазарини, под предлог да избере по-удобно място за гледане, – вижте, край тия стари премени и претенциозни прически тая проста бяла рокля. Навярно тя е една от почетните госпожици на майка ми, макар че не я познавам. Вижте каква простота в обръщанията, каква грация в движенията! Прекрасно! Ето това е жена, а всички други са само дрехи.

– Мили племеннико – отвърна нейно височество, като се смееше, – позволете ми да ви кажа, че тоя път не отгатнахте и сбъркахте. Личността, която толкова хвалите, не е парижанка, а тукашна...

– Тъй ли, лельо? – попита кралят със съмнение.

– Приближете се, Луиз – каза нейно височество. Младото момиче, което вече знаем под това име, се приближи плахо, цяло почервеняло и почти превито под кралския поглед.

– Госпожица Луиз Франсоаз дьо ла Бом Льоблан, дъщеря на маркиз дьо Ла Валиер – церемонно каза нейно височество на краля.

Младото момиче се поклони толкова грациозно въпреки цялата си

плахост от присъствието на негово величество, че кралят пропусна няколко думи от разговора между кардинала и негово височество.

– Заварена дъщеря на господин дьо Сен Реми – продължи нейно височество, – моя домоуправител, същият, който е ръководил приготвянето на това отлично задушено месо, гарнирано с трюфели, което толкова се хареса на ваше величество.

Никаква грация, никаква хубост, нито младост не биха устояли на такова представяне. Кралят се усмихна. Шега или наивност бяха думите на нейно височество, във всеки случай те убиха безмилостно всичко онова, което Луи намираше за очарователно и поетично в младото момиче.

Госпожица дьо Ла Валиер се превърна веднага за краля в заварена дъщеря на човек, който умееше да приготвява великолепно пуйки, гарнирани с трюфели.

Но принцовете са създадени така. Също такива са били и олимпийските богове. Диана и Венера са се смели навярно много над хубавата Алкмена и бедната Йо, когато край масата на Юпитер между нектара и амброзията са започнали за развлечение да говорят за смъртните хубавици.

За щастие Луиз се поклонил толкова ниско, че не чу думите на нейно височество, не видя усмивката на краля. Действително, ако тая смутена хубавица, която имаше толкова добър вкус, че единствена между всичките си другарки беше намислила да се облече в бяло, ако тая гълъбица, извънредно чувствителна към огорченията, беше чула жестоките думи на нейно височество и беше видяла егоистичната, студена усмивка на краля, тя щеше да умре веднага.

И самата Монтале, извор на безподобни хрумвания, не би се опитала да ѝ върне живота, защото присмехът убива всичко, дори и хубостта.

Но за щастие, както вече казахме, Луиз, в ушите на която бучеше и пред очите на която беше причерняло, Луиз не видя нищо, не чу нищо. Кралят, който следеше с напрегнато внимание разговора между кардинала и чичо си, побърза да се приближи до тях.

Той пристигна точно когато Мазарини казваше: – Мари заедно със сестрите си заминава сега за Бруаж. Аз им заръчах да пътуват по другата страна на Лоара, а не по тая, по която пътуваме ние. Ако не съм сгрешил в сметките си и ако изпълняват нарежданията ми, утре те ще бъдат точно срещу Блоа.

Тия думи бяха изречени с тоя такт, с тая мярка, с тая увереност в гласа, в намерението и в загатването, които му бяха създали славата на

пръв комедиант в света.

Затова думите му се забиха право в сърцето на Луи XIV. Кардиналт се обърна, като чу стъпките на негово величество, и видя незабавно то им действие върху възпитаника си по леката червенина, избила на лицето му. Можеше ли да не узнае такава тайна човекът, хитростта на когото беше изигравала всички европейски дипломати в продължение на двадесет години?

След последните думи сякаш отровна стрела се заби в сърцето на младия крал. Той не можеше да се сдържи на едно място и изгледа цялото това събрание с неуверен, равнодушен, безжизнен поглед. Повече от двадесет пъти запита с очи кралицата майка, която отдадена на удоволствието да приказва с етърва си и задържана впрочем от погледа на Мазарини, не искаше да разбере молбите в погледите на сина си.

От тая минута музика, цветя, светлини, хубавици – всичко стана омразно и блудкаво за Луи XIV. Сто пъти той прехапа устни и протегна ръце и крака както добре възпитаното дете, което не смее да се прозява, показва, че се отегчава; и най-последно, като престана да моли безполезно майка си и министъра, обърна отчаяно очи към вратата, тоест към свободата.

На вратата той видя една облеганата на рамката горда и мургава фигура, изпъкваща със силата си, с орлов нос, с твърд, но блестящ поглед, с прошарена и дълга коса, с черни мустаци – истински тип на военна хубост; в блестящата като огледало значка на гърдите се отразяваха всички светлини и излитаха от нея като светкавици. Офицерът стоеше със сива шапка с червено перо на главата, доказателство, че е тук по служба, а не за свое удоволствие. Ако беше тук за удоволствие, ако беше придворен, а не войник, щеше да държи шапката си в ръка, защото всяко удоволствие трябва да се заплаща с някаква цена.

Офицерът беше дежурен и изпълняваше задача, на която бе навикнал; най-добро доказателство за това беше, че той наблюдаваше радостите и отегченията на тоя празник със скръстени ръце, с пълно равнодушие и невъобразимо безстрашие. Той, като философ – а всички стари войници са философи, – той, като философ, сякаш много по-добре разбираше отегченията, отколкото радостите; но не се измъчваше от първите, защото можеше да мине без последните.

И така, той стоеше облеганат на украсената с резба рамка на вратата, когато тъжните и уморени очи на краля срещнаха случайно неговите очи.

Изглежда, не за първи път очите на офицера се срещнаха с

височайшия поглед. Офицерът знаеше израза и мисълта му, защото щом погледна Луи XIV, веднага прочете върху лицето му всичко, което ставаше в душата му, тоест потискащото го отегчение и плахото му желание да излезе. Той разбра, че трябва да направи услуга на краля, макар че той не му я иска, да му направи услуга против волята му. Смело, сякаш командуваше кавалерийски отряд през време на сражение, офицерът извика със звънлив глас:

– Свитата на негово величество!

При тия думи, които действуваха като гръмотевичен удар и заглушиха оркестъра, пеенето, разговорите и шума от стъпките, кардиналтът и кралицата майка погледнаха изненадано краля.

Луи XIV побледня, но като видя, че офицерът на мускетарите отгатна мисълта му и я изрази в дадената заповед, стана решително от креслото си и тръгна към вратата.

– Тръгвате ли, сине мой? – запита кралицата, докато Мазарини питаше краля само с поглед, който можеше да се покаже благ, ако не беше така проникателен.

– Да, ваше величество – отговори кралят, – чувствавам се уморен и освен това бих искал да пиша тая вечер.

По устните на министъра се мярна усмивка; той освободи краля, като кимна с глава.

Тогава негово и нейно, величество побързаха да дадат заповеди на служителите си, които се появиха веднага.

Кралят се поклони, мина през залата и стигна до вратата.

На вратата отряд от двадесет мускетари, строени в две редици, чакаше негово величество.

В края на тоя отряд стоеше офицерът, безстрастен, с гола шпага в ръка.

Кралят мина и цялата тълпа се надигна на пръсти, за да го види още веднъж.

Десет мускетари разтваряха тълпата в предните стаи и по стъпалата и правеха път на краля.

Другите десет обграждаха краля и негово височество, който беше поискал да придружи негово величество.

Служителите вървяха зад тях.

Това малко шествие съпроводи краля до покоите, които бяха определени за него.

Същите тия покои беше заемал крал Анри III през времето на пребиваването си в замъка Блоа.

Негово височество беше дал заповедите си. Водени от офицера си, мускетарите навлязоха в тесния коридор, който свързваше едното крило на замъка с другото.

Тоя коридор започваше с една малка квадратна стая, мрачна дори в хубави дни.

Негово височество спря Луи XIV.

– Вие минавате, всемилостиви господарю – му каза той, – по същото място, където херцог дьо Гиз е получил първия удар с нож.

Кралят, слабо запознат с историята, знаеше за това събитие, но не знаеше нито подробностите му, нито де е станало.

– А! – рече той, като цял потрепера. И се спря.

Пред него и зад него всички се спряха.

– Херцогът, всемилостиви господарю – продължи Гастон, – беше почти на това място, където съм сега; той вървеше по посоката, по която върви ваше величество; господни дьо Лоан беше на мястото, където се намира сега вашият лейтенант на мускетарите; господни дьо Сент Малин и свитата на негово величество бяха зад него и около него. Точно тогава го удариха.

Кралят се обърна към офицера си и видя, че по войнственото му и смело лице мина облак.

– Да, отзад – промърмори лейтенантът, като с най-голямо презрение махна с ръка.

И поиска да отmine, сякаш се чувствуваше неловко между тия стени, където някога беше проникнала измяната.

Но кралят, който, както изглежда, желаше да се учи, поиска да погледне още веднъж това зловещо място.

Гастон разбра желанието на племенника си.

– Вижте, ваше величество – рече той, като взе един факел от ръцете на господин дьо Сан Реми, – ето мястото, където той падна. Тук имаше креват; той скъса завесите му, като се мъчеше да се задържи за тях.

– Защо паркетът е вдлъбнат на това място? – попита Луи XIV.

– Защото тук протече кръвта му – отговори Гастон. – Тя проникна дълбоко в дъба и можа да бъде очистена само като изстъргаха паркета. И все пак – прибави Гастон, като приближи факела си до посоченото място, – и все пак тук остана червеникаво петно въпреки всички усилия да го премахнат.

Луи XIV вдигна глава. Може би той си спомни за тая кървава следа, която един ден му бяха показали в Лувър: беше от кръвта на Кончини, пролята от баща му краля при също такива обстоятелства.

– Да вървим! – каза той.

Шествието тръгна веднага: навярно вълнението придаде на гласа на младия монарх такъв заповеднически тон, какъвто никога не бяха забелязвали у него.

Когато стигнаха до определените за краля покои, До които можеше да се отиде и по тоя тесен коридор, и по парадната стълба откъм двора, Гастон каза:

– Нека ваше величество благоволи да се настани в тия покои, макар че са недостойни за него.

– Чичо – отговори младият монарх, – благодаря ви много за сърдечното ви гостоприемство.

Преди да излезе, Гастон се поклони на племенника си, а той от своя страна го целуна.

От двадесетте мускетари, които придружаваха краля, десет изпратиха негово височество до приемните зали, все още пълни с народ, въпреки оттеглянето на негово величество.

Останалите десет мускетари бяха поставени на пост от офицера: той сам за пет минути огледа цялата местност с тоя студен и сигурен поглед, който не винаги се придобива от навика, защото тоя поглед принадлежи на гения.

После, когато разпреди всичките си хора, той избра за своя главна квартира предната стая, в която намери едно голямо кресло, лампа, вино, вода и сух хляб.

Той усили светлината на лампата, изпи половин чаша вино, усмихна се много изразително, настани се в голямото кресло и се разположи да спи.

IX В КОЯТО НЕПОЗНАТИЯТ ОТ СТРАННОПРИЕМНИЦАТА „МЕДИЧИ“ ОТКРИВА ИНКОГНИТОТО СИ

Тоя офицер, който спеше или се готвеше да спи, въпреки безгрижния си вид носеше тежка отговорност.

Като лейтенант на кралските мускетари, той командуваше цялата рота, пристигнала от Париж, а тая рота се състоеше от сто и двадесет души; но с изключение на двадесетте, за които говорихме, останалите сто пазеха кралицата майка и особено господин кардинала.

Господин Джулио Мазарини не искаше да харчи за пътни разноски на своите телохранители; затова той използваше кралските, и ги използваше широко, защото вземаше петдесет за себе си; това обстоятелство би се сторило много неприлично на всеки, който не познаваше обичаите на тогавашния двор.

Не по-малко неприлично или дори необикновено би се сторило и това, че тая част на замъка, която беше определена за господин кардинала, бе блестяща, осветена и оживена. Мускетарите стоеха на пост при всяка врата и не пускаха никого освен куриерите, които следваха кардинала за преписката му дори когато той пътуваше.

Двадесет мускетари дежуреха при кралицата майка; тридесет си почиваха, за да сменят дежурните на другия ден.

В тая част на замъка, която обитаваше кралят, напротив, цареше мрак, мълчание и самота. Когато затвориха вратите, никой не би се досетил, че тук почива кралят. Всички служители се оттеглиха постепенно. Господин принцът изпрати да попитат дали негово величество има нужда от нещо, след обикновеното не, казано от лейтенанта на мускетарите, който беше навикнал на въпроса и отговора, всичко започваше да заспива, както в къщата на един добър гражданин.

И все пак от прозорците на кралските покои лесно можеше да се чува празничната музика и да се виждат богато осветените прозорци на голямата зала.

Десет минути след като се прибра в покоите си, Луи XIV позна по още по-голямото движение, отколкото при неговото излизане, че кардиналът също се оттегля с голяма свита от благородници и дами.

Но за да види цялото това движение, достатъчно беше да погледне през прозореца, капаците на който не бяха затворени.

Негово високопреосвещенство мина през двора, изпращан лично от негово височество, който му светеше с един факел; след това мина кралицата майка, уловена свойски подръка от нейно височество, Двете шепнеха като стари приятелки.

След тия две двойки минаха тържествено всички: придворни дами, пажове, служители; факели осветяваха с играеща светлина целия двор като при пожар; после шумът от стъпките и гласовете заглъхна в горните етажи на замъка.

Тогава никой не мислеше вече за краля, който стоеше облакътен на прозореца си и тъжно гледаше как тече цялата тая светлина, който слушаше как затихва целият тоя шум; никой освен непознатия в странноприемницата „Медичи“, когото видяхме да излиза, загърнат с черната си мантия.

Той отиде право към замъка и с меланхолично лице се заразхожда около двореца, все още заобиколен с любопитни; като видя, че никой не пази главната врата, нито преддверието, защото войниците на негово височество се побратимяваха с кралските войници, тоест пиеха въздържано, или по-скоро невъздържано, непознатият се промъкна през тълпата, премина двора и стигна до стълбата, която водеше при кардинала.

По всяка вероятност той тръгна към тая страна, защото видя светлината на факелите и лутанията на пажовете и служителите.

Но веднага бе спрял от щракане на мускет и от вика на часовой.

– Къде отивате, приятелю? – го запита караулът.

– Отивам при краля – отговори непознатият спокойно и гордо.

Войникът повика един от офицерите на негово високопреосвещенство и той каза с тон на канцеларски прислужник, който напътва просител:

– Оная стълба насреща.

И офицерът, без да се грижи повече за непознатия, поднови прекъснатия си разговор.

Непознатият не отговори нито дума и тръгна към посочената стълба.

На тая страна нито шум, нито факели.

Мрак, сред който се движеше напред-назад един часовой подобно на сянка.

Тишина, която позволяваше да се чува шумът на стъпките му, съпроводен от звънтенето на шпорите по плочите.

Тоя часовой беше един от двадесетте мускетари, назначени за охрана на краля; той стоеше на пост изправено, добросъвестно като статуя.

- Кой е там? – извика часовоят.
- Свой! – отговори непознатият.
- Какво искате?
- Да говоря с краля.
- Охо, драги господине, това не може.
- А защо?
- Защото кралят си е легнал.
- Вече легнал?
- Да.
- Все едно, трябва да му говоря.
- А аз ви казвам, че това е невъзможно.
- Обаче...
- Назад!
- Значи така е заповядано?
- Няма да ви давам сметка. Назад!

И тоя път часовоят придружи думите си със заплашително движение; но непознатият не се помръдна, сякаш краката му се бяха срасли с пода.

- Господин мускетар – каза той, – вие благородник ли сте?
- Имам тая чест.

– Е, добре, аз също съм благородник, а благородниците трябва да се зачитат едни други.

Часовоят свали оръжието си, победен от достойнството, с което бяха казани тия думи.

– Говорете, господине – отвърна той, – и ако вие искате от мене нещо възможно...

- Благодаря. Вие имате офицер, нали?
- Да, господине, нашият лейтенант.
- Е, добре, желая да говоря с вашия лейтенант.

– а, това е друга работа! Качете се, господине. Непознатият поздравил с достойнство часовоя и се изкачил по стълбата, докато викът: „Лейтенанте, посещение!“; предаван от един часовой на друг, предшествуваше непознатия и смути първия сън на офицера.

Като влачеше ботушите си, търкаше очи и закопчаваше мантията си, лейтенантът направи три крачки към чужденеца.

- С какво мога да ви услужа, господине? – попита той.
- Вие ли сте дежурният офицер, лейтенантът на мускетарите?

– Имам тая чест – отговори офицерът.

– Господине, непременно трябва да говоря с краля. Лейтенантът погледна внимателно непознатия и с един поглед, колкото и да беше бърз, видя всичко, което искаше да види, тоест голямо благородство под обикновено облекло.

– Не предполагам да сте луд – рече той – и все пак вие трябва да знаете, господине, че не може да се влезе при крал без неговото съгласие.

– Той ще се съгласи, господине.

– Господине, позволете ми да се усъмня в това; кралят се прибра преди четвърт час, сега той трябва да се съблича. При това има заповед да не се пуска никой.

– Когато той узнае кой съм – възрази непознатият, като гордо вдигна глава, – той ще отмени заповедта.

Офицерът беше все повече и повече учуден, все повече и повече завладян.

– Ако се съглася да доложя за вас, господине, мога ли поне да зная за кого ще доложя?

– Доложете, че с него желае да говори негово величество Чарлз II, крал на Англия, Шотландия и Ирландия!

Офицерът извика от учудване и отстъпи крачка назад; по бледото му лице се изписа такова силно вълнение, каквото никой енергичен мъж не би могъл да потисне в дъното на сърцето си.

– О, да, всемилостиви господарю! – каза той. – Действително аз би трябвало да ви позная веднага.

– Вие сте виждали портрета ми?

– Не, всемилостиви господарю.

– Или сте ме виждали някога при двора, преди да ме изгонят от Франция?

– Не, всемилостиви господарю, и това не е.

– Тогава как бихте ме познали, ако не сте виждали нито портрета ми, нито мене лично?

– Всемилостиви господарю, аз видях негово величество краля – вашия баща – в един страшен момент.

– В деня, когато...

– Да.

Мрачен облак мина по челото на краля; той сякаш го отстрани с ръка и попита:

– Виждате ли още някакво затруднение да доложите за мене?

– Всемиловичи господарю, извинете ме – отговори офицерът, – но по тая тъй скромна външност аз не можах да се сетя, че пред мен стои крал; и все пак, както преди малко имах честта да кажа на ваше величество, аз видях краля Чарлз I... Но извинете, ей сега ще предупредя краля. – След няколко стъпки обаче се върна и попита: – Навярно ваше величество желае това свиждане да остане в тайна?

– Не изисквам това, но ако е възможно да остане в тайна...

– Възможно е, всемиловичи господарю, защото аз мога да не казвам нищо на дежурния старши камерюнкер. Но за това ваше величество трябва да ми предаде шпагата си.

– Вярно... Съвсем забравих, че никой не влиза с оръжие при краля на Франция.

– Ваше величество ще направи изключение, ако иска, но тогава аз ще сваля отговорността от себе си, като предупредя дежурните при краля.

– Ето шпагата ми, господине. Сега ще бъдете ли тъй любезен да докладите за мене на негово величество?

– Веднага, всемиловичи господарю.

Офицерът изтича веднага и почука на съобщителната врата, която камердинерът му отвори.

– Негово величество кралят на Англия! – каза офицерът.

– Негово величество кралят на Англия! – повтори камердинерът.

При тия думи един камерюнкер разтвори двете крила на кралската врата и отвън можа да се види Луи XIV без шапка и без шпага, с разкопчана късовейка, който се приближаваше с признаци на най-голяма изненада.

– Вие, братко мой! Вие тук, в Блоа! – извика Луи XIV, като отпрати с ръка камерюнкера и камердинера, които отидоха в съседната стая.

– Всемиловичи господарю – отговори Чарлз II, – аз отивах в Париж с надеждата да видя ваше величество, когато от мълвата научих, че скоро ще пристигнете в тоя град. Тогава останах тук, защото имах да ви съобщя нещо много важно.

– Харесва ли ви тоя кабинет, братко мой?

– Отлично, всемиловичи господарю, защото мисля, че никой не може да ни чуе.

– Аз отпратих камерюнкера и дежурния камердинер: те са в съседната стая. Зад тая преграда има една отделена стая; тя води в предната стая, а в предната стая вие видяхте само един офицер, нали?

– Да, всемиловичи господарю.

– Тогава говорете, братко мой, аз ви слушам.

– Всемиловити господарю, аз започвам и нека ваше величество благоволи да се съжали над нещастията на нашия дом.

Френският крал се изчерви и приближи креслото си До креслото на английския крал.

– Всемиловити господарю – продължи Чарлз II, – не е необходимо да питам дали ваше величество знае подробностите на моята плачевна история.

Луи XIV се изчерви още повече, улови ръката на английския крал и отговори:

– Братко мой, срамата е да се каже, но рядко кардиналът говори пред мене за политика. Нещо повече: едно време камердинерът ми Лапорт ми четеше исторически съчинения, но той забрани тия четения и ми отне Лапорт, така че моля брат ми Чарлз да ми разкаже всички тия неща като на човек, който нищо не знае за тях.

– Е добре, всемиловити господарю, ако разкажа всичко отначало, аз ще имам един шанс повече да трогна сърцето на ваше величество.

– Говорете, братко мой, говорете!

– Вие знаете, всемиловити господарю, че през 1650 година, при похода на Кромуел в Ирландия, бях повикан в Единбург и бях коронясан в Стоун. Една година по-късно, ранен в една от заграбените провинции, Кромуел се нахвърли отново върху нас. Да се срещна с него беше моя цел, да изляза от Шотландия беше мое желание.

– Обаче – възрази младият крал – Шотландия е почти ваша родина, братко мой.

– Да. Но шотландците бяха за мене жестоки сънародници! Всемиловити господарю, те ме принудиха да се откажа от вярата на дедите ми; те обесиха лорд Монтроз, най-предания ми служител, защото не бил презвитерианец. Когато му предложили да каже предсмъртното си желание, клетият мъченик поиска да разрекат тялото му на толкова части, колкото градове има в Шотландия, за да има навсякъде свидетели на верността му. И аз не можех да изляза от един град или да вляза в друг, без да видя късове от това благородно тяло, което беше действувало, беше се сражавало, беше дишало за мене...

И така, с един смел поход аз заобиколих армията на Кромуел и влязох в Англия. Протекторът се спусна да ме преследва и това беше необикновена надпревара, която имаше за цел една корона. Ако можех да пристигна в Лондон преди Кромуел, сигурно наградата за това надбягване щеше да се падне на мене, но той ме настигна при Уорчестър.

Щастието беше вече не с нас, а с него. Всемиловичи господарю, на 3 септември 1651 година, в годишнината на сражението при Дънбар, толкова съдбоносна за шотландците, аз бях разбит. Две хиляди души паднаха около мене, преди да отстъпя една крачка назад. Най-после се наложи да бягам.

Оттогава историята ми стана роман. Преследван ожесточено, аз си остригах косата и се преоблякох като дървар. Цял ден прекарах в клоните на един дъб, за което го нарекоха кралски дъб: така се нарича и сега. Моите приключения в графството Стафорд, откъдето излязох на кон, на който зад мене седеше дъщерята на моя хазаин, и сега още се разказват по седенките и един ден навярно ще направят балада от тях. Един ден ще напиша всичко това, всемиловичи господарю, за напътствие на моите събрата крале.

Ще опиша как, пристигнал у господин Нортън, срещнах един придворен капелан, който гледаше игра на кегли, и един стар слуга, който ме нарече по име и потъна в сълзи: той едва не ме погуби със своята вяроност, както друг би можал да ме погуби със своето предателство. Най-после ще опиша моите ужаси... да, всемиловичи господарю, моите ужаси, когато у полковник Уиндъм един подковач, който преглеждаше конете ни, заяви, че те били подковани в северните провинции...

– Чудно – прошепна Луи XIV, – аз не знаех всичко това. Знаех само, че сте се качили на кораб в Брай-елмстийд и че сте слезли в Нормандия.

– О, боже мой! – прошепна Чарлз. – Ако кралете не знаят нищо един за друг, как могат да си помагат помежду си!

– Но кажете ми, братко мой – продължи Луи XIV, – щом тъй лошо са ви приели в Англия, как все още се надявате на тая нещастна страна и на тоя бунтовен народ?

– О, всемиловичи господарю! След Уорчестърската битка всичко се промени в Англия! Кромуел умря, след като сключи с Франция договор, в който той се подписа над вашето име. Той умря на 3 септември 1658 година, нова годишнина на битките при Уорчестър и Дънбар.

– Синът му го наследи.

– Някои хора имат семейство, всемиловичи господарю, но нямат наследници. Наследството на Оливър беше твърде тежко за Ричърд. Ричърд не беше нито републиканец, нито роялист; Ричърд позволяваше на телохранителите си да изяждат обета му, а на генералите си – да управляват републиката. Ричърд се отказа от властта на 22 април 1659 година. Оттогава изтече повече от една година, всемиловичи господарю.

Оттогава Англия стана игрален дом, където всички залагат за короната на баща ми. Двата най-разпалени играчи са Ламберт и Мънк. Е добре, всемилостиви господарю, и аз бих искал да се намеся в тая игра, където е заложена моята кралска мантия. Всемилостиви господарю... един милион, за да подкупя единия от тия играчи, да го превърна в мой съюзник, или двеста ваши благородници, за да ги изгоня от двореца ми Уайтхол, както Исус нагони търговците от храма.

– И така – каза Луи XIV, – вие идвате да искате от мене...

– Вашата помощ, тоест онова, което не само кралете, но дори християните си дължат един на друг; вашата помощ, всемилостиви господарю, било в пари, било в хора; с вашата помощ след един месец ще опълча Ламберт срещу Мънк или Мънк срещу Ламберт и ще си възвърна бащиното наследство, без да струва това една гвинея на моята родина, една капка кръв на моите поданици, защото те опитаха революцията, протектората и републиката и сега искат само да се успокоят под управлението на законния монарх; вашата помощ, всемилостиви господарю, и аз ще бъда задължен на ваше величество повече, отколкото на баща ми. Клетият ми баща! Той заплати толкова скъпо за разрушаването на нашия дом! Вие виждате, всемилостиви господарю, колко съм нещастен, колко съм отчаян – аз обвинявам дори баща си!

И кръвта нахлу в бледото лице на Чарлз II; той стисна главата си с ръце; кръвта му, разбунтувана от тия оскърбителни думи за баща му, сякаш му отне способността да вижда.

Младият крал не беше по-малко нещастен от по-възрастния си брат. Той се движеше неспокойно в креслото си и не знаеше какво да отговори.

Най-после Чарлз II, който беше с десет години по-голям и умееше повече да се владее, можа да заговори отново.

– Всемилостиви господарю – каза той, – дайте ми отговор. Чакам го, както един осъден чака присъдата си. Трябва ли да умра?

– Братко мой – отговори френският монарх на Чарлз II, – вие искате от мене един милион, от мене! Но аз не съм имал никога и четвърт от тая сума! Аз нямам нищо! Аз съм толкова крал на Франция, колкото вие сте крал на Англия. Аз съм само име, вензел, облечен в кадифе с лилии, нищо повече! Аз седя на видим трон, ето единственото ми предимство пред ваше величество. Аз нямам нищо, не мога да направя нищо.

– Нима! – извика Чарлз II.

– Братко мой – продължи Луи, като сниши глас, – аз понесох такива лишения, каквито не са понасяли най-бедните ми благородници. Ако

клетият ми Лапорт беше още на служба при мене, той щеше да ви каже, че спях на скъсани чаршафи, през които минаваха краката ми; щеше да ви каже, че по-късно, когато исках каляската, докарваха ми карета, полуизядена от плъховете в сайванта; щеше да ви каже, че когато исках да обядвам, отиваха да се осведомят в кухнята на кардинала дали има ядене за краля. Дори сега, погледнете, сега, когато съм на двадесет и две години, сега, когато достигнах пълнолетие, сега, когато би трябвало да имам ключа на държавната хазна, да ръководя политиката, да обявявам война и да сключвам мир, погледнете около мене, вижте какво ми дават!... Колко съм изоставен! Колко съм пренебрегнат! Как всичко е пусто около мене!... А там, погледнете нататък!... Вижте колко хора, колко блясък, колко почести!... Там, там, повярвайте ми, братко мой, там е истинският крал на Франция!

– У кардинала?

– Да, у кардинала.

– Тогава аз съм загинал, всемилостиви господарю. Луи XIV не отговори нищо.

– Да, безвъзвратно загинал, защото аз няма да моля никога онзи, който би оставил да умрат, от глад и студ майка ми и сестра ми, тоест дъщерята и внучката на Анри IV, ако господин дьо Рец и парламентът не им бяха изпратили хляб и дърва.

– Да умрат – прошепна Луи XIV.

– Е, добре – продължи кралят на Англия, – нещастният Чарлз II, също такъв внук на Анри IV като вас, всемилостиви господарю, като няма нито парламент, нито кардинал дьо Рец, ще умре от глад, както едва не умряха сестра му и майка му.

Луи се намръщи и замачка ожесточено дантелите на маншетите си.

Тая слабост и това бездействие, които служеха за маска на тъй очевидно вълнение, поразиха краля Чарлз. Той улови ръката на младия човек и каза:

– Благодаря ви, братко мой! Вие ме съжалихте, а в сегашното ви положение аз не мога да изисквам нищо повече от вас.

– Всемилостиви господарю – внезапно каза Луи XIV, като вдигна глава, – вие ми казахте, че имате нужда от един милион или двеста благодарници, нали?

– Всемилостиви господарю, един милион ще ми стигне.

– Това е много малко.

– Това е много, ако се предложи на един човек. Често са се купували убежденията на хората не тъй скъпо; а аз ще имам работа с продажни

души.

– Двеста благородници! Помислете си, това е малко повече от една рота, нищо друго.

– Всемиловичи господарю, в нашето семейство има едно преда-ние: четирима души, четирима френски благородници, предани на баща ми, за малко щели да спасят баща ми, съден от парламент, пазен от цяла армия, заобиколен от цял народ.

– Значи ако мога да ви дам един милион или двеста благородници, вие ще бъдете доволен и ще ме смятате за ваш добър брат?

– Ще ви смятам за свой спасител и ако се възкача отново на бащи-ния трон, Англия ще бъде поне през цялото ми царуване сестра на Франция, както вие ми бяхте брат.

– Е, добре! – каза Луи и стана. – Онова, което вие, братко мой, не се решавате да искате, ще го поискам аз, аз сам! Онова, което никога не съм искал да направя за себе си, ще го направя сега за вас. Ще отида при краля на Франция, при другия, богатия, могъщия, и ще поискам лично аз тоя милион или тия двеста благородници... и после ще видим!

– О! – извика Чарлз. – Вие сте благороден приятел, възвишена ду-ша! Вие ме спасявате, братко мой; ако ви потрябва живота, който сега ми връщате, можете да го вземете!

– Тихо, братко мой, тихо! – съвсем ниско каза Луи. – Внимавайте да не ни чуят! Още не сме достигнали целта. Да се искат пари от Маза-рини – това е по-мъчно, отколкото да се мине през омагьосана гора, къ-дето във всяко дърво се крие зъл дух, това е по-мъчно, отколкото да се завладее цял свят!

– Но все пак, всемиловичи господарю, когато вие ще искате...

– Вече ви казах, че никога не съм искал – отговори Луи с гордост, която накара английския крал да побледнее.

Той, подобно на оскърбен човек, се отдръпна. Луи го спря и каза:

– Извинявайте, братко мой: аз нямам майка, нямам сестра, които страдат. Моят трон е твърд и гол, но аз седя твърдо на него. Извинявай-те, братко мой, не ме укорявайте за тия думи: те се изтръгнаха от егои-зъм; затова ще ги изкупя с пожертвуване. Ще отида при господин кар-динала. Почакайте ме, моля ви се. Ей сега ще се върна.

Х

АРИТМЕТИКАТА НА ГОСПОДИН МАЗАРИНИ

Докато кралят отиваше бързо към крилото на замъка, заето от кардинала, като водеше със себе си само камердинера, офицерът на мускетарите излизаше, въздъхвайки като човек, принуден да задържа дълго време дишането си, от малката стаичка, за която вече говорихме и която кралят смяташе, че е празна. В миналото тая малка стаичка беше част от спалнята; сега беше отделена от нея с тънка преградка; през нея се чуваше всичко, което ставаше в спалнята на краля.

И така, нямаше никакво съмнение, че лейтенантът на мускетарите е чул целия разговор между Луи XIV и Чарлз II.

Като чу последните думи на младия крал, той излезе навреме от стаичката, застана на мястото си, поздрави негово величество и го проследи с поглед, докато той изчезна в коридора.

После, когато кралят се скри, той поклати глава по особен начин, присъщ само на него, и каза с гасконски изговор, който не се беше изгубил, макар че четиридесет години не бе ходил в родината си:

– Жалка служба! Жалък господар! – След тия думи лейтенантът седна на предишното си място в креслото, протегна ръка и затвори очи като човек, който спи или размисля.

През време на тоя къс монолог и последвалата я мизансцена, докато кралят отиваше по дългите коридори на стария замък при господин Мазарини, у кардинала се разиграваше сцена от съвсем друг род.

Мазарини беше легнал в леглото си, измъчван слабо от подаграта, но тъй като беше човек на реда, който използваше дори болката, той принуждаваше безсънието да бъде най-покорен слуга на труда му. Затова заповяда на камердинера си Бернуен да му донесе едно подвижно бюро, за да може да пише от леглото си.

Но подаграта не е противник, който се оставя да бъде победен тъй лесно. При всяко движение на кардинала болката се усилваше много, така че най-после той попита Бернуен:

– Тук ли е Бриен?

– Не, монсеньор – отговори камердинерът. – След като го освободихте, господин дьо Бриен отиде да спи. Но ако ваше високопреосвещенство желае, можем да то събудим.

– Не, няма нужда. Все пак трябва да се работи. Проклети цифри!

И кардиналт се замисли, като смяташе на пръсти.

– О, цифри! – каза Бернуен. – Моля, ако ваше високопреосвещенство се занимава със сметки, обещавам му, че утре ще има най-хубавата мигрена! И на това отгоре господин Гено не е тук!

– Имаш право, Бернуен. Е, добре, ти ще заместиш Бриен, приятелю мой. Наистина аз трябваше да взема със себе си господин дьо Колбер. Тоя млад човек напредва, Бернуен, много напредва. Делови момък!

– Не зная – отговори камердинерът, – но не ми харесва лицето на вашия млад човек, който много напредва.

– Добре, добре, Бернуен! Няма нужда от вашето мнение. Седнете тук, вземете перо и пишете.

– Готов съм, монсеньор. Какво трябва да пиша?

– Започни тук... Да, така... след тия първи два реда...

– Виждам.

– Пиши: седемстотин и шестдесет хиляди ливри.

– Написано.

– От Лион...

Кардиналт като че ли се поколеба.

– От Лион – повтори Бернуен.

– Три милиона и деветстотин хиляди ливри.

– Добре, монсеньор.

– От Бордо, седем милиона.

– Седем – повтори Бернуен.

– Да, да, седем – раздражено каза кардиналт. После побърза да прибави: – Ти разбираш, Бернуен, всички тия суми са предназначени за разход.

– Ех, монсеньор, за разход или за приход, все ми е едно, защото тия милиони не са мои.

– Тия милиони са на краля; аз броя кралските пари. И така, на какво се спряхме?... Ти все ме прекъсваш!

– Седем милиона, от Бордо.

– Да, така. От Мадрид, четири милиона. Обяснявам ти на кого са тия пари, Бернуен, тъй като цял свят има глупостта да ме смята за милионер. Мъча се да изкореня тая глупост. Впрочем един министър не може да има нищо свое... Сега продължавай. Общи постъпления – седем милиона. Недвижими имоти – девет милиона. Написа ли, Бернуен?

– Да, монсеньор.

Налични пари – шестстотин хиляди ливри; разни – два милиона... Ах, забравих: дадени имоти в различни замъци – Не, не, няма нужда;

това се подразбира. Написа ли, Бернуен?

– Да, монсеньор.

– И цифрите?

– Са написани една под друга.

– Събери ги, Бернуен.

– Тридесет и девет милиона двеста и шестдесет хиляди ливри, монсеньор.

– рече кардиналът с явна досада, – няма още четиридесет милиона!

Бернуен повтори събирането.

– Не, монсеньор, – не достигат седемстотин и четиридесет хиляди ливри.

Мазарини поиска сметката и я прегледа внимателно.

– Все едно – рече Бернуен, – тридесет и девет милиона двеста и шестдесет хиляди ливри са много пари.

– Ах, Бернуен, ето каква сума бих желал да видя в касата на краля!

– Ваше високопреосвещенство ми казваше, че всички тия пари са на негово величество.

– Без съмнение, но само за миг. Тия четиридесет и девет милиона са разпределени вече предварително и дори няма да стигнат!

Бернуен се усмихна, както си знаеше, тоест като човек, който вярва само онова, което иска да вярва. Той приготви нощното питие на кардинала и му оправя възглавницата.

– О, все още няма четиридесет милиона! – каза Мазарини, когато камердинерът излезе. – Все пак трябва да достигна тая цифра от четиридесет и пет милиона, която съм си определил. Но кой знае дали ще имам време! Аз старея; слабея, няма да достигна целта. Все пак кой знае дали няма да намеря два-три милиона в джобовете на нашите добри приятели испанците? Тия хора откриха Перу и, дявол да го вземе, сигурно им е останало нещо от това откритие!

Докато си говореше така, изцяло зает с цифрите, той забрави подагратата, потисната от страстта му към парите, а тая страст беше у кардинала по-силна от болестта. Изведнъж Бернуен, силно уплашен, се втурна в стаята му.

– Е, какво има? – попита кардиналът.

– Кралят, монсеньор, кралят!

– Как кралят! – извика Мазарини, като скри бързо листа си. – Кралят тук! Кралят в тоя час! Аз мислех, че отдавна вече си е легнал. Какво се е случило?

Луи XIV можа да чуе последните думи и да види уплашеното лице

на кардинала, който се надигна в леглото си, защото тая минута влизаше в стаята.

– Нищо особено, господин кардинал, или поне нищо такова, което би могло да ви разтревожи. Само трябваше да поговоря тая вечер с ваше високопреосвещенство по една много важна работа.

Мазарини си спомни веднага с какво внимание кралят слушаше думите му за госпожица Майчини и си въобрази, че важната работа се отнася навярно до племенницата му. Лицето му се проясни мигновено и доби израз на крайна любезност; тая промяна зарадва извънредно много младия крал.

Той седна.

– Всемиловичиви господарю – каза кардиналът, – аз би трябвало да слушам ваше величество прав, но мъчителната подагра...

– Няма нужда от церемонии между нас, любезни господин кардинал – отвърна Луи сърдечно. – Аз съм ваш ученик, а не крал, вие знаете добре това, и особено тая вечер, защото дойдох при вас като молител, и дори като най-смирнен молител, който желае да бъде приет благосклонно.

Като видя, че кралят се изчерви, Мазарини се убеди в първата си мисъл, тоест, че под всички тия хубави думи се крият любовни помисли. Тоя път, при всичката си досетливост, хитрият политик се лъжеше: кралят се изчерви не от пламения порив на младежката страст, а само от досадното унижение на кралската гордост.

Като добър чичо, Мазарини се реши да облекчи признанието.

– Говорете, всемиловичиви господарю – каза той, – и тъй като ваше величество благоволява да забрави за миг, че съм негов поданик, щом ме нарече свой учител и наставник, позволете да засвидетелствувам на ваше величество своите предани и сърдечни чувства.

– Благодаря ви, господин кардинал – отговори кралят. – Впрочем онова, което възнамерявам да искам от ваше високопреосвещенство, е дребна работа за него.

– Толкова по-зле – възрази кардиналът, – толкова по-зле, всемиловичиви господарю. Аз бих желал ваше величество да ми поиска нещо важно, дори пожертвуване... Но каквото и да ми поискате, аз съм готов да се съглася на всичко, само за да ви угодя, скъпи всемиловичиви господарю.

– Е, добре, ето каква е работата – каза кралят, сърцето на когото беше също тъй силно, както сърцето на министъра, – при мене пристигна брат ми, английският крал...

Мазарини скочи в леглото си, сякаш се беше допрял до лайденска стъкленница или до волтова дъга. В същото време от изненада или по-скоро от разочарование лицето на кардинала се покри с такава червенина от гняв, че Луи XIV, колкото и да беше слаб дипломат, видя ясно, че министърът се надяваше да чуе съвсем друго нещо.

– Чарлз III! – извика Мазарини с дрезгав глас и презрително движение на устните. – Как! Вие сте приели Чарлз III!

– Да, приех крал Чарлз II – отговори Луи XIV, като наблегна на титлата крал, която Мазарини забрави да даде на внука на Анри IV. – Да, господин кардинал, тоя нещастен крал трогна сърцето ми, като ми разказа злополуките си. Той е в отчаяно положение, господин кардинал. На мене също ми оспорваха трона, аз също бях принуден в дните на вълненията да бягам от столицата си, аз също познавам нещастieto; и затова ми се стори, че е срамота да оставя без подкрепа един брат, лишен от всичко и при това беглец.

– Ах, защо при него няма един Джулио Мазарини, както при вас, всемилостиви господарю? – каза кардиналът с досада. – Неговата корона щеше да се запази непокътната.

– Аз зная всичко, което моят дом дължи на ваше високопреосвещенство – гордо отвърна кралят, – и повярвайте, господине, че от своя страна няма да забравя никога това. Именно затова, че брат ми, английският крал, няма край себе си могъщия гений, който ме спаси, именно затова, казвам, бих искал да му осигуря помощта на същия тоя гений и да помоля ръката ви да се протегне над главата му, уверен, че ръката ви, господин кардинал, само като се допре до него, ще му върне короната, паднала от баща му в подножието на ешафода.

– Всемилостиви господарю – възрази Мазарини, – благодаря ви за доброто мнение, което имате за мене, но ние няма какво да правим там: те са побеснели хора, които отричат бога и отсичат главите на кралете си. Те са опасни, знаете ли, всемилостиви господарю, и гадни, откак се оваляха в кралската кръв и презвитерианската кал. Такава политика никога не съм обичал и бягам от нея.

– Но вие можете да ни помогнете, като я замените с друга.

– Каква?

– Например реставрацията на Чарлз II.

– Боже мой! – извика Мазарини. – Нима нещастният крал се залъгва още с тая химера?

– Да, разбира се – възрази младият монарх, уплашен от трудностите, които набитото око на министъра му виждаше в тоя замисъл. – Дори

той иска за това само един милион.

– Нищо повече. Едно милионче, моля ви се? – иронично рече кардиналът, като засили италианския си изговор. – Едно милионче, моля ви се, братко мой! Ех, просяшко семейство!

– Кардинале – каза Луи XIV, като вдигна глава, – това просяшко семейство е клон от нашия род.

– Достатъчно богат ли сте, за да раздавате милиони, всемилостиви господарю? Де са вашите милиони?

– Да – отговори младият крал с неизразима скръб, която обаче благодарение на волята успя да скрие, – да, господин кардинал, зная, че съм беден, но все пак френската корона струва един милион; а за да направя едно добро дело, аз съм готов, ако трябва, да заложа короната си. Ще намеря евреи, които ще ми дадат назаем един милион.

– Значи така, всемилостиви господарю, вие казвате, че имате нужда от един милион? – попита Мазарини.

– Да, господине, казах го.

– Много се лъжете, всемилостиви господарю, вие имате нужда от много повече. Бернуен!... Ей сега ще видите, всемилостиви господарю, от колко имате нужда в действителност... Бернуен!

– Как, кардинале! – извика кралят. – Вие искате да питате един лакей за моите работи?

– Бернуен! – повтори кардиналът, като се престори, че не забелязва възмущението на младия монарх. – Ела тука, приятелю, и ми кажи каква сума исках да имам преди малко.

– Кардинале, кардинале! – каза Луи, побледнял от негодувание. – Не ме ли чухте?

– Не се сърдете, всемилостиви господарю; аз водя открито работите на ваше величество. Всички във Франция знаят това, моите книжа са открити за всички. Бернуен, какво те накарах да правиш преди малко?

– Ваше високопреосвещенство ме накара да събера цифри.

– И ти направи това, нали?

– Да, монсеньор.

– За да установя сумата, от която негово величество имаше нужда в тая минута? Не ти ли казах това? Бъди откровен, приятелю.

– Да, ваше високопреосвещенство ми каза това.

– Добре. А каква сума желяех?

– Четиридесет и пет милиона, струва ми се.

– А каква сума намерихме, като събрахме всичките ни средства без изключение?

– Тридесет и девет милиона двеста и шестдесет хиляди франка.

– Добре, Бернуен, това е всичко, което исках да зная. Сега ни остава – прибави кардиналтът, като впери блестящия си поглед в младия крал, който не можа дума да продума от смайване и едва прошепна:

– Но... обаче...

– А, вие се съмнявате още, всемилостиви господарю – рече кардиналтът. – Тогава ето ви доказателството за това, което ви казах.

Мазарини извади изпод възглавницата си листа, изписан с цифри, и го подаде на краля.

Кралят обърна глава – толкова беше огорчен.

– Вие желаете да имате още един милион, всемилостиви господарю, а тъй като тоя милион не влиза в сметката, значи ваше величество има нужда от четиридесет и шест милиона. Е, добре, на тоя свят няма евреи, които да дават назаем такава сума дори срещу френската корона.

Кралят сви юмруци под маншетите и отблъсна креслото.

– Добре – каза той, – значи брат ми, английският крал, ще умре от глад.

– Всемилостиви господарю – отговори Мазарини със същия тон, – не забравяйте тая пословица, която е израз на най-здрава политика: „Радвай се, че си беден, когато съседът ти е също беден“.

Луи помисли няколко минути, като поглеждаше с любопитство листа, единият край на който се подаваше под възглавницата.

– В такъв случай – каза той – по никой начин не може да се изпълни молбата ми за пари, господин кардинал, нали?

– Абсолютно невъзможно е, всемилостиви господарю.

– Помислете си: по-късно той ще бъде мои неприятел, ако се възкачи на трона си без моя помощ.

– Ако ваше величество се страхува само от това, може да бъде спокоен! – рече кардиналтът живо.

– Добре, не настоявам повече – каза Луи XIV.

– Поне убедих ли ви, всемилостиви господарю? – попита Мазарини, като сложи ръка върху ръката на краля.

– Напълно.

– Искайте каквото и да е друго, всемилостиви господарю, и аз ще сметна за щастие да се съглася, след като ви отказах това.

– Каквото и да е друго, господине?

– Всичко, всичко! Не съм ли предан телом и духом на ваше величество? Хей, Бернуен! Факли и охрана за негово величество. Негово величество се връща в покоите си.

– Още не, господине, и понеже вие предоставяте вашата добра воля на мое разположение, ще се възползувам от това.

– За вас ли, всемилостиви господарю? – попита кардиналът, като се надяваше, че най-после той ще заговори за племенницата му.

– Не, господине, не за мене – отговори Луи, – а пак за брат ми Чарлз.

Лицето на Мазарини помръкна отново. Той промърмори няколко думи, които кралят не можа да чуе.

XI ПОЛИТИКАТА НА ГОСПОДИН МАЗАРИНИ

Вместо нерешителността, с която преди четвърт час младият крал беше дошъл при кардинала, сега в очите му се четеше такава воля, срещу която можеше да се воюва, която можеше дори да се сломи чрез собственото ѝ безсилие; но кралят би запазил спомена за това поражение като дълбока рана в дъното на сърцето си.

– Господин кардинал – каза Луи, – този път се отнася за нещо, което може да се намери по-лесно, отколкото един милион.

– Така ли мислите, всемилостиви господарю? – попита кардиналът, като гледаше краля с хитър поглед, който можеше да чете до дъното на сърцата.

– Да, така мисля, и когато узнаете какво възнамерявам да искам...

– И вие мислите, че не зная това, всемилостиви господарю?

– Как, вие знаете за какво искам да ви моля?

– Слушайте, всемилостиви господарю, ето собствените думи на краля Чарлз...

– О, да видим!

– Слушайте: „И ако този скъперник, този мръсен италианец...“

– Господин кардинал!...

– Това е смисълът, ако не са точно думите му. Е, боже мой, аз не му се сърдя за това, всемилостиви господарю! Всеки от нас гледа другите през призмата на своите страсти. И така, кралят Чарлз ви е казал: „И ако този мръсен италианец ви откаже милиона, който му искаме, всемилостиви господарю; ако бъдем принудени по липса на пари да се откажем от дипломатията, е, ние ще му поискаме петстотин благородници...“

Кралят потрепера, защото кардиналът се беше излъгал само в цифрата.

– Нали това ви поиска, всемилостиви господарю? – извика министърът с тържествуващ вид. – След това е прибавил голи обещания, казал е: „Аз имам приятели от другата страна на пролива; на тия приятели им липсва само началник и знаме. Когато ме видят, когато видят френското знаме, те ще се присъединят към мене, защото ще разберат, че имам вашата поддръжка. Френският мундир във войската ми ще замести милиона, който господин Мазарини ни отказа (той знае много добре, че няма да му дам този милион). Аз ще победя с тия петстотин благородници,

всемиловичиви господарю, и цялата чест на победата ще принадлежи на вас.“ Ето какво ви е казал или почти това, нали? При това е украсявал речта си с блестящи метафори, величествени картини, защото всички са бърбиви в това семейство. Башата е говорил дори на ешафода.

Пот от срам течеше по челото на Луи. Той чувствуваше, че се накрънява достойнството му, като слушаше да оскърбяват така брат му, но още не знаеше как да покаже волята си, особено в присъствието на този човек, на когото всички се подчиняваха, дори майка му.

Най-после той направи усилие и каза:

– Но, господин кардинал, не става дума за петстотин души, а само за двеста.

– Вие виждате, че аз отгатнах какво иска той.

– Никога не съм се съмнявал във вашата проникателност, господине, и затова мислех, че никога няма да откажете на брат ми Чарлз толкова просто и толкова лесно изпълнимо нещо като това, което искам от негово име, господин кардинал, или по-скоро от мое.

– Всемиловичиви господарю – отговори Мазарини, – ето вече тридесет години се занимавам с политика. Отначало се занимавах заедно с господин кардинал дьо Ришельо, а после съвсем сам. Тая политика, трябва да си призная, не винаги е била много честна; но тя никога не е била глупава. Но тая, която се предлага сега на ваше величество, е безчестна и глупава едновременно.

– Безчестна, господине!

– Всемиловичиви господарю, вие сключихте договор с господин Кромуел.

– Да, и в този договор господин Кромуел се подписа Дори над мене.

– Защо се подписахте толкова ниско, всемиловичиви господарю? Господин Кромуел е намерил хубаво място и го е заел; такъв си му е навикът. И така аз се връщам на господин Кромуел. Вие сключихте договор с него, тоест с Англия, защото когато подписахте този договор, господин Кромуел беше цяла Англия.

– Господин Кромуел умря.

– Така ли мислите, всемиловичиви господарю?

– Но, разбира се, защото син му Ричърд го наследи и дори се отказа от властта.

– Е, добре, точно това е! Ричърд получи наследство след смъртта на Кромуел, а Англия получи наследство след отричането на Ричърд. Договорът е част от наследството, където и да се намира: в ръцете на господин Ричърд или в ръцете на Англия. Значи договорът все още има пълна

сила, пълно действие. Защо ще го нарушите, всемилостиви господарю? Какво се е променило? Днес Чарлз II иска това, което ние не искахме преди десет години; но този случай беше предвиден. Вие сте съюзник на Англия, всемилостиви господарю, а не на Чарлз II. Без съмнение – ако се гледа от семейна гледна точка – безчестно е да се подписва договор с човек, който е обезглавил зетя на краля, вашия баща, и да се влиза в съюз с парламент, който е наричан там „парламентче“; безчестно е, съгласен съм, но не беше глупаво от политическа гледна точка, защото благодарение на този договор аз избавих ваше величество, когато беше още малолетен, от неприятностите на една външна война, които фрондата... спомняте ли си фрондата, всемилостиви господарю? (младият крал наведе глава)... които фрондата щеше да усложни неизбежно. Ето защо доказвам на ваше величество, че да се измени сега посоката, без да се предупредят нашите съюзници, би било безчестно и глупаво едновременно. Ние ще водим война така, че сами ще бъдем виновни; ние ще я водим, когато заслужаваме да я започнат с нас, и ще се преструваме, че се страхуваме от нея, макар че сами сме я предизвикали: все едно дали ще изпратим там петстотин души, двеста, петдесет или десет, позволенията си остава позволение. Един французин е също народ; една униформа е войска. Представете си например, всемилостиви господарю, че трябва да започнете война с Холандия, което сигурно ще се случи рано или късно, или с Испания, което ще се случи може би, ако вашата сватба не се състои (Мазарини погледна втренчено краля), а хиляда причини могат да попречат на вашата сватба. Е, добре, както ще кажете тогава, ако Англия изпрати на Холандия или на инфантата полк, рота или дори взвод от английски благородници? Ще помислите ли, че тя изпълнява честно условията на съюзническия си договор?

Луи слушаше. Струваше му се чудно, че Мазарини се позовава на честността, той, авторът на толкова политически измами, които дори бяха наречени мазаринади.

– Но най-после – възрази кралят, – без да дам явно позволение, аз не мога да попреча на благородниците в моята държава да отидат в Англия, ако е такова желанието им.

– Вие трябва да ги принудите да се върнат, всемилостиви господарю, или най-малко да протестирайте срещу тяхното присъствие като неприятели в една съюзническа страна.

– Но, господин кардинал, вие сте неизмерим гений; хайде да потърсим средство да помогнем на този нещастен крал, без да се изложим.

– Точно това не искам, скъпи всемилостиви господарю – отговори

Мазарини. – Ако Англия действуваше според желанията ми, не би могла да действа по-добре; ако аз управлявах от тука политиката на Англия, не бих я повел по друг път. При такова управление като сегашното Англия е за Европа вечно гнездо на раздори. Холандия покровителства Чарлз II: нека покровителства; те ще се скарат, ще се сбият; те са двете единствени морски сили; нека разрушат флотите си една на друга; ние ще построим наша флота от останките на техните кораби, когато имаме пари да си купим гвоздеи.

– Ах, колко е жалко и дребнаво всичко това, което казвате, господин кардинал!

– Да, но колко е вярно, всемилостиви господарю, признайте го! Чуйте по-нататък: допускам, че може да се измени на дадената дума и да се наруши договорът; често сме виждали да се изменя на думата и да се нарушават договори, но това се прави, когато може да се придобие голяма облага или когато договорът е много стеснителен. Е, добре, да предположим, че вие разрешите на благородниците си да отидат в Англия; Франция, тоест знамето ѝ – а това е едно и също, – ще мине пролива, ще воюва... и ще бъде победена.

– Защо?

– Бога ми, знаем колко опитен генерал е негово величество Чарлз II! Нима забравихте битката при Уорчестър?

– Той няма да има вече насреща си Кромуел, господине.

– Да, но ще има насреща си Мънк, който е много по-опасен. Тоя добър продавач на бира, за когото говорим, беше фанатик; той имаше минути на екзалтация, на просветление, на раздуване и тогава се спукваше като препълнена бъчва; през тия цепнатини изтичаха винаги няколко капки от мисълта му, а по тях можеше да се узнае цялата мисъл. По тоя начин Кромуел ни позволи повече от десет пъти да проникнем в душата му, когато всички мислеха, че тя е обвита с троен бронз, както казва Хораций. Но Мънк... Ах, всемилостиви господарю, да ви пази бог да водите някога политика с господин Мънк! От него ми побеля косата за една година! За нещастие Мънк не е фанатик, а политик; той не се спуква, а се свива. От десет години е вперил лукави очи в една цел и досега никога не може да отгатне каква е тя. Всяка сутрин, по съвета на Луи XI, той изгаря нощната си шапка. Ето защо, когато блесне планът му, обмислен бавно и в самота, той ще блесне с всички условия за успех, които винаги придружават неочакваното. Такъв е Мънк, всемилостиви господарю, за когото може би никога не сте чували да говорят, на когото може би дори не знаехте името, преди да го произнесе пред вас вашият брат Чарлз

II. Вашият брат знае какъв човек е той, тоест чудо на дълбокомисленост и упоритост, двете единствени качества, срещу които умът и пламенността са нищо. Всемиловичиви господарю, аз бях пламенен, когато бях млад, а умен съм бил винаги. Мога да се похваля с това, защото ме укоряваха, че съм такъв. С тия две качества направих хубава кариера, защото от син на piscински рибар станах пръв министър на френския крал и като такъв, ваше величество, ще признае това, направих няколко услуги на трона на ваше величество. Е, добре, всемиловичиви господарю, ако на пътя си бях срещнал Мънк, а не господин дьо Бофор, господин дьо Рец или господин принца, е добре, ние бяхме загубени. Ако не постъпите предпазливо, всемиловичиви господарю, ще паднете в ноктите на тоя политически войник. Каската на Мънк, всемиловичиви господарю, е железен сандък, в който той крие мислите си и който никои не може да отключи. Ето защо при него, или по-скоро пред него, аз се прекланям, всемиловичиви господарю, защото имам само една кадифена шапка.

– Какво мислите, че иска Мънк в такъв случай?

– Ах, ако знаех, всемиловичиви господарю, аз нямаше да ви кажа да се пазите, защото сякаш да бъда по-силен от него; но с него ме е страх да отгатвам... Да отгатвам! Разбирате ли смисъла на думите ми? Защото ако мисля, че съм отгатнал, аз ще се спра на една мисъл и ще почна неволно да я преследвам. Откак тоя човек управлява Англия, аз съм като грешниците на Данте, на които сатаната е извил главата и които вървят напред, а гледат назад: вървя към Мадрид, но не губя от очи Лондон. С тоя проклет човек да отгатваш, значи да се мамиш, а да се мамиш, значи да се погубиш. Опазил ме бог да се мъча да отгатна какво той желае; аз се ограничавам – и то е твърде много – да шпионирам какво прави той. Следователно аз мисля – разбирате ли смисъла на тоя глагол? Аз мисля – относно Мънк това не обвързва с нищо, – аз мисля, че той просто има желание да наследи Кромуел. Вашият Чарлз II е изпращал вече при него десет души с предложения. Той е изгонил всички тия посредници и им казал вместо отговор: „Махайте се или ще заповядам да ви обесят!“ Тоя човек е гроб! В тая минута Мънк е най-предан роб на „парламентчето“; но с тая преданост съвсем няма да ме излъже: Мънк не иска да бъде убит. Едно убийство би го спряло по средата на делото му, а делото трябва да се завърши. Ето защо аз мисля – но не вярвайте това, което мисля, всемиловичиви господарю: аз употребявам думата мисля така, по навик, – аз мисля, че Мънк щади парламента до деня, когато ще го разбие. Сега ви искат войници, но защо За да воюват срещу Мънк. Бог да ни пази да воюваме срещу Мънк, всемиловичиви господарю, защото

Мънк ще ни разбие, а разбит от Мънк, аз няма да се утеша цял живот! Ще си въобразя, че Мънк е предвидял тая победа още преди десет години. За бога, всемилостиви господарю, от приятелство към вас, ако не от уважение към самия себе си, нека Чарлз II мирува! Ваше величество може да му даде тук една малка издръжка; може да му даде един от замъците си. Ах, чакайте, чакайте! Сега си спомних договора – тоя прочут договор, за който говорихме преди малко! Ваше величество няма дори право да му даде един замък!

– Как така?

– Да, да, ваше величество се е задължил да не дава гостоприемство на краля Чарлз, дори да го изгони от Франция. Затова ние го и изгонихме, а той пак се е върнал. Всемилостиви господарю, вие ще обясните на вашия брат, надявам се, че не може да остава у нас, че това е невъзможно, че ни излага. Или пък аз сам...

– Стига, господине! – каза Луи XIV и стана. – Вие ми отказахте един милион, вие имахте право на това: вашите милиони ви принадлежат. Вие ми отказахте двеста благородници, вие имахте право и на това: вие сте пръв министър и носите отговорност пред Франция за мира и войната. Но вие искате да попречите на мене, краля, да дам гостоприемство на внука на Анри IV, на моя пръв братовчед, на другаря от детинството ми!... Тук спира вашата власт, тук започва моята воля.

– Всемилостиви господарю – отговори Мазарини, възхитен, че се е отървал толкова евтино (той се беше сражавал толкова храбро само за да постигне тая цел), – всемилостиви господарю, аз съм готов да се преклоня винаги пред волята на моя крал: моят крал може да настани винаги при себе си или в един от своите замъци английския крал. Нека Мазарини знае за това, но министърът не трябва да знае нищо.

– Лека нощ, господине – рече Луи XIV. – Отивам си отчаян.

– Но убеден, а повече нищо не ми трябва, всемилостиви господарю – отвърна Мазарини.

Кралят не отговори и се оттегли замислен; той беше убеден не в това, което му бе казал Мазарини, а съвсем в друго, което Мазарини се беше пазил да му каже; беше убеден в необходимостта да изучи сериозно своите работи и работите на Европа, които му се струваха трудни и тъмни.

Луи намери английския крал седнал на същото място, на което го беше оставил.

Като го видя, Чарлз II стана, но веднага забеляза обезсърчението, описано с мрачни букви върху челото на братовчедата си.

За да избави Луи от мъчителното признание, нещастният Чарлз заговори пръв.

– Каквото и да е – каза той, – аз няма да забравя никога колко бяхте добър с мене, колко приятелски се отнесохте спрямо мене!

– Уви! – глухо отговори Луи XIV. – Добрата ми воля е безплодна, братко мой.

Чарлз II побледня извънредно много, прекара студената си ръка по челото и се олюля като замаян от тоя последен удар.

– Разбирам – каза той най-после, – няма вече надежда!

Луи улови ръката на Чарлз II.

– Чакайте, братко – каза той, – чакайте, всичко може да се промени; крайните решения провалят предприетите дела; не на делото; моля ви, прибавете още една година изпитания към нещастните години, които вече претърпяхте. Сега няма никакви особени случаи, които биха ви принудили да действувате веднага; останете с мене, братко мой, аз ще ви дам един от моите дворци, онзи, който сам си изберете; аз ще наблюдавам заедно с вас събитията, ние ще ги подготвим заедно. Хайде, братко мой, горе главата.

Чарлз II освободи ръката си от ръката на краля и отстъпи, за да му се поклони по-официално.

– От все сърце ви благодаря, всемилостиви господарю – каза той. – Аз молих безуспешно най-великия от земните крале, а сега ще ида да моля бога да извърши чудо.

И той излезе, като не желаше да продължи разговора, с високо вдигнато чело, с разтреперани ръце, с изкривено от скръб благородно лице и мрачен поглед, като човек, който не намира вече надежда в света на хората и който отива да търси помощ в непознати светове.

Като го видя да минава тъй мъртвешки блед, офицерът на мускетарите му се поклони почти до земята.

След това взе един факел, повика двама мускетаря и слезе с нещастния крал по пустата стълба, като държеше в лявата ръка шапката си, перото на която се влачеше по стъпалата.

Стигнал до вратата, офицерът запита краля на коя страна отива, за да изпрати мускетарите с него.

– Господине – полугласно отговори Чарлз II, – вие казахте, че сте познавали баща ми; вие може би сте се молили за него? Ако е така, не забравяйте и мене в молитвите си. Сега си отивам сам и ви моля да не ме придружавате, нито пък да изпращате да ме придружават.

Офицерът се поклони и изпрати мускетарите си във вътрешните

стаи на двореца.

Но самият той остана за малко под вратите: искаше да види как Чарлз II ще си отиде и ще изчезне в мрака на напречната улица.

– Ах – прошепна той, – ако Агос беше тук, би можал да каже и на него, както едно време на баща му: „Поздрав на падналото величество!“

После се заизкачва по стълбата, като на всяко стъпало казваше:

– Ах, каква отвратителна служба!... Ах, какъв жалък господар!... Такъв живот е непоносим и е време най-после да се реша на нещо!... Няма вече великодушие, няма вече енергия! Да, учителят постигна целта си, ученикът е обезсилен завинаги. Пусто да остане! Няма да понеса това... Е, какво? – запита той мускетарите, като влезе в предната стая. – Какво ме гледате така? Угасете факлите и вървете по местата си!... А, вие ме пазите? Да, вие бдите над мене, нали, добри хора? Глупави душички, аз не съм херцог дьо Гиз и бъдете уверени, че няма да бъде убит в тесния коридор. Впрочем – прибави той съвсем ниско – това би било проява на решителност, а у нас няма решителност, откак умря господин кардинал дьо Ришельо. А, това беше човек! Решено, още утре смъквам тоя мундир от гърба си!

После той промени мислите и прибави:

– Не, още е рано! Остава ми едно славно изпитание и аз ще се реша на него. Но то, кълна се в честта си, ще бъде последното, пусто да остане!

Той не беше още довършил, когато от стаята на краля долетя глас:

– Господин лейтенант!

– Тук съм! – отговори той.

– Кралят желае да говори с вас.

– Добре – каза лейтенантът, – може би ще говори за това, за което мисля.

И влезе при краля.

XII КРАЛ И ЛЕЙТЕНАНТ

Когато видя офицера при себе си, кралят отпрати камердинера и камерюнкера си.

– Кой е утре дежурен, господине? – запита той тогава.

Лейтенантът наведе глава по войнишки и отговори:

– Аз, всемилостиви господарю.

– Как, пак ли вие?

– Пак аз.

– Защо е така?

– Всемилостиви господарю, при пътуване мускетарите заемат всички постове в дома на ваше величество, тоест във вашите покои, в стаите на кралицата майка и в помещението на господин кардинала, който взема от краля най-добрата или по-скоро най-голямата част от кралската гвардия.

– А онези, които не са заети?

– Незаети, всемилостиви господарю, са само двадесет-тридесет души от сто и двадесет. Когато сме в Лувър, работата е съвсем друга; в Лувър аз бих могъл да си почина, като се осланям на моя подофицер; но на път, всемилостиви господарю, не се знае какво може да се случи и аз предпочитам да си върша работата сам.

– И така вие сте дежурен всеки ден?

– И всяка нощ, да, всемилостиви господарю.

– Господине, аз не мога да допусна това; аз искам да си почивате.

– Много добре, всемилостиви господарю, но аз не искам това.

– Какво казахте? – попита кралят, който най-напред не разбра смисъла на тоя отговор.

– Казвам, всемилостиви господарю, че не искам да бъда нередовен в службата. Ако дяволът поиска да ми изиграе лоша шега, вие разбирате, всемилостиви господарю, тъй като познава човека, с когото има работа, той би избрал минутата, когато не съм тука. Службата ми преди всичко и спокойствието на съвестта.

– Но с такава работа вие ще се убиете, господине.

– Ех, всемилостиви господарю, вече тридесет и пет години вършата работата, а все пак съм най-здравият човек във Франция и Навара. Впрочем, всемилостиви господарю, не се безпокойте за мене, моля ви се.

Това би ми се сторило много чудно, защото не съм навикнал на него.

Кралят прекъсна разговора с нов въпрос.

– Значи вие ще бъдете тук утре сутринта? – попита той.

– Да, всемилостиви господарю, като сега.

Кралят се разходи няколко пъти из стаята; лесно можеше да се види, че той изгаря от желание да говори, но някакъв страх го възпира.

Прав, неподвижен, с шапка в ръка, заел предизвикателна стойка, лейтенантът го гледаше как се разхожда, хапеше мустака си и си мислеше:

„Честна дума, в него няма капка решителност! Басирам се, че няма да заговори!“

Кралят продължаваше да се разхожда, като от време на време поглеждаше скрито лейтенанта.

„Одрал е кожата на баща си – говореше си офицерът, като продължаваше мисления монолог. – Той е едновременно горд, скъперник и нерешителен. Чума да го хване такъв господар!“

Луи се спря.

– Лейтенант! – каза той.

– Тук, всемилостиви господарю.

– Защо тая вечер там, в залата, вие извикахте: „Свитата на негово величество!“?

– Защото вие ми заповядахте, всемилостиви господарю.

– Аз?

– Лично вие.

– Всъщност аз не съм казал нито дума за това, господине.

– Всемилостиви господарю, заповедите се дават със знак, с движение, с поглед също тъй ясно, също тъй разбрано, както и с думи. Един служител, който има само уши, е само наполовина добър служител.

– Значи вашите очи са много прозорливи, господине.

– Защо, всемилостиви господарю?

– Защото виждат това, което го няма.

– Моите очи са наистина добри, всемилостиви господарю, макар че много и отдавна служат на господаря си; ето защо всеки път, когато могат да видят нещо, те не изпускат случая. Впрочем тая вечер те видяха, че ваше величество толкова желаше да се прозине, че дори благоволи, да се изчерви; че ваше величество гледаше с красноречива молба най-напред негово високопреосвещенство, след това нейно величество кралицата майка и най-после вратата, през която се излиза; и те забелязаха тъй добре всичко това, което току-що казах, че видяха как устните на

ваше величество шепнеха думите: „Кой ще ме изведе от тука?“

– Господине!

– Или поне това, всемилостиви господарю: „Мускетарите ми!“ Вашият поглед се спря на мене, следователно беше за мене. Аз не се поколебах и повиках веднага мускетарите. Впрочем това е самата истина, всемилостиви господарю, защото ваше величество не само не ми се скара, но дори оправда думите ми, като излезе веднага от залата.

Кралят се обърна и се усмихна; след една минута той възвърна светлите си очи върху умното, смело и решително лице на офицера, който стоеше гордо и енергично като орел пред слънцето.

– Добре – каза кралят след късо мълчание, през което напразно се опита да накара офицера да наведе очи.

Но като видя, че кралят замълча, лейтенантът се обърна на токовете си и направи три крачки към вратата, като си мърмореше:

– Няма да заговори, пусто да остане!... Няма да заговори!

– Благодаря ви, господине – каза тогава кралят.

„Наистина – помисли си офицерът, – само това липсваше: да ми се карат, задето не съм тъй глупав като другите.“

И той се приближи до вратата, като дрънкаше шпорите по военному.

Но като стигна до прага, той почувствува, че желанието на краля го тегли назад, и се обърна.

– Ваше величество всичко ли ми каза? – попита той с непредаваем тон, който не подстрекаваше кралската довереност, но съдържаше толкова убедителна откровеност, че кралят отговори веднага:

– Не, господине, приближете се!

– Е, най-после започва! – прошепна офицерът.

– Слушайте.

– Целият съм слух, всемилостиви господарю.

– Утре към четири часа сутринта ще бъдете готов за езда, а също така ще заповядате да оседлят един кон за мене.

– От конюшните на ваше величество ли?

– Не, от мускетарските.

– Разбрано, всемилостиви господарю. Това ли е всичко?

– Вие ще ме придружите.

– Сам ли?

– Сам.

– Ще дойда ли да взема ваше величество, или ще го чакам?

– Ще ме чакате.

– Де, всемилостиви господарю?

– При малката врата на парка.

Лейтенантът се поклони, като разбра, че кралят му беше казал всичко, което имаше да му каже.

Действително Луи го освободи, като му махна любезно с ръка.

Офицерът излезе от стаята на краля и като по-напред, седна философски на креслото си; но тук той не заспа, както би могло да се очаква в такъв късен нощен час, а се замисли толкова дълбоко, както никога не му се беше случвало досега.

Резултатът от тия мисли съвсем не беше тъй печален, както резултатът от предишните разсъждения.

„Добре, той вече започна – мислеше си офицерът. – Любовта го тласка, той върви, върви! Кралят нищо не струва, но може би човекът ще бъде по-добър. Впрочем утре сутринта ще видим...“

– Охо! – изведнъж извика той, като се изправи в креслото. – Ето една величествена мисъл, пусто да остане! И може би най-после цялото ми щастие е в тая мисъл!

След това възклицание офицерът стана и закричи с ръце в джобовете на дрехата си из огромната предна стая, която му служеше за квартира.

Свещта пламтеше яростно от свежия ветреца, който се промъкваше през пролуките на вратата и цепнатините на прозореца, и разсичаше диагонално залата. Светлината беше червеникава, неравна, ту блестеше ярко, ту отслабваше, и по стената водеше голямата сянка на лейтенанта, която го представяше в профил, като фигура на Кало, с шпага като шиш и шапка с перо.

– Не ще и дума – мърмореше той, – или аз се лъжа много, или Мазарини слага клопка на младия влюбен. Тая вечер Мазарини определи среща и даде адрес толкова любезно, както би можал да направи само господин Данжо. Чух и зная цената на думите. „Утре сутринта – каза той – те ще бъдат срещу моста в Бюа.“ Пусто да остане! Това е ясно, особено за любовник! Ето откъде иде това затруднение, тая нерешителност и тая заповед: „Господин лейтенант на моите мускетари, утре в четири часа сутринта на кон!“ Това е също тъй ясно, както ако ми беше казал: „Господин лейтенант на моите мускетари, утре в четири часа сутринта бъдете на моста в Блоа, чувате ли?“ Следователно тук се крие една държавна тайна, която в момента държа аз, нищожният човек. А защо я държа? Защото имам добри очи, както казах преди малко на негово величество. Разправят, че той обича лудо тая малка италианска кукла!

Разправят, че той на колене е искал от майка си позволение да се ожени за тая кукла! Разправят, че кралицата дори се е допитвала до римския двор дали такъв брак без нейното позволение ще е смята за действителен! О, ако бях на двадесет и пет години! Ако при мене бяха тия, които не са вече тук! Ако не презирах тъй дълбоко всички, щях да скарам господин Мазарини с кралицата майка, Франция с Испания и сам аз щях да избира кралица... Но по дяволите!

Лейтенантът щракна с пръсти в знак на презрение.

– Тоя мръсен италианец, тоя подлец, тоя гнусен скъперник, който преди малко отказа един милион на английския крал, няма да ми даде може би и хиляда пистола, ако му занеса тая новина. О, пусто да остане! Ето че се вдетинявам, ето че оглупявам! Мазарини да даде нещо! Ха, ха, ха!

И лейтенантът се разсмя високо.

– Да спим – каза той, – да спим, и то веднага! Умът ми е уморен от тазвечерните грижи. Утре той ще вижда по-ясно, отколкото днес.

И след тоя съвет, който сам си даде, той се зави с мантията си, като пет пари не даваше за своя кралски съсед.

XIII МАРИЯ МАНЧИНИ

Слънцето едва освети с първите си лъчи обширните гори на парка и високите ветропоказатели на замъка, когато младият крал, събудил се преди повече от два часа и страдащ от любовна безсъница, отвори сам капака на прозореца си и погледна с любопитство дворовете на заспалия дворец.

Той видя, че беше настъпил уговореният час: големият часовник в двора показваше дори четири часа и четвърт.

Не събуди камердинера си, който спеше дълбоко на няколко крачки от него; облече се сам. Камердинерът дотича уплашен, като мислеше, че не е изпълнил задълженията си, но Луи го изпрати в стаята му и му заповяда да пази пълно мълчание.

След това се спусна по малката стълба, излезе през една странична врата и забеляза край стената на парка конник, който държеше юздата на един оседлан кон.

Конникът беше неузнаваем под мантията и шапката си.

Конят беше оседлан така, като че ли беше на богат гражданин, и най-опитното око не можеше да намери в него нещо необикновено.

Луи се приближи и улови юздата на тоя кон; офицерът му държа стремето, без да слиза от седлото, и с тих глас попита какви са заповедите на негово величество.

– Вървете след мене! – отвърна кралят. Офицерът тръгна в ситен тръс подир господаря си и така те слязоха към моста.

Когато преминаха Лоара, кралят каза на спътника си:

– Господине, бъдете тъй любезен да вървите напред, все направо, докато видите една карета; тогава се върнете да ме предупредите; аз ще ви чакам тук.

– Ще благоволи ли ваше величество да ми даде някои подробности за каретата, която трябва да открия?

– В нея ще видите две дами и може би също така камериерките им.

– Всемиловичи господарю, не бих искал да сбъркам; няма ли и някой друг знак, по който да позная каретата?

– По всяка вероятност тя ще бъде с герба на господин кардинала.

– Това ми е достатъчно, всемиловичи господарю – рече офицерът, който знаеше вече какво трябва да търси.

Тогава той подкара коня в едър тръс и препусна към посочената страна. Но не беше изминал и петстотин крачки, когато видя иззад една височина да се подават четири мулета, а след тях се появи тежка карета.

Подир нея следваше втора карета.

На офицера беше достатъчен само един поглед, за да се увери, че това бяха екипажите, които беше дошъл да търси.

Той зави веднага назад, приближи се до краля и каза:

– Всемиловичив господарю, ето каретите. В първата наистина седят две дами с камериерките си; в другата има лакеи, хранителни продукти и разни вещи.

– Добре, добре – отговори кралят със силно развълнуван глас. – Е, вървете, моля ви се, и кажете на тия дами, че един придворен кавалер желае лично да им поднесе своите почитания.

Офицерът се понесе в галоп.

– Пусто да остане! – говореше си той, докато препускаше. – Ето една нова длъжност и, надявам се, почетна! Аз се оплаквах от своето нищожество, а ето ме довереник на краля. Аз – един мускетар... просто да се пукнеш от гордост!

Той се приближи до каретата и изпълни поръчката като учтив и умен пратеник.

Действително в каретата седяха две дами: едната – чудна хубавица, макар и малко слаба; другата – по-малко облагодетелствувана от природата, но жива и грациозна; в леките бръчици на челото ѝ се съединяваха всички белези на силна воля.

Живите ѝ и особено пронизателни очи говореха по-красноречиво от всички любовни изрази, които се употребяваха в ония галантни времена.

Именно към тая се обърна д'Артанян и не сбърка, макар че другата, както казахме вече, беше може би по-хубава.

– Госпожи – каза той, – аз съм лейтенантът на мускетарите, а тук на пътя се намира един кавалер, който ви чака и който желае да ви поднесе почитанията си.

При тия думи (офицерът наблюдаваше с любопитство тяхното действие) дамата с черните очи изпусна радостен вик, издаде глава от вратичката на каретата, видя, че кавалерът препуска към тях, протегна ръце и извика:

– Ах, моят мил всемиловичив господар! И веднага от очите ѝ бликнаха сълзи.

Кочияшът спря конете, камериерките станаха смутено в дъното на

каретата, а другата дама направи нещо като реверанс, последван от такава иронична усмивка, каквато никога досега ревността не е изписвала върху устните на жена.

– Мария, мила Мария! – извика кралят, като улови с двете си ръце ръката на дамата с черните очи.

Той сам отвори тежката вратичка на каретата и с такъв плам привлече към себе си хубавичката дама, че тя се намери в прегръдките му, преди да стъпи на земята.

Лейтенантът, който стоеше от другата страна на каретата, виждаше и чуваше всичко, без да бъде забелязан.

Кралят предложи ръка на госпожица Майчини и направи знак на кочияшите и лакеите да продължат пътя си.

Беше вече около шест часа. Пътят бе просто очарователен. По високите дървета с едва раззеленяващи се листа блестеше утринната роса, капките на която висяха по треперещите клони като течни диаманти. Тревата растеше край оградите. Ластовичките, завърнали се преди няколко дни от юг, се виеха грациозно между небето и водата; благоуханен вятър откъм цъфтящите гори прелиташе по пътя и набърчваше гладката повърхност на реката. Всички тия хубости на деня, всички тия ухахания на растенията, това дишане на земята опияняваха двамата влюбени; те вървяха заедно, облепени един на друг, гледайки се в очите, държейки се за ръцете; движеха се бавно по взаимно желание и не смееха да говорят – толкова много неща имаха да си кажат.

Офицерът видя, че изоставеният кон не стои на едно място и безпокой госпожица Манчини. Той се възползува от тоя предлог, приближи се до влюбените, улови коня за юздата и застанал прав между двата коня, които държеше, не изпусна нито една дума, нито едно движение на двамата влюбени.

Госпожица Манчини заговори първа.

– Ах, скъпи всемилостиви господарю – каза тя, – значи вие не ме напускате?

– Не – отговори кралят, – сама виждате това, Мария.

– А на мене толкова често ми казваха, че щом ни разделят, веднага ще ме забравите!

– Мила Мария, едва днес ли забелязахте, че сме заобиколени с хора, заинтересовани да ни мамят?

– Но най-последно... всемилостиви господарю... Това пътуване, тоя съюз с Испания?... Женят ви!

Луи наведе глава.

В същото време офицерът видя как светнаха на слънцето очите на Мария Манчини.

– И вие не направихте нищо за нашата любов? – попита тя, като помълча малко.

– Ах, госпожице, как можете да мислите това! Аз молих, на колене молих майка ми! Казах ѝ, че цялото ми щастие е във вас! Дори заплаших...

– И после? – попита Мария живо.

– И после кралицата майка писа на римския двор. Отговориха ѝ, че един брак между нас ще се смята за недействителен и че светият отец ще го разтрогне. Най-сетне, като видях, че няма никаква надежда за нас, поисквах поне да отсрочат сватбата ми с инфантата.

– Но все пак вие сте на път, за да я посрещнете.

– Какво да се прави! На моите молби, на моите коленопреклонни молби, на моите сълзи отговориха с Държавни съображения.

– И после?

– И после какво искате да правя, госпожице, когато толкова хора са се съюзили срещу мене?

На свой ред Мария наведе глава.

– Тогава трябва да ви кажа сбогом завинаги! – каза тя. – Вие знаете, че ме заточават... погребват ме. Вие знаете, че искат да постъпят още по-лошо с мене... искат да ме омъжат!

Луи побледня и сложи ръка на сърцето си.

– Ако в тоя случай ставаше дума само за живота ми, аз също бях толкова много преследвана, че навярно щях да отстъпя; но аз мислех, че става дума за вашия живот, всемилостиви господарю, и аз се борех, за да запазя вашето добро...

– О, да, моето добро, моето съкровище! – прошепна кралят може би по-скоро любезно, отколкото страшно.

– Кардиналт навярно щеше да отстъпи – каза Мария, – ако вие се бяхте обърнали към него, ако бяхте настояли. Кардиналт да нарече френския крал свой племенник, разбирате ли това, всемилостиви господарю? За такава чест той би се решил на всичко, дори на война! Кардиналт, убеден, че ще управлява сам, защото е възпитал краля и, защото му е дал племенницата си за жена, кардиналт щеше да се бори с всички противници, щеше да отстрани всички пречки. О, всемилостиви господарю, всемилостиви господарю, аз ви гарантирам това. Все пак съм жена и съм прозорлива във всичко, което се нарича любов.

Тия думи въздействуваха много особено на краля. Те не възбудиха

страстта му, а я охладиха. Той забави стъпките си и каза бързо:

– Какво да се прави, госпожице! Всичко е срещу нас.

– С изключение на вашата воля, нали, мой скъпи всемилостиви господарю?

– Уви! – рече кралят, като се изчерви. – Нима аз имам воля?

– О! – тъжно прошепна госпожица Майчини, обидена от отговора му.

– Кралят има една воля: тая, която му диктува политиката, тая, която му налага благото на държавата.

– О, значи вие не ме любите! – извика Мария. – Ако вие ме обичахте, всемилостиви господарю, щяхте да имате воля.

При тия думи Мария вдигна очи към любовника си и видя, че той е по-бледен и по-разстроен от заточеник, който напуска завинаги родната си земя.

– Обвинявайте ме – прошепна кралят, – но не ми казвайте, че не ви обичам.

Дълго мълчание последва тия думи, които младият крал изрече с дълбоко и искрено чувство.

– Не мога да си представя, всемилостиви господарю – продължи Мария, като се опита за последен път да го убеди, – че утре или друг ден няма да ви видя вече; не мога да си представя, че ще свърша тъжния си живот далеч от Париж, че устните на един старец, на един непознат ще се допрат до тая ръка, която сега държите в ръцете си; не, наистина не мога да си представя всичко това, всемилостиви господарю; сърцето ми се разкъсва от отчаяние...

И действително Мария Майчини потъна в сълзи. Трогнатият крал поднесе кърпичката към устните си и едва се въздържа да не изхлипа.

– Вижте – каза тя, – каретите са се спрели, сестра ми ме чака, минутата е решителна: онова, което решите сега, ще реши целия ни живот! О, всемилостиви господарю, значи вие искате да ви изгубя? Значи, Луи, вие искате тази, на която казахте: „Аз ви обичам“, да принадлежи на друг, а не на своя крал, не на своя господар, не на своя любовник? О, бъдете смел, Луи, една дума, само една дума! Кажете: „Аз искам!“ и целият ми живот ще се слее с вашия, цялото ми сърце ще бъде ваше завинаги.

Кралят не отговори нищо.

Тогава Мария го погледна, както Дидона е погледнала Еней на Елисейските полета, свирепо и презрително.

– Значи сбогом – каза тя, – сбогом живот, сбогом любов, сбогом

небе!

И тя направи крачка да се отдалечи. Кралят я задържа, улови й ръката и я притисна към устните си. Отчаянието надви решителността му: една гореща сълза се търкулна от очите му върху тая хубава ръка. Мария потрепера, сякаш наистина тая сълза я опари.

Тя видя влажните очи на краля, бледото му лице, стиснатите му устни и извика с непредаваем израз:

– О, всемилостиви господарю, вие сте крал, вие плачете, а аз заминавам!

Вместо да отговори, кралят скри лице в кърпичката си.

Офицерът изпъшка така високо, че двата коня се изплашиха.

Взмутена, госпожица Майчини напусна краля, качи се бързо в каретата си и извика на кочияша:

– Тръгвайте, тръгвайте бързо!

Кочияшът се подчини, шибна конете и тежката карета се заклати на скърцащите оси, а френският крал остана сам, отчаян, съсипан, като не смееше да погледне нито напред, нито назад.

XIV В КОЯТО КРАЛЯТ И ЛЕЙТЕНАНТЪТ ДОКАЗВАТ, ЧЕ И ДВАМАТА ИМАТ ПАМЕТ

Когато като всички влюбени на света дълго и внимателно гледаше как на хоризонта изчезва каретата, която отнасяше любимата му, когато сто пъти се обърна към същата тая страна и когато най-после успя да поуспокои вълнението на сърцето и мислите си, кралят си спомни най-сетне, че не е сам.

Офицерът продължаваше да държи коня за юздата и все още се надяваше, че кралят ще промени решението си.

Още има възможност да се спре каретата: достатъчно е да се качи на коня и да я настигне.

Но лейтенантът на мускетарите имаше прекалено блестящо и прекалено богато въображение; то остави далеч зад себе си въображението на краля, който не можеше да си позволи такъв лукс.

Той се задоволи да се приближи до офицера и му каза с плачевен глас:

– Свършихме... Хайде на конете!

Като подражаваше това държане, тая бавност и тая печал, офицерът се качи бавно и печално на коня си.

Кралят препусна. Лейтенантът го последва.

На моста Луи се обърна за последен път. Офицерът, търпелив като бог, пред когото и зад когото е вечността, доби надежда, че енергията на краля ще се върне. Но напразно. Луи навлезе в улицата, която водеше към замъка, и се върна, когато удари седем часът.

Щом кралят влезе в стаите си, щом офицерът видя (той виждаше всичко!), че в прозореца на кардинала се понадигна единият край на завесата, той въздъхна дълбоко като човек, от когото свалят тежки окови, и каза полугласно:

– Е, драги ми офицере, сега всичко е свършено! А пък кралят повика камерюнкера си и му каза:

– Няма да приемам никого до два часа, чувате ли, господине?

– Всемиловичи господарю – възрази камерюнкерът, – ей сега искаше да влезе...

– Кой?

– Лейтенантът на вашите мускетари.

– Който беше с мене?

– Да, всемилостиви господарю.

– Добре! Пуснете го!

Офицерът влезе.

По знак на краля камерюнкерът и камердинерът излязоха от стаята.

Луи ги последва с очи, докато те затваряха вратата. Когато завесата се спусна след тях, той каза:

– Господине, вие ми напомнихте с присъствието си, че забравих да ви кажа най-важното, тоест, че трябва да пазите пълна тайна.

– Ах, всемилостиви господарю, защо ваше величество си прави труда да се безпокои с такава заповед? Вижда се, че не ме познавате.

– Да, господине, вярно е. Зная, че умеете да мълчите; но тъй като нищо не ви бях наредил...

Офицерът се поклони.

– Ваше величество няма ли да ми заповяда нещо Друго?

– Не, господине, можете да се оттеглите.

– Ще позволите ли, всемилостиви господарю, да поговоря с краля, преди да се оттегля?

– Какво имате да ми казвате? Обяснете се, господине.

– Всемилостиви господарю, искам да говоря за една работа, която е без значение за вас, но която крайно много ме интересува. Извинете, че се осмелявам да ви безпокоя. Ако не беше неотложността, крайната необходимост, никога не бих направил това и бих изчезнал, както подобава на ням и малък човек, какъвто съм бил винаги.

– Бихте изчезнал! Какво значи това? Не ви разбирам.

– Всемилостиви господарю – продължи офицерът, – с една дума, дойдох да поискам ваше величество да ме освободи от служба.

Кралят трепна от изненада, но офицерът остана неподвижен като статуя.

– Да ви освободя, господине? А за колко време, моля ви се?

– Завинаги, всемилостиви господарю.

– Как, вие искате да напуснете службата ми, господине? – попита Луи с глас, който издаваше нещо повече от изненада.

– Да, всемилостиви господарю, за мое най-голямо съжаление.

– Не може да бъде!

– Напротив, всемилостиви господарю: аз остарявам; ето вече стават тридесет и четири или тридесет и пет години, откак нося военните доспехи; клетите ми плещи се умориха; чувствавам, че трябва да отстъпя

място на младите. Аз не съм от новото поколение! Единият ми крак е още в миналия век: ето защо всичко ми се струва необикновено, всичко ме учудва, всичко ме замайва. Накъсо казано, имам честта да помоля ваше величество да ме освободи от служба.

– Господине – каза кралят, като гледаше офицера, който носеше мундира си с лекотата на младеж, – вие сте по-силен и по-здрав от мене.

– О! – отговори офицерът с усмивка на привидна скромност. – Ваше величество ми казва това, защото имам още доста върно око и доста твърд крак, защото не седя зле на коня и мустаците ми са още черни. Но, всемилостиви господарю, всичко това е суета на суетите; всичко това е илюзия, привидност, дим, всемилостиви господарю! Аз още имам младежки вид наистина, но всъщност съм стар и след шест месеца, уверен съм в това, ще бъда разбит, страдащ от подагра, немошен. Ето защо, всемилостиви господарю...

– Господине – прекъсна го кралят, – спомнете си какво говорехте вчера. На същото това място, където сте сега, вие ме уверявахте, че сте най-здравият човек в цяла Франция, че не знаете какво нещо е умора, че нищо не е за вас да прекарвате дни и нощи на пост. Казахте ли ми това? Да или не? Спомнете си хубаво, господине.

Офицерът въздъхна.

– Всемилостиви господарю – каза той, – старостта е суетна; трябва да се прощава на старците, когато се хвалят, защото никой не ги хвали. Аз казвах това, възможно е; но факт е, всемилостиви господарю, че съм много уморен и че искам да се оттегля.

– Господине – каза кралят, като се приближи до офицера с величествен вид, – вие не ми казвате истинската причина; вие не искате повече да ми служите, наистина, но криете причината за това оттегляне.

– Всемилостиви господарю, вярвайте ми...

– Аз вярвам това, което виждам, господине. Виждам един енергичен човек, смел, крайно находчив, най-добрият войник на Франция може би; и всичко това не може да ме убеди по никой начин, че имате нужда от почивка.

– Ах, всемилостиви господарю, колко похвали! – възрази лейтенантът с огорчение. – Ваше величество ме смущава наистина! Енергичен, смел, духовит, храбър, най-добрият войник в армията! Но, всемилостиви господарю, ваше величество преувеличава малките ми заслуги, толкова преувеличава, че колкото и добро мнение да имам за себе си, съвсем не мога да се позная. Ако бях толкова суетен, че да повярвам само половината от думите на ваше величество, аз бих се сметнал за

скъпоценен, необходим човек; бих казал, че един слуга, който съединява толкова много и тъй блестящи качества, е неопенимо съкровище. Впрочем, всемилостиви господарю, трябва да го кажа, аз бях оценяван цял живот с изключение на днес много по-ниско от това, което струвах, според моето мнение. Повтарям, ваше величество преувеличава.

Кралят се намръщи, защото в думите на офицера прозираше горчив присмех.

– Господине – каза той, – нека говорим откровено. Не ви ли харесва да ми служите? Кажете? Хайде, без извъртания, отговорете смело, откровено... Аз искам това.

При тия думи офицерът, който от няколко минути въртеше със силно смутен вид шапката в ръцете си, вдигна глава.

– О, всемилостиви господарю, това ми развързва малко ръцете – рече той. – На такъв откровен въпрос ще отговоря също тъй откровено. Да се казва истината е хубаво нещо: тя не само облекчава душата, но е и извънредно рядка. Затова ще кажа истината на моя крал, като го моля да извини откровеността на един стар войник.

Луи погледна офицера си с голямо безпокойство, което се изрази в тревожното му движение.

– Е, добре, говорете тогава – каза той; – с нетърпение чакам да чуя истините, които имате да ми казвате.

Офицерът хвърли шапката си на масата и лицето му, винаги тъй умно и войнствено, доби изведнъж необикновен израз на величие и тържественост.

– Всемилостиви господарю – рече той, – аз напускам службата на краля, защото съм недоволен. В наше време слугата може да се приближи почтително до господаря си, както правя сега, да му разкаже как е работил, да му върне сечивата, да му даде отчет за поверените му пари и да каже: „Господарю, работният ми ден се свърши; платете ми, моля ви се, и да се разделим.“

– Господине, господине! – извика кралят, почервенял от гняв.

– Ах, всемилостиви господарю! – отвърна офицерът, като преви коляно. – Никога слуга не е уважавал господаря си така, както аз уважавам ваше величество. Вие ми заповядахте да кажа истината и сега, когато започнах, тя трябва да блесне, дори ако вие ми заповядате да мълча.

Лицето на офицера изразяваше такава решителност, че не стана нужда Луи XIV да му заповяда да продължава; и така той продължи, докато кралят го гледаше с любопитство, смесено с възхищение.

– Всемилостиви господарю, скоро ще станат тридесет и пет години,

както казах, откак служа на френския кралски дом; малцина са изхабили толкова шпаги като мене на тая служба, а шпагите, за които говоря, бяха добри, всемилостиви господарю. Аз бях още дете, абсолютно нищо не разбирах, с изключение на храбростта, когато кралят, вашият баща, отгатна в мене човека. Аз бях вече човек, всемилостиви господарю, когато кардинал дьо Ришельо, познавач на хората, отгатна в мене врага. Всемилостиви господарю, историята на тая вражда между мравката и лъва бихте могли да прочетете от първия до последния ред в тайните архиви на семейството ви. Ако някога изпитате желание, всемилостиви господарю, прочетете я; уверявам ви, че тя заслужава внимание. Там ще узнаете, че лъвът, уморен, изтощен, едва дишащ, поиска най-после милост и, което си е право, сам прояви милост. О, всемилостиви господарю, то беше хубава епоха, осеяна с битки, като епопея на Тасо или Ариосто! Чудесата на това време, на които нашият век би отказал да вярва, ни се струваха най-обикновени неща. В продължение на пет години аз бях всеки ден герой – поне така са ми казвали някои достойни хора; а повярвайте ми, всемилостиви господарю, да бъдеш герой пет години е твърде много! Но аз вярвам това, което са ми казвали тия хора, защото те бяха добри ценители. Наричаха се господин дьо Ришельо, господин дьо Бъкингъм, господин дьо Бофор, господин дьо Рец, тоя неподобен гений на уличната война! Най-после кралят Луи XIII и дори кралицата, вашата височайша майка, която един ден благоволи да ми каже: Благодаря! Не си спомням вече каква услуга имах щастие то да й направя. Извинете, всемилостиви господарю, че говоря тъй смело; но всичко, което ви разказвам, е вече история, както вече имах честта да кажа на ваше величество.

Кралят си прехапа устните и седна тежко в едно кресло.

– Аз дотягам на ваше величество – каза лейтенантът – Ах, всемилостиви господарю, ето какво е истината! Тя е жестока другарка и цялата с железни бодли; ранява оня, когото засегне, а понякога и оня, който я казва.

– Не, господине – отговори кралят. – Аз ви поканих да говорите. Говорете!

– След службата на краля и на кардинала настъпи службата на регентството, всемилостиви господарю. През време на фрондата аз се биех също добре, но не тъй добре, както първия път. Хората започнаха да издребняват. Но и тук аз водих мускетарите на ваше величество в някои опасни случаи, които са вписани в заповедите по ротата. Тогава се наслаждавах на завидна участ! Бях любимец на господин Мазарини;

„Лейтенант тук! Лейтенант там! Лейтенант надясно! Лейтенант наляво!“ Във Франция не се нанасяше нито един силен удар, в който вашият покорен слуга да не участвува. Но скоро господин кардиналтът не се задоволи с Франция: той ме изпрати в Англия при господин Кромуел. Още един господин, който не беше нежен, уверявам ви, всемилостиви господарю. Имах честта да го познавам и можах да го преценя. Обещах ми какво ли не за това поръчение. И тъй като аз извърших точно обратното на това, за което ме бяха изпратили, възнаградиха ме щедро, назначиха ме най-после за капитан на мускетарите, тоест на най-завидния пост при двора, той, който дава право да се ходи пред маршалите на Франция!... И това е справедливо, защото капитанът на мускетарите е цветът на войниците и кралят на храбреците!

– Капитан ли, господине? – възрази кралят. – Вие грешите; искате да кажете лейтенант.

– Съвсем не, всемилостиви господарю, аз не греша никога. Ваше величество може да ми повярва в този случай: господин дьо Мазарини ми издаде указа.

– И какво?

– Но господин Мазарини – ваше величество знае това по-добре от всеки друг – не дава често, а понякога взема назад онова, което дава: той ми го взе, когато се сключи мирът и когато нямаше вече нужда от мене. Разбира се, аз не бях достоен да заместя знаменития господин дьо Тревил, но най-после бяха ми обещали това място, бяха ми дали указ, с това трябваше и да се свърши.

– А, от това ли сте недоволен, господине? Е, добре, ще направя справка. Аз обичам справедливостта и вашето искане ми се харесва, макар че го направихте доста безцеремонно.

– Ах, всемилостиви господарю – отвърна офицерът, – ваше величество не ме разбра добре; сега вече нищо не искам.

– Вие сте прекалено деликатен, господине; но аз искам да се погрижа за вас и по-късно...

– О, всемилостиви господарю, каква дума! По-късно! Ето вече тридесет години живея с тая дума, пълна с добрина; казвали са ми я най-велики хора, а сега и ваше величество благоволява на свой ред да я произнесе. По-късно! Ето как получих двадесет рани и как доживях до петдесет и четири години, без да имам някога един луидор в кесията си и без да срещна нито един покровител на пътя си, макар че самият аз съм покровителствувал толкова хора! Ето защо аз промених формулата, всемилостиви господарю, и когато ми казват: „По-късно!“ аз

отговарям: „Още сега!“ Аз моля само за спокойствие, всемилостиви господарю. То може да ми се даде, защото на никого нищо не струва.

– Аз не очаквах такъв език, господине, особено от страна на човек, който винаги е живял при големци. Вие забравяте, че говорите на краля, на един благородник, който е също тъй от добър род като вас, предполагам. И когато казвам „по-късно“, можете да повярвате на думите ми.

– Не се съмнявам в това, всемилостиви господарю; но ето края на тая страшна истина, която исках да ви кажа: ако тук на масата бих видял маршалски жезъл, шпага на конетабл, дори полска корона, кълна ви се, всемилостиви господарю, пак бих казал не „по-късно“, а „още сега“. О, извинете ме, всемилостиви господарю, аз съм от родния край на вашия дядо Анри IV: аз не говоря често, но когато говоря, казвам всичко.

– Господине, бъдещето на моето царуване, изглежда, не ви блазни много, нали? – каза Луи високомерно.

– Забравя, навсякъде забравя! – извика офицерът с достойнство. – Господарят е забравил слугата си, ето и слугата е принуден да забрави господаря си. Аз живея в нещастно време, всемилостиви господарю! Виждам, че младежите са обезсърчени и страхливи; те са плахи и ограбени, когато би трябвало да бъдат богати и могъщи. Вчера например отварям вратата на френския крал пред английския крал, чийто баща аз, нищожният, насмалко щях да спася, ако бог не се беше опълчил срещу мене, бог, който вдъхновяваше своя избраник Кромуел! Отварям значи тая врата, тоест двореца на единия брат пред другия брат, и какво виждам, всемилостиви господарю?... О, това разкъса сърцето ми!... Виждам: кралският министър изгонва изгнаника и унижава своя крал, като осъжда на нищета един друг крал, негов равен; най-после виждам, че моят господар, млад, хубав, храбър, в сърцето на когото кипи смелост, а в очите святкат мълнии, виждам, че господарят трепери пред един поп, който му се смее зад завесите на своя алков, където той предъква в леглото си всичкото френско злато и го крие в неизвестни сандъци. Да, разбирам вашия поглед, всемилостиви господарю. Аз ставам дързък до безумие, но какво да правя? Аз съм стар и ви казвам, на вас, моя крал, такива неща, за които бих отрязал езика на всеки, който би се осмелил да ги каже пред мене. Най-после, всемилостиви господарю, вие ми заповядахте да изкажа всичко, което ми е на душата, и аз изливам пред ваше величество горчивината, която тридесет години се е трупала в мене; също така бих пролял всичката си кръв, ако ваше величество ми заповяда.

Без дума да продума, кралят изтри едрите капки студена пот, които се струеха по слепите му очи.

Едноминутното мълчание, последвало тая силна нападка, беше истинско мъчение и за тоя, който говореше, и за тоя, който слушаше.

– Господине – най-последно рече кралят, – вие произнесохте думата „забравя“, аз чух само тая дума; значи ще отговоря само на нея. Другите могат да забравят, но аз – не. И ето ви доказателството: един ден, когато кипеше бунт, когато народът, който беснееше и ревеше като море, нахлуваше в Пале Роял; в тоя ден най-последно, когато се преструвах, че спя в леглото си, един човек с гола шпага, скрит зад кревата ми, бдеше над живота ми, готов да пожертвува собствения си живот за мене, както го беше правил вече двадесет пъти за другите членове от семейството ми. Тоя благородник, когото запитах тогава за името му, не се ли наричаше господин д'Артанян? Кажете, господине.

– Ваше величество има добра памет – отговори офицерът студено.

– Тогава виждате, господине – продължи кралят, – ако съм запазил такива спомени от детинството, навярно нищо няма да забравя в зрелите години.

– Ваше величество е щедро надарен от бога – каза офицерът със същия тон.

– Слушайте, господин д'Артанян – продължи Луи с трескаво вълнение, – нима не можете да бъдете тъй търпелив като мене? Нима не можете да направите онова, което правя аз?

– А какво правите вие, всемилостиви господарю?

– Чакам.

– Ваше величество може да чака, защото е млад; но аз, всемилостиви господарю, нямам време за чакане. Старостта чука на вратата ми; след нея идва смъртта и надзърта вече в дома ми. Ваше величество започва живота, пълен е с надежда, може да се задоволи с бъдещите блага; но аз, всемилостиви господарю, аз съм на другия край на хоризонта и ние сме тъй далеч един от друг, че никога не ще успея да дочакам ваше величество да се приближи до мене.

Луи направи една обиколка из стаята, като продължаваше да трие студената пот, която много би изплашила лекарите, ако можеха да видят краля в такова състояние.

– Добре, господине – каза тогава Луи XIV с отсечен глас. – Вие желаете да бъдете освободен от служба? Добре. Вие си подавате оставката като лейтенант на мускетарите, нали?

– Най-смирено я поднасям в краката на ваше величество, всемилостиви господарю.

– Достатъчно. Ще заповядам да определят каква пенсия трябва да

получавате.

– Крайно много благодаря на ваше величество.

– Господине – започна отново кралят с явно усилие, – струва ми се, че губите един добър господар.

– Аз съм напълно уверен в това, всемилостиви господарю.

– Ще намерите ли някога подобен?

– О, всемилостиви господарю, зная, че ваше величество е единствен в света; ето защо занапред няма да постъпя на служба при никой земен крал и сам ще си бъда господар.

– Давайте дума?

– Кълна се пред ваше величество.

– Няма да забравя клетвата ви, господине. Д'Артанян се поклони.

– А вие знаете, че имам добра памет – продължи кралят.

– Да, всемилостиви господарю, и все пак желая тая памет да измени сега на ваше величество, за да забравите несретите, които бях принуден да ви разкажа. Ваше величество стои тъй високо над бедните и нищожните, че се надявам...

– Аз ще бъда като слънцето, господине: то вижда всички, големи и малки, богати и бедни, дава на едни блясък, на други топлина, а на всички – живот. Сбогом, господин д'Артанян... Сбогом, вие сте свободен.

И като едва се сдържаше да не зариде, кралят отиде бързо в съседната стая.

Д'Артанян взе шапката си от масата, където я беше хвърлил, и излезе.

XV ИЗГНАНИКЪТ

Д'Артанян не беше слязъл още от стълбата, когато кралят повика камерюнкера си.

– Господине, искам да ви дам едно поръчение – каза той.

– Цял съм на заповедите на ваше величество.

– Тогава почакайте.

И младият крал седна да пише следното писмо, което го накара да въздъхне няколко пъти, макар че същевременно в очите му светна нещо като тържество:

„Господин кардинал,

Благодарение на Вашите добри съвети и особено благодарение на Вашата твърдост аз победих и обуздах една слабост, недостойна за крал. Вие уредихте тъй умело моята бъдеща участ, че благодарността ме спря в минутата, когато исках да разруша вашия труд. Разбрах, че напразно искам да се отклоня от пътя, който ми начертахте. Разбира се, нещастие би било за Франция, нещастие би било за семейството ми, ако пламне раздор между мене и моя министър.

Обаче това би се случило с положителност, ако вземех за жена Вашата племенница. Напълно съм убеден в това и отсега нататък няма да се противя на моя жребий. Готов съм да се ожена за инфантата Мария Тереза. Можете веднага да започнете преговорите.

Ваш любим

Луи.“

Кралят прочете писмото втори път и след това го запечати собственоръчно.

– Дайте това писмо на господин кардинала – каза той.

Камерюнкерът излезе. Пред вратата на Мазарини той среща Бернуен, който чакаше с трепет.

– Е, какво? – попита камердинерът на министъра.

– Ето едно писмо за негово високопреосвещенство, господине – отговори камерюнкерът.

– Писмо! Ние го чакахме след днешната малка утринна разходка.

– А, вие знаете, че негово величество...

– В качеството на пръв министър службата ни задължава да знаем всичко. И в това писмо навярно негово величество моли, настойчиво моли, нали?

– Не зная, но той въздъхна доста пъти, докато го пишеше.

– Да, да, да, знаем какво значи това. От щастие се въздиша също тъй, както и от скръб, господине.

– Но кралят съвсем нямаше вид на щастлив човек, когато се завърна, господине.

– Навярно не сте видели добре. При това вие сте видели негово величество едва когато се е завърнал, защото той беше придружен само от лейтенанта на мускетарите. Но аз гледах през телескопа, когато негово високопреосвещенство се уморяваше да гледа... Уверявам ви, двамата плачеха: и кралят, и тя.

– А защо плачеха? От щастие ли?

– Не, от любов и си даваха един на друг клетви за вечна вярност, които кралят ще съдържи с най-голямо удоволствие. И тъй, с това писмо започва изпълнението на тия клетви.

– А какво мисли негово високопреосвещенство за тая любов, която впрочем не е тайна за никого?

Бернуен улови подръка кралския пратеник и му каза полугласно, докато се изкачваха по стълбата:

– Между нас казано, негово високопреосвещенство се надява на пълен успех в тая работа. Зная, че ще воюваме с Испания, но голяма работа! Войната ще задоволи желанията на благородниците. Впрочем господин кардиналът ще даде на племенницата си кралска зестра и дори по-добра от кралска. Ще има пари, празненства и битки: всички ще бъдат доволни.

– А на мене ми се струва – възрази камерюнкерът, като поклати глава, – че писмото е много леко, за да съдържа всичко това.

– Приятелю мой – отвърна Бернуеи, – аз съм сигурен в това, което говоря: господин д'Артанян ми разказа всичко.

– А какво каза той?

– Аз се приближих до него, за да го запитам от страна на кардинала какво се е случило там, без да му откривам нашите намерения, разбира се, защото господин д'Артанян е опитна хрътка. „Драги ми, господин Бернуен – отговори той, – кралят е влюбен до безумие в госпожица Манчини. Само това мога да ви кажа.“ – „О, нима си мислите – казах аз,

– че заради тая любов той е готов да наруши волята на негово високопреосвещенство?“ – „Ах, не ме питайте! Аз мисля, че кралят е готов на всичко. Той е крайно упорит и когато иска нещо, непременно ще го направи. Ако си е наумил да се ожени за госпожица Манчини, непременно ще се ожени.“ След тия думи той се раздели с мене и отиде в конюшните, там взе един кон, сам го оседла, скочи на него и полетя като стрела, сякаш дяволът го гонеше.

– Следователно вие мислите?...

– Мисля, че господин лейтенантът на мускетарите знаеше много повече, отколкото искаше да ми каже.

– И, според вас, господин д'Артанян...

– Препуска навярно подир заточените хубавици и прави всичко необходимо за успеха на кралската любов.

Приказвайки така, двамата довереници стигнаха до кабинета на негово високопреосвещенство. Негово високопреосвещенство не страдаше вече от подаграта; той се разхождаше спокойно из стаята, като слушае при вратите и поглеждаше прозорците.

Бернуен влезе, последван от камерюнкера, на когото кралят беше заповядал да връчи лично писмото на негово високопреосвещенство. Мазарини взе писмото, но преди да го разпечати, изобрази на лицето си нищо не изразяваща усмивка, което е много удобно за скриване на всякакви вълнения. По такъв начин нищо не можеше да се види на лицето му, каквито и мисли да му вдъхне писмото.

– Добре! – каза ' той, като прочете писмото два пъти. – Чудесно, господине! Кажете на краля, че му благодаря, задето изпълнява с покорност желанията на кралицата майка и че още сега ще направя всичко, за да изпълня волята му.

Камерюнкерът излезе.

Щом вратата се затвори, кардиналът, който нямаше нужда да се преструва пред Бернуен, хвърли маската си и с най-мрачен израз каза:

– Повикайте господин дьо Бриен! – След пет минути секретарят влезе.

– Господине – каза му Мазарини, – току-що направих една голяма услуга на монархията, най-голямата, която съм й правил досега. Вие ще занесете това писмо, което удостоверява това, на нейно величество кралицата майка и когато тя ви го върне, ще го сложите в папката Б, където лежат документите и книжата, които засягат службата ми във Франция.

Бриен излезе и по пътя не можа да не прочете това интересно писмо, което беше разпечатано. Разбира се, и Бернуен, който беше добре с

всички, се приближи съвсем до секретаря и можа през рамото му да прочете писмото. Новината се разнесе бързо из замъка и Мазарини се уплаши дори, че тя ще стигне до ушите на кралицата, преди господин дьо Бриен да ѝ връчи писмото на Луи XIV. След една минута беше дадена заповед за тръгване и господин дьо Конде, който дойде на утринния прием на краля, записа в бележника си град Поатие, където техни величества ще отседнат и Ще си починат.

Така за няколко минути се изясни една интрига, която занимаваше силно всички дипломати в Европа. Най-ясният и най-очевидният ѝ резултат беше, че един беден лейтенант на мускетарите изгуби службата и заплатата си. Наистина в замяна на това той получи свободата си.

Скоро ще узнаем как господин д'Артанян се възползува от нея. А сега, ако читателят ни позволи, ще се върнем в странноприемницата „Медичи“, където се отвори един прозорец в минутата, когато в замъка се даваше заповед за тръгването на краля.

Тоя прозорец, който се отвори, беше на една от стаите на Чарлз. Нещастният крал прекара цяла нощ в мислене, с глава между двете ръце и лакти на масата, докато немощният и стар Пари беше заспал в един ъгъл, уморен телесно и душевно. Необикновена беше участта на тоя верен слуга: той виждаше, че и за второто поколение на кралете му започва страшната поредица от нещастия, която беше измъчвала първото. Когато Чарлз II помисли за новото си поражение, когато разбра в какво ужасно положение е изпаднал, защото изгуби последната си надежда, той усети, че му се завива свят, и се отпусна върху гърба на широкото кресло, в края на което седеше.

Тогава бог се смили над нещастния монарх и му изпрати сън, невинния брат на смъртта. Той се събуди едва в шест и половина часа, тоест, когато слънцето вече освети стаята му. Пари, който седеше неподвижен, защото се страхуваше да не го събуди, гледаше с дълбока скръб очите на младия човек, които се бяха вече зачервили от безсънието, и страните му, които вече бяха побледнели от страданието и лишенията.

Най-после тропотът на няколко тежки коли, които слизаха към Лоара, събуди Чарлз. Той стана, огледа се като човек, който е забравил всичко, видя Пари, стисна му ръката и му заповяда да се разплати със съдържателя Кропол.

Принуден да си види сметките с Пари, Кропол постъпи, трябва да признаем, като честен човек. Той направи само обикновената си забележка, тоест, че двамата пътници не бяха яли, в което виждаше двойно неудобство: че е обидена кухнята му и че е принуден да взема пари за

неизядени, но все пак приготвени ястия. Пари не възрази нищо и заплати.

– Надявам се – каза кралят, – че конете ни са се хранили не като нас. От сметката ви не виждам, че те са яли, а за пътници като нас, които ги чака дълъг път, не е приятно да имат слаби коне.

Но при това съмнение Кропол се въоръжи с всичкото си величие и отговори, че странноприемницата „Медичи“ дава еднакво гостоприемство на хората и на конете.

Кралят и старият слуга се качиха на конете си и поеха по пътя за Париж, без да срещнат почти никого нито по улиците, нито в покрайнините на града.

За Чарлз II последният удар беше толкова по-жесток, че означаваше ново изгнание. Нещастниците се улавят за най-малката надежда, както щастливите за най-голямото щастие, и когато трябва да напуснат мястото, където тая надежда е хранела сърцето им, те чувствуват такова неизлечимо съжаление, каквото изпитват заточениците, когато стъпват на кораба, който трябва да ги закара на заточение. Навярно сърцето, ранено вече няколко пъти, усеща най-малкото бодване; то смята за блаженство минутното отсъствие на нещастieto, което е само отсъствие на мъката; навярно в най-големите нещастия бог е хвърлил надеждата като капката вода, която злият богаташ в ада е искал от Лазар.

За миг дори надеждата на Чарлз II блесна повече от една бегла радост. Това се случи, когато брат му Луи го прие добре. Тогава тя като че ли стана действителност; после изведнъж отказът на Мазарини превърна тая привидна действителност в несбъдната мечта. Обещанието на Луи XIV, веднага взето обратно, беше само горчива подигравка – подигравка като короната му, като скиптъра му, приятелите му, като всичко, което заобикаляше кралското му детство и беше напуснало изгнаничeskата му младост. Горчива подигравка! Всичко беше горчива подигравка за Чарлз II, всичко освен студения и мрачен покой, който му обещаваеше смъртта. Ето какво мислеше нещастният крал, когато, отпуснал глава върху шията на коня и захвърлил юздите, вървеше под топлите и приятни лъчи на майското слънце, в което мрачната мизантропия на изгнаника виждаше последна обида на скръбта си.

XVI REMEMBER!

Един конник, който бързаше по пътя за Блоа, откъдето беше излязъл преди около половин час, срещна двамата пътници и колкото и да бързаше, вдигна шапката си, когато минаваше покрай тях. Кралят едва забеляза тоя младеж, защото срещналият ги конник беше млад човек на двадесет и четири или двадесет и пет години, който се обърна назад няколко пъти, като кимаше с глава на един мъж, застанал прав пред железната врата на хубава къща, изградена от бели камъни и червени тухли и с покрив от плочи и издигаща се отляво на пътя, по който вървеше монархът.

Тоя мъж, висок и слаб старец с бяла коса – ние говорим за тоя, който стоеше пред железната врата, – тоя мъж отговаряше на младия човек с такива нежни знаци за сбогом, каквито би можал да прави само един баща. Младият човек изчезна зад първия завой на пътя, обграден с хубави дървета, и старецът се готвеше да влезе отново в къщата, когато двамата пътници, стигнали до железната врата, привлякоха вниманието му.

Кралят, както вече казахме, яздеше, отпуснал юздите на коня и предал се на волята му; а зад него Пари, в желанието си да се наслади на топлите слънчеви лъчи, беше свалил шапката си и разглеждаше пътя наляво и наляво. Очите му се срещнаха с очите на стареца, облегнат на железната врата.

Сякаш поразен от някакво чудно явление, старецът извика и направи крачка към двамата пътници.

След като погледна Пари, той пренесе веднага погледа си върху краля и няколко секунди не свали очи от него. В същата минута лицето на високия старец се промени. Щом позна по-младия от пътниците – ние казваме позна, защото само пълното разпознаване можеше да обясни такова действие, – щом позна, повтаряме, по-младия от двамата пътници, той плесна ръце с благоговейно учудване, свали шапката си и се поклони толкова ниско, сякаш искаше да коленичи.

Колкото и да беше разсеян или по-скоро погълнат от мислите си, кралят все пак забеляза движението му. Той спря коня си, обърна се към Пари и каза:

– Боже мой! Какъв е тоя човек, Пари, който ми се кланя толкова ниско? Да не би случайно да ме познава?

Силно развълнуван и побледнял, Пари беше насочил вече коня си към железната врата.

– Ах, всемилостиви господарю – рече той, като се спря изведнъж на пет-шест крачки от все още наведения старец, – вие благоволихте да видите как се изумих, защото ми се струва, че познавам тоя добър човек. Да, разбира се, точно той е! Ваше величество ще ми позволи ли да поговоря с него?

– Без съмнение.

– Как, вие ли сте, господин Гримо? – каза Пари.

– Да, аз – отговори високият старец и се изправи, като продължаваше да стои все тъй почтително.

– Всемилостиви господарю – каза тогава Пари, – не съм се излъгал: тоя човек е слуга на граф дьо Ла Фер, а граф дьо Ла Фер, ако си спомняте, е тоя достоен благородник, за когото говорех на ваше величество толкова често, че споменът за него трябва да е останал не само в паметта ви, но и в сърцето ви.

– Този ли, който се е опитал да помогне на краля – баща ми, в последните му минути? – попита Чарлз.

– Точно той, всемилостиви господарю.

– Ах! – прошепна Чарлз.

След това се обърна към Гримо, живите и умни очи на когото сякаш се мъчеха да отгатнат мисълта му, и допита:

– Приятелю мой, вашият господар, господин граф дьо Ла Фер, някъде наоколо ли живее?

– Тук – отговори Гримо, като посочи с протегнатата назад ръка железната врата на къщата от бели камъни и червени тухли.

– А сега господин граф дьо Ла Фер у дома ли си е?

– В дъното, под кестените.

– Пари – каза кралят, – не искам да изпусна тоя тъй скъп за мене случай да благодаря на благородника, на когото нашият дом дължи такъв хубав пример на преданост и великодушие. Моля ви се, приятелю мой, поддръжете коня ми.

И като хвърли юздата в ръцете на Гримо, кралят влезе съвсем сам при Атос, като равен при равен. Чарлз запомни лаконичното обяснение на Гримо: „В дъното, под кестените“. Ето защо той мина вдясно от къщата и тръгна право към посочената алея. Това не беше мъчна работа: върховете на тия големи дървета, вече покрити с листа и цвят, се издигаха над всички други.

Като стигна до Светлите и тъмни ивици, които изпъстриха алеята

според това, дали слънцето можеше или не можеше да се промъква през гъстия свод на кестените, младият монарх забеляза един благородник, който се разхождаше с ръце на гърба и мечтаеше. Навярно Чарлз II беше карал често да му описват този благородник, защото веднага го позна и тръгна право към него. При шума от стъпките му граф дьо Ла Фер вдигна глава, видя, че към него се приближава непознат с изящна и благородна външност, свали шапка и зачака. На няколко крачки от него Чарлз II също си свали шапката. После, сякаш в отговор на немия въпрос от страна на графа, каза:

– Господин графе, аз дойдох да изпълня един дълг към вас. Отдавна вече исках да ви изкажа своята дълбока благодарност. Аз съм Чарлз II, син на Чарлз Стюърт, който беше господар на Англия и загина на ешафода.

При това знаменито име Атос усети, че тръпки полазиха по тялото му; но като видя, че младият крал стои пред него гологлав и му подава ръка, в чистите му и хубави сини очи блеснаха две сълзи.

Той се поклонил почтително; но кралят го улови за ръката и рече:

– Вижте колко съм нещастен, господин графе! Ето на, сега случаят ме доведе при вас. Ах! Защо не са при мене хората, които обичам и уважавам? Защо съм принуден да пазя само заслугите им в сърцето си и имената им в паметта си? Ако вашият слуга не беше познал моя, аз щях да отмина вашата врата.

– Наистина – каза Атос, като отговори с глас на първата част от думите на краля и с поклон на втората, – наистина, ваше величество, сте видели много лоши дни.

– А най-лошите, уви, ще дойдат отсега нататък. – отговори Чарлз.

– Всемиловичиви господарю, не губете надежда!

– Графе, графе! – продължи Чарлз, като поклати глава. – Аз се надявах до снощи и се надявах като добър християнин, кълна ви се.

Атос погледна въпросително краля.

– О, всичко това е лесно за разказване! – каза Чарлз II. – В изгнание, лишен от всичко, презрян, аз се реших на последен опит, макар че ми беше гадно това. Изглежда, в книгата на съдбите е написано, че Франция ще бъде вечен източник на щастие и нещастие за нашия дом! Вие сам знаете това, господине, вие, един от французите, които нещастният ми баща е видял от дясната си страна в дните на битките, а в деня на смъртта си – в подножието на ешафода.

– Всемиловичиви господарю – скромно отговори Атос, – аз не бях сам; в този случай другарите ми и аз изпълнихме дълга си на

благородници, нищо повече. Но ваше величество ми беше направил честта да ми разказва...

– Да, наистина. Аз имах покровителството – простете колебанието ми, графе, но вие разбирате това, вие, които разбирате всички неща, колко е тежко за елин Стюърт да изговори тая дума, – аз имах, казвам, покровителството на моя братовчед щатхалтера на Холандия; но без намесата или поне без съгласието на Франция щатхалтерът не иска да предприеме нищо. И така аз дойдох да искам това съгласие от френския крал, който ми отказа.

– Кралят ви отказа, всемилостиви господарю!

– О, трябва да бъдем справедливи към моя млад брат Луи: не той, а господин Мазарини отказа.

Атос си прехапа устните.

– Вие мислите може би, че аз трябваше да очаквам тоя отказ? – попита кралят, който забеляза движението на Атос.

– Действително така си помислих, всемилостиви господарю – почтително отговори графът. – Аз познавам много отдавна тоя италианец.

– Тогава реших да изкарам работата докрай и да узная веднага какво трябва да очаквам. Казах на брат ми Луи, че не искам да излагам нито Франция, нито Холандия и че лично ще си опитам щастието, както вече правих по-преди, с двеста благородници, ако поиска да ми ги даде, и с един милион, ако поиска да ми го даде назаем.

– И какво, всемилостиви господарю?

– Какво ли?... Сега, господине, изпитвам нещо чудно: наслаждавам се на отчаянието. Някои души – току-що забелязах, че моята принадлежи към тях – намират действителна наслада, че всичко е изгубено и че най-после е дошъл часът да загинат.

– О, надявам се, че ваше величество още не е стигнал до тая крайност! – каза Атос.

– Ако ми казвате това, господин графе, ако се опитвате да съживите надеждата в сърцето ми, значи не сте разбрали добре това, което току-що ви казах. Аз дойдох в Блоа, графе, да изпрося от брат ми Луи един милион, с който се надявах да поправам работите си; но брат ми Луи отказа... Значи виждате, че всичко е изгубено.

– Ваше величество ще ми позволи ли да му отговоря, че не съм съгласен с това?

– Как, графе, вие ме смятате за толкова наивен, че не мога да видя дори положението си?

– Всемилостиви господарю, винаги съм забелязвал, че именно в

отчаяните положения съдбата прави изведнъж резки завои.

– Благодаря ви, графе! Хубаво е да се срещне такава душа като вашата, тоест човек, толкова уверен в бога и в монархията, че да не се отчайва никога за краля, колкото и ниско да е паднал кралят. За нещастие вашите думи, скъпи графе, са като ония лекарства, които лекуват раните, но са безсилни срещу смъртта. Благодаря ви, графе, за старанието да ме утешите; благодаря ви за добрия спомен, но аз зная какво трябва да правя. Сега нищо няма да ме спаси. И ето, приятелю мой, аз бях толкова уверен в това, че отивах в изгнание със стария ми Пари; отивах да се опивам от сърцераздирателните ми скърби в малкото отшелие, което ми предлага Холандия. Там, повярвайте ми, графе, скоро ще се свърши всичко. Смъртта ще настъпи бързо. Тя тъй често е призовавана от това тяло, измъчвано от душата, и от тая душа, която се стреми към небето!

– Ваше величество има майка, сестра, братя; ваше величество е глава на семейство; следователно вие сте длъжен да искате от бога дълъг живот, а не предивременна смърт. Вие сте изгнаник, беглец, но вие имате свой дълг, вие трябва да търсите битки, опасности, подвизи, а не покой на смъртта.

– Графе – отговори Чарлз II, като се усмихна с неизразима печал, – чули ли сте някога един крал да завладее отново кралството си с един слуга, стар като Пари, и с триста екую, които тоя слуга носи в кесията си?

– Не, всемилостиви господарю, но съм чувал, че не един развенчан крал се е качвал отново на трона си с твърда воля, постоянство, приятели и един милион франка, употребени умно.

– Но значи вие не ме разбрахте? Аз исках от брат ми Луи тоя милион, но той ми отказа.

– Всемилостиви господарю – рече Атос, – ще благоволи ли ваше величество да ми отдели още няколко минути и да изслуша внимателно онова, което ми остава да му кажа?

Чарлз II погледна втренчено Атос.

– На драго сърце, господине – каза той.

– Тогава аз ще покажа пътя на ваше величество – продължи графът, като тръгна към къщата.

Той заведе краля в кабинета си, покани го да седне и каза:

– Всемилостиви господарю, ваше величество ми каза преди малко, че при днешното положение на нещата в Англия с един милион ще може да си възвърне кралството, нали?

– Мога поне да се опитам и ако не успея, да умра като крал.

– Тогава, всемилостиви господарю, нека ваше величество благоволи да изпълни обещанието си и да изслуша онова, което ми остава да му кажа.

Чарлз кимна в знак на съгласие.

Атос се приближи до вратата, погледна дали някой не подслушва, сложи мандалото и се върна на мястото си.

– Всемилостиви господарю – рече той, – ваше величество благоволи да си спомни, че аз се намирах при благородния и нещастен крал Чарлз I, когато палачите МУ го заведоха от Сейнт Джеймс в Уайтхол.

– Да, разбира се, спомних си и ще помня винаги.

– Всемилостиви господарю, това е една мрачна история за слушане от един син, който несъмнено много пъти е карал да му я разказват; но аз трябва да я повторя на ваше величество, без да пропусна нито една подробност.

– Говорете, господине.

– Когато кралят, баща ви, се качи на ешафода или по-скоро мина от стаята си на ешафода, който беше издигнат край прозореца му, всичко беше подготвено за неговото бягство. Палачът беше отстранен; един отвор бе направен под пода на стаята, в която се намираше кралят; най-после самият аз стоех под зловещия свод, когато изведнъж чух, че той заскърца под стъпките на баща ви.

– Пари ми е разказвал тия страшни подробности, господине.

Атос се поклони и продължи:

– Но ето какво не е можал да ви разкаже, всемилостиви господарю, защото това, което последва, стана между бога, баща ви и мене, а аз не съм разказвал никога за това дори на най-близките ми приятели: „Отдръпни се – каза височайшият осъден на маскирания палач – само за минута; аз зная, че съм твой; но помни, не удрай, преди да ти дам сигнал. Искам да се помоля свободно.“

– Извинете – каза Чарлз II, като побледня, – но вие, графе, знаете всички подробности по това зловещо събитие, подробности, които, както казахте преди малко, не са известни на никого. Не знаете ли името на този пъклен палач, на този подлец, който е скрил лицето си, за да убие безнаказано един крал?

Атос побледня леко.

– Неговото име ли? – каза той. – Да, зная го, но не мога да го кажа.

– А какво стана с него?... Защото в Англия никой не знае какво е станало с него.

– Той умря.

– Той е умрял, но как? Не в леглото си, не от спокойна и тиха смърт, не от смъртта на честните хора, нали?

– Той умря от насилствена смърт, в страшна, нощ, между гнева на хората и божията буря. Тялото му, пронизано от нож, падна в бездните на океана. Бог да прости убиеца му.

– Разказвайте по-нататък – каза Чарлз II, като видя, че графът не иска да говори повече за това.

– След като каза това на маскирания палач, английският крал прибави: „Ти ще ме удариш, помни добре, само когато кажа с протегната ръка: «Remember!»...“

– Действително – рече Чарлз II с глух глас, – зная, че това е последната дума, казана от нещастния ми баща. Но с каква цел, за кого?

– За френския благородник, който стоеше под ешафода му.

– Следователно на вас, господине?

– Да, всемилостиви господарю, и всяка дума, която той каза през дъските на ешафода, покрити с черно сукно, кънти и сега в ушите ми. Кралят опря едното коляно на земята. „Граф дьо Ла Фер, тук ли сте?“ – попита той. „Да, всемилостиви господарю“ – отговорих аз. Тогава кралят се наведе.

Силно развълнуван, Чарлз II се наведе също към Атос, като желаше да улови всяка негова дума. Главата му се допираше почти до главата на Атос.

– Тогава – продължи графът – кралят се наведе. „Граф дьо Ла Фер – каза той, – ти не можа да ме спасиш. Не ми било писано това. Сега, дори и да върша светотатство, ще ти кажа, че говорих на хората, говорих на бога и с тебе говоря последен. За да поддържам една кауза, която смятах за свещена, аз изгубих трона на дедите ми и прахосах наследството на децата ми.“

Чарлз II закри лицето си с ръце и една парлива сълза се отърколи между бледите му и слаби пръсти. – „Остана ми един милион в злато – продължи кралят. – Закопах го в подземията на Нюкасълския замък, когато напущах града.“

Чарлз вдигна отново глава с такава тъжна радост, че тя би могла да изтръгне сълзи от всеки, който знаеше за нещастията на младия крал.

– Един милион! – прошепна той. – О, графе!

– „Само ти знаеш за съществуването на тия пари; употреби ги, когато намериш за най-добре, в полза на най-големия ми син. А сега, граф дьо Ла Фер, кажи ми сбогом!“ – „Сбогом, сбогом, всемилостиви господарю!“ – извиках аз.

Чарлз II стана, приближи се до прозореца и опря пламналото си чело на стъклото.

Атос продължи:

– Тогава кралят каза: „Remember!“ Тая дума беше за мене. Вие виждате, всемилостиви господарю, че си спомних.

Кралят не можа да съдържи вълнението си. Атос видя конвулсивно движение на раменете му, чу горчивите му ридания и сам млъкна, потиснат от мъчителните спомени, които пробуди в младия крал.

Чарлз II се отдръпна от прозореца с най-голямо усилие, преглътна сълзите си и седна отново край Атос.

– Всемилостиви господарю – каза Атос, – до днес аз мислех, че още не е дошъл часът да използвам това последно средство; но като гледах събитията в Англия, чувствавах, че той се приближава. Утре щях да се осведомя в кой кът на земята се намира ваше величество и щях да отида при него. Ваше величество сам дойде при мене: това е указание, че бог е с нас.

– Господине – отговори Чарлз с глас, още задавен от вълнението, – вие сте за мене нещо като ангел хранител, изпратен от бога; вие сте мой спасител, когото баща ми лично е изпратил от гроба си. Но ето вече десет години междусобната война разорява родината ми: тя е унищожила хората, разкопала е земята; навярно в недрата на земята ми не е останало злато, както не е останала любов в сърцата на поданиците ми.

– Всемилостиви господарю, мястото, където кралят е закопал парите, ми е добре познато; и никой, напълно съм уверен в това, не е можал да ги открие. При това нима Нюкасълският замък е напълно разрушен? Нима са го разтурили камък по камък чак до основите?

– Не, той е още цял, но сега генерал Мънк го заема и е на лагер в него. Единственото място, където ме чака помощ, където имам средства, е заето от неприятелите ми, както виждате.

– Генерал Мънк не е можал да открие съкровището, за което говорях на ваше величество.

– Да, но нима трябва да се предам на Мънк, за да си възвърна съкровището? Ах, вие виждате, графе, трябва да се откажа от борбата със съдбата, защото тя ме поваля всеки път, когато се надигам. Какво мога да направя само с Пари, с Пари, когото Мънк е изгонил вече веднъж? Не, не, графе, да се покорим на тоя последен удар.

– А аз, не мога ли аз да сполуча там, където ваше величество не може да направи нищо и където Пари не може да се опита вече?

– Вие, графе, вие бихте отишли!

– Ако ваше величество пожелае, да, ще отида, всемилостиви господарю – отговори Атос, като се поклони на краля.

– Вие, който сте толкова щастлив тука, графе!

– Аз не мога да бъда щастлив, всемилостиви господарю, докато пред мене лежи неизпълнен дълг, а кралят, вашият баща, ми завеща един върховен дълг: да бдя за вашето благополучие и да се разпоредя по кралски с парите ви. И така, по пръв знак на ваше величество аз съм готов да тръгна с вас.

– Ах, господине! – извика кралят, като забрави кралския етикет и се хвърли на Атосовата шия. – Вие ми доказвате, че има бог на небето и че понякога той изпраща вестители на нещастниците, които се мъчат на земята.

Силно развълнуван от тоя порив на младия човек, Атос му поблагодари най-почтително, а след това се приближи до прозореца и извика:

– Гримо, конете ми!

– Как! Вие искате да тръгнете веднага? – попита кралят. – Ах, господине, наистина вие сте чудесен човек!

– Всемилостиви господарю – отвърна Атос, – за мене е най-важно да служа на ваше величество. При това – добави той с усмивка – аз придобих тоя навик отдавна, още при службата си на кралицата, вашата леля, и краля, вашия баща. Как мога да отстъпя от него точно сега, когато се отнася да служа на ваше величество?

– Какъв човек! – прошепна кралят. След това помисли малко и прибави:

– Не, не, графе, аз не мога да ви излагам на такива лишения. Нямам с какво да възнаградя такива услуги.

– О, ваше величество се шегува с мене: той има цял милион! – каза Атос със смях. – Ах, ако имах само половината от тия пари, щях да събера вече цял полк. Но, слава богу, имам още няколко фишека злато и няколко семейни диаманта. Надявам се, че Ваше величество ще благоволи да ги раздели с един предан слуга.

– С един приятел. Съгласен съм, графе, но при условие че по-късно тоя приятел ще раздели на свой ред моето богатство с мене.

– Всемилостиви господарю – рече Атос, като отвори една касетка, от която извади злато и скъпоценности, – ето сега сме вече много богати. За щастие ние ще бъдем четирима срещу крадците.

Бледите страни на Чарлз II се зачервиха от радост. Той видя, че до външния вход се приближиха два коня на Атос, водени от Гримо, който

се беше стегнал вече за път.

– Блезоя, дайте това писмо на виконт дьо Бражелон. Кажвайте на всички, че съм заминал за Париж. Поверявам ви къщата, Блезоя.

Блезоя се поклони, прегърна Гримо и затвори желязната врата.

XVII В КОЯТО СЕ ТЪРСИ АРАМИС, А ПАК СЕ НАМИРА БАЗЕН

Не бяха изминали и два часа от тръгването на Атос, който пред Блезоа беше поел пътя за Париж, когато един конник, възседнал хубав пъстър кон, се спря пред желязната врата. С едно звънливо „хей!“ той повика конярите, образуващи още кръг заедно с градинарите около Блезоа, който обикновено разказваше всякакви новини на всички служители в замъка. Това „хей“, без съмнение познато на нашия Блезоа, го накара да обърне глава и той извика:

– Господин д'Артанян!... Тичайте бързо да му отворите вратата!

Осем души се спуснаха усърдно към желязната врата и я отвориха леко, като перце. Всички се кланяха ниско, защото знаеха, че винаги графът приема особено любезно този приятел, а такива неща не избягват от погледа на слугите.

– Е, де е милият граф? – попита господин д'Артанян с любезна усмивка, като се изправи на стремето, за да скочи на земята.

– Ах, господине, никак нямате късмет – отговори Блезоа – и колко неприятно ще бъде на господин графа, когато научи, че сте идвали! Господин графът внезапно замина преди по-малко от два часа.

Д'Артанян не се разтревожи от това известие.

– Добре – каза той, – виждам, че ти все още говориш на най-чист френски език; ти ще ми дадеш урок по граматика и прекрасен език, докато ще чакам завръщането на господаря ти.

– Ето това е невъзможно, господине – възрази Блезоа. – Вие ще чакате много дълго време.

– Няма ли да се върне днес?

– Нито утре, господине, нито други ден. Господни графът се впусна в дълго пътешествие.

– Пътешествие! – учудено повтори д'Артанян. – Стига си дрънкар глупости!

– Господине, това е самата истина. Господинът ми възложи да надзиравам къщата и прибави с властния си и тих глас: „Казвай, че съм заминал за Париж“.

– А, той отива в Париж! – извика д'Артанян. – Само това исках да

зная. Трябваше да започнеш с него, хаплю... Значи той има два часа преднина.

– Да, господине.

– Ще го настигна бързо. Сам ли е?

– Не, господине.

– Кой е с него?

– Един благородник, когото не познавам, един старец и господин Гримо.

– Те не могат да препускат тъй бързо като мене... Аз тръгвам...

– Желаете ли господинът да ме изслуша за миг? – попита Блезоа, като се допря леко до юздата на коня.

– Да, ако престанеш да подбиращ изразите или ги подбиращ по-бързо.

– Е, добре, господине, струва ми се, че думата Париж е заблуда.

– Охо! – рече д'Артанян сериозно. – Заблуда ли?

– Да, господине, и господин графът не отива в Париж; готов съм да се закълна в това.

– Кое те кара да мислиш така?

– Това: господин Гримо знае винаги къде отива господарят ни, а той ми беше обещал, че първия път, когато отидат в Париж, ще вземе от мене малко пари и ще ги предаде на жена ми.

– А, ги имаш жена?

– Имах една; тя беше от тоя край, но господинът намираше, че е бърлива, и аз я изпратих в Париж: понякога това е неудобно, но в някои моменти е много приятно.

– Разбирам, но свършвай: значи ти мислиш, че графът не отива в Париж, а?

– Да, господине, защото, тогава Гримо не би устоял на думата си, би станал клетвопрестъпник, а това е невъзможно.

– Това е невъзможно – повтори д'Артанян съвсем замислено, защото беше съвсем убеден. – Добре, добри ми Блезоа, благодаря ти.

Блезоа се поклони.

– Хайде, ти знаеш, че не съм любопитен... Трябва да се видя непременно с господаря ти... Не можеш ли ти... с една думичка... ти говориш тъй добре... да ме накараш да разбера... Една сричка само... Останалото ще отгатна.

– Честна дума, господине, не мога... Абсолютно не зная закъде е заминал господинът... Да подслушвам по вратите ми е противно; впрочем това е забранено тука.

– Драги мой, това е лошо начало за мене – каза д'Артанян. – Няма значение. Знаеш ли поне кога ще се върне графът?

– Също така не зная, господине.

– Спомни си, Блезоа, помъчи се.

– Господинът се съмнява в моята искреност! А, господинът ме насърбява много чувствително.

– Дявол да го вземе златния му език! – прошепна д'Артанян. – За предпочитане е един селяк, който би ми казал, каквото ми трябва!... Сбогом!

– Господине, имам честта да ви поднеса моите почитания.

„Дръвник! – помисли си д'Артанян. – Ама че нетърпим проклетник!“

Той погледна за последен път къщата, обърна коня си и потегли като човек, който ни най-малко не е затруднен или разсърден от тая несполука.

Когато стигна до края на стената и се скри от всички погледи, той въздъхна тежко и каза:

– Я да видим. Атос беше ли си у дома?... Не. Всички тия мързеливци, които стоеха със скръстени ръце в двора, щяха да тичат като луди, ако господарят им можеше да ги види. Атос пътешествува?... Това е необяснимо. Той страшно обича тайнствеността... Впрочем не такъв човек ми трябва. Аз имам нужда от хитър, търпелив ум. Моят герой е в Мельон, в познатия ми черковен дом. Четиридесет и пет левги! Четири дни и половина! Хайде, времето е хубаво и аз съм свободен. Да глътнем това разстояние.

Той пусна коня си в тръс, по пътя за Париж. След четири дни пристигна в Мельон, според желанието си.

Д'Артанян не питаше никога за пътя или за някое обикновено сведение. В тия случаи той се доверяваше на своята проникателност, която никога не го лъжеше, на тридесетгодишния си опит и на стария си навик да чете по физиономиите на къщите също тъй вярно, както по лицата на хората.

В Мельон д'Артанян намери веднага черковния дом, прелестна сграда от червени тухли и с гипсова мазилка; по дължината на водосточите се виеха лози, а на покрива стърчеше каменен кръст. От залата в долния етаж на тая къща долиташе говор или по-скоро шум от гласове, напомнящ цвърченето на птиченца, които седят в гнездото под крилото на майка си. Един глас произнасяше отчетливо буквите на азбуката. Друг, дебел и мазен глас, едновременно се караше на немирниците и

поправяше грешките на четеца.

Д'Артанян позна тоя глас. Тъй като прозорецът на залата беше отворен, той се наведе ниско от коня, надзърна между гроздовете на лозата и извика:

– Базен, добър ден, драги Базен!

Един нисък, пълен човек, с плоско лице, с корона от сиви коси, остригани като тонзура, със старо черно кадифено кепе на главата стана, когато чу гласа на д'Артанян. Впрочем по-уместно е да кажем не стана, а скочи, защото Базен скочи наистина и повлече, след себе си ниското си столче. Учениците се спуснаха да го повдигнат и от това се завързаха такива сражения, каквито не са водили дори гърците, когато са искали да отнемат тялото на Патрокъл от троянците. Базен не само скочи, но дори изпусна буквара, който държеше, и пръчката си за биене по дланите.

– Вие! – извика той. – Вие, господин д'Артанян!

– Да, аз. Де е Арамис?... Не, не, де е господин кавалерът д'Ербле?... Ах, пак сбърках, де е господин главният наместник?

– А, господине – отговори Базен важно, – монсеньорът е в епархията си.

– Какво каза? – рече д'Артанян. Базен повтори думите си.

– И тъй, Арамис има епархия?

– Да, господине. Защо не?

– Значи той е епископ?

– Но откъде идвате, че не знаете това? – каза Базен доста непочтително.

– Любезни Базен, ние, езичниците, военните, знаем само когато произведат някого полковник, генерал или маршал на Франция; но за епископите, архиепископите или папата, дявол да ме вземе, новините стигат до нас едва когато три четвърти от земното кълбо са ги научили и използвали!

– Шт! Шт! – рече Базен опулено. – Не ми разваляйте децата, на които се старая да внуша добри правила.

Действително децата бяха заобиколили д'Артанян и се възхищаваха от коня му, дългата му шпага, шпорите и войнствения му вид. Те се възхищаваха особено от мощния му глас; така че когато той произнесе ругатнята си цялото училище завика: „Дявол да ме вземе!“, със страшен смях, крясък и тропот с крака, които изпълниха с удоволствие мускетаря и объркаха стария учител.

– Хей, млъквайте, немирници такива! – завика той. – О, господин

д'Артанян, ето на, вие пристигнахте и всичките ми добри правила хвъркнаха... Както винаги, заедно с вас идва безредието... Започна вавилонско стълпотворение!... Ах, божичко! Ах, какви бесни деца!

Многоуважаемият Базен започна да нанася надясно и наляво удари по главите, от които учениците му завикаха още по-силно, само че с други тонове.

– Поне няма да развратите никого тук – каза той.

– Така ли мислиш? – попита д'Артанян с усмивка, от която ползиха тръпки по гърба на Базен.

– Способен е на това – прошепна си той.

– Де е епархията на господаря ти?

– Монсеньор Рене е епископ във Ван.

– Кой го назначи?

– Ами господин суперинтендантът⁷, нашият съсед.

– Какво? Господин Фуке ли?

– Разбира се, той.

– Значи Арамис е добре с него?

– Монсеньорът проповядваше всяка неделя у господин суперинтенданта, във Во. После те заедно ходеха на лов.

– А, разбирам.

– При това монсеньорът пишеше често своите поучения... не, исках да кажа своите проповеди заедно с господин суперинтенданта.

– Ах, значи тоя достоен епископ проповядва в стихове?

– Господине, не се шегувайте с религиозните работи, за бога!

– Добре, Базен, добре! Значи Арамис е във Ван?

– Във Ван, в Бретан.

– Ти се преструваш, Базен, това не е вярно.

– Господине, вижте: целият черковен дом е празен.

– Той има право – каза си д'Артанян, като погледна къщата, която изглеждаше необитаема.

– Но монсеньорът сигурно ви е писал за повишението си.

– Откога е повишен?

– От един месец.

– О, тогава още не е късно. Арамис сигурно още не е имал нужда от

7. Surintendant des finances – такава била титлата, създадена от Филип Хубави за Ангеран дьо Марини през 1300 год. Тя се задържала до времето на Фуке, герой на тоя роман, и била унищожена, когато Фуке паднал в немилост през 1661 год. Тук в превода Ще се запазва думата „суперинтендант“ или ще се предава с думите министър и министър на финансите. – Б. пр.

мене. Но кажи ми, Базен, защо ти не отиде с него?

– Не мога, господине, имам занимания.

– Азбуката ли?

– И моите покаянци.

– Какво, изповядваш ли? И ти ли си свещеник?

– Почти. Такова е призванието ми!

– А ръкополагането?

– О! – каза Базен самоуверено. – Сега, когато монсеньорът е епископ, аз ще бъда бързо ръкоположен или най-малко ще бъда освободен от това.

И си потри ръцете.

„Положително – помисли си д'Артанян – тия хора ще си останат Вечно такива.“

– Нареди да ми поднесат нещо за ядене, Базен.

– С готовност, господине.

– Пиле, бульон и бутилка вино.

– Днес е събота, постен ден – забеляза Базен.

– На мене е позволено – възрази д'Артанян. Базен го погледна със съмнение.

– Ах, ти, лицемер, за кого ме вземаш? – викна мускетарят. – Значи ти, слуга на Арамис, се надяваш да бъдеш освободен от ръкополагане, за да вършиш престъпления, а на мене, приятелят на твоя епископ, не ми се позволява да ям блажно, когато стомахът ми желае това, така ли? Базен, бъди любезен с мене или, кълна се в бога, ще се оплача на краля и ти няма да изповядваш никога. Впрочем ти знаеш, че кралят утвърждава епископите. Кралят е на моя страна, значи аз съм по-силен от вас.

Базен се усмихна двусмислено.

– О, на наша страна е господин суперимтендантът! – каза той.

– Значи ти не искаш да знаеш за краля?

– Базен не отговори нищо, но усмивката му беше доста красноречива.

– Давай да вечерям! – рече д'Артанян. – Става вече седем часа.

Базен се обърна и заповяда на най-възрастния ученик да отиде при готвачката. През това време д'Артанян разглеждаше черковния дом.

– Пфу! – каза той презрително. – Монсеньорът се е настанил тук доста зле.

– Ние имаме замъка Во – рече Базен.

– Който навярно е като Лувъра? – попита д'Артанян подигравателно.

– Той е много по-добър – отговори Базен с най-голямо хладнокръвие.

– Тъй ли? – рече д'Артанян.

Може би той щеше да продължи спора и щеше да воюва за превъзходството на Лувър, но лейтенантът забеляза, че конят му стои все още вързан за пръчките на една врата.

– Пусто да остане! – извика той. – Заповядай да се погрижат за коня ми. Господарят ти, епископът, навярно няма такъв кон в конюшните си.

Базен погледна под око коня и отговори:

– Господин суперинтендантът ни даде четири коня от конюшните си и всеки от тия четири струва колкото четири такива като вашия.

Кръвта нахлу в лицето на д'Артанян. Ръката го засърбя; той погледна главата на Базен, като обмисляше къде да стовари юмука си. Но това пламване премина. Д'Артанян размисли и каза само:

– Пусто да остане! Добре направих, че напуснах кралската служба. Кажете ми, почтени Базен – прибави той, – колко мускетари има господин суперинтендантът?

– С парите си той ще купи всички във Франция – отговори Базен, като затвори книгата и отпрати учениците от залата с удари на пръчката.

– Пусто да остане! – каза д'Артанян за последен път.

В тоя миг му доложиха, че вечерята е готова. Той последва готвачката, която го заведе в трапезарията, където го чакаше сложената маса.

Д'Артанян седна край масата и храбро нападна пилето.

„Струва ми се – мислеше си д'Артанян, като захапваше здраво пилето, което му бяха поднесли и което явно бяха забравили да охранят, – струва ми се, че сгреших, като не постъпих по-напред на служба при тоя господар. Както изглежда, суперинтендантът е могъщ владетел. Наистина, като живеем при двора, ние не знаем нищо; слънчевите лъчи ни пречат да виждаме големите звезди, които са също такива слънца, само че малко по-далече от земята, това е цялата разлика.“

Д'Артанян обичаше много, за удоволствие и по навик, да кара хората да говорят за неща, които ги интересуваха. Ето защо той се залови сега с Базен, доколкото му беше възможно, но напразно: освен тежките и преувеличени похвали за господин суперинтенданта на финансите Базен, който от своя страна се мъчеше да бъде нашрек, жертвува на д'Артаняновото любопитство само няколко простацини. Д'Артанян изпадна в лошо настроение и поиска да му покажат леглото веднага след като се нахрани.

Базен заведе д'Артанян в лоша стая, където той видя лошо легло. Но мускетарят не беше придирчив. Казаха му, че Арамис взел със себе си ключовете от собствения си апартамент; това не го учуди никак, защото знаеше, че Арамис беше човек на реда и обикновено криеше много неща в апартамента си. И така, той нападна също тъй храбро леглото, макар че то му се стори сравнително по-твърдо, както по-преди беше нападнал пиленето; сънят му не беше по-лош от апетита му и затова той заспа също тъй бързо, както оглозга последното кокалче на пиленето.

Откак излезе в оставка, д'Артанян се зарече да спи толкова дълбоко, колкото по-преди спеше леко; но макар че си даде това обещание искрено и с твърдото намерение да го изпълнява свято, посред нощ той беше събуден от силен шум на карети и лакеи на коне. Стените на стаята му се осветиха внезапно. Той скочи по риза от леглото си и затича към прозореца.

„Дали кралят не е решил да се завърне?“ – помисли си той, като си търкаше очите. – „Такава свита може да придружава само кралска особа.“

– Да живее господин суперинтендантът! – извика или по-скоро изрева един глас в прозореца на долния етаж.

д'Артанян позна гласа на Базен: педагогът реवेशе с всички сили, като размахваше кърпичка с една ръка, а в другата държеше свещ.

Тогава д'Артанян видя една сянка на величествен човек, която се навеждаше към вратичката на първата карета; едновременно от същата карета се разнесе гръмлив смях, предизвикан без съмнение от чудноватата фигура на Базен. Свитата също се смееше.

– Трябваше да се досетя, че не е кралят – каза д'Артанян. – Никой не се смее така от все сърце, когато минава негово величество... Хей, Базен! – извика той на съседа си, който се беше издал почти целият от прозореца, за да вижда по-дълго време минаващата карета. – Кажете ми, кой е това?

– Господин Фуке – отговори Базен важно.

– А всички тия хора?

– Дворът на господин Фуке.

– Охо! – промърмори д'Артанян. – Какво би казал господин Мазарини, ако чуеше това?

И си легна дълбоко замислен, като се питаше как така се случва, че Арамис е покровителствуван винаги от най-могъщия в кралството.

– Нима той е по-щастлив от мене или пък аз съм по-глупав от него?... Ех!...

С думата „ех“ д'Артанян, станал мъдър, завършваше сега всяка своя мисъл и всяка своя фраза. Едно време той казваше: „Пусто да остане!“, което приличаше на удар с шпорите; но сега беше остарял и шепнеше това философско „ех“, което служи за юзда на всички страсти.

XVIII

В КОЯТО Д'АРТАНЯН ТЪРСИ ПОРТΟΣ, А НАМИРА САМО МУСКЕТОН

Когато се убеди напълно, че господин главният наместник д'Ербле наистина отсъства и че приятелят му не може да се намери нито в Мелбон, нито в околностите му, д'Артанян се раздели с Базен без съжаление и погледна изпод вежди великолепния замък Во, започнал вече да блести с това величие, което по-късно стана причина за падането му.

Стиснал устни като човек, изпълнен с недоверие и подозрения, той пришпори пьстрия си кон и каза:

– Хайде, хайде, в Пиерфон сигурно ще намеря най-добрия човек и най-добрата каса. Впрочем аз имам нужда само от това, защото вече имам идея.

Ние няма да предаваме на читателите ни прозаичните подробности от пътуването на д'Артанян, който пристигна в Пиерфон на третия ден сутринта. Д'Артанян мина през Нантой-льо-Одуен и Креси. Отдалече той забеляза замъка на Луи д'Орлеан, който, станал владение на френската корона, беше наглеждан от един стар пазач. Тоя замък беше една от най-великолепните сгради на Средните векове, със стени, дебели двадесет фута, и кули, високи сто фута.

Д'Артанян обиколи около стените, измери кулите с очи и се спусна в долината. Отдалече той можа да види замъка на Портос, разположен на брега на просторно езеро и в съседство с една великолепна гора. Ние имаме вече честта Да го опишем на нашите читатели и за това сега само ще го посочим. Първото нещо, което забеляза д'Артанян след хубавите дървета, след майското слънце, позлатяващо зелените хълмове, след сенчестите гори, простиращи се към Компьен, беше един огромен подвижен сандък, бутан от двама лакеи и влачен от двама други. В тоя сандък се намираще нещо огромно, зелено и златно, което се движеше, теглено и бутано, по китните алеи на парка. Отдалече то изглеждаше безформено и абсолютно не можеше да се разбере какво е; по-отблизо това беше бъчва, върху която бе навлечено зелено сукно с галони; още по-отблизо беше човек или по-скоро шишко, долната част на който изпльваше целия сандък; съвсем отблизо тоя човек беше Мускетон – Мускетон с бяла коса и румено лице като Пол и шинел.

– Е, бога ми – извика д'Артанян, – това е нашият мил господин Мускетон!

– Ах!... – извика дебелият човек. – Ах, какво щастие! Каква радост! Господин д'Артанян!... Спрете, простаци!

Последните думи се отнасяха към лакеите, които го бутаха и теглеха. Сандъкът се спря и четиримата лакеи си свалиха едновременно, с войнишка точност шапките, украсени с галони, и се наредиха зад сандъка.

– О, господин д'Артанян! – каза Мускетон. – Колко бих желал да прегърна коленете ви! Но не мога да се движа, както виждате.

– Ами това е от възрастта, драги ми Мускетон.

– Не, господине, не е от възрастта, а от болестите, от скърбите.

– От скърбите ли, Мускетон? – повтори д'Артанян, като обиколи около сандъка. – Да не сте полудял, драги ми приятелю? Слава богу, вие сте здрав като тристагодишен дъб!

– Ах, а краката, господине, краката! – каза верният слуга.

– Какво краката?

– Да, те не искат вече да ме носят.

– Неблагодарници! Обаче вие ги храните добре, Мускетон, както ми се струва.

– Уви, да! Те не могат да се оплачат от мене в това отношение – каза Мускетон с въздишка. – Винаги съм правил за тялото ми всичко, което съм можал; аз не съм егоист.

И Мускетон въздъхна отново.

„Дали и Мускетон не иска да стане барон, щом въздиша така?“ – помисли си д'Артанян.

– Боже мой, господине! – продължи Мускетон, като се отърси от мъчителните си мисли. – Боже мой! Колко ще се зарадва монсенъорът, че сте си спомнили за него!

– Добрият Портос! – извика д'Артанян. – Изгарям от желание да го прегърна!

– О! – каза Мускетон разчувствуван. – Разбира се, аз ще му пиша, господине.

– Какво, ще му пишеш ли?

– Веднага, още днес.

– Значи, той не е тук?

– Ами не, господине.

– Но близко ли е? Далече ли е?

– Отде да зная, господине, отде да зная? – рече Мускетон.

– Пусто да остане! – извика мускетарят, като тропна с крак. – Нямам късмет! Портос беше такъв домосед!

– Господине, няма човек, който да води по-заседнал живот от монсеньора. Но...

– Но какво?

– Когато ви моли приятел...

– Приятел?

– Е, без съмнение: многоуважаемият господин д'Ербле.

– Значи Арамис е молил Портос?

– Ето как се случи това, господин д'Артанян. Господин д'Ербле писа на монсеньора...

– Наистина ли?

– Да, господине, писа писмо, и то такава, че обърна всичко тук нагоре с краката!

– Разкажи ми това, драги приятелю – каза д'Артанян, – но най-напред изпрати тия господа.

Мускетон извика: „Назад, дангалаци!“ с такива, мощни дробове, че само духането, без думите, беше достатъчно, за да се изпарят четиримата лакеи. Д'Артанян седна на края на сандъка и се приготви да слуша.

– И така, господине – почна Мускетон, – монсеньорът получи писмо от господин наместника д'Ербле преди осем-девет дни; беше денят на полски удоволствия; да, сряда, следователно.

– Какво, денят на полски удоволствия ли? – попита д'Артанян.

– Да, господине; ние имаме толкова удоволствия в тоя прелестен край, че просто бяхме затрупани с тях; най-после сметнахме за свой дълг да ги разпределим.

– Как познавам любовта на Портос към реда! На мене не би ми хрумнала такава идея. Наистина аз съвсем не съм затрупан с удоволствия.

– А ние бяхме затрупани – рече Мускетон.

– Е, как ги разпределихте? – попита д'Артанян.

– То е дълго за разказване, господине.

– Няма значение, имаме време; и после вие говорите тъй добре, драги Мускетон, че е цяло удоволствие да ви слуша човек.

– Наистина – каза Мускетон, очевидно много доволен от тая справедлива похвала; – наистина, аз направих голям напредък в обществото на монсеньора.

– Чакам разпределението на удоволствията, Мускетон, и то с нетърпение; искам да зная дали съм пристигнал в добър ден.

– О, господин д'Артанян – меланхолно отговори Мускетон, – откак монсеньорът замина, всички удоволствия отлетяха!

– Е, мили Мускетон, помъчете се да си спомните.

– От кой ден искате да започнем?

– Е, бога ми, започнете от неделя: той е господният ден.

– От неделя ли, господине?

– Да.

– Неделя, религиозни удоволствия: монсеньорът се черкува, раздава нафора, слуша речи и напътствия от нашия селски свещеник. Това не е много забавно, но ние чакаме един кармелит от Париж, който ще оправя нашата капела и който говори много добре, както уверяват; това ще ни събуди, защото сегашният свещеник ни приспива винаги. И така, неделя – религиозни удоволствия. Понеделник – светски удоволствия.

– Аха! – каза д'Артанян. – Какво разбираш под това, Мускетон? Я да видим светските удоволствия, я да ги видим!

– Господине, в понеделник се отдаваме на светски живот; приемаме и правим посещения; свири се на лютия, танцува се, съчиняват се римувани думи за стихотворения – с една дума, кади се малко тамян в чест на дамите.

– Пусто опустяло! Това е връх на галантността! – извика мускетарят, като едва потискаше непреодолимото си желание да се изсмее.

– Вторник – научни удоволствия.

– Браво! – рече д'Артанян. – Какви? Разкажи ни по-подробно това, драги Мускетон.

– Монсеньорът купи един глобус, който ще ви покаже; той изпълва цялата голяма кула освен една галерия, построена над глобуса по заповед на монсеньора; слънцето и луната висят на връвчици и телове. Всичко това се върти: много хубава гледка! Монсеньорът ми показва моретата и далечните земи; ние си обещаваме да не ходим никога там. Това е извънредно интересно!

– Да, наистина, извънредно интересно – повтори д'Артанян. – А сряда?

– Полски удоволствия, както вече имах честта да ви го кажа, господин кавалере: ние разглеждаме овците и козите на монсеньора; караме овчарките да танцуват под звуците на свирки и гайди, както пише в една книга, която монсеньорът има в библиотеката си и която се казва „Пасторска поезия“. Авторът умря едва преди един месец.

– Сигурно е господин Ракан^{8?} – попита д'Артанян.

– Точно така, господин Ракан. Но това не е всичко. Ние ловим риба

с въдици в малкия канал; после обядваме с венци от цветя на главите. Това е за сряда.

– Пусто опустяло! – рече д'Артанян. – Срядата не е онеправдана. А четвъртък? Какво може да остава за тоя беден четвъртък?

– Той не е нещастен, господине – отговори Мускетон с усмивка.

– Четвъртък, олимпийски удоволствия. Ах, господине, великолепно е! Ние събираме всички млади васали на монсеньора и ги караме да хвърлят диск, да се борят, да се надбягват. Монсеньорът хвърля диск по-добре от всички. А когато удари с юмрук, о, цяло нещастие е!

– Какво, нещастие ли?

– Да, господине, ние бяхме принудени да се откажем от борбата. Той чупеше главите, разбиваше челюстите, пробиваше гърдите. Това е чудна игра, но никой не искаше вече да я играе с него.

– Значи юмрукът му...

– О, господине, по-здрав е от всякога. Монсеньорът отслабна малко в краката, както сам си признава; но затова пък цялата сила премина в ръцете, така че...

– Така че той убива воловете като по-преди.

– Господине, нещо повече: той пробива стените. Напоследък, след като вечеря у един от фермерите си – вие знаете колко е известен и добър монсеньорът, – след вечерята той удари на шега с юмрук по стената: стената се събори, покривът падна; бяха убити трима мъже и една стара жена.

– Боже господи! А господарят ти, Мускетон?

– О, само главата на монсеньора се поодраска. Ние я промихме с вода, която ни дават монахините. Но на юмука му нищо.

– Нищо ли?

– Нищо, господине.

– По дяволите олимпийските удоволствия! Те трябва да струват много скъпо, защото най-сетне вдовиците и сираците...

– Дават им се пенсии, господине: една десета от доходите на монсеньора е предназначена за това.

– Да минем на петък – каза д'Артанян.

– Петък – благородни и воинствени удоволствия. Ходим на лов, фехтуваме, дресираме соколи, обяздваме коне. Най-сетне съботата е денят на духовните удоволствия: обогатяваме се със знания, гледаме картините и статуите на монсеньора, дори пишем и чертаем планове; най-

сетне гърмим с топове на монсеньора.

– Вие чертаете планове, гърмите с топове...

– Да, господине.

– Приятелю мой – каза д'Артанян, – господин дю Валон притежава най-острия и прекрасен ум; но има един вид удоволствия, които сте забравили, струва ми се.

– Кои, господине? – попита Мускетон с безпокойство.

– Материалните удоволствия. Мускетон се изчерви.

– Какво разбирате под това, господине? – попита той, като наведе очи към земята.

– Разбирам трапезата, доброто вино, вечерта, посветена на бутилката.

– Ах, господине, тия удоволствия не влизат в сметката, ние ги практикуваме всеки ден.

– Любезни ми Мускетон – продължи д'Артанян, – извинявай, но увлекателният ти разказ ме тъй погълна, че забравих най-главното на разговора ни, тоест да узная какво е писал господин наместникът д'Ербле на господаря ти.

– Наистина, господине, удоволствията ни отвлякоха от това. Е, добре, господине, ето каква е работата.

– Слушам, мили ми Мускетон.

– В сряда...

– В деня на полските удоволствия, нали?

– Да. Пристигна едно писмо; аз му го подадох, но бях познал почерка.

– И после?

– Монсеньорът го прочете и завика: „Бързо, конете ми, оръжието ми!“

– Ах, боже мой! – извика д'Артанян. – Пак някакъв дуел, а?

– Съвсем не, господине, писмото съдържаше само тия думи:

„Мили Портос, тръгвайте веднага, ако искате да пристигнете преди екинокса⁹. Чакам ви.“

– Ай да му се не види! – прошепна д'Артанян замислен. – Както изглежда, работата е била много бърза.

– Не ще и дума. Така че – продължи Мускетон – монсеньорът замина а същия ден със секретаря си, за да пристигне навреме.

– И навреме ли е пристигнал?

9. Equinoxe – равноденствие.

– Надявам се. Монсенъорът, който не се оставя да бъде победен, както знаете, господине, повтаряше непрекъснато: „Гръм и мълния! Кой е тоя екинокс? Няма значение, тоя проклетник няма да пристигне преди мене, ако конят му не е по-добър.“

– И ти мислиш, че Портос е пристигнал пръв? – попита д'Артанян.

– Уверен съм в това. Тоя екинокс, колкото и да е богат, сигурно няма такива коне като монсенъора.

Д'Артанян едва се съдържа да не се размее, защото краткостта на Арамисовото писмо го накара да се замисли. Той последва Мускетон, или по-скоро колата на Мускетон, чак до замъка; след това седна на една пишно наредена маса, на която го гостиха като крал. Но не можа да измъкне нищо от Мускетон: верният слуга хленчеше – нищо повече.

След една нощ, прекарана в отлично легло, д'Артанян почна да мисли за смисъла на Арамисовото писмо и се обезпокои за отношенията на равенството към работите на Портос; след това, не разбирайки нищо, той реши, че сигурно тук става дума за някой флирт на епископа, за който дните трябваше да бъдат равни на нощите.

Д'Артанян напусна замъка Пиерфон, както напусна Мелън, както напусна замъка на граф дьо Ла Фер. Той имаше меланхолен вид, а това означаваше, че е в най-мрачно настроение. С наведена глава, неподвижни очи, с крака, увиснали от двете страни на коня, той си казваше с тая неопределена замисленост, която понякога стига висините на най-голямото красноречие:

– Няма приятели, няма бъдеще, няма нищо! Силите ми са унищожени, както и връзките на миналото ни приятелство. О, старостта приближава, студена, неумолима! Тя завива с черния си креп всичко, което блестеше, което благоухаше в моята младост, после мята тоя сладък товар на рамото си и го отнася заедно с другото в бездънната бездна на смъртта.

Сърцето на гасконецата трепна, макар че той беше винаги смел и силен в негодите на живота, и в продължение на няколко минути облаци те му се сториха черни, а земята хлъзгава и лепкава като на гробища.

– Къде отивам? – питаше се той. – Какво ще правя?... Сам... съвсем сам... без семейство, без приятели... Ех! – извика той внезапно.

И пришпори коня си, който не беше намерил нищо меланхолично в добрия овес на Пиерфон и затова се възползува от позволенията да покаже своята веселост с галоп, който не се прекъсна в продължение на две лев ги.

– В Париж! – каза си д'Артанян.

И на другия ден стигна в Париж.
Цялото това пътуване му отне десет дни.

XIX ЗАЩО ПРИСТИГНА Д'АРТАНЯН В ПАРИЖ

Лейтенантът слезе от коня на улица де Ломбар пред една бакалница, която носеше фирма „Златно чукало“.

Един човек с приятен вид, с бяла престилка и гладещ прошарените си мустаци с дебела ръка извика от радост, като видя пъстрия кон.

– А, вие, господин кавалере! – каза той.

– Добър ден, Планше! – отговори д'Артанян и се наведе, за да влезе в бакалницата.

– Хей, бързо – завика Планше, – един за коня на господин д'Артанян, друг за стаята му, трети за вечерята му!

– Благодаря, Планше! Добър ден, деца мои – каза д'Артанян на разшеталите се продавачи.

– Ще позволите ли да изпратя това кафе, тоя захарен сироп и тия стафиди? – попита Планше. – Те са предназначени за кухнята на господин суперинтенданта.

– Изпращай, изпращай!

– За една минута ще свърша, а после ще вечеряме.

– Нареди така, че да вечеряме сами – каза д'Артанян. – Имам да ти говоря.

Планше погледна многозначително бившия си господар.

– О, бъди спокоен – прибави мускетарят. – Няма нищо неприятно.

– Толкова по-добре! Толкова по-добре!

И Планше си отдъхна, а д'Артанян седна безцеремонно в бакалницата върху един чувал с тапи и почна да разглежда наоколо. Бакалницата беше пълна със стоки; в нея преобладаваше миризмата на джинджирил, канела и счукан пипер, от който д'Артанян се разкиха.

Зарадвани, че се намират в присъствието на такъв знаменит воин, лейтенант на мускетари, който имаше достъп до личността на краля, продавачите се заловиха да работят с ентузиазъм, стигащ до безумие, и да обслужват купувачите с презрителна бързина, която не можеше да не се забележи.

Планше прибираше парите и правеше сметките си, като ги прекъсваше, за да обспива с любезности бившия си господар. Той се отнасяше към клиентите си с горда фамилиарност, говореше отсечено като богат търговец, който продава на всички, но не се прекланя пред никого.

Д'Артанян забеляза това с удоволствие, за което ще поговорим после по-подробно. Постепенно настъпи нощта и най-после Планше го заведе в една стая на първия етаж, където между денковете и сандъците една добре наредена маса чакаше двамата сътрапезници.

Д'Артанян се възползува от един къс отдых, за да разгледа лицето на Планше, когото не беше виждал от една година. Умният Планше беше пуснал корем, но лицето му не беше напълняло. Блестящият му поглед играеше като по-преди в дълбоките орбити и тлъстината, която изравнява всички характерни изпъкналости на човешкото лице, не беше засегнала още нито изпъкналите му скули, белег на хитрост и сребролюбие, нито острата му брадичка, белег на лукавство и търпение. Планше седеше в трапезарията също тъй величествено, както в бакалницата. Той предложи на господаря си не разкошно ядене, но чисто парижко: печено, приготвено в хлебопекарницата, със зеленчуци, салата и десерт, взет от собствената бакалница. Д'Артанян изпита удоволствие, когато бакалинът бръкна зад дървата и извади бутилка анжуйско вино, което цял живот мускетарят предпочиташе пред другите вина.

– Едно време, господине – каза Планше с добродушна усмивка, – аз пиех вашето вино; сега имам честта вие да пиете моето.

– И, слава богу, приятелю Планше, ще го пия още дълго време, надявам се, защото сега съм свободен.

– Свободен! Отпуск ли получихте, господине?

– Безсрочен!

– Службата ли напуснахте? – попита Планше смаяно.

– Да, ще си почина.

– А кралят? – извика Планше, който си въобразяваше, че кралят не може да мине без такъв човек като д'Артанян.

– Кралят ще потърси друг... Но ние вечеряхме добре, ти си в добро настроение и ме подбуждаш да ти се доверя... И така, отвори си ушите.

– Отворих ги.

И като се засмя по-скоро добродушно, отколкото лукаво, Планше отпуши бутилка бяло вино.

– Само ми пощади главата.

– О, кога ще се завърти вашата глава, господине...

– Сега главата си е моя и затова искам да я пазя повече откогато и да било... Най-напред да поприказваме за финансите... Как са парите ни?

– Чудесно, господине. Двадесетте хиляди ливри, които получих от вас, са все още вложени в търговията ми и ми носят девет процента; от

тях ви давам седем, значи печеля от вас.

– И все още ли си доволен?

– Напълно. Други пари ли ми донесохте?

– Нещо по-добро от това... Но имаш ли нужда от пари?

– О, не! Сега всеки е готов да ми се довери. Аз разширявам работата си.

– Такъв беше планът ти.

– Занимавам се малко и с банкерство... Купувам стоки от моите нуждаещи се другари; давам назаем пари на тях, които не могат да плащат.

– Без кождерска лихва?

– О, господине, миналата седмица имах две срещи на булеварда за тия думи, които произнесохте сега.

– Как?

– Ей сега ще разберете: ставаше дума за един заем... Заемополучателят ми дава в залог непречистена захар с условие, че мога да я продам, ако парите не ми бъдат върнати в определен срок. Давам му на заем хиляда ливри. Той не ми плаща, аз продавам захарта за хиляда и триста ливри. Той се научава за това и иска от мене сто екю. Ей богу, отказвах му... под предлог, че можех да продам захарта за деветстотин ливри. Той ми каза, че съм лихвар. Помолих го да ми повтори тая дума зад булеварда. Той е стар гвардеец, дойде; промуших лявото му бедро.

– Бога ми, с добро банкерство се занимаваш! – каза д'Артанян.

– Над тринадесет процента викам на дуел – възрази Планше. – Такъв ми е характерът.

– Вземай само дванадесет, а останалото наричай премия и комисиона.

– Имате право, господине. Но вашата работа?

– Ах, Планше, тя е много дълга и много мъчна за разказване.

– Все пак разкажете.

Д'Артанян се почеса по мустаците като човек, който се намира в затруднение и не се доверява на събеседника си.

– Вложение на капитал ли е? – попита Планше.

– Да, разбира се.

– Доходно?

– Много доходно: четиристотин на сто, Планше.

Планше удари с юмрук по масата така, че бутилките подскочиха, сякаш се уплашиха.

– За бога, възможно ли е това?

– Мисля, че може да се получи и повече – хладнокръвно рече д'Артанян, – но предпочитам да кажа по-малко.

– Ай, дявол да го вземе! – каза Планше и приближи стола си. – Но това е великолепно, господине!... Може ли да се вложат много пари?

– Всеки ще даде по двадесет хиляди ливри, Планше.

– Това е целият ви капитал, господине. За колко време?

– За един месец.

– И ние ще получим?

– По петдесет хиляди ливри всеки; пресметни сам.

– Това е чудовишно!... Много ли трябва да се воюва за тия проценти?

– Да, наистина, доста трябва да се воюва – каза д'Артанян с предишното спокойствие. – Но тоя път, Планше, ние сме двама и аз вземам всички удари върху себе си.

– Господине, няма да се съглася...

– Планше, ти не можеш да участвуващ в тая работа, би трябвало да напуснеш бакалницата си...

– Значи работата не е в Париж?

– Не.

– А, в чужбина?

– В Англия.

– Страна на спекулации, наистина – рече Планше. – Страна, която познавам много добре... Но позволете да полюбопытствувам: от какъв род е работата, господине?

– Една реставрация.

– На паметници ли?

– Да, на паметници, ще реставрираме Уайтхол.

– Това е важно... И за един месец вие мислите?...

– Наемам се с всичко.

– Това е ваша работа, господине, и щом вие се намесвате...

– Да, това е моя работа... Напълно съм в течение... Но на драго сърце ще се посъветвам с тебе.

– Правите ми голяма чест... но аз не разбирам нищичко от архитектура.

– Планше... грешиш, ти си отличен архитект, не по-лош от мене, за постройките от тоя род.

– Благодаря...

– Признавам си, аз се опитах да предложа тая работа на приятелите ми, но те не си бяха у дома... Жалко, защото не познавам нито по-

смели, нито по-ловки хора.

– Хей! Значи ще има конкуренция и ще има много противници?

– О, да, Планше, да...

– Изгарям от нетърпение да чуя подробностите, господине.

– Тогава слушай, Планше; само затвори добре всички врати.

– Ей сега, господине.

И Планше завъртя три пъти ключа в ключалката.

– Добре; приближи се сега до мене.

Планше се подчини.

– И отвори прозореца: шумът на минувачите и колите ще попречи да ни чуят ония, които биха могли да подслушват.

Планше отвори прозореца, както му се заръча, и нахлулият в стаята шум от викове, тракане на колела, лай и стъпки заглуши дори д'Артанян, който само това и желаше. Тогава той изпи чаша бяло вино и започна:

– Планше, имам една идея.

– Ах, господине, едва сега ви опознавам – отговори бакалинът, като трепереше от възмущение.

XX В БАКАЛНИЦАТА „ЗЛАТНО ЧУКАЛО“ НА УЛИЦА ДЕ ЛОМБАР СЕ ОБРАЗУВА ДРУЖЕСТВО ЗА ЕКСПЛОАТИРАНЕ ИДЕЯТА НА ГОСПОДИН Д'АРТАНЯН

След късо мълчание, в което обмисли не само една идея, а събра всичките си мисли, д'Артанян попита:

– Драги Планше, сигурно си слушал да се говори за негово величество Чарлз I, крал на Англия?

– Уви, да, господине, защото вие напуснахте Франция, за да му се притечете на помощ; но все пак той загина и за малко щеше да ви погуби заедно със себе си.

– Точно така; виждам, че имаш добра памет, Планше.

– Пусто опустяло! Чудно щеше да бъде, господине, ако бях забравил това, колкото и да ми беше лоша паметта. Когато се чуе разказът на Гримо – а вие знаете, че той не обича да разказва – как е паднала главата на краля Чарлз, как сте пътували половин нощ в миниран кораб и как е изплувал над водата трупът на добрия господин Мордаунт със забит в гърдите нож със златна дръжка, такива неща не се забравят.

– Обаче има хора, които ги забравят, Планше.

– Да, тия, които не са ги видели или не са чули разказа на Гримо.

– Е, толкова по-добре, щом помниш всичко това; в такъв случай трябва да ти припомня само едно: кралят Чарлз I имаше един син.

– Той имаше дори двама, господине, без да ви опровергавам – възрази Планше. – Аз видях по-малкия в Париж, господин херцог йоркски, един ден, когато отиваше в Пале Роял, и ми казаха, че той е вторият син на краля Чарлз I. Колкото за по-големия, имам честта да го зная по име, но никога не съм го виждал.

– Точно за него става дума, Планше, за тоя по-голям син, който някога се наричаше принц Уелски, а сега се нарича Чарлз II, крал на Англия.

– Крал без кралство, господине – отговори Планше поучително.

– Да, Планше, и можеш да прибавиш нещастен монарх, по-нещастен от един човек от народа, който живее в най-окаяния квартал в Париж.

Планше изрази с движение това състрадание, каквото обикновено чувства човек към непознати хора, с които не мисли, че може някога да се срещне. Впрочем в този политико-сентиментален въпрос той не можеше да открие по никой начин търговската идея на господин д'Артанян, а главното му любопитство беше насочено към тая идея. Д'Артанян, който имаше навик да разбира добре нещата и хората, разбра Планше.

– Ей сега ще узнаеш всичко – каза той. – Тоя принц Уелски, крал без кралство, както много добре, се изрази, Планше, ме интересува, мене, д'Артанян. Аз видях как той просеше помощ от Мазарини, който е педант, и подкрепа от краля Луи, който е дете, и ми се стори, на мене, човек опитен в тия работи, че в умните очи на падналия крал, в лъхашото от него благородство, благородство, което изплава над всичките нещастия, имаше заложи на сърцат човек и на крал.

Планше кимна мълчаливо в знак на съгласие: всичко това още не му изясняваше идеята на д'Артанян. Мускетарят продължи:

– Та ето какъв извод направих. Слушай добре, Планше, защото се приближаваме до заключението.

– Слушам.

– Кралете не растат така гъсто на земята, че народите да ги намират, когато имат нужда от тях. Следователно тоя крал без кралство е, според мене, запазено зърно, което трябва да поникне след време, ако една сръчна, съдържана и силна ръка го посеете чисто и просто, като избере почвата, небето и времето.

Планше кимаше все още с глава, което доказваше, че все още не разбира.

– „Злочесто зрънце на крал!“ – си казах и действително се разочелувах, Планше, а това ме накара да мисля, че предприемам глупост. Ето защо поисках да се посъветвам с тебе, приятелю мой.

Планше почервеня от удоволствие и гордост.

– „Злочесто зрънце на крал!“ – продължи д'Артанян. – Аз ще те взема и ще те посея на добра почва“.

– Ах, боже мой! – прошепна Планше и погледна втречено бившия си господар, сякаш се съмняваше дали е с всичкия си ум.

– Е, какво ти е?

– Нищо, господине.

– Ти каза: „Ах, боже мой!“

– Тъй ли?

– Уверен съм в това. Разбираш ли вече?

- Признавам си, господин д'Артанян, страхувам се...
- От какво, че разбираш ли?
- Да.
- А, ти разбираш, че искам да кача отново на трона краля Чарлз II, който няма вече трон? Така ли?
- Планше подскочи високо на стола си.
- Аха! – каза той, силно уплашен. – Значи това наричате вие реставрация!
- Да, Планше, нали така се нарича това?
- Несъмнено, несъмнено. Но размислихте ли добре?
- За какво?
- За това, какво има там?
- Къде?
- В Англия.
- А какво има? Я да видим, Планше!
- Най-напред моля да ме извините, господине, че се меса в тия неща, които не ме засягат; но тъй като вие ми предлагате търговска сделка... защото вие ми предлагате търговска сделка, нали?
- Великолепна, Планше.
- Но тъй като вие ми предлагате търговска сделка, аз имам право да я обсъдя.
- Обсъждай, Планше; от обсъждането излиза истината.
- Е добре, щом господарят позволява, ще му кажа, че най-напред там има парламент. А после?
- После армия.
- Хубаво. Виждаш ли друго нещо?
- После народ.
- Това ли е всичко?
- Народ, който се съгласи с падането и смъртта на покойния крал, баща на сегашния, и който не ще поиска да си противоречи.
- Планше, приятелю мой – отговори д'Артанян, – ти разсъждаваш като гъска. Народът... народът е уморен от тия господа, които се наричат с варварски имена и пеят псалми. Песента си е песен, мили ми Планше; аз забелязах, че народите предпочитат да пеят закачливи куплети, а не църковни песни. Спомни си фрондата: как пееха в ония времена! О, добро време беше то.
- Не много, не много добро; за малко щяха да ме обесят.
- Да, но все пак не те обесиха, нали?
- Не.

– И ти започна да трупаш пари сред тия песни, нали?

– Наистина.

– Значи не можеш да се оплачеш?

– Не мога! Но да се върнем на армията и парламентите.

– Аз казах, че вземам двадесет хиляди ливри от господин Планше и че съм влагал също такава сума; с тия четиридесет хиляди ливри ще събера войска.

Планше плесна с ръце; той виждаше, че д'Артанян говори сериозно, и искрено помисли, че господарят му е полудял.

– Войска!... Ах, господине! – каза той с най-прелестна усмивка, като се страхуваше да не би да вбеси тоя луд, – Войска... многобройна?

– Четиридесет души – отвърна д'Артанян.

– Четиридесет срещу четиридесет хиляди, това съвсем не е достатъчно. Вие сам струвате хиляда души, господин д'Артанян, в това съм напълно уверен; но де Ще намерите тридесет и девет души, които да струват колкото вас? А ако ги намерите, кой ще ви даде пари да им платите?

– Не е лошо казано, Планше... Ах, дявол да го вземе! Ти ставаш ласкател.

– Не, господине, аз казвам това, което мисля, и точно затова казвам, че при първото генерално сражение заедно с вашите четиридесет души, много се страхувам...

– Ето защо аз няма да дам генерално сражение, драги Планше – засмяно отговори гасконецът. – В древността имаме прекрасни примери как с отстъпления и изкусни ходове се избягват срещите с неприятеля. Ти трябва да знаеш това, Планше: ами ти командуваше парижаните в деня, когато трябваше да се бият срещу мускетарите; тогава тъй добре пресметна и ходовете, и контраходовете, че съвсем не напусна площад Роял.

Планше се засмя.

– Наистина – каза той, – ако вашите четиридесет души се крият винаги и действуват хитро, могат да се надяват, че няма да бъдат разбити; но нали вие искате да постигнете някаква цел?

– Не ще и дума. Според мене, ето как може да се възстанови бързо негово величество Чарлз II на трона.

– Хубаво! – извика Планше, като удвои вниманието си. – Да чуем плана ви. Но струва ми се преди това, че забравяме нещо.

– Какво?

– Ние оставихме настрана народа, който предпочита да пее

закачливи куплети, а не псалми, и армията, с която няма да се сражаваме; но остават парламентите; те съвсем не пеят.

– Но и не се сражават. Планше, как ти, умен човек, се безпокоиш от един куп крескачи, които се смятат за членове на някакво си „парламентче“! Парламентите не ме безпокоят, Планше.

– Ако не безпокоят господина, да минем по-нататък.

– Да, и да стигнем до резултата. Спомняш ли си Кромуел, Планше?

– Слушах много да говорят за него, господине.

– Той беше силен воин.

– И особено страшен лапач.

– Как така?

– Да, на един път лапна цяла Англия.

– Е добре, Планше, ако на другия Ден, след като той лапна Англия, някой лапнеше него самия?

– О, господине, една от първите аксиоми на математиката е, че съдът трябва да бъде по-голям от съдържанието.

– Много добре!... Ето че стигнахме до нашата работа, Планше.

– Но господин Кромуел умря и сега неговият съд е гробът.

– Мили Планше, с удоволствие виждам, че си станал не само математик, но и философ.

– Господине, при работата ми в бакалницата аз употребявам много печатана хартия; това ме просвещава.

– Браво! Значи ти знаеш в такъв случай – ти не си можал да научиш математиката и философията, без да научиш малко история, – че след великия Кромуел дойде друг, малък.

– Да, той се казваше Ричърд и направи като вас, господин д'Артанян: подаде си оставката.

– Добре, много добре! След великия, който умря, след малкия, който си подаде оставката, дойде трети. Той се нарича господин Мънк. Той е много ловък генерал, защото никога не е влизал в сражение; той е много голям дипломат, защото никога не говори и преди да каже добър ден на един човек, мисли за това дванадесет часа и най-после казва сбогом; и всички не могат да се начудят, защото думите му падат на място.

– Действително това не е лошо – каза Планше. – Но аз зная друг политик, който прилича много на тоя.

– Господин дьо Мазарини, нали?

– Същият.

– Имаш право, Планше; само че господин дьо Мазарини не ламти за френския трон; това променя цялата работа, както виждаш. Е, добре,

тоя господин Мънк, пред когото в чинията лежи опечена цяла Англия и който вече си отваря устата, за да я лапне, тоя господин Мънк, който казва на хората на Чарлз II и на самия Чарлз II: „Nescio vos“¹⁰...

– Не зная английски – рече Планше.

– Да, но аз зная – отговори д'Артанян. – Nescio vos значи: не ви познавам. Тоя господин Мънк, най-важният човек в цяла Англия, след като я погълне...

– Е добре? – попита Планше.

– Е добре, приятелю мой, отивам в Англия и с моите четиридесет души го отвличам, опаковам го и го докарвам във Франция, където пред възхитения ми поглед се откриват две възможности за облага.

– И пред моя! – извика Планше, обзет от ентузиазъм. – Ще го сложим в една клетка и ще показваме срещу заплащане.

– Е, Планше, това е трета възможност, за която не съм и помислил и която ти откри сега.

– Добра ли е, според вас?

– Да, разбира се; но аз мисля, че моите са подобри.

– Тогава да видим вашите.

– Първо, ще поискам откуп за него.

– Колко?

– Пусто опустяло! Един такъв юначага струва сто хиляди екю!

– О, да!

– Виждаш: първо, ще поискам за него откуп сто хиляди екю.

– Или?...

– Или, което е още по-добро, ще го предам на краля Чарлз. Когато не ще се страхува вече от генерал, когато не ще се надхитря вече с дипломат, кралят сам ще си възвърне трона, а щом си възвърне трона, ще ми брой въпросните сто хиляди екю. Ето каква ми е идеята! Какво ще кажеш за нея, Планше?

– Великолепна, господине! – извика Планше, като трепереше от възмущение. – Но как ви хрумна тая идея?

– Хрумна ми една сутрин на брега на Лоара, когато кралят Луи XIV, нашият любим крал, хленчеше над ръката на госпожица дьо Майчини.

– Господине, уверявам ви, че идеята е неподобна. Но...

– А, значи има „но“.

– Позволете! Но тя може да се сравни с кожата на оная огромна

10. Nescio vos (лат.) – Не ви познавам. – Б. пр.

мечка, която, знаете, трябвало да се продаде, но която трябвало да се одере от живата мечка. За да се залови Мънк, ще падне бой.

– Без съмнение, но аз ще събера войска.

– Да, да, разбирам, дявол да го вземе! Един удар – и готово! О, тогава успехът ви е сигурен, господине, защото никой не може да се сравни с вас в такива подвизи.

– Вървеше ми в тях, наистина – отвърна д'Артанян наглед скромно. – Ти разбираш, че ако в тоя случай имах моя мил Атос, моя храбър Портос и моя хитър Арамис, работата беше в кърпа вързана; но те изчезнаха и никой не знае къде могат да се намерят. Значи ще извърша удара съвсем сам. Кажете ми сега: добра ли е работата и изгодно ли е влагането на капитала?

– Много, прекалено много!

– Как така?

– Защото хубавите работи успяват рядко.

– Но тая е сигурна, Планше, и доказателството е, че аз се залавям за нея. Това ще бъде за тебе много хубава печалба, а за мене много интересен подвиг. Ще кажат: „Ето какво извърши господин д'Артанян на старини“; и аз ще заема място в събитията, които ще се разказват, дори и в историята, Планше. Аз съм жаден за слава.

– Господине! – извика Планше. – Като си помисля, че тук, у мене, сред непречистената ми захар, сушените ми сини сливи и канелата ми се обсъжда такъв гигантски план, струва ми се, че бакалницата ми е дворец.

– Внимавай, внимавай, Планше! Ако се разчуе каквото и да е, двамата ни чака Бастилия. Внимавай, приятелю мой, ние тук правим заговор: господин Мънк е съюзник на господин дьо Мазарини. Внимавай!

– Господине, когато има човек честта да ви служи, той не се страхува, а когато има удоволствието да го свързват интереси с вас, той мълчи.

– Много добре, това е по-скоро твоя работа, отколкото моя, тъй като след една седмица аз ще бъда в Англия.

– Заминавайте, господине, заминавайте; колкото по-рано, толкова по-добре.

– Значи парите са готови, а?

– Утре ще бъдат готови, утре ще ги получите от моите ръце. Какво искате: злато или сребро?

– Злато, то е по-удобно. Но как ще уредим всичко това? Я да видим.

– О, боже мой, много просто: ще ми дадете разписка, нищо повече.

– Не, не – живо каза д'Артанян, – във всичко трябва ред.

– И аз мисля така... Но с вас, господин д'Артанян...

– А ако умра там, ако бъда убит от мускетен куршум, ако пукна от пиене на бира?

– Господине, моля ви да повярвате: в тоя случай аз ще бъда толкова опечален от вашата смърт, че няма и да помисля за парите.

– Благодаря, Планше, но редът преди всичко. Ние, като двама прокурорски чиновници, ще напишем заедно спогодба, един вид акт, който би могло да се нарече договор за съдружие.

– На драго сърце, господине.

– Зная, че е мъчно да се напише, но ще се опитаме.

– Да се опитаме.

Планше донесе перо, мастило и хартия. Д'Артанян взе перото, натопи го в мастилото и написа:

„Между господин д'Артанян, бивш лейтенант на кралските мускетари, понастоящем живущ на улица Тиктон, в странноприемница «Козичка», и господин Планше търговец, живущ на улица де Ломбар, в бакалницата «Златно чукало», се сключи следната спогодба:

Образува се дружество с капитал четиридесет хиляди ливри с цел да се експлоатира една идея на господин д'Артанян.

Господин Планше, който знае тая идея и във всички отношения я одобрява, ще връчи на господин д'Артанян двадесет хиляди ливри.

Той не може да изисква нито връщането на капитала, нито лихви от него, докато господин д'Артанян не се върне от Англия, където отива сега.

От своя страна, господин д'Артанян се задължава да внесе двадесет хиляди ливри, които ще прибави към двадесетте хиляди, получени вече от господин Планше.

Той ще употреби горната сума от четиридесет хиляди ливри както намери за добре, като се задължава при това да изпълни долупосоченото условие. Когато господин д'Артанян възстанови с каквото и да е средство негово величество краля Чарлз II на английския трон, той ще изплати на господин Планше сумата...“

– Сумата сто и петдесет хиляди ливри – наивно каза Планше, като видя, че д'Артанян се спря.

– Не, дявол да го вземе! – рече д'Артанян. – Печалбата не може да се дели на половина, това няма да бъде справедливо.

– Но, господине, всеки от нас двамата внася по половина – забеляза Планше плахо.

– Наистина, но чуй следната клауза, драги ми Планше, и ако ти намериш, че тя не е справедлива във всяко отношение, когато бъде написана, е добре, ще я задраскаме.

И д'Артанян написа:

„При все това, тъй като господин д'Артанян внася в дружеството освен капитала от двадесет хиляди ливри своето време, своята идея своето умение и кожата си, а всички тия неща са много скъпи за него, особено кожата, господин д'Артанян от тристата хиляди ливри ще задържи двеста хиляди за себе си, тоест ще получи две трети от цялата сума.“

– Много добре – каза Планше.

– Справедливо ли е? – попита д'Артанян.

– Съвсем справедливо, господине.

– И ще бъдеш ли доволен от сто хиляди?

– Пусто опустяло, ще бъда, и то как! Сто хиляди ливри за двадесет хиляди ливри!

– И за един месец, разбираш ли?

– Как, за един месец?

– Да, искам ти само един месец срок.

– Господине – великодушно каза Планше, – давам ви шест седмици.

– Благодаря – отговори мускетарят учтиво.

След това двамата съдружници прочетоха отново договора.

– Отлично, господине – каза Планше, – и покойният господин Кокнар, първият мъж на госпожа баронесата дю Валон, не би можал да състави това по-добре.

– Тъй ли смяташ? Е, добре, тогава да подпишем!

И двамата се подписаха.

– По тоя начин – каза д'Артанян – няма да бъда задължен на никого.

– Но аз ще ви бъда задължен – рече Планше.

– Не, защото колкото и много да държа на кожата си, Планше, аз мога да я оставя в Англия и ти ще изгубиш всичко. А, пусто опустяло, добре, че се сетих за най-важното, най-необходимата клауза. Пиши я.

„В случай, че господин д'Артанян загине при изпълнението на проектираното дело, дружеството се ликвидира и господин Планше

опростява отсега на сянката на господин д'Артанян двадесетте хиляди ливри, които той, Планше, е внесъл в касата на гореказаното дружество“

Последната клауза накара Планше да се намръщи. Но когато погледна блестящите очи, мускулестата ръка и гъвкавата и здрава снага на съдружника си, той се ободри и без съжаление самоуверено се подписа и под тая клауза. Д'Артанян направи същото. Така беше съставен първият известен договор за съдружие; оттогава много пъти са злоупотребявали с формата и съдържанието му.

– Сега – каза Планше, като напълни за последен път чашата на д'Артанян с анжуйско вино, – сега идете да спите, скъпи господарю.

– О, не! – отвърна д'Артанян. – Сега остава да се направи най-мъчното; и аз искам да помисля върху него.

– О, аз имам толкова голямо доверие във вас, господин д'Артанян – рече Планше, – че не бих дал моите сто хиляди ливри за деветдесет хиляди.

– И дявол да ме вземе – извика д'Артанян, – струва ми се, че имаш право!

След това д'Артанян взе свещта, качи се в стаята си и си легна.

XXI

В КОЯТО Д'АРТАНЯН СЕ ГОТВИ ДА ПЪТУВА ПО
РАБОТИТЕ НА ТЪРГОВСКАТА КЪЩА ПЛАНШЕ И
СЪДРУЖИЕ

Д'Артанян мисли толкова много цяла нощ, че планът му беше готов още на другия ден сутринта.

– Ето – каза той, като седна в леглото, опрял лакът на коляното и подпрял брадичката с ръка, – ето какво ще направя! Ще потърся четиридесет души, съвсем сигурни и извънредно здрави; ще ги намеря между хората, които са се изложили малко, но са свикнали на дисциплина. Ще им обещава по петстотин ливри за един месец, ако се завърнат; а ако не се завърнат, няма да дам нищо... или ще дам половината от обещаната сума на наследниците им. Колкото за храната и квартирата, това е работа на англичаните, които имат волове по пасбищата, сланина в качетата, кокошки в кокошарниците и жито в хамбарите. Ще се явя при генерал Мънк с тоя отряд. Той ще ме приеме. Ще спечеля доверието му и ще злоупотребя с него колкото се може по-бързо.

Без да се впуска по-нататък, д'Артанян поклати глава и се спря.

– Не – каза той, – аз не бих посмял да разкажа това на Атос; следователно това средство не е много почтено. Трябва да се действа със сила – продължи той, – да, непременно трябва да се действа със сила, без да се накърнява честта ми. С тия четиридесет души ще поведе война като партизанин. Да, но ако срещна не четиридесет хиляди англичани, както казваше Планше, а само четиристотин? Ще бъда разбит, защото между моите воини ще се намерят поне десет несигурни, десет такива глупаци, които ще се оставят да бъдат убити веднага. Не, наистина невъзможно е да имам четиридесет души сигурни... толкова не съществуват. Трябва да се задоволя с тридесет. С десет души по-малко ще имам правото да избягвам въоръжени срещи поради малочислеността на хората ми, а ако се наложи да се бия, много по-лесно е да избира тридесет души; отколкото четиридесет. Освен това спестявам пет хиляди франка, тоест една осма част от капитала ми, а това си заслужава труда. Решено, значи ще взема тридесет души! Ще ги разделя на три отряда и ние ще се разпръснем по Англия с изричната заповед да се съберем в даден момент; по тоя начин, пътувайки на група по-десет души, няма да

възбудим ни най-малкото подозрение, ще минем незабелязани. Да, да, тридесет е чудесно число. Има три десетки; три – божествено число. При това един отряд от тридесет души, когато се събере, ще представлява нещо внушително. Ах, нещастник аз! – изведнъж извика д'Артанян. – Трябват тридесет коне, това е разорително. Де ми беше умът, та забравих конете! Немислимо е обаче да се върши такъв подвиг без коне. Е, добре, дадено, ще направим и тая жертва, ще вземем конете в Англия; впрочем там те не са лоши... Пусто опустяло, забравих още едно нещо: за три отряда са необходими трима началници, ето мъчнотията. От трите началници имам вече един – самият аз; да, но другите двама ще струват почти толкова пари, колкото целия отряд. Не, положително би трябвало да има само един лейтенант. В такъв случай ще намалая отряда си на двадесет души. Зная, двадесет души са малко; но тъй като с тридесет души бях решил да не търся срещи с неприятеля, с двадесет души ще ги търся още по-малко. Двадесет е кръгло число; впрочем това намалаява броя на конете с десет, което не трябва да се изпуска из предвид; и тогава с един добър лейтенант... Ай да му се не види, все пак какво значи търпение и пресметливост! Аз исках да отплувам с четиридесет души, а сега слязох на двадесет и успехът ще бъде същият. Десет хиляди ливри, спестени наведнъж, и по-голяма сигурност, точно така. Е, сега пък трябва да се намери тоя лейтенант; да го намерим следователно и после... Това не е лесно, той трябва да е храбър и честен, с една дума, съвсем като мене. Да, но лейтенантът трябва да знае тайната ми, а тъй като тайната ми струва един милион и аз ще платя на моя човек само хиляда ливри, най-много хиляда и петстотин ливри, моят човек ще продаде тайната на Мънк. Няма нужда от лейтенант, дявол да го вземе! Впрочем дори да е ням като ученик на Питагор, тоя човек ще има в отряда си любим войник, когото ще направи сержант; сержантът ще проникне в тайната на лейтенанта, ако офицерът излезе честен и не поиска да я продаде. Тогава сержантът, не тъй честен и не тъй честолюбив, ще продаде всичко за петдесет хиляди ливри. Да, да, това е невъзможно! Положително лейтенантът е нещо невъзможно. Но тогава не мога да делея войската си на два отряда и да действувам едновременно на два пункта, без човек като мене, който... Но защо ще действуваме на два пункта, щом трябва да вземем само един човек? Защо ще отслабваме отряда, като го разделяме на две половини, на дясна и лява? Един единствен отряд, по дяволите! Един и командуван от д'Артанян. Чудесно! Обаче ако двадесет души тръгнат заедно, навсякъде ще възбудят подозрение: да, двадесет конници не трябва да вървят като банда; иначе срещу тях ще

изпратят рота, която ще поиска паролата и която щом види, че отговорът се бави, ще разстреля господин д'Артанян и хората му като зайци. Ето защо ще се огранича с десет души; по тоя начин мога да действавам просто и с единство; ще бъда принуден да постъпвам предпазливо, а в такава работа предпазливостта е вече половин успех: големият отряд би ме увлякъл може би в някоя глупост. Десет коня могат вече лесно да се купят или набавят. О, отлична идея! И какво пълно спокойствие се разля по жилите ми! Никакви подозрения, пароли, опасности!... Десет души могат да минат за слуги или служители. Десет души могат да водят десет коня със стоки и навсякъде ще бъдат приети добре. Десет души могат да пътуват за сметка на френската търговска къща Планше и съдружие. Никой нищо не може да каже срещу това. Тия десет души, облечени като работници надничари, са с хубав ловджийски нож на пояса, с хубав мускет отзад на коня и с хубав пистолет в кобура на седлото. Те не се карат с никого, защото нямат лоши намерения. Може би те са контрабандисти, но какво от това? Контрабандата не е многоженство, за нея не бесят. Най-лошото, което може да ни се случи, е да конфискуват стоките ни. Да ни конфискуват стоките, голяма работа! Еех, планът е великолепен! Ще взема само десет души: десет души, които ще бъдат решителни колкото четиридесет, които ще ми струват колкото четири и на които, за по-голяма сигурност, няма да кажа нито дума за намерението си; ще им кажа само: „Приятели мои, има да се прави една износна работа“. Така че сатаната ще бъде много лукав, ако ми изиграе някой номер. Петнадесет хиляди ливри спестени! Това е великолепно.

Ободрен от изобретателното си пресмятане, д'Артанян се спря на тоя план и реши да не променя нищо в него. Той имаше вече на списък, доставен от неизчерпаемата му памет, десет имена, прочути между търсачите на приключения, десет имена на хора, забравени от щастието или преследвани от правосъдието.

Д'Артанян стана и веднага отиде да ги търси, като каза на Планше да не го чака за закуска, а може би и за обяд. Ден и половина, прекарани в тичане по разни вертепи на Париж, му бяха достатъчни за реколтата му; и като води разговор с всеки от търсачите на приключения поотделно, той успя за по-малко от тридесет часа да направи чудесна сбирка от страшни мутри, говорещи френски по-лошо от английски, с който щяха да си служат.

По-голямата част бяха гвардейци, достойнствата на които д'Артанян беше имал възможност да оцени при различни случаи. Пиянството, нещастни дуели, неочаквани печалби в играта или икономическите

реформи на господин Мазарини ги бяха принудили да търся сянката ѝ – самотата, тия две велики утешителки на неразбраните и оскърбени души.

По лицата и дрехите им се виждаха следите от сърдечните горчивини, изпитани от тях. Лицата на някои бяха изподрани; дрехите на всички бяха станали дрипи. Д'Артанян задоволи веднага най-неотложните им нужди с разумно разпределение на парите, принадлежащи на дружеството; после като проследи тия пари да бъдат употребени за физическото разхубавяване на отряда, той определи среща на наемниците си в Северна Франция, между Берг и Сент Омер. Бяха дадени шест дни срок и д'Артанян познаваше достатъчно добрата воля, хубавото настроение и относителната честност на тия знаменити наемници, за да бъде сигурен, че непременно ще се явят всички.

Като даде заповедите и определи мястото на срещата, той отиде да се сбогува с Планше, който го попита какво прави войската им. Д'Артанян не сметна за нужно да му съобщи за извършената промяна в състава на армията; страх го беше, че ще изгуби доверието на съдружника си. Планше се зарадва много, като узна, че армията е вече събрана и че той е полукрал, който плаща от своя трон тезгях половината от издръжката на войскова част, предназначена да воюва срещу коварния Албион, враг на всички истински французи. И така Планше брои в нови двойни луидори двадесет хиляди ливри на д'Артанян за себе си и после, все тъй в нови двойни луидори, му даде собствените му пари. Д'Артанян сложи четиридесетте хиляди ливри в две торби, претегли ги в двете си ръце и каза:

– Тия пари са много неудобни, драги Планше. Знаеш ли, че това тежи повече от тридесет фунта?

– Е, вашият кон ще отнесе това като перце. Д'Артанян поклати глава.

– Не ми разправяй такива неща, Планше. Един кон, претоварен с тридесет фунта освен куфара за дрехи и конника, не може тъй лесно да мине река, не може тъй леко да прескочи стена или ров, а ако няма кон, няма и конник. Наистина ти не знаеш това, Планше, защото цял живот си служил в пехотата.

– Тогава какво да правим, господине? – попита Планше, изпаднал наистина в затруднено положение.

– Слушай – отговори д'Артанян, – аз ще платя на армията ми, когато се завърне в родния си кът. Задръж моята половина от двадесет хиляди ливри и я употреби в работа през това време.

- А моята половина... – започна Планше.
– Ще я взема със себе си.
– Гордея се с вашето доверие – каза Планше. – Но ако не се завърнете?
– Възможно е, макар че това ми се струва слабо вероятно. Тогава, Планше, в случай, че не се завърна, Дай ми перо, за да си направя завещанието.

Д'Артанян взе перо, хартия и написа на обикновен лист:

„Аз, долуподписаният, притежавам двадесет хиляди ливри, спестени су по су през тридесет и три годишната ми служба при негово величество краля на Франция. От тях давам пет хиляди на Атос, пет хиляди на Портос, пет хиляди на Арамис, за да ги дадат от мое и свое име на моя малък приятел Раул, виконт дьо Бражелон. Последните пет хиляди давам на Планше, за да раздаде с по-малко съжаление другите петнадесет хиляди на моите приятели. В уверение на всичко това се подписвам
д'Артанян“

Планше изглеждаше много любопитен да узнае какво е написал д'Артанян.

- На, прочети – му каза мускетарят.
При последните редове Планше се разчувствува и едва не заплака.
– Вие мислите, че без това не бих дал парите? Тогава не искам вашите пет хиляди ли ври.

Д'Артанян се усмихна.

– Приеми, Планше, приеми, и по тоя начин ти ще изгубиш само петнадесет хиляди ливри, а не двадесет и ти не ще се опитваш да оспориш подписа на твоя господар и приятел, като търсиш да не изгубиш абсолютно нищо.

Как тоя мил господин д'Артанян познаваше сърцето на хората и на дребните търговци!

Тия, които са наричали луд Дон Кихот, защото е отивал да завоюва държава само със Санчо, своя оръженосец-, и тия, които са наричали луд Санчо, защото е отивал с господаря си да завоюва гореказаната държава, тия хора сигурно биха били на същото мнение за д'Артанян и Планше.

Но първият минаваше за остър ум между най-остроумните при френския двор. А вторият с пълно право беше придобил славата на най-

умната глава на улица де Ломбар, следователно на Париж, следователно на Франция.

Но ако се погледне на тия двама души и на средствата, с които смятаха да възвърнат един крал на трона му, няма съмнение, че дори най-непрозорливите хора биха се възмутили от самонадеяността на лейтенанта и глупостта на съдружника му.

За щастие д'Артанян не обръщаше никак внимание на глупостите, които се разправяха около него, нито на коментарите, които се правеха за него. Той беше възприел девиза: „Да си вършим работата, а хората нека си приказват“. А Планше беше възприел съвсем друг девиз: „Нека хората си вършат работата, а ние да си мълчим“. И двамата, по навика на всички големи гении, се ласкаеха в дъното на душата си, че имат пра-во те, а не ония, които ги винят.

За начало д'Артанян тръгна на път в най-хубавото време, без облаци на небето, без облаци в мислите, весел и силен, спокоен и решителен, и следователно носещ със себе си десеторна доза от тоя мощен флуид, от който при душевните сътресения израстват сили; те дават на човешката машина сила и влияние, за които по всяка вероятност бъдещите векове ще си дадат поточна сметка – днес ние не можем да направим това. Както някога, той пое отново тоя път, богат с приключения, който го беше завел в Булон и по който минаваше за четвърти път. По пътя почти можа да познае следите от стъпките си по настилката и следите от юмруците си по вратите на странноприемниците; неговата памет, все още дейна и силна, възкресяваше предишната му младост, която и сега, след тридесет години, не беше изменила нито на великодушното му сърце, нито на стоманения му юмрук.

Колко богато надарен беше тоя човек! Той притежаваше всички страсти, всички недостатъци, всички слабости; но духът на противоречие, присъщ на ума му, превръщаше всички тия несъвършенства в съответни качества. Благодарение на неспокойното си въображение д'Артанян се плашеше дори от сянка, но засрамен от страха си, той вървеше към тая сянка и тогава вършеше чудеса от храброст, ако опасността беше действителна. Ето защо всичко го вълнуваше, тоест всичко му доставяше наслада. Той обичаше много обществото на другите, но никога не се отегчаваше в своето общество; ако намислеха да го изучават, когато беше сам, много пъти биха видели, че се смее на вицове, които сам си разказваше, или на смешни фантазии, които рисуваше въображението му точно пет минути, преди да настъпи отегчението.

Сега д'Артанян не беше тъй весел, както щеше да бъде, ако се

надаваше да намери няколко добри приятели в Кале, а не десет нехранимайковци; но меланхолията го посещаваше най-много един път на ден; той прие почти пет посещения на тая мрачна богиня, преди да съзре морето в Булон, а и посещенията бяха къси.

Но щом пристигна там, д'Артанян се почувствува близо до действието и всяко друго чувство с изключение на доверието изчезна, за да не се завърне никога. От Булон той отиде по брега до Кале.

Кале беше главният сборен пункт; на всеки от своите наемници д'Артанян заръча да бъде в странноприемницата „Великият монарх“, където цените не бяха високи, където моряците гуляеха, където военните, не богатите, разбира се, намираха жилище, трапеза, храна и най-после всички сладости на живота срещу тридесет су на ден.

Д'Артанян възнамеряваше да ги завари на местопрестъплението, когато чергаруват, и от първи път да реши дали може да се надява на тях като на добри другари.

Той пристигна в Кале вечерта в четири часа и половина.

XXII

Д'АРТАНЯН ПЪТУВА ПО РАБОТИТЕ НА ТЪРГОВСКАТА КЪЩА ПЛАНШЕ И СЪДРУЖИЕ

Странноприемницата „Великият монарх“ се намираше в една малка улица, успоредна на пристанището, без да гледа към самото пристанище; няколко улички свързваха пристанището с тая улица като стъпалата на подвижна стълба. По тях можеше да се отиде веднага от пристанището в улицата и от улицата в пристанището.

Д'Артанян пристигна на пристанището, зави по една от уличките и се намери внезапно пред странноприемницата „Великият монарх“.

Минутата беше избрана добре и можа да припомни на д'Артанян първото му явяване в странноприемницата „Свободният мелничар“, в Мьон. Моряци, които играеха на зарове, се бяха скарали и се заплашваха яростно. Съдържателят, жена му и двама прислужници наблюдаваха тревожно купчината сърдити играчи, сред които сякаш всеки миг щеше да настъпи жестоко клане с ножове и брадви.

При все това играта продължаваше.

На една каменна пейка седяха двама мъже и както изглежда, пазеха вратата; четири отделни маси, които стояха в дъното на общата зала, бяха заети от осем други мъже. Седналите на пейката и край масите не участваха нито в караницата, нито в играта. Д'Артанян позна своите хора в тия десет студени и равнодушни зрители.

Караницата се разпалваше. Всяка страст като морето има свои приливи и отливи. Достигнал до най-високата точка на своята страст, един моряк катурна масата с парите. Масата падна, парите се търколиха. Веднага всички служители на странноприемницата се спуснаха към залозите и доста сребърни монети бяха прибрани от хора, които се измъкнаха незабелязано, докато моряците се биеха помежду си.

Само двамата мъже на пейката и осемте мъже край отделните маси, макар и наглед съвсем непознати един на друг, сякаш се бяха зарекли да останат невъзмутими сред тия яростни викове и това дрънкане на пари. Само двама от тях ритнаха воюващите, които се бяха отърколили под масата им.

Двама други, вместо да участвуват в цялата тая връва, излязоха навън с ръце в джобовете; най-после други двама се качиха на своята

маса, както правят заплашени от наводнение хора, за да не се удавят.

– Ехе! – каза си д'Артанян, който не изпусна нито една подробност на описаната от нас сцена. – Добра сбирка е: съдържани, спокойни, свикнали на шум, и на бой. Пусто да остане! Върви ми!

Изведнъж вниманието му се насочи към единия ъгъл на стаята.

Моряците се бяха помирили и бяха започнали да ругаят двамата мъже, които бяха ритнали воюващите.

Единият моряк, полупиян от гняв и съвсем пиян от бира, запита със страшен глас по-малкия от двамата мъдреци с какво право е ритнал божи създания, които все пак не са кучета. При тоя въпрос за по-голяма убедителност той пхна тежкия си юмрук под носа на непознатия.

Наемникът на д'Артанян побледня, но не можеше да се разбере дали от страх, или от гняв; като видя това, морякът реши, че е от страх, и вдигна юмука си с очевидното намерение да го стовари върху главата на непознатия. Без да се помръдне наглед, заплашеният мъж нанесе такъв силен удар в стомаха на моряка, че той се отърколи до края на залата със страшни викове. В същия миг, подтиквани от чувство на солидарност, другарите на победения се нахвърлиха върху победителя.

Със същото хладнокръвие, за което вече даде доказателство, без да извърши неблагоприятното да се допре до оръжието, победителят грабна една бирена кана с калаен похлупак и я стовари върху двама или трима от нападателите; виждайки, че той няма да устои на численото превъзходство, другите седем мълчаливи гости в дъното на залата, които не се бяха помръднали, разбраха, че и техният ред е дошъл, и се спуснаха на помощ.

В същото време двамата безучастни край вратата се обърнаха; набърчените им вежди показваха, че те са решили твърдо да нападнат неприятеля в тил, ако той не спре нападението си.

Съдържателят, прислужниците му и двама нощни пазачи, които минаваха и от любопитство навлязоха много навътре в залата, попаднаха в бъркотията и бяха обсипани с удари.

Парижаните удряха като циклопи, с възхитителна задружност и тактика; най-после, принудени да отстъпят пред численото превъзходство, те се укрепиха зад голямата маса; четиримата от тях я вдигнаха, другите двама се въоръжиха с подставките, на които стоеше масата, и с помощта на това страшно оръдие катурнаха едновременно осемте моряци.

По пода се търкаляха ранени и залата беше изпълнена с викове и прах, когато д'Артанян, доволен от изпитанието, пристъпи напред с

шпага в ръка и като удряше с дръжката стърчащите глави, изпусна едно мощно „Стой!“, което веднага сложи край на борбата. Всички се отдрпнаха от центъра към стените, така че д'Артанян остана сам и господар на положението.

– Какво е това? – запита той присъстващите с величествен тон, с какъвто Нептун е изрекъл *Quos ego*¹¹.

В същия миг, при първите звуци на тоя глас, за да продължим Вергилийевата метафора, наемниците на господин д'Артанян, познали всеки поотделно своя върховен господар, престанаха да воюват и захвърлиха бойните си оръдия.

От своя страна моряците, като видяха дългата гола шпага, войнствен вид и ловката ръка на човека, който се беше притекъл на помощ на неприятелите им и имаше вид на свикнал да заповядва, от своя страна моряците вдигнаха ранените и канчетата си.

Парижаните изтриха потта от челото си и се поклониха на началника си.

Съдържателят на „Великият монарх“ обсипа д'Артанян с поздравления.

Той ги прие като човек, който знае, че му, се дава дължимото, и обяви, че до вечерята ще иде да се разходи по пристанището.

Веднага всеки от наемниците разбра поканата, взе си шапката, изтупа си дрехите и тръгна след д'Артанян.

Но докато се разхождаше и разглеждаше наоколо, д'Артанян не се спря; той тръгна към дюните и десетте му наемници, обезпокоени от неочакваното присъствие на другари отъясно, отляво и отзад, тръгнаха след него, като сърдито се поглеждаха един друг.

Едва в най-затънтеното място на дюните д'Артанян, усмихнат, че ги вижда така на разстояние един от друг, се обърна към тях, махна им миролюбиво с ръка и каза:

– Е, хайде, хайде, господа, няма нужда да се гледаме като вълци! Вие сте създадени да живеете заедно, да се разбирате във всяко отношение, а не да се изяждате един друг.

Тогава недоверчивостта изчезна; тия хора си отдъхнаха, сякаш бяха извадени от погребален ковчег, и благосклонно се заразглеждаха един друг. След това погледнаха началника си, който, владеещ отдавна голямото изкуство да говори на хора с такава закалка, им импровизира

11. *Quos ego!* (лат.) – Аз вас! – Заплаха, с която разгневеният Нептун в „Енеида“ от Вергилий се обръща към непокорните ветрове. – Б. пр.

следната реч с чисто гасконска енергия:

– Господа, вие всички знаете кой съм аз. Наех ви, защото ви смятам за храбреци и искам да ви взема за съдружници в един славен поход. Представете си, че като работите за мене, вие работите за краля. Предупреждавам ви само, че ако по някакъв начин дадете да се забележи това, ще се видя принуден да ви счупя веднага главата по начин, който намеря за най-удобен. Вие знаете, господа, че държавните тайни са като смъртоносните отрови: докато отровата е в стъкленницата и стъкленницата е запушена, тя не е вредна; извън стъкленницата тя умъртвява. Сега приближете се до мене и ще узнаете от тая тайна всичко, което мога да ви кажа. Всички се приближиха с любопитство.

– Приближете се повече – продължи д'Артанян, – за да не могат да ни чуят нито птицата, която лети над главите ни, нито заекът, който играе в дюните, нито рибата, която изскача от водата. Трябва да се узнае и да се докладва на господин суперинтенданта на финансите каква вреда нанася английската контрабанда на френските търговци. Аз ще отида навсякъде и ще видя всичко. Ние сме бедни пикардийски рибари, изхвърлени на брега от бурята. Разбира се, ще продаваме риба като истински рибари. Но могат да се досетят кои сме ние; могат да ни безпокоят; следователно трябва да бъдем в състояние да се защищаваме. Ето защо ви избрах като умни и храбри хора. Ние ще живеем весело и няма да бъдем изложени на голяма опасност, защото зад гърба си имаме могъщ покровител, благодарение на който няма да срещнем големи затруднения. Само едно е неприятно, но надявам се, че след късо обяснение вие ще ми помогнете да изляза от това затруднение. Ето каква е работата: трябва да взема със себе си истински глупави рибари за гребане; такъв екипаж ще ни пречи страшно много; а ако някои от вас са виждали морето...

– О, за това не се грижете! – каза един от наемниците на д'Артанян. – Аз бях три години пленник на туниските пирати и познавам морските маневри като адмирал.

– Я гледай – извика д'Артанян, – какво чудно не що е случайността!

Д'Артанян изрече тия думи с непредаваем израз на престорено добродушие. Той знаеше много добре, че тая жертва на пиратите беше стар корсар, и затова го беше завербувал. Но д'Артанян не говореше никога повече от това, което трябваше да каже, за да не остави хората в съмнение. Той се задоволи с обяснението и прие следствието, без да търси причината.

– А аз – каза друг наемник – случайно имам чичо, който ръководи

работите в пристанището Ла Рошел. Още като дете играех на корабите; затова умея да действам с гребло и платно и мога да съпернича с най-добрия моряк.

Тоя също не лъжеше: той беше гребал шест години на галерите на негово величество.

Другите двама бяха по-откровени: те си признаха съвсем просто, че са служили на военен кораб за наказание, и не се срамуваха от това. Д'Артанян се видя началник на шест войници и четири моряци, като имаше едновременно сухопътна и морска армия. Планше щеше да се възгордее страшно много, ако узнаеше тая подробност.

Оставаше само да се даде главната заповед и д'Артанян я даде точно. Той заповяда на хората си да бъдат готови за заминаване в Хага: едните ще тръгнат по брега към Брескенс, а другите – по пътя към Анверс.

Пресметнаха всеки ден от пътя и си определиха среща точно след петнадесет дни на главния площад в Хага.

Д'Артанян нареди на хората си да вървят на двойки, като всеки си избере спътник по вкус. Самият той избра между най-необесническите фигури двама гвардейци, които познаваше от по-преди и които имаха само два порока: пиянство и комарджийство. Тия хора още не бяха забравили напълно миналото и под чисти дрехи сърцата им биха забили като в миналото. За да не възбуди завист, д'Артанян накара другите да заминат напред. Той остави при себе си своите двама избраници, премени ги от своя гардероб и тръгна с тях.

Именно пред тия двама, наглед удостоени с особено доверие, д'Артанян направи лъжливо признание, което имаше за цел да осигури успеха на предприятието. Той им призна, че става въпрос не да се види колко може да вреди английската контрабанда на френската търговия, а напротив, колко може да вреди френската контрабанда на английската търговия. Тия хора сякаш повярваха; а и наистина вярваха. Д'Артанян беше съвсем сигурен, че още на първото пируване, когато ще бъдат мъртво пияни, единият от двамата ще разкаже непременно важната тайна на цялата шайка. Той смяташе, че играта му е безпогрешна.

Петнадесет дни след свиждането в Кале цялата шайка се събра в Хага.

Тогава д'Артанян забеляза, че всичките му хора се бяха преоблекли със забележително умение като моряци, пострадали повече или по-малко от морето.

Д'Артанян ги остави да спят в един вертеп на Нюкърк стрийт, а сам си взе прилична квартира на големия канал.

Той узна, че английският крал се беше завърнал при съюзника си Гийом II дьо Насау, щатхалтер на Холандия. Той узна също, че отказът на краля Луи XIV беше поохладил покровителството, давано на нещастния крал, и затова той се е оттеглил в една малка къща в селото Шевенинген, разположено в дюните, на морския бряг, близо до Хага.

Там, разправяха, нещастният изгнаник се утешавал в заточението си с това, че с присъщата на цялото му семейство меланхолия гледал необхватното Северно море, което го отделяло от неговата Англия, както някога то отделяло Мари Стюърт от Франция. Там, зад няколко дървета от хубавата гора на Шевенинген, на ситния пясък, където никнат златните калуни на дюната, Чарлз II вегетирал като тях, по-нещастен от тях, защото живееше с мислите си и ту се надяваше, ту се отчайваше.

Веднъж д'Артанян стигна до Шевенинген, за да се увери дали говорят истината за краля. Наистина той видя как замисленият Чарлз II излезе сам през една вратичка, гледаща към гората, и се заразхожда по брега при залез слънце, без да привлича дори вниманието на рибарите, които, завърнали се вечерта, изтегляха лодките си на пясъчния бряг, като древните мореплаватели на Архипелага.

Д'Артанян позна краля. Той видя как мрачният му поглед се впери в необхватното водно пространство, как върху бледното му лице играеха червените лъчи на слънцето, вече отрязано от черната линия на хоризонта. След това Чарлз II се завърна в самотната къща все тъй сам, все тъй с бавни стъпки, все тъй печален, като се вслушваше как скърца пясъкът под краката му.

Същата вечер, д'Артанян нае за хиляда ливри една рибарска лодка, която струваше най-малко четири хиляди. Той даде хилядата ливри в брой, а другите три хиляди даде на съхранение у кмета. Сетне, през една тъмна нощ, качи незабелязано на нея сухопътния си отряд от шест души; а като настъпи приливът, в три часа сутринта, излезе в открито море, като маневрирал открито с четиримата други и се надяваше на изкуството на своя каторжник, като че ли той беше първият лоцман на пристанището.

XXIII КЪДЕТО АВТОРЪТ Е ПРИНУДЕН, ПРОТИВ ВОЛЯТА СИ, ДА СЕ ЗАНИМАЕ МАЛКО С ИСТОРИЯ

Докато кралете и хората се занимаваха така с Англия, която се управляваше съвсем сама и която, трябва да го кажем за нейна похвала, никога не се беше управлявала толкова лошо, един човек, на който бог беше спрял погледа си и сложил пръста си, един човек, предопределен, да впише името си с блестящи букви в историята, продължаваше пред очите на всички своето тайнствено и смело дело. Той вървеше напред, но никой не знаеше къде отива, макар че не само Англия, а и Франция, и Европа виждаха, че той върви с твърди стъпки и гордо вдигната глава. Ще кажем тук всичко, което по това време се знаеше за тоя човек.

Мънк се обяви за свободата на Rump parliament или, ако предпочитате, „парламентчето“, както го наричаха тогава; същият парламент, който генерал Ламберт (по подражание на Кромуел, на когото беше сподвижник) подложи на такава плътна блокада, за да му наложи волята си, че през това време нито един член не можа да излезе оттам и само един – Пиер Уентуърт – можа да влезе в него.

Ламберт и Мънк – всичко се свеждаше до тия двама души; първият беше представител на военния деспотизъм, а вторият – на републиканската идея в чистия и вид. Двамата бяха единствените политически представители на революцията, в която Чарлз I изгуби най-напред короната, а после и главата си.

Впрочем Ламберт не криеше намеренията си; той искаше да състави чисто военно правителство и да стане глава на това правителство.

Твърд републиканец, както казваха някои, Мънк искаше да поддържа Rump parliament, това видимо, макар и изродено представителство на републиката. Ловък честолюбец, както казваха други, Мънк просто искаше да си направи от тоя парламент, наглед покровителствуван от него, едно здраво стъпало към трона, от който Кромуел беше успял да сваля краля, но върху който не се бе осмелил да седне.

По такъв начин Ламберт, като преследваше парламента, и Мънк, като го поддържаше, се обявиха мълчаливо за неприятели един на друг.

Ето защо Мънк и Ламберт намислиха най-напред всеки да си

състави армия: Мънк в Шотландия, където се намираха презвитерианците и роялистите, т.е. недоволните; Ламберт в Лондон, където се намираще, както винаги, най-силната опозиция срещу властта, която беше под носа и.

Мънк умиротвори Шотландия, образува там армия и си създаде убежище; армията пазеше убежището. Мънк знаеше, че още не беше дошъл денят, отбелязан от всевишния, в който можеше да се извърши преврат; затова и шпагата му сякаш се бе срасла с ножницата. Непристъпен в своята дива и планинска Шотландия, абсолютен генерал, крал на армия от единадесет хиляди стари войници, които неведнъж беше водил към победа, той знаеше лондонските интриги много по-добре от Ламберт, който държеше гарнизон в старата част на града. Такова беше положението на Мънк, когато на сто левги от Лондон той се обяви, за защитник на парламента. Ламберт, обратното, както казахме вече, живееше в столицата. Тук беше съсредоточил всичките си действия и бе обединил около себе си всичките си приятели и цялото простолудие, винаги готово да подпомага неприятелите на установената власт.

И така Ламберт узна в Лондон, че Мънк помагаше на парламента от границите на Шотландия. Той разбра, че няма време за губене, че Туийд не е толкова далеч от Темза и че една армия, особено когато е добре командувана, бързо ще премине от едната река до другата. Освен това знаеше, че като прониква постепенно в сърцето на Англия, армията на Мънк ще расте като снежна топка; която да му послужи за стъпало към преследваната цел. Затова Ламберт събра армията си, страхотна по състав и по брой, и се впусна срещу Мънк, който, подобно на разумен мореплавател, плаващ между подводни скали, се движеше напред бавно и с вдигнат нос, като слушаше шума и душеше вятъра, идващи от Лондон.

Двете армии се срещнаха край Нюкасл. Ламберт пристигна пръв и зае града.

Винаги предпазлив, Мънк се спря, където беше, и настани генералния си щаб в Колдстрийм на Туийд.

Като видя Ламберт, армията на Мънк изпадна във възторг; обратното, като видя Мънк, армията на Ламберт се обезсърчи. Можеше да се помисли, че тия безстрашни бойци, които вдигаха толкова шум в лондонските улици, бяха тръгнали с надеждата да не срещнат никого и сега, когато срещнаха армия, която развя пред тях не само знамето си, но също тъй делото и убеждението си, можеше да се помисли, казваме, че тия безстрашни бойци започнаха да размишляват, че не са такива добри републиканци като войниците на Мънк, които поддържаха парламента,

докато Ламберт не поддържаше нищо, нито дори себе си.

А пък Мънк навярно беше обзет от най-тъжни мисли, защото историята разказва – а знае се, че тая целомъдрена дама не лъже никога, – защото историята разказва, че в деня на пристигането му в Колдстрийм не са могли да намерят нито един овен в целия град.

Ако командуваше английска армия, Мънк сигурно Щеше да се бои, че ще дезертира цялата армия. Но шотландците не приличат на англичаните, за които кръвавото месо е от първа необходимост. Шотландците, бедни и скромни хора, могат да се хранят с малко ечемик, счукан между два камъка, размесен с вода от чешмата и опечен на нажежен камък.

След като получиха порцията си ечемик, шотландците престанаха да се безпокоят дали в Колдстрийм има, или няма месо.

Не свикнал на ечемичените питки, Мънк беше гладен; шабът му, също тъй изгладнял като него, гледаше тревожно надясно и наляво, за да узнае какво се готви за вечеря.

Мънк изпрати да съберат сведения; пристигнали в града, разузнавачите му не срещнаха никого и намериха, че всички бюфети са празни; на месарите и хлебарите нямаше какво да се надяват. В Колдстрийм не се намери дори късче хляб за трапезата на генерала.

С постепенното завръщане на разузнавачите, разказите на които ставаха все по-обезпокоителни, Мънк, виждайки ужаса и обезсърчение по лицата на всички, обяви, че не е гладен; впрочем ще ядат на другия ден, защото Ламберт е навярно тук с намерението да започне битка, тоест с намерението да даде хранителните си продукти, ако Нюкасъл бъде превзет, или да избави завинаги войниците на Мънк от глад, ако бъде победител.

Тая утеха подействува само на малцина; но това нямаше голямо значение за Мънк, защото в него под външността на снизходителност се криеше най-страшен деспотизъм.

За това всички бяха принудени да бъдат доволни или поне да изглеждат доволни. Също тъй изгладнял като хората си, Мънк се отнесе с пълно безразличие към липсващия овен, отрязва едно дълго колкото половин пръст късче тютюн, който взе от един свой сержант, и започна да го дъвче, като уверяваше лейтенантите си, че гладът е илюзия, че не може да се чувствува глад, когато може да се даде работа на зъбите.

Тая шега задоволи някои от тия, които не бяха останали убедени от първото заключение, извадено от близостта на Ламберт; броят на неподатливите се намали; караулите бяха поставени, патрулите – разпратени, а генералът продължи оскъдното си ядене в откритата палатка.

Между неговия лагер и неприятелския се издигаше старо абатство, от което днес са останали само няколко развалини, но което тогава беше в пълен блясък и се наричаше Нюкаслско абатство. То беше построено на широк участък, който нямаше връзка нито с полето, нито с реката, защото беше почти цяло благо, подхранвано от изворите и поддържано от дъждовете. Но сред тия локви, покрити с високи треви и тръстики, се намираха ивици твърда земя, които едно време бяха превърнати в зеленчукова градина, парк, изящна градина и други допълнения на абатството; то приличаше на огромен морски паяк, тялото на който е съвсем кръгло, а пипалата се разклоняват много неправилно на различни страни.

Зеленчуковата градина, най-дългото пипало на абатството, се простираше до лагера на Мънк. За нещастие, както казахме вече, беше началото на юни и зеленчуковата градина, занемарена при това, не предлагаше почти нищо на шотландската армия.

Мънк заповяда да пазят това място като най-подходящо за внезапни нападения. Зад абатството се виждаха огньовете на неприятелския лагер; но между тия огньове и абатството се простираше Туийд, който разкриваше блестящите си води под гъстата сянка на няколко големи зелени дъбове.

Мънк познаваше отлично тая позиция – Нюкасл и неговите околности му бяха служили много пъти за главна квартира. Той знаеше, че през деня може би неприятелят ще изпрати разузнавачи в тия развалини, където може да стане престрелка, но през нощта не ще се осмели да се яви тука. Затова Мънк се чувствуваше в безопасност.

И така войниците му можаха да видят как той след това, което гордо наричаше своя вечеря, тоест след дъвченето на тютюна, заспа, седнал в тръстиковото си кресло, като Наполеон в навечерието на Аустерлиц, и полуосветен от лампата, полуосветен от луната, която изгряваше на хоризонта.

Това показваше, че тогава беше около девет и половина часа вечерта.

Изведнъж Мънк беше събуден от тоя полусън, изкуствен може би, от тълпа войници, които дотичаха с весели викове и започнаха да тропат с крака по рейките на палатката, като шумяха, за да го събудят.

Нямаше нужда от такъв голям шум. Генералът отвори очи.

– Е, деца мои, какво има? – попита той.

– Генерале – отговориха няколко гласове, – генерале, вие ще вечеряте.

– Аз вечерях, господа – спокойно отговори той, – и както виждате, чаках храната да се смели спокойно. Но влезте и кажете какво ви е довело.

– Генерале, една добра новина.

– А, да не би Ламберт да е изпратил да ни кажат, че ще се бие утре?

– Не, но заловихме една рибарска лодка, която караше риба на лагера в Нюкасъл.

– И сте сбъркали, приятели мои. Лондонските господа са визискателни, те държат на първото си ястие; вие ще ги разсърдите много; тая вечер и утре те ще бъдат безмилостни. Много по-прилично е, повярвайте ми, да изпратите на господин Ламберт рибите и рибарите му, освен ако...

Генералът се замисли за миг.

– Кажете ми, моля ви се – продължи той, – какви са тия рибари?

– Пикардийски моряци, които ловили риба на френските или холандските брегове и били изхвърлени тук от бурята.

– Някои от тях говорят ли на нашия език?

– Началникът им ни каза няколко английски думи. Недоверието на генерала се пробуди, докато получаваше нови сведения.

– Добре – каза той. – Желая да видя тия хора, доведете ги тука.

Един офицер отиде веднага за тях.

– Колко са? – продължи да пита Мънк. – Каква им е лодката?

– Те са десет-дванадесет души, генерале, а лодката им е холандска, както ни се стори.

– И казвате, че карали риба за лагера на господин Ламберт, а?

– Да, генерале. И дори изглежда, че имат доста богат улов.

– Добре, ще видим – каза Мънк.

В тая минута офицерът се завърна и доведе началника на рибарите, човек на около петдесет – петдесет и пет години, но с хубав вид. Беше среден на ръст, с палто от дебел вълнен плат; шапката му бе нахлупена до очите; на пояса му висеше голям нож. Той ходеше, както вървят моряците, тоест неуверено, и поставяше краката право, сякаш забиваше колове.

Мънк впери хитър и проникателен поглед в рибаря и дълго го гледа. Рибарят му се усмихваше с тая полухитра, полуглупава усмивка, която е присъща на нашите селяни.

– Говориш ли английски? – го запита Мънк на чист френски език.

– Много лошо, милорд – отговори рибарят. Отговорът беше даден с бърз и отсечен глас, както говорят хората отвъд Лоара, а не малко

провлечено, както говорят в западните и северните области на Франция.

– Но все пак говориш, нали? – попита Мънк, за да се вслуша още веднъж в изговора на рибаря.

– Е, ние, хората на морето, говорим по малко на всички езици – отвърна рибарят.

– Значи ти си моряк рибар?

– Днес съм рибар, милорд, и дори безподобен рибар. Аз улових един лаврак, който тежи най-малко тридесет фунта, и повече от петдесет кефала; улових и малки трески, които ще бъдат чудесни, като се опържат.

– Ти, струва ми се, си ловил повече риба в Гасконския залив, отколкото в Ламанш – каза му Мънк усмихнато.

– Наистина, аз съм южняк; но пречи ли това да бъде добър рибар, милорд?

– Съвсем не и аз купувам улова ти. Сега ми кажи откровено: на кого караше тая риба?

– Милорд, няма да скрия от вас, че отивах в Нюкасъл и карах лодката покрай брега, когато ни срещнаха конници и ни накараха да се върнем до лагера на ваша светлост, като ни заплашваха с мускетен залп. Тъй като нямах оръжие – прибави рибарят с усмивка, – трябваше да се подчиня.

– А защо отиваше при Ламберт, а не при мене?

– Милорд, ще си кажа истината. Ваша милост позволява ли да бъде откровен?

– Да, и дори заповядвам.

– Е добре, милорд, аз отивах при господин Ламберт, защото тия господа от града ядат добре и плащат добре, а вие, шотландците, пуританите, презвитерианците, не зная как да ви нарека, ядете малко и съвсем не плащате.

Мънк вдигна рамене, но в същото време не можа да не се усмихне.

– А защо, като си южняк, ловиш риба по нашите брегове?

– Защото имах глупостта да се ожена в Пикардия.

– Да; но все пак Пикардия не е Англия.

– Милорд, човекът спуска лодката в морето, а бог и вятърът вършат останалото и й носят, където си искат.

– Значи ти нямаше намерение да слезеш на нашия бряг?

– И дума да не става!

– А къде отиваше?

– Ние се връщаме от Остенде, където бяха забелязани вече

скуприи, когато изведнъж силен южен вятър ни отклони от пътя; като видяхме, че е безполезно да се борим с вятъра, ние се оставихме на него да ни носи. За да не изгубим улова, който беше добър, трябваше да го продадем в най-близкото английско пристанище. Най-близо беше Нюкасъл. Случаят беше добър, казаха ни – има много народ и в лагера, и в града. И лагерът, и градът са пълни с много богати и много изгладнели благородници, ни казаха още; тогава аз тръгнах към Нюкасъл.

– А де са другарите ти?

– О, другарите ми останаха в лодката! Те са прости моряци, нищо не знаят.

– А ти знаеш ли?... – попита Мънк.

– О, аз – отговори началникът и се засмя, – аз обиколих къде ли не с баща ми и зная как се казва су, екю, пистол, луидор и двоен луидор на всички европейски езици. Ето защо екипажът ми ме слуша като оракул и ми се подчинява като на адмирал.

– Значи ти сам избра господин Ламберт като най-добър клиент?

– Да, разбира се. И бъдете откровен, милорд, излъгал ли съм се?

– Ще видиш после.

– Във всеки случай, милорд, ако съм се излъгал, грешката е моя и не трябва да се сърдите за това на другарите ми.

„Да, не е глупав тоя хубостник!“ – помисли си Мънк.

Като помълча няколко минути и поразгледа рибаря, генералът попита:

– Ти каза, че идеш от Остенде, а?

– Да, милорд, право оттам, без криволичене.

– Следователно ти знаеш какво става сега тук, защото не се съмнявам, че във Франция и Холандия говорят за нашите работи. Какво прави тоя, който се нарича крал на Англия?

– О, милорд – извика рибарят с шумна и излиятелна откровеност, – ето един щастлив въпрос и вие попаднахте на най-подходящия човек, защото мога да ви дам безподобен отговор. Представете си, милорд, когато отивах в Остенде да продам малкото скуприя, която бяхме уловили, аз видях бившия крал: той се разхождаше по дюните и чакаше конете, които трябваше да го заведат в Хага. Един такъв висок, бледен, с черна коса и малко сурово лице. Изглежда, че съвсем не е добре със здравето и май че холандският въздух не му понася.

Мънк слушаше с голямо внимание бързия, цветист и многословен разказ на рибаря, на език, който не му беше роден; за щастие, както вече казахме, той го говореше с голяма лекота. От своя страна рибарят

употребяваше различни думи – френски, английски, а понякога и думи, които не принадлежаха на никакъв език и които бяха гасконски. Впрочем очите му говореха за него, и то тъй красноречиво, че можеше да не се разберат думите му, но не можеше да не се разберат изразителните му погледи.

Генералът изглеждаше все повече и повече доволен от изпита.

– Навярно ти си чул, че тоя бивш крал, както го наричаш, отива в Хага с някаква цел.

– О, да, разбира се, чух това.

– И с каква цел?

– Все със същата. Нали все си мечтае да се върне в Англия?

– Наистина – прошепна Мънк замислен.

– При това – прибави рибарят – щатхалтерът... вие го знаете, милорд... Гийом II...

– Е, какво?

– Ще му помогне с всички сили.

– А, чу ли това?

– Не, но така мисля.

– Ти, както изглежда, си силен в политиката, а? – попита Мънк.

– О, милорд, ние, моряците, сме навикнали да имаме работа с водата и въздуха, тоест с двете най-непостоянни неща; следователно рядко се лъжем за останалото.

– Слушай – каза Мънк, като промени разговора, – разправят, че добре ще ни нахраниш.

– Ще се постарая, милорд.

– Най-напред за колко ще ни продадеш своя улов?

– Не съм тъй глупав да определям цената, милорд.

– Защо?

– Защото моята риба ви принадлежи.

– С какво право?

– С правото на по-силния.

– Но все пак моето намерение е да ти я платя.

– Вие сте много великодушен, милорд.

– И дори толкова, колкото тя струва.

– Аз не искам толкова.

– Е, какво искаш тогава?

– Искам да ми позволите да си отида.

– Къде? При генерал Ламберт ли?

– О, не! – извика рибарят. – Защо ще ходя в Нюкасъл, щом нямам

риба?

– Във всеки случай изслушай ме.

– Слушам.

– Ще ти дам съвет.

– Как! Милордът иска да ми плати, и при това да ми даде добър съвет! Но милордът ми прави много голяма чест.

Мънк погледна съвсем втрещено рибаря, който все още му вдъхваше подозрение.

– Да, искам да ти платя и да ти дам съвет, защото едното е свързано с другото. И така, ако ти отидеш при генерал Ламберт...

Рибарят направи движение с главата и раменете, като че ли искаше да каже: „Дадено, щом непременно желаете това“.

– Не минавай през блатото – продължи Мънк. – Ти ще носиш пари, а в блатото съм скрил няколко шотландски отряда. Шотландците са неговорчиви хора, зле разбират езика, на който говориш, макар че той е съставен, както ми се струва, от три говора. Те могат да ти вземат онова, което ще ти дам; като се върнеш в родината си, ти ще почнеш да разказваш, че генерал Мънк има две ръце, едната шотландска, а другата английска, и че с шотландската ръка взема обратно онова, което е дал с английската.

– О, генерале, аз ще отида, където поискате, бъдете спокоен – каза рибарят с такъв страх, че можеше да се сметне за преувеличен. – Най-добре е да остана тук, ако ми позволите да остана.

– Не ще и дума – отговори Мънк с едва забележима усмивка. – Но все пак не мога да те оставя тук, в собствената ми палатка.

– Аз и не мисля за това, милорд, и желая само ваша светлост да ми посочи де иска да се настаня. Моля да не се безпокоите: за моряците нощта минава бързо.

– Тогава ще заповядам да те заведат в лодката ти.

– Както желае ваша светлост. Само ако ваша светлост изпрати с мене един дърводелец, аз ще му бъда до немай-къде благодарен за това.

– Защо?

– Защото господата от вашата армия теглеха лодката ми с въже срещу течението и я повредиха в крайбрежните скали, така че сега в нея има два фута вода, милорд.

– Още едно основание, за да се погрижиш за лодката си, струва ми се.

– Милорд, на ваше разположение съм – отвърна рибарят. – Ей сега ще разговаря кошовете си, където заповядате, после ще ми платите, ако

желаете, и ще ме пуснете, ако намерите за добре. Виждате, че съм крайно сговорчив.

– Добре, добре, ти не си лош човек – каза Мънк, изпитателният поглед на който не можа да намери нищо подозрително в светлите очи на рибаря. – Хей, Дигби!

Влезе един адютант.

– Заведете тоя човек и другарите му в малките палатки на кантините, пред блатата; там ще бъдат близо до лодката си и все пак няма да пренощуват във водата. Какво има, Спитхед?

Спитхед се наричаше сержантът, от който Мънк взе тютюн за вечеря.

Спитхед влезе в палатката на генерала, без да бъде повикан, и зато-ва Мънк го запита защо е дошъл.

– Милорд – каза той, – в предните постове току-що дойде един френски благородник и иска да говори с ваша светлост.

Всичко това беше казано, разбира се, на английски.

Макар че разговорът се водеше на тоя език, рибарят потрепера леко; но Мънк не забеляза това, защото се занимаваше със сержанта.

– А кой е тоя благородник? – попита Мънк.

– Милорд – отговори Спитхед, – той ми каза името си, но тия проклети френски имена са толкова мъчни за шотландското гърло, че не можах да го запомня. Освен това караулите ми казаха, че той е същият благородник, който дойде вчера и който ваша светлост не благоволи да приеме.

– Наистина, имах военен съвет.

– Решава ли нещо милордът относно тоя благородник?

– Да, доведете го тука.

– Трябва ли да вземем предпазни мерки?

– Какви?

– Да му завържем очите например.

– А защо? Той ще види само онова, което желая да се види, тоест, че около себе си имам единадесет хиляди храбреци, които горят от нетърпение да проляят кръвта си за парламента, Шотландия и Англия.

– А тоя човек, милорд? – попита Спитхед и показа рибаря, който през време на тоя разговор стоеше неподвижно като човек, виждащ всичко, но нищо не разбиращ.

– А, наистина – каза Мънк.

Той се обърна към търговеца на риба и прибави:

– Довиждане, любезни приятелю; аз ти намерих помещение. Дигби,

отведете го. Не бой се, веднага ще ти се изпратят парите.

– Благодаря, милорд – рече рибарят. Той се поклони и излезе заедно с Дигби.

На сто крачки от палатката той видя другарите си, които си шепнеха оживено и сякаш се страхуваха. Направи им знак, който ги поуспокои.

– Хей, вие! – завика началникът. – Елате тука! Негова светлост генерал Мънк е тъй щедър, че ни плаща рибата, и тъй добър, че ни дава подслон за тая нощ.

Рибарите се присъединиха към началника си и водени от Дигби, малката група тръгна към кантините, където им бяха посочили квартира.

По пътя рибарите минаха в мрака край отряда, който водеше френския благородник при генерал Мънк.

Благородникът яздеше на кон, загърнат в широка мантия, и затова началникът на рибарите не можа да го види, макар че любопитствуваше много. А благородникът, като не знаеше, че минава покрай сънародници, дори не обърна внимание на тая малка група.

Адютантът настани гостите в една доста чиста палатка, откъдето бе изкарана една ирландска търговка; тя отиде със своите шест деца да нощува, където намери. Пред палатката гореше голям огън; той хвърляше пурпурната си светлина върху тревистите блатни води, набръчквани от доста хладния ветреца. След като настани моряците, адютантът им пожела лека нощ и им обърна внимание, че от палатката се виждат мачтите на лодката, която се клатушкаше на Туийд, следователно още не е, потънала. Това, както изглежда, зарадва безкрайно началника на рибарите.

XXIV СЪКРОВИЩЕТО

Френският благородник, за когото Спитхед доложи на Мънк и който мина тъй добре загърнат в мантията си край рибаря, премина през различните постове, без дори да хвърли поглед около себе си, за да не се покаже прекалено любопитен. Според дадената заповед, въведоха го направо в палатката на генерала. Благородникът беше оставен сам в преддверието на палатката; той зачака Мънк, който се яви, след като събра сведения за дошлия от войниците си и разгледа лицето му през платнената преграда.

Навярно тия, които бяха придружили френския благородник, разказаха на генерала за проявената от него скромност, защото той беше приет по-благосклонно, отколкото можеше да се очаква в такава минута и от такъв подозрителен човек. Обаче когато се намери лице срещу лице с непознатия, Мънк по навик го загледа втренчено; непознатият издържа това изпитание, без да се смути, без да се разтревожи. След няколко секунди генералът направи знак с ръка и с глава, че чака.

– Милорд – каза благородникът на чист английски език, – аз помолих за свиждане с ваша светлост по крайно важна работа.

– Господине – отговори Мънк на френски, – вие говорите чисто нашия език за един син на континента. Моля да ме извините, ще ви предложа не съвсем скромнен въпрос: говорите ли също тъй чисто и френски?

– Няма нищо чудно, милорд, че говоря доста хубаво английски; на младини живях в Англия, а после два пъти идвах тука.

Тия думи бяха казани на френски, и то с такава чистота, която издаваше не само французин, но и французин от околностите на Тур.

– А в коя част на Англия сте живели, господине?

– На младини живях в Лондон, милорд; после, към 1635 година, пътувах за удоволствие в Шотландия; а през 1648 година живях известно време в Нюкасл и специално в манастира, градините на който са заети от вашата армия.

– Извинете, господине, но вие разбирате за какво ви разпитвам, нали?

– Аз бих се учудил, милорд, ако не ми бяха зададени тия въпроси.

– Сега, господине, с какво мога да ви услужа и какво желаете от мене?

– Ето, милорд; но най-напред сами ли сме тук?

– Съвсем сами, господине, разбира се, с изключение на караула, който ни пази.

С тия думи Мънк дръпна настрана платнището, което му служеше за врата, и показа на благородника, че най-много на десет крачки от тях стои часовой и че при първо повикване веднага щеше да дойде на помощ.

– В такъв случай, милорд – каза благородникът съвсем спокойно, като че ли отдавна беше в приятелски връзки със събеседника си, – аз съм твърдо решен да поговоря с ваша светлост, защото ви смятам за честен човек. Впрочем тайната, която ще ви съобщя, ще ви покаже как-во особено уважение чувствавам към вас.

Учуден от тия думи, които го поставяха наравно с френския благородник, Мънк вдигна пронизателния си поглед върху непознатия и каза с ирония, забележима само по гласа му, защото нито един мускул на лицето не помръдна:

– Благодаря ви, господине, Но най-напред позволете да узная кой сте вие?

– Аз казах вече името си на вашия сержант, милорд.

– Извинете го, господине; той е шотландец и му е било трудно да запомни името ви.

– Казвам се граф дьо Ла Фер, господине – каза Атос и се поклони.

– Граф дьо Ла Фер? – повтори Мънк, като се мъчеше да си спомни.
– Извинете, господине, но струва ми се, че за първи път чувам това име. Заемате ли някаква длъжност при френския двор?

– Не. Просто съм благородник.

– Някакво отличие?

– Крал Чарлз I Ме направи кавалер на жартиерата, а кралица Ана Австрийска ми даде лентата на светия дух. Ето единствените ми отличия, господине.

– Жартиерата! Светият дух! Вие сте кавалер на тия два ордена, господине?

– Да.

– А по какъв случай сте наградени?

– За заслуги, оказани на техни величества.

Мънк погледна учудено тоя човек, който му се струваше толкова прост и толкова величествен едновременно; после, сякаш се отказа да проникне в тая тайна на простота и величие, за която непознатият не искаше да му даде други сведения, той продължи:

– Значи вие идвахте вчера на предните постове?

– И не ме приеха; да, милорд.

– Много генерали не пускат никого в лагера си, господине, особено в навечерието на сражение. Но аз не съм съгласен в това с моите колеги и не обичам да оставям нищо без внимание. Всяко известие е добре дошло за мене; всяка опасност ми се изпраща от бога и аз я претеглям в ръката си с енергията, която ми е дадена. Вчера вие не бяхте приет само защото имах военен съвет. Днес съм свободен, говорете.

– Милорд, вие постъпихте много добре, като ме приехте, защото не става дума нито за предстоящото сражение с генерал Ламберт, нито за вашия лагер. За доказателство на това аз извързвах глава, за да не виждам войниците ви, и затворих очи, за да не броя палатките ви. Не, милорд, сега ще ви говоря за мене.

– Говорете, господине. Атос продължи:

– Преди малко имах честта да кажа на ваша светлост, че живях дълго време в Нюкасл: това беше по времето на краля Чарлз I и когато покойният крал беше предаден на господин Кромуел от шотландците.

– Зная – каза Мънк студено.

– По това време имах голяма сума в злато и в навечерието на сражението, като предчувствувах може би онова, което ще се случи на другия ден, аз я скрих в голямата изба на Нюкаслския манастир, в кулата, върхът на която, осветен от луната, виждате оттук. Съкровището ми е закопано там и аз дойдох да помоля ваша светлост да ми позволи да го взема, преди мина или нещо друго да разруши сградата и да разпилее златото ми или да го открие така, че да го завладеят войниците.

Мънк разбираше от хора. Върху лицето на графа той виждаше всичката възможна енергия, много ум и особено предпазливост; затова само на великодушна доверчивост можа той да припише постъпката на френския благородник и това го трогна дълбоко.

– Господине – каза той, – вие наистина не сте сбъркали в мене. Но толкова ли е голяма сумата, за да се излагате на опасност за нея? Уверен ли сте, че тя е все още на мястото, където сте я оставили?

– Тя е там, господине, не се съмнявайте.

– Добре, единият въпрос е разрешен. Сега другият... Попитах ви толкова ли е голяма сумата, за да се излагате така на опасност?

– Да, милорд, наистина тя е голяма; аз скрих в две буренца злато за един милион.

– Един милион! – извика Мънк.

Тоя път Атос го загледа втренчено и дълго. Мънк забеляза това;

предишната му недоверчивост се върна.

„Тоя човек ми слага клопка“ – помисли си той.

– Значи, господине – каза той високо, – сега, доколкото разбирам, вие искате да вземете тая сума, нали?

– Ако позволите, милорд.

– Днес ли?

– Дори тая вечер, поради обстоятелствата, за които ви говорих.

– Но, господине – възрази Мънк, – генерал Ламберт е също тъй близо като мене до абатството, в което са скрити парите ви. Защо не се отнесохте към него?

– Защото, милорд, във важните работи човек трябва да вярва най-много на своя инстинкт. Е, добре, генерал Ламберт не ми вдъхва такова доверие като вас.

– Добре, господине. Ще ви дам възможност да намерите парите си, ако все още са там, защото най-последно може и да не са вече там. От 1648 година се минаха дванадесет години и се случиха много събития.

Мънк каза нарочно това, за да види дали френският благородник ще се възползува от предложената му възможност да се откаже от търсенето. Но на Атос не му трепна окото.

– Уверявам ви, милорд – каза той с твърд глас, – напълно съм убеден, че двете буренца са все още там: те не са променили нито мястото си, нито господаря си.

Тоя отговор избави Мънк от едно подозрение, но му вдъхна друго.

Без съмнение тоя французин е изпратен, за да измами по някакъв начин защитника на парламента; златото е само примамка; може би с тая примамка искаха да пробудят алчността на генерала. Това злато не можеше да съществува. Значи Мънк трябваше да залови френския благородник на местопрестъплението в лъжа и измама и от затрудненото положение, в което неприятелите искаха да го поставят, да извлече тържество за името си. Като реши как трябва да постъпи в тая работа, Мънк каза на госта си:

– Господине, без съмнение вие ще ми направите честта да споделите вечерята ми?

– Да, милорд – отговори Атос и се поклони. – Вие ми правите чест, за която се чувствавам достоен, защото изпитвам към вас особено уважение.

– Вие сте толкова по-снизходителен, че готвачите, ми са малко и слабо подготвени и че доставчиците ми се върнаха тая вечер с празни ръце; ако случайно един рибар от вашата народност не се беше запилял

в лагера ми, генерал Мънк щеше да си легне днес без вечеря. И така, аз имам прясна риба, ако се вярва на продавача.

– Милорд, приемам главно, за да имам честта да прекарам няколко минути повече с вас.

След тая размяна на учтивости, през време на които Мънк не забрави своята предпазливост, вечерята или това, което трябваше да служи за вечеря, беше поднесена на една дъсчена маса. Мънк покани с ръка граф дьо Ла Фер да седне край масата и сам седна срещу него. Единственото ястие от варена риба, предложено на двамата знаменити събеседници, обещавахе повече да задоволи изгладнелите стомаси, отколкото взискателните вкусове.

Докато вечеряха, тоест докато ядяха тая риба и я поливаха с лоша малцова бира, Мънк накара да му разкажат за последните събития на фрондата, за помиряването на господин дьо Конде с краля, за вероятния брак на негово величество с инфантката Мария Тереза; но той не попита, а и Атос не каза нито дума за политическите интереси, които в това време съединяваха или по-скоро разединяваха Англия, Франция и Холандия.

В тоя разговор Мънк се убеди в едно нещо, което вече беше забелязал при първите разменени думи, тоест, че има работа със знатен човек.

Той не можеше да бъде убиец и Мънк не беше склонен да вярва, че е шпионин; но в Атос имаше толкова хитрост и твърдост едновременно, че Мънк го взе за заговорник.

Когато станаха от масата, Мънк попита:

– Значи вие вярвате във вашето съкровище, господине?

– Да, милорд.

– Сериозно?

– Много сериозно.

– И мислите, че ще намерите мястото, където е закопано?

– При първия оглед.

– Е, добре, господине, ще ви придружа от любопитство. Трябва непременно да ви придружа, защото много мъчно ще се движите през лагера без мене или без някой от моите лейтенанти.

– Генерале, аз не бих допуснал да се безпокоите, ако наистина нямах нужда от вашето присъствие; но тъй като признавам, че то е не само чест за мене, но и необходимост, приемам.

– Желаете ли да вземем хора с нас? – попита Мънк.

– Генерале, мисля, че е безполезно, ако вие сам не виждате нужда от това. Двама души и един кон ще бъдат достатъчни, за да пренесат

двете буренца на фелуката, която ме доведе тук.

– Но ще трябва да се копае, да се дълбае, да се изхвърля пръст, да се разбиват камъни, а вие не смятате да вършите тая работа сам, нали?

– Генерале, не ще има нужда нито да се дълбае, нито да се копае. Сърковището е скрито в манастирската гробница; под един камък с голяма желязна халка има малка стълба от четири стъпала. Двете буренца са там, едно до друго, залети с гипс във формата на ковчег. Освен това има надпис, по който ще позная лесно камъка; и тъй като не искам в една работа на деликатност и доверие да имам тайни от ваша светлост, ще ви кажа дори самия надпис:

Nie jacet venerabilis Petrus Cuillelmus Ccotl. Canon.
Honorab. Conventus Novi Castelli. Obut quarra et decima die
Feb. ami. Dom. MCCVIII.
i Rquiescat in pace.¹²

Мънк не изпускаше нито дума. Той се чудеше или на безподобното лукавство на тоя човек и на забележителното изкуство, с което играеше ролята си, или на честното добродушие, с което излагаше молбата си; и то в положение, когато ставаше дума за един милион, за който човекът се излагаше на опасността да му забият нож, сред една армия, която би погледнала на това не като на кражба, а като възвръщане на сърковището.

– Добре – каза той, – аз ще ви придружа; приключението ми се струва толкова необикновено, че искам сам да нося факела.

След тия думи той опаса една къса шпага и мушна pistolет в пояса си; при това движение дрехата му се полуразтвори и се показаха фините пръстенчета на ризница, която имаше за цел да го защити от ножовете на наемни убийци.

Сетне взе в лявата си ръка шотландски дърк¹³, обърна се към Атос и каза:

– Аз съм готов, господине, а вие?

Противно на Мънк, Атос откачи ножа си и го сложи на масата; отпаса колана на шпагата си и го сложи до ножа; и непринудено, разкопчавайки дрехата си, като че ли търсеше носната си кърпичка, показа под тънката си батистена риза голата си гръд, без нападателни и

12. Тук почива уважаемый Петрус Гвилелмус Скот, каноник в многославния манастир на Нюкасъл. Умрял на 14 февруари 1208 година. Да почива в мир.

13. Дърк (англ.) – нож на шотландските планинци. – Б. пр.

отбранителни оръжия.

„Ето наистина един своеобразен човек! – помисли си Мънк. – Той е без всякакво оръжие; дали там няма засада?“

– Генерале – каза Атос, сякаш отгатна мисълта на Мънк, – вие искате да бъдем сами, това е много добре; но един велик пълководец не трябва да се излага никога с безразсъдна смелост: сега е тъмно, преминаването през блатото не е безопасно, вземете конвой.

– Имате право – рече Мънк. И повика:

– Дигби! Адютантът се появи.

– Петдесет души с шпаги и мускети! И погледна Атос.

– Това е извънредно малко – отвърна Атос, – ако има опасност, и извънредно много, ако няма.

– Ще ида сам – каза Мънк. – Дигби, нямам нужда от никого. Да вървим, господине.

XXV БЛАТОТО

Отивайки от лагера към Туийд, Атос и Мънк минаха по същия път, по който Дигби беше превел рибарите от Туийд в лагера. Видът на това място, видът на промените, извършени тук от хората, трябваше да подействуват много силно върху пламенното въображение на Атос. Атос гледаше само тия опустошени места; Мънк гледаше само Атос, който, вдигнал очи към небето или навел ги към земята, търсеше, мислеше, въздишаше.

Дигби, най-напред обезпокоен от последната заповед на генерала и особено от гласа, с който беше дадена тая заповед, извървя двадесетина крачки след нощните пешеходци; но генералът се обърна, сякаш се учудваше, че не се изпълняват заповедите му, адютантът разбра, че не трябва да любопитствува, и се върна в палатката си.

Той предположи, че генералът иска да направи тайно преглед на лагера си, което върши всеки опитен пълководец в навечерието на решителен бой; в тоя случай си обясни присъствието на Атос, както обикновено един подчинен си обяснява всички тайнствени постъпки на началника. В очите на Дигби Атос беше шпионин и доставяше сведения на генерала.

Около десет минути те вървяха между палатките и караулите, които бяха твърде много край генералния щаб. След това Мънк излезе на едно малко шосе, което се разделяше на три клона. Левият клон водеше към реката, средният – през блатото към Нюкасълското абатство, а десният минаваше по предните линии на Мънковия лагер, тоест по най-близките линии до лагера на Ламберт. Отвд реката стоеше преден пост от армията на Мънк и наблюдаваше придвижванията на неприятеля: той се състоеше от сто и петдесет шотландци. Те бяха преминали Туийд с плуване и в случай на нападение трябваше да преплуват отново реката и да дадат тревога. На това място нямаше мост и войниците на Ламберт едва ли щяха да се хвърлят във водата; затова Мънк сякаш не се безпокоеше никак от тая страна.

Отсам реката, почти на петстотин крачки от старото абатство, рибарите бяха получили подслон сред гъмжило от малки палатки, поставени от войниците на съседните кланове: тия войници бяха довели жените и децата си.

При светлината на луната цялата тая безразборна смесица беше нещо поразително. Полумракът облагородяваше всяка дреболия и светлината – ласкателка, която се прилепва само към гладките страни на предметите – блестеше по ония части на мускетите, които още не бяха покрити с ръжда, по ония части на платнените дрипи, които бяха по-бели и по-чисти.

И така, Мънк пристигна тук с Атос, като премина, по мрачния пейзаж, осветен от двойна светлина: сребристото сияние на луната и червеникавия отблясък на огньовете, които долитаха от мястото, където шосето се разделяше на три клона. Тук се спря, обърна се към спътника си и попита:

– Господине, ще познаете ли пътя?

– Ако не се лъжа, генерале, средното шосе води право в абатството.

– Точно така; но ние ще имаме нужда от светлина, когато влезем в подземие.

Мънк се обърна.

– А, изглежда, че Дигби е вървял след нас? – каза той. – Толкова по-добре, той ще ни набави това, което ни трябва.

– Да, генерале, действително ей там един човек върви след нас от известно време.

– Дигби! – извика Мънк. – Дигби! Елате, моля.

Но вместо да се подчини, сянката отскочи от учудване, наведе се и изчезна на лявото шосе, по посока към мястото, където ношуваха рибарите.

– Навярно не е Дигби – каза Мънк.

Двамата следяха с очи сянката, която изчезна; но човек, който скита в единадесет часа вечерта в лагер, където лежат десет-дванадесет хиляди души, съвсем не е рядко нещо; ето защо Мънк и Атос не се разтревожиха от това.

– Но трябва ни непременно светлина, факел или нещо друго – каза Мънк, – иначе няма да знаем накъде да вървим. Да потърсим светлина.

– Генерале, първият срещнат войник ще ни посвети.

– Не – рече Мънк, за да види дали няма някакъв сговор между граф дьо Ла Фер и рибарите. – Не, предпочитам някой от френските рибари, които тая вечер дойдоха да ми продадат риба. Те заминават утре, следователно ще запазят по-добре тайната. Ако в шотландската армия се разнесе слух, че в Нюкасълското абатство намират съкровища, моите планинци ще си въобразят, че под всяка плоча лежи милион, и няма да оставят камък върху камък в сградата.

– Постъпете както искате, генерале – отговоря Атос със съвсем естествен глас: виждаше се, че му е все едно кой ще бъде, рибар или войник.

Мънк се приближи до шосето, зад което беше изчезнал той, когото взе за Дигби, и срещна един патрул. Обикаляйки палатките, патрулът отиваше към генералния щаб. Мънк с другаря си беше спрял, но той каза паролата и продължи пътя си.

Един войник, събуден от шума, се надигна, за да види какво става.

– Запитайте го де са рибарите – каза Мънк на Атос. – Ако аз го попитам, той ще ме познае.

Атос се приближи до войника, който му посочи палатката. Мънк и Атос тръгнаха веднага към тая страна.

На генерала се стори, че когато се приближиха до палатката, в нея се вмъкна същата сянка, която вече бяха видели; но щом влезе в палатката, той се убеди, че се е излъгал, защото всички спяха безредно и се виждаха само преплетени крака и ръце.

Атос се страхуваше да не го заподозрат в съучастие с някого от сънародниците му и затова остана вън от палатката.

– Хей! – извика Мънк на френски. – Ставайте! Двама-трима от спящите се надигнаха.

– Имам нужда от човек, за да ми посвети – продължи Мънк.

Всички се раздвижиха; едни се надигнаха, други станаха съвсем. Началникът стана пръв.

– Ваша светлост може да разчита на нас – каза той с глас, от който Атос потрепера. – Къде трябва да се иде?

– Ще видите. Един фенер! Хайде, бързо!

– Ей сега, ваша светлост. Желаете ли ваша светлост аз да ви придружавам?

– Ти или някой друг, все ми е едно, стига само някой да ми посвети.

„Чудно! – помисли си Атос. – Какъв особен глас има този рибар!“

– Хей, светлина! – викна рибарят. – Хайде, по-скоро!

След това се обърна към тоя от другарите си, който беше най-близо до него, и му пошепна:

– Посвети ми ти, Менвил, и бъди готов за всичко. Един рибар секна огън с кремък, разпали късче прахан и запали един фенер.

Веднага цялата палатка се освети.

– Готов ли сте, господине? – обърна се Мънк към Атос, който си извърна лицето, за да не го познаят.

– Да, генерале – отговори той.

– А, френският благородник! – съвсем тихо рече началникът на рибарите. – Пусто да остане. Добре направих, че те накарах ти да свършиш тая работа, Менвил. Може би той щеше да ме познае! Свети, свети!

Тоя диалог се водеше в дъното на палатката и толкова тихо, че Мънк не можа да чуе нито една сричка; впрочем той приказваше с Атос.

През това време Менвил се готвеше или по-скоро приемаше заповедите на началника си.

– Е, какво? – попита Мънк.

– Готов съм, господин генерал – каза рибарят. Мънк, Атос и рибарят излязоха от палатката. „Не може да бъде! – помисли си Атос. – Каква глупава мисъл ми се е набила в главата!“

– Върви напред, по средното шосе и крачи по-бързо! – рече Мънк на рибаря.

Те не бяха изминали и двадесет крачки, когато от палатката излезе същата сянка, изпъзля до коловете, които поддържаха шосето, скри се зад тях и почна с любопитство да следи генерала.

Тримата изчезнаха в мъглата. Те вървяха към Нюкасъл, белите камъни на който се виждаха вече в далечината като надгробни паметници.

След като постояха няколко секунди под вратите, те влязоха в двора. Вратата беше счупена с удари на брадва. Тук, на сигурно място в една вдлъбнатина, спеше караул от четирима души: толкова бяха уверени, че от тая страна няма да има нападение.

– Тия хора няма ли да ви попречат? – запита Мънк, като се обърна към Атос.

– Напротив, господине, те ще помогнат да търкулнем буренцата, ако ваша светлост позволи.

– Имате право.

Заспалиите войници се събудиха веднага, като чуха първите стъпки на двамата посетители сред къпините и тревите, с които беше обрасъл входът. Мънк каза паролата и влезе в абатството, все още предшествуван от моряка с фенера. Той вървеше последен и наблюдаваше най-малките движения на Атос; в ръкава държеше голия дърк и беше готов да го забие в благородника при първото му подозрително движение. Но Атос премина с твърди и сигурни крачки по залите и дворовете.

В тая сграда нямаше нито врати, нито прозорци. Вратите бяха изгорени, някои висяха на предишното си място и остатъците им изглеждаха наъбени от действието на огъня, който беше угаснал от само себе си, защото не бе можал да унищожи докрай дебелите дъбови греди, сковани

с железни гвоздеи. В прозорците всички стъкла бяха счупени и от зеещите дупки излитаха нощви птици, уплашени от светлината на фенера. В същото време огромни прилепи започнаха да описват широки мъглави кръгове около двамата досаждачи, докато фенерът отразяваше сенките им на високите каменни стени. Тая гледка можеше да успокои човека, свикнал да разсъждава. Мънк извади заключение, че в манастира няма никакъв човек, защото тук имаше диви птици, които излитаха при приближаването му.

След като премина развалините и изскуба няколко бръшляна, застанаха като пазачи на самотата, Атос влезе в гробниците, които се намираха под главната зала и входът на които гледаше към параклиса. Тук се спря.

– Пристигнахме, генерале – каза той.

– Значи това е плочата?

– Да.

– Действително познавам халката... но тя е здраво зазидана за плочата.

– Трябва ни лост.

– Лесно ще се намери.

Като погледнаха наоколо, Атос и Мънк видяха малък ясен, три дюйма в диаметър; той беше израснал в ъгъла, край стената, стигаше до един прозорец и го закриваше с клоните си.

– Имаш ли нож? – запита Мънк рибаря.

– Да, господине.

– Тогава отрежи това дърво.

Рибарят се подчини, но ножът му се нащърби от тая работа. Когато ясенът бе отрязан и направен във формата на лост, тримата мъже слязоха в подземие.

– Застани там – каза Мънк на рибаря, като му посочи един ъгъл на гробницата. – Ние искаме да изкопаем барут и фенерът ти е опасен.

Морякът отстъпи уплашено и не мръдна от показаното място, а Мънк и Атос завиха зад една колона, край която проникващият през отдушника лунен лъч играеше върху същия камък, за който граф дьо Ла Фер беше дошъл толкова отдалече.

– Ето го – каза Атос, като показа на генерала латинския надпис.

– Да – отвърна Мънк.

После, сякаш още веднъж искаше да даде възможност на французина да се откаже от търсенето, прибави:

– Не забелязвате ли, че в тая гробница са идвали вече хора и че

много статуи са счупени?

– Милорд, без съмнение вие сте слушали, че вашите шотландци, водими от религиозно чувство, дават на съхранение в надгробните статуи скъпоценните предмети на покойниците. Войниците са мислили навярно, че под piedestалите на тия статуи, които украсяват по-голямата част от гробовете, са скрити съкровища; ето защо те са счупили piedestалите и статуите. Но надгробният камък на преподобния каноник, с който имаме работа, не се отличава с никаква статуя; той е прост, после е бил закрилян от суеверния страх, който вашите пуритани изпитват към светотатството; нито едно късче от тоя камък не е откъртено.

– Наистина – рече Мънк. Атос се залови с лоста.

– Искате ли да ви помогна! – попита Мънк.

– Благодаря, милорд, не искам ваша светлост да слага ръка на едно дело, за което може би не би искал да поеме отговорността, ако знаеше последиците му.

Мънк вдигна глава.

– Какво искате да кажете, господине? – запита той.

– Искам да кажа... Но тоя човек...

– Чакайте – каза Мънк, – разбирам от какво се страхувате и ще го изпитам.

Мънк се обърна към рибаря, който целият беше осветен от фенера.

– Come here, friend¹⁴ – рече той със заповеднически тон.

Рибарят не се помръдна.

– Добре – продължи Мънк, – той не разбира английски. Ако обичате, говорете ми на английски, господине.

– Милорд – отговоря Атос, – често съм виждал хора, които толкова се владеят, че в известни случаи не отговарят на въпроси, зададени им на родния език. Рибарят е може би по-образован, отколкото си мислим. Бъдете така любезен да го отпратите, милорд, моля ви.

„Положително той желае да остана тук насаме с него – помисли си Мънк. – Няма значение, да вървим докрай, все пак човекът си е човек и ние сме сами...“

– Приятелю – каза Мънк на рибаря, – качи се по стълбата, по която слязохме преди малко, и гледай да не ни смущава никой.

Рибарят се приготви да изпълни заповедта.

– Остави тук фенера – рече Мънк. – Той може да издаде присъствието ти и да ти докара някой мускетен изстрел.

14. Come here, friend (англ.) – Ела тук, приятелю. – Б. пр.

Изглежда, че рибарят оцени съвета, сложи фенера на земята и изчезна под свода на стълбата.

Мънк отиде да вземе фенера и го донесе при колоната.

– И така – каза той, – наистина ли парите са скрити в този гроб?

– Да, милорд, и след пет минути вие ще престанете да се съмнявате.

В същото време Атос удари силно по гипса, който се пукна; в него се показа отвор. Атос вмъкна лоста в този отвор и скоро гипсовите късове почнаха да се отделят един след друг. Тогава граф дьо Ла Фер започна да отмества камъните с такава сила, каквато не можеше да се очаква от нежните му ръце.

– Милорд – каза Атос, – това е зидарията, за която говорих на ваша светлост.

– Да, но още не виждам буренцата – отговори Мънк.

– Ако имах нож – рече Атос, като се озърташе, – скоро щяхте да ги видите, господине. За нещастие забравих моя в палатката на ваша светлост.

– Бих ви предложил моя – отвърна Мънк, – но струва ми се, че острието няма да издържи работата, за която го предназначавате.

Атос затърси около себе си някой предмет, който да замести желаното оръдие.

Мънк не изпускаше нито едно движение на ръцете му, нито една премяна в израза на очите му.

– Защо не поискате ножа от рибаря? – обади се Мънк. – Той имаше нож.

– А, вярно – отговори Атос, – нали той ни отрязва дървото.

И се приближи до стълбата.

– Приятелю – каза той на рибаря, – моля ви се, хвърлете ми ножа си, имам нужда от него.

Ножът издрънча по стъпалата.

– Вземете го – рече Мънк, – той е здрав инструмент, доколкото виждам; една твърда ръка може да си послужи добре с него.

Както изглежда, Атос придаде на Мънковите думи само най-обикновения смисъл, в който трябваше да бъдат чути и разбрани. Също така той не забеляза или поне показа, че, не забелязва как при приближаването му Мънк отстъпи и сложи лявата ръка върху дръжката на пистолета си; с дясната държеше вече своя дърк. Залови се отново за работа, като се обърна с гръб към Мънк и му предаде живота си без възможна защита. В продължение на няколко секунди удря тъй ловко и тъй точно по междинния гипс, че го раздели на две части. Тогава Мънк видя две

буренца едно до друго. Тежестта им ги задържаше неподвижни в гипсовата им обвивка.

– Милорд – каза Атос, – вие виждате, че предчувствието ми не ме излъга.

– Да, господине, и имам всичкото основание да мисля, че сте доволен, нали?

– Без съмнение. Загубата на тия пари щеше да бъде извънредно чувствителна за мене; но аз бях сигурен, че бог, който закриля добрата кауза, не ще позволи да се открадне това злато, което трябва да помогне тя да възтържествува.

– Кълна се в честта си, господине, вие сте също така тайнствен в думите, както и в делата. Преди малко аз не ви разбрах добре, когато ми казахте, че не искате да възлагате на мене отговорността на делото, което вършим.

– Имах причина да кажа това, милорд.

– А сега ми говорите за някаква добра кауза. Какво разбирате под тия думи „добра кауза“? В този момент ние в Англия защитаваме петшест каузи, което не пречи на всеки от нас да мисли, че неговата е не само добра, но и най-добра. Каква е вашата, господине? Говорете смело, нека видим дали сме на едно мнение по този въпрос, на който явно придавате голямо значение.

Атос впи в Мънк един от тия дълбоки погледи, от които не може да се скрие нито една мисъл; след това свали шапката си и заговори с тържествен глас на събеседника си, който с дългата си силна ръка потриваше мустаците и брадата и рееше неопределения си меланхолен поглед в дълбочините на подземията.

XXVI СЪРЦЕТО И УМЪТ

– Милорд – каза граф дьо Ла Фер, – вие сте благороден англичанин, вие сте честен човек, вие говорите с благороден французин, също тъй честен човек. Аз ви казах, че златото в тия две буренца е мое; не е вярно; това е първата лъжа в живота ми, временна лъжа, наистина. Златото принадлежи на краля Чарлз II, заточен от отечеството си, изгонен от двореца си, сирак без баща и без трон; той е лишен от всичко, дори от тъжното щастие да целува на колене камъка, на който ръката на убийците му е написала тоя прост епитаф, вечно крещящ за отмъщение:

„Тук почива кралят Чарлз I“.

Мънк побледня леко; едва забележима тръпка набърчи лицето му. Прошарените му мустаци настръхнаха.

Атос продължи:

– Аз, граф дьо Ла Фер, единственият, последният привърженик на клетия изоставен крал, аз му обещах да дойда при човека, от когото днес зависи съдбата на кралската власт в Англия. И аз дойдох, застанах под погледа на тоя човек, открит и без оръжие се предадох в ръцете му и му казвам:

„Милорд, тук е последната надежда на един принц, който по воля божия е ваш господар и по рождение ваш крал; от вас, само от вас зависи животът и бъдещето му. Искате ли да употребите тия пари, за да излекувате Англия от злините, които я измъчваха през време на анархията, тоест искате ли да помогнете на краля Чарлз II или поне да не му пречите да действа? Вие сте господар, вие сте крал, всемогъщ господар и крал, защото понякога случаят руши делото на времето и на бога. Аз съм сам с вас, милорд; ако вие не искате да делите успеха, ако моето съучастие ви тежи, вие сте въоръжен, милорд, и ето един готов гроб; обратното, ако ентузиазмът на вашата кауза ви опива, ако вие сте точно това, което изглеждате, ако в това, което предприемате, вашата ръка се подчинява на вашия ум, а умът – на вашето сърце вие имате случай да унищожите завинаги каузата на неприятеля ви Чарлз Стюърт: убийте човека, който стои пред вас, защото тоя човек няма да се завърне при тоя, който го е изпратил, без да му занесе довереното от Чарлз I, неговия баща, убийте го и вземете златото, което би могло да поддържа междусобната война. Уви, милорд, нещастният принц се намира в

страшно положение: трябва да подкупва или да убива, защото всички му се противят, всички го отблъсват, всички враждуват с него, и все пак той носи божествения печат и трябва, за да не измени на кръвта си, да се възкачи отново на трона или да умре на свещената родна земя.

Милорд, вие ме чухте. Ако ме слушаше не такъв знаменит човек, бих му казал: Милорд, вие сте беден; милорд, кралят ви предлага тоя милион като капаро на огромна сделка; вземете го и служете на Чарлз II, както аз служих на Чарлз I, и съм сигурен, че бог, който ни чува и вижда, който единствен чете в сърцето ви, затворено за всички човешки погледи, сигурен съм, че бог ще ви дари щастлив вечен живот след щастлива смърт. Но на генерал Мънк, на знаменития човек, на когото, струва ми се, съм измерил величието, ще кажа само:

Милорд, вие ще заемете в историята на народите и кралете блестящо място, вие ще се облечете в безсмъртна, вечна слава, ако сам, без корист, единствено за благо на родината ви и в интерес на справедливостта, станете подпора на вашия крал. Мнозина са били славни завоеватели и узурпатори. Вие, милорд, ще се прославите с това, че сте поискали да бъдете най-добродетелният, най-честният и най-неподкупният от хората. Вие държите корона в ръцете си и без да я слагате на главата, дайте я на онзи, на когото принадлежи. О, милорд, постъпете така и вие ще оставите на потомството име, на което ще завиждат всички хора без изключение.“

Атос млъкна. Докато благородникът говореше, Мънк не даде знак нито на одобрение, нито на неодобрение; през време на тая пламенна реч очите му не заблестяха с огъня на разбирането. Граф дьо Ла Фер го погледна тъжно, видя това мрачно лице и почувствува силно обезсърчение. Най-после Мънк сякаш се оживи, прекъсна мълчанието и каза с мек и нисък глас:

– Господине, ще си послужа със собствените ви думи, за Да ви отговоря. На всеки друг бих отговорил с изгонване, със затвор или с нещо още по-лошо, защото вие ме изкушавате и насилвате едновременно. Но вие сте един от тия хора, господине, на които не може Да се откаже заслуженото внимание и уважение. Вие сте истински благородник, господине, казвам го, а аз познавам хората. Преди малко говорехте за съкровище, което покойният крал ви предал за сина си: не сте ли един от тия французи, които, както ми разказваха, са искали да отвлекат Чарлз от Уайтхол?

– Да, милорд, аз стоях под ешафода, когато се изпълняваше смъртната присъда; аз не можах да го спася, но получих на челото си кръвта

на краля мъченик; в същото време получих последната дума на Чарлз I; на мене той каза: Remember! И казвайки ми: „Помни!“, той загатваше за това съкровище, което е в краката ви, милорд.

– Много съм слушал за вас, господине – каза Мънк, – но щастлив съм, че ви оцених най-напред по интуиция, а не чрез спомените си. За това ще ви дам обяснения, каквито не съм давал на никого, а вие сам ще прецените каква разлика правя между вас и хората, които са ми изпращали досега.

Атос се поклони и се приготви да поеме жадно думите, които падаха една по една от устата на Мънк, редки и скъпоценни думи като роса в пустиня.

Мънк продължи:

– Вие ми говорехте за краля Чарлз II; но, моля ви се, господине, кажете ми какво значение има за мене тая кралска сянка? Аз остарях във войната и политиката, които днес са свързани тъй тясно помежду си, че всеки воин трябва да се сражава въз основа на правото си или на амбицията си, с личен интерес, а не сляпо зад един командир, както в обикновените войни. Аз не желая нищо може би, но се страхувам от много неща. От войната зависи сега независимостта на Англия и може би на всеки англичанин. Защо, когато положението ми е независимо, вие искате сам да си сложа оковите на един чужденец? Защото Чарлз за мене е чужденец. Той даде тук няколко сражения и ги изгуби, следователно е лош пълководец; той не успя в преговорите, следователно е лош дипломат; той разгласи сиромашията си във всички европейски дворове, следователно е безхарактерен и малодушен човек. Нищо благородно, нищо велико, нищо силно не е излязло още от тоя гений, който ламти да управлява едно от най-великите кралства на земята. И така, аз познавам тоя Чарлз само откъм най-лошата страна, а вие искате аз, човек разумен, да стана току-така роб на същество, което стои много по-долу от мене по военни знания, по политика и дори по положението си! Не, господине, когато някой велик и благороден подвиг ме накара да оценя Чарлз, аз ще призная може би правата му на трона, от който свалихме баща му, защото нямаше достойнствата, които липсват сега и у сина. Но сега аз признавам само моите права: революцията ме направи генерал, шпагата ми ще ме направи протектор, ако поискам. Нека Чарлз се покаже, нека се представи, нека прояви способността си и особено нека не забравя, че той принадлежи към една раса, от която ще поискат повече, отколкото от всяка друга. И така, господине, да не говорим повече за това, аз не отказвам, нито приемам: въздържам се, чакам.

Атос знаеше, че Мънк е много добре осведомен за всичко, което имаше връзка с Чарлз II, за да продължи разискването; а и часът, и мястото не бяха подходящи.

– Милорд – каза той, – не ми остава нищо друго, освен да ви благодаря.

– А за какво, господине? За това, че ме преценихте добре и че постъпих както очаквахте ли? О, наистина, струва ли си труда? Това злато, което ще занесете на краля Чарлз, ще му послужи за изпитание: когато видя какво ще направи с него, може би ще си променя мнението.

– Обаче ваша светлост не се ли страхува, че ще се злепостави, като изпусне парите, които ще дадат възможност на вашия неприятел да действа срещу вас?

– Моят неприятел, казвате вие? Е, господине, аз нямам неприятели. Аз служа на парламента, който ми заповядва да се сражавам с генерал Ламберт и краля Чарлз; те са неприятели на парламента, а не мои; по негова заповед се сражавам с тях. Обратното, ако парламентът ми заповядва да окача празнично със знамена лондонското пристанище, да строя войниците на брега, да приема краля Чарлз II...

– Вие ще се подчините ли? – извика Атос радостно.

– Извинете – отговори Мънк с усмивка, – аз, побелял човек, щях... наистина, де ми беше умът?... Щях да кажа младежка глупост.

– Тогава вие няма ли да се подчините? – попита Атос.

– Не казвам и това, господине. Преди всичко спасението на отечеството ми. Бог, който е благоволил да ми даде сила, е искал навярно да я употребя за всеобщо благо; в същото време той ми е дал способност да разсъждавам. Ако парламентът ми заповядва подобно нещо, аз бих размислил.

Атос се натъжи.

– Виждам – рече той, – че ваша светлост не е никак разположен да облагодетелствува краля Чарлз II.

– Вие все ми задавате въпроси, господин графе; позволете и аз да ви запитам.

– Моля, господине, и, дай боже, вие да ми отговорите също тъй откровенно, както аз ще ви отговоря!

– Когато занесете този милион на вашия принц, какъв съвет ще му дадете?

Атос впери в Мънк горд и решителен поглед.

– Милорд – каза той, – други биха употребили този милион за преговори, но аз ще посъветвам краля да набере два полка, да влезе в

Шотландия, която вие умиротворихте, и да даде на народа привилегии-те, обещани му от революцията, но още не дадени. Ще го посъветвам да командува лично тая малка армия, която ще нарасне бързо, повярвайте ми, и да търси смърт със знаме, в ръце, с шпага в ножницата, като вика: „Англичани! Ето третия крал от моя род, когото убивате: пазете се от Божието правосъдие!“

Мънк наведе глава и се позамисли.

– А ако успее, което е невероятно, но не невъзможно, защото няма нищо невъзможно на тоя свят, какво ще го посъветвате?

– Ще го посъветвам да помни, че по волята божия е изгубил короната си, но че по добрата воля на хората я е получил обратно.

Подигравателна усмивка се плъзна по устните на Мънк.

– За нещастие, господине – каза той, – не винаги кралете следват добрите съвети.

– Ах, милорд, Чарлз II не е крал – отвърна Атос, като се усмихна на свой ред, но със съвсем друг израз, не като Мънк.

– Хайде да свършим преговорите, господин графе... Това е вашето желание, нали?

Атос се поклони.

– Аз ще заповядам да пренесат тия две буренца където желаете. Де живеете, господине?

– В една малка паланка в устието на реката, ваша светлост.

– О, зная я: цялата паланка се състои от пет-шест къщи, нали?

– Точно така. Аз живея в първата; двама плетачи на рибарски мрежи живеят с мене; те ме докараха тук с лодката си.

– А де е корабът ви, господине?

– Стои на котва на четвърт миля в морето и ме чака.

– Но вие не смятате да тръгнете веднага, нали?

– Милорд, ще се опитам още веднъж да убедя ваша светлост.

– Няма да успеете в това – каза Мънк. – Но вие трябва да напуснете Нюкасл така, че да не оставите тук и най-малкото подозрение, което може да повреди на вас или на мене. Моите офицери мислят, че утре Ламберт ще ме нападне. Напротив, аз гарантирам, че той няма да се помръдне; според мене, това е невъзможно. Ламберт предвожда армия без еднородни принципи, а такава армия не може да съществува. Аз съм научил войниците ми да разбират, че властта ми е подчинена на друга, висша власт; затова те освен мене и въвн от мене имат и друго нещо. Ако аз умра, което може да се случи, армията ми няма да се деморализира веднага; ако ми хрумне да отсъствавам например, както понякога ми

хрумва, в лагера ми няма да има и сянка от безпокойство или безредие. Аз съм магнитът, симпатичната и естествена сила на англичаните. Аз ще привлека всички мечове, изпратени срещу мене. В тоя момент Ламберт командува осемнадесет хиляди дезертъри; но вие разбирате, аз не съм казал нито дума за това на моите офицери. Много е полезно за една армия да чувствава, че скоро ще има сражение: всички са будни, всички се пазят. Казвам ви това, за да бъдете съвсем спокоен. Следователно не бързайте за родината си: до една седмица ще се случи нещо ново – или сражение, или мир. Тъй като вие ме сметнахте за честен човек и ми доверихте тайната си и тъй като трябва да ви благодаря за това доверие, аз ще дойда да ви направя посещение или ще ви повикам. Не заминавайте, без да поговорите с мене, още веднъж ви моля за това.

– Обещавам ви да остана, генерале! – извика Атос, обзет от толкова голяма радост, че колкото и да беше въздържан, една искра блесна в очите му.

Мънк разбра радостта му и я спря с няма усмивка, с каквато имаше навик да спира всички, които мислеха, че са го убедили.

– И така, милорд, вие ми давате срок една седмица, нали? – попита Атос.

– Да, господине, една седмица.

– А какво да правя през това време?

– Ако има сражение, стойте далеч, моля ви се. Аз зная, че французите обичат такива развлечения: вие ще поискате да видите как се бием и някой заблуден куршум може да ви удари; нашите шотландци стрелят много лошо и аз не искам такъв достоен благородник да се върне ранен във Франция. Най-после не искам да се видя принуден да изпращам лично на вашия принц милиона, който ще ми оставите; тогава ще кажат, и не без основание, че плащам на претендента да воюва срещу парламента. Вървете, господине, и не забравяйте да изпълните условията ни.

– Ах, милорд – рече Атос, – каква радост би било за мене, ако съм проникнал пръв в благородното сърце, което бие под тая мантия!

– Значи вие мислите положително, че имам тайни – каза Мънк, без да промени полувеселия израз на лицето си. – Е, господине, каква тайна може да се гнезди в кухата глава на един войник? Но вече е късно, фенерът гасне; време е да повикаме нашия човек... Хей! – извика Мънк на френски, като се приближи до стълбата. – Хей, рибарю!

Вкочанясал от нощния студ, рибарят попита с пресипнал глас:

– Какво обичате?

– Иди до поста – каза му Мънк – и заповядай на сержанта от името

на генерал Мънк да дойде веднага тук.

Тая поръчка беше лесна за изпълнение, защото сержантът, озадачен от присъствието на генерала в това пусто абатство, се беше приближил полека-лека и стоеше вече на няколко крачки от рибаря.

Той чу заповедта на генерала и дотича веднага.

– Вземи един кон и двама души – рече Мънк.

– Един кон и двама души? – повтори сержантът.

– Да – продължи Мънк. – Можеш ли да си доставиш кон със самар или кошове?

– Мога, на сто крачки от тука, в шотландския лагер.

– Добре.

– Защо е конят, господин генерал?

– Гледай.

Сержантът слезе по няколкото стъпала, които го отделяха от Мънк, и застана под свода.

– Виждаш ли там, където е тоя благородник? – попита Мънк.

– Да, господин генерал.

– Виждаш ли тия две буренца?

– Виждам.

– В едното от тях има барут, а в другото куршуми; бих искал да се пренесат в малката паланка, която е на брега на реката и която утре възнамерявам да заема с двеста мускета. Ти разбираш, че тая поръчка е тайна; от нея може би зависи успехът на битката.

– О, господин генерал! – промърмори сержантът.

– Добре! Вържи двете буренца върху коня и ги придружи с двама души до къщата на тоя благородник, който е мой приятел; но гледай кой нищо да не знае.

– Аз бих минал през блатото, ако знаех някой път – каза сержантът.

– Аз зная един – обади се Атос. – Той не е широк, но е здрав, защото е построен на колове; ако внимаваме, ще преминем.

– Правете това, което ви заповяда тоя кавалер – рече Мънк.

– Охо, какви тежки буренца! – каза сержантът, като се опита да погигне едно от тях.

– Те тежат по четиристотин фунта всяко, ако съдържат това, което трябва да съдържат, нали, господине?

– Да, почти – отговори Атос.

Сержантът отиде за коня и за хората. Останал сам с Атос, Мънк му заговори за най-незначителни неща, като разглеждаше разсеяно гробницата. Щом чу тропота на копитата, той каза на Атос:

– Оставям ви с тия хора, господине, и се завръщам в лагера. Вие сте в безопасност.

– Значи ще ви видя още веднъж, милорд?

– Това е уговорено, господине, и с голямо удоволствие.

Мънк подаде ръка на Атос.

– Ах, милорд, ако вие искахте! – прошепна Атос.

– Шт! – рече Мънк. – Разбрахме се, господине, че няма да говорим вече за това.

Като се поклони на Атос, той се заизкачва и насред стълбата среща хората си, които вече слизаха в подземие. Той не се беше отдалечил и на двадесет крачки от абатството, когато в далечината се чу слабо и продължително изсвирване. Мънк наостри уши; но като не видя нищо, продължи пътя си. Тогава си спомни за рибаря и го потърси с очи, но рибарят беше изчезнал. Но ако беше гледал по-внимателно, щеше да види, че тоя човек, превит на две, пълзи като змия зад камъните и се скрива в мъглата, надвиснала съвсем ниско над блатото; щеше да види също така през мъглата гледка, която щеше да привлече вниманието му: мачтата на рибарската лодка, която беше променила мястото си и стоеше много близо до брега на реката.

Но Мънк не видя нищо и като мислеше, че няма от какво да се страхува, тръгна по пустото шосе, което водеше в лагера му. Само изчезването на рибаря му се стори странно и подозренията започнаха да го измъчват отново. Той предаде на Атос войниците, които биха могли да го придружат, а трябваше да измине още цяла миля по шосето, докато стигне в лагера.

Мъглата се сгъсти толкова, че на десет крачки не можеха да се видят предметите.

Тогава на Мънк се стори, че чува глухи удари на гребло в блатото от дясната му страна.

– Кой е там? – извика той.

Но никой не отговори. Тогава той вдигна ударника на пистолета си, извади си шпагата и ускори крачките, без да вика никого на помощ. Струваше му се, че е недостойно за него да вика на помощ, когато нямаше явна опасност.

XXVII НА ДРУГИЯ ДЕН

Беше седем часа сутринта: първите лъчи на деня осветяваха блата, в които слънцето се отразяваше като нажежено ядро, когато Атос се събуди, отвори прозореца на спалнята си, погледна към бреговете на реката и на около петнадесет крачки забеляза сержанта и хората, които снощи го бяха придружили. Те бяха пренесли буренцата у дома му и се бяха завърнали в лагера по дясната страна на шосето.

Защо тия хора бяха отишли в лагера, а сега се бяха завърнали? Ето въпросът, който изникна веднага в ума на Атос.

Вдигнал глава, сержантът сякаш чакаше минутата, когато благодарникът ще се покаже, за да го запита. Учуден, че ги вижда тук, когато снощи беше видял да се отдалечават, Атос не можа да не им изкаже учудването си.

– Тук няма нищо чудно, господине – отговори сержантът. – Вчера генералът ми заповяда да ви пазя и аз изпълнявам заповедта му.

– Генералът в лагера ли е? – попита Атос.

– Без съмнение, господине, защото вчера, когато се разделихте с него, видяхте, че той отиде в лагера.

– Е, добре, почакайте ме! аз ще отида там, за да кажа, че изпълнихте съвсем точно поръчката, и за да си взема шпагата, която вчера забравих на масата.

– Чудесно – каза сержантът, – ние сами искахме да ви помолим за това.

Атос забеляза израз на двусмислено добродушие в лицето на сержанта; но си помисли, че може би приключението в подземното е възбудило любопитството на този човек; затова не е чудно, че на лицето му се изписват чувства, с които е зает умът му.

Атос затвори грижливо вратите и даде ключовете на Гримо, настанил се под стълбата, която водеше в килера, където бяха скрити буренцата. Сержантът придружи граф дьо Ла Фер до лагера. Там чакаше нов отряд; той смени четиримата войници, които бяха придружили Атос.

Тоя нов отряд се командуваше от адютанта Дигби. По пътя той хвърляше такива обезкуражителни погледи на Атос, че французинът се питаше: защо днес са така бдителни и строги към него, когато вчера му даваха пълна свобода?

При все това той вървеше към главната квартира и потискаше в себе си забележките, които неволно му идваха наум, като гледаше хората и събитията. В палатката на генерала видя трима висши офицери: лейтенантът на Мънк и двама полковници. Атос позна шпагата си: тя лежеше на масата на същото място, където вчера я беше оставил.

Мито един от офицерите не беше виждал Атос, следователно нито един не го познаваше. Лейтенантът на Мънк запитва дали той благородник е същият, с когото генералът е излязъл от палатката.

– Да, ваша светлост, същият е – отговори сержантът.

– Но, струва ми се, аз не отричам тава – каза Атос високомерно. – А сега, господа, на свой ред ви питам: какво означават всички тия въпроси и особено тонът, с който ги задавате?

– Господине – отговори лейтенантът на Мънк, – ние задаваме тия въпроси, защото имаме право на това, а ако ги задаваме с тоя тон, повярвайте, тоя тон подхожда за положението ни.

– Господа – каза Атос, – вие не знаете кой съм, но трябва да ви кажа, че признавам тук за свой равен само генерал Мънк. Де е той? Заведете ме при него. Ако той иска да ме попита, аз ще му отговоря и по задоволителен начин за него, надявам се. Още веднъж питам, господа, де е генералът?

– Е, да му се не види, вие знаете по-добре от нас де е! – извика лейтенантът.

– Аз ли?

– Разбира се, вие.

– Господине, не ви разбирам – възрази Атос.

– Сега ще разберете, само говорете по-тихо, господине. Какво ви каза вчера генералът?

Атос се усмихна презрително.

– Тук не му е мястото да се усмихвате – сприхаво извика един от полковниците, – а да отговаряте.

– А аз ви обявявам, господа, че ще отговарям само в присъствието на генерала.

– Но вие сам знаете – каза същият полковник, – че искате нещо невъзможно.

– Вече два пъти се дава тоя странен отговор на изразеното от мене желание – забеляза Атос. – Не е ли тук генералът?

Атос запитва тъй чистосърдечно и с такъв простодушнo учуден вид, че тримата офицери се спогледаха. Лейтенантът взе думата сякаш с мълчаливото съгласие на другите двама офицери.

– Господине, вчера генералът се разделил с вас при абатството, нали? – попита той.

– Да, господине.

– И къде отидохте?

– Не е моя работа да ви отговоря, а на тия, които ме придружиха. Запитайте войниците си.

– Но ако желаем да запитаме вас?

– Тогава ще пожелая да ви отговоря, господине, че тук не съм подчинен на никого, че тук познавам само генерала и че ще отговоря само на него.

– Така да бъде, господине, но тъй като ние сме господарите, ние ще си присвоим правото на военен съвет, а когато ще стоите пред съдиите, ще трябва да им отговоряте.

Офицерите мислеха, че Атос ще се уплаши от тая заплаха; но по лицето на френския благородник се изписа само учудване и презрение.

– Шотландски или английски съдии ще ме съдят мене, поданик на френския крал, мене, който се намирам под покровителството на британската чест! Вие сте луди, господа! – каза Атос, като вдигна рамене.

Офицерите се спогледнаха.

– Значи вие твърдите, господине – казаха те, – че не знаете де е генералът?

– Вече ви отговорих на това, господине.

– Да, но отговорихте нещо невероятно.

– Все пак това е истината, господа. Хората с моето положение нямат навик да лъжат. Аз съм благородник, ви казах, и когато нося шпагата, която вчера от деликатност оставих тук на масата, където е и днес, никой не смее да ми казва това, което не искам да слушам. Днес съм без оръжие; ако вие твърдите, че сте мои съдии, съдете ме; ако сте само мои палачи, убийте ме.

– Но, господине... – с по-учтив тон започна лейтенантът, поразен от величието и хладнокръвието на Атос.

– Господине, аз дойдох да говоря поверително с вашия генерал по извънредно важни работи. Той ме прие, както приема малцина; за това можете да попитате войниците си. Значи ако ме прие така, генералът знаеше какво уважение се дължи на моя ранг. Вие не мислите, предполагам, че ще ви открия моите тайни и още по-малко неговите.

– Но най-после какво съдържаха тия буренца?

– Не зададохте ли тоя въпрос на войниците си? Какво ви отговориха?

- Че съдържали барут и куршуми.
- Откъде знаеха това? Навярно са ви казали.
- От генерала; но ние не се мамим тъй лесно.
- Пазете се, господине, вие изобличавате в лъжа не мене, а вашия началник.

Офицерите се спогледнаха отново. Атос продължи:

– Пред вашите войници генералът ми каза да чакам една седмица; че след една седмица ще ми даде отговора, който трябваше да ми даде. Нима избягах? Не, чакам.

– Той ви е казал да чакате една седмица ли? – извика лейтенантът.

– Да, господине, каза ми и ето доказателството: край устието на реката стои на котва моя шалупа; вчера аз можех да отида на нея и да отплавам. Обаче останах само за да изпълня желанието на генерала: негова светлост поиска да не заминавам, без да се видя с него, и ми определи свиждане след една седмица. И така повтарям ви, чакам.

Лейтенантът се обърна към другите двама офицери и каза ниско:

– Ако тоя благородник казва истината, още има надежда. Навярно генералът води някакви толкова тайни преговори, че е сметнал за неразумно да предупреди дори нас. Тогава наистина отсъствието му може да продължи една седмица.

След това се обърна към Атос и каза:

– Господине, вашето показание е извънредно важно. Можете ли да го повторите под клетва?

– Господине – отговори Атос, – аз винаги съм живял в такъв свят, където обикновената ми дума се е смятала за най-святата клетва.

– Но сега, господине, положението е много сериозно – в такова никога не сте изпадали. Става дума за спасението на цяла армия. Помислете си: генералът е изчезнал, ние го търсим. Естествено ли е изчезването? Дали не е извършено престъпление? Трябва ли да продължим докрай издирванията? Или трябва да чакаме търпеливо? В тая минута, господине, всичко зависи от това, което ще кажете.

– А, ако ме разпитвате така, господине, готов съм да разкажа всичко – отговори Атос. – Да, дойдох да приказвам поверително с генерал Мънк и да му поискам отговор по някои въпроси; да, генералът навярно не можеше да ми даде отговор преди сражението, което се чака, помоли ме да остана още една седмица в къщата, която обитавам, и обеща, че след една седмица ще се види с мене. Да, всичко това е истина – заклевам се в бога, който разполага с моя живот и с вашия.

Атос каза всичко това с такова величие, с такова тържественост, че

тримата офицери почти му повярваха. Но единият от полковниците реши да направи последен опит.

– Господине рече той, – макар че сега сме уверени в истината на казаното от вас, все пак във всичко това има чудна тайна. Генералът е много благоразумен човек, за да изостави армията си в навечерието на едно сражение, без да предупреди някого от нас. Колкото за мене, признавам си, неволно си мисля, че изчезването се дължи на някакво чудно събитие. Вчера тук Дойдоха да продават рибата си рибари чужденци; бяха настанени да ношуват в шотландския лагер, тоест на пътя, по който генералът вървеше с вас за абатството и по който тръгна назад. Единият от тия рибари придружаваше с фенер генерала. А тая сутрин и лодката, и рибарите бяха изчезнали, отнесени през нощта от отлива.

– Струва ми се – каза лейтенантът, – че всичко това е много естествено: тия хора не бяха пленници.

– Така е; но, повтарям, единият от тях светеше на генерала и господин в гробницата на абатството и Дигби твърдеше пред нас, че генералът подозирал тия хора в нещо лошо. Впрочем кой ще ни увери, че тия рибари не са били съучастници на господина и че след свършването на работата господинът, несъмнено храбър, не е останал, за да ни успокои с присъствието си и за да попречи на търсенията ни?

Тая реч направи впечатление на другите двама офицери.

– Господине – рече Атос, – позволете ми да ви кажа, че вашето разсъждение, много сериозно наглед, е неоснователно спрямо мене. аз съм останал, казвате вие, за да отклоня подозренията. Е, добре, напротив, аз започвам да се безпокоя като вас и ви казвам: Невъзможно е, господа, генералът да замине в навечерието на едно сражение, без да каже на никого нито дума. Да, във всичко това има нещо чудно; вместо да седите със скръстени ръце и да чакате, трябва да разгънете цялата си бдителност, цялата си дейност. аз съм ваш пленник, господа, под честна дума или другояче. Честта ми изисква да узнаете какво е станало с генерал Мънк, така че ако вие ми кажете: Заминете!, аз бих отговорил: Не, оставам. А ако вие попитате за мнението ми, бих прибавил: Да, генералът е жертва на някакъв заговор, защото ако е трябвало да напусне лагера, щеше да ми каже. Търсете, претърсете земята, претърсете морето. Генералът не е заминал или поне не е заминал по собствена воля.

Лейтенантът направи знак на другите офицери.

– Не, господине, не – каза той. – От своя страна, вие отивате много далече. Генералът не се подчинява на обстоятелствата, напротив, той сам ги управлява. Мънк е правил често това, което направи сега.

Следователно ние се тревожим напрасно; сигурно неговото отсъствие няма да продължи много; следователно от малодушие, за което генералът ще ни обвини в престъпление, да не разгласяваме за отсъствието му, което може да разстрои армията. Генералът ни дава най-голямо доказателство за доверието си; да се покажем достойни за него. Господа, най-дълбоко мълчание трябва да покрие това произшествие с непроницаемо було; ние ще държим господина под арест не защото се съмняваме, че е замесен в престъпление, а за да може да остане по-сигурно между нас тайната за отсъствието на генерала; ето защо до второ разпореждане господинът ще живее в главната квартира.

– Господа – възрази Атос, – вие забравяте, че нощес генералът даде на съхранение при мене неща, над които трябва да бдя. Поставете край мене каквато искате стража, оковете ме във вериги, ако обичате, но нека за затвор служи къщата, където живея. Когато се завърне, генералът ще ви укори, кълна ви се в благородническата си чест, че сте нарушили тая му заповед.

Офицерите се посъветваха и лейтенантът каза:

– Добре, господине; върнете се у дома си.

След това те изпратиха Атос със стража от петдесет души, която го затвори в къщата му, без да го изпуска нито за миг от очи.

Тайната се запази; минаваха часове, дни, а генералът не се завръщаше: нямаше никакви известия за него.

XXVIII КОНТРАБАНДНА СТОКА

Два дни след събитията, за които току-що разказахме, докато всяка минута в лагера чакаха генерал Мънк, който не се завръщаше, една малка холандска фелука с десет души хвърли котва край Шевенингенския бряг, почти на топовен изстрел от сушата. Нощта беше тъмна, нищо не се виждаше, приливът настъпваше в мрак: часът беше крайно удобен за сваляне на пътници и разтоварване на стоки.

Шевенингенският залив образува огромен полумесец; той не е дълбок и съвсем не е безопасен; ето защо в него спират само малки фламандски корабчета или ония холандски ладии, които рибарите изтеглят на пясъка по обли греди, както са правили древните, според думите на Вергилий. Когато вълната приижда, издига се и се удря в брега, не е много разумно съдовете да се приближават до него, защото когато вятърът е силен, те забиват нос в шуплестия пясък и след това могат да се измъкнат много мъчно от него. Сигурно затова от фелуката се отдели лодка веднага след като фелуката хвърли котва; в лодката се намираха осем моряци, а сред тях продълговат предмет, нещо като голям сандък или бала.

Брегът беше пуст: няколко рибари, които живееха в дюните, си бяха легнали. Единственият часовой, който пазеше брега (брегът се пазеше много слабо, защото до него не можеха да се приближат големи кораби), не можеше да последва напълно примера на рибарите – те бяха отишли да си легнат; но им подражаваше отчасти, защото спеше в будката си седнал, също тъй дълбоко, както те спяха в леглата си. На брега се чуваше само свиренето на нощния вятър, който вълнуваше храстите по дюните. Но хората в лодката бяха навярно недоверчиви: истинското безмълвие и явната самота не ги успокоиха. Затова лодката им, която приличаше на черна точка в океана, се плъзгаше безшумно; те почти не си служеха с греблата от страх да не бъдат чути и се приближиха до брега колкото се може повече.

Щом почувствуваха дъното, от лодката изскочи само един човек, след като даде къса заповед с глас, който показва навика да заповядва. В резултат на тая заповед няколко мускета заблестяха веднага при слабата светлина на морето, това огледало на небето, и продълговатата бала, за която говорихме вече и която сигурно съдържаше някакъв

контрабанден предмет, беше пренесена на сушата с безкрайни предпазни мерки. Веднага човекът, който слезе пръв на брега, затича диагонално към селото Шевенинген, като се насочи към най-близкия край на гората. Тук той потърси къщата, която ние видяхме вече между дърветата и нарекохме временно жилище, много скромно жилище на тъй наречения – от учтивост – крал на Англия.

И тук, както навсякъде, всички спяха; само едно голямо куче от породата на тия, които шевенингенките; рибари впрягат в колички, за да закарат рибата си в' Хага, започна да лае страшно, щом пред прозорците се чуха стъпките на непознатия. Пристигналият не само не се уплаши от кучето, но дори му се зарадва много, защото гласът му не беше може би достатъчен, за да събуди хората в къщата, а с такъв сериозен помощник! гласът му ставаше почти безполезен. И така, непознатият зачака силният и непрекъснат лай да си изиграе ролята и тогава се реши да извика. Като чу гласа му, кучето се разлая толкова силно, че веднага отвърте се зачу друг глас, който почна да го успокоява. После, когато кучето престана да лае, тоя едновременно слаб, немощен и учтив глас попита:

– Какво желаете?

– Искам да видя негово величество краля Чарлз II – отговори непознатият.

– Защо?

– Искам да говоря с него.

– Кой сте вие?

– А, пусто опустяло! Вие ме питате много; аз не обичам да разговарям през вратите.

– Кажете само името си.

– Още повече не обичам да казвам името си под открито небе; впрочем бъдете спокоен, няма да изям кучето ви и моля бога и то да бъде така съдържано към мене.

– Вие носите известия може би, нали, господине? – продължи гласът, търпелив и обичащ да разпитва, като че ли беше старешки.

– Да, донесох известия, и още какви! Каквито навярно не очаквате! Ще отворите ли, моля ви се, а?

– Господине – продължи старецът, – заклевам ви, кажете ми по чест и съвест, заслужават ли известията да будим краля?

– За бога, драги господине, отворете по-скоро; кълна ви се, вие няма да съжалявате за сторения от вас труд. Аз струвам толкова злато, колкото тежа, честна дума!

– Господине, все пак не мога да отворя, докато не ми кажете името

си.

– Значи трябва?

– Такава е заповедта на господаря ми, господине.

– Е, добре, ще ви кажа името си... Но предупреждавам ви, че няма да разберете нищо от него.

– Няма значение, все пак кажете го.

– Е, добре... Аз съм кавалерът д'Артанян.

– Ах, боже мой! – извика старецът от другата страна на вратата. – Господин д'Артанян! Какво щастие! Минаваше ми през ума, че познавам тоя глас.

– Охо, тук познават моя глас! – рече д'Артанян. – Това е много ласкателно.

– Да, да, познават го – отговори старецът, като отваряше вратата, – и ето ви доказателството.

И с тия думи той го въведе.

При светлината на фенера в ръката му д'Артанян позна упорития си събеседник.

– А, пусто да остане! – извика той. – Пари! Трябваше да се досетя веднага.

– Да, да, аз съм, Пари, драги господин д'Артанян Колко се радвам, че ви виждам пак!

– Добре казахте: колко се радвам! – рече д'Артанян, като стискаше ръцете на стареца. – Хайде, вие ще доложите на краля, нали?

– Но кралят спи, драги господине.

– Пусто да остане! Събудете го и той няма да ви се кара, задето сте го обезпокоили... Уверявам ви.

– Вие идвате от страна на графа, нали?

– От какъв граф?

– От граф дьо Ла Фер.

– От страна на Атос? Бога ми, не! Идвам от своя страна. Хайде, бързо, Пари, кралят! Трябва ми кралят!

Пари си помисли, че не бива да се противи повече; той познаваше д'Артанян много отдавна; знаеше, че макар и гасконец, той не обещава никога повече от това, което може да изпълни. Той премина по двора и градинката, успокои кучето, което сериозно искаше да вкуси мускетарско месо, и почука по капака на един прозорец в приземния етаж на един малък павилион.

Веднага едно малко куче, което живееше в тая стая, отговори на голямото куче, което живееше в двора.

„Нешастен крал! – каза си д'Артанян. – Ето телохранителите му! Впрочем все пак го пазят добре.“

– Кой е там? – попита кралят от дъното на стаята.

– Всемиловичи господарю, господин кавалерът д'Артанян ви носи известия.

В стаята се чу веднага шум; една врата се отвори и силна светлина заля коридора и градината.

Кралят работеше при светлината на лампа. Разхвърляни книжа лежах на писмената му маса; той пишеше черновката на едно писмо и многото задрасквания показваха, че полагаше голям труд за тая работа.

– Влезте, господин кавалере – каза той и се обърна. Но като видя рибаря, прибави: – Какво кавахте. Пари? Де е господин кавалерът д'Артанян?

– Пред вас е, всемиловичи господарю – отговори д'Артанян.

– В тоя костюм?

– Да. Вгледайте се в мене, всемиловичи господарю. Вие ме видяхте в предните стаи на крал Луи XIV, в Блоа, не ме ли познавате?

– Да, да, и дори си спомням, че съм ви много благодарен.

Д'Артанян се поклони.

– За мене беше дълг да постъпя така, щом узнах, че имам работа с ваше величество.

– Вие сте ми донесли известия?

– Да, всемиловичи господарю.

– Навярно от страна на френския крал?

– Бога ми, не, всемиловичи господарю – отговори д'Артанян – Ваше величество е забелязал там, че френският крал се занимава само със себе си.

Чарлз вдигна очи към небето.

– Не, не, всемиловичи господарю – продължи д'Артанян. – Аз донесох новини, които ви засягат лично. Но смея да се надявам, че ваше величество ще ги изслуша с известна благосклонност.

– Говорете, господине.

– Ако не се лъжа, всемиловичи господарю, ваше величество говори много в Блоа за затрудненото положение на работите си в Англия.

Чарлз се изчерви.

– Господине – каза той, – аз разказвах това само на френския крал...

– О, ваше величество се заблуждава – студено каза мускетарят. – Аз зная да говоря с кралете в нещастие; Ще кажа нещо повече: те говорят с

мене само тогава, когато нещастieto ги преследва; щом щастието им се усмихне, те ме забравят. Аз изпитвам към ваше величество не само най-голямо уважение, но и най-дълбока преданост, а това, повярвайте ми, всемилостиви господарю, това значи нещо. И тъй, като слушах как ваше величество се оплаква от съдбата, аз се убедих, че сте благороден, великодушен и знаете да понасяте нещастieto.

– Наистина – рече Чарлз учуден, – не зная кое трябва да предпочитам: вашата смела откровеност или вашето уважение.

– Вие ще изберете ей сега, всемилостиви господарю – отговори д'Артанян. – И така, ваше величество се оплакваше на брат си Луи XIV, че без хора и без пари е много трудно да се върне в Англия и да се възкачи отново на трона си.

Чарлз направи нетърпеливо движение.

– И че главната пречка на пътя му – продължи д'Артанян – е някакъв си генерал, командущ армиите на парламента, който играе там ролята на втори Кромуел. Ваше величество не каза ли това?

– Да, но повтарям ви, господине, че тия думи бяха само за ушите на краля.

– И вие ще видите, всемилостиви господарю, какво щастие е, че ги е чул лейтенантът на мускетарите му. Тоя неудобен за ваше величество човек беше, мисля, генерал Мънк. Добре ли съм чул името му, всемилостиви господарю?

– Да, господине; но повтарям, каква полза от тия въпроси?

– О, зная добре, всемилостиви господарю, че строгият етикет забранява да се задават въпроси на кралете. Надявам се, че ваше величество ще ми прости моята неучтивост. Ваше величество каза още, че все пак, ако може да го види, да поприказва с него, да застане лице срещу лице с него, непременно бихте възтържествували, било със сила, било с убеждение, над тая съвсем сериозна, съвсем непреодолима, съвсем действителна пречка, която стои на пътя ви.

– Всичко това е истина, господине; моята участ, моето бъдеще, моята неизвестност или моята слава зависят от тоя човек. Но какво целите с това?

– Ето какво: ако генерал Мънк ви пречи до такава степен, както казвате, полезно би било да бъде ваше величество избавен от него или пък той да бъде превърнат в съюзник на ваше величество.

– Господине, един крал, който няма нито армия, нито пари (тъй като сте чули разговора ми с брат ми), не може да направи нищо срещу човек като Мънк.

– Да, всемилостиви господарю, така мислехте, зная това, но за ваше щастие аз не мислех така.

– Какво искате да кажете?

– Че без армия и без милион аз направих това, което ваше величество смяташе, че може да направи само с една армия и един милион.

– Как! Какво казвате? Какво сте направили?

– Какво съм направил ли? Е, всемилостиви господарю, отидох там и залових тоя човек, който пречеше на ваше величество.

– В Англия?

– Точно така, всемилостиви господарю.

– Вие сте отишли в Англия и сте заловили Мънк?

– Да не би случайно да съм постъпил зле?

– Наистина, вие сте луд, господине!

– Съвсем не, всемилостиви господарю.

– Вие сте хванали Мънк?

– Да, всемилостиви господарю.

– Де?

– Посред лагера му.

Кралят потрепера от нетърпение и вдигна рамене.

– И като го хванах на шосето за Нюкасъл – каза д'Артанян просто, – донесох го на ваше величество.

– Донесли сте го при мене! – извика кралят възмутен от това, което смяташе за мистификация.

– Да, всемилостиви господарю – продължи д'Артанян със същия тон, – донесох ви го. Той е там, в един голям сандък, на който са пробити дупки, за да може да диша.

– Боже мой!

– О, бъдете спокоен, всемилостиви господарю, за него се полагат най-големи грижи. И така, той пристигна тук здрав и читав. Ще благоволи ли ваше величество да го види, да поприказва с него, или ще заповяда да го хвърлят във водата?

– О, боже мой! – повтори Чарлз. – О, боже мой! Истината ли казвате, господине? Не ме ли оскърбявате с някоя недостойна шега? Вие сте извършили тая безподобно смела и гениална постъпка! Невъзможно!

– Ваше величество ще ми позволи ли да отворя прозореца? – попита д'Артанян, като го отваряше.

Кралят не успя дори да каже да. Д'Артанян изсвири остро и продължително в нощната тишина и повтори три пъти изсвирването.

– Готово! – каза той. – Ей сега ще го донесат на ваше величество.

XXIX В КОЯТО Д'АРТАНЯН ЗАПОЧВА ДА СЕ СТРАХУВА, ЧЕ НЕГОВИТЕ ПАРИ И ПАРИТЕ НА ПЛАНШЕ СА ЗАГИНАЛИ БЕЗВЪЗВРАТНО

Кралят не можеше да се опомни от учудването си и гледаше ту усмихнатото лице на мускетаря, ту тъмния прозорец. Но преди да събере мислите си, осем моряци на д'Артанян (двама останаха да пазят лодката) донесоха в къщата продълговатия предмет, който в тая минута съдържаше съдбините на Англия. Пари го прие.

Преди да замине от Кале, д'Артанян беше поръчал в тоя град нещо подобно на мъртвешки ковчег, доста широк и доста дълбок, за да може човек да се обръща свободно в него. Дъното и страните, специално послани, образуваха доста меко легло, в което човек не можеше да умре от морското клатушкане. Малката решетка, за която д'Артанян говореше на краля, наподобяваща забрало на шлем, се намираще там, където беше лицето на пленника. Тя беше направена така, че при най-малкия вик можеше, като се натисне, да заглуши вика и дори да удуши викация.

Д'Артанян познаваше толкова добре и екипажа си, и пленника си, че по целия път се страхуваше само от две неща: или генералът ще предпочете смъртта пред това необикновено робство и ще накара да го удушат, като поиска да говори, или пазачите му ще се изкушат от обещанията на пленника и ще го сложат него, д'Артанян, в сандъка, на мястото на Мънк.

Ето защо д'Артанян прекара два дни и две нощи край ковчега насаме с генерала, предлагайки му вино и храна, които той отказваше, и опитвайки се непрекъснато да го успокои и да го увери, че няма нищо лошо да му се случи след това странно пленничество. Два пистолета на масата и голата шпага успокояваха д'Артанян относно нескромността на моряците.

Като пристигнаха в Шевенинген, той се успокои напълно. Хората му се страхуваха много от всяко сблъскване с крайбрежните жители. Впрочем той привлече на своя страна тоя, който му служеше морално за лейтенант и когото нарекохме Менвил. Този човек не беше съвсем прост и можеше да изгуби много повече от другите, защото имаше повече съвест. Той се надяваше, че службата при д'Артанян ще му открие

бъдеще, и затова беше готов да отиде по-скоро на явна смърт, отколкото да престъпи заповедта на началника. По тая причина, щом стигнаха до брега, именно на него д'Артанян повери сандъка и живота на генерала. Също така пак на него той заповяда да донесе сандъка с помощта на седемте души, щом чуе три изсвирвания. Ние видяхме, че лейтенантът изпълни заповедта.

Когато внесоха сандъка в къщата на краля, д'Артанян отпрати хората си с любезна усмивка и им каза:

– Господа, вие направихте голяма услуга на негово величество крал Чарлз II, който след месец и половина ще бъде крал на Англия. Вашето възнаграждение ще бъде удвоено. Вървете и ме чакайте на лодката.

Веднага всички тръгнаха с такъв шумен възторг, че уплашиха дори кучето.

Д'Артанян беше заповядал да внесат сандъка във вестибюла на краля. Сега той затвори най-грижливо вратата, отвори сандъка и каза на генерала:

– Господин генерал, приежете моите хиляди извинения; постъпките ми не бяха достойни за един човек като вас, добре зная това; но налагаше ми се да ме вземете за прост рибар. При това Англия е много неудобна страна за превози. Надявам се, че ще вземете всичко това под внимание. Но тук, господин генерал – прибави д'Артанян, – вие можете да станете и да ходите.

Той отрязва връзките, които стягаха ръцете на генерала. Мънк стана и седна с вид на човек, който чака смъртта.

Тогава д'Артанян отвори вратата в кабинета на Чарлз и му каза:

– Всемиловичив господарю, ето вашия неприятел, господин Мънк; аз си бях обещал да ви направя тая услуга. Тая работа се свърши, сега дайте заповедите си... Господин Мънк – прибави той, като се обърна към пленника, – вие сте пред негово величество крал Чарлз II, върховен господар на Великобритания.

Мънк вдигна към младия принц студено-стоическия си поглед и каза:

– Аз не познавам никакъв крал на Великобритания; аз не познавам дори тук никого, който да бъде достоен да носи името благородник, защото в името на Чарлз II един пратеник, когото взех за честен човек, ми постави безчестна клопка. Аз паднах в нея, толкова по-зле за мене. Сега вие, изкустителят – каза той на краля, – и вие, изпълнителят – каза той на д'Артанян, – запомнете това, което ще ви кажа: във ваша власт е тялото ми, вие можете да го убиете, дори ви съветвам да направите това,

защото никога няма да завладеете душата ми, нито волята ми. А сега не чакайте от мене нито дума, защото от тая минута няма да отворя повече уста дори за да викам. Казах.

Той изрече тия думи с дивата и непобедима решителност на най-закоравял пуританин. Д'Артанян погледна пленника си като човек, който знае цената на всяка дума и който определя тая цена по тона, с който е казана.

– Наистина – съвсем тихо каза той на краля – генералът е решителен човек; в продължение на два дни той не поиска да вземе хапка хляб, нито да глътне капка вино. Но тъй като от тая минута ваше величество решава участието му, аз си умивам ръцете, както е казал Пилат.

Прав, бледен и примирен със съдбата, Мънк чакаше с втрънен поглед и скръстени ръце. Д'Артанян се обърна към него.

– Вие разбирате чудесно – каза му той, – че изразите ви, много хубави впрочем, не могат да задоволят никого, нито дори вас самия. Негово величество искаше да приказва с вас, вие се отказвахте от свиждане. Защо сега, когато сте лице срещу лице, когато към това ви принуди сила, независеща от вашата воля, защо ни принуждавате към сурови мерки, които смятам за безполезни и безсмислени? Говорете, дявол да го вземе! Кажете поне едно не!

Мънк дума не продума, Мънк не извърна поглед, Мънк си поглаждаше мустаците със загрижен вид, който предвещаваше, че работите ще се объркат.

През това време Чарлз II беше изпаднал в дълбок размисъл. За първи път той се срещаше с Мънк, тоест с тоя човек, когото толкова желаше да види; и с дълбок поглед, който бог е дал на орлите и на кралете, той измери бездната на сърцето му.

Виждаше, че Мънк е решил по-скоро да умре, отколкото та говори; тук нямаше нищо необикновено от страна на такъв забележителен човек, на когото беше нанесена страшна рана. В същия миг Чарлз II взе едно от тия решения, за които обикновените хора залагат живота си, генералите – цялото си щастие, а кралете – кралствата си.

– Господине – каза той на Мънк, – в известно отношение вие имате пълно право. И така, аз не искам от вас да ми отговорите, а да ме изслушате.

Настъпи минутно мълчание: кралят гледаше Мънк, който оставаше безстрастен.

– Преди малко вие ми отправихте горчив укор, господине – каза кралят. – Казахте, че един от моите пратеници отишъл в Нюкасъл да ви

постави клопка и това между другото няма да бъде разбрано от господин д'Артанян, когото, виждате и на когото впрочем дължа искрена благодарност за великодушната му, за героичната му преданост.

Д'Артанян се поклони почтително. На Мънк и окоето не трепна.

– Господин д'Артанян – забележете, господин Мънк, аз не ви казвам това, за да се извинявам, – господин д'Артанян е отишъл в Англия по собствена подбуда, без корист, без заповед, без надежда, като истински благородник, какъвто е, за да направи услуга на един нещастен крал и за да прибави още един красив подвиг към многото извършени от него славни деяния.

Д'Артанян се изчерви малко и се покашля, за да скрие смущението си. Мънк не се помръдна.

– Вие не вярвате на думите ми, господин Мънк, нали? – продължи кралят. – Разбирам го това: такива доказателства за преданост са толкова редки, че е позволено да не им се вярва.

– Господинът не би бил прав, ако не ви вярва, всемилостиви господарю – извика д'Артанян, – защото ваше величество каза сега самата истина, такава истина, че навярно аз съм постъпил зле, като съм заловил генерала, защото това е неприятно на всички без изключение. В действителност, ако това е така, аз съм в отчаяние.

– Господин д'Артанян – каза кралят, като улови ръката на мускетаря, – повярвайте ми, вие ме задължихте повече, отколкото ако ми бяхте спечелили победа, защото вие ми открихте един непознат приятел, на когото вечно ще бъда благодарен и когото ще обичам винаги.

Кралят му стисна сърдечно ръката, поклони се на Мънк и прибави:

– И един неприятел, когото занаяпред ще ценя както трябва.

В очите на пуританина блесна светкавица, но само една и лицето му, осветено за миг от нея, придоби отново мрачното си безстрашие.

– И така, господин д'Артанян – продължи Чарлз, – ето какво щеше да се случи: господин граф дьо Ла Фер, когото познавате, замина за Нюкасъл...

– Атос! – извика д'Артанян.

– Да, това е прякорът му, струва ми се. Значи граф дьо Ла Фер замина за Нюкасъл и може би щеше да склони генерала на някаква конференция с мене или с някои от моите привърженици, ако вие насила не се бяхте намесили в преговорите.

– Пусто да остане! – каза д'Артанян. – Значи той е влизал в лагера същата вечер, когато аз се промъквах там с моите рибари...

Едва забележимо намръщване на Мънк показа на д'Артанян, че не

се беше излъгал.

– Да, да – промърмори той, – стори ми се, че виждам неговата фигура, че чувам неговия глас. Ай, да ме вземе дяволът! О, всемилостиви господарю, простете ми, аз мислех, че нареждам добре работите.

– Тук няма нищо лошо, господине – отговори кралят, – освен това, че генералът ме обвинява в поставянето на клопка, за което съвсем не съм виновен. Не, генерале, не с такова оръжие смятах да си служа срещу вас; скоро ще видите това. А дотогава, когато ви давам честната си дума на благородник, вярвайте ми, господине, вярвайте ми. Сега, господин д'Артанян, позволете да ви кажа една дума.

– Слушам на колене, всемилостиви господарю.

– Вие сте ми предан, нали?

– Ваше величество видя. Извънредно предан.

– Добре. Една дума е достатъчна от човек като вас. Впрочем при думата винаги има и дела. Генерале, моля да ме последвате. Елате с нас, господин д'Артанян.

Доста учуден, д'Артанян се приготви да се подчини. Чарлз II излезе, Мънк го последва, д'Артанян последва Мънк. Чарлз тръгна по пътя, по който беше дошъл при него д'Артанян, и скоро свежият морски вятър облъхна лицата на тримата нощни пътешественици. Чарлз отвори една малка вратичка и на петдесет крачки след нея те се намериха отново на дюните, срещу океана, който беше престанал да се надига и почиваше край брега като уморено чудовище.

Чарлз II вървеше замислен, с наведена глава и мушна ръка под мантията си. Мънк го следваше свободен, но не съвсем спокоен. Д'Артанян вървеше отзад с ръка върху дръжката на шпагата си.

– Де е лодката, която ви е докарала, господа? – запита Чарлз мускетаря.

– Там долу, всемилостиви господарю; седем души и един офицер ме чакат в нея.

– А, да, виждам! Лодката е изтеглена на пясъка; но вие сигурно не сте дошли с нея от Нюкасъл?

– О, не, всемилостиви господарю! Аз наех на своя сметка една фелука, която хвърли котва на топовен изстрел от дюните. С нея извършихме пътуването.

– Господине – каза кралят на Мънк, – вие сте свободен.

Колкото и твърда воля да имаше, Мънк не можа да задържи едно възклицание. Кралят кимна утвърдително с глава и продължи:

– Ние ще събудим един рибар от селото, който ще спусне лодката

си в морето още тая нощ и ще ви заведе, където му заповядате. Господин д'Артанян, когото виждате, ще придружи ваша светлост. Поверявам господин д'Артанян на вашата чест, господин Мънк.

Мънк измърмори от изненада, а д'Артанян въздъхна дълбоко. Кралят сякаш не забеляза това и почука по Дървената решетеста ограда, която заобикаляше къщурката на първия рибар, живеещ в дюните.

– Хей, Кейзер! – извика той. – Ставай!

– Кой ме вика? – попита рибарят.

– Аз, Чарлз, кралят.

– Ах, милорд! – извика Кейзер, като ставаше съвсем облечен от платното, в което спеше като в хамак. – С какво мога да ви услужа?

– Кейзер – каза Чарлз, – ти ще отплуваш веднага. Ето тоя пътник наема лодката ти и ще ти плати добре; обслужи го добре.

И кралят отстъпи няколко крачки, за да може Мънк да говори свободно с рибаря.

– Искам да се прехвърля в Англия – каза Мънк, който говореше толкова холандски, колкото за да се разбере.

– Веднага – отговори рибарят, – ей сегичка, ако искате.

– Дълго ли ще се стягаш за път? – попита Мънк.

– По-малко от половин час, ваша светлост. В тоя момент най-големият ми син се готви за отплаване, защото трябва да заминем на лов за риба в три часа сутринта.

– Е, разбрахте ли се? – попита Чарлз, като се приближи.

– Да, всемилостиви господарю, с изключение на цената – отговори рибарят.

– Това е моя работа – рече Чарлз. – Господинът е мой приятел.

При тая дума Мънк потрепери и погледна Чарлз.

– Добре, милорд – съгласи се Кейзер.

В тоя миг най-големият син на Кейзер, който се намираше на брега, затръби с рог.

– А сега вървете, господа! – каза кралят.

– Всемилостиви господарю – обади се д'Артанян, – нека ваше величество благоволи да ми отдели няколко минути. Аз наех хора; тъй като заминавам без тях, трябва да ги предупредя.

– Свирнете им – каза Чарлз усмихнато.

Д'Артанян свирна действително, докато Кейзер отговаряше на сина си; веднага дотичаха четири души, водени от Менвил.

– Ето ви добра сума по сметката – каза д'Артанян, като им даваше една кесия, която съдържаше две хиляди и петстотин ливри в злато. –

Вървете и ме чакайте в Кале: вие знаете къде.

И д'Артанян пусна с дълбока въздишка кесията в ръцете на Менвил.

– Как, вие се разделяте с нас? – извикаха моряците.

– За късо време – отговори д'Артанян – или за дълго. Кой знае? Но вие получихте вече две хиляди и петстотин ливри; сега получавате още толкова; следователно получихте всичко, което ви се следваше. И така, да се разделим, деца мои.

– А фелуката?

– Не се безпокойте за нея.

– Но там са всичките ни вещи.

– Вземете ги и веднага тръгнете.

– Слушаме, командире.

Д'Артанян се върна при Мънк и му каза:

– Господине, чакам заповедите ви, защото ние ще тръгнем заедно, освен ако компанията ми не ви е приятна.

– Напротив, господине – отговори Мънк.

– Хайде, господа, да се качваме! – викна синът на Кейзер.

Чарлз се поклони учтиво и с достойнство на генерала и му каза:

– Вие ще ми простите навярно ненавременната неприятност, която изпитахте, когато се убедите, че не съм виновен за нищо.

Мънк се поклони ниско, без да отговори. От своя страна Чарлз предпочете да не казва нито дума насаме на д'Артанян, но прибави високо:

– Още веднъж ви благодаря, господин кавалере, благодаря ви за услугите. За тях ще ви заплати господ бог, който, надявам се, запазва само за мене изпитанията и скръбта.

Мънк последва Кейзер и сина му и се качи заедно с тях на лодката.

Д'Артанян ги последва, като мърмореше:

– Ах, нещастни ми Планше, страхувам се много, че извършихме една лоша сделка!

XXX

АКЦИИТЕ НА ДРУЖЕСТВОТО ПЛАНШЕ И СЕ СЕ
ПОКАЧВАТ ОТНОВО ДО НОМИНАЛНАТА ЦЕНА

През време на пътуването Мънк говореше с д'Артанян само когато не можеше да се избегне разговорът. Например когато французинът закъсняваше за яденето, лошо ядене, което се състоеше от солена риба, сухари и хвойнова ракия, Мънк го викаше и му казваше:

– Да ядем, господине!

И нито дума повече. При важни случаи обикновено д'Артанян говореше малко и затова от краткостта на Мънк извади неблагоприятно предзнаменование за резултата на поръчението си. Впрочем той имаше много свободно време и непрекъснато се мъчеше да отгатне как Атос се е видял с Чарлз II, как с него са подготвяли тайно това пътуване, как най-после се е вмъкнал в лагера на Мънк; и клетият лейтенант на мускетарите си скубеше по косъм от мустациите всеки път, когато си мислеше, че навярно Атос беше кавалерът, който придружаваше Мънк в прословутата нощ на отвличането.

Най-после след две денонощия Кейзер, който изпълняваше всички заповеди на Мънк, спря на брега на мястото, определено от генерала. Това беше точно устието на малката река, край която Атос беше избрал жилището си.

Денят преваляше; хубавото слънце, подобно на нажежен стоманен щит, скриваше долния край на диска си под синята линия на морето. Фелуката продължаваше да плава напред, нагоре по реката, която на това място е доста широка; но нетърпеливият Мънк заповяда да спрат на брега и Кейзер го свали заедно с д'Артанян на тинестия бряг, в тръстиките.

Решил да се подчинява, д'Артанян вървеше след Мънк абсолютно както вързана мечка върви подир господаря си; но положението му го оскъряваше силно и той мърмореше съвсем ниско, че не заслужава да се служи на кралете и че най-добрият от тях не струва нищо.

Мънк вървеше с бързи крачки. Той сякаш не беше още уверен, че се намира отново на английска земя, а в далечината вече се виждаха ясно къщите на моряците и рибарите, пръснати по малката крайбрежна улица на това скромно пристанище.

Изведнъж д'Артанян извика:

– О, боже мой! Там гори къща. Мънк вдигна очи. Действително в една от къщите започваше пожар. Беше запален един малък навес до къщата и пламъкът лижеше вече покрива ѝ. Свежият вечерен вятър помагаше на пожара.

Двамата пътници ускориха крачките си, чуха силни викове и като се приближиха, видяха войници, които размахваха оръжията си и протягаха юмруци към запалената къща. Тия закани им бяха попречили да забележат приближаването на фелуката.

Мънк се опря внезапно и за първи път изказа мисълта си с думи.

– Ах! – рече той. – Това не са може би моите войници, а на Ламберт.

Тия думи съдържаха едновременно скръб, страх и укор, които д'Артанян разбра чудесно. Действително през отсъствието на генерала Ламберт можеше да е водил сражение, да е победил, да е разпръснал парламентаристите и да е заел с войската си мястото на Мънковата армия, лишена от предводителя си. При това предположение, което мина от главата на Мънк в ума на д'Артанян, мускетарят направи тоя извод:

„Ще се случи едно от двете: или Мънк е отгатнал и тогава тук има сто ламбертисти, тоест неприятели, които ще ме приемат чудесно, защото на мене дължат победата си; или нищо не се е променило и Мънк, зарадва, че е намерил лагера си на предишното място, няма да се покаже много безмилостен в репресалиите си.“

Като мислеха така, двамата пътници вървяха напред и се намериха сред малка група моряци, които гледаха тъжно горящата къща, но не смееха да кажат нищо, защото се страхуваха от заплахите на войниците. Мънк се обърна към един от тия моряци.

– Какво се е случило? – попита той...

– Господине – отговори морякът, като не позна в Мънк генерала, който се беше загърнал с дебело наметало, – в тая къща живееше чужденец и войниците почнаха да го подозират. Тогава те поискаха да влязат при него под предлог, че трябва да го заведат в лагера; но той не се уплаши от числеността им и каза, че ще убие първия, който се опита да прекрачи прага на вратата; и тъй като някакъв смелчага се спусна напред, французинът го просна на земята с един пистолетен изстрел.

– А, французин ли? – попита д'Артанян, като си потърка ръцете. – Добре!

– Как, добре? – рече морякът.

– Не, не, исках да кажа... Езикът ми се обърка.

– После, господине? Другите войници се разяриха като лъвове; стреляха над сто пъти с мускети по къщата; но французинът беше защитен от стената, и всеки път, когато искаха да влязат през вратата, получаваха по един куршум от лакея му, който стреля много точно! Всеки път, когато заплашваха прозореца, срещаха пистолета на господаря. Вижте, има седем убити.

– А, храбри ми съотечественико! – извика д'Артанян. – Чакай, чакай, идвам ти на помощ и ние ще се разправим с цялата тая сган!

– Един миг, господине – каза Мънк, – чакайте!

– Дълго ли?

– Не, колкото да задам един въпрос.

След това се обърна към моряка и с вълнение, което не можа да скрие въпреки цялото си самообладание, попита:

– Приятелю, моля ви се, на кого са тия войници?

– На кого искате да бъдат? Разбира се, на тоя бесен Мънк!

– Значи не е имало сражение?

– Какво ти сражение? Армията на Ламберт се топи като априлски сняг. Всички бягат при Мънк, офицери и войници. След една седмица Ламберт няма да има повече от петдесет души.

Рибарят беше прекъснат от нов залп срещу къщата и от нов пистолетен изстрел, който отговори на тоя залп и просна на земята най-смелия от нападателите. Гневът на войниците стигна връхната си точка.

Огънят се издигаше все по-високо и над къщата се виеха кълбета от пламъци и дим. Д'Артанян не можа да се сдържи повече.

– Пусто да остане! – каза той на Мънк, като гледаше накриво. – Вие сте генерал, а оставяте войниците си да палят къщите и да убиват хората! И гледате спокойно това, като си греете ръцете на огъня на пожара! Пусто да остане! Вие не сте човек!

– Търпение, господине, търпение! – рече Мънк усмихнато.

– Търпение! Търпение! Докато тоя храбър благородник бъде опечен, нали?

И д'Артанян поиска да се спусне.

– Останете, господине! – каза Мънк заповеднически.

И сам тръгна към къщата. Точно в това време един офицер се приближи до нея и каза на обсадения:

– Къщата гори, след един час ще бъдеш опечен! Има още време. Ако ни кажеш всичко, което знаеш за генерал Мънк, ще ти подарим живота. Отговаряй или, кълна се в свети Патрик...

Обсаденият не отговори. Навярно пълнеше пистолета си.

– Отидоха за подкрепление – продължи офицерът, – След четвърт час около къщата ще има сто души.

– Аз ще отговоря, когато всички се отдалечат – обади се французинът; – аз искам да изляза свободен, да отида сам в лагера или в противен случай убийте ме тук!

– Гръм и мълния! – извика д'Артанян. – Но това е гласът на Атос! Ах, мръсници!

И шпагата му блесна извън ножницата. Мънк го спря и сам се спря, а след това каза със звучен глас:

– Хей, какво става тук? Дигби, защо е тоя пожар? Защо са тия викове?

– Генералът! – извика Дигби и изпусна шпагата.

– Генералът! – повтори войниците.

– Е, какво чудно има тук? – рече Мънк със спокоен глас.

После, когато всички млъкнаха, той запита:

– Кой запали къщата? Войниците наведоха глави.

– Какво, аз питам и не ми се отговаря! – завика Мънк. – Какво, аз укорявам и никой не се оправдава! И пожарът продължава, струва ми се, а?

Веднага двадесетте души се спуснаха за кофи, делви, бъчви и се заловиха да гасят пожара също тъй усърдно, както минута преди това го разпалваха. Но преди всички д'Артанян постави стълба до стената на къщата, като викаше:

– Атос! Аз съм, аз, д'Артанян! Не ме убивайте, мили приятелю!

И след няколко минути стискаше графа в прегръдките си.

През това време Гримо с обикновеното си хладнокръвие разрушаваше укреплението в долния етаж и след като отвори вратата, застана спокойно на прага със скръстени ръце. Само като чу гласа на д'Артанян, изпусна възклицание от изненада.

Щом угасиха огъня, смутените войници се приближиха до генерала. Дигби вървеше начело.

– Генерале, простете ни – каза той. – Ние извършихме всичко това от любов към ваша светлост, мислехме, че сте изчезнали.

– Вие сте луди, господа. Изчезнал! Нима такъв човек като мене изчезва? Да не би случайно да не ми е позволено да отсъствам, ако намеря за добре, без да ви предупредя? Да не би случайно да ме вземате за обикновен гражданин? Нима един благородник, мой приятел, мой гост, трябва да бъде обсаден, сгашен, заплашен със смърт, защото върху него е паднало подозрение? Какво означава тая дума „подозрение“? Бог да

ме убие, ако не разстрелям всички, които тоя честен благородник не е изпратил на оня свят!

– Генерале – жално каза Дигби, – ние бяхме двадесет и осем души: осем загинаха.

– Позволявам на господин граф дьо Ла Фер да присъедини към тия осем и останалите двадесет – рече Мънк.

И подаде ръка на Атос.

– Идете всички в лагера – каза Мънк. – Господин Дигби, вие ще бъдете един месец под арест.

– Генерале...

– Това ще ви научи, господине, да действувате Друг път само по мои заповеди.

– Заповяда ми лейтенантът, генерале.

– Лейтенантът не може да ви дава такива заповеди и тогава той ще отиде под арест на ваше място, ако действително ви е заповядал да изгорите тоя благородник.

– Той не заповяда това, генерале; той заповяда да го заведем в лагера; но господин графът не искаше да ни последва.

– Аз не исках да ограбят къщата ми – каза Атос, като погледна многозначително Мънк.

– И добре сте направили... В лагера, ви казах! Войниците се отдалечиха с наведени глави.

– Сега, когато сме сами – рече Мънк на Атос, – бъдете тъй добър да ми кажете, господине, защо упорствувахте да останете тук? Вашата фелука е толкова близо...

– Чаках ви, генерале – отговори Атос. – Нали ваша светлост ми определи среща след една седмица?

Един красноречив поглед на д'Артанян показа на Мънк, че тия двама тъй храбри и тъй честни мъже не се бяха сговорили да го отвлекат. Той знаеше вече това.

– Господине – се обърна Мънк към д'Артанян, – вие имахте пълно право. Бъдете тъй добър и ме оставете да поприказвам една минута с господин граф дьо Ла Фер.

Д'Артанян се възползува от случая и отиде да се поздрави с Гримо.

Мънк поиска позволение от Атос да влезе в стаята му. Тя беше още пълна с дим и изпочупени предмети. Повече от петдесет куршума бяха минали през прозореца и бяха обезобразили стените. Вътре се намери маса, масилница и всичко необходимо за писане. Мънк взе перо, написа само един ред, подписа се, сгъна хартията, запечата писмото с

пръстена си, връчи посланието на Атос и му каза:

– Господине, занесете, ако обичате, това писмо на краля Чарлз II и заминете още сега, ако нищо не ви задържа тук.

– А буренцата? – попита Атос.

– Рибарите, които ме доведоха, ще ви помогнат да ги пренесете на фелуката. Ако е възможно, заминете след един час.

– Добре, генерале – рече Атос.

– Господин д'Артанян! – извика Мънк от прозореца.

Д'Артанян се качи бързо.

– Прегърнете приятеля си и се сбогувайте с него, господине, защото той се завръща в Холандия.

– В Холандия! – се провикна д'Артанян. – А аз?

– Вие сте свободен да го последвате, господине, но аз ви моля много да останете – каза Мънк. – Ще ми откажете ли?

– О, не, генерале, на вашите заповеди съм! Д'Артанян прегърна Атос и едва успя да се сбогува с него. Мънк ги наблюдаваше двамата. След това той проследи лично приготовленията за заминаването, пренасянето на буренцата във фелуката, качването на Атос в нея, а после улови подръка силно смаяния, силно развълнувания д'Артанян и го поведе към Нюкасъл. Докато вървеше подръка с Мънк, д'Артанян си шепнеше:

– Е, е, струва ми се, че акциите на дружеството Планше и съдружие се покачват отново!

XXXI

МЪНК СЕ ОБРИСУВА

Макар че очакваше много по-голям успех, все пак д'Артанян не разбираше много добре положението. Той мисли дълго и много за пътуването на Атос в Англия, за съюза на краля с Атос и за чудното преплитане на неговото намерение с намерението на граф дьо Ла Фер. Най-добре беше да се предостави на съдбата. Получи се глупава постъпка: д'Артанян извърши подвига, който искаше да извърши, но не получаваше никакви облаги от успеха. Всичко е изгубено, следователно нищо вече не се рискуваше.

д'Артанян пристигна с Мънк в лагера. Завръщането на генерала направи силно впечатление, защото го мислеха за загинал. Но Мънк със строгото си лице и леденото си държане сякаш питаше усърдните си офицери и възхитените си войници за причината на това ликуване. Лейтенантът го посрещна и му предаде какво безпокойство е причинило на всички заминаването му.

– Защо сте се безпокоили? – попита Мънк. – Нима съм длъжен да ви давам сметка?

– Но, ваша светлост, овците без пастир могат да се страхуват.

– Да се страхуват! – повтори Мънк със спокойния си и мощен глас. – Ах, господине, каква дума!... Бог да ме убие! Ако овците ми нямат зъби и нокти, отказвам се да им бъда пастир. А, вие се уплашихте, господине!

– За вас, генерале.

– Гледайте си работата; ако аз нямам ума, който господ изпращаше на Оливър Кромуел, имам тоя, който той ми е дал, и съм доволен от него, колкото и малък да е.

Офицерът не възрази; така Мънк наложи мълчание на хората си и всички останаха убедени, че той е извършил някакво важно дело или просто ги е изпитвал. Виждаше се, че те познаваха малко тоя добросъвестен и търпелив гений. Мънк, ако беше истински пуританин, трябваше да благодари горещо на своя светия, задето го беше избавил от сандъка на господин д'Артанян.

Докато ставаше всичко това, нашият мускетар не преставаше да си повтаря:

„Боже мой, направи така, че господин Мънк да няма толкова

самолюбие като мене; защото, обявявам, ако някой ме сложи в сандък с тая решетка на устата и ме вози така като теле през морето, аз бих запазил такъв неприятен спомен за жалкия си вид в сандъка, така бих се сърдил на тоя, който ме е затворил, така силно бих се страхувал да не видя на лицето му подигравателна усмивка или в държането му смешно подражание на положението ми в сандъка, че... дявол да го вземе, бих му забил нож в гърлото като награда за решетката и бих го заковал в един истински мъртвешки ковчег като спомен за фалшивия, в който киснах два дни.“

И д'Артанян беше искрен, като казваше това, защото нашият гасконец беше наистина много чувствителен. За щастие в ума на Мънк се въртяха други мисли. Той дума не продума за миналото пред плахия си победител, напротив, почти споделяше с него работата си, водеше го на някои разузнавания, навярно с цел да примири д'Артанян със себе си, което без съмнение желаше силно. Д'Артанян се държеше като най-опитен ласкател: възхищаваше се от цялата тактика на Мънк и реда в лагера му; шегуваше се весело над окопите на Ламберт, който (според думите му) напразно си правеше труда да прави лагер за двадесет хиляди души, докато му бяха достатъчни десет крачки земя за капрала и петдесетте души, които може би щяха да му останат верни.

Веднага след завръщането си Мънк се съгласи на свиждане, предложено му от Ламберт в навечерието и на което лейтенантите на Мънк бяха отговорили с отказ под предлог, че генералът е болен. Това свиждане не беше нито дълго, нито интересно. Ламберт попита за политическото верую на своя противник. Мънк отговори, че е напълно съгласен с мнението на мнозинството. Ламберт попита дали не ще е по-полезно да свършат разпратата си със съюз вместо със сражение. Мънк поиска една седмица, за да помисли. Ламберт не Посмя да му откаже, макар че когато тръгваше на поход, твърдеше, че веднага ще унищожи армията на Мънк. Ето защо, когато след това свиждане, нетърпеливо очаквано от привържениците на Ламберт, не последва нито мир, нито сражение, бунтовната армия на Ламберт (както предвидя д'Артанян) започна да предпочита добрата кауза пред лошата и парламента, колкото и да не бе зачитан, пред пищните, но нищожни намерения на генерал Ламберт.

Освен това си спомниха за добрите лондонски обеда, за изобилието от малцова бира и херес, с които гражданите гощаваха своите приятели, войниците. Войниците на Ламберт гледаха с ужас черния походен хляб, мътната вода на Туийд, прекалено солена за пиене, прекалено безсолна за готвене, и си казваха: „Няма ли да бъдем по-добре на другата страна?

Месото в Лондон не се ли пече за Мънк?“

Оттогава в армията на Ламберт се заговори само за бягство. Войниците се оставяха да бъдат увеличени от силата на принципите, които, като дисциплината, са необходима връзка, за да има цяло тяло, съставено с някаква цел. Мънк защитаваше парламента, Ламберт го нападнаше. Мънк желаше толкова да поддържа парламента, колкото и Ламберт, но той го написа на знамената си, така че всички от противната партия бяха принудени да напишат върху своите: „Бунт“, което звучеше лошо в пуританските уши. И така, войниците идваха от Ламберт при Мънк, както грешниците идват от Ваал при бога.

Мънк си направи сметката: ако на ден има по хиляда дезертъори, Ламберт ще се задържи двадесет дни. Но при падането тежестта и бързината се увеличават непрекъснато: първия ден имаше сто бегълци, втория – петстотин, третия – хиляда. Мънк мислеше вече, че е достигната средната величина. Но от хиляда числото на бегълците скочи на две, после на четири и след една седмица Ламберт, почувствувал, че не може да влезе вече в сражение, ако му предложат да се бие, реши благоразумно да вдигне през нощта лагера си, за да се завърне в Лондон и да изпревари Мънк, като си състави отново силна армия от остатъците на военната партия.

Но Мънк, свободен и необезпокояван от нищо, тръгна като победител право към Лондон, като увеличаваше армията си с всички хора, които сами не знаеха ясно към коя партия принадлежат. Той разположи лагера си в Бърнет, тоест на четири левги от столицата; парламентът го носеше на ръце, защото мислеше, че е намерил в него покровител; народът го чакаше – искаше знаменитият пълководец да се обрисова, за да го прецени. Сам д'Артанян не можеше да каже нищо за тактиката му. Той наблюдаваше и се възхищаваше. Мънк не можеше да влезе в Лондон с взето решение, без да предизвика там гражданска война. Той реши да изчака.

Внезапно въпреки общото очакване Мънк изгони военната партия от Лондон, настани се в старата част на града сред гражданите по заповед на парламента; после, в момент, когато гражданите викаха срещу Мънк, когато дори войниците обвиняваха началника си, Мънк, напълно уверен, че мнозинството е на негова страна, обяви на „парламентчето“, че трябва да се откаже от правата си, да вдигне обсадата и да отстъпи мястото си на правителство, което нямаше да се шегува. Мънк оповести тая декларация, опрян на петдесет хиляди шпаги, към които същата вечер с безумно радостни „ура“ се присъединиха петстотинте хиляди

жители на славния град Лондон.

Най-после, когато след тържеството си и шумните си пиршества по улиците народът търсеше с очи на кого да предаде властта, изведнъж узнаха, че от Хага е тръгнал един кораб, на който се намира Чарлз II и богатството му.

– Господа – каза Мънк на офицерите си, – аз отивам да посрещна законния крал. Който ме обича, да ме последва!

Бурни викове от възторг посрещнаха тия думи. Като ги чу, д'Артанян потрепера от удоволствие.

– Пусто да остане! – каза той на Мънк. – Това е смело, господине.

– Вие ще ме придружите, нали? – попита Мънк.

– Не ще и дума, генерале! Но кажете ми, моля ви се, какво написахте с Атос, тоест с господин граф дьо Ла Фер... помните... в деня на нашето пристигане?

– Аз нямам тайни от вас – отговори Мънк. – Написах само тия думи: „Всемиловичив господарю, чакам ваше величество след шест седмици в Дувър“.

– А, тогава няма да кажа, че това е смело – рече д'Артанян. – Ще кажа, че е добре изиграно. Смел ход!

– Вие ги разбирате тия работи – отвърна Мънк. Това беше единственото загатване на генерала за пътешествието му в Холандия.

XXXII

КАК АТОС И Д'АРТАНЯН СЕ СРЕЩНАХА ОТНОВО В СТРАННОПРИЕМНИЦАТА „ЕЛЕНОВ РОГ“

Английският крал влезе с голяма тържественост в Дувър, после в Лондон. Той повика братята си; доведе майка си и сестра си. Англия беше толкова дълго време предоставена сама на себе си, тоест на тиранията, посредствеността и безразсъдството, че завръщането на краля Чарлз II, впрочем познат на англичаните само като син на човека, на когото бяха отсекли главата, беше празник за трите съединени кралства. Ето защо всички тия благопожелания, всички тия възторжени викове, които придружаваха завръщането му, поразиха така младия крал, че той се наведе към ухото на Джек Йоркски, по-малкия си брат, и му каза:

– Наистина, Джек, наша грешка е, струва ми се, че тъй дълго време отсъствахме от една страна, където толкова ни обичат.

Шествието беше великолепно. Чудното време благоприятствуваше за тържествеността. Чарлз стана като по-преди млад, като по-преди весел; изглеждаше преобразен; сърцата му се усмихваха като слънцето.

В тая шумна тълпа от ласкатели и обожатели, които сякаш бяха забравили, че са водили на ешафода в Уайтхол бащата на новия крал, един човек, облечен като лейтенант на мускетари, гледаше с лека насмешка ту народа, който ревеше от възторг, ту Чарлз II, който се преструваше на трогнат и се кланяше – особено на жените: техните букети падаха под краката на коня му.

– Колко хубав занаят е да бъдеш крал! – си казваше тоя човек, който толкова се беше загледал и толкова се беше замислил, че се спря насред пътя, когато шествието минаваше. – Наистина ето един крал, обсипан със злато и диаманти като Соломон, изпъстрен с цветя като пролетна поляна; той ще гребе с шепи от огромната хазна, в която неговите поданици, сега много верни, а по-преди много неверни, са му събрали купища злато. Сега просто го затрупват с букети, а ако се беше явил преди два месеца, щяха да го обсипят с толкова гюллета и куршуми, с колкото цветя го обсипват сега. Положително от значение е да си се родил знатен – не искам с това да обидя незнатните, които, както твърдят, не отдават значение на това, какви са се родили.

Шествието продължаваше да минава; заедно с краля се отдалечиха и възторжените викове по посока на двореца; но блъсканицата не намаляваше за нашия офицер.

– Пусто да остане! – продължаваше нашият философ. – Всички тия хора ме настъпват по краката и почти не ме поглеждат или по-скоро не ме смятат за нищо, защото са англичани, а аз съм французин. Ако запитат всички тия хора: „Какво е д'Артанян?“, те ще отговорят: „Nescio vos“. Но ако им кажат: „Ето кралят минава! Ето господин Мънк минава!“, те ще си раздерат гърлото да викат: „Да живее кралят! Да живее господин Мънк!“ Все пак – продължаваше той, като изпращаше с присъщия му лукав и понякога горд поглед отдалечаващата се тълпа, – все пак помислете малко, добри хора, какво е извършил вашият крал Чарлз, какво е извършил господин Мънк и после си спомнете какво е извършил горкият непознат, наричан д'Артанян. Наистина вие не знаете какво е извършил, защото той е непознат, а това ви пречи може би да разсъждавате. Но хайде де, какво значение има това! То не пречи на Чарлз II да бъде велик крал, макар че прекара дванадесет години в заточение, а на господин Мънк да бъде велик пълководец, макар че извърши пътешествие до Холандия в сандък. И така, щом е общопризнато, че единият е велик крал, а другият – велик пълководец, да викаме: „Hurrah for the king Charles II! Hurrah for the captain Monck!“¹⁵

И гласът му се сля с хилядите гласове на зрителите, дори ги заглуши за минута. За да изтъкне повече своята преданост, той си свали шапката и я размаха. Някой го улови за ръката точно по средата на излятелния му лоялизъм (така се наричаше през 1660 година това, което днес се нарича роялизъм).

– Атос! – извика д'Артанян. – Вие тук? И двамата приятели се прегърнаха.

– Вие тук – продължи мускетарят – и като се намирате тук, не сте сред всички придворни, мили графе? Какво! Вие, героят на празника, вие не яздите от лявата страна на негово величество реставрирания крал, както господин Мънк язди от дясната му страна! Наистина, съвсем не разбирам нито вашия характер, нито характера на принца, който ви е толкова задължен.

– Вие се шегувате, мили д'Артанян – отговори Атос. – Никога ли няма да се отучите от тоя лош навик?

15. Hurrah for the king Charles II Hurrah for the captain Monck (англ.) – Ура за краля. Чарлз II! Ура за пълководца Мънк. – Б. пр.

- С една дума, не сте в свитата, а?
- Не съм в свитата, защото не поисках да бъда в нея.
- А защо не поискахте?
- Защото не съм нито пратеник, нито посланик, нито представител на френския крал и не е редно да се показвам така при друг крал, който не е мой господар.
- Пусто да остане! Вие се показвахте при покойния крал, баща му.
- Това е друго нещо, приятелю: онзи беше на път да умре.
- И все пак това, което направихте за тоя...
- Направих го, защото трябваше да го направя. Вие знаете обаче, че не обичам излагането на показ. Нека кралят Чарлз II, който няма вече нужда от мене, да ме остави сега на мира и в сянка – това е всичко, което искам от него.

Д'Артанян въздъхна.

– Какво ви е? – попита Атос. – Сякаш това щастливо завръщане на краля в Лондон ви опечалява, приятелю мой, вие, който направихте за негово величество поне толкова, колкото и аз.

– Нали – запита д'Артанян с гасконския си смях, – нали и аз направих много за негово величество, макар че не подозират това?

– О, да! – извика Атос. – И кралят знае това, приятелю мой.

– Знае ли? – рече мускетарят горчиво. – Ей богу, не подозирах това и дори в тая минута се мъчех да го забравя.

– Но той няма да забрави, приятелю мой, уверявам ви.

– Казвате ми това, за да ме утешите малко, Атос.

– Да ви утеша... за какво?

– Пусто да остане, за всички разходи, които направих. Аз се разорих, приятелю мой, разорих се за възстановяването на тоя млад принц, който преди малко подскачаше на кулестия си кон.

– Кралят не знае, че сте се разорили, приятелю мой; но знае, че ви е много задължен.

– Това ще ми помогне ли с нещо, Атос? Кажете! Все пак аз ви отдавам справедливост, вие работихте благородно. Но всъщност аз доведох до благополучен край всичките ви планове, точно аз, макар че наглед попречих на успеха им. Следвайте моята мисъл: вие не бихте убедили може би генерал Мънк с доводи и кротост, докато аз се отнесох тъй жестоко с него, с тоя мил генерал, че доставих на вашия принц случай да се покаже великодушен; това великодушие му беше вдъхнато от щастливата ми грешка; за великодушието Мънк заплати на Чарлз, като му върна трона.

– Всичко това, мили приятелю, е самата истина – отговори Атос.

– Е, добре, макар че е самата истина, не по-малко вярно е, мили приятелю, че аз ще се завърна силно обичан от господин Мънк, който цял ден ме нарича *my dear captain*¹⁶, макар че съвсем не съм му нито мил, нито капитан и силно ценен от краля, който е вече забравил името ми; не по-малко вярно е, казвам, че аз ще се завърна в хубавото ми отечество, проклинан от войниците, които примамих с обещания за тлъста награда, проклинан от добрия Планше, на когото взех част от богатството му.

– Как така? Какво общо има Планше с всичко това?

– Ето какво, мили мой: господин Мънк си въобразява, че е повикал този натруфен, усмихнат и обожаван крал, вие си въобразявате, че сте го подкрепили, аз си въобразявам, че съм го довел обратно, народът си въобразява, че го е извоювал отново, самият той си въобразява, че е постигнал целта си с преговори. Но всичко това не е истина: Чарлз II, крал на Англия, Шотландия и Ирландия е възстановен на трона си от един френски бакалин, който живее на улица де Ломбар и се нарича Планше. Ето какво значи величие! „Суета! – казва светото писание. – Суета! Всичко е суета!“

Атос не можа да се въздържи да не се засмее.

– Мили д'Артанян – каза той, като му стисна приятелски ръката, – нима престанахте да бъдете философ? Нима не сте доволен, че ми спасихте живота, като пристигнахте толкова навреме с Мънк, когато тия проклетите парламентаристи искаха да ме изгорят жив?

– Хайде, хайде, вие си я бяхте заслужили донякъде тая клада, мили графе! – каза д'Артанян.

– Как! Задето спасих милиона на краля Чарлз ли?

– Какъв милион?

– А, наистина, вие не знаете нищо за него, приятелю мой; но не трябва да ми се сърдите, това не беше моя тайна. Думата „Remember!“ , която каза кралят Чарлз върху ешафода...

– И която значи „помни“, нали?

– Точно така. Тая дума значеше: „Помни, че в подземията на Нюкасъл е скрит един милион и че този милион принадлежи на моя син“.

– А, сега разбирам. Но разбирам също така – и това е още по-ужасно, – че всеки път, когато си помисли за мене, негово величество Чарлз II ще си каже: „Тоя човек за малко щеше да стане причина да изгубя

16. *My dear captain* (англ.) – Мой мили капитане. – Б. пр.

короната си. За щастие аз бях великодушен, благороден, пълен с присъствие на духа.“ Ето какво ще каже за мене и за краля младият благородник с много износена черна дреха, който в замъка Блоа с шапка в ръка ме питаше дали ще бъда тъй добър да го пусна при френския крал.

– Д'Артанян, д'Артанян! – рече Атос, като сложи ръка върху рамото на мускетаря. – Вие не сте справедлив.

– Имам право за това.

– Не, защото не знаете бъдещето.

Д'Артанян погледна втренчено приятеля си и се разсмя.

Наистина, мили ми Атос – каза той, – у вас се срещат великолепни изрази, които съм чувал само от вас и от господин кардинала Мазарини.

Атос трепна.

– Извинете – продължи д'Артанян със смях, – извинете, ако ви обиждам. Бъдещето! Тю! Колко хубави са думите, които обещават много! Колко добре изпълват устата, когато в нея няма друго нещо! Пусто да остане! След като съм срещал толкова обещаващи думи, кога ще срещна една, която дава? Но да оставим това – продължи д'Артанян. – Какво правите тук, мили ми Атос? Да не сте ковчезник на краля?

– Как, ковчезник на краля ли?

– Да, тъй като притежава един милион, кралят има нужда от ковчезник. Френският крал, който няма пукната пара, има суперинтендант на финансите, господин Фуке. Наистина в замяна на това господин Фуке има доста милиони.

– О, нашият милион хвъркна отдавна – каза Атос и се засмя на свой ред.

– Разбирам: той се е превърнал в атлаз, скъпоценни камъни, кадифе и различни по вид и цвят пера. Всички тия принцове и всички тия принцеси имаха голяма нужда от шивачи и шивачки... Е, Атос, помните ли колко похарчихме, за да се екипираме, когато отивахме за Ла Рошел и искахме да влезем там също на коне? Две или три хиляди ливри, бога ми! Но една кралска дреха е много по-разкошна и трябва милион само за купуването на плата. Кажете, Атос, ако не сте ковчезник, добре ли сте поне в двора?

– Честна дума на благородник, сам не зная – отговори Атос просто.

– Хайде де, не знаете ли?

– Не; не съм виждал краля от Дувър.

– Значи той е забравил и вас, пусто да остане! Много приятно!

– Негово величество има толкова работи!

– О! – извика д'Артанян с една от тия духовити гримаси, които

само той знаеше да прави. – Ето, заклевам се в честта си, че започвам да обичам отново монсеньор Джулио Мазарини. Как, мили Атос, кралят не ви е виждал?

– Не.

– И вие не се разгневихте?

– Аз! Защо? Нима вие си въобразявате, мили д'Артанян, че аз действувах така заради краля? Че аз не познавах този млад човек. Защищавах баща му, защото представляваше монархическата власт, свещена за мене, и започнах да служа на сина все от любов към нея. Впрочем баща му беше достоен рицар, крайно благороден човек, помните ли?

– Наистина добър и отличен човек; води окаян живот, но умря във величие.

– Е, добре, мили д'Артанян, тогава разберете това: на този крал, на този сърцат човек, на този приятел на мисълта ми, ако смея да кажа така, аз се заклев в последната минута на живота му да запазя вярно тайната за съкровището, което трябваше да предам на сина му, за да му помогна в случай на нужда. Този млад човек дойде при мене; разказа ми за крайната си нужда, като ме смяташе само за жив спомен на баща си; аз изпълних за Чарлз II това, което бях обещал на Чарлз I, нищо повече. Следователно няма никакво значение за мене дали е благодарен, или не. Аз направих на себе си услуга, а не на него, свалих от себе си тая отговорност.

– Винаги съм казвал – рече д'Артанян с въздишка, – че безкористите е най-хубавото нещо на света.

– Е, добре, мили приятелю – забеляза Атос, – самият вие не сте ли в същото положение като мене? Ако разбрах добре думите ви, вие сте се трогнали от нещастieto на този млад човек; вие постъпихте много по-хубаво от мене: не бяхте абсолютно с нищо задължен към сина на мъченика, а аз трябваше да изпълня дълга си. Вие не трябваше да му заплатите скъпоценната капка кръв, която падна на челото ми от пода на ешафода му. Карало ви е да действувате само сърцето, благородното и добро сърце, което се крие у вас под привидния ви скептицизъм, под саркастичната ви ирония; вие вложихте богатството на един слуга, вашето може би – почти съм уверен в това, благодетелни скъпернико! – и не се признава вашата жертва. Какво значение има? Искате ли да върнем парите на Планше? Разбирам желанието ви, приятелю мой: неприлично е един благородник да взема назаем от подчинения си, без да му върне капитала заедно с лихвите. Е добре, аз ще продам замъка Ла Фер, ако трябва, или ако това е много, някоя малка ферма. Вие ще платите на Планше и

бъдете уверен, че в хамбарите ми ще остане още доста жито за нас двамата и за Раул. По такъв начин, приятелю, вие ще бъдете задължен само на себе си и – добре ви познавам – ще ви бъде приятно да си казвате: „Аз създадох един крал“. Така ли е?

– Атос, Атос – каза д'Артанян замислено, – казвал съм ви вече, че когато станете абат, ще дойда да слушам проповедите ви; когато ми кажете, че има ад, пусто да остане, ще ме е страх от огъня и вилите. Вие сте по-добър от мене или по-скоро по-добър от всички хора, а в себе си признавам само едно достойнство: не съм завистлив. Освен тоя порок, бог да ме убие, както казват англичаните, аз имам всички други.

– Аз не познавам никого, който би можал да се сравни с д'Артанян – възрази Атос. – Но ето че пристигнахме незабелязано до къщата, в която живея. Искате ли да се отбием при мене, приятелю мой?

– Е, но това е, струва ми се, странноприемницата „Еленовият рог“? – извика д'Артанян.

– Признавам си, приятелю, че нарочно я избрах. Обичам старите познати, обичам да сядам на това място, на което се отпуснах, капнал от умора, убит от отчаяние, когато се завърнахте на 31 януари вечерта.

– След като открих жилището на маскирания палач, нали? Да, това беше ужасен ден!

– Тогава елате – каза Атос, като го прекъсна.

Те влязоха в залата, която някога беше обща. Изобщо странноприемницата и особено тая обща зала бяха претърпели големи промени; някогашният съдържател забогатя толкова много, че затвори заведението и превърна тая зала, за която говорим, в склад за колониални стоки. Всички останали стаи на къщата даваше напълно мебелирани на чужденци.

С неизразимо вълнение д'Артанян позна всички мебели в тая стая на първия етаж и дори географската карта, която Портос изучаваше с такава любов в свободното си време.

– Единадесет години оттогава! – извика д'Артанян. – Пусто да остане! Струва ми се, че е минал цял век.

– А на мене ми се струва, че е минал един ден – каза Атос. – Разбирате ли, приятелю мой, каква радост чувствавам при мисълта, че сте тук с мене, че стискам ръката ви, че мога да захвърля надалече шпагата и ножа и да се заловя без недоверие с тая бутилка херес. О, не бих можал да ви изразя тая радост, ако нашите двама приятели седяха тук край масата, а Раул, любимият ми Раул, стоеше на прага и ни гледаше с големите си блестящи и кротки очи!

– Да, да – каза д'Артанян силно развълнуван, – това е истина. Особено съм съгласен с първата част на вашата мисъл: приятно е да се усмихваме на същото място, където напълно основателно треперехме, като мислехме, че всеки миг господин Мордаунт може да се появи на прага.

В този миг вратата се отвори и д'Артанян, колкото и да беше храбър, не можа да не потрепери. Атос го разбра и каза усмихнато:

– Това е нашият хазяин, който ми носи някакво писмо.

– Да, милорд – каза добрякът, – наистина нося писмо за ваша светлост.

– Благодаря – рече Атос и взе писмото, без да го погледне. – Кажете, драги хазяине, не познавате ли господина?

Старецът вдигна глава и внимателно погледна д'Артанян.

– Не – отговори той.

– Това е един от тия приятели – продължи Атос, – за които ви говорих и които живееха тук с мене преди единадесет години.

– О, тук живяха толкова чужденци! – забеляза старецът.

– Но ние живеехме тук на 30 януари 1641 година – прибави Атос, като мислеше, че с това пояснение ще раздвижи ленивата памет на съдържателя.

– Възможно е – отговори той усмихнато, – но толкова време мина оттогава!

Поклони се и излезе.

– Благодаря! – каза д'Артанян. – Вършете подвизи, правете революции, опитвайте се да дълбаете името си по камъните или бронза с остри шпаги, има неща, които са по-непокорни, по-твърди, по-безпаметни от желязото, бронза и камъните: това е старият череп на всеки съдържател, забогатял в търговията си. Той не ме познава! Е, а аз наистина бих го познал!

Атос разпечата писмото, като се усмихваше.

– А! – каза той. – Писмо от Пари.

– Охо! – рече д'Артанян. – Четете, приятелю, четете! То сигурно съдържа нещо ново.

Атос поклати глава и прочете:

„Господин графе

Кралят забеляза с най-голямо съжаление, че не се намирахте при него днес при тържественото му влизане. Негово величество ми поръча да ви пиша за това и да ви помоля да си спомните за

него. Негово величество ще чака ваша светлост довечера в двореца Сейнт Джеймс между девет и единадесет часа.

С истинско почитание, господин графе, имам чест да бъда ваш най-смирнен и най-покорен слуга
Пари.“

– Вие виждате, мили ми д'Артанян – каза Атос, – че не трябва да се съмняваме в добрината на кралете.

– Не се съмнявайте, имате право – отвърна д'Артанян.

– О, мили, скъпи приятелю, простете ми! – прибави Атос, от когото не се изплъзна едва доловимата горчивина на д'Артанян. – Нима оскърбих, без да искам, най-добрия си приятел?

– Вие сте луд, Атос! Аз ще ви заведа дори до двореца, разбира се, до вратата; тъкмо ще се поразходя.

– Вие ще влезете заедно с мене, приятелю мой. Аз искам да кажа на негово величество...

– Няма нужда! – извика д'Артанян с истинска непресторена гордост. – Лошо е да проси човек, но още по-лошо е да проси чрез другите. Да вървим, приятелю мой, разходката ще бъде много приятна; по пътя ще ви покажа къщата на господин Мънк, който ме прибра при себе си: хубава къща, ей богу! Знаете ли, повече сметка има да бъде човек генерал в Англия, отколкото маршал във Франция!

Атос тръгна, опечален силно от престорената веселост на д'Артанян.

Целият град ликуваше; двамата приятели срещаха непрекъснато ентусиазирани хора, които в опиянението си ги караха да викат: „Да живее добрият крал Чарлз!“ Д'Артанян отговаряше с мърморене, а Атос с усмивка. Така пристигнаха до къщата на Мънк, край която, както казахме, трябваше да минат действително, за да отидат до двореца Сейнт Джеймс.

По пътя Атос и д'Артанян говориха малко, защото ако бяха говорили, щяха да си кажат много неща. Атос мислеше, че ако заговори, ще изкаже по тоя начин радостта си, която ще оскърби приятеля му. А д'Артанян се страхуваше от своя страна, че ако заговори, в думите му ще проличи горчивина, която ще смути Атос. Това беше своеобразно съперничество на мълчание между радостта и лошото настроение. Д'Артанян не можа да се сдържи и поиска да си почеше езика.

– Помните ли, Атос – каза той, – онова място в мемоарите на д'Обинь, където тоя предан слуга, гасконец като мене, беден като мене – и

едва не казах храбър като мене – разказва за прекаленото скъперничество на Анри IV? Баща ми казваше винаги, спомням си това, че господин д'Обинье е лъжец. Но все пак вижте как цялата низходяща линия на великия Анри прилича на него в това отношение!

– Моля ви се, д'Артанян, френските крале скъперници? – извика Атос. – Вие сте луд, приятелю мой!

– О, вие не признавате никога недостатъци в другите, защото сам сте съвършен. Но всъщност Анри IV беше скъперник. Луи XIII, синът му, беше също скъперник; ние знаем нещо за това, нали? У Гастон тоя порок се разви до немай-къде; затова го мразеха всички околни. Анриет, горката, беше скъперница по принуда: тя не ядеше всеки ден и не топлеше стайте си всяка зима; и даде пример на сина си Чарлз II, внук на великия Анри IV, който е скъперник като майка си и като дядо си. Какво, добре ли изложих родословието на скъперниците?

– Д'Артанян, приятелю мой – извика Атос, – вие сте много строг към тая порода орли, която се казва Бурбони.

– А, забравих най-добрия... другия внук на беарнеца, Луи XIV, бившия ми господар. Но надявам се, че той е скъперник: той не поиска да даде назаем един милион на брат си Чарлз! Добре! Виждам, че почвате да се сърдите. За щастие ето ни край къщата ми или по-скоро край къщата на моя приятел господин Мънк.

– Мили д'Артанян, вие не ме сърдите, а опечалявате; жестоко е наистина да видиш човек не в положението, на което той има право по заслугите си; но струва ми се, мили приятелю, че вашето име блести не по-малко от най-знаменитите имена във военното дело и в дипломацията. Кажете ми дали Люиновци, Белгардовци и Басомпиеровци са заслужили като нас богатството и почестите; вие имате право, хиляди пъти право, приятелю мой.

Д'Артанян въздъхна и поведе приятеля си в къщата на генерал Мънк.

– Позволете – каза той, – ще оставя кесията си у дома; ако в тълпата ловките лондонски крадци, които се славят дори в Париж, ми задигнат остатъка от нещастните ни екюта, не ще мога да се върна вече във Франция. Впрочем весел заминах от Франция, а още по-весел се завръщам там, защото всичките ми някогашни предубеждения към Англия възкръснаха, придружени от много други.

Атос не отговори нищо.

– И така значи, мили приятелю – каза му д'Артанян, – една минута, и ще дойда с вас. Зная, че бързате да отидете там да получите наградите

си, но вярвайте ми, ѝ аз бързам не по-малко от вас да се наслаждавам на вашата радост, макар и отдалече... Почакайте ме. Д'Артанян преминаваше вече вестибула, когато един човек, полулакей-полувойник, който изпълняваше у Мънк длъжността портиер и пазач, спря нашия мускетар и му каза на английски:

– Извинете, милорд д'Артанян!

– Това пък какво е? Дали и генералът не ме отправя?... Само това ми липсваше – да бъда изгонен от него!

Тия думи, казани на френски, не трогнаха ни най-малко тоя, за когото се отнасяха, защото портиерът говореше само английски, смесен с най-груб шотландски, Но те поразиха Атос, защото думите на д'Артанян сякаш започваха да се оправдават.

Англичанинът подаде едно писмо на д'Артанян и рече:

– From the general¹⁷.

– Да, така е, дава ми път – каза гасконецът. – Да чета ли писмото, Атос?

– Вие сигурно се лъжете – отговори Атос. – Или на тоя свят няма честни хора освен вие и аз.

Д'Артанян вдигна рамене и разпечата писмото, а невъзмутимият англичанин приближи до него голям фенер, при светлината на който нашият мускетар можеше да чете.

– Е, какво ви е? – попита Атос, като видя, че лицето на четеца се промени.

– Ето, четете сам!

Атос взе писмото и прочете:

„Господин д'Артанян,

Кралят съжалява дълбоко, че не сте дошли със свитата му в Сейнт Пол. Негово величество каза, че сте му липсвали, както липсвахте и на мене, драги капитане. Има само едно средство да се поправи всичко това. Негово величество ме чака в девет часа в двореца Сейнт Джеймс. Желаете ли да бъдете там по същото време с мене? Негово величество ви определя тоя час за аудиенция.“

Писмото беше от Мънк.

17. From the general (англ.) – От генерала. – Б. пр.

XXXIII

АУДИЕНЦИЯТА

– Е, какво? – извика Атос с лек укор, когато д'Артанян прочете, писмото на Мънк.

– Какво ли? – повтори д'Артанян, почервенял от удоволствие и малко от срам, задето толкова беше избързал да обвини краля и Мънк. – Проста учтивост... която не ги задължава с нищо, наистина... но все пак е учтивост.

– Никак не ми се вярваше, че младият крал е неблагодарник – каза Атос.

– Ами настоящето му е още много близо до миналото му – възрази д'Артанян. – Но все пак досега всичко оправдаваше мнението ми.

– Съгласен съм, мили приятелю, съгласен съм. А, ето че лицето ви пак просветна! Не можете да си представите колко съм щастлив!

– И така, гледайте – рече д'Артанян, – Чарлз II приема господин Мънк в девет часа; мене ще приеме в десет часа. Това е голяма аудиенция, от тия, които в Лувър наричаме ръсене с придворна светена вода. Хайде, мили приятелю, хайде да отидем и нас да поръсят!

Атос не отговори нищо и двамата тръгнаха с бързи стъпки към двореца Сейнт Джеймс, около който се трупаше още тълпата, за да види по стъклата на прозорците сенките на придворните и силуета на краля. Осем часът беше, когато двамата приятели заеха места в галерията, пълна с придворни и просители. Всеки погледна крадешката тия прости, чуждестранни костюми, тия две благородни, изразителни и решителни лица. От своя страна Атос и д'Артанян измериха с поглед цялото това събрание и се заловиха отново да си приказват.

Изведнъж в края на галерията се чу силен шум: влизаше генерал Мънк, а след него вървяха над двадесет офицери, които търсеха усмивките му. До вчера той беше господар на Англия и затова предполагаша, че човек, който е възстановил Стюъртите, ще има голяма власт в ръцете си.

– Господа – каза Мънк, като се обърна назад, – моля ви, не забравяйте, че вече не представлявам нищо. Неотдавна командовах главната армия на републиката; а тая армия принадлежи на краля и аз ще предам в ръцете му цялата власт, от която се ползувах вчера.

Силна изненада се изписа по лицата на всички; кръгът от ласкатели

и просители около Мънк започна да редее и постепенно се сля с тълпата. Мънк се приготви да чака краля, както чакаха всички други. Д'Артанян не можа да се въздържи да не забележи това на граф дьо Ла Фер, който се намръщи. Внезапно вратата на кабинета на Чарлз се отвори и се появи младият крал, предшествуван от двама придворни.

– Добър вечер, господа – каза той. – Тук ли е генерал Мънк?

– Тук съм, всемилостиви господарю – отговори старият генерал.

Чарлз се приближи бързо до него и го улови най-сърдечно за ръцете.

– Генерале – каза кралят високо. – току-що подписах указ за вас. Вие сте херцог Албимарл и аз искам никой да не бъде равен на вас по мощност и богатство тук, където с изключение на благородния Монтроз никой не е бил равен на вас по вяност, храброст и талант. Господа, херцогът е назначен за главнокомандуващ на нашите сухопътни и морски войски: поздравете го, ако обичате, с тая титла.

Докато всички се трупяха около генерала, който приемаше поздравленията с обикновеното си безстрашие, д'Артанян каза на Атос:

– Като си помислиш, че това херцогство, това командване на сухопътните и морски войски, с една дума, всичките тия величия лежеха в сандък, дълъг шест стъпки, а широк три!...

– Приятелю – възрази Атос, – много по-внушителни величия се побират в сандъци, които са още по-малки и от които не може да се излезе.

Изведнъж Мънк забеляза двамата благородници, които стояха настрана и чакаха тълпата да се разреде. Той отиде веднага при тях, така че ги завари в разгара на философските размисли.

– Вие говорехте за мене – каза той усмихнато.

– Милорд – отговори Атос, – ние говорехме и за бога.

Мънк се замисли за миг, а после каза весело:

– Господа, да поговорим и за краля, ако обичате, защото, струва ми се, определена ви е аудиенция при негово величество.

– В девет часа – каза Атос.

– В десет часа – каза д'Артанян.

– Да влезем веднага в кабинета – продължи Мънк, като покани с ръка двамата си другари да вървят пред него; но нито единият, нито другият се съгласи с това.

Докато се разменяха тия чисто френски учтивости, кралят се завърна отново посред галерията.

– О, ето моите французи! – каза той с безгрижна веселост, която беше оцеляла въпреки всички страдания и промеждия. – Французите,

моята утеха!

Атос и д'Артанян се поклониха.

– Херцог, заведете тия господа в работния ми кабинет. Ей сега ще дойда, господа – прибави кралят на френски.

И той отпрати бързо двора си, за да се завърне при своите французи, както ги наричаше.

– Господин д'Артанян – каза той, като влизаше в кабинета, – много съм доволен, че ви виждам пак.

– Всемиловичив господарю, аз съм във възторг, че мога да се поклоня на ваше величество в двореца му Сейнт Джеймз.

– Господине, вие ми направихте крайно голяма услуга и аз ви дължа благодарност. Ако не се страхувах да накърня правата на нашия главнокомандуващ, бих ви предложил някой достоен за вас пост при моята особа.

– Всемиловичив господарю – възрази д'Артанян, – аз напуснах службата при френския крал, като му обещах, че няма да служа на друг крал.

– Ах, това ме наскърбява силно! – рече Чарлз. – Бих желал да направя много нещо за вас: вие ми харесвате.

– Всемиловичив господарю...

– Да видим – продължи Чарлз с усмивка, – не мога ли да ви накарам да измените на думата си? Херцог, помогнете ми. Ако ви предложех, тоест ако аз ви предложех главното командване на моите мускетари?

Д'Артанян се поклони по-ниско от първия път.

– За най-голямо съжаление би трябвало да откажа на ваше величество – каза той. – Един благородник няма нищо освен честната си дума, а думата ми, както имах честта да кажа на ваше величество, е дадена на френския крал.

– Тогава да не говорим повече за това – рече кралят, като се обърна към Атос.

И д'Артанян потъна отново в най-дълбоко разочарование.

„А, предвиждах това! – помисли си мускетарят. – Думи! Придворна светена вода! Кралете имат винаги чудната дарба да ни предлагат това, което знаят, че няма да приемем, и да се покажат великодушни без риск. Глупак, неподобен глупак, че се надявах!“

През това време Чарлз улови ръката на Атос.

– Графе – каза му той, – вие ми бяхте втори баща; услугата, която ми направихте, не може да се плати. Обаче аз имам намерение да ви

награда. Баща ми ви направи кавалер на Жартиерата: тоя орден имат не всички крале в Европа. Кралицата регентка ви направи кавалер на Свети дух: това е не по-малко знаменит орден. Аз присъединявам към тях ордена Златното руно, което ми изпрати френският крал: той е получил два по случай сватбата си от испанския крал, своя тъст. Но в замяна на това ще ви помоля за една услуга.

– Всемиловичи господарю – каза Атос смутено, – вие ме награждате с ордена Златното руно! Във Франция само кралят носи това отличие!

– Аз искам в родината си и навсякъде да бъдете равен на всички тия, които господарите са удостоили със своето благоволение – рече Чарлз, като свали верижката от врата си. – Аз съм уверен, графе, че баща ми ме благославя за това от гроба си.

„Все пак е чудно – мислеше си д'Артанян, докато приятелят му приемаше на колене знаменития орден, – чудно и невероятно, че винаги дъждът на щастието е валил върху тия, които ме заобикалят, и никога върху мене не е падала нито капка! Просто да си изскубе човек косите, ако беше завистлив, честна дума!“

Атос стана. Чарлз го прегърна нежно.

– Генерале – каза той на Мънк. После се спря, усмихна се и продължи:

– Извинете, исках да кажа херцог. Знаете ли, аз се лъжа само защото думата херцог е още твърде къса за мене... Все търся титла, която да я удължи... Бих желал да ви виждам тъй близо до трона ми, че да мога да ви казвам, като на Луи XIV, братко. О, намерих! Вий ще бъдете почти мой брат, защото ви правя вицецрал на Ирландия и Шотландия, драги херцог... По такъв начин занаятът няма да се лъжа.

Херцогът улови ръката на краля, но без ентузиазъм, без радост, както правеше всяко нещо. Но това последно благоволение трогна сърцето му. Като пестеше благоразумно щедростта си, Чарлз даваше на херцога време да желае... макар че не можеше да желае толкова, колкото му даваха.

– Пусто да остане! – промърмори д'Артанян. – Пороят започна отново. О, просто да полудееш!

– Той се обърна с толкова опечален и толкова комично жалък вид, че кралят не можа да се въздържи и се усмихна. Мънк искаше да се сбогува с Чарлз.

– Как, вие си отивате, верни приятелю? – го запита кралят.

– Ако ваше величество позволи... Наистина много съм уморен...

Днешното душевно вълнение ме изтощи: имам нужда от почивка.

– Но, надявам се – каза кралят, – вие няма да тръгнете без господин д'Артанян!

– Защо, всемилостиви господарю? – попита старият воин.

– Но вие сам знаете защо. Мънк погледна учудено краля.

– Моля ваше величество да ме извини – рече той, – но не зная... какво искате да кажете.

– О, възможно е! Но ако вие забравяте, господин д'Артанян не забравя.

По лицето на мускетаря се изписа учудване.

– Позволете да ви попитам, херцог – продължи кралят, – не живеете ли заедно с господин д'Артанян?

– Да, всемилостиви господарю, имах честта да предложа жилище на господин д'Артанян.

– На вас, само на вас ли хрумна тая мисъл?

– Да, милостиви господарю, на мене, само на мене.

– Е, не можеше и да бъде другояче... пленникът е винаги в жилището на победителя си.

Мънк се изчерви на свой ред.

– А, наистина – рече той, – аз съм пленник на господин д'Артанян.

– Без съмнение, Мънк, защото вие не сте се откупили още; но не се безпокойте, аз ви изтръгнах от господин д'Артанян, аз ще платя и откупа.

В очите на д'Артанян заблестя отново радост. Гасконецът започва да разбира. Чарлз се приближи до него.

– Генералът не е богат – каза той – и не може да ви плати толкова, колкото струва. Аз съм по-богат, разбира се. Но сега, когато той е херцог и почти крал може би и аз не ще бъда в състояние да платя за него.

– Хайде, господин д'Артанян, пощадете ме: колко ви дължа? Очарован от обрата на работата, но не издавайки възторга си, д'Артанян отговори:

– Всемилостиви господарю, ваше величество се безпокои напрасно. Когато имах щастието да заловя негова светлост, господин Мънк беше само генерал; следователно трябва да получа откуп за генерал. Нека генералът бъде тъй добър да ми даде шпагата си и аз ще сметна, че са ми заплатили напълно. Само шпагата на генерала струва толкова, колкото той самият.

– Odds-fish!¹⁸ – както казваше баща ми – извика Чарлз II. – Ето благородна реч и благороден човек, нали, херцог?

– Кълна се в честта си, така е, всемилостиви господарю! – отговори херцогът.

И изтегли шпагата си.

– Господине – каза той на д'Артанян, – ето това, което желаете. Мнозина са имали по-добри шпаги; но моята, колкото и да е скромна, не се е предавала никога на никого.

Д'Артанян взе с гордост тая шпага, която току-що беше възстановила един крал на трона.

– Охо! – извика Чарлз II. – Какво! Шпагата, която ми върна трона, ще излезе от кралството ми и няма да фигурира един ден между кралските скъпоценности? Не, кълна се в душата си, това няма да го бъде! Капитан д'Артанян, давам двеста хиляди ливри за тая шпага: ако е много малко, кажете.

– Много е малко, всемилостиви господарю – отговори д'Артанян с неподражаема сериозност. – И преди всичко не искам да я продавам. Но ваше величество желае и това е заповед за мене. Аз се подчинявам; но от уважение към знаменития воин, който ме слуша, аз трябва да оценя залога на победата ми поне с една трета повече. Искам триста хиляди за шпагата или ще я дам безплатно на ваше величество.

И като я улови за острието, той я подаде на краля. Чарлз II се разсмя гръмогласно.

– Благороден човек и весел другар! Odds-fish, на' ли, херцог? Нали, графе? Той ми се харесва и аз го обичам. Ето, кавалере д'Артанян – прибави той, – вземете това.

И като се приближи до една маса, взе перо и написа един бон за триста хиляди ливри.

Д'Артанян го взе, обърна се важно към Мънк и каза:

– Аз поисках много малко за шпагата, зная това; но повярвайте ми, господин херцог, бих предпочел да умра, отколкото да ме сметнат за алчен скъперник.

Кралят се разсмя отново като най-щастливия човек в кралството си.

– Преди да заминете, кавалере, елате пак да се видим – каза той. – Имам нужда да се запаса с веселост, щом моите французи заминават.

– Ах, всемилостиви господарю, веселостта ми не е това, което е шпагата на херцога, и аз ще я дам безплатно на ваше величество – отговори д'Артанян, като не се побираше в кожата си от радост.

– И вие, графе – прибави Чарлз, като се обърна към Атос, – елате и

18. Odds-fish (англ.) – Рядка риба. – Б. пр.

вие. Трябва да ви дам едно важно поръчение. Дайте си ръката, херцог.

Мънк стисна ръката на краля.

– Сбогом, господа – каза Чарлз, като подаде ръце на двамата французи, които сложиха устните си на тях.

– Е, какво, доволен ли сте сега? – попита Атос, когато излязоха от двореца.

– Шт! – отговори д'Артанян, крайно развълнуван от радост. – Още не съм се върнал от ковчезника... По пътя може нещо да ме удари по главата.

XXXIV НЕУДОБСТВА НА БОГАТСТВОТО

Без да губи време, при първия удобен случай д'Артанян посети господин ковчезника на негово величество.

Тук има удоволствието да размени късче хартия, написано с много лош почерк, срещу огромно количество току-що изсечени златни монети с образа на негово величество Чарлз II.

Д'Артанян умееше винаги да се владее; но в тоя случай не можа да скрие радостта си, която читателят ще разбере може би, ако бъде снизходителен към човек, не виждал от раждането си толкова монети и фишеци от монети, наслагани в наистина приятен ред за окоето.

Ковчезникът постави всички тия фишеци в торби, а на всяка торба сложи печат с английския герб, благоволение, каквото ковчезниците не проявяват към всеки.

После безстрастно и със съответната учтивост, дължима на един човек, удостоен с дружбата на краля, той каза на д'Артанян:

– Вземете си вашите пари, господине.

Вашите пари! От тия думи затрепяха всички струни в душата на д'Артанян, струни, за съществуването на които той и не подозираше.

Той заповяда да натоварят торбите в една малка кола и се завърна дълбоко замислен в къщи. Човек, който има триста хиляди ливри, не може да не бъде с намръщено чело: по една бръчка на всеки сто хиляди ливри – това не е много.

Д'Артанян се затвори в стаята си, отказа да яде, не пусна никого при себе си; запали лампата, сложи пълния пистолет на масата и цяла нощ не спа, като търсеше средства как да направи, че тия хубави златни монети, преминали от кралския сандък в неговите сандъци, да не преминат от неговите сандъци в джобовете на някой крадец. Най-доброто средство, което можа да измисли, беше да заключи временно съкровището си с такива здрави ключалки, че никаква ръка да не може да ги счупи, толкова сложни, че никакъв обикновен ключ да не може да ги отключи.

Д'Артанян си спомни, че англичаните са майстори в механиката и охранителната индустрия; той реши да потърси още на другия ден един механик, който да му продаде желязна каса.

Не стана нужда да ходи много далече. Господин Уил Джобсън,

който живееше в Пикадили, изслуша искането му, разбра желанието му и му обеща да направи такава секретна ключалка, която ще му възвърне спокойствието.

– Аз ще ви дам съвсем нов механизъм – каза той. – При първия щогоде сериозен опит върху вашата ключалка ще се надигне една невидима плочка и една малка цев, също тъй невидима, ще избълва доста тежко медно гюлле, което ще свали на земята несръчния злодей, и то с голям шум. Какво мислите за това?

– Наистина крайно остроумно! – извика д'Артанян. – Особено ми се харесва медното гюлле. Какви са условията?

– Петнадесет дни за изработването и петнадесет хиляди ливри, платими при предаването – отговори специалистът.

Д'Артанян се намръщи. Петнадесет дни бяха достатъчен срок, за да го избавят лондонските крадци от необходимостта да купува каса. А и много скъпо е да плати петнадесет хиляди ливри за това, което може да има безплатно, ако само бъде малко по-бдителен.

– Ще си помисля – рече мускетарят. – Благодаря, господине.

И той се завърна тичешката в къщи; никой не беше успял още да се допре до съкровището му.

Същият ден Атос дойде на гости на приятеля си и го намери толкова загрижен, че не можа да не изрази изненадата си.

– Как – каза Атос, – вие сте богат и не сте весел! Вие, който толкова желяхте богатството...

– Приятелю мой, удоволствията, на които не сме навикнали, ни безпокоят повече от скърбите, на които сме навикнали. Дайте ми съвет, моля ви се. Мога да ви попитам за това вас, който винаги сте имали пари: какво прави човек, когато има пари?

– Зависи.

– Какво правехте с вашите пари, за да не се превърнете нито в скъперник, нито в прахосник? Защото скъперничеството изсушава душата, а прахосничеството я удавя... нали?

– Фабриций не би казал по-точно. Но наистина моите пари не са ме притеснявали никога.

– Кажете, под лихва ли ги давахте?

– Не; вие знаете, че имам много хубава къща и че тя е главното ми богатство.

– Зная.

– Така че вие ще бъдете също тъй богат като мене, дори по-богат, ако ги употребите по същия начин.

- А криете ли доходите?
– Не.
– Какво мислите за скривалище в стената?
– Никога не съм се ползувал от скривалища.
– Тогава имате някой доверен човек, който е взел капиталите ви и ви плаща прилични проценти.
– Съвсем не.
– Боже мой, тогава какво правите?
– Харча всичко, което имам, и имам само това, което харча, мили ми д'Артанян.
– А, разбрах! Но вие сте малко принц и петнадесет-шестнадесет хиляди ливри доход ви минават между пръстите; при това имате разни задължения, трябва да приемате...
– Но, струва ми се, че вие сте също такъв големец като мене, приятелю мой, и вашите пари ще ви стигнат.
– Триста хиляди ливри! Тук две трети са излишни.
– Извинете, но ми се стори, че казахте... като че ли чух... въобразих си, че имате съдружник...
– Ах, пусто да остане! Наистина! – извика д'Артанян и се изчерви. – Имам Планше. Забравих за Планше, кълна се в живота си!... Ето че отпадна част от моите сто хиляди екую... Жалко, цифрата беше кръгла, звучеше добре в ушите... Наистина, Атос, аз съвсем не съм богат. Каква памет имате!
– Да, доста добра, слава богу!
– Добрият Планше не се е излъгал в сметките си – промърмори д'Артанян. – Каква спекулация, пусто опустяло! Е, думата си е дума.
– Колко ще му дадете?
– О, той не е лош момък – рече д'Артанян, – ще се оправя добре с него; не забравяйте, че аз положих доста труд, доста усилия, всичко трябва да влезе в сметката.
– Мили мой, аз съм напълно уверен във вас – каза Атос спокойно – и съвсем не се страхувам за добрия Планше; неговите интереси са по-добре във вашите ръце, отколкото в неговите; но сега, когато няма вече какво да правите тук, ние ще заминем, ако ме слушате мене. Ще идете да поблагодарите на негово величество, ще му поискате заповеди и след една седмица ще видим кулите на Нотър Дам.
– Приятелю мой, самият аз изгарям от нетърпение да замина и още сега ще поднеса моите почитания на краля.
– А аз – каза Атос – ще ида да се видя с някои познати и после съм

на ваше разположение.

– Ще ми дадете ли Гримо?

– С най-голямо удоволствие... Защо ви е?

– Трябва ми за една много проста работа, която няма да го измори: ще го помоля да пази pistolетите ми, които са на масата, ето тук, край тия сандъци.

– Много добре – отговори Атос невъзмутимо.

– И той няма да мръдне от тука, нали?

– Както и самите pistolети.

– Тогава отивам при негово величество. Довиждане. Действително д'Артанян пристигна в двореца Сейнт Джеймс, където в това време Чарлз II пишеше писма, и го накара да чака цял час.

Като се разхождаше по галерията, от вратите до прозорците и от прозорците до вратите, д'Артанян видя да минава през предните стаи една мантия също като Атосовата; но точно когато искаше да провери кой минава, дежурният го повика при негово величество.

Чарлз II си потриваше ръцете, докато приемаше благодарствените изявления на нашия приятел.

– Кавалере – каза той, – вие не сте прав, като сте ми благодарен; аз не заплатих дори четвърт от истинската цена за историята със сандъка, в който бяхте сложили тоя храбър генерал... искам да кажа, тоя прекрасен херцог Албимарл.

И кралят се разсмя високо.

д'Артанян сметна, че не трябва да прекъсва негово величество, и премълча скромно.

– Тъкмо се сетих – продължи Чарлз, – наистина ли ви прости скъпият ми Мънк?

– Дали ми е простил? Надявам се, че да, всемилостиви господарю.

– Е, тоя номер беше жесток... Odds-fish! Да се тури в каче като херинга първото лице на английската революция! На ваше място не бих бил тъй спокоен, кавалере.

– Но, всемилостиви господарю...

– Зная, че Мънк ви нарича свой приятел... Но по очите му личи, че има памет, а високите му вежди показват, че е много горд; знаете, *grande supercilium*¹⁹.

„Непременно ще науча латински“ – помисли си д'Артанян.

– Слушайте – весело извика кралят, – трябва да уредя вашето

19. Grande supercilium (лат.) – голямо високомерие. – Б. пр.

помиряване; ще се заловя с тая работа така...

Д'Артанян си захвапа мустака.

– Ваше величество ще ми позволи ли да му кажа истината?

– Кажете, кавалере, кажете.

– Е, добре, всемилостиви господарю, вие ме плашите страшно много... Ако ваше величество се заеме да уреди моята работа, за което, изглежда, има голямо желание, аз съм изгубен, херцогът ще нареди да ме убият.

Кралят избухна отново в силен смях, който превърна страха на д'Артанян в ужас.

– Всемилостиви господарю, за бога, обещайте ми, че ще ме оставите аз сам да уредя тая работа; и ако вие нямате вече нужда от моите услуги...

– Не, кавалере. Вие искате да заминете ли? – попита Чарлз и избухна във все повече и повече обезпокоителен смях.

– Ако ваше величество няма да ми заповяда нищо...

Чарлз стана почти сериозен.

– Имам само една молба. Вижте се със сестра ми, лейди Анриет. Познава ли ви тя?

– Не, всемилостиви господарю. Но... един стар войник като мене не е приятна гледка за млада и весела принцеса.

– Искам, ви казвам, сестра ми да ви познава; искам да може да разчита на вас в случай на нужда.

– Всемилостиви господарю, което е скъпо на ваше величество, ще бъде свещено за мене.

– Добре!... Пари! Добри ми Пари! Ела тука.

Страничната врата се отвори; Пари влезе и щом забеляза кавалера, лицето му светна.

– Какво прави Рочестър? – попита кралят.

– Той е на канала с дамите – отговори Пари.

– А Бъкингам?

– И той е там.

– Много добре. Ще заведеш кавалера при Вилиърз... така се казва херцог Бъкингам, кавалере... и ще помолиш херцога да представи господин д'Артанян на лейди Анриет.

Пари се поклони и се усмихна на д'Артанян.

– Кавалере – продължи кралят, – това е прощалната ви аудиенция; след това можете да заминете, когато желаете.

– Благодаря, всемилостиви господарю.

– Но помирете се с Мънк.

– О, всемилостиви господарю...

– Знаете ли, че един от корабите ми е на ваше разположение?

– Но вие ми правите много голяма чест, всемилостиви господарю, и няма да допусна офицерите на ваше величество да се безпокоят за мене.

Кралят потупа д'Артанян по рамото.

– Никой не се безпокои за вас, кавалере, но за посланика, когото изпращам във Франция и на когото, мисля, ще бъдете на драго сърце другар, защото го познавате.

Д'Артанян погледна с учудване.

– Това е някой си граф дьо Ла Фер... тоя, когото наричате Атос – прибави кралят, като свърши разговора, както го беше започнал – тоест със силен, весел смях. – Сбогом, кавалере, сбогом! Обичайте ме, както аз ви обичам.

Като попита със знак Пари дали не чака някой в съседния кабинет, кралят влезе там и остави кавалера съвсем смаян от тая необикновена аудиенция.

Старецът го улови приятелски подръка и го отведе към градините.

XXXV НА КАНАЛА

По канала с непрозрачна зелена вода, с мраморни брегове, по които времето беше посяло вече черни петна и снопчета мъхести треви, се плъзгаше величествено дълга лодка, окичена със знамена с английски герб, снабдена с балдахин и постлана с дамаски, ресните на които падаха във водата. Осем гребци натискаха плавно греблата и я придвижваха напред по канала с грациозната бавност на лебедите, които, смутени в тяхното старинно владение от лодката, гледаха отдалече как, минава това великолепие и тоя шум. Казваме тоя шум, защото на лодката се намираха четирима музиканти, които свиреха на китара и на лютня, двама певци и няколко придворни, натруфени със злато и скъпоценни камъни. Придворните се надпреварваха да се усмихват, за да се харесат на лейди Стюърт, внучка на Анри IV, дъщеря на Чарлз I, сестра на Чарлз II, която заемаше почетното място под балдахина на тая лодка.

Ние познаваме младата принцеса, ние я виждахме в Лувър с майка ѝ, когато няхаха нито дърва, нито хляб, когато я хранеха коадюторът и парламентите. Тя прекара младостта си в лишения, подобно на братята си; след това изведнъж се събуди от тоя дълъг и ужасен сън и се видя върху стъпалата на трона, заобиколена от придворни и ласкатели. Като Мери Стюърт при излизането от затвора тя се стремеше силно към живота и свободата и освен това към могъществото и богатството.

Като порасна, лейди Анриет стана чудна хубавица; хубостта ѝ разцъфтя още повече, когато Стюъртите се възкачиха отново на трона. Нещастieto ѝ беше отнело блясъка на гордост, но благополучieto ѝ го върна. Тя блестеше в радостта на самодоволството си като тия оранжерийни цветя, които забравени през нощта при първия есенен мраз, клюмват, но на следния ден, стоплени от родната атмосфера, се изправят още по-блестящи.

Лорд Вилиърз Бъкингам, син на тоя, който играе толкова забележителна роля в първите глави на романа, лорд Вилиърз Бъкингам, хубав кавалер, меланхолен с жените, весел с мъжете, и Вилмът Рочестър, весел с двата пола, стоеха в тая минута прави пред лейди Анриет и си оспорваха привилегията да я накарат да се усмихне.

А пък младата и хубава принцеса, облегната на кадифена възглавница, бродирана със злато, отпуснала ръце във водата, слушаше

равнодушно музикантите, без да ги чува, и чуваше двамата придворни, без да дава вид, че ги слуша.

Лейди Анриет, това същество, пълно с чар, тая жена, която съединяваше в себе си всички прелести на Франция и Англия, не беше обичала още никога и бе жестока в кокетничеството си. Ето защо усмивката, това простодушно благоволение на младите момичета, не осветяваше дори лицето ѝ; и ако понякога вдигаше очи, тя гледаше така втрещено един или друг кавалер, че тяхната любезност, колкото и да бе дръзка, се смущаваше и ставаше плаха.

Между това лодката продължаваше пътя си, музикантите вдигаха страшна врява и придворните започваха да се задъхват като тях. Впрочем разходката се стори навярно монотонна на принцесата, защото изведнъж тя тръсна нетърпеливо глава и каза:

– Е, господи, стига! Да се връщаме!

– Ах, ние сме много нещастни! – рече Бъкингам. – Не можахме да направим разходката приятна на ваше височество.

– Майка ми ме чака – отговори лейди Анриет. – После, ще ви призна откровено, господи, отегчавам се.

След това жестоко признание принцесата се опита да утеши с поглед всеки от двамата младежи, които изглеждаха отчаяни от такава откровеност. Погледът произведе своето действие, двете лица се разведриха; но веднага, като помисли, че е направила твърде много за простомъртните, кралската кокетка обърна гръб на двамата си обожатели и потъна в мечти, в които те не заемаха очевидно никакво място.

Бъкингам си захапа гневно устните, защото беше наистина влюбен в лейди Анриет и затова вземаше всичко за сериозно. Рочестър си прехапа също устните; но тъй като умът му управляваше винаги сърцето му, направи го чисто и просто за да не се изсмее язвително.

Принцесата отвърна поглед от двамата младежи и загледа стръмния бряг с чудни цъфнали поляни. Тя забеляза отдалече Пари и д'Артанян.

– Кой идва там? – попита тя.

Двамата младежи се обърнаха със светкавична бързина.

– Пари – отговори Бъкингам, – нищо повече от Пари.

– Извинете – възрази Рочестър, – но струва ми се, че с него иде още някой.

– Да, първо – продължи принцесата унило, – а второ, какво означават тия думи: „Нищо повече от Пари“, кажете, милорд?

– Те означават, ваше височество – отвърна обиденият Бъкингам, – че верният Пари, лутацият се Пари, вечният Пари не е, мисля, човек с

голяма тежест.

– Вие се лъжете, господин херцог: Пари, лутацият се Пари, както казвате, се е лутал винаги по служба на нашето семейство и винаги ми е било приятно да виждам тоя старец.

Лейди Анриет следваше навика на хубавите жени и особено на кокетните жени: от прищявка минаваше на недоволство; влюбеният поне-се вече прищявката ѝ, сега придворният трябваше да се покори на недоволството. Бъкингам се поклони, но не отговори.

– Наистина, ваше височество – каза Рочестър, като се поклони на свой ред, – Пари е образец на служи тел. Но, ваше височество, той не е млад, а ние се смеем само като видим весели неща. Един старец весело нещо ли е?

– Стига, милорд – сухо рече лейди Анриет, – тоя разговор ми е неприятен.

След това, сякаш приказваше на себе си, прибави:

– Просто невероятно е колко малко приятелите на брат ми уважават слугите му!

– Ах! – извика Бъкингам. – Ваше височество ми пронизва сърцето с нож, изкован от собствените ви ръце!

– Какво означава тоя израз, съставен по образец на френските мадригали, господин херцог? Не го разбирам.

– Той означава, ваше височество, че вие самата, тъй добра, тъй пленителна, тъй нежна, се смеехте понякога, извинете, исках да кажа – усмихвахте се на несвързаното бърборене на добрия Пари, за когото сега се застъпвате тъй горещо.

– Е, добре, милорд, ако аз съм се забравяла до такава степен, няма нужда да ми напомняте за това – отговори лейди Анриет.

И направи нетърпеливо движение.

– Струва ми се, че добрият Пари иска да говори с мене. Господин Рочестър, моля ви се, заповядайте да спрат на брега.

Рочестър побърза да повтори заповедта на принцесата. След минута лодката стоеше вече до брега.

– Да слезем, господа – каза лейди Анриет, като търсеше ръката, която ѝ предлагаше Рочестър, макар че Бъкингам беше по-близо до нея и и подаваше своята. Тогава Рочестър със зле прикривана гордост, която прониза изцяло сърцето на нещастния Бъкингам, преведе принцесата по малкото мостче, което хората от екипажа прехвърлиха между лодката и брега.

– Къде отива ваша светлост? – попита Рочестър.

– Вие виждате, милорд, при добрия Пари, който се лута, както казваше милорд Бъкингам, и ме търси с очи, отслабнали от сълзите, пролеени над нашите нещастия.

– О, боже мой – рече Рочестър, – колко тъжна сте днес, ваше височество! Ние ви се струваме наистина смешни безумци.

– Говорете за себе си, милорд – прекъсна го Бъкингам ядосано. – Що се отнася до мене, аз толкова не се харесвам на нейна светлост, че просто не съществувам за нея.

Не му отговориха нито Рочестър, нито принцесата; само лейди Анриет поведе по-бързо кавалера си. Бъкингам остана назад и като се възползува от усамотението си, закъса тъй едно със зъби кърпичката си, че още на третия път батистата стана на парчета.

– Пари, добри Пари – каза принцесата с нежния си глас, – ела тука. Виждам, че ме търсиш, и те чакам.

– Ах, ваше височество – рече Рочестър, като искаше да помогне милосърдно на другаря си, който, както казахме, беше останал назад, – ако Пари не ви вижда, човекът, който върви след него, е достатъчен водач дори за слепец; погледнете, той има огнени очи; тоя човек е фар с две лампи.

– Да, и осветяват много хубаво, много войнствено лице – отвърна принцесата, решила да напада безпощадно с повод и без повод.

Рочестър се поклони.

– Една от тия мъжествени глави, каквито могат да се видят само във Франция – прибави принцесата с настойчивостта на жена, уверена в своята безнаказаност.

Рочестър и Бъкингам се спогледаха, сякаш се питаха: „Но какво става с нея?“

– Господин Бъкингам – каза лейди Анриет, – вижте какво иска Пари. Вървете!

Младият човек взе тая заповед за благоволение, ободри се и затича към Пари, който, следван от д'Артанян, се приближаваше бавно към благородната компания. Пари вървеше бавно, защото беше стар. Д'Артанян вървеше бавно и благородно, както трябваше да върви д'Артанян, подсилен с повече от четвърт милион, тоест без самохвалство, но и без стеснителност. Когато Бъкингам, който изпълняваше с най-голяма бързина заповедите на принцесата – през това време тя седна на една мраморна пейка, сякаш се умори, като направи няколко крачки, – когато Бъкингам се приближи на няколко крачки от Пари, старецът го позна и каза съвсем задъха:

– Ах, милорд, ваша светлост ще благоволи ли да изпълни нареждането на краля?

– За какво, господин Пари? – попита младият човек с известна студенина, смекчавана от желанието да бъде приятен на принцесата.

– Е, негово величество моли ваша светлост да представи господина на лейди Анриет Стюърт.

– Кого? Кой господин? – запита херцогът високомерно.

Както се знае, д'Артанян кипваше лесно; тонът на милорд Бъкингам не му се хареса. Той погледна придворния право в очите и две светкавици блеснаха под смръщените му вежди. После направи усилие над себе си и отговори спокойно:

– Господин кавалера д'Артанян, милорд.

– Извинете, господине, но аз узнах само името ви, и нищо повече.

– Това значи?

– Това значи, че не ви познавам.

– Аз съм по-щастлив от вас, господине – каза д'Артанян, – защото имах честта да познавам добре вашето семейство и особено милорд херцог Бъкингамски, вашия прочут баща.

– Баща ми? – рече Бъкингам. – Наистина, господине, струва ми се, че сега си спомням... Казвате, господин кавалерът д'Артанян? Д'Артанян се поклони.

– Лично – отвърна той.

– Извинете, не сте ли един от тия французи, които са имали известни тайни връзки с баща ми?

– Точно така, господин херцог, аз съм един от тия французи.

– Тогава позволете ми да ви кажа, господине: чудно нещо, докато беше жив, баща ми не чу никога нито дума за вас. – Така е, господине, но той чу за мене в минутата на смъртта си; аз му предадох чрез камердинера на кралица Ана Австрийска известие за опасността, която го заплашваше; за нещастие известието пристигна много късно.

– Няма значение, господине – отговори Бъкингам. – Сега разбирам всичко: вие сте искали да направите услуга на бащата и затова идвате да търсите покровителството на сина.

– Най-напред, милорд – отвърна д'Артанян флегматично, – аз не търся покровителството на никого.

Негово величество крал Чарлз II, на когото имах честта да направя няколко услуги (трябва да ви кажа, господине, че цял живот съм се занимавал с тая работа), кралят Чарлз II, който беше тъй добър да ме почете с известно благоволение, пожела да бъде представен на лейди

Анриет, сестра му, на която може би в бъдеще ще имам щастието да бъда полезен. И тъй, кралят знаеше, че сега вие сте при нейно височество, и ме изпрати при вас с посредничеството на Пари. Това е всичко. Аз не искам абсолютно нищо от вас и ако вие не искате да ме представите на нейно височество, ще мина без вас за най-голямо съжаление и ще се осмеля да се представя сам.

– Поне, господине – каза Бъкингам, който искаше да има последен думата, – вие няма да се откажете от едно обяснение, предизвикано от вас.

– Аз не се отказвам никога, господине – отговори д'Артанян.

– Щом сте били в тайни връзки с баща ми, тогава трябва да знаете някоя особена подробност, нали?

– Много време ни дели от тия връзки, господине, защото вие не се бяхте още родили, и не си заслужава трудът да се събуждат толкова спомени заради няколко нещастни диамантчета, които получих от ръцете му и занесох обратно във Франция.

– Ах, господине – живо извика Бъкингам, като се приближи до д'Артанян и му протегна ръка, – значи сте вие! Вие сте той, когото баща ми толкова търси и който можеше толкова да чака от нас!

– Да чакам, господине! Там съм в стихията си и цял живот съм чакал.

През това време принцесата, на която дотегна да чака непознатия, стана и се приближи до приказващите.

– Поне, господине – рече Бъкингам на д'Артанян, – вие няма да чакате дълго това представяне, което искате от мене.

След това се обърна, поклони се на лейди Анриет и каза:

– Ваше височество, кралят, вашият брат, желае да имам честта да ви представя господин кавалера д'Артанян.

– За да може в случай на нужда ваше височество да има твърда опора и верен приятел – прибави Пари.

Д'Артанян се поклони.

– Имате ли още нещо да кажете, Пари? – попита лейди Анриет, като се усмихна на д'Артанян.

– Да, кралят желае ваше височество да запази свято в паметта си името и заслугите на господин д'Артанян, на когото негово величество, както сам благоволи да каже, дължи възвръщането на кралството си.

Бъкингам, принцесата и Рочестър се спогледаха учудени.

– Това е друга малка тайна – каза д'Артанян, – с която навярно няма да се хваля пред сина на негово величество краля Чарлз II, както не се

хвалих пред вас, господин херцог, за диамантения накит.

– Ваше височество – рече Бъкингам, – за втори път господин кавалерът ми напомня за едно събитие, което толкова възбужда любопитството ми, че ще се осмеля да ви поискам позволение да го отвлека за минута, за да поприказвам насаме с него.

– Позволявам, милорде – отговори принцесата, – но върнете бързо на сестрата тоя приятел, който е тъй предан на брата.

И тя подаде ръката си на Рочестър, докато Бъкингам улавяше под ръка д'Артанян.

– О, кавалере – започна Бъкингам, – разкажете ми цялата тая история с диамантите; никой в Англия не я знае, дори синът на тоя, който е бил неин герой.

– Милорд, само едно лице имаше право да разкаже цялата тая история, както вие я наричате: това беше баща ви. Той сметна за уместно да мълчи; моля, позволете ми да последвам примера му.

И д'Артанян се поклони като човек, на когото няма да подействуват никакви убеждения.

– Щом е така, господине – каза Бъкингам, – извинете за нескромността ми, моля ви се; и ако някой ден аз също отида във Франция И той се обърна, за да погледне за последен път принцесата, която съвсем не мислеше за него и беше погълната или изглеждаше погълната от разговора с Рочестър.

Бъкингам въздъхна.

– Е, какво? – попита д'Артанян.

– Казвах, че ако някой ден аз също отида във Франция...

– Вие ще отидете, милорд – рече д'Артанян с усмивка, – гарантирам ви това.

– А защо?

– О, аз имам особени начини на предсказване; и когато предсказвам, рядко се лъжа. И така, ако вие дойдете във Франция?...

– Е, добре, господине, ще се осмеля да ви помоля – вас, скъпоценното приятелство на когото връща тронове на кралете, – ще се осмеля да ви помоля за малка частица от големия интерес, който сте проявили към баща ми.

– Милорд – отговори д'Артанян, – повярвайте ми, че аз ще сметна за голяма чест, ако там благоволите да си спомните още, че сте ме видели тук. А сега, позволете.

И като се обърна към лейди Анриет, каза:

– Ваше височество е дъщеря на Франция и като такава надявам се

да ви видя отново в Париж. Един от най-щастливите ми дни ще бъде тоя, когато ваше височество ще ми даде някоя заповед, която да ми напомни, че съвсем не сте забравили препоръките на височайшия си брат.

И се поклони на младата принцеса, която с чисто кралска грация му подаде ръката си за целувка.

– Ах, какво би трябвало да направя, за да заслужи такава милост от ваше височество? – попита Бъкингам съвсем ниско.

– Ех, милорд, попитайте господин д'Артанян – отговори лейди Анриет. – Той ще ви каже...

XXXVI

КАК Д'АРТАНЯН КАТО МАГЪОСНИК ИЗВАДИ ВИЛА ОТ ЕДИН ДЪСЧЕН САНДЪК

Думите на краля за самолюбието на Мънк разтревожиха не на шега д'Артанян. През целия си живот лейтенантът владееше голямото изкуство да избира неприятелите си и когато се сблъскваше с безмилостни и непобедими врагове, това означаваше, че не беше можал по никой начин да постъпи другояче. Но гледищата се променят много в живота; всяка година носи промяна в начина на мислене. За една нощ може да се случи така, че онова, което вечерта се е виждало бяло, сутринта да се види черно.

И така, когато замина от Кале с десетте си нехранимайковци, д'Артанян искаше толкова да се срещне с Голиат, Навуходоносор или Холоферн, колкото и да кръстоса шпагата си с някой новобранец или да спори със своята хазайка. Тогава той приличаше на гладен ястреб, който напада овен. Гладът заслепяваше. Но когато д'Артанян се насити, когато забогатя, когато победи и можеше да се гордее с такава мъчна победа, тогава д'Артанян изгуби желание да рискува и почна да взема под внимание всички възможни неуспехи.

И така, като се връщаше от аудиенцията, той мислеше само за едно нещо, тоест да не засяга един тъй могъщ човек като Мънк, един човек, когото се мъчеше да не засяга дори Чарлз II, макар че Чарлз II беше крал. Едва затвърдил се на трона, покровителствуваният можеше да има още нужда от покровител и следователно, когато се представи случай, не можеше да му откаже удоволствието да заточи господин д'Артанян или да го затвори в някоя кула на Мидълсекс, или да го удави при преминаването му от Дувър в Булон. Такива удовлетворения се дават от крале на вицекрале и не се смятат за кой знае каква голяма работа. Дори нямаше нужда от съдействието на краля, ако Мънк реши да си отмъщава. Ролята на краля би се ограничила само да прости на ирландския вицекрал действията му срещу д'Артанян. Едно *te absolvo*²⁰, казано със смях, или драскулките *Charles, the king*²¹, сложени като подпис на един пергамент, щяха да бъдат съвсем достатъчни, за да успокоят съвестта на

20. *Te absolvo* (лат.) – освобождавам те (формула за опрощаване на греховете). – Б. пр.

21. *Charles, the king* (англ.) – крал Чарлз. – Б. пр.

херцог Албимарл; и с тия две произнесени думи или с тия три написани думи клетият д'Артанян щеше да бъде погребан завинаги под развалините на своето въображение.

И после, крайно обезпокоително нещо за такъв предвидлив човек като нашия мускетар, той се виждаше сам и приятелството на Атос не беше достатъчно, за да го успокои. Разбира се, ако ставаше дума да се нанасят удари с шпага, мускетарят можеше да се надява на своя другар; но при деликатните отношения с един крал, когато някой нещастен случай можеше да помогне за оправдаването на Мънк или Чарлз II, д'Артанян познаваше достатъчно Атос, за да бъде уверен, че той ще защитава непременно честността на останалия жив и ще се задоволи да пролее много сълзи върху гроба на умрелия, а ако умрелият беше приятелят му, ще му съчини после надгробен надпис с най-гръмките суперлативи.

„Решително – мислеше си гасконецът и тая мисъл беше резултат от размислите му, които току-що предадохме, – решително трябва да се сдобря с господин Мънк и да се убедя, че е напълно равнодушен към миналото. Ако, да не дава господ, той се сърди все още и помни обида-та, ще дам парите си на Атос и ще остана в Англия точно толкова време, колкото е необходимо да го разубедя; а после, тъй като имам добри очи и леки крака, щом видя най-малкия знак на враждебност, ще офейкам и ще се скрия у милорд Бъкингам, който ми се струва добро момче и на когото като награда за гостоприемството му ще разкажа тогава цялата история с диамантите. Тя може да злепостави само една стара кралица, която, омъжена за страшния скъперник господин Мазарини, може да си признае, че на младини е любила един хубав благородник като Бъкингам. Пусто да остане! Свършено, Мънк няма да ме победи. Е, хрумна ми една идея!“

Известно е, че д'Артанян не беше никак беден откъм идеи. През време на монолога си той закопча всички копчета до шията, а нищо не възбуждаше въображението му така силно, както това приготвяне за битка, наричано от римляните „запасване“. Пристигна съвсем запъхтян в дома на херцог Албимарл. Въведоха го при вицекраля с бързина, която доказваше, че го смятат за вътрешен човек. Мънк беше в работния си кабинет.

– Милорд – му каза д'Артанян с откровен израз, който гасконецът умееше да придава тъй добре на хитрото си лице, – милорд, дойдох да поискам съвет от ваша светлост.

Също тъй закопчан морално, както противникът му беше закопчан физически, Мънк отговори:

– Говорете, драги мой.

И лицето му изглеждаше не по-малко откровено от лицето на д'Артанян.

– Милорд, обещайте ми най-напред, че ще пазите тайна и ще бъдете снизходителен.

– Обещавам ви всичко, което поискате. Кажете, какво има?

– Ето какво, милорд: аз не съм напълно доволен от краля.

– А, наистина ли? А от какво не сте доволен, мили лейтенанте?

– Понякога негово величество се шегува много неприлично със своите слуги, а шегата, милорд, е такова оръжие, което наранява силно военните хора като нас.

Мънк се помъчи с всички сили да не издаде мисълта си; но д'Артанян го дебнеше тъй внимателно, че видя на лицето му едва забележима червенина.

– Но аз – отговори Мънк с най-естествен вид, – аз не съм неприятел на шегата, мили ми господин д'Артанян. Моите войници ще ви кажат дори, че много пъти в лагера слушах съвсем равнодушно и дори с известно удоволствие сатиричните песни, които долитаха от армията на Ламберт в моята и които сигурно биха дразнили ушите на по-чувствителен генерал от мене.

– О, милорд – рече д'Артанян, – зная, че сте съвършен човек, зная, че отдавна стоите над всички човешки слабости, но от шега до шега има разлика: колкото за мене, някои шегги могат да ме разсърдят до не знам къде.

– Може ли да се знае кои, my dear?

– Тия, които са насочени срещу моите приятели и срещу хората, които уважавам, милорд.

Мънк трепна едва доловимо, но д'Артанян забеляза движението му.

– А как – попита Мънк, – как топлийката, която драска друг, може да ви гъделичка кожата? Разкажете това, да видим.

– Милорд, ще ви обясня всичко само с няколко думи става дума за вас.

Мънк направи крачка към д'Артанян.

– За мене? – попита той.

– Да, и ето какво не мога да си обясня, може би защото не познавам характера на краля. Как му допуска сърцето да се шегува с човека, който му е направил толкова и такива големи услуги? Как да разбере, че гой се забавлява да насъсква лъв като вас срещу мушичка като мене?

– Но аз не виждам такова нещо – забеляза Мънк.

– Да, да, така е! Накъсо казано, кралят ми дължеше награда и можеше да ме награди като войник, без да измисля тая история с откупа, която ви засяга, милорд.

– Не, тя съвсем не ме засяга, кълна ви се – отвърна Мънк със смях.

– Вие не ме обвинявате, разбирам; вие ме познавате, милорд, аз съм тъй потаен, че по-скоро гробът ще разкаже някоя тайна, отколкото аз; но... разбирате ли, милорд?

– Не – отвърна Мънк упорито.

– Ако някой друг узнае тайната, която зная...

– Каква тайна?

– Ех, милорд! Тая нещастна тайна за Нюкасъл.

– А, за милиона на господин граф дьо Ла Фер ли?

– Не, милорд, не!... Посегателството срещу ваша светлост.

– То беше изпълнено добре, кавалере, нищо повече; и нямаше какво да се говори по това; вие сте храбър и едновременно хитър воин, което доказва, че съединявате качествата на Фабий и Анибал. Вие приложихте на дело вашите средства – силата и хитростта; срещу това също няма какво да се говори; аз трябваше да се погрижа сам за защитата си.

– Е, зная това, милорд, и не очаквах друго от вашето безпристрастие; ето защо, ако беше само това отвличане, пусто да остане, това нямаше да бъде нищо. Но другото...

– Какво?

– Подробности на това отвличане.

– Какви подробности?

– Вие знаете, милорд, какво искам да кажа.

– Не, бог да ме убие!

– Другото... Наистина много е мъчно да се изговори.

– Другото?

– Ех, тоя проклет сандък! Мънк се изчерви явно.

– Тоя мръсен сандък – продължи д'Артанян, – дъсчен сандък, знаете ли!

– О, съвсем забравих за него!

– Дъсчен – продължи д'Артанян, – с дупки за носа и за устата. Наистина, милорд, всичко останало беше добре, но сандъкът, сандъкът! Решително това беше лоша работа.

Мънк не знаеше какво да прави.

– И все пак – продължи д'Артанян – няма нищо чудно, че направих това, аз, капитан, който търси приключения; но лекомислието на постъпката ми се извинява с важността на положението и освен това аз съм

предпазлив и съдържан.

– О, повярвайте ми, господин д'Артанян – каза Мънк, – че аз ви познавам добре и ви ценя.

Д'Артанян не сваляше очи от Мънк и следеше какво става в ума на генерала, докато той говореше.

– Но не се отнася до мене – каза мускетарят.

– Ами за кого се отнася? – попита Мънк, който започваше да губи търпение.

– Отнася се за краля, който няма да си държи езика зад зъбите.

– Е, а ако говори, какво ще стане? – промърмори Мънк.

– Милорд – рече д'Артанян, – много ви моля, не Се преструвайте с човек като мене, който ви говори съвсем откровено. Вие имате право да се сърдите, колкото и да сте снизходителен. Че какво! Това не е мястото на един сериозен човек като вас, на един човек, който си играе с короните и скиптрите като фокусник с топки; това не е мястото за един сериозен човек, казах; да бъде затворен в сандък като някакъв рядък предмет от естествената история. Разбирате ли, от това ще се пукнат от смях всичките ви неприятели, а вие сигурно имате много, защото сте честен, благороден, великодушен. Половината от човешкия род ще се пукне от смях, ако ви представят в тоя сандък. А не е прилично да се смеят така с второто лице в кралството.

Мънк съвсем престана да се владее при мисълта, че ще го представят легнал в сандъка си.

Присмехът, както правилно беше предвидял д'Артанян, му действуваше тъй, както не биха могли да му действуват нито превратностите на войната, нито желанията на честолюбието, нито страхът от смъртта.

„Добре – помисли си гасконецът, – страх го е: аз съм опасен.“

– О, колкото за краля – каза Мънк, – не се страхувайте, мили господин д'Артанян. Кралят няма да се шегува с Мънк, кълна ви се!

Д'Артанян забеляза светкавицата, която блесна в очите му.

Мънк се успокои веднага.

– Кралят – продължи той – е толкова добър, толкова великодушен, че не ще пожелае зло на онзи, който му е направил добро.

– О, разбира се! – извика д'Артанян. – Аз споделям напълно мнението ви за сърцето на краля, но не за главата му: той е добър, но е лекомислен.

– Кралят няма да бъде лекомислен с Мънк, бъдете спокоен.

– Значи вие сте спокоен, милорд?

– От тая страна, да, напълно.

– О, разбирам ви! Вие сте спокоен от страна на краля.

– Казах ви вече.

– Но не и от моя, нали?

– Казах ви, струва ми се, че вярвам във вашата честност и в умението ви да мълчите.

– Така е, така е! Но помислете за едно нещо...

– За какво?

– Че не съм сам, че имам другари, и то какви!

– О, да, познавам ги!

– За нещастие, милорд, също и те ви познават.

– Е, какво?

– Какво ли? Те са там, в Булон, чакат ме.

– И вие се страхувате?...

– Да, страхувам се, че в мое отсъствие... Дявол да го вземе! Ако аз бях при тях, бих отговарял за мълчанието им.

– Не бях ли прав, като ви казвах, че опасността, ако има опасност, би дошла не от негово величество, колкото и да обича да се шегува, а от вашите другари, както казвате... Да се понесят подигравки от крал, все още се търпи, но от безделници... Goddam!²²

– Да, разбирам, непоносимо е; и ето защо, милорд, дойдох да ви кажа: „Не мислите ли, че би било добре да замина за Франция колкото се може по-скоро?“

– Разбира се, ако смятате, че вашето присъствие...

– Ще спре тия безделници ли?... О, в това съм напълно сигурен, милорд!

– Но вашето присъствие няма да попречи на слуховете да се разпространят, ако са вече пуснати.

– О, не са пуснати, милорд, отговарям за това. Във всеки случай, поваряйте ми, че твърдо се реших на едно нещо.

– Какво?

– Да счупя главата на първия, който разпространи тоя слух, и на първия, който го чуе. След това ще се върна в Англия да потърся при ваша светлост убежище и може би служба.

– О, върнете се, върнете се!

– За нещастие, милорд, тук не познавам никого освен вас, и вече няма да ви намеря или вие ще ме забравите в своите величия.

– Слушайте, господин д'Артанян – отговори Мънк, – вие сте

22. Goddam! (англ.) – Дявол да го вземе! – Б. пр.

очарователен благородник, необикновено умен и храбър; вие заслужавате всички земни блага; елате с мене в Шотландия и кълна ви се, така ще ви наредя във вицекралството ми, че всички ще ви завиждат.

– О, милорд, сега това е невъзможно. Сега имам да изпълнявам свещен дълг: трябва да пазя вашата слава; трябва да попреча на всеки лош шегаджия да не помрачи блясъка на името ви пред съвременниците, дори може би пред потомството.

– Пред потомството, господин д'Артанян?

– Е, без съмнение! За потомството всички подробности на тая история трябва да останат в тайна. Представете си, че тая нещастна история с дъсчения сандък се разпространи. Какво ще си помислят? Ще си помислят, че сте възстановили краля не от благородни подбуди, не по свободна воля, а вследствие на спогодба, сключена между вас двамата в Шевенинген. Колкото и да разказвам как е станала работата, няма да ми повярват; ще кажат, че аз съм получил своя дял от баницата.

Мънк се намръщи.

– Слава, почести, честност! – каза той. – Всичко това са празни думи!

– Мъгла – прибави д'Артанян, – мъгла, през която никой никога не може да види много ясно.

– Е, добре, тогава вървете във Франция, драги ми господине – рече Мънк. – Вървете, а за да ви направя Англия по-достъпна и по-приятна, приемоте един подарък за спомен от мене.

„Крайно време беше“ – помисли си д'Артанян.

– На бреговете на Клайд – продължи Мънк – имам малка къща под дървета, котедж, както се нарича тука. При къщата има няколкокотин арпана земя. Приемете я!

– О, милорд...

– Там ще бъдете като у дома си и това ще бъде убежището, за което ми говорехте преди малко.

– Много ме задължавате при това положение, милорд! Наистина срам ме е!

– Съвсем не, господине – рече Мънк с хитра усмивка, – не вие, а аз ще ви бъда задължен.

Той стисна ръката на мускетаря и прибави:

– Ще наредя да напишат акта за дарение. И излезе.

Д'Артанян загледа след него и остана замислен, дори развълнуван.

– Най-последно – каза той – ето все пак един честен човек. Тъжно е само, че прави всичко това от страх към мене, а не от любов. Е, искам той

да ме обикне!

След това помисли една минута по-дълбоко и прошепна:

– Хайде де, каква полза? Той е англичанин!

И на свой ред излезе малко замаян от това сражение.

„И така ето ме собственик – мислеше си той. – Но, дявол да го вземе, как да разделя котеджа с Планше? Дали да му дам земите, а аз да взема замъка, или пък той да вземе замъка, а аз... Перу! Господин Мънк не би допуснал да дяля с бакалин къщата, в която е живял! Той е много горд, за да допусне това! Впрочем защо да говоря на Планше за котеджа? Тоя недвижим имот придобих не с парите на дружеството, а с ума си; следователно той е само мой. Да вървим при Атос.“

И той тръгна към жилището на граф дьо Ла Фер.

XXXVII

КАК Д'АРТАНЯН ТУРИ В РЕД ПАСИВА НА ДРУЖЕСТВОТО, ПРЕДИ ДА ОПРЕДЕЛИ АКТИВА МУ

„Положително – си каза д'Артанян – върви ми. Тая звезда, която блести над всеки човек веднъж в живота му, която е блестяла над Йов и над Ирос²³, най-нещастния от евреите и най-бедния от гърците, тая звезда блести най-последно над мене. Но аз няма да направя глупост, ще се възползвам от случая; време е вече да бъде благодарен.“

Тая вечер той вечеря в много добро настроение с приятеля си Атос, не му каза нито дума за очакваното дарение, но не можа да се въздържа, докато ядеше, да не запита приятеля си за сеитбата, за прибирането на реколтата и изобщо за полските работи. Атос отговори любезно, както правеше винаги. Той си помисли, че д'Артанян иска да стане собственик, и със съжаление си спомни за предишния жив нрав и за забавните прояви на веселия си другар. Действително д'Артанян се възползва от останалата в чинията замръзнала мазнина, за да драска по нея цифри и да прави изненадващо големи сборове.

Вечерта те получиха заповедта или по-скоро разрешението за заминаване. Докато връчваха хартията на графа, друг пратеник подаде на д'Артанян малка връзка документи с всички печати, с които се украсява поземлената собственост в Англия. Атос го завари да прелиства тия актове, с които се утвърждаваше предаването на собствеността. Благодарумният Мънк, други биха казали великодушният Мънк, беше превърнал дарението в продажба и даваше разписка, че е получил петнадесет хиляди ливри за вилата си.

Пратеникът си беше вече отишъл. Д'Артанян продължаваше да чете. Атос го гледаше и се усмихваше. Като улови една от тия усмивки над рамото си, д'Артанян мушна, цялата връзка в широкия си джоб.

– Извинете – каза Атос.

– О, вие не сте нескромни, мили приятелю! – отговори лейтенантът.
– Бих искал...

– Не, не ми казвайте нищо, моля ви се; заповедите са такива

23. Ирос – просяк от Омировата „Одисея“, който излязъл да се бори срещу Одисей. – Б. пр.

свещени неща, че получилият ги, не трябва да казва нито дума нито на брат си, нито на баща си. Например аз ви обичам повече от брат, от баща, повече от всичко на света...

– С изключение на вашия Раул, нали?

– Аз ще обичам още повече Раул, когато стане истински мъж, когато го видя да оформя характера си и да се обрисова с действията си... както видях вас, приятелю мой.

– Значи вие казахте, че също имате заповед и че няма да ми я съобщите, а?

– Да, мили д'Артанян. Гасконецът въздъхна.

– Беше време – рече той, – когато вие бихте сложили тая заповед разтворена на масата и бихте казали: „Д'Артанян, прочетете тая драсканица на Портос, Арамис и на мене“.

– Наистина... О, това беше младостта, доверието, благодатното време, когато командуваше кръвта, разпалена от страстта!

– Е, добре, Атос, искате ли да ви кажа?

– Кажете, приятелю.

– За това омайно време, за това благодатно време, за това господствуваме на разпалената кръв, за всички тия несъмнено прекрасни неща аз съвсем не съжалявам. Това е също като времето, прекарано в училището... Винаги съм срещал някъде глупак, който да се хвали с това време, когато за наказание е преписвал задачи, когато са го били с пръчки, когато е ял корички сух хляб... Чудно, никога не съм обичал тия неща; и макар че бях много деен, много скромен (вие знаете това, Атос), много прост в облеклото си, винаги съм предпочитал шевиците на Портос пред моята дрипава дреха, която зиме не ме защищаваше от вятъра, а лете от слънцето. Повярвайте ми, приятелю, винаги ще ми вдъхва недоверие тоя, който казва, че предпочита лошото пред хубавото. А в миналото всичко беше лошо за мене; в миналото всеки месец виждаше една дупка повече в кожата и дрехата ми, едно златно екю по-малко в сиромашката ми кесия; от това отвратително време, когато живеехме от ден за ден, аз не съжалявам за нищо, нищо, нищо, освен за нашето приятелство... защото имам сърце и, истинско чудо, това сърце не е пресушено от вятъра на немотията, който се промъкваше през дупките на мантията ми, не е пронизано от най-различните шпаги, които се забиваха в нещастната ми плът!...

– Не съжалявайте за нашето приятелство – каза Атос, – то ще умре само заедно с нас. Приятелството се състои главно от спомени и навици и ако преди малко вие се присмяхте на моето приятелство, защото не се

решавам да ви откроя поръчението си във Франция...

– Аз ли?... О, боже мой, ако знаехте, мили и добри приятелю, колко малко ще ме занимават отсега нататък всички поръчения в света!

И той попипа документите в широкия си джоб.

Атос стана от масата и повика съдържателя, за да плати.

– Откакто съм ви приятел – рече д'Артанян, – никога не съм плащал сметките. Портос плащаше често, Арамис понякога, а почти винаги след десерта вие изваждахте кесията си. Сега съм богат и ще опитам дали е приятно да се плаща.

– Платете – отговоря Атос и сложи обратно кесията си в джоба.

След това двамата приятели тръгнаха към пристанището и д'Артанян все поглеждаше назад, за да наблюдава пренасянето на скъпите му екюта. Нощта простря гъстото си було върху жълтите води на Темза; вече се чуваше шумът от бъчви и скрипци, предвестници на отплуването, шум, който толкова пъти беше карал сърцата на мускетарите да бият, когато опасността от морето беше най-малката от всички чакащи ги опасности. Тоя път те трябваше да се качат на един голям кораб, който ги чакаше в Грейвсенд: Чарлз II, винаги деликатен в най-дребните неща, беше изпратил една от яхтите си с дванадесет души от шотландската си гвардия, за да отдаде почест на посланика си, изпращан във Франция. В полунощ яхтата пренесе пътниците си на кораба, а в осем часа сутринта корабът свали посланика и приятеля му в Булон.

Докато граф дьо Ла Фер с Гримо се занимаваше с конете, за да отиде право в Париж, д'Артанян забърза към странноприемницата, където, съгласно заповедта му, трябваше да го чака малката му армия. Тия господа закусваха стриди, риба и ароматизирана ракия, когато се появи д'Артанян. Те си бяха доста пийнали, но нито един не беше прекрочил границите на разума.

Радостно „ура“ посрещна генерала.

– Ето ме и мене – каза д'Артанян, – походът завърши. Донесох на всеки обещаната награда.

Очите на всички светнаха.

– Обзалагам се, че и най-богатият от вас няма вече в кесията си дори и сто ливри, нали?

– Вярно е! – извикаха всички в хор.

– Господа – каза тогава д'Артанян, – ето последната заповед. Търговският договор е сключен благодарение на това, че успяхме да пипнем най-опитния финансист на Англия. Сега мога да ви призная, че трябваше да отвлечем, ковчежника на генерал Мънк.

Думата ковчезник произведе известен ефект в армията му. Д'Артанян забеляза, че само Менвил не му вярва напълно.

– Тоя ковчезник – продължи той – аз го заведох на неутрална земя, Холандия; там го накарах да подпише договора; след това лично го заведох в Нюкасъл; той остана доволен от нашата учтивост, в мекия сандък не чувствуваше сътресения при пренасянето и затова поисках възнаграждение за вас. Ето го...

Той хвърли една доста внушителна торба на покривката. Всички протегнаха неволно ръце към нея.

– Един момент, агънца мои! – рече д'Артанян. – Ако има приходи, има също и разходи.

– Охо! – промърмори събранието.

– Ние, приятели мои, се намираме в положение, в което не биха могли да се задържат хора без мозък. Ще кажа ясно: ние се намираме между бесилката и Бастилията.

– Охо! – повтори хорът.

– Това е лесно да се разбере. Наложил се да обясня на генерал Мънк как е изчезнал ковчезникът му; затова изчаках благоприятната минута – възстановяването на краля Чарлз II, който ми е приятел...

Армията отговори с доволни погледи на крайно гордия поглед на д'Артанян.

– След възстановяването на краля аз върнах на господин Мънк ковчезника му, малко оскубан наистина, но все пак му го върнах. И така генерал Мънк, като ми прости – да, той ми прости, – не можа да се въздържа да, не ми каже следните думи, които искам всеки от вас да си ги набие в главата, дълбоко в мозъка: „Господине, шегата е добра, но по начало аз не обичам шегите; ако някога една дума изскочи (разбирате ли, господин Менвил? – прибави д'Артанян), ако някога една дума изскочи от устата ви или от устата на вашите другари, аз имам в Шотландия и Ирландия, моето губернаторство, седемстотин четиридесет и една бесилки: всички са от дъбово дърво, обковани са с желязо и всяка седмица се мажат редовно. Аз ще подаря на всеки от вас по една от тия бесилки и вземете си бележка, драги господин д'Артанян (вземете си и вие бележка, драги господин Менвил), ще ми останат още седемстотин и тридесет за дребни удоволствия. При това...“

– Аха! – рекоха помощниците. – Още ли има?

– Още една дребна работа: „Господин д'Артанян, аз ще изпратя на френския крал въпросния договор с молба да бутне предварително в Бастилията и след това да ми изпрати всички, които са участвували в

тая експедиция; от само себе си се разбира, че кралят ще изпълни непременно молбата ми.“

Вик на ужас се разнесе от всички краища на масата.

– Успокойте се! – продължи д'Артанян. – Тоя почтен господин Мънк забрави едно нещо: той не знае имената ви, само аз ги зная, а аз няма да ви предам, разбира се. Защо ще ви предам? И вие, предполагам, не ще бъдете тъй глупави. Да се издадете сами, защото тогава кралят, за да си спести разноските по храната и квартирата, ще ви изпрати в Шотландия, където чакат седемстотин четиридесет и една бесилки. Това е всичко, господа. Нямам вече какво да прибавя към това, което имах честта да ви кажа. Уверен съм, че ме разбрахте отлично, нали, господин дьо Менвил?

– Отлично – отвърна Менвил.

– Сега парите! – каза д'Артанян. – Затворете вратите.

Той развърза торбата на масата; няколко златни екюта паднаха на пода. Всички се наведоха.

– Полека! – извика д'Артанян. – Никой да не се навежда, сам ще ги вдигна.

Той вдигна наистина парите, даде на всеки по петдесет новички екюта и получи толкова благословии, колкото монети раздаде.

– Ах! – каза той. – Ако можехте да се поправите малко, да станете добри и честни граждани...

– Е, Много е мъчно – обади се един от присъстващите.

– Но защо е необходимо това, капитане? – попита друг.

– Защото щях да ви потърся пак и може би щях да ви освежавам от време на време с някоя плячка...

Той направи знак на Менвил, който недоверчиво слушаше всичко това:

– Менвил, елате с мене. Сбогом, юнаци; няма нужда да ви препоръчвам да си държите езика зад зъбите.

Менвил го последва, а след тях се разнасяха прощалните викове на армията, смесени със сладкия звън на златото в джобовете.

– Менвил – каза д'Артанян, когато излязоха на улицата, – вие не сте изигран, но гледайте да не останете изигран. Както ми се струва, вие не се страхувате много от бесилките на Мънк, нито от Бастилията на негово величество крал Луи XIV, но имайте добрината да се страхувате от мене. Е, слушайте: ако от устата ви се измъкне само една дума, ще ви заколя като пиле. В джоба си имам опрощение на греховете от светия отец папата.

– Уверявам вие че абсолютно нищо не знам, драги господин д'Артанян, и че сякаш вярвам на всичко, което казахте.

– Сигурен бях, че сте умен момък – рече мускетарят. – Познавам ви от двадесет и пет години. Тия петдесет златни екюта, които ще ви дам в повече, ще ви докажат колко ви ценя. Вземете.

– Благодаря, господин д'Артанян – отвърна Менвил.

– С тия пари вие можете наистина да станете честен човек – каза д'Артанян съвсем сериозно. – Срамота е: вашият ум и вашето име, което не смеете да носите, са покрити с ръждата на лошия живот. Станете благороден човек, Менвил, и живеете една година с тия сто златни екюта. Това не е малка сума: два пъти по-голяма от заплатата на висш офицер. След една година елате да се видим. Пусто да остане, ще направя нещо от вас.

Менвил се закле като другарите си, че ще бъде някато гроб. Обаче някой от тях трябва да е проговорил. И тъй като сигурно не са нашите девет другари, които се страхуваха от бесилката, сигурно не е и Менвил, трябва да е д'Артанян, защото като гасконец го сърбеше езикът. Ако не е той, кой можеше да бъде? Как да се обясни, че знаем тайната на дъсчения сандък с дупките, и я знаем така точно, че можахме да разкажем историята с най-малките подробности? Тия подробности проливат съвсем нова и неочаквана светлина на тая част от английската история, която до днес оставяха в сянка нашите събратя историците.

XXXVIII

В КОЯТО СЕ ВИЖДА, ЧЕ ФРЕНСКИЯТ БАКАЛИН СИ БЕШЕ ВЪЗСТАНОВИЛ ВЕЧЕ ДОБРОТО ИМЕ ПРЕЗ XVII ВЕК

Като си уреди сметките и си даде съветите, д'Артанян почна да мисли само как да се върне в Париж, и то колкото се може по-бързо. От своя страна, Атос бързаше да се върне у дома си и да си поотпочине. Колкото и да не са се огънали характерът и човекът след уморителното пътуване, пътникът вижда с удоволствие в края на деня, дори когато денят е бил хубав, че настъпва нощта, която ще донесе малко сън. Ето защо от Було до Париж, докато язدهа един до друг, двамата приятели приказваха за такива незначителни неща, че не смятаме за необходимо да ги разказваме на читателите. Всеки от тях, отдал се на собствените си мисли и стройки бъдещето въз основа на своите мечти, се занимаваше само с едно: да съкрати разстоянието с по-голяма бързина.

И така Атос и д'Артанян пристигнаха до бариерите на Париж вечерта, на четвъртия ден след заминаването им от Булон.

– Къде ще идете, мили приятелю? – попита Атос.

– Аз тръгвам право към квартирата си.

– А аз право у съдружника си.

– У Планше?

– Боже мой, да: в „Златното чукало“.

– Разбира се, ще се видим, нали?

– Да, ако останете в Париж, защото аз оставам.

– Не, след като се видя с Раул, на когото дадох среща у дома, в квартирата, ще замина веднага за Ла Фер.

– Е, тогава сбогом, мили и прекрасни приятелю.

– По-скоро довиждане: не зная защо не дойдете да живеете с мене в Блоа. Ето сега сте свободен, богат; ще ви купя, ако искате, едно хубаво имение около Шеверни или Брасьо. От едната страна ще имате най-хубавите гори на света, които стигат до Шамборските, а от другата – чудесни блата. Вие обичате лова и, щете, не щете, сте поет, мили приятелю; там ще намерите фазани, водни дърдавци и диви патици, без да смятате слънчевите залези и разходките с лодка, които биха накарали да мечтаят дори Немврод и Аполон. До купуването на имението ще

живеете в Ла Фер и ще гоним свраките в лозята, както правеше крал Луи XIII. Това е едно умно удоволствие за такива старци като нас.

Д'Артанян улови ръцете на Атос.

– Мили графе – рече той, – не ви казвам нито да, нито не. Оставете ме да прекарам в Париж толкова време, колкото е необходимо, за да уредя работите си и да свикна полека-лека с тежката и блестяща мисъл, която кипи в ума ми и ме заслепява. Виждате ли, аз съм богат и докато не свикна с богатството, ще бъда нетърпимо животно: познавам се добре. О, аз още не съм оглупял напълно и не искам да се показвам простак пред такъв приятел като вас, Атос. Дрехата е хубава, дрехата е богато позлатена, но е нова и ме стиска под мишниците.

Атос се усмихна.

– Добре – каза той. – Но по повод на тая дреха, мили д'Артанян, искате ли да ви дам един съвет?

– О, на драго сърце!

– Няма ли да се разсърдите?

– Хайде де!

– Когато богатството идва на някого късно и неочаквано, той трябва, за да не се промени, да стане скъперник, тоест да харчи малко повече от това, което е харчил по-преди, или да стане прахосник, тоест да направи толкова много дългове, че да стане отново сиромаш.

– О, това, което ми казвате, прилича много на софизъм, скъпи философе.

– Не вярвам. Искате ли да станете скъперник?

– Не, пусто опустяло! Бях вече скъперник, когато няхах нищо. Да опитаме другото.

– Тогава бъдете прахосник.

– И това не искам, дявол да го вземе! Дълговете ме плашат. Кредиторите ми напомнят дяволите, които пекат грешниците в ада, а тъй като търпението не е главната ми добродетел, винаги ме е изкушавало да набъхтам тия дяволи.

– Вие сте най-умният човек, когото познавам, и нямате нужда от никакви съвети. Нямаат ум тия, които биха си въобразили, че могат да ви научат на нещо. Но, струва ми се, ние сме на улица Сент Оноре, а?

– Да, мили Атос.

– Вижте ей там, наляво, малката бяла къща – там е квартирата ми. Забележете, тя е само на два етажа. Първия заемам аз; във втория живее един офицер, който отсъства служебно по осем-девет месеца в годината, така че в тая квартира съм като у дома си, ако не се смятат

разноските.

– О, колко добре се нареждате, Атос! Какъв ред и каква широта! Ето какво бих искал да съединя. Но какво да се прави, това е от рождение и не се придобива.

– Ласкател! Хайде сбогом, мили приятелю. А, тъкмо се сетих, напомниме му на почтения Планше за мене. Той е все още умен момък, нали?

– И умен, и сърдечен... Сбогом, Атос!

Те се разделиха. През време на тоя разговор д'Артанян не сваляше нито за миг очи от коня, върху гърба на който се намираха торбите със злато в кошове, закрити отгоре със сено. В Сен Мери удари девет часът вечерта; момчетата на Планше затваряха бакалницата. Д'Артанян спря пощальона, който водеше коня, на ъгъла на улица де Ломбар, под един навес, повика едно момче на Планше и му нареди да пази не само двата коня, но и пощальона. След това влезе при Планше, който току-що беше вечерял и с известно безпокойство гледаше календара: той имаше навик всяка вечер да задрасква изминалия ден. В момента когато, според всекидневния си навик, Планше заличаваше с opakото на перото си изтеклия ден, като въздишаше, д'Артанян стъпи на прага, при което железните му шпори издрънкаха.

– А, боже мой! – извика Планше.

Достойният бакалин не можа да каже нищо повече: той видя съдружника си. Д'Артанян влезе прегърбен, омърлушен. Гасконецът кроеше нещо срещу Планше.

„Боже господи! – помисли си бакалинът, като погледна пътника. – Той е печален!“

Мускетарят седна.

– Драги господин д'Артанян – каза Планше, при което сърцето му биеше страшно, – ето че дойдохте! А как сте със здравето?

– Доста добре, Планше, доста добре – отговори д'Артанян с въздишка.

– Надявам се, че не сте ранен, а?

– Уф!

– Ах, виждам – продължи Планше все повече и повече разтревожен, – експедицията е била тежка, а?

– Да – отвърна д'Артанян. Тръпки полазиха по гърба на Планше.

– Пие ми се – каза мускетарят и жадно вдигна глава.

Планше се спусна към долапа и донесе на д'Артанян вино в голяма чаша. Д'Артанян погледна бутилката и попита:

– Какво е това вино?

– Уви, вашето любимо, господине – отговори Планше, – доброто старо анжуйско вино, което едно време за малко щеше да ни струва доста скъпо на всички.

– Ах! – каза д'Артанян с меланхолна усмивка. – Ах, клети ми Планше, трябва ли още да пия добро вино?

– Слушайте, драги ми господарю – рече Планше със свръхчовешко усилие, докато всичките мускули, бледината и трепетът му издаваха най-жива мъка, – слушайте, аз съм бил войник, следователно имам кураж. Не ме измъчвайте, драги господин д'Артанян: нашите пари загинаха, нали?

Преди да отговори, д'Артанян помълча малко, което се стори цял век на нещастния бакалин. Но той успя – само да се обърне на стола си.

– А ако е така – каза д'Артанян бавно, като клатеше глава отгоре надолу, – какво би казал, клети ми приятелю?

От бледен Планше стана жълт. Сякаш беше глътнал езика си – толкова му се изду гърлото, толкова му се зачервиха очите.

– Двадесет хиляди ливри! – промърмори той. – Това са двадесет хиляди ливри!...

С проточена шия, протегнати крака и отпуснати ръце д'Артанян сякаш беше статуя на обезсърчението. Планше изпусна скръбна въздишка от дъното на гърдите си.

– Хайде, виждам каква е работата – каза той. – Да бъдем мъже. Свършено е, нали? Най-важното е, че си спасихте живота, господине.

– Без съмнение, без съмнение животът е нещо; но все пак аз съм раззорен напълно.

– По дяволите, господине! – извика Планше. – Макар да е така, не трябва да се отчайвате! Ще ми станете съдружник, ще търгуваме заедно и ще делим печалбите, а когато няма печалби, е, ще делим бадемите, сухото грозде и сушените сини сливи и ще изядем заедно последното късче холандско сирене.

Д'Артанян не можа да се въздържи повече.

– Пусто да остане! – извика той, силно развълнуван. – Ти си славен човек, Планше, кълна се в честта си! Слушай, ти не се ли преструваше? Не видя ли там на улицата, под навеса, коня с торбите?

– Какъв кон? Какви торби? – попита Планше и сърцето му се сви при мисълта, че д'Артанян е полудял.

– Е, английските торби, пусто да остане! – каза д'Артанян сияещ, преобразен от радост.

– О, боже мой! – изрече ясно Планше и отстъпи, като видя блясък в очите му.

– Глупак! – извика д'Артанян. – Ти мислиш, че съм полудял. Пусто да остане! Напротив, никога главата ми не е била по-здрава и сърцето по-весело. Да идем за торбите, Планше, за торбите!

– Но, боже мой, за какви торби? Д'Артанян бутна Планше към прозореца.

– Там, под навеса, виждаш ли един кон? – го запита той.

– Да.

– Виждаш ли, че на гърба му има кошове?

– Да, да.

– Виждаш ли, че едно от момчетата ти приказва с пощальона?

– Да, да, да.

– Е, добре, щом момчето е твое, ти знаеш името му. Повикай го.

– Абдон! Абдон! – се развика Планше от прозореца.

– Доведи коня! – суфлира д'Артанян.

– Доведи коня! – изрева Планше.

– Дай десет ливри на пощальона – каза д'Артанян с тон, сякаш командуваше маневри. – Две момчета, за да качат първите две торби, две други за останалите две. Давай, пусто да остане! Живо!

Планше се спусна по стълбата, като че ли го гонеше дяволът. След минута момчетата се изкачваха нагоре, превили се под товара си. Д'Артанян ги изпрати да спят, грижливо затвори вратата и каза на Планше, който на свой ред започваше да полудява:

– Сега двамата на работа!

Той постла на пода една широка покривка и изсипа първата торба върху нея. Планше изсипа втората; после д'Артанян изтърбуши с нож третата. Когато Планше чу възбудителния шум на среброто и златото, когато видя, че от торбата се изсипват блестящи екюта, които се мятаха като риби, изхвърлени от мрежа, когато почувствува, че краката му потъват в злато, той се слиса, залитна като поразен от гръм и падна тежко на огромния куп, който се разпръсна с невъобразим звън.

Задушен от радост, Планше загуби съзнание. Д'Артанян му плисна в лицето чаша бяло вино, от което бакалинът дойде веднага на себе си.

– О, боже мой! О, боже мой! О, боже мой! – повтаряше Планше, като триеше мустаците и брадата си.

По онова време, както и сега, бакалите носеха кавалерийски мустаци и ландскнехтски бради; само че къпането в пари, и по онова време много рядко, сега е почти неизвестно.

– Пусто да остане! – каза д'Артанян. – Тук има сто хиляди ливри за вас, господин съдружник. Вземете си вашата част, ако обичате; аз ще взема моята.

– О, каква хубава сума, господин д'Артанян, каква хубава сума!

– Преди половин час съжалявах за частта, която трябва да ти дам – рече д'Артанян, – но сега вече не съжалявам. Ти си честен бакалин, Планше. Хайде да си уредим сметките! Нали казват – добри сметки, добри приятели!

– О, разкажете ми най-напред цялата история – каза Планше. – Тя трябва да е още по-хубава от парите.

– Да. – рече д'Артанян, като си гладеше мустаците, – да, не казвам, че не е. И ако някога историкът се сети за мене, за да събере сведения, ще може да каже, че не ги е черпил от лош източник. И така, слушай, Планше, всичко ще ти разкажа.

– А аз ще реда парите на купчинки – заяви Планше. – Започвайте, драги ми господарю.

– Почвам – каза д'Артанян, като пое дъх.

– Почвам – каза Планше, като взе първата шепа екюта.

XXXIX

ИГРАТА НА ГОСПОДИН МАЗАРИНИ

Същата вечер, когато нашите двама французи пристигнаха в Париж, в една голяма стая на Пале Роял, тапицирана с тъмно кадифе и украсена с великолепни картини в златни рамки, се беше събрал целият двор пред алкова на господин кардинала Мазарини, който бе поканил краля и кралицата да играят на карти.

В стаята имаше три маси, които се отделяха една от друга с малки паравани. Край една от тия маси седяха кралят и двете кралици. Луи XIV седеше точно срещу младата кралица, съпругата си, и ѝ се усмихваше с израз на истинско щастие. Ана Австрийска играеше срещу кардинала и снаха ѝ ѝ помагаше в играта, когато не се усмихваше на съпруга си. Самият кардинал лежеше с много отслабнало, много уморено лице; за него играеше графиня дьо Соасон и той поглеждаше непрекъснато в картите ѝ: очите му изразяваха интерес и алчност.

Кардиналът беше накарал Бернуен да го начерви; но от червенината по скулите изпъкваше още повече болнавата бледина на останалата част от лицето и лъскавата жълтевина на челото. Само очите придобиваха от това по-жив блясък и върху тия очи на болника се спираха от време на време неспокойните погледи на краля, кралицата и придворните.

Наистина двете очи на сеньор Мазарини бяха повече или по-малко блестящи звезди, по които Франция на седемнадесети век четеше съдбата си всяка вечер и всяка сутрин.

Негово високопреосвещенство не печелеше и не губеше; следователно не беше нито весел, нито печален. Това беше застой, в който не искаше да го остави Ана Австрийска, изпитваща състрадание към него; но за да се развлече болният, трябваше или да се печели, или да се губи. Да се печели беше опасно, защото Мазарини би заменил равнодушието с грозда гримаса; да се губи също беше опасно, защото инфантката гледаше в картите на свекърва си и без съмнение щеше да протестира срещу отстъпките ѝ към Мазарини.

Придворните се възползуваха от това спокойствие и разговаряха. Господин Мазарини не се сърдеше, когато не беше в лошо настроение; той не пречеше на никого да пее, стига само да си плаща, и позволяваше на всеки да говори, стига само да губи в играта срещу него.

И така, разговаряха. На първата маса по-малкият брат на краля,

Филип, херцог д'Анжу, гледаше хубавото си лице в огледалото на една кутия. Неговият любимец, кавалерът дьо Лорен, облегат върху креслото на принца, слушаше с тайна завист граф дьо Гиш, друг любимец на Филип. Графът разказваше с подбрани изрази различните приключения на нещастния крал Чарлз II. Разказваше като вълшебна приказка историята на странствованията му по Шотландия и изпитаните от него ужаси, когато неприятелските части го преследвали по петите; как той прекарвал нощите в хралупите на дърветата, а дните – в глад и сражения. Постепенно съдбата на нещастния крал завладя до такава степен слушателите, че играта замря дори на кралската маса и младият крал следеше замислено, като се преструваше на разсеян, най-малките подробности на тая одисея, разказвана много живописно от граф дьо Гиш.

Графиня дьо Соасон прекъсна разказвача.

– Признайте, графе – каза тя, – че украсявате разказа си с измислици.

– Госпожо, аз предавам като папагал онова, което ми разказаха различни англичани. Дори ще кажа за мой срам, че съм точен като някакъв препис.

– Чарлз II щеше да умре, ако е преживял всичко това.

Луи XIV вдигна умната си и горда глава.

– Госпожо – каза той с улегнал глас, в който още се чувствуваше, плахото дете, – господин кардиналът ще ви каже, че през време на непълнолетието ми работите на Франция не вървяха добре... и че ако бих бил по-голям и принуден да грабна шпагата, понякога можеше да ми се случи да воювам дори за една вечеря.

– Слава богу – каза кардиналът, който проговори за първи път, – ваше величество преувеличава и винаги вечерята е била готова навреме за него и за служителите му.

Кралят се изчерви.

– О! – необмислено извика Филип от мястото си, без да престава да се оглежда. – Спомням си, че веднъж в Мелюн нямаше вечеря за никого и че кралят изяде двете трети от едно късче хляб, а ми даде останалата трета.

Като видяха, че Мазарини се усмихна, всички гости се засмяха. Кралете се ласкаят също така със спомена за минало бедствие, както и с надеждите за бъдещо щастие. – Но все пак френската корона се е държала винаги здраво върху главите на кралете – побърза да прибави Ана Австрийска, – а английската корона падна от главата на краля; и когато случайно тая корона се поразклащаше, защото понякога има тресения

на трона, както има земетресения, всеки път, казвам, когато бунтът ни заплашваше, една славна победа ни връщаше спокойствието.

– С няколко нови лаври за короната – допълни Мазарини.

Граф дьо Гиш млъкна; кралят се престори на сериозен, а Мазарини размени поглед с Ана Австрийска, сякаш да ѝ благодари за намесата.

– Няма значение – каза Филип, като си гладеше косата, – братовчед ми Чарлз не е хубав, но е много храбър, и се е бил като немски наемник; и ако продължава да се бие така, непременно ще спечели такова сражение... като при Рокроа...!

– Той няма войска – прекъсна го кавалерът дьо Лорен.

– Съюзникът му, холандският крал, ще му даде. О, аз бих му дал, ако бях крал на Франция.

Луи XIV се изчерви крайно много.

Мазарини се престори, че е погълнат от играта.

– Сега – продължи граф дьо Гиш – съдбата на нещастния принц е решена. Ако е бил измамен от Мънк, загубен е. Затворът, смъртта може би ще довършат онова, което е било започнато от изгнанието, битките и лишенията.

Мазарини се намръщи.

– Съвсем сигурно ли е, че негово величество Чарлз II е напуснал Хага? – попита Луи XIV.

– Съвсем сигурно, ваше величество – отговори младият граф. – Баща ми получи писмо, в което му дават подробности; знае се дори, че кралят е слязъл в Дувър; рибари са го видели да влиза в пристанището; останалото е още тайна.

– Много бих искал да зная останалото – разпалено каза Филип. – Вие знаете ли, братко?

Луи XIV се изчерви отново. Това беше за трети път в продължение на един час.

– Попитайте господин кардинала – отвърна той с такъв тон, че Мазарини, Ана Австрийска и всички гости го погледнаха.

– Това значи, сине мой – със смях забеляза Ана Австрийска, – че кралят не обича да говори за държавни работи извън съвета.

Филип изслуша спокойно мъмренето и с усмивка се поклони ниско най-напред на брат си, а после на майка си.

Но Мазарини забеляза, че в един ъгъл на стаята се образува група и че херцог д'Орлеан, граф дьо Гиш и кавалерът дьо Лорен, лишени от възможността да се обясняват с висок глас, биха могли да си кажат тихо повече, отколкото е необходимо. Той започна да ги поглежда

недоверчиво и неспокойно, като подканваше Ана Австрийска да разстрои това тайно събрание, когато изведнъж Бернуен влезе през вратата зад кревата на кардинала и му каза на ухото:

– Монсеньор, пратеник от негово величество краля на Англия.

Мазарини не можа да скрие лекото си вълнение, което не избягна от очите на краля. Като не желаше да се покаже любопитен и още по-малко излишен, Луи XIV стана веднага, приближи се до негово високопреосвещенство и му пожела лека нощ.

Всички гости станаха, при което се вдигна голям шум от отдръпваните столове и маси.

– Позволете на всички да си отидат постепенно – тихо каза Мазарини на Луи XIV – и благоволете да ми отделите няколко минути. В момента ме занимава един въпрос, за който още тая вечер искам да поговоря с ваше величество.

– И с кралиците ли? – попита Луи XIV.

– Да, и с херцог д'Анжу – отговори негово високопреосвещенство.

В същото време той се извърна към другата страна на леглото и завесите захриха целия креват. Но кардиналът не забрави заговорниците си.

– Господин граф дьо Гиш! – повика той с треперлив глас, като обличаше зад завесите халата си, който Бернуен му подаваше.

– Ето ме, монсеньор – отговори младият човек, като се приближи.

– Играйте вместо мене, вие сте много щастлив... Спечелете ми малко пари от тия господа.

– Добре, монсеньор.

Младият човек седна край масата; кралят отиде при кралиците и заговори с Тях.

Сериозна игра започна между графа и няколко богати придворни.

През това време Филип приказваше за моди с кавалера дьо Лорен, а зад завесите на алкова вече не се чуваше да шумоли коприненият халат на кардинала.

Негово високопреосвещенство беше последвал Бернуен в кабинета, който беше до спалнята.

XL ДЪРЖАВНА РАБОТА

Като премина в кабинета си, кардиналът видя граф дьо Ла Фер, който, докато го чакаше, се любоваше на една великолепна картина от Рафаело, окачена над полица с разни скъпоценни предмети.

Негово високопреосвещенство влезе тихо, леко и мълчаливо като сянка и веднага погледна лицето на графа, както правеше обикновено, като желаше по израза на лицето у събеседника си да отгатне резултата от предстоящия разговор.

Но тоя път се излъга; не прочете абсолютно нищо по лицето на Атос; не намери дори почитанието, което беше свикнал да вижда на всички Лица.

Атос беше облечен в черни дрехи с проста сребърна везба. Носеше ордените Светия дух, Жартиерата и Златното руно, и трите толкова важни, че само един крал или един актьор можеше да ги носи.

Мазарини рови дълго в поотслабналата си памет, за да си спомни името, което трябваше да даде на това ледено лице, но не успя.

– Доложиха ми – каза той най-после, – че е пристигнал пратеник от Англия.

И седна, като отпрати Бернуен и Бриен, който, в качеството си на секретар, се готвеше да записва.

– Да, ваше високопреосвещенство, от страна на негово величество краля на Англия.

– Вие говорите много чисто френски за един англичанин, господине – любезно каза Мазарини, като все попоглеждаше ордените Светия дух, Жартиерата, Златното руно и особено лицето на пратеника.

– Аз не съм англичанин, а французин, господин кардинал – отговори Атос.

– Чудно! Английският крал избира французи за посланици; това е великолепно предзнаменование... Моля, господине, вашето име?

– Граф дьо Ла Фер – отвърна Атос без онзи нисък поклон, който го изискваха церемониалът и гордостта на всемогъщия министър.

Мазарини сви рамене, сякаш искаше да каже: „Не зная това име“.

На Атос не му мигна и омото.

– И вие, господине – подзе Мазарини, – идвате да ми кажете?...

– Идвам от страна на негово величество краля на Великобритания

да известя на краля на Франция...

Мазарини се намръщи.

– Да известя на краля на Франция – невъзмутимо продължи Атос – за щастливото възстановяване на негово величество Чарлз II върху трона на дедите му.

Тая отсянка не избягна на хитрот високопреосвещенство. Мазарини познаваше твърде много хората, за да не види в студената и почти високомерна учтивост на Атос признак на враждебност, който не беше обикновената температура на топлия цветарник, наречен двор.

– Вие имате сигурно пълномощия, нали? – попита Мазарини сухо и свадливо.

– Да... монсеньор.

Думата „монсеньор“ излезе с мъка от устата на Атос; тя сякаш пареше устните му.

– В такъв случай покажете ги.

Атос извади официалното писмо от една извезана кадифена торбичка, която носеше под дрехата си. Кардиналът протегна ръка.

– Извинете, монсеньор – каза Атос, – но това официално писмо е за краля.

– Тъй като сте французин, господине, вие трябва да знаете какво значи пръв министър при френския двор.

Атос отговори:

– Едно време аз знаех наистина какво значат първите министри; но вече от много години реших да се отнасям направо към краля.

– Тогава, господине – възрази Мазарини, – вие няма да видите нито министъра, нито краля.

И Мазарини стана. Атос прибра официалното писмо в торбичката, поклони се важно и направи няколко крачки към вратата. Хладнокръвието му вбеси Мазарини.

– Какви странни дипломатически начини на действие! – извика той. – Нима още сме в тия времена, когато господин Кромуел ни изпращаше учители по фехтовка за дипломати? Липсва ви, господине, само кръгла шапка на главата и библия на пояса.

– Господине – сухо възрази Атос, – аз не съм имал никога като вас случай да водя преговори с господин Кромуел и съм виждал неговите дипломати само с шпага в ръката; следователно не мога да зная как се е отнасял с първите министри. Колкото за краля на Англия, Чарлз II, зная, че когато той пише на негово величество краля Луи XIV, това не значи, че пише на негово високопреосвещенство кардинал Мазарини; в тая

разлика не виждам никаква дипломация.

– А! – извика Мазарини, като вдигна отслабналата си глава и се плесна по челото. – Сега си спомних!

Атос го погледна учудено.

– Да, така е! – продължи кардиналът, като не откъсваше очи от събеседника си. – Да, така е... Познавам ви, господине. А, diavolo! Сега вече не се чудя.

– Действително аз се чудех, че при отличната памет на ваше високопреосвещенство – отговори Атос усмихнато – ваше високопреосвещенство не ме позна досега.

– Винаги непокорен и свадлив... господин... господин... Как ви викаха? Чакайте... име на река... Потамое... Не... име на остров... Наксос... Не, per jove, име на планина... Атос! Да, точно така! Много се радвам, че ви виждам, но не в Рюей, където с вашите проклети съучастници ме накарахте да платя откуп... Фронда! Все още фронда! Проклетата фронда! О, каква подкваса! Слушайте, господине, защо вашата омраза преживя моята? Все пак, ако имаше някой да се оплаква, мисля, че не бяхте вие, защото се измъкнахте оттам не само здрав и читав, но и с лентата на светия дух на шията.

– Господин кардинал – отвърна Атос, – позволете ми да не влизам в разсъждения за такива неща. Дадено ми е поръчение... Ще ме улесните ли да го изпълня?

– Чудя се – каза Мазарини зарадван, че си е спомнил, и готов да ухапе, – чудя се на едно: как вие, господин... Атос, вие, фрондър, приехте поръчение до Мазарини, както казваха в доброто време...

И Мазарини почна да се смее; но мъчителна кашлица му пречееше и скоро смехът му се превърна в хълцане.

– Аз приех поръчение до краля на Франция, господин кардинал – възрази графът не тъй сърдито, защото смяташе, че всички предимства са на негова страна и затова може да бъде умерен.

– Все пак, господин фрондър – рече Мазарини весело, – след краля работата, с която сте се натоварили...

– С която ме натовариха, монсеньор, аз не търся работите.

– Така да бъде! Все пак, казвам, тая работа ще мине през моите ръце... Да не губим скъпоценно време... Кажете ми условията.

– Аз имах честта да кажа на ваше високопреосвещенство, че ми е неизвестно съдържанието на писмото, в което е изложена волята на негово величество крал Чарлз II.

– Слушайте, вие ставате смешен с вашата упоритост, господин

Атос. Вижда се, че сте общували с тамошните пуритани... Аз зная вашата тайна по-добре от вас и вие не бяхте прав може би, дето не оказахте известно уважение на един много стар и много болен човек, който е работил много в живота си и е воювал смело за идеите си, както вие за вашите... Вие не искате да ми кажете нищо? Добре. Вие не искате да ми предадете писмото си?... Чудесно! Елате с мене в стаята ми, вие ще говорите на краля... и пред краля... Но още една дума: кой ви даде Златното руно? Спомням си, че станяхте кавалер на Жартиерата, но за Златното руно не знаех...

– Монсеньор, неотдавна по случай сватбата на негово величество Луи XIV Испания изпратила на краля Чарлз II грамота за Златното руно, в която било оставено празно мястото за името. Чарлз II ми предаде грамотата, като вписа в нея моето име.

Мазарини стана, облегна се на ръката на – Бернуен и така влезе в стаята си точно когато долагаха: „Господин принцът!“ Действително принц дьо Конде, първият кръвен принц, победителят при Рокроа, Ланс и Нордлинген, влизаше при монсеньор Мазарини, последван от благородниците си, и вече се кланяше на краля, когато първият министър повдигна завесата си.

Атос успя да види как Раул стисна ръката на граф дьо Гиш и отговори с усмивка на почтителния поклон от страна на сина си.

Той успя също да види, че кардиналът засия от радост, когато забеляза пред себе си грамаден златен куп, спечелен от граф дьо Гиш, докато играеше вместо негово високопреосвещенство. И така, забравил посланика, посланичеството и принца, първата му мисъл беше за златото.

– Как! – извика старецът – Всичко това е... печалба?

– Да, монсеньор, около петдесет хиляди екю – отговори граф дьо Гиш и стана. – Да предам ли мястото на ваше високопреосвещенство, или да продължавам?

– Предайте го, предайте го! Вие не сте предпазлив. Ще загубите отново всичко, което сте спечелили, пусто опустяло!

– Монсеньор! – каза принц дьо Конде, като се поклони.

– Добър вечер, господин принце – отговори министърът безцеремонно. – Много е любезно от ваша страна, че дойдохте да посетите един болен приятел.

– Приятел!... – повтори граф дьо Ла Фер, като слушаше смаяно това чудовищно съчетание на думи. – Приятел! Когато се отнасяше за Мазарини и Конде.

Мазарини отгатна мисълта на фрондьора, защото му се усмихна

тържествуващо, и веднага каза, като се обърна към краля:

– Всемиловичи господарю, имам чест да представя на ваше величество господин граф дьо Ла Фер, посланик на негово величество краля на Англия... Държавна работа, господа! – прибави той, като се обърна към гостите, и по негов знак излязоха всички начело с принц дьо Конде.

Раул хвърли последен поглед на граф дьо Ла Фер и последва господин дьо Конде.

Филип Д'Анжу и кралицата сякаш се съвещаваха дали да тръгнат.

– Семейна работа – изведнъж каза Мазарини, като ги спря. – Господинът, когото виждате, е донесъл на краля писмо, в което Чарлз II, напълно възстановен на трона, предлага бракосъчетание между негово височество, брата на краля, и принцеса Анриет, внучка на Анри IV... Бъдете тъй любезен да предадете на краля акредитивното си писмо, господин графе.

За миг Атос остана смаян. Как можеше министърът да знае съдържанието на едно писмо, с което нито за миг не се беше разделял? Но продължавайки да се владее, Атос подаде писмото на младия крал Луи XIV, който се изчерви и го взе. Тържествено мълчание настъпи в стаята на кардинала. То се нарушаваше само от звъntenето на златото, което Мазарини слагаше с жълтата си и суха ръка в една касичка, докато кралят четеше писмото.

XLI РАЗКАЗЪТ

Лукавството на кардинала не даваше възможност на посланика да каже много неща; но думите за възстановяването на Чарлз II поразиха краля. Той се обърна към графа, когото гледаше втренчено от влизането му, и попита:

– Господине, бъдете тъй добър да ни дадете някои подробности за положението в Англия. Вие идвате точно оттам, вие сте французин и ордените, които блестят на гърдите ви, показват, че сте толкова заслужил, колкото и знатен.

– Господин граф дьо Ла Фер е стар служител на ваше величество – каза кардиналът на кралицата майка.

Като кралица, която е видяла много бури и много ясни дни в живота си, Ана Австрийска забравяше лесно. Тя погледна Мазарини, злонамерената усмивка на когото ѝ обещаваха някаква гнусота; после, с друг поглед, поиска обяснение от Атос. Кардиналът продължи:

– Господинът е бил мускетар по времето на Тревил, в служба на покойния крал... Господинът познава отлично Англия, където е ходил няколко пъти в различни времена; той е крайно заслужил поданик.

Тя думи загатваха за всички спомени, от които толкова много се страхуваше Ана Австрийска. Англия ѝ напомняше омразата ѝ към Ришельо и любовта ѝ към Бъкингам; мускетар от времето на Тревил ѝ напомняше цялата одисея за победните шествия, които караха сърцето на младата жена да бие, и опасностите, които бяха подкопали трона на младата кралица.

Тя думи криеха в себе си такава мощ, че всички лица от кралското семейство млъкнаха и станаха внимателни; те започнаха да възсъздават веднага тайнствените времена, които младите не бяха видели, а старите ги смятаха за отдавна минали и изчезнали.

– Говорете, господине – каза Луи XIV, който превъзможна пръв мушението, подозренията и спомените.

– Да, говорете – прибави Мазарини, на когото лошата шега, изиграна на Ана Австрийска, възвърна енергията и веселостта.

– Всемилостиви господарю – каза графът, – като по чудо се измени изведнъж съдбата на краля Чарлз II. Това, което дотогава не можах да извършат хората, извърши го бог.

Мазарини се покашля и се завъртя в леглото си.

– Кралят Чарлз II – продължи Атос – излезе от Хага не като беглец или като победител, но като истински крал, който след далечно пътешествие се завръща при всеобщите благословии.

– Наистина голямо чудо – рече Мазарини, – защото, ако се вярва на разказите, кралят Чарлз II, сега посрещан с благословии, напусна Англия с мускетни изстрели.

Кралят остана невъзмутим.

Филип, по-млад и по-лекоμισлен, не можа да не се усмихне. Мазарини беше доволен от тая усмивка, защото я прие като награда за шегата си.

– Действително тук има чудо – каза кралят. – Но бог, който покровителства кралете, господин графе, си служи все пак с хората, за да изпълни намеренията си. На кои хора дължи главно Чарлз II връщането си на престола?

– Но – прекъсна го кардиналът, без да се грижи много за честолубието на краля – нима ваше величество не знае, че той дължи това на господин Мънк?...

– Разбира се, че зная – решително отговори Луи XIV, – но аз питам господин посланика за причините, които са накарали господин Мънк да промени становището си.

– И ваше величество попадна точно на въпроса – отвърна Атос. – Ако не беше чудото, за което имах честта да спомена, господин Мънк щеше да остане навярно непобедим неприятел на краля Чарлз II. Бог вложи една чудна, дръзка и остроумна идея в главата на един човек, а друга идея, предана и смела – в главата на друг. Съединението на тия две идеи извърши такава промяна в положението на господин Мънк, че от смъртен неприятел той стана приятел на сваления от трона крал.

– Ето точно това исках да зная – рече кралят. – Но кои са тия двама души?

– Двама французи, всемилостиви господарю.

– Наистина, много се радвам.

– А двете идеи? – извика Мазарини. – Повече съм любопитен да зная идеите, отколкото хората.

– Да – прошепна кралят.

– Втората идея, преданата, благоразумната... но не тъй важната, всемилостиви господарю, беше да се отиде и да се изрови един милион в злато, скрит от крал Чарлз I в Нюкасъл, и с това злато да се купи помощта на Мънк.

– Охо!... – рече Мазарини, оживен от думата милион. – Но нали Нюкасъл беше зает от същия тоя Мънк?

– Да, господин кардинал, затова се осмелих да нарека идеята смела и същевременно предана. Работата беше такава: ако господин Мънк откаже да влезе в преговори, пратеникът трябва да възвърне на краля Чарлз II тоя милион, който трябва да изтръгне от честността, а не от лоялизма на генерал Мънк... Така и стана въпреки някои пречки; генералът излезе честен и предаде златото.

– Струва ми се – каза кралят плахо и замислено, – че Чарлз II не знаеше за тоя милион при престоя си в Париж.

– А на мене ми се струва – прибави кардиналът лукаво, – че негово величество кралят на Великобритания знаеше отлично за съществуването на тоя милион, но предпочиташе да има два милиона вместо един.

– Всемиловичив господарю – отвърна Атос твърдо, – негово величество Чарлз II се намирал в такава немотия във Франция, че не можеше да наеме пощенски коне; в такова отчаяние, че няколко пъти искаше да умре. Той и не подозираше за съществуването на милиона в Нюкасъл и досега щеше да води жалко съществуване в най-жестока забрава, ако не беше един благородник, поданик на ваше величество, морален пазител на милиона, който му разкри тайната.

– Да минем на остроумната, чудна и дръзка идея – прекъсна го Мазарини, прозорливият ум на когото предчувствуваше поражение. – Каква беше тая идея?

– Ето я; господин Мънк беше единствената пречка за възстановяването на негово величество детронирания крал и един французин намисли да унищожи тая пречка.

– Охо, но тоя французин е просто злодей – каза Мазарини – и идеята не е толкова остроумна, че да не прати автора ѝ на площада Грев по решение на парламента, за да бъде обесен или измъчван.

– Ваше високопреосвещенство греши – сухо каза Атос. – Аз не казах, че въпросният французин е решил да убие Мънк, а само да го отстрани. Думите във френския език имат определени значения, които френските благородници познават съвършено. Впрочем това е военна работа; и всеки, който служи на кралете срещу неприятелите им, няма да попадне под съда на парламента, а на бога. И така, френският благородник намисли да залови господин Мънк и изпълни намерението си.

Кралят се оживи, като слушаше разказа за тия подвизи. Младият брат на негово величество удари с юмрук по масата и извика:

– О, чудесно!

– Той отвлякъл Мънк? – попита кралят. – Но Мънк е бил в лагера си...

– А благородникът бил сам, всемилостиви господарю.

– Чудесно! – извика Филип.

– Действително чудесно! – повтори кралят.

– Е, двама млади лъвове, пуснати на свобода! – прошепна кардиналът.

И без да скрива яда си, прибави:

– Не знаех тия подробности. Гарантирате ли за тяхната достоверност, господине?

– Разбира се, господин кардинал, защото сам видях тия събития.

– Вие?

– Да, монсеньор.

Кралят се приближи неволно до графа; херцог д'Анжу застана от другата страна на Атос.

– После, господине, после? – извикаха двамата едновременно.

– Всемилостиви господарю, французинът заловил господин Мънк и го завел при краля Чарлз II в Хага. Кралят освободил господин Мънк и в знак на благодарност генералът върнал на Чарлз II трона на Великобритания, за който толкова храбри хора воюваха безрезултатно.

Филип почна да ръкопляска, обзет от възторг. Луи XIV, по-въздържан, се обърна към граф дьо Ла Фер и попита:

– И вярно ли е всичко това?

– Абсолютно вярно, всемилостиви господарю.

– Един от моите благородници е знаел тайната за съществуването на милиона и я е запазил?

– Да, всемилостиви господарю.

– Кой е тоя благородник?

– Аз, вашият покорен слуга – отговори Атос просто. Шепот на учудване беше наградата на Атос. Дори сам Мазарини вдигна ръце към небето.

– Господине – каза кралят, – ще потърся, ще се помъча да намеря средство да ви възнаградя.

Атос трепна.

– О, не за вашата честност: такава награда би ви оскърбила; но аз трябва да ви награда за участието във възстановяването на брат ми Чарлз II.

– Разбира се – рече Мазарини.

– Такова тържество на доброто дело радва безкрайно целия кралски

дом – прибави Ана Австрийска.

– Позволете – каза Луи XIV. – Вярно ли е също, че един човек сам се е промъкнал до Мънк в лагера му и го е отвлякъл?

– Тоя човек имаше десет помощници, взети от най-долната класа.

– Нищо повече?

– Нищо повече.

– И кой е той?

– Господин д'Артанян, бивш лейтенант на мускетарите на ваше величество.

Ана Австрийска се изчерви. Мазарини се засрами, пожълтя. Луи XIV стана мрачен и капка пот падна от бледото му чело.

– Какви хора! – промърмори той.

И неволно хвърли на министъра поглед, който би го уплашил, ако в тоя миг Мазарини не беше скрил главата си под възглавницата.

– Господине – извика младият херцог д'Анжу, като сложи бялата си женствена ръка върху рамото на Атос, – кажете на тоя храбър мъж, моля ви се, че братът на френския крал ще пие за негово здраве утре пред сто най-известни френски благородници.

И като каза тия думи, младият човек забеляза, че в ентузиазма си беше смачкал единия си маншет. Той се залови най-грижливо да го оправя.

– Да поговорим за работата, всемилостиви господарю – каза Мазарини, който не се ентузиазираше и не носеше маншети.

– Добре, господине – отговори Луи XIV. – Съобщете ни за целта на вашето посланичество, господин графе – прибави той, като се обърна към Атос.

Атос заговори и тържествено предложи ръката на лейди Анриет Стюърт на младия принц, брата на краля.

Съвещанието продължи един час; след това вратите на стаята бяха отворени за придворните, които заеха отново местата си, сякаш нищо не им бяха отнели от заниманията им в тая вечер.

Тогава Атос се срещна с Раул; бащата и синът можаха да си стиснат ръцете.

XLII В КОЯТО МАЗАРИНИ СТАВА ПРАХОСНИК

Докато Мазарини се мъчеше да се съвземе от току-що преживяната голяма тревога, Атос и Раул си разменяха няколко думи в един ъгъл на стаята.

– Значи вие сте в Париж, Раул? – попита графът.

– Да, господине, откак се върна господин принцът.

– Тук не мога да говоря с вас, защото ни наблюдават, но след малко ще се върна у дома и ще ви чакам: елате, щом се освободите.

Раул се поклони.

Господин принцът идваше право към тях.

Принцът имаше тоя ясен и дълбок поглед, с който се отличават породистите хищни птици; чертите на лицето му допълваха много тая прилика. Известно е, че у принц Конте де орловият нос излизаше направо от челото, което беше леко наведено назад и беше по-скоро ниско, отколкото високо; придворните присмехулници, безмилостни дори към гения, твърдяха, че наследникът на знаменития дом Конде има орлова човка, а не човешки нос.

Проницателният поглед и властният израз на цялото лице обикновено повече смущаваха тия; на които заговорваше принцът, отколкото величествеността и хубостта, ако победителят при Рокроа би ги имал. Огънят пламваше тъй бързо в изпъкналите му очи, че у господин принца всяко въодушевление приличаше на гняв. Впрочем заради титлата му всички при двора уважаваха господин принца; а други, които гледаха само външността му, стигаха в уважението си до страх.

И така, Луи дьо Конде се приближи до граф дьо Ла Фер и Раул с явното намерение да получи поклон от единия и да заговори на другия.

Никой не умееше да се кланя с такова съдржано изящество като граф дьо Ла Фер. Той не смяташе за достойно да влага угодничество в поклоната си, както правят обикновено придворните. Атос си знаеше цената и се кланяше на принцовете като на равни, изкупвайки с неизяснима приветливост независимостта на маниерите, оскърбителна за тяхната гордост.

Принцът се готвеше да заговори с Раул. Атос го изпревари.

– Ако господин виконт дьо Бражелон не беше един от покорните слуги на ваше височество – каза той, – бих го помолил да ме представи

на вас... господин принце.

– Имам честта да говоря с господин граф дьо Ла Фер – веднага каза господин дьо Конде.

– С моя покровител – прибави Раул и се изчерви.

– С един от най-честните хора в кралството – продължи принцът, – с един от първите благородници на Франция, за когото чувах толкова хубави работи, че често желях да го видя в числото на своите приятели.

– Чест, за която бях бил достоен, монсеньор – отговори Атос, – само с уважението и възхищението си към ваше височество.

– Господин дьо Бражелон е добър офицер – каза принцът. – Вижда се, че е минал добра школа. Ах, господин графе, във ваше време пълководците имаха войници...

– Това е вярно, монсеньор; но сега войниците имат пълководци.

Тоя комплимент, неиздаващ дъх на ласкателство, накара да потрепери от радост човека, когото цяла Европа смяташе за герой и който се беше преситил от похвали.

– Много съжалявам, че напуснахте службата, господин графе – каза принцът. – Скоро на краля ще се наложи да води война с Холандия или с Англия; ще се представят много случаи, в които може да се отличи такъв човек като вас, който познава Великобритания като Франция.

– Струва ми се, мога да ви кажа, монсеньор, че постъпих разумно, като напуснах службата – отговори Атос с усмивка. – Занапред Франция и Великобритания ще живеят в мир като две сестри, ако вярвам на предчувствията си.

– Вашите предчувствия?

– Да, монсеньор, чуйте какво се говори там, край масата на господин кардинала.

– Където играят?

– Да, монсеньор, където играят.

В това време кардиналтът се приповдигна на лакът и повика с ръка младия брат на краля, който се приближи.

– Монсеньор – каза му Мазарини, – моля ви се вземете всички тия златни екюта.

И той посочи огромния куп червеникавожълти и блестящи монети, които щастливият в играта граф дьо Гиш беше събрал постепенно пред себе си.

– Мои ли са? – извика херцог д'Анжу.

– Тия петдесет хиляди екю, да, монсеньор... Те са ваши.

– Вие ми ги давате?

– Аз играх за ваше височество – отговори кардиналът, като отслабваше все повече и повече, сякаш усилието да даде парите изтощи всичките му телесни и умствени способности.

– О, боже мой! – промърмори Филип почти замаян от радост. – Какъв щастлив ден!

Той загреба с ръце парите от масата и напълни джобовете си... Но повече от една трета останаха на масата.

– Кавалере – каза Филип на своя любимец кавалера дьо Лорен, – ела!

Любимецът долетя.

– Сложи в джоба останалото – рече младият принц. Всички присъстващи взеха тая необикновена сцена за трогателен семеен празник. Кардиналът се държеше като баща на френските принцове: двамата млади принцове бяха израснали под крилото му. Никой не сметна тая щедрост на първия министър за гордост или безочие, както биха го направили в наше време.

Придворните само завиждаха... Кралят обърна глава.

– Никога не съм имал толкова много пари – весело каза младият принц, като преминаваше по стаята със своя любимец, за да се качи в каретата си. – Не, никога... Колко са тежки тия сто и петдесет хиляди ливри!

– Но защо господин кардиналът дава изведнъж толкова много пари? – съвсем ниско попита господин принцът, като се обърна към граф дьо Ла Фер. – Навярно е много болен тоя мил кардинал?

– Да, монсеньор, разбира се, че е болен; впрочем ваше височество може да види това и по лицето му.

– Да, да... Но той ще умре!... Сто и петдесет хиляди ливри!... О, просто невероятно! Кажете, графе, защо ги даде? Намерете причина.

– Монсеньор, моля ви, имайте търпение. Ето господин херцогът д'Анжу идва към нас и приказва с кавалера дьо Лорен. Не бих се учудил, ако те ми спестят труда да бъда нескромнен. Слушайте какво говорят.

Действително кавалерът казваше полугласно на принца:

– Монсеньор, не е естествено, че господин Мазарини ви дава толкова пари... Внимавайте, не изпускайте монетите, монсеньор... Какво иска кардиналът от вас, та е толкова щедър?

– Виждате ли? – прошепна Атос в ухото на господин принца. – Ето може би отговорът на вашия въпрос.

– Кажете де, монсеньор! – нетърпеливо повтори кавалерът, като се

мъчеше да отгатне по тежината на джоба си каква сума му беше дошла изневиделица.

– Драги кавалере, това е сватбен подарък.

– Какво, сватбен подарък?

– Е, да, аз се женя! – продължи херцог д'Анжу, без да забележи, че в тая минута минаваше край господин принца и Атос, които му се поклониха ниско.

Кавалерът погледна младия херцог така особено, с такава омраза, че граф дьо Ла Фер потрепера.

– Вие се жените! Вие! – каза дьо Лорен. – О, не може да бъде! Нима ще извършите тая глупост?

– Хайде де, не аз ще я извърша, а ме принуждават да я извърша – отговори херцог д'Анжу. – Но да вървим по-скоро, да пропилеем парите си.

Той излезе с другаря си, като приказваше весело и се смееше; по пътя всички му се кланяха.

Тогава господин принцът запита съвсем ниско Атос:

– Значи ето каква е тайната?

– Но не аз ви я казах, монсеньор.

– Той се жени за сестрата на Чарлз II?

– Мисля, че да.

Принцът се замисли за миг и в очите му блесна светкавица.

– Хайде – каза той бавно, сякаш говореше сам на себе си, – ето пак ще се окачат шпагите на стената... за дълго време!

И въздъхна.

Само Атос чу тая въздишка; само Атос отгатна какво съдържаше тя: колко потиснати честолюбиви стремежи, колко угаснали мечти, колко несбъднати надежди!

Веднага господин принцът се сбогува. Кралят също си тръгваше.

Атос даде знак на Бражелон, с който му напомни поканата, дадена в началото на тая сцена.

Постепенно стаята опустя и Мазарини остана сам, измъчван от страданията, които вече не скриваше.

– Бернуен! Бернуен! – извика той с отпаднал глас.

– Какво желае монсеньорът?

– Гено... Повикайте Гено! – каза негово високопреосвещенство. – Струва ми се, че умирам.

Уплашен, Бернуен изтича в кабинета, за да се разпoredи, и конникът, който отиде за доктора, задмина каретата на краля в улица Сент

Оноре.

XLIII ГЕНО

Заповедта на кардинала не търпеше отлагане: Гено побърза да дойде.

Той завари болния на легло, с отекли крака, мъртвешки блед, с разстроен стомах. Мазарини току-що беше прекарал жесток пристъп на подагра. Страдаше ужасно и нетърпеливо, като човек, несвикнал с неприятностите. Щом видя Гено, каза:

– Е, сега съм спасен!

Гено беше много учен и много благоразумен човек, който се ползуваше с добро име. Когато стоеше пред болестта, той се отнасяше безцеремонно с болния, дори да беше крал. И така Гено не каза на Мазарини, както очакваше министърът: „Ето лекаря! Сбогом, болест!“ Напротив, той прегледа болния с много сериозен вид и каза:

– Охо!

– Е, какво, Гено?... Какъв вид имате!

– Аз имам такъв вид, какъвто трябва, за да видя вашата болест, монсеньор, и то много опасна болест.

– Подагра... Да, да, подагра!

– С усложнения, монсеньор.

Мазарини се надигна на лакът и запита неспокойно:

– Какво говорите? Нима съм по-болен, отколкото си мисля?

– Монсеньор – каза Гено, като седна до леглото, – ваше високопреосвещенство е работил много през живота си, ваше високопреосвещенство е страдал много.

– Но аз не съм толкова стар, струва ми се... Покойният господин дьо Ришельо беше със седемнадесет месеца по-млад, когато умря, и умря от неизлечима болест. Аз съм млад, Гено, помислете си: едва на петдесет и две години съм.

– О, монсеньор, вие сте на много повече!... Колко години се продължава фрондата?

– Защо ми задавате тоя въпрос, Гено?

– От лекарски съображения, монсеньор.

– Десет години... приблизително.

– Много добре. Сметнете, моля, всяка година на фрондата за три години... това прави тридесет; двадесет повече и така, двадесет и

петдесет и две правят седемдесет и две години. Вие сте на седемдесет и две години, монсеньор, а това е вече старост.

Като казваше това, той проверяваше пулса на болния. Пулсът му беше толкова лош, че прибави веднага въпреки възражението на болния:

– Ако сметнем всяка година на фрондата за четири години, вие сте живели осемдесет и две години.

Мазарини побледня силно и запита с едва чул глас:

– Сериозно ли говорите, Гено?

– Уви, да, монсеньор.

– Значи вие ми казвате със заобикалки, че съм тежко болен?

– Ей богу, да, монсеньор, макар че с такъв умен и безстрашен човек като ваше високопреосвещенство не би трябвало да има заобикалки.

Кардиналът дишаше така тежко, че дори неумолимият лекар се съжали над него.

– От болест до болест има разлика – възрази Мазарини. – От някои може да се избегне.

– Вярно е това, монсеньор.

– Нали? – извика Мазарини почти радостно. – Иначе за какво биха служили могъществото, силата на волята? За какво, би служил геният, вашият гений, Гено? За какво най-после служат науката и изкуството, ако болният, който ги има на свое разположение, не може да се спаси от опасността?

Гено поиска да заговори. Но Мазарини продължи:

– Спомнете си, че аз съм най-послушният от вашите болни; спомнете си, че ви се подчинявам сяпко и че следователно...

– Зная, зная – рече Гено.

– Значи ще оздравея?

– Монсеньор, нито силата на волята, нито могъществото, нито геният, нито науката могат да спрат болестта, която бог изпраща на творението си с неограничено пълномощие да унищожава и убива хората. Болестта убива, когато е неизлечима, и тук нищо не може да се направи...

– Значи... моята болест... е неизлечима? – попита Мазарини.

– Да, монсеньор.

Негово високопреосвещенство падна изнемошял в леглото като нещастник, смазан от паднала колона... Но господин дьо Мазарини имаше здрава душа или по-скоро здрав ум.

– Гено, – каза той, като се приповдигна, – ще ми позволите ли да проверя решението ви? Ще събера най-учените лекари от цяла Европа,

ще се консултирам с тях... Искам да живея с помощта на каквито и да е лекарства.

– Монсеньорът, вярвам, не предполага, че аз съм се решил да се произнеса съвсем сам за такова скъпоценно съществуване като неговото – отговори Гено. – Аз свиквах вече най-добрите лекари и практики на Франция и Европа... те бяха дванадесет души.

– И какво казаха?

– Казаха, че ваше високопреосвещенство е повален от неизлечима болест; подписаната от тях консултация е в чантата ми. Ако ваше високопреосвещенство желае да се запознае с нея, той ще види колко неизлечима болест открийме. Първо...

– Не, не! – извика Мазарини, като отблъсна хартията. – Не, Гено, предавам се, предавам се!

И дълбоко мълчание, през което кардиналът мислеше и събираше сили, последва тая бурна сцена.

– Има и друго средство – промърмори Мазарини, – билкарите, шарлатаните. В моята родина болните, изоставени от лекарите, прибягват до помощта на шарлатаните, които десет пъти убиват, но сто пъти спасяват.

– Нима ваше високопреосвещенство не забеляза, че през последния месец смених десет пъти лекарствата му?

– Да... И какво?

– Какво ли? Пръснах петдесет хиляди ливри, за да купя тайните на всички тия обесници; други няма, а и пари нямам. Вие не сте излекуван, а без моето изкуство щяхте да умрете отдавна.

– Свършено – прошепна кардиналът, – свършено! Той хвърли мрачен поглед на своите богатства около себе си.

– Трябва да се разделя с всичко това! – въздъхна той. – Аз съм мъртъв, Гено, аз съм мъртъв!

– О, още не, монсеньор! – отвърна лекарят. Мазарини го улови за ръката.

– След колко време? – попита той, като погледна с ококорени очи безстрастното лице на лекаря.

– Монсеньор, никога не се казва това.

– На обикновените хора може би, но на мене... на мене, на когото всяка минута струва съкровище, може. Кажи ми, Гено!

– Не, не, монсеньор.

– Кажи, искам това. О, дай ми един месец и за всеки от тия тридесет дни ще ти платя по сто хиляди ливри.

– Монсеньор – отговори Гено с твърд глас, – бог ви дава дните по милост, а не аз. Бог ви дава не повече от петнадесет дни.

Кардиналът въздъхна тежко, падна отново на възглавницата и прошепна:

– Благодаря, Гено, благодаря! Лекарят се приготви да си върви.

Умиращият се надигна отново и очите му заблестяха.

– На никого нито дума! – каза той. – Нито дума!

– Монсеньор, от два месеца зная тая тайна: вие виждате, че я запазих добре.

– Вървете, Гено, ще се погрижа за вас. Вървете и кажете на Бриен да ми изпрати чиновника, който се казва господин Колбер. Вървете!

XLIV КОЛ БЕР

Колбер не беше далеч. През цялата вечер той не излизаше от съседния коридор, приказваше с Бернуен, с Бриен и с обикновената ловкост на придворните обсъждаше новините, които като въздушни мехури по водата се открояваха по повърхността на всяко събитие. Време е вече да рисуваме с няколко думи един от най-интересните портрети на тоя век и да го рисуваме също така вярно, както можаха да го изобразят съвременните му художници. Колбер беше човек, на когото историкът и моралистът имат еднакво право.

Той беше с тринадесет години по-стар от Луи XIV, бъдещия му господар.

Той беше среден на ръст, по-скоро слаб, отколкото пълен, с хлътна ли очи, плоско лице, с твърда, черна и рядка коса, което, както разказват тогавашните биографи, го принудило да носи шапчица от младини. Погледът му беше строг, дори груб. Присъща му беше особена суровост, която у подчинените му минаваше за гордост, а у началниците му – за престорена добродетел; и високомерие във всичко, дори когато беше сам и се оглеждаше в огледало. Ето отличителните черти на тоя човек.

В нравствено отношение хвалеха майсторството му. Да смята и изобретателността му да извлича полза дори от най-безплодните предмети.

Колбер беше изнамерил средство да накара комендантите на граничните крепости да хранят гарнизоните без заплащане от правителството: те трябваше да се задоволяват с контрибуции. Такова скъпоценно качество даде на господин кардинала Мазарини идеята да замести токущо умрелия си интендант Жубер с господин Колбер, който така майсторски окастрияше порционите.

Колбер си пробиваше полека-лека път при двора въпреки незнатния си произход: дядо му беше търговец на вина; баща му също продаваше вина, сетне почна да продава сукна, а най-после копринени платове.

Колбер, когото готвеха за търговец, служеше у един лионски търговец; след това той го напусна, отиде в Париж и постъпи в кантората на господин Битерн, прокурор в Шатле. Тук той се научи на изкуството да оправя сметки и на още по-мъчното изкуство да ги обърква.

Външната суровост на Колбер му принесе най-голяма полза; вярно е, че в прищевките си щастието прилича на тия древни жени, които, когато се влюбят, не чувствуват погнуса от мъжа, колкото и да е гаден във физическо и нравствено отношение. Настанен от братовчед си Колбер, сеньор дьо Сен Пуанж, който го покровителствуваше, у Мишел Лютелие, държавен секретар през 1648 година, Колбер получи един ден от министъра поръчка за кардинал Мазарини.

В това време негово високопреосвещенство кардиналът се радваше на цветущо здраве и лошите години на фрондата още не му се брояха за тройни и четворни. Той беше в Седан, силно обезпокоен от една придворна интрига, в която Ана Австрийска като че ли не искаше да му помага.

Интригата се водеше от Лютелие.

Той току-що беше получил писмо от Ана Австрийска, много скъпоценно за него и излагащо за Мазарини. Но той играеше вече двойна роля, която после му послужи добре, и постоянно щадеше двамата си неприятеля, за да извлеча полза и от единия, и от другия било като ги скарва още повече, било като ги помирява; ето защо Мишел Лютелие поиска да изпрати на Мазарини писмото на Ана Австрийска, за да се запознае с него кардиналът и за да му бъде благодарен за тъй любезно направената услуга.

Да се изпрати писмото беше лесно; да се получи обратно беше мъчнотията. Лютелие погледна наоколо си, видя мрачния и слаб чиновник, който дращеше намръщено в кантората му, и го предпочете пред най-добрия жандарм за изпълнение на намерението си.

Колбер трябваше да замине за Седан със заповед да покаже на Мазарини писмото и да го донесе обратно на Лютелие.

Той изслуша с особено внимание заповедта, накара да я повторят два пъти и зададе въпрос, кое е по-необходимо: да покаже писмото или да го донесе обратно.

Лютелие отговори:

– По-необходимо е да се донесе обратно.

Колбер замина, пътува като куриер, без да щади тялото си, и предаде на Мазарини най-напред едно писмо от Лютелие, който съобщаваше на кардинала за изпращането на скъпоценното писмо, а после самото, писмо.

Като прочете писмото на Ана Австрийска, Мазарини се изчерви силно, усмихна се благосклонно на Колбер и го отпрати.

– А кога ще бъде отговорът, монсеньор? – попита куриерът

смирено.

– Утре.

– Утре сутринта?

– Да, господине.

Чиновникът се завъртя на петите си, след като опита най-благородния си поклон.

На другия ден той беше на пост още в седем часа. Мазарини го на кара да чака до десет. На Колбер не му мигна и окото; когато дойде неговият ред, той влезе.

Мазарини му предаде един запечатан пакет, на който беше написано: „До господин Мишел Лъотелие и т.н.“

Колбер погледна пакета с особено внимание; кардиналът му се усмихна любезно и го побутна към вратата.

– А писмото на кралицата майка, монсеньор? – запита Колбер.

– То е вътре, в пакета – отговори Мазарини.

– А, много добре – каза Колбер.

И като постави шапката между колената си, започна да разпечатва пакета. Мазарини извика.

– Какво правите? – попита той грубо.

– Разпечатвам пакета, монсеньор.

– Вие не ми вярвате, господинчо? Де се е видяло такова безочие!

– О, монсеньор, не ми се сърдете! Мога ли, разбира се, да слагам под съмнение думата на ваше високопреосвещенство?

– Тогава какво?

– Съмнявам се в редовността на вашата канцелария, монсеньор. Какво е едно писмо? Късче хартия. Не може ли да се забрави късче хартия?... И ето, монсеньор, ето вижте дали не бях прав! Вашите чиновници са забравили късчето хартия: писмото не е в пакета.

– Вие сте безочлив и нищо не виждате! – извика Мазарини ядосано. – Оттеглете се и чакайте заповедите ми!

Като каза това с чисто италианска живост, той изтръгна пакета от ръцете на Колбер и се върна в кабинета си.

Но гневът му не можеше да продължава вечно и кардиналът започна най-после да разсъждава.

Всяка сутрин, като отваряше вратата на кабинета си, Мазарини виждаше лицето на Колбер на пост зад пейката и това неприятно лице му искаше смирено, но упорито писмото на кралицата майка.

Мазарини не можа да издържи и се видя принуден да го върне. Той придружи това връщане с най-строгото мъмрене, през което Колбер само

разглеждаше, опираваше и дори миришеше хартията, буквите и подписа, сякаш имаше работа с най-големия фалшификатор в кралството. Мазарини го нахока още повече, а безстрастният Колбер, след като се увери, че писмото е истинското, си отиде, без дума да продума, като глух.

За тая постъпка той получи по-късно поста на Жубер: Мазарини не само не му се разсърди, но дори се възхити от него и пожела сам да има такъв верен човек.

Достатъчен е само тоя анекдот, за да се види какво представляваше Колбер. Ние ще видим как той ще се разгърне свободно в по-нататъшните събития.

Колбер успя да заслужи скоро благосклонността на Мазарини: стану му дори необходим. Чиновникът знаеше всичките му сметки, макар че кардиналт не му говореше никога за тях. Тая тайна свързваше двамата здраво; ето защо, като се готвеше да се яви пред господаря на оня свят, Мазарини искаше да вземе някакво решение и добър съвет как да се разпорежи с имуществото, което беше принуден да остави на тоя свят.

И така след посещението на Гено кардиналт повика Колбер, накара го да седне и му каза:

– Да поприказваме, господин Колбер, и то сериозно, защото съм болен и може би скоро ще умра.

– Човек е смъртен – рече Колбер.

– Никога не съм забравял това, господин Колбер, и съм работил, като съм го имал предвид. Вие знаете, че натрупах малко имот...

– Зная, монсеньор.

– А на колко, според вас, възлиза приблизително тоя имот, господин Колбер?

– Четиридесет милиона петстотин и шестдесет хиляди и двеста ливри девет су и осем дение – отговори Колбер.

Кардиналт въздъхна дълбоко и погледна Колбер с възхищение, но си позволи да се усмихне.

– Явни пари – прибави Колбер в отговор на тая усмивка.

Кардиналт подскочи в леглото си.

– Какво значи това? – попита той.

– Това значи – отвърна Колбер, – че освен тия четиридесет милиона петстотин и шестдесет хиляди и двеста ливри девет су и осем дение, вие имате още тринадесет милиона, за които никой не знае.

– Уф! – промърмори Мазарини. – Какъв човек! В тоя миг главата на Бернуен се показа в отвора на вратата.

– Какво има? – попита Мазарини. – Защо ме безпокоят?

– Отецът театинец²⁴, духовникът на ваше високопреосвещенство, пристигна: беше повикан за тая вечер – отговори камердинерът. – Той не би могъл да дойде пак у монсеньор а по-рано от други ден.

Мазарини погледна Колбер, който си взе шапката и каза:

– Ще дойда после, монсеньор. Мазарини се поколеба.

– Не, не – каза той, – вие сте ми толкова необходим, колкото и той. Впрочем вие сте ми втори изповедник... и това, което ще кажа на единия, другият може да го чуе. Останете, Колбер!

– Но, монсеньор, ако изповедта не е тайна, духовникът ще се съгласи ли?

– Не се безпокойте за това, минете зад кревата.

– Аз мога да почакам във, монсеньор.

– Не, не, по-добре е да чуете изповедта на един добродетелен човек.

Колбер се поклони и отиде зад кревата.

– Въведете отца театинец – каза Мазарини, като спусна завесата зад кревата.

24. Театинец – член на религиозен орден, основан през XI в. от Пиер Карафа, епископ на Теат. – Б. пр.

XLV

ИЗПОВЕД НА ЕДИН ДОБРОДЕТЕЛЕН ЧОВЕК

Театинецът влезе спокойно, без да се учудва на шума и движението в двореца, предизвикани от безпокойството за здравето на кардинала.

– Елате, преподобни отче – каза Мазарини, след като хвърли последен поглед зад кревата, – елате и ме облекчете.

– Това е мой дълг, монсеньор – възрази театинецът.

– Най-напред се разположете удобно, защото възнамерявам да направя пълна изповед; вие ще ми опростите веднага греховете и аз ще се смятам по-спокоен.

– Монсеньор – каза преподобният отец, – вие не сте толкова болен, – за да бъде неотложна една пълна изповед... И тя ще бъде много умиротелна, пазете се!

– Нима мислите, че греховете са много, преподобни отче?

– Как може да се мисли другояче, когато ваше високопреосвещенство е живял тъй интензивно?

– Да, наистина... Разказът може да бъде дълъг.

– Божието милосърдие е неизчерпаемо – изгъгна театинецът.

– Ах – каза Мазарини, – ето и аз сам започвам да се плаша, че съм допуснал толкова неща, които всевишният може да накаже.

– Нали? – простодушно запита театинецът, като отстриани от лампата умното си лице, заострено като у къртица. Всички грешници са такива: най-напред забравят, а после си спомнят, когато е вече много късно.

– Грешници или рибари²⁵? – попита Мазарини. – Не казвате ли тая дума с ирония и за да ме укорите за всичките генеалогии, които позволих да се съставят за моите прадеди... аз, син на рибар всъщност?

– Хм! – промърмори, театинецът.

– Това е първият ми грях, преподобни отче, защото позволих да изкарат, че родът ми води началото си от древните римски консули Гегакий Мацерин I, Мацерин II и Прокул Мацерин III, за когото говори хрониката на Хаоландер... От Мацерин до Мазарини²⁶ близостта беше

25. Игра на думи: думата *rescheur* значи и грешник, и рибар. – Б. пр.

26. Цялата генеалогия на Мазарини е измислена. Според някои Данни, дядо му бил сицилийски занаятчия. Неприятелите на кардинала твърдят, че баща му, фалирал сицилийски търговец, станал в Рим пръв лакей на конетабъла Колона. – Б. пр.

изкусителна. Мацерин, умалително, значи слабичък. О, преподобни отче, днес Мазарини може да значи, уголемително, слаб като Лазар. Вижте!

И той показва измършавелите си ръце и крака, изсушени от треската.

– Че сте се родили в рибарско семейство, в това не виждам нищо лошо... – забеляза театинецът. – Та и свети Петър е бил рибар и е станал върховен глава на църквата, а вие, монсеньор, сте само кардинал. По-натък, ако обичате!

– Още повече, че исках да хвърля в Бастилията някой си Буне, авиънски свещеник, който искаше да обнародва генеалогия на Casa Mazagini, толкова прекрасна...

– Че никой не би й повярвал, нали? – прибави театинецът. – О, ако действах в тоя дух, преподобни отче, тогава грехът щеше да бъде много тежък... грях на гордостта... друг грях.

– То е било излишък на ум, а за такива заблуди никой никога не може да бъде укорен. По-натък, по-натък!

– Бях стигнал до гордостта... Знаете ли, преподобни отче, ще се помъча да разделя всичко по смъртни грехове.

– Обичам хубавите подреждания.

– Много се радвам. Трябва да ви кажа, че през 1630 година... Уви! Тридесет и една година оттогава...

– Вие сте били на двадесет и девет години, монсеньор.

– Пламенна възраст. Аз си давах вид на войник и в Казал се хвърлях в престрелките, за да покажа, че яздя на кон не по-зле от всеки офицер. Наистина аз донесох мир на испанците и французите. Това изкупва донякъде моя грях.

– Съвсем не виждам грях в желанието на някого да покаже, че умее да язди – каза театинецът. – Това е много хубаво и прави чест на расото ни. Като християнин, хваля постъпката ви, че сте спрели проливането на кръв; като монах, гордея се с храбростта, проявена от един мой другар.

Мазарини кимна скромно с глава.

– Да – рече той, – но последиците...

– Какви последици?

– Е, тоя проклет грях – гордостта, има безкрайни корени... Откак се хвърлих между двете армии, откак помирисах барута й обходих фронта, почнах да гледам малко съжалително пълководците.

– А!

– Ето го злото!... И оттогава не можах да намеря нито един

поносим.

– Истината е – каза театинецът, – че пълководците ни не бяха на нужната висота.

– О! – извика Мазарини. – Ние имахме господин принца... Аз го измъчих много!

– Той не е за оплакване, спечели доста слава и доста пари.

– Съгласен съм за господин принца. А господин дьо Бофор например... когото накарах толкова да страда във Венсенската кула?

– Да, но той беше бунтовник и държавната сигурност изискваше да го принесете в жертва... По-нататък!

– Струва ми се, че изчерпах гордостта. Има един друг грях, който дори ме е страх да наименувам...

– Аз ще го наименувам... Говорете.

– Много голям грях, преподобни отче.

– Ще видим, монсеньор.

– Вие сигурно сте чули да се говори, че съм имал известни връзки... с нейно величество кралицата майка... Злите езици...

– Злите езици, монсеньор, са глупави... За благо на държавата и в интерес на младия крал не трябваше ли да живеете в пълно съгласие с кралицата? По-нататък, по-нататък!

– Уверявам ви – каза Мазарини, – че свалите страшна тежест от гърдите ми.

– Всичко това са дреболии... Говорете за сериозни неща.

– Честолубието, преподобни отче...

– То е причина за всички велики деяния, монсеньор.

– Дори домогването до папската корона?...

– Да бъде човек папа, значи да бъде пръв от християните... Защо да не сте имали това желание?

– Писаха, че за тая цел съм продал Камбре на испанците.

– Може би вие сам сте писали памфлети и не сте преследвали строго памфлетистите?

– Тогава, преподобни отче, аз дишам свободно. Сега остават само леките провинения.

– Говорете.

– Страстта към играта.

– Това е малко светско, но званието ви е принуждавало да давате приеми.

– Обичах да печеля...

– Никой не играе, за да губи.

– Играех малко нечестно...

– Използували сте предимствата си. По-нататък!

– Ако е така, преподобни отче, на съвестта ми не остана вече абсолютно нищо. Дайте ми опрощение на греховете и душата ми, когато бог я повика, ще може да излети безпрепятствено до трона му.

Театинецът не помръдна нито ръце, нито устни.

– Какво чакате, преподобни отче? – попита Мазарини.

– Чакам края.

– Края на какво?

– На изповедта, монсеньор.

– Но аз свърших.

– О, не! Ваше високопреосвещенство греши.

– Струва ми се, не.

– Спомнете си добре.

– Спомних си всичко, което можах.

– Тогава аз ще помогна на паметта ви.

– Да видим.

Театинецът се покашля няколко пъти.

– Вие не ми казахте нищо за скъперничеството, друг смъртен грях, нито за тия милиони – каза той.

– Какви милиони, преподобни отче?

– Но тия, които притежавате, монсеньор.

– Отче, тия пари са мои, защо ще ви говоря за тях?

– Виждате ли, нашите мнения се различават по тоя въпрос. Вие казвате, че парите са ваши, а аз мисля, че принадлежат малко и на други.

Мазарини поднесе студената си ръка към челото, покрито с капчици пот.

– Как така? – измънка той.

– Ето, Ваше високопреосвещенство натрупа значително състояние в служба на краля...

– Значително... Хм! Но не прекалено голямо.

– Както и да е, откъде идва то?

– От държавата.

– Държавата е кралят.

– Но какво заключение вадите от това, преподобни отче? – попита Мазарини, който започваше да трепери.

– Не мога да вадя заключение, без да имам списък на богатствата ви. Нека се опитаме да изброим, ако обичате. Вие имате епископството Мец, нали?

- Да.
- Абатствата Сен Клеман, Сен Арну и Сен Венсан, все в Мец, нали?
- Да.
- Вие имате абатството Сен Дени, едно прекрасно имение във Франция.
- Да, преподобни отче.
- Вие имате абатството Клуни, което е богато!
- Имам го.
- И абатството Сен Медар, в Соасон, което дава годишно сто хиляди ливри доход!
- Не отричам.
- А на юг, в Марсилия, също така имате едно от най-добрите абатства – Сен Виктор!
- Да, отче.
- Цял милион годишно. С кардиналската и министерската заплата стават може би два милиона годишно.
- Ех!
- За десет години това прави двадесет милиона... А двадесет милиона, вложени с петдесет на сто, дават за десет години още двадесет милиона.
- Вие сте театинец, а колко добре смятате!
- Откак ваше високопреосвещенство настани нашия орден в манастира близо до Сен Жерменде Пре през 1644 година, аз вода сметките на братството ни.
- А и моите, както забелязвам, преподобни отче.
- Трябва да се знае от всичко по малко, монсеньор.
- Е, добре, какво е сега заключението?
- Заключението е, че товарът е много голям, за да минете през вратата на рая.
- Значи ще бъда осъден на вечни мъки?
- Да, ако не върнете парите. Мазарини изпусна жална въздишка.
- Да върна! Но на кого, боже мой?
- На господаря на тия пари, на краля.
- Но сам кралят ми даде всичко това!...
- Чакайте! Кралят не подписва платежните заповеди! Мазарини премина от въздишки към стонове.
- Дайте ми опрощение на греховете – каза той.
- Невъзможно, монсеньор... Върнете, върнете парите – отвърна

театинецът.

– Но щом ми опрощавате всички грехове, защо не ми простите и тоя?

– Защото ако ви простя, сам ще извърша грях, който кралят няма да ми прости никога, монсеньор.

След това изповедникът се изправи с важен вид и излезе също така, както беше влязъл.

– Боже мой!... – изстена кардиналтът. – Елате тука, Колбер! Аз съм много болен, приятелю мой.

XLVI ДАРЕНИЕТО

Колбер излезе иззад завесата.

– Чухте ли? – попита Мазарини.

– Уви, да, монсеньор!

– Нима той е прав? Нима всички тия пари са зле придобита собственост?

– Монсеньор, един театинец е лош съдия по отношение на финансовите въпроси – студено отговори Колбер. – Обаче възможно е, според неговите теологични идеи, ваше високопреосвещенство да е прегрешил. Човек прегрешава винаги... когато умира.

– Най-напред с това, че умира, Колбер.

– Това е вярно, монсеньор. Но пред кого смяташе театинецът, че сте прегрешили? Пред краля?

Мазарини вдигна рамене.

– Да, пред краля!... Като че ли не спасих държавата му и финансите му!

– Няма две мнения по тоя въпрос, монсеньор.

– Нали? Следователно аз получих съвсем законно награда за труда си, нали?

– Безспорно.

– И мога да оставя на семейството ми, крайно нуждаещо се, известна част... дори всичко, което съм спечелил!

– Не виждам никаква пречка за това, монсеньор.

– О, бях напълно сигурен, Колбер, че като ви запитам, ще получа добър съвет – каза Мазарини, светнал от радост.

Колбер направи педантична гримаса.

– Монсеньор – прекъсна го той, – трябва да се види добре дали в думите на театинеца няма клопка.

– Не! Клопка... защо? Театинецът е честен човек.

– Той помисли, че ваше високопреосвещенство е пред прага на гроба, защото ваше високопреосвещенство се допитваше до него... Стори ми се, че ви казваше: „Отделете това, което кралят ви е дал, от това, което сам сте си дал...“ Спомнете си добре, монсеньор, дали не ви каза нещо подобно. Това подобава на театинец.

– Възможно е.

– Ако е така, монсеньор, мисля, че монахът ви принуждаваше...

– Да върна? – извика Мазарини пламнал. – Ами да.

– Да върна всичко? Вие не мислите... Казвате същото, което каза изповедникът.

– Но ако върнете само една част, тоест частта на негово величество, монсеньор, това е съпроводено с опасности. Ваше високопреосвещенство е много изкусен политик, за да не знае, че сега кралят няма в хазната си и сто и петдесет хиляди ливри налични пари.

– Това не е моя работа – каза Мазарини тържествуващ, – а на господин суперинтенданта Фуке; през последните месеци ви давах да проверите всичките му сметки...

Колбер сви устни само като се спомена името Фуке.

– Негово величество – рече той през зъби – има само тия пари, които му събира господин Фуке; вашите пари, монсеньор, ще бъдат лакомо късче за него.

– Но най-после аз не съм суперинтендант на кралските финанси: аз си имам своя хазна... Разбира се, готов съм, за щастието на краля... да му завещая нещо... но не мога да ощetyвам семейството си...

– Да му завещаете нещо... това ще ви обезчести и ще оскърби краля. Да завещаете една част на негово величество значи да признаете, че сте се съмнявали в законността на придобиването й.

– Господин Колбер!...

– Аз мислех, че ваше високопреосвещенство ми правеше честта да ми иска съвет.

– Да, но вие не знаете главните подробности на въпроса.

– Зная всичко, монсеньор; ето вече десет години как преглеждам всички стълбци от цифри, които се пишат във Франция, и ако с мъка съм ги набил в главата си, сега те стоят, там тъй здраво забити, че мога да кажи наизуст, цифра по цифра, колко пари се харчат от Марсилия до Шербург, като се почне от ведомството на господин Лютелие, който е умерен, и се свърши с тайните Дребни щедрости на господин Фуке, който е разточителен.

– Значи вие искате да хвърля всичките си пари в хазната на краля! – подигравателно извика Мазарини, у когото в същото време подаграта изтръгна няколко тежки въздишки. – Разбира се, кралят няма да ме укори за нищо, но ще се подиграва с мене, като яде милионите ми, и ще бъде напълно прав.

– Ваше високопреосвещенство не ме разбра. Аз съвсем не съм искал кралят да харчи парите ви.

– Но струва ми се, че вие казвате ясно това, като ме съветвате да му ги дам.

– Ах! – възрази Колбер. – Ваше високопреосвещенство е толкова погълнат от болестта си, че съвсем губи предвид характера на негово величество Луи XIV.

– Какво значи това?

– Характерът му – ако смее да се изразя така – прилича на характера, който преди малко монсеньорът изповяда пред театинеца.

– Кажете смело: това е?...

– Гордостта. Извинете, монсеньор, исках да кажа високомерието. Кралете нямат гордост: това е човешка страст.

– Да, гордостта, имате право. После?...

– Е, добре, монсеньор, щом имам право, на ваше високопреосвещенство остава само да дадете всичките си пари на краля, и то веднага.

– Но защо? – попита Мазарини силно озадачен.

– Защото кралят няма да приеме всичко.

– О, един млад човек, който няма пари и е разяждан от честолюбие.

– Съгласен съм.

– Един млад човек, който желае смъртта ми.

– Монсеньор...

– За да ме наследи, Колбер; да, той желае смъртта ми, за да ме наследи. Е, трябва да бъда голям глупак! Аз бих му помогнал!

– Така трябва. Ако дарението е написано в известна форма, той ще откаже.

– Хайде де!

– Положително. Един млад човек, който не е направил нищо, който изгаря от нетърпение да се прочуе, който изгаря от нетърпение да царува сам, няма да вземе нищо готово: той ще поиска да строи сам. Тоя крал, монсеньор, няма да се задоволи с Пале Роял, който господин дьо Ришельо му остави в наследство, нито с двореца Мазарини, който построихте с такова великолепие, нито с Лувър, където са живели прадедите му, нито със Сен Жермен, където се е родил. Той ще отритне всичко, което не произлиза от него. Предсказвам това.

– И вие твърдите със сигурност, че ако дам моите четиридесет милиона на краля...

– Твърдя със сигурност, че той ще откаже, ако му кажете някои неща.

– А какво именно?

– Аз ще ги напиша, ако монсеньорът пожелае да ми ги продиктува.

– Но каква полза ще имам от това?

– Огромна. Ще престанат да обвиняват несправедливо ваше високотреосвещенство в скъперничество, в което памфлетистите укоряваха най-блестящия ум на нашия век.

– Имаш право, Колбер, имаш право; иди от мое име при краля и му занеси завещанието ми.

– Тоест дарението, монсеньор.

– А ако приеме?

– Тогава на вашето семейство ще останат тринадесет милиона, а това е хубава сума.

– Но в такъв случай ти ще бъдеш или предател, или глупак.

– Аз не съм нито едното, нито другото, монсеньор... Струва ми се, че вие се страхувате много да не би кралят да приеме... О, страхувайте се по-скоро, че той няма да приеме...

– Знаеш ли, ако той не приеме, аз ще му дам запасните ми тринадесет милиона... да, ще ги дам... да... Но ето че болките започват отново... ей сега ще ми прилошее... О, много съм болен, Колбер, приближава краят, ми!

Колбер потрепера.

Кардиналът беше наистина много болен: на леглото му се стичаха едри капки пот от болки; най-закоравелият доктор не би могъл да погледне без състрадание това страшно бледо лице, потънало в пот. Навярно Колбер се трогна силно, защото излезе от стаята в коридора и повика Бернуен при умиращия.

Тук се раззхожда напред-назад със замислен вид, който почти придаваше благородство на грубата му глава. Приведен, изпънал шия, с полуотворени устни, за да излетят несвързани думи, изразяващи несвързани мисли, той се реши да изпълни намерението си. В това време на десет крачки от него, отделен само с една стена, господарят му се задушаваше в мъки, които изтръгваха от него плачевни викове: той мислеше вече не за земните съкровища, не за радостите на рая, а за ужасите на ада.

Докато горещите кърпи, мехлемите, вентузите и Гено, повикан отново, при кардинала, действаха все по-усилено, Колбер, уловил с две ръце огромната си глава, обмисляше съдържанието на дарението, което трябваше да принуди Мазарини да подпише, щом страданията му попреминат. Сякаш всички викове на кардинала и всички пристъпи на смъртта срещу тоя представител на миналото подбуждаха ума на тоя мислител с гъсти вежди, който се обръщаше вече към изгряващото

слънце на едно прераждащо се общество.

Колбер влезе отново при Мазарини, когато се възвърна разумът на болния, и го склонил да продиктува следното дарение:

„Готвейки се да се представя пред бога господар на хората, моля краля, който бе мой господар на земята, да вземе обратно от мене богатствата, с които ме награди неговата добрина; семейството ми ще се зарадва, че те преминават в толкова знаменити ръце. Списъкът на имуществата ми, вече приготвен, ще бъде представен при първото поискване на негово величество или при последното издихание на неговия най-предан слуга

Джулио, кардинал Мазарини“

Кардиналът въздъхна и се подписа. Колбер запечата дарението и го занесе веднага в Лувър, където кралят току-що се бе прибрал. После се завърна у дома си, като си потриваше ръцете подобно на работник, доволен, че не е загубил деня си.

XLVII

КАК АНА АВСТРИЙСКА ДАДЕ ЕДИН СЪВЕТ НА ЛУИ XIV, А ГОСПОДИН ФУКЕ – СЪВСЕМ ДРУГ

Новината, че кардиналтът е на умирање, се разпространи бързо и привличаше в Лувър толкова посетители, колкото и новината за женитбата на херцог д'Анжу, брата на краля, за която вече беше съобщено официално.

Едва Луи XIV се върна в двореца, все още замислен за това, което беше видял и чул тая вечер, и камердинерът му събщи, че същата тълпа придворни, които сутринта присъствуваха при ставането му, е дошла отново за лягането му: откак царуваше кардиналтът, дворът, много малко въздържан в предпочитанията си, даваше тоя знак на почит на министъра, без да се грижи много дали това се харесва на краля.

Но министърът, както казахме вече, имаше силен пристъп на подагра и ласкателството преливаше към трона.

Придворните имат чудния инстинкт да надушват събитията; придворните знаят всичко: те са дипломати и обясняват развръзката на най-трудните положения, пълководци и предсказват изхода на битките, лекари и лекуват болестите.

Луи XIV, на когото Ана Австрийска беше предала тая аксиома заедно с много други, разбра, че негово високопреосвещенство монсеньор кардинал Мазарини е много болен.

Ана Австрийска заведе младата кралица в покоите ѝ, облекчи челото ѝ от тежестта на парадната прическа и веднага отиде в кабинета при сина си, където, сам, навъсен и с огорчено сърце, той изливаше върху себе си, сякаш да изпита своята воля, един от тия неми и страшни пристъпи на гняв, кралски гняв, които докарват събития, когато избухват, но които у Луи XIV благодарение на чудното му самообладание се превръщаха в безобидни бури. Той се разсърди силно само веднъж в живота си, както пише Сен Симон; тоя прословут гняв го обзе петдесет години по-късно, когато узна за едно скривалище на господин херцог дю Мен, и завърши с – градушка от удари с бастун по гърба на един нещастен лакей, който беше откраднал един бисквит.

И така младият крал, както казахме вече, беше страшно раздразнен и като се гледаше в едно огледало, си казваше:

– Крал!... Крал само по име, а не в действителност!... Ти си призрак, празен призрак!... Безжизнена статуя, на която се кланят само ласкателите! Кога ще вдигнеш кадифената си ръка и ще свиеш копринените си пръсти? Кога ще отвориш за друго нещо, а не само за въздишка или за усмивка устата си, осъдена на тъпата неподвижност на мраморните статуи в галерията ти?

Като прекара ръка по челото си и поиска да се освежи, той се приближи до прозореца и видя няколко конници, които приказваха помежду си, и група плахо любопитни хора. Конниците бяха отряд от нощната стража; групата беше от бедната класа на народа, тия, за които един крал е винаги нещо любопитно, като носорог, крокодил или змия.

Той се плесна по челото и извика:

– Френски крал! Каква титла! Френски народ! Каква маса хора! И ето аз се връщам в моя Лувър, конете ми, едва разпрегнати, още изпускат пара, а колко любопитство възбудих? Едва двадесет души ме гледат... Двадесет... какво казвам? Няма и двадесет, които да проявяват любопитство към френския крал, няма дори десет войници, които да пазят двореца ми: войници, народ, пазачи – всичко е в Пале Роял. Защо, боже мой? Аз, кралят, нямам ли правото да изисквам това?

– Защото в Пале Роял е всичкото злато, тоест цялото могъщество на тоя, който иска да господствува – каза в отговор един глас, който долетя иззад завесата на вратата.

Луи се обърна бързо, като позна гласа на Ана Австрийска. Кралят потрепера и се приближи до майка си.

– Надявам се – рече той, – че ваше величество не сте обърнали внимание на празните декламации, предизвикани от самотата и отегчението, които са присъщи на кралете дори с най-щастлив характер.

– Аз обърнах внимание само на едно, сине мой: вие се оплакахте.

– Аз? Ни най-малко! – възрази Луи XIV. – Не, уверявам ви! Вие се лъжете, всемилостива господарке.

– А какво правехте, всемилостиви господарю?

– Стори ми се, че стоя под пръчката на моя учител и развивам дадена тема.

– Сине мой – подзе Ана Австрийска и поклати глава, – вие грешите, че не вярвате на думите ми вие грешите, че изобщо ми нямате доверие. Ще дойде ден, и то скоро може би, когато ще ви бъде необходимо да си спомните тая аксиома: „Златото е всемогъщието и само тия са истински крале, които са всемогъщи“.

– Обаче – забеляза кралят – вашето намерение не е да порицавате

богаташите на тоя век, нали?

– Не, не, всемилостиви господарю! – възрази Ана Австрийска живо. – Тия, които са богати сега, при вашето царуване, са богати, защото вие сте пожелали това и аз не им се сърдя и не им завиждам; навярно те са служили добре на ваше величество, щом ваше величество им е позволил да се наградят сами. Ето какво исках да кажа с тия думи, за които, струва ми се, ме укорявате.

– Недай боже, всемилостива господарке, да укорявам някога в нещо моята майка!

– Впрочем – продължи Ана Австрийска – всевишният дава земните блага само временно; като противодействие на почестите и богатството всевишният изпраща страдание, болест, смърт. И никой – прибави тя с тъжна усмивка, която показваше, че прилага на себе си печалното правило, – никой не отнася богатството и величието си в гроба. Ето защо младите жънат това, което са посели за тях старите.

Луи слушаше с нарастващо внимание тия думи, които Ана Австрийска казваше очевидно за негово утешение.

– Всемилостива господарке – рече той, като гледаше втренчено майка си, – струва ми се, че вие искате Да кажете още нещо.

– Не, нищо, сине мой. Но вие забелязахте тая вечер, че господин кардиналът е много болен, нали?

Луи погледна майка си, като търсеше вълнение в гласа и, скръб по лицето ѝ. Лицето на Ана Австрийска изглеждаше леко разстроено, но по-скоро от лични причини... Може би това разстройство се дължеше на рака, който започваше да гризе гърдите ѝ.

– Да, да, всемилостива господарке – каза кралят, – господин дьо Мазарини е много болен.

– И това ще бъде голяма загуба за кралството, ако господ повика негово високопреосвещенство. Нали и вие сте на същото мнение, сине мой? – попита Ана Австрийска?

– Да, наистина, всемилостива господарке, това ще бъде голяма загуба за кралството – отговори Луи и се изчерви. – Но, струва ми се, опасността не е толкова голяма, а и господин кардиналът е още млад.

Кралят едва изговори това, когато камердинерът приповдигна завесата на вратата и застана на прага с хартия в ръка, като чакаше кралят да го запита.

– Какво има? – попита Луи.

– Писмо от господин Мазарини.

– Дайте.

И взе хартията. Но когато се готвеше да разпечата писмото, в галерията, в предните стаи и в двора се вдигна силен шум.

– Аха! – каза Луи XIV, който навярно знаеше причината за тоя тронен шум. – Аз казвах, че има само един крал във Франция! Лъгал съм се: във Франция има двама крале.

В тая минута вратата се отвори и суперинтендантът на финансите Фуке се яви пред Луи XIV. Именно той вдигна тоя шум в галерията; именно неговите лакеи вдигнаха тоя шум в предните стаи; именно неговите коне вдигнаха тоя шум в двора. Освен това при преминаването му се чу продължителен шепот, който заглъхна дълго време, след като Фуке мина. Именно за тоя шепот съжеляваше толкова силно Луи XIV: той желаше такъв шепот да се чува при неговото преминаване и да заглъхва подир него.

– Той не е истински крал, както си мислите – каза Ана Австрийска на сина си. – Той е извънредно богат човек, нищо повече!

Горчивината, която звучеше в думите на кралицата, издаваше нейната омраза; но Луи остана съвсем спокоен и хладнокръвен; на челото му не се появи дори най-лека бръчица.

Той кимна непринудено на Фуке и продължи да разпечатва писмото, дадено му от камердинера. Фуке забеляза това движение и с естествена, почтителна учтивост се приближи до Ана Австрийска, за да не пречи на краля.

Луи разпечата писмото, но не започна да го чете.

Той слушаше как Фуке правеше чудни комплименти на майка му за ръката ѝ.

Лицето на Ана Австрийска се проясни и почти разцъфна в усмивка.

Фуке забеляза, че кралят не чете, а го гледа и слуша. Той се обърна веднага, но така, че все още продължаваше разговора с кралицата, а същевременно стоеше с лице към краля.

– Знаете ли, господин Фуке – каза Луи XIV, – че негово високопреосвещенство е много болен?

– Да, зная, всемилостиви господарю – отговори Фуке. – И действително той е много болен. Аз бях в имението ми във Во, когато получих известието за, тая внезапна болест; сметнах го за толкова важно, че веднага напуснах всичко.

– Тая вечер ли напуснахте Во, господине?

– Да, ваше величество, преди един час и половина – отвърна Фуке, като погледна часовника си, обсипан с диаманти.

– Преди един час и половина! – повтори кралят. Той можеше да

владее гнева си, но не можеше да крие своето учудване.

– Разбирам, всемилостиви господарю, ваше величество се съмнява в думите ми; но аз пристигнах така скоро в Париж наистина като по чудо. Изпратиха ми от Англия три чифта коне – чудни бегачи, както ме уверяваха; наредих да ги поставят през всеки четири левги и ги опитах тая вечер. Те дойдоха наистина от Во до Лувър за един час и половина и ваше величество вижда, че не са ме излъгали.

Кралицата майка се усмихна със скрита завист. Фуке схвана тайната й мисъл, поиска да я изпревари и каза:

– Такива коне, всемилостива господарке, са създадени не за поданиците, а за кралете, защото кралете никога в нищо не трябва да отстъпват на никого.

Кралят вдигна глава.

– Но, доколкото ми е известно, господин Фуке – прекъсна го Ана Австрийска, – вие не сте крал; нали?

– Ето защо, всемилостива господарке, конете само чакат знак на негово величество, за да влязат в конюшните на Лувър; и аз си позволих да ги опитам само от страх да не би да предложи на краля нещо, което не е, напълно достойно за него.

Кралят се изчерви силно.

– Вие знаете, господин Фуке – каза кралицата, – че при френския двор няма обичай поданиците да подаряват нещо на своя крал.

– Аз се надявах, всемилостива господарке – каза Фуке силно развълнуван, – че моята любов към негово величество, моето непрекъснато желание да му харесвам ще надтежат изискванията на етикета. Впрочем аз си позволих да предложи не подарък, а данък.

– Благодаря, господин Фуке – каза кралят учтиво, – много съм ви благодарен за намерението, защото действително обичам хубавите коне; но вие знаете, че никак не съм богат; знаете това по-добре от всички, защото сте мой суперинтендант на финансите. Колкото и да е силно желанието ми, аз не мога да купя толкова скъпи коне.

Фуке погледна гордо кралицата майка, която сякаш се радваше на неудобното положение, в което беше изпаднал министърът, и отговори:

– Разкошът е добродетел на кралете, всемилостиви господарю; именно разкошът ги прави подобни на бога; само с разкоша те могат да се издигнат над останалото човечество. С разкоша един крал храни поданиците си и им прави чест. От приятната топлина на кралския разкош кълни разкошът на частните лица, източник на богатства за народа. Като приеме подаръка от шест безподобни коня, ваше величество ще

жегне честолюбието на тия, които отглеждат коне в нашата страна, в Лимузен, в Перш, в Нормандия. От това съревнование всички ще имат полза... Но кралят мълчи и следователно аз съм осъден.

През това време, за да прикрие смущението си, Луи XIV въртеше в ръце писмото на Мазарини, което още не беше погледнал. Най-после спря поглед на него и още след първия ред възкликна.

– Какво има, сине мой? – попита Ана Австрийска и се приближи живо до краля.

– Писмо от кардинала? – рече кралят, като продължи да чете. – Да, да, от него е.

– По-зле ли е?

– Четете сами – продължи кралят и предаде листа на майка си, напълно уверен, че тя няма да повярва на чудната новина, докато сама с очите си не Се убеди в нея.

Ана Австрийска прочете на свой ред писмото. Докато четеше, очите ѝ заблестяха от радост, която тя се мъчеше напразно да скрие и която привлече погледа на Фуке.

– О, истинско дарение! – извика тя.

– Дарение? – повтори Фуке.

– Да – каза кралят, като отговори специално на суперинтенданта. – Да, чувствайки приближаването на смъртта, господин кардиналът ми прави дарение на всичките си богатства.

– Четиридесет милиона! – извика кралицата. – Ах, сине мой! Ето една хубава постъпка от страна на господин кардинала! Тя ще опровергае всички зложелателни слухове. Тия четиридесет милиона са събрани бавно, а ще се върнат всички вкупом в кралската хазна: така може да постъпи само верен поданик и истински християнин.

И след като прочете още веднъж дарението, тя го върна на Луи XIV, който се разтрепера, като чу, че става дума за такава огромна сума.

Фуке беше отстъпил няколко крачки назад и мълчеше.

Кралят го погледна и му подаде също акта.

Суперинтендантът спря за миг високомерния си поглед върху дарението.

След това се поклони и каза:

– Да, всемилостиви господарю, виждам, това е едно Дарение.

– Трябва да се отговори, сине мой – извика Ана Австрийска. – Трябва да се отговори веднага.

– Но как, всемилостива господарке?

– С посещение на кардинала.

– Но едва преди един час се разделих с негово високопреосвещенство – каза кралят.

– Тогава му пишете, всемилостиви господарю.

– Да пиша! – рече младият крал с отвращение.

– Най-после, струва ми се, сине мой – продължи Ана Австрийска, – че човек, който прави такъв подарък, има право да очаква, че ще му благодарят веднага.

След това се обърна към суперинтенданта и попита:

– И вие ли сте на същото мнение, господин Фуке?

– Да, подаръкът си заслужава труда, всемилостива господарке – отговори суперинтендантът с благородство, което не излягна от вниманието на краля.

– Приемете тогава и благодарете – каза Ана Австрийска настойчиво.

– Какво ще каже господин Фуке? – попита кралят.

– Ваше величество желае да знае моето мнение?

– Да.

– Благодарете, всемилостиви господарю...

– А! – възкликна Ана Австрийска.

– Но не приемайте подаръка – продължи Фуке.

– А защо? – запита Ана Австрийска.

– Но вие сама казахте, всемилостива господарке: кралете не трябва и не могат да приемат подаръци от поданиците си.

Кралят не знаеше какво да отговори, като слушаше тия две тъй противоположни мнения.

– Но четиридесет милиона! – каза Ана Австрийска със същия тон, с който нещастната Мария Антоанета казва по-късно: „Вие ще ми кажете толкова!“

– Зная – отвърна Фуке със смях, – четиридесет милиона са хубава, сума: такава сума би могла да изкуси дори кралска съвест.

– Но, господине – възрази Ана Австрийска, – вместо да разубеждавате краля да приеме тоя подарък, разяснете на негово величество, вашата длъжност налага това, че тия четиридесет милиона са богатство за него.

– Именно затова, всемилостива господарке, че тия четиридесет милиона са богатство, аз ще кажа на краля: „Всемилостиви господарю, ако не е прилично един крал да приема от поданик шест коня за двадесет хиляди ливри, далеч по-неприлично е да дължи богатството си на друг поданик, неподбиращ много материалите, които са допринесли за

изграждането на това богатство“.

– Не ви подобава да учите краля, господине – каза Ана Австрийска.
– По-скоро му доставете тия четиридесет милиона, от които го лишавате сега.

– Кралят ще ги получи, когато пожелае – отвърна суперинтендантът, като се поклони.

– Да, като се изтиска народът – забеляза Ана Австрийска.

– Е, а нима другояче, всемилостива господарке, са придобити четиридесетте милиона, дадени с тоя акт? Впрочем негово величество поиска мнението ми, аз го дадох; ако негово величество поиска съдействието ми, ще бъде същото.

– Хайде, хайде, приемете, сине мой – каза Ана Австрийска. – Вие сте над мълвата и порицанията.

– Откажете, всемилостиви господарю – каза Фуке. – Един крал, докато е жив, има само една преграда – съвестта, един съдия – желанието си; но като умре, остава му потомството, което го хвали или обвинява.

– Благодаря, майко – отговори Луи, като се поклони учтиво на кралицата. – Благодаря, господин Фуке – прибави той, като отпрати учтиво суперинтенданта.

– Приемате ли? – попита Ана Австрийска.

– Ще помисля – отвърна кралят, като гледаше Фуке.

XLVIII АГОНИЯ

Същият ден, когато дарението беше изпратено на краля, кардиналът заповяда да го пренесат във Венсен. Кралят и дворът го последваха. Последните лъчи на това светило бяха още тъй бляскави, че можеха да прикриват с блясъка си всички други светлини. Впрочем, верен спътник на министъра си, младият Луи XIV вървеше до последната минута подир него. Болестта се усили, както предказа Гено; това не беше вече пристъп на подаграта, а пристъп на смъртта. После имаше и Друго, което го измъчваше още повече: страхът, че кралят ще приеме дарението въпреки твърденията на Колбер, че кралят няма да го приеме и ще го върне. Както видяхме, кардиналът имаше голямо доверие в предсказанията на секретаря си; но сумата беше много голяма и въпреки цялото си уважение към гения на Колбер кардиналът си мислеше от време на време, че театинецът също можеше да се лъже и че той има толкова шансове да не отиде в ада, колкото и Луи XIV да му върне милионите.

Впрочем колкото повече се бавеше връщането на дарението, толкова повече Мазарини си мислеше, че четиридесет милиона си заслужават труда да се рискува нещо и особено такова съмнително нещо като душата.

В качеството си на кардинал и пръв министър Мазарини беше почти атеист и напълно материалист.

Всеки път, когато вратата се отваряше, той се обръщаше живо към нея, като мислеше, че се връща нещастното дарение; после, излъган в надеждата си, се отпускаше отново с въздишка в леглото и чувствуваше болката си още по-силно, след като за миг я беше забравил.

Ана Австрийска също последва кардинала; възрастта я беше превърнала в егоистка, но сърцето ѝ не можеше да откаже на тоя умиращ засвидетелствуване на скръб, която му дължеше като жена, според думите на едни, като кралица, според думите на други.

Тя си сложи, тъй да се каже, предварително траур на лицето и целият двор ѝ подражаваше.

За да не показва на лицето си това, което ставаше в дъното на душата му, Луи упорствуваше да не излиза от покоите си, където само кърмачката му седеше с него; колкото повече се приближаваше независимостта му, толкова повече ставаше скромнен и търпелив, толкова

повече се вдълбочаваше в мислите си като всички силни хора, които имат някакво намерение; така те набират сили за решителната минута.

Кардиналтът беше миросан тайно за последен път. Верен на навика си да крие всичко, той се бореше с очевидността и дори с действителността, приемайки в леглото си, като че ли го мъчеше временна болест.

От своя страна Гено пазеше пълна тайна; когато му омръзваха разпитванията, той се задоволяваше със следния отговор:

– Негово високопреосвещенство още не е стар и е пълен със сила; но съдбата е неотразима: ако е писано на човека да умре, непременно ще умре.

Думите му, които сееше рядко и предпазливо, се тълкуваха с голям интерес от двама души: краля и кардинала.

Въпреки предсказанието на Гено Мазарини все се самозалъгваше, или по-точно казано, играеше ролята си тъй добре, че най-големите хитреци, като казваха, че той се самозалъгва, доказваха, че са измани от него.

Не виждал кардинала в продължение на два дни, вперил очи в дарението, което толкова силно безпокоеше Мазарини, Луи не знаеше истинското положение на първия си министър. Синът на Луи XIII следваше бащините си традиции и беше толкова малко крал досега, че, обзет от горещо желание за кралската власт, той я желаше с тоя трепет, с който винаги се желае неизвестното. Ето защо, взел решението си, за което впрочем не каза на никого, той се реши да поиска свиждане с Мазарини. Ана Австрийска, която се намираще постоянно при кардинала, чу първа за желанието на краля и го предаде на кардинала.

Той потрепера.

С каква цел Луи XIV иска свиждане с него? Дали за да върне парите, както беше казал Колбер? Дали за да ги задържи, след като поблагодари, както си мислеше Мазарини? Но тъй като чувствувахе, че неизвестността ще го убие, умиращият не се поколеба нито за миг.

– Негово величество ще бъде добре дошъл, разбира се, добре дошъл! – извика той, като даде знак на Колбер, който седеше в долния край на леглото и който отлично разбра знака. – Всемиловитва господарке – продължи Мазарини, като се обърна към кралицата, – ваше величество ще бъде ли тъй добра да увери лично краля в истината на това, което току-що казах?

Ана Австрийска стана; тя също се вълнуваше за съдбата на тия четиридесет милиона, за които сега всички мислеха.

Щом тя излезе, Мазарини се приповдигна с голямо усилие, обърна

се към секретаря си и каза:

– Е, Колбер, ето два нещастни дни!... Два убийствени дни!... И ти виждаш: оттам няма още нищо...

– Търпение, монсеньор – отговори Колбер.

– Ти си луд, нещастнико! Съветваш ме да имам търпение! О, наистина, Колбер, ти се подиграваш с мене: аз умирам, а ти ми казваш да чакам!

– Монсеньор – каза Колбер с обикновеното си хладнокръвие, – невъзможно е да не стане така, както предсказах. Негово величество желае да ви види: това значи, че той иска лично да ви върне дарението.

– Така ли мислиш? А аз, обратното, съм уверен, че негово величество иска да ми поблагодари.

– В този миг се върна Ана Австрийска; като отиваше при сина си, тя беше срещнала в предните стаи нов лекар шарлатанин.

Отнасяше се за един прах, който трябваше да спаси кардинала. Ана Австрийска донесе образец от този прах.

Но Мазарини чакаше не това; ето защо той не погледна дори праха, като уверяваше, че животът не заслужава всички грижи, които се полагат за запазването му. Но изказвайки тая философска аксиома, той изказа и тайната, която носеше толкова време в душата си.

– Ах, всемилостива господарке – каза той, – не е работата в лекарството! Преди два дни аз направих едно малко дарение на краля; досега, навярно от деликатност, негово величество не поиска да говори за него; но идва моментът на обясненията и аз моля крайно много ваше величество да ми каже дали кралят е решил нещо по този въпрос.

Ана Австрийска искаше да отговори. Мазарини я спря.

– Истината, всемилостива господарке! – каза той. – За бога, истината! Не ласкайте един умиращ с напразна надежда.

В тая минута улови един поглед на Колбер, от който разбра, че ще се да направи погрешна стъпка.

– Зная – отвърна Ана Австрийска, като улови ръката на кардинала, – зная, че вие направихте великодушно не малко дарение, както казвате от скромност, а великолепен дар; зная колко ще ви бъде тежко, ако кралят...

Макар че умираше, Мазарини я слушаше с по-голямо внимание от десет здрави хора.

– Ако кралят... – повтори той.

– Ако кралят – продължи Ана Австрийска – не приеме от все сърце това, което му предлагате тъй благородно.

Мазарини се отпусна на възглавницата като Панталоне, тоест с отчаянието на удавник; но запази още достатъчно сили и присъствие на духа, за да хвърли на Колбер един от тия погледи, които струват десет сонета или по-скоро десет дълги поеми.

– Нали – прибави кралицата – вие бихте сметнали отказа на краля за тежка обида.

Мазарини въртеше глава на възглавницата, без дума да продума.

Като видя това, кралицата се измами или се престори, че се мами в смисъла на това движение.

– Ето защо – продължи тя – аз го обсихах с добри съвети; и тъй като някои хора, завиждащи без съмнение на славата, с която ще ви покрие това великодушно дело, се помъчиха да докажат на краля, че не трябва да приема това дарение, аз се борих във ваша полза и се борих тъй добре, че, надявам се, няма да претърпите тая неприятност.

– Ах! – промърмори Мазарини със замрял поглед. – Ах, ето една услуга, която нито за минута няма да забравя през малкото часове, които ми остават да живея!

– Впрочем – отново продължи Ана Австрийска – трябва да призная, че не без труд направих тая услуга на ваше високопреосвещенство.

– А, пусто опустяло, вярвам! Оох!

– Какво ви е, боже мой?

– Горя! Горя!

– Значи се мъчите много?

– Като в ада!

Колбер желаше да потъне в земята.

– И тъй – продължи Мазарини, – ваше величество мисли, че кралят... – той се спря за няколко секунди, – че кралят идва тук, за да ми поблагодари?

– Така мисля – отговори кралицата.

Мазарини унищожи Колбер с последния си поглед.

В тоя миг доложиха за появата на краля в предните стаи, пълни с посетители. Колбер се възползува от настъпилата бъркотия и изчезна в коридора зад кревата на кардинала. Ана Австрийска стана и зачака права сина си. Луи XIV се появи върху прага на стаята и впери очи в умиращия. Кардиналът не си направи дори труда да се помръдне за това величество, от което вече не очакваше нищо.

Камердинерът приближи едно кресло до кревата. Луи се поклонил на майка си, после на кардинала и седна. Кралицата също седна.

След това кралят погледна зад себе си; камердинерът разбра

погледа му, даде знак и придворните, които стояха зад завесата на вратата, се оттеглиха веднага.

Каdifените завеси на вратата се спуснаха; заедно с тях се спусна и мълчанието в стаята.

Кралят, още много млад и много плах пред тоя, който му беше учител от най-млади години, го уважаваше още повече в тържествената минута на смъртта; затова не смееше да започне разговора, като чувствуваше, че сега всяка дума трябва да има особено значение не само за земните, но и за небесните работи.

В тая минута кардиналът мислеше само за едно: за своето дарение. Не болестта му придаваше тоя съсипан вид и тоя мрачен поглед, а очакването на благодарствените думи, които щяха да излязат от устата на краля и щяха да убият всяка надежда за връщане на парите.

Мазарини пръв наруши мълчанието.

– Ваше величество се е преместил във Венсен? – попита той.

Луи кимна с глава.

– Това е голямо благоволение за един умиращ – продължи Мазарини, – той ще умре по-спокойно.

– Надявам се – отговори кралят, – че съм дошъл не при умиращ, а при болен, който може да оздравее.

Мазарини поклати глава, сякаш искаше да каже „Ваше величество е много добър; но аз зная по голямо въпрос повече от него.“

– Последното посещение, всемилостиви господарю – каза той гласно, – да, последното.

– Ако е така, господин кардинал – отговори Луи XIV, – аз дойдох за последен път да поискам съвети от един ръководител, на когото дължа всичко.

Ана Австрийска беше жена: тя не можа да задържи сълзите си. Луи също изглеждаше развълнуван, но Мазарини беше развълнуван още повече от двамата си гости, макар и съвсем по друга причина. Настъпи отново мълчание. Кралицата изтри сълзите си. Кралят се успокои. – Аз казах – продължи Луи XIV, – че дължа много на ваше високопреосвещенство.

Кардиналът поглъщаше с очи Луи XIV, защото чувствуваше, че настъпва решителната минута.

– Главната цел на посещението ми – продължи кралят – беше да ви благодаря от все сърце за последното доказателство на приятелство, което бяхте тъй добър да ми изпратите.

Страните на кардинала хлътнаха, устните му се полуотвориха и той

едва съдържа такава тежка въздишка, каквато не беше изпускал никога в живота си.

– Всемиловичи господарю – каза той, – аз ще лиша от всичко клетото ми семейство, ще разоря близките ми; за това ще ме хулят, но поне няма да кажат, че не съм принесъл всичко в жертва на моя крал.

Ана Австрийска заплака отново.

– Любезни господин Мазарини – възрази кралят с такъв важен тон, каквото не можеше да се очаква от един млад човек, – вие, както виждам, ме разбрахте зле.

Мазарини се надигна на лакътя си.

– Тук съвсем не става дума да се разорява вашето мило семейство, нито да се лишават от всичко вашите близки... О, не, това няма да стане никога!

„О, той ще ми върне някакви късчета от моите милиони! – помисли си Мазарини. – Нека се помъчим да измъкнем колкото се може по-голям къс.“

„Кралят ще се разнежи и ще се покаже великодушен – помисли си кралицата. – Нека не го оставяме Да обеднява; такъв случай да стане богат няма да се представи никога.“

– Всемиловичи господарю – каза кардиналът с висок глас, – моето семейство е голямо и племенничките ми ще се изложат на лишения, когато няма да ме има вече на тоя свят.

– О, не се безпокойте – побърза да го прекъсне кралицата, – не се безпокойте за семейството си, драги господин дьо Мазарини. Най-скъпи наши, приятели ще бъдат вашите приятели. Вашите племеннички ще бъдат мои дъщери, сестри на негово величество, и ако се раздават някакви милости във Франция, те ще бъдат за тия, които обичате.

„Думи“ – помисли си Мазарини, който знаеше по-добре от всички колко струват кралските обещания.

Луи отгатна мисълта на умиращия по лицето му.

– Успокойте се, любезни господин дьо Мазарини – каза той с тъжна и подигравателна полуусмивка, – като ви изгубят вас, вашите племеннички ще изгубят най-скъпото си съкровище; но все пак те ще останат най-богатите наследнички във Франция. Вие ми подарихте тяхната зестра...

Кардиналът спря да диша.

– Но аз ви я връщам – продължи Луи, като извади от гърдите си и подаде към леглото на кардинала дарението, което в продължение на два дни вдигна такива бури в душата на Мазарини.

– Какво ви казах, монсенъор? – прошепна в коридора зад кревата един глас, лек като подухване.

– Ваше величество ми връща дарението! – извика Мазарини толкова развълнуван от радост, че забрави ролята си на благодетел.

– Ваше величество връща четиридесетте милиона! – извика Ана Австрийска толкова смаяна, че забрави ролята си на опечалена жена.

– Да, господин кардинал, да, всемилостива господарке – отговори Луи XIV, като скъса дарението, което Мазарини все още не се осмеляваше да вземе. – Да, аз унищожавам акта, защото разорява цяло семейство. Богатството, спечелено от негово високопреосвещенство на служба при мене, е негово, а не мое.

– Но, всемилостиви господарю – възрази Ана Австрийска, – ваше величество помисли ли, че в хазната си няма и десет хиляди екю?

– Всемилостива господарке, с това дело започвам царуването си и, надявам се, че го започнах добре.

– Ах, всемилостиви господарю, вие имате право! – извика Мазарини. – Това, което току-що направихте, е наистина велико, наистина великодушно.

И загледа едно по едно пръснатите по леглото му късчета от акта, за да се увери, че беше скъсан оригиналът, а не копието.

Най-после е намери късчето с подписа си, пусна го и едва не припаднал, се отпусна на възглавницата.

Ана Австрийска не можа да скрие съжалението си и вдигна ръце и очи към небето.

– Ах, всемилостиви господарю! – извика Мазарини. Ах, всемилостиви господарю, вие ще бъдете благославян! Боже мой! Вие ще бъдете обичан от цялото ми семейство!... *Per Vascho!*²⁷ Ако някога някой от моите роднини ви даде повод за неудоволствие, смръщете вежди – и аз ще изляза веднага от гроба си.

Тая палячовщина не направи такова впечатление, каквото очакваше Мазарини. Мислите на Луи преминаха на други, по-важни въпроси. А Ана Австрийска, не можейки да понася великодушието на сина си и лицемерието на кардинала, без да се отдаде на бушуващия в нея гняв, стана и излезе от стаята, без да се грижи много, че ще издаде чувствата си.

Мазарини отгатна всичко; уплашен, че Луи XIV може да промени решението си, той почна да вика, за да отвлече вниманието на друга страна. Така по-късно постъпи Скапен в забележителната комедия, за

27. *Per Vascho!* (итал.) – Дявол, да го вземе. – Б. пр.

която мрачният и заядлив Боало се осмели да нападне Молиер.

Обаче постепенно виковете намаляха и когато Ана Австрийска излезе от стаята, напълно затихнаха.

– Господин кардинал, не желаете ли сега да ми препоръчате още нещо? – попита кралят.

– Всемиловити господарю – отговори Мазарини, – вие сте вече олицетворение на мъдростта, олицетворение на благоразумието; не говоря за вашето великодушие: сегашната ви постъпка надминава всичко, което са извършили най-великодушните древни и съвременни хора.

Кралят прие студено тая похвала.

– И така – каза той, – вие се ограничавате само с благодарност, господине, а вашата опитност, много по-известна от моята мъдрост, моето благоразумие и моето великодушие, не ви ли подсказва да ми дадете приятелски съвет, които ще ми бъде полезен някога?

Мазарини помисли малко.

– Вие току-що направихте много нещо за мене, тоест за моето семейство, всемиловити господарю – каза той.

– Да не говорим за това – отвърна кралят.

– Е, добре – продължи Мазарини, – аз искам да ви дам нещо в замяна на тия четиридесет милиона, от които се отказахте с такова кралско величие.

Луи XIV се поизправи на стола си, което показваше, че всички тия ласкателства са му неприятни.

– Искам – каза Мазарини – да ви дам един съвет; да, съвет, и то съвет, който е по-скъпоценен от тия четиридесет милиона.

– Господин кардинал! – прекъсна го Луи XIV.

– Всемиловити господарю, изслушайте тоя съвет.

– Слушам.

– Приближете се, всемиловити господарю, защото отслабвам... По-близо, всемиловити господарю, по-близо!

Кралят се наведе над леглото на умиращия.

– Всемиловити господарю – каза Мазарини тъй тихо, сякаш гробно дихание долетя до напрегнатия слух на краля, – всемиловити господарю, никога не вземайте пръв министър.

Луи се изправи учуден. Съветът беше изповед. Тая искрена изповед на Мазарини беше наистина съкровище. Наследството, завещано от кардинала на младия крал, се състоеше само от седем думи; но тия седем думи, както каза Мазарини, струваха четиридесет милиона.

Луи остана смаян за миг. А Мазарини имаше такъв вид, като че ли

беше казал нещо най-обикновено.

– Сега освен вашето семейство никого ли не ще ми препоръчате, господин Мазарини? – попита младият крал.

Зад завесите на кревата се чу леко драскане. Мазарини разбра.

– Да, да! – извика той живо. – Да, всемилостиви господарю! Ще ви препоръчам един умен човек, честен човек, ловък човек.

– Кажете името му, господин кардинал.

– Неговото име ви е още почти неизвестно, всемилостиви господарю: той е господин Колбер, моят интендант. О, опитайте го! – прибави Мазарини натъртено. – Всичко, което ми е предсказвал, се е сбъдвало; той има верен поглед и никога не се е лъгал нито за нещата, нито за хората, което е още по-чудно. Всемилостиви господарю, аз ви дължа много, но мисля, че се разплащам с вас, като ви давам господин Колбер.

– Добре – каза Луи XIV разсеяно, защото наистина не беше чувал никога името Колбер и вземаше възторга на кардинала за бълнуване на умиращ.

Мазарини падна отново на възглавницата си.

– А сега сбогом, всемилостиви господарю... сбогом! – прошепна той. – Уморих се, а ме чака още труден път, преди да се представя пред новия ми господар... Сбогом, всемилостиви господарю!

Младият крал почувствува сълзи в очите си и се наведе над кардинала, който изглеждаше вече труп. След това излезе бързо.

XLIX

ПЪРВАТА ПОЯВА НА КОЛБЕР

Нощта премина в общи мъчителни безпокойствия за умиращия и за краля: умиращият чакаше избавлението си, а кралят – своята свобода.

Луи не си легна. Един час след излизането си от стаята на кардинала той узна, че умиращият, като почувствувал облекчение, заповядал да го облекат, да го начервят, да го срещат и поискал да приеме посланиците. Подобно на Август той смяташе навярно света за огромен театър и искаше да изиграе както трябва последното действие на комедията си.

Ана Австрийска не се появи вече у кардинала: нямаше какво да прави у него. Благоприличието беше предлог за отсъствието ѝ. Впрочем и кардиналт не запита за нея: той не забравяше съвета, който кралицата беше дала на сина си.

Към полунощ, все още начервен, Мазарини изпадна в агония. Той прегледа още веднъж завещанието си; като намери, че то изразява напълно волята му, и като се страхуваше да не би да се възползват от слабостта МУ, за да го накарат да промени нещо в него, той заповяда на Колбер, който се разхождаше в коридора пред спалнята като най-бдителен часовой, да не пуска никого в стаята.

Затворил се в стаята си, кралят изпращаше всеки час кърмачката си в покоите на Мазарини със заповед да му донася най-точни сведения за положението на кардинала.

Най-напред Луи узна, че Мазарини заповядал да го облекат, да го начервят, да го срещат и приел посланиците; след това узна, че почнали да четат предсмъртните молитви за кардинала.

В един часа след полунощ Гено опита последното средство, което се наричаше тогава героично. По онова време си въобразяваха, че срещу смъртта има тайни лекарства, които трябва да се дават само в последната минута.

Като взе това средство, Мазарини се успокои за десетина минути. Веднага той заповяда да пръснат навсякъде мълвата, че е станал щастлив прелом в болестта. При тая новина кралят почувствува, че на челото му избива студена пот. Той беше съзрял вече зарята на свободата; сега робството му се струваше още по-нетърпимо. Но следното известие промени напълно картината. Мазарини не можеше вече да диша и едва следеше молитвите, които свещеникът от Сен Никола де Шан четеше

край него.

Кралят почна да се разхожда развълнувано из стаята, като преглеждаше, без да спира, книгата, извадени от една касетка, ключът на която стоеше винаги у него.

Кърмачката се върна за трети път. Мазарини казал каламбур и запоядал да лакират отново неговата „Флора“ от Тициан.

Най-после към два часа сутринта кралят не можа да устои на умората; той не беше спал цяло денонощие. Сънят, всемогъщ на неговата възраст, го завладя и надви за около един час. Но кралят не си легна; заспа в едно кресло. Към четири часа кърмачката влезе и го събуди.

– Е какво? – попита кралят.

– Ах, скъпи всемилостиви господарю – отговори кърмачката, като стисна ръце с най-жален вид, – ах, той умря!

Кралят скочи на крака, сякаш изхвърлен от пружина.

– Умря! – извика той.

– Уви, да!

– Сигурно ли?

– Да.

– Официално?

– Да.

– Обявено ли е за смъртта му?

– Още не.

– Но кой ти каза на тебе, че кардиналт е умрял?

– Господин Колбер.

– Господин Колбер?

– Да.

– А той беше ли сигурен в това, което казваше?

– Той излезе от спалнята и твърдеше, че няколко минути държал огледало пред устните на кардинала.

– Аха! – рече кралят. – А какво стана господин Колбер?

– Преди малко напусна стаята на негово високопреосвещенство.

– И къде отиде?

– Дойде след мене.

– Значи той е...

– Тука, скъпи всемилостиви господарю, чака на вратата благоволенieto ви да го приеме.

Луи изтича до вратата, сам я отвори и видя в коридора Колбер: той стоеше и чакаше. Кралят потрепера, като видя тая статуя, цяла облечена в черно.

Колбер се поклони с най-голямо уважение и направи две крачки към негово величество.

Луи се върна в стаята си, като направи знак на Колбер да го последва.

Колбер влезе. Луи освободи кърмачката, която излезе и затвори вратата след себе си. Колбер се спря скромно при вратата.

– Какво искате да ми съобщите, господине? – попита Луи, силно смутен, че са се досетили за съкровената му мисъл, която не можеше да скрие напълно.

– Господин кардиналт току-що почина, всемилостиви господарю, и аз ви нося неговото последно сбогом.

Кралят се позамисли. През това време гледаше внимателно Колбер; очевидно беше, че си спомня последните думи на кардинала.

– Вие сте господин Колбер, нали? – попита той.

– Да, всемилостиви господарю.

– Верен слуга на негово високопреосвещенство, както негово високопреосвещенство сам ми каза, така ли?

– Да, всемилостиви господарю.

– Доверител на част от тайните му?

– На всичките.

– Приятелите и слугите на покойния господин кардинал ще ми бъдат скъпи, господине, и аз ще се погрижа да бъдете настанен в моята канцелария.

Колбер се поклони.

– Струва ми се, вие сте финансист, господине?

– Да, всемилостиви господарю.

– И господин кардиналт ви използваше в своето икономство?

– Правеше ми тая чест, всемилостиви господарю.

– Струва ми се, че вие лично не сте направили нищо за моя дом?

– Извинете, всемилостиви господарю, аз имах щастието да дам на господин кардинала идеята за икономия, която носи триста хиляди франка годишно в хазната на ваше величество.

– Каква икономия, господине?

– Ваше величество знае, че стоте швейцарци носят сребърни дантели от двете страни на лентите си, нали?

– Разбира се.

– Е добре, всемилостиви господарю, аз предложих да се пришиват на лентите дантели от фалшиво сребро; това не личи никак, а със сто хиляди екю може да се изхрани един полк цели шест месеца или да се

купят десет хиляди хубави мускети, или да се построи военен кораб с десет топа.

– Наистина – каза Луи XIV, като, се вглеждаше още по-внимателно в Колбер, – и трябва да се признае, че икономията е много уместна; впрочем смешно беше, че войниците носеха същите дантели, каквито носят сеньорите.

– Щастлив съм, че ваше величество ме одобрява – отговори Колбер.

– Нямахте ли някаква друга длъжност при кардинала?

– Негово високопреосвещенство ми поръча да проверя сметките на главното интендантство, всемилостиви господарю.

– А! – извика Луи XIV, който се готвеше да отпрати Колбер, но при тая дума се спря. – А, значи на вас поръча негово високопреосвещенство да контролирате сметките на господин Фуке! И какъв е резултатът от контрола?

– Има дефицит, всемилостиви господарю. Но ако ваше величество благоволи... да ми позволи...

– Говорете, господин Колбер.

– Трябва да дам някои обяснения на ваше величество.

– Няма нужда, господине; вие сте проверявали сметките, кажете ми само резултата.

– Това е много лесно, всемилостиви господарю... Навсякъде празно, никъде няма пари.

– Внимавайте, господине. Вие нападате рязко управлението на господин Фуке, който, доколкото съм слушал, е опитен човек.

Колбер се изчерви, после побледня, защото почувствува, че от тая минута влиза в борба с човек, който по могъщество се равняваше почти с току-що починалия кардинал.

– Да, всемилостиви господарю, много опитен човек – повтори той и се поклони.

– Но ако господин Фуке е опитен човек, а все пак няма пари, кой е виновен?

– Аз не обвинявам, всемилостиви господарю, а установявам.

– Добре; направете отчета и ми го представете. Казвате, че има дефицит? Но дефицитът може да бъде временен; кредитът ще се върне, с него ще се върнат и парите.

– Не, всемилостиви господарю.

– За тая година може би, разбирам това; но за идущата година?

– Идущата година, всемилостиви господарю, е също изядена

изцяло като сегашната.

– Но още по-идущата тогава?

– Като идущата.

– Какво казвате, господин Колбер?

– Казвам, че са изразходвани доходите за четири години напред.

– Тогава ще се направи заем.

– Трябва да се направят три, всемилостиви господарю.

– Ще създам нови длъжности: ще се продадат и ще се получат пари.

– Невъзможно, всемилостиви господарю; продадени са много длъжности предварително, купувачите не могат дори да се възползват от тях. Нещо повече, при всяка сделка господин суперинтендантът е приспадал една трета от заплащането. Народът е обран, без ваше величество да има някаква полза от това.

Кралят направи нетърпеливо движение.

– Обяснете ми това, господин Колбер.

– Нека ваше величество изрази ясно мисълта си и ми каже какво желае да му обясня.

– Имате право; яснотата преди всичко, нали?

– Да, всемилостиви господарю, яснотата. Бог е бог, защото е създал светлината.

– Е, добре, например – продължи Луи XIV, – ако сега, когато господин кардиналтът умря и аз ставам крал, ако сега поисках да имам пари?

– Ваше величество не би имал.

– О, ето кое е чудно, господине! Как, моят суперинтендант не би ли ми намерил пари?

Колбер поклати голямата си глава.

– Какво значи това? – попита кралят. – Нима доходите на държавата са обременени до такава степен, че не са вече доходи?

– Да, всемилостиви господарю, до такава степен. Кралят се намръщи.

– Добре – каза той, – аз ще събера патентите, дадени на купувачите, и ще получа длъжностите с отстъпка.

– Невъзможно, защото, патентите са превърнати в бонове, а боновете, за удобство и улесняване на сделките са превърнати в купони, така че сега съвсем не могат да се намерят първоначалните патенти.

Силно развълнуван, Луи се разхождаше надлъж и шир с все още смръщени вежди. Изведнъж той се спря и каза:

– Но ако това е така, както казвате, господин Колбер, аз съм разорен, преди още да започна да царувам?

– Да, разорен сте, всемилостиви господарю – отвърна безстрастният аритметик.

– Но все пак, господине, пари има някъде?

– Да, всемилостиви господарю, и дори за начало донесох на ваше величество бележка за капиталите, които господин кардиналът Мазарини не е поискал да опише в завещанието си, нито в някой друг акт, но които той довери на мене.

– На вас?

– Да, всемилостиви господарю, с изричната заповед да ги предам на ваше величество.

– Как, освен четиридесетте милиона в завещанието?

– Да, всемилостиви господарю.

– Господин Мазарини е имал и други капитали? Колбер се поклони.

– Но тоя човек е истинска бездна! – промърмори кралят. – Господин дьо Мазарини – от една страна, господин Фуке – от друга; над сто милиона може би за тях двамата; тогава нищо чудно, че хазната ми е празна!

Колбер чакаше, без да помръдне.

– А сумата, която ми носите, заслужава ли си труда? – попита кралят.

– Да, всемилостиви господарю, сумата е доста внушителна.

– На колко възлиза?

– Тринадесет милиона ливри, всемилостиви господарю.

– Тринадесет милиона! – извика Луи XIV, като изтръпна от радост.

– Вие Казахте тринадесет милиона, господин Колбер?

– Да, тринадесет милиона, ваше величество.

– Които никой не знае?

– Никой.

– Които са в ръцете ви?

– Да, в ръцете ми, всемилостиви господарю.

– И които мога да получа?

– След два часа.

– Но де са те?

– В избата на една къща, която господин кардиналът притежаваше в града и която бе тъй добър да ми остави със специална клауза в завещанието си.

– Значи Вие знаете завещанието на кардинала?

– Имам препис, подписан собственоръчно от него.

– Препис?

– Да, всемилостиви господарю; ето го. Колбер бръкна в джоба си, извади акта и го показа на краля.

Кралят прочете члена, който се отнасяше за дарението на тая къща.

– Но – каза той – тук става въпрос само за къщата и никъде не се споменава за парите.

– Извинете, всемилостиви господарю, те са записани в съвестта ми.

– И господин Мазарини ги довери на вас?

– Защо не, всемилостиви господарю?

– Той... толкова недоверчив?

– Той не беше такъв към мене, всемилостиви господарю, както вие величество може да види.

Луи погледна с възхищение тая груба, но изразителна глава.

– Вие сте честен човек, господин Колбер – каза той.

– Това не е добродетел, а дълг – отговори Колбер студено.

– Но тия пари не са ли на семейството му?

– Ако бяха на семейството му, щяха да влязат в завещанието на кардинала като останалото му богатство. Ако бяха на семейството му, аз, който съставих дарението в полза на вие величество, щях да ги прибавя към четиридесетте милиона, които той ви предлагаше.

– Как! – извика Луи XIV. – Вие ли съставихте дарението, господин Колбер?

– Аз, всемилостиви господарю.

– И кардиналът ви обичаше? – попита кралят наивно.

– Аз гарантирах на негово високопреосвещенство, че вие величество няма да приеме – каза Колбер с предишния спокоен тон, който дори в обикновените случаи на живота има нещо тържествено в себе си.

Луи прекара ръка по челото.

– О, колко съм млад, за да управлявам хората! – прошепна той съсем Ниско.

Колбер чакаше края на тоя вътрешен монолог. Той видя, че кралят вдигна глава, и попита:

– В колко часа да донесе парите на вие величество?

– Довечера, в единадесет часа. Желая никои да не знае, че притежавам тия пари.

Колбер не отговори, сякаш това не беше казано за него.

– На кюлчета ли е тая сума, или в златни монети?

– В златни монети, всемилостиви господарю.

– Добре.

– Къде да я изпратя?

– В Лувър. Благодаря ви, господин Колбер.

Колбер се поклони и излезе.

– Тринадесет милиона! – извика Луи XIV, когато остана сам. – Но това е мечта!

След това отпусна глава на ръцете си, сякаш заспа.

Но след минута вдигна глава, разтърси хубавите си къдри, стана и като отвори буйно прозореца, изложи горящото си лице на пресния утринен въздух, напоен със стипчивия мирис на дърветата и благоуханието на цветята.

Блестяща зора се сипваше на хоризонта; първите слънчеви лъчи озариха челото на младия крал.

– Тая зора е зората на моето царуване – прошепна Луи XIV. – Не ми ли изпращаш предсказание, всемогъщи боже?...

L

ПЪРВИЯТ ДЕН ОТ ЦАРУВАНЕТО НА ЛУИ XIV

Сутринта всички в двореца се научиха за смъртта на кардинала, а от двореца новината се разпространи из града.

Министрите Фуке, Лион и Лъотелие се събраха на съвещание в заседателната зала.

Кралят ги повика, веднага.

– Господа – каза той, – господин кардиналът почина. Аз го бях оставил да управлява моите работи, но сега смятам сам да се занимавам с тях. Вие ще ми Давате съвети, когато ви ги поискам. Свободни сте!

Министрите се спогледаха изненадано. Те прикриха усмивката си с голямо усилие, защото знаеха, че Луи XIV, възпитан в пълно незнание на работите, се нагърбваше от честолюбие с непосилен за него товар. Фуке се сбогува на стълбата с другарите си и им каза:

– Господа, сега сме по-свободни, по-малко работа ще имаме.

И се качи весело в каретата си.

Другите, обезпокоени малко от обрата, който щяха да вземат събитието, се завърнаха заедно в Париж.

Към десет часа кралят отиде у майка си, с която води доста особен разговор; после, следобеда, той се качи в закрыта карета и отиде право в Лувър. Тук прие много придворни и с известно удоволствие забеляза несигурността на всички и любопитството на всеки поотделно.

Надвечер той заповяда да затворят всички входове на Лувър, с изключение на входа откъм кея. Тук постави на пост двеста швейцарци, които не знаеха дума френски, със заповед да пропускат само сандъци и да не позволяват нищо да се изнесе.

Точно в единадесет часа, под свода се чу тракане на тежко натоварена кола, после на втора, най-после на трета. След това се чу глухият шум на затварящата се решетка.

Скоро някой почука леко по вратата на кабинета. Кралят сам я отвори и видя Колбер, който веднага каза:

– Парите са в избата на ваше величество. Тогава Луи слезе в избата, ключът на която още сутринта беше дал на Колбер, и сам разгледа бъчвите със злато и сребро, пренесени там от хора, напълно предани на Колбер. След като ги разгледа, Луи се върна в кабинета си, последван от Колбер, който не беше сгрлял неподвижната си студенина с най-малкия

лъч на лично задоволство.

– Господине – му каза кралят, – какво желаете да ви дам като награда за такава преданост и честност?

– Абсолютно нищо, всемилостиви господарю.

– Как нищо? Дори не искате да имате случая да ми служите?

– Ако ваше величество не ми достави тоя случай, аз все пак ще му служа. Невъзможно ми е да не бъда най-добрият служител на краля.

– Вие ще бъдете интендант на финансите, господин Колбер.

– Но нали има суперинтендант, всемилостиви господарю?

– Да, има.

– Всемилостиви господарю, суперинтендантът е най-могъщият човек в кралството.

– О! – извика Луи XIV, като се изчерви. – Така ли мислите?

– Той ще ме смаже за една седмица, всемилостиви господарю. Най-сетне ваше величество ми възлага контрол, за който е необходима сила. А какво е един интендант пред суперинтендант?

– Вие искате подкрепа... Значи не се надявате много на мене?

– Имах честта да кажа на ваше величество, че докато беше жив господин Мазарини, господин Фуке беше второто лице в кралството; но сега господин Мазарини умря и господин Фуке стана първото.

– Господине, днес вие можете да ми кажете всичко, което смятате за необходимо; но не забравяйте, че утре няма да позволя това.

– Тогава ще бъда ненужен на ваше величество?

– Вие и сега сте ненужен, защото се страхувате, че ще се изложите, като ми служите.

– Страхувам се само, че ще ми попречат да ви служа.

– Какво искате тогава?

– Искам ваше величество да ми даде помощници в работата на интендантството.

– Мястото губи стойността си.

– Но става по-безопасно.

– Изберете си помощници.

– Господа Бретъой, Марен и Ервар.

– Утре ще бъдат назначени.

– Благодаря ви, всемилостиви господарю!

– Това ли е всичко, което искате?

– Не, всемилостиви господарю; още едно нещо...

– Какво?

– Позволете ми да основа една съдебна палата.

- Защо?
- Да съди чиновниците, които през последните десет години са си позволявали злоупотреби.
- Но... какво ще направят с тях?
- Ще обесят трима, което ще накара другите да повърнат незаконно присвоеното.
- Но аз не мога да започна царуването си с екзекуции, господин Колбер.
- Трябва да почнете така, всемилостиви господарю, ако не желаете да свършите с екзекуции.
- Кралят не отговори.
- Ваше величество съгласен ли е? – попита Колбер.
- Ще помисля, господине.
- Но ще бъде вече късно.
- Защо?
- Защото имаме работа с хора, които ще бъдат много по-силни от нас, ако бъдат предупредени.
- Основете съдебна палата, господине.
- Ще я основа.
- Това ли е всичко?
- Не, всемилостиви господарю... има и друго важно нещо... Какви права дава ваше Величество на това интендантство?
- Но... Не зная... които се следват...
- Всемилостиви господарю, необходимо ми е това интендантство да има правото да чете преписката с Англия.
- Невъзможно, господине, защото тая преписка се преглежда в съвета, така беше и при господин кардинала.
- Струва ми се, ваше величество обяви тая сутрин, че няма да има вече съвет.
- Да, обяхих.
- В такъв случай нека ваше величество благоволи да чете лично своите писма, специално тия, които се получават от Англия; особено държа на това.
- Господине, вие ще получавате тая преписка и ще ми докладвате.
- Сега, всемилостиви господарю, какво ще върша по финансовата част?
- Всичко, което не върши господин Фуке.
- Ето какво исках да зная. Благодаря, отивам си спокоен.
- Наистина след тия думи той излезе. Луи го изпрати с очи. Колбер

не се беше отдалечил и на сто крачки от Лувър, когато пристигна куриер от Англия. След като разгледа и опипа пакета, кралят го разпечатва бързо и видя най-напред писмо от краля Чарлз II.

Ето какво пишеше английският монарх на височайшия си брат:

„Ваше величество се безпокои навярно много от болестта на господин кардинала Мазарини; но тая опасност може да ви бъде само полезна. Кардиналът е осъден от лекаря си. Благодаря ви за благоприятния отговор на моето предложение за сестра ми лейди Анриет Стюърт; след една седмица принцесата ще замине за Париж със свитата си.

Приятно Ми е да видя братското приятелство, което ми засвидетелствувахте, и да ви наричам с още по-голямо право мой брат. Особено ми е приятно да докажа на ваше величество колко се грижа за това, което може да ви харесва. Вие укрепявате тайно Бел Илан Мер. Това е грешка. Никога между нас няма да има война. Мерките, вземани от вас, не ме безпокоят, а ме опечаляват... Вие пръскате милиони без всякаква полза; кажете това на вашите министри и повярвайте че полицията ми е добре осведомена. Правете ми, братко мой, същите услуги в случай на нужда.“

Кралят извънпя силно. Влезе камердинерът.

– Господин Колбер излезе ей сега от тука и не може да бъде далеч – рече Луи. – Да се повика!

Камердинерът искаше да изпълни заповедта, но кралят го спря и каза:

– Не, няма нужда...

„Виждам всички замисли на тоя човек – помисли си той. – Бел Ил принадлежи на господин Фуке; Бел Ил се укрепява, значи господин Фуке прави заговор... Откриването на тоя заговор ще повлече след себе си провала на суперинтенданта, а това откриване произтича от преписката с Англия; ето защо Колбер искаше Да има тая преписка. О, не мога обаче да поверя цялата си сила на тоя човек: той е само главата, а трябва ми и ръка.“

Изведнъж Луи извика радостно.

– Аз имах – каза той на камердинера – един лейтенант на мускетарите, нали?

– Да, всемилостиви господарю: господин д'Артанян.

– Той излезе в оставка?

– Да, всемилостиви господарю.

– Да се намери и утре да бъде тука при ставането ми!

Камердинерът се поклони и излезе.

– Тринадесет милиона в избата ми – каза кралят тогава. – Колбер
ще държи кесията ми, а д'Артанян ще носи шпагата ми: аз съм крал!

LI СТРАСТ

В деня на пристигането си в Париж Атос, както вече видяхме, отиде от Пале Роял направо у дома си на улица Сент Оноре.

Там го чакаше виконт дьо Бражелон, който приказваше с Гримо.

Да се приказва със стария слуга не беше нещо лесно; само двама души притежаваха тая тайна: Атос и д'Артанян. Първият успяваше, защото сам Гримо се мъчеше да го накара да говори; д'Артанян, напротив, умееше да накара Гримо да говори.

Раул го беше накарал да разкаже за пътуването в Англия и Гримо го разказа подробно с няколко движения на ръцете и осем думи, ни повече, ни по-малко. Най-напред показа с вълнообразно движение на ръката, че господарят му и той бяха преминали морето.

– За някаква експедиция? – попита Раул. Гримо отговори утвърдително с кимане на главата.

– В която господин графът се е излагал на опасности? – запита Раул.

Гримо вдигна леко рамене, сякаш искаше да каже: „Ни много, ни малко“.

– Но на какви опасности? – настоя Раул.

Гримо показа шпагата, огъня и един мускет, окачен на стената.

– Значи господин графът имаше там неприятел? – извика Раул.

– Мънк – отговори Гримо.

– Чудно! – продължи Раул. – Господин графът ме смята все още за новак и не споделя с мене честта или опасността на тия походи.

Гримо се усмихна.

В тая минута пристигна Атос.

Хазайнът му светеше по стълбата. Като позна стъпките на господаря си, Гримо изтича да го посрещне и прекъсна разговора.

Но Раул не се спря: искаше да има отговор на въпроса си. Затова улови двете ръце на графа с жива, но почтителна нежност и запита:

– Как така се случи, господине, че се впуснахте в опасен път, без да се сбогувате с мене, без да поискате помощта на шпагата ми, с мене, който трябва да ви бъде опора, откак станах силен, с мене, когото възпитахте като мъж? Ах, господине, нима искахте да ме сполети нещастieto да не ви видя никога?

– А кой ви каза, Раул, че пътуването ми е било опасно? – попита графът, като сложи мантията и шапката си в ръцете на Гримо, който беше отпасал шпагата му.

– Аз – отговори Гримо.

– А защо? – запитва Атос строго.

Гримо се обърка. Раул го изпревари и отговори вместо него:

– Напълно естествено е, господине, че добрият Гримо ми казва истината за вас. Кой ще ви обича и помага, ако не съм аз?

Атос не отговори. Той отпрати Гримо с приятелско движение на ръката, а след това седна в едно кресло. Раул остана прав пред него.

– Както и да е – продължи Раул, – вашето пътуване е било експедиция... и са ви заплашвали желязо и огън.

– Да не говорим за това, виконте – каза Атос меко. – Аз тръгнах набързо наистина; но службата на краля Чарлз II изискваше такова бързо заминаване. Колкото за вашето безпокойство, много ви благодаря за него; зная, че мога да се надявам на вас... През време на отсъствието ми от нищо ли няхахте нужда, виконте?

– Не, господине, благодаря.

– Бях заповядал на Блезоза да ви предаде сто пистола, ако ви потрябват.

– Не съм виждал Блезоза, господине.

– Тогавата сте минали без пари!

– Господине, бяха ми останали тридесет пи стола а от продажбата на конете, които улових през последния ми поход, а преди три месеца господин принцът има добрината да ми достави случай да спечеля двеста пистола на карти у него.

– Вие играете?... Не ми се харесва това, Раул.

– Аз не играя никога, господине; господин принцът ми заповяда да играя вместо него в Шантии... една вечер, когато дойде куриер от краля. Аз се подчиних на заповедта му; господин принцът ми заповяда да взема за себе си печалбата от партията.

– Нима има такъв обичай у дома му, Раул? – попита Атос, като се намръщи.

– Да, господине; всяка седмица по една или друга причина господин принцът облагодетелствува така един от благородниците си. Негово височество има петдесет благородници; тоя път беше моят ред.

– Добре! Ходихте ли в Испания?

– Да, господине, направих едно много хубаво пътешествие, и много интересно.

– Вие се върнахте преди един месец, нали?

– Да, господине.

– А през тоя месец?

– През тоя месец...

– Какво правихте?

– Служих, господине.

– Не сте ли идвали у дома в Ла Фер?

Раул се изчерви. Атос го погледна втренчено и спокойно.

– Напразно не ми вярвате – каза Раул. – Аз се изчервих, сам чувствавам това, но се изчервих неволно. Въпросът, с който ме удостоихте, събуди у мене много спомени и те ме развълнуваха. Следователно аз се изчервих, защото съм развълнуван, а не защото лъжа.

– Зная, Раул, че вие не лъжете никога.

– Да, господине.

– Впрочем, приятелю мой, вие се безпокоите напразно; аз исках да кажа само...

– Много добре зная, господине. Вие искахте да ме попитате дали съм ходил в Блоа.

– Именно.

– Не съм ходил там; дори не съм видял лицето, за което ми загатвате.

Гласът на Раул трепереше, като произнасяше тия думи. Атос, който забелязваше всички отсенки на чувствата, прибави веднага:

– Раул, вие отговаряте с натежало сърце; вие страдате...

– Много, господине; вие ми забранихте да отивам в Блоа и да се виждам с госпожица дьо Ла Валиер.

Тук младият човек се спря. Това очарователно име, което той произнасяше с такава наслада, галеше устните му и разкъсваше сърцето му.

– И добре направих, Раул – побърза да каже Атос. – Аз не съм нито жесток, нито несправедлив баща; уважавам истинската любов, но мисля как да ви създам бъдеще... най-бляскаво бъдеще. Засиява ново царуване като зора; войната зове младия крал, пълен с рицарски дух. На тоя героичен плам са необходими лейтенанти, млади и свободни, които да се хвърлят в опасността с ентузиазъм и да падат с вика: „Да живее кралят!“, а не да викат: „Сбогом, жено моя!...“ Бие разбирате това, Раул. Колкото и да ви се струва грубо разсъждението ми, моля ви много да ми вярвате и да забравите, първите дни на младостта, когато сте навикнали да обичате, дни на безгрижна нега, които размекват сърцето и му отнемат способността да съдържа тия силни и горчиви отрови, които се

наричат слава и злополучие. Да Раул, повтарям ви още веднъж: повярвайте, съветът ми произлиза само от желанието да ви бъда полезен, само от стремежа да ви видя преуспял. Мисля, че сте способен да станете забележителен човек. Ако вървите сам по пътя на живота, ще вървите по-добре и по-бързо.

– Вие ми заповядахте, господине – отговори Раул, – и аз се подчинявам.

– Заповядал съм! – извика Атос. – Ето как ми отговаряте! Аз съм ви заповядал! О, вие не разбирате думите ми, както не схващате намеренията ми! Аз не заповядах, аз молих.

– Не, не, господине, вие заповядахте – каза Раул упорито. – Но дори и да молехте, вашата молба е по-силна от заповед. Не съм виждал госпожица дьо Ла Валиер.

– Но вие страдате! Страдате! – настоя Атос. Раул не отговори.

– Намирам ви бледен, намирам ви опечален... Значи това чувство е много силно?

– То е страст – каза Раул.

– Не... навик.

– Господине, вие знаете, че пътувах много, че прекарах две години далеч от нея. Струва ми се, че никакъв навик не може да се задържи две години... И какво? Като се върнах обратно, аз я обичах, няма да кажа повече, защото това е невъзможно, но толкова, колкото и преди. Луиз дьо Ла Валиер е единствената ми приятелка; но вие сте за мене бог на земята... За вас съм готов да пожертвувам всичко.

– Напразно мислите така – възрази Атос. – Аз нямам вече никакво право над вас. Вие сте пълнолетен; нямате дори нужда от моето съгласие. Впрочем аз не мога да не дам съгласието си след всичко това, което ми казахте. Оженете се за госпожица дьо Ла Валиер, ако искате.

Раул потрепера и отговори веднага:

– Вие сте добър, господине, и вашата отстъпка ме изпълва с признателност; но аз няма да приема.

– Вие се отказвате сега?

– Да, господине.

– Аз няма да ви се карам никога, Раул?

– Но в дъното на сърцето си сте против този брак: не вие сте ми избрали годеница.

– Това е вярно.

– Достатъчно, за да не упорствувам: ще чакам.

– Внимавайте, Раул! Това, което казвате, е сериозно.

– Зная, господине; но повтарям: ще чакам.

– Какво? Да умра ли? – попита Атос силно развълнуван.

– О, господине! – извика Раул със сълзи в гласа. – Как можете да ми разкъсвате сърцето така, на мене, който не съм ви давал повод да се оплаквате?

– Мило дете, това е вярно – отговори Атос, като стисна силно устни, за да скрие вълнението си, но напразно. – Не, аз съвсем не искам да ви огорчавам; само не разбирам какво ще чакате... Ще чакате да престанете да ме обичате ли?

– О, не, не това, господине! Ще чакам да промените мнението си.

– Аз искам да направя едно изпитание, Раул; искам да видя дали госпожица дьо Ла Валиер ще чака като вас.

– Надявам се, господине.

– Но внимавайте, Раул! Ако тя не чака? Ах, вие сте тъй млад, тъй доверчив, тъй честен... Жените са непостоянни.

– Вие не сте ми говорили никога лошо за жените, господине; никога не сте се оплаквали от тях. Защо започвате да се оплаквате сега... и то заради госпожица дьо Ла Валиер?

– Наистина – отвърна Атос, като наведе очи, – никога не съм ви говорил лошо за жените; никога не съм се оплаквал от тях; никога госпожица дьо Ла Валиер не ми е дала повод да се съмнявам; но когато се мисли за бъдещето, трябва да се предвиждат дори изключенията, да се предполага дори невероятното! Ако, казвам, госпожица дьо Ла Валиер не ви чака?

– Как така, господине?

– Ако тя обърне погледа си на друга страна?

– Ако тя обърне погледа си на друг мъж, искате да кажете? – попита Раул, побледнял от мъка.

– Точно това.

– Е, добре, господине, аз ще убия тоя човек – просто отговори Раул; – ще убия всички мъже, които избере госпожица дьо Ла Валиер; ще се бия дотогава, докато един от тях ме убие или госпожица дьо Ла Валиер не ме обикне отново.

Атос потрепера.

– Струва ми се – каза той с глух глас, – че преди малко ме нарекохте ваш бог, ваш закон на тоя свят.

– О! – извика Раул разтреперан. – Нима ще ми забраните да се дуелирам?

– А ако забраня, Раул?

– Ще ми забраните да се надявам, господине, и следователно не ще ми забравите да умра.

Атос погледна виконта.

Раул произнесе тия думи печално, с най-мрачен поглед.

– Стига – рече Атос след дълго мълчание, – стига на тая тъжна тема, където и двамата преувеличаваме. Живейте ден за ден, Раул; служете, обичайте госпожица дьо Ла Валиер, с една дума, действайте като мъж, защото сте на тая възраст; само не забравяйте, че ви обичам нежно и че вие претендирате да ме обичате.

– Ах, господин графе! – извика Раул, като притисна ръката на Атос до сърцето си.

– Добре, мило дете... Оставете ме, имам нужда от почивка... А, тъкмо се сетих, господин д'Артанян се завърна от Англия заедно с мене; трябва да го посетите.

– С най-голямо удоволствие ще отида при него, господине. Аз толкова обичам господин д'Артанян!

– И хубаво правите: той е честен човек и храбър воин.

– Който ви обича! – прибави Раул.

– Уверен съм в това... Знаете ли де живее?

– Но в Лувър, в Пале Роял, навсякъде, където е кралят. Нали команда мускетарите?

– Не, сега господин д'Артанян е в оставка. Почива си... Следователно не го търсете на службата му. Ще получите сведения за него от господин Планше.

– Бившият му ла кей?

– Да, сега е станал бакалин.

– Зная; улица де Ломбар, нали?

– Нещо такова... или улица дез Арси.

– Ще намеря, господине, ще намеря.

– Поздравете го сърдечно от мене и го доведете да обядва с мене, преди да замина за Ла Фер.

– Добре, господине.

– Лека нощ, Раул!

– Господине, вие носите орден, който не съм виждал никога. Приемете моите поздравления.

– Руното ли?... Наистина... Залъгалка, сине мой... която дори не забавлява едно старо дете като мене... Лека нощ, Раул!

LII УРОКЪТ НА Д'АРТАНЯН

На другия ден Раул не намери д'Артанян, както се надяваше. Завари само Планше, който се зарадва много, като видя младия човек, и му направи два-три войнствени комплиментта, които съвсем не миришеха на бакалница. Но на следния ден, когато се завръщаше от Венсен, водейки петдесет драгуни, поверени му от господин принца, Раул видя на площад Бодоайе един човек, който с вирната глава оглеждаше една къща, както се оглежда кон, когато желаят да го купят.

Тоя човек с цивилна дреха, закопчана от горе до долу като мундир, с малка шапка и дълга шпага, се обърна веднага, щом чу конски тропот, и престана да гледа къщата, за да види драгуните.

Това беше просто господин, д'Артанян; господин д'Артанян пеша; д'Артанян с ръце на гърба, който почна да разглежда драгуните, както разглеждаше преди сградите. Той не пропусна нито един войник, нито един презрамен ремък, нито едно копито.

Раул яздеше отстрани на отряда си. Д'Артанян го видя последен.

– Ей, ей! Пусто да остане! – извика той.

– Не се ли лъжа? – каза Раул, като смушка коня си.

– Не, не се лъжеш! – отговори бившият мускетар. – Добър ден!

И Раул стисна сърдечно ръката на стария си приятел.

– Внимавай, Раул – каза д'Артанян, – вторият кон в петия ред ще изгуби подковата си, преди да стигнете до моста Мари; на предния му крак са останали само Два гвоздеа.

– Почакайте ме – рече Раул, – ще дойда с вас.

– Ти напускаш отряда си?

– Корнетът ще ме замести.

– Ще обядваш ли с мене?

– С най-голямо удоволствие, господин д'Артанян.

– Тогава слизай от коня си или заповядай да ми Дадат един кон.

– Предпочитам Да вървя пеша с вас.

Раул побърза да предупреди корнета, който зае мястото му; след това скочи на земята, даде коня си на един драгун и съвсем весело улови подръка господин д'Артанян, който гледаше всичките му разпоредби със задоволството на познавач.

– От Венсен ли идваш? – запита той най-напред.

- Да, господин кавалере.
- Кардиналтът?...
- Е много болен; разправят дори, че е умрял.
- Добре ли си с господин Фуке? – попита д'Артанян, като показа с едно пренебрежително движение на раменете, че смъртта на Мазарини не го вълнува ни най-малко.
- С господин Фуке ли? – повтори Раул. – Не го познавам.
- Толкова по-зле, толкова по-зле, защото един нов крал гледа винаги да се заобиколи с предани хора.
- О, кралят не ми мисли злото!
- Аз ти говоря не за короната – възрази д'Артанян, – а за краля... Сега, когато кардиналтът умря, крал стана господин Фуке. Трябва да бъдеш в много добри отношения с господин Фуке, ако не искаш да плесеняваш цял живот, както плесенях аз... Наистина ти имаш други покровители за най-голямо твое щастие.
- Господин принцът, най-напред.
- Изтъркан, изтъркан, приятелю мой.
- Господин граф дьо Ла Фер.
- Атос? О, това е друго! Да, Атос... и ако искаш да служиш в Англия, не можеш да намериш по-добър покровител. Ще ти кажа дори без много хвалба, че и самият аз имам известна тежест при двора на Чарлз II. Това се казва крал!
- А! – каза Раул с простодушното любопитство на благороден момък, който обича да слуша един опитен и храбър човек.
- Да, един крал, който се забавлява наистина, но който умее да се сражава и да цени полезните хора. Атос е добре с Чарлз II. Върви да служиш в Англия и зарежи тия рушветчии, които крадат също тъй добре с френски ръце, както и с италиански пръсти; остави тоя плачльо краля, който ще повтори у нас царуването на Франсоа II. Знаеш ли историята, Раул?
- Да, господин кавалере.
- Знаеш ли тогава, че Франсоа II страдаше винаги от уши?
- Не, не знаех това.
- Че Шарл IX страдаше винаги от главоболие? А!
- А Анри III – от стомах? Раул се разсмя.
- Е, добре, мили ми приятелю, Луи XIV страда винаги от сърце; жалко е да се гледа как един крал въздиша от сутрин до вечер и цял ден да не казва нито веднъж: „Веригата му!“, или „Пусто да остане!“ – с една дума, нещо възбудително.

– Затова ли напуснахте службата, господин кавалере? – попита Раул.

– Да.

– Но и вие сам вдигате ръка от всичко, скъпи господин д'Артанян! Вие няма да забогатеете.

– О, моята работа е наред! – каза д'Артанян безгрижно. – Аз имам наследствено имение.

Раул го погледна. Бедността на д'Артанян беше пословична. Но мускетарят беше гасконец и от яд пускаше Самохвалства, каквито не можеха да се чуят нито във Франция, нито в Навара. Сто пъти беше чувал Раул, че поменаваха Йов и д'Артанян като двамата близнаци Ромул и Ром.

Д'Артанян забеляза учудването на младия човек.

– Баша ти каза ли ги, че ходих в Англия?

– Да, господин кавалере.

– И че там ми се усмихна щастието?

– Не, господине, не знаех това.

– Да, един от моите добри приятели, много голям човек, вицекарал на Шотландия и Ирландия, ми помогна да намеря наследство.

– Наследство?

– Доста внушително.

– Така че вие сте богат?

– Охо!...

– Приемете моите най-искрени поздравления.

– Благодаря... Ето къщата ми.

– На площад Грев?

– Да; не ти ли се харесва кварталът?

– Напротив: чудесен изглед към реката... О, прекрасна стара къща!

– „Образът на света Богородица“ е стара пивница, която за два дни аз превърнах в къща:

– Но пивницата е все още отворена?

– Разбира се!

– А де живеете?

– Живея у Планше.

– Но преди малко казахте: „Ето къщата ми!“

– Казах го, защото къщата е наистина моя... Купих я.

– А! – рече Раул.

– Десет на сто чист доход, мили ми Раул, великолепна работа! Купих къщата за тридесет хиляди ливри: има и градина към улица дьо ла

Мортелери. Пивницата заедно с първия етаж се дава под наем за хиляда ливри; а таванът, или вторият етаж – за петстотин ливри.

– Не може да бъде!

– Наистина е така.

– Таван за петстотин ливри? Но там не може да се живее.

– Затова и никой не живее в него; но, както виждаш, таванът има два прозореца към площада.

– Да, господине.

– Е, всеки път, когато подлагат на мъчения върху колело, когато бегат, когато разчекват или изгарят, двата прозореца се дават под наем до двадесет пистола.

– О! – извика Раул с погнуса.

– Отвратително, нали? – попита д'Артанян.

– О! – повтори Раул.

– Отвратително, но е така... Парижките зяпачи са понякога истински човекоядци. Не разбирам как хора, християни, могат да правят такива спекулации.

– Наистина.

– Ако аз живееш в тая къща – продължи д'Артанян, – аз щях да запуша дори дупките на ключалките в дните на екзекуциите; но не живея в нея.

– И вие давате тоя таван под наем за петстотин ливри?

– На кръвожадния кръчмар, който от своя страна го пренаема...
Значи казах хиляда и петстотин ливри.

– Само пет на сто – рече Раул, – не е много.

– Вярно. Остава ми задната част на сградата: складовете, квартирите и всяка зима наводняваните изби; всичко това се дава за двеста ливри; а градината, която е много хубава, много добре засадена, много закътана зад стените и под сянката на черковната фасада на Сен Жерве и Сен Проте – за хиляда и триста ливри.

– Хиляда и триста ливри! Но това е приказно!

– Ето каква е работата. Силно подозирам, че някой каноник от енорията (тия каноници са богати като Крезове) е наел градината ми, за да се отдава на волни удоволствия. Наемателят се е нарекъл господин Годар... Това име е или измислено, или истинско; ако е истинско, то е на каноник; ако е измислено, то е на някой непознат. Има ли смисъл да му търся името? Той ой дава наема винаги в предплата. Ето защо преди малко, когато те срещнах, ми хрумна да купя къщата на площад Бодоайе; тая къща граничи отзад с градината ми и ще закръгли владенията ми.

Твоите драгуни ме отвлякоха от тая мисъл. Слушай, да тръгнем по улица дьо ла Ванри, така ще отидем право у Планше.

Д'Артанян ускори крачките си и наистина заведе Раул у Планше, в една стая, която бакалинът беше отстъпил на бившия си господар. Планше го нямаше в къщи, но обедът беше вече готов. Бакалинът спазваше все още военния ред и военната точност.

Д'Артанян заговори отново за бъдещето на Раул...

– Строг ли е баща ти към тебе? – попита той.

– Справедлив е, господин кавалере.

– О, зная, че Атос е справедлив, но стиснат може би, а?

– Има кралска ръка, господин д'Артанян.

– Не се стеснявай, момче, ако някога ти потрѣбват няколко пистола, старият мускетар е тука.

– Скъпи господин д'Артанян...

– Поиграваш ли на карти?

– Никога.

– Тогава си щастлив с жени, а?... Ти се изчерви... О, малки Арамис!... Това струва много по-скъпо от играта. Наистина, можеш да се биеш, когато загубиш, и това е достатъчно възнаграждение. Е, малкият плачльо кралят взема глоба от хората, които вадят шпага. Какво царуване, бедни ми Раул, какво царуване! Като си Помисли човек, че на моето време мускетарите бяха обсаждани в къщите, като Хектор и Приам в град Троя; и тогава жените плачеха, стените се смееха, а петстотин нехранимайковци ръкопляскаха и ревяха: „Убивай! Убивай!“, когато не се отнасяше за един мускетар! Дявол да го вземе, вие, днешните, няма да видите това!

– Вие сте много строг към краля, скъпи господин д'Артанян, а едва го познавате.

– Аз ли? Слушай, Раул, и си вземи добра бележка от думите ми: аз ще ти предскажа това, което ще направи, ден по ден, час по час. Когато кардиналът умре, той ще плаче. Добре: това ще бъде най-малко глупавата му постъпка, особено ако сам не вярва на сълзите си.

– После?

– После той ще си издействува издръжка от господин Фуке и ще отиде във Фонтенбло да съчинява стихове за някаква Манчини, на която кралицата ще извади очите. Кралицата е испанка, Раул, а свекърва ѝ е Ана Австрийска. О, аз познавам испанките от австрийския дом!

– А после?

– После, след като откъсне сребърните нашивки на швейцарците

си, защото възбата струва много скъпо, той ще заповяда мускетарите да ходят пеша, защото овесът и сеното за един кон струват пет су на ден.

– О, не говорете това!

– Какво значение има за мене! Вече не съм мускетар, нали? Нека яздят на кон, нека ходят пеша, нека носят шиш за месо, шило, шпага или нищо, какво значение има за мене?

– Скъпи господин д'Артанян, много ви се моля, престанете да ми говорите лошо за краля... Аз съм почти на служба у него и баща ми би ми се разсърдил много, че съм слушал дори от вашата уста оскърбителни думи за негово величество.

– Баща ти?... Е, той се застъпва за всяка съмнителна кауза. Бога ми! Да, баща ти наистина е храбрец, Цезар; но е човек без поглед.

– Е, кавалере, браво! – каза Раул, като се смееше. – Ето че започвате да говорите лошо за баща ми, за тоя, когото наричахте великия Атос; днес сте в лошо настроение и богатството ви озлобява, както бедността озлобява другите.

– Ей богу, имаш право! Аз съм глупак и дрънкам глупости; аз съм нещастен старец, разнищено въже, пробита броня, ботуш без подметка, шпора без шипове; но направи ми удоволствието, кажи ми едно нещо.

– Какво, скъпи господин д'Артанян?

– Кажи: „Мазарини беше нехранимайко!“

– Той е може би умрял.

– Затова и казах беше; ако не се надявах, че е умрял, бих те помолил да кажеш: „Мазарини е нехранимайко“. Кажи, хайде, кажи, ако ме обичаш.

– Съгласен съм.

– Кажи!

– Мазарини беше нехранимайко – каза Раул, като се усмихна на мускетаря, който изпадна във възторг.

– Чакай, ти каза само началото; ето и заключението. Повтори след мене, Раул, повтори: „Но аз ще съжалявам за Мазарини“.

– Кавалере!

– Ти не искаш да повториш, тогава аз ще го кажа вместо тебе... Но ти ще съжаляваш за Мазарини.

Те се смееха още и бърбеха, когато влезе едно от момчетата на бакалницата.

– Господине – каза то, – едно писмо за господин д'Артанян.

– Благодаря... Охо! – извика мускетарят.

– Почеркът на господин графа – прибави Раул.

– Да, да.

И д'Артанян разпечата писмото. Атос пишеше:

„Мили приятелю,
Току-що ме помолиха от страна на краля да ви намеря...“

– Мене? – извика д'Артанян и изпусна писмото, което падна под масата.

Раул го вдигна и продължи да чете с висок глас:

„Побързайте... Негово величество има голяма нужда да поговори с вас и ви чака в Лувър.“

– Мене? – повтори мускетарят.

– Ехе! – рече Раул.

– Охо! – отвърна д'Артанян. – Какво значи това?

LIII КРАЛЯТ

Когато премина първата минута на изненадата, д'Артанян прочете още веднъж писмото на Атос.

– Чудно е, че кралят ме вика при себе си.

– Защо? – попита Раул. – Защо не предположите, господине, че кралят съжалява за такъв служител като вас?

– Охо, вие ми се подигравате, мили Раул! – отговори мускетарят, като се засмя принудено. – Ако съжаляваше за мене, кралят нямаше да ме пусне. Не, не, тук виждам нещо по-добро, или по-лошо, ако искате.

– По-лошо! Какво, господин кавалере?

– Ти си млад, доверчив, възхитителен... Как бих искал да бъда на твоето място! Да бъда на двадесет и четири години, да нямам бръчки по челото или да имам празна глава, пълна само с жени, любов или добри намерения!... О, Раул, докато не ти са се усмихвали кралете и не ти са доверявали тайните си кралиците, докато не си погребвал двама кардинали, единият тигър, другият лисица, докато не си... Но каква полза от всички тия глупости? Трябва да се разделим, Раул!

– С какъв сериозен вид ми казвате това!

– Е, тая работа не е шега... Слушай: искам да ти дам една важна поръчка.

– Слушам, скъпи господин д'Артанян.

– Съобщи на баща ти, че заминавам.

– Заминавате ли?

– Ей богу, да!... Кажете му, че съм отишъл в Англия и че живея във вилата си.

– В Англия!... А кралската заповед?

– Ти ставаш все по-наивен и по-наивен: въобразяваш си, че ще отидеш в Лувър и ще се предадеш в лапите на това короновано вълче?

– Вълче! Кралят? Но вие сте луд, господин кавалере!

– Напротив, никога не съм бил тъй умен като сега. Значи ти не знаеш какво иска да направи с мене тоя достоен син на Луи Справедливи?... Но, пусто да остане, това е политиката!... Той иска чисто и просто да ме бутне в Бастилията.

– За какво? – извика Раул, смаян от това, което чуваше.

– За какво ли? За това, което му казах някога в Блоа... Аз се

разпалих тогава; той не е забравил това.

– Какво му казахте?

– Че е стиснат, лекомислен и глупак.

– Ах, боже мой!... Възможно ли е такива думи да излязат от устата ви?

– Може би не предавам точните думи, но смисълът им беше такъв.

– Но кралят можеше да ви арестува веднага!

– Ас кого? Тогава аз командувах мускетарите; трябваше сам да се заведа в затвора; никога не бих се съгласил на това; бих се противил на самия, себе си... А после заминах за Англия... д'Артанян го нямаше вече... Сега кардиналът е умрял или умира: знаят, че съм в Париж, и слагат ръка на мене.

– Значи кардиналът беше ваш покровител?

– Кардиналът ме познаваше. Знаеше за мене някои подробности, аз знаех нещичко за него: и ние се ценяхме мълчаливо... А после, като е предавал душата си на дявола, той е посъветвал Ана Австрийска да ме сложи на сигурно място. И така, върви при баща си и разкажи цялата работа. Сбогом!

– Скъпи господин д'Артанян – каза Раул, силно развълнуван, след като погледна през прозореца, – вие не можете дори да бягате.

– Защо?

– Защото долу ви чака един офицер от швейцарците.

– Е та какво?

– Той ще ви арестува.

Д'Артанян избухна в силен, неударим смях.

– О, зная, че ще му се противите, дори ще влезете в бой с него; зная, че ще бъдете победител; но това е бунт, а вие сам сте офицер и знаете какво значи дисциплина.

– Славно момче! Как говори благородно, умно! – промърмори д'Артанян.

– Вие сте съгласен с мене, нали?

– Да. Но вместо да мина през улицата, където ме чака тоя хапльо, просто ще се измъкна през задната вратичка. В конюшнята имам кон, и то добър. Ще го накарам да пукне от умора, средствата ми позволяват това, и като сменям пукналите коне, ще пристигна в Булон в единадесет часа. Зная пътя... Кажи само едно нещо на баща си.

– Какво?

– Онова... за което той знае... се намира тук, в ръцете на Планше, освен една пета, и че...

– Но внимавайте, скъпи ми господин д'Артанян; ако избягате, ще кажат две неща.

– Какви, мили приятелю?

– Първо, че сте се уплашили.

– О, кой ще посмее да каже това?

– Най-напред кралят.

– Е какво... той ще каже истината. Страх ме е.

– Второ, че сте се чувствували виновен.

– За какво?

– За престъпленията, които ще ви припишат.

– И това е вярно... Значи ти ме съветваш да отида просто в Бастилията?

– Господин граф дьо Ла Фер би ви посъветвал същото.

– Бога ми, и аз го зная това! – каза д'Артанян замислено. – Имаш право, не трябва да бягам. Но ако ме хвърлят в Бастилията?

– Ние ще ви извадим оттам – отговори Раул със спокоен и твърд глас.

– Пусто да остане! – извика д'Артанян, като го улови за ръката. – Ти каза чудесно това, Раул. Истински Атос! Е, добре, аз тръгвам! Не забравяй последните ми думи.

– Освен една пета – каза Раул.

– Да, ти си чудесно момче и искам да прибавиш нещо към поръчката ми.

– Какво?

– Ако не ме извадите от Бастилията и ако умра там... о, стават такива неща... и аз ще бъда отвратителен затворник, макар че бях сносен човек... в такъв случай давам трите пети на тебе, а четвъртата пета – на баща ти.

– Кавалере!

– Пусто да остане! Ако искате да ми четат литургии, свободни сте да го направите.

След това д'Артанян откачи от стената колана си, опаса шпагата, взе една шапка с ново перо и подаде ръка на Раул.

Младият човек се хвърли в прегръдките му.

Като влезе в бакалницата, той погледна момчетата, които ги наблюдаваха с гордост и тревога; после мушна ръка в един сандък с дребни коринтски стафиди и тръгна към офицера, който чакаше философски пред вратата на бакалницата.

– Познато лице!... Вие ли сте, господин дьо Фридиш? – весело

извика мускетарят. – Ехе, ние започваме да арестуваме приятелите си, а?

– Арестуване! – прошепнаха момчетата.

– Ас зъм – каза швейцарецът. – Топър тен, косботин д'Артанян.

– Трябва ли да ви дам шпагата си? Предупреждавам ви, че тя е дълга и тежка. Оставете ми я до Лувър; аз имам много глупав вид, когато не нося шпага по улиците, а вие ще имате още по-глупав, ако тръгнете с две шпаги.

– Гралят не гасал ништо са дова – отговори швейцарецът, – сапасете си шпакада.

– Е, това е много любезно от страна на краля. Да вървим!

Господин дьо Фридиш не беше приказлив, а д'Артанян имаше да мисли много и не му беше до приказки. От бакалницата на Планше до Лувър не беше далеч; пристигнаха за десет минути. Беше се мръкнало.

Господин дьо Фридиш поиска да влезе през вратата.

– Няма смисъл да губите време – каза д'Артанян. – Минете по малката стълба.

Швейцарецът послуша съвета и въведе д'Артанян в чакалнята пред кабинета на Луи XIV.

Тук се поклони на пленника и се върна на поста си, без дума да продума.

Преди още да се запита д'Артанян защо не му взеха шпагата, вратата на кабинета се отвори и един камердинер повика:

– Господин д'Артанян!

Мускетарят зае парадната си стойка и влезе със светнали очи, спокойно лице и вирнати мустаци.

Кралят седеше край масата и пишеше.

Той не погледна, когато стъпките на мускетаря се чува по паркета; дори не вдигна глава. Д'Артанян стигна до средата на стаята и като видя, че кралят не му обръща внимание, което беше лошо начало за предстоящото обяснение, обърна му гръб и почна да разглежда усърдно фреските на корнизата и пукнатините по тавана.

Тая маневра беше придружена със следния ням монолог:

„А, ти искаш да ме унизиш, ти, когото видях съвсем малък, когото спасих като мое дете, на когото служих като на мой бог, тоест най-безкористно... Чакай, чакай, ти ще видиш какво може да направи човек, който си е подсвирквал хугенотски мелодии под носа на господин кардинала, истинския кардинал!“

В тая минута Луи XIV се обърна.

– Тук ли сте, господин д'Артанян? – попита той. Веднага д'Артанян се обърна също и отговори:

– Да, всемилостиви господарю.

– Добре; бъдете тъй добър и почакайте да направя сбора.

Д'Артанян не отвърна нищо; само се поклони.

„Това е доста учтиво – помисли си той. – Против това не мога да кажа нищо.“

Луи драсна силно и хвърли разгневено перото.

„Добре, сърди се, за да се предразположиш – помисли си мускетарят, – така и мен ще насърчиш да говоря: и без това, когато приказвахме в Блоа, аз не изказах всичко.“

Луи стана, прекара ръка по челото си, после се спря пред д'Артанян и го погледна властно, но благосклонно.

„Какво иска от мене? – помисли си мускетарят. – Хайде, нека свършва!“

– Господине – каза кралят, – вие знаете без съмнение, че господин кардиналът умря, нали?

– Подозирам, всемилостиви господарю.

– Следователно знаете, че сега аз се разпореждам?

– За това не беше необходима смъртта на кардинала; човек може да се разпорежда винаги, когато поиска.

– Да, но спомняте ли си какво ми казахте в Блоа?

„А, това е! – помисли си д'Артанян. – Не съм се излъгал. Толкова по-добре! Това показва, че обонянието ми е още доста добро.“

– Вие не отговаряте? – попита кралят.

– Всемилостиви господарю, мисля, че си спомням...

– Само мислите ли?

– Това беше толкова отдавна!

– Ако вие не си спомняте, аз си спомням. Ето какво ми казахте; слушайте внимателно.

– О, слушам с най-голямо внимание, всемилостиви господарю! Вероятно разговорът ще бъде особено интересен за мене.

Луи погледна отново мускетаря. Д'Артанян поглади перото на шапката си, после мустака си и зачака без страх.

Кралят продължи:

– Вие напуснахте службата ми, господине, след като ми казахте цялата истина, нали?

– Да, всемилостиви господарю.

– Тоест след като ми казахте всичко, което смятахте за истина

относно моя начин на мисли и действия. Това е вече голяма заслуга. Вие започнахте с това, че служите на семейството ми тридесет и четири години и че сте уморен.

– Точно така, всемилостиви господарю.

– А после си признахте, че умората е само предлог и че истинската причина е недоволството.

– Аз бях наистина недоволен, но това недоволство не се е проявило никъде, доколкото ми е известно. И ако аз като честен човек говорих високо за него пред ваше величество, дори не съм си и помислял за него пред някой друг.

– Не се извинявайте, д'Артанян, и продължете да ме слушате. Като ме укорихте за вашето недоволство, вие получихте в отговор едно обещание. Аз ви казах: „Чакайте“. Вярно ли е?

– Да, всемилостиви господарю, вярно е като това, което ви казах.

– Вие ми отговорихте: „По-късно? Не, не, още сега!...“ Не се извинявайте, ви казвам... Това беше естествено; но вие нямахте милост към вашия монарх, господин д'Артанян.

– Всемилостиви господарю... милост?... Към вас от страна на беден войник!

– Вие ме разбирате много добре; вие знаете много добре, че имах нужда от нея; че по това време не бях тук господар; че всичките ми надежди бяха в бъдещето. И тъй, когато ви заговорих за това бъдеще, вие ми отговорихте: „Оставката ми... още сега!“

Д'Артанян си захапа мустака.

– Вярно е – промърмори той.

– Вие не ме ласкахте, когато бях в бедствено положение – прибави Луи XIV.

– Но – възрази д'Артанян, като вдигна гордо глава – ако не съм, ласкал ваше величество като беден, не съм му и изменял. Аз проливах кръвта си ей тъй, за нищо; пазех вратата като куче, но знаех добре, че няма да ми хвърлят нито хляб, нито кокал. Самият аз бях беден, но не поисках нищо освен оставката, за която говори ваше величество.

– Зная, че сте доблестен човек... но аз бях млад и вие трябваше да ме щадите... За какво можехте да укорите краля? За това, че не е дал помощ на Чарлз II?... Да кажем повече: за това, че не се е оженил за госпожица Майчини?

При тия думи кралят погледна втренчено мускетаря. „Аха! – помисли си д'Артанян. – Той не само помни всичко, но и отгатва... По дяволите!“ Луи XIV продължи:

– Вашата присъда падаше върху краля и върху човека... Но, господин д'Артанян... моята слабост, защото вие сметнахте това за слабост...

Д'Артанян не отговори.

– Вие ме укорявахте също така и за моята слабост към покойния господин кардинал. Но господин кардиналтът не ме ли издигна, не ме ли подпомогна?... Като сам се издигаше и подпомагаше, зная това; но във всеки случай заслугата му не подлежи на съмнение. Нима повече бихте ме обичали, по-добре бихте ми служили, ако бях неблагодарник, егоист?

– Всемиловичиви господарю...

– Да не говорим повече за това, господине: такъв разговор ви кара да съжалявате, а мене ме измъчва.

Д'Артанян не беше убеден. Като заговори високомерно с него, младият крал не постигаше нищо.

– Размислихте ли оттогава? – заговори отново кралят.

– За какво, всемиловичиви господарю? – попита д'Артанян учтиво.

– Но за всичко, което ви казвам, господине.

– Да, всемиловичиви господарю, без съмнение...

– И чакахте само случай да повторите думите си, нали?

– Всемиловичиви господарю...

– Вие се колебаете, струва ми се...

– Не разбирам добре това, което ваше величество ми прави честта да ми каже.

Луи се намръщи.

– Благоволете да ме извините, всемиловичиви господарю; умът ми е много тежък... с мъка възприемам понятията: но щом разбера, вече не забравям.

– Да, струва ми се, че имате памет.

– Почти толкова, колкото ваше величество.

– Тогава решавайте се по-бързо... Времето ми е скъпо. Какво правите, откак излязохте в оставка?

– Печеля пари, всемиловичиви господарю.

– Жестоки думи, господин д'Артанян.

– Ваше величество ги взема в лошия смисъл, разбира се. Аз изпитвам най-дълбока почит към краля и ако бях неучтив, което може да се извини с дългия ми навик да живея в лагерите и казармите, ваше величество стои над мене толкова високо, че не може да се обижда от дума, изтръгнала се невинно от един войник.

– Действително аз зная, че сте извършили подвиг в Англия,

господине. Съжалявам само, че не съдържахте обещанието си.

– Аз? – извика д'Артанян.

– Разбира се... Вие ми дадохте честна дума, че няма да служите на друг монарх, като напуснете службата ми... А вие сте служили на краля Чарлз II, когато сте уредили чудесното отвлечане на господин Мънк.

– Извинете, всемилостиви господарю, аз служех на себе си.

– И успешно ли?

– Със също такъв успех, с какъвто са извършвали подвизите си пълководците през петнадесети век.

– Какво наричате успех? Богатство ли?

– Сто хиляди екю, всемилостиви господарю, които притежавам. За една седмица получих три пъти повече пари, отколкото за петдесет години.

– Сумата е хубава... Но, струва ми се, вие сте честолюбив, нали?

– Аз ли, всемилостиви господарю? Една четвърт от тая сума ми се струваше съкровище и кълна ви се, че не мисля да я увеличавам.

– А, вие искате да живеете в бездействие ли?

– Да, всемилостиви господарю.

– Да се разделите с шпагата?

– Вече се разделих с нея.

– Невъзможно, господин д'Артанян! – извика Луи решително.

– Но, всемилостиви господарю...

– Е какво?

– Защо?

– Защото аз не искам това! – каза младият крал с такъв важен и заповеднически глас, че д'Артанян трепна от изненада, дори от безпокойство.

– Ваше величество ще ми позволи ли да кажа нещо? в отговор? – попита той.

– Говорете.

– Аз взех това решение, когато бях беден и оголял.

– Добре. После?

– А сега, когато с труд си осигурих положението, ваше величество желае да ме лиши от свободата ми, желае да ме осъди на по-малко, когато съм спечелил повече.

– Кой ви позволи, господине, да предвиждате намеренията ми и да правите сметки с мене? – попита Луи с почти сърдит глас. – Кой ви каза какво ще направя аз и какво ще направите вие сам?

– Всемилостиви господарю – спокойно каза мускетарят, –

доколкото виждам, сега откровеността не е на мода, не е като по-преди, когато се обяснихме в Блоа.

– Не, господине, всичко се промени.

– От все сърце поздравявам ваше величество, но...

– Но вие не вярвате на това?

– Аз не съм голям държавник, обаче, също имам верен поглед; и така, аз съвсем не виждам нещата като ваше величество. Царуването на Мазарини се свърши, но започва властвването на финансистите. В техни ръце са парите, които навярно ваше величество не вижда често. Тежко е за човек, който се е надявал на независимост, да живее в лапите на тия гладни вълци.

В тая минута някой почука леко на вратата.

Кралят вдигна гордо глава.

– Извинете, господин д'Артанян – каза той, – това е господин Колбер с доклад, – Влезте, господин Колбер.

Д'Артанян отстъпи няколко крачки. Колбер влезе с книжа в ръката и се приближи до краля.

От само себе си се разбира, че гасконецът не пропусна случая и насочи хитрия си и втренчен поглед в новата личност, която се появяваше.

– Свърши ли следствието? – обърна се кралят към Колбер.

– Да, всемилостиви господарю.

– А какво е мнението на следователите?

– Че обвиняемите заслужават конфискация и смърт.

– Аха! – рече кралят, без да му мигне окото, като погледна скрито д'Артанян. – А вашето мнение, господин Колбер?

Колбер погледна на свой ред д'Артанян. Тоя непознат човек му пречеше да говори. Луи XIV го разбра.

– Не се безпокойте – каза той, – това е господин д'Артанян. Не познавате ли господин д'Артанян?

Тогава двамата мъже се погледнаха. Д'Артанян гледаше открито, с блестящи очи; Колбер – изпод вежди и недоверчиво. Откровеното безстрашие на единия не се хареса на другия; лукавата предпазливост на финансиста не се хареса на войника.

– А, това е господинът, който извърши славния подвиг в Англия – рече Колбер.

И се поклони леко на д'Артанян.

– А, това е господинът, който изряза среброто от нашивките на швейцарците... Похвална икономия!

И се поклони ниско.

Финансистът мислеше да смути мускетаря; но мускетарят не остана никак длъжен на финансиста.

– Господин д'Артанян – продължи кралят, не забелязал всички тия отсенки, от които Мазарини не би пропуснал нито една, – става дума за откупчиците, които ме ограбиха. Аз заповядах да ги арестуват и сега ще подпиша смъртната им присъда.

Д'Артанян потрепера.

– Охо! – рече той.

– Какво казвате?

– Нищо, всемилостиви господарю; това не е моя работа.

Кралят държеше вече перото и се готвеше да подпише.

– Всемилостиви господарю – каза Колбер полугласно, – предупреждавам ваше величество, че един пример е необходим, но могат да изникнат известни мъчнотии при изпълнението му.

– Моля? – рече Луи XIV.

– Не забравяйте – продължи Колбер спокойно, – че да се посегне на тия хора, значи да се посегне на суперинтендантството. Дватамата нещастници, дватамата престъпници, за които става въпрос, са лични приятели на едно влиятелно лице; и в деня на смъртното наказание, което впрочем може да се извърши тайно в Шатле, ще изникнат безредици – това е повече от сигурно.

Луи се изчерви и се обърна към д'Артанян, който хапеше бавно мустака си със съжалителна усмивка: тя се отнасяше толкова към финансиста, колкото и към краля, който го слушаше тъй дълго.

Тогава Луи XIV грабна перото и подписа двете присъди, донесени от Колбер, с такава бързина, че ръката му затрепера.

След това погледна втренчено Колбер и му каза:

– Господин Колбер, когато занаят предговорите с мене по работа, избягвайте колкото се може по-често думата „мъчнотия“ от вашите разсъждения и съвети. Що се отнася до думата „невъзможно“, никога не я произнасяйте.

Колбер се поклони, силно засрамен, че е получил такъв урок пред мускетаря; той искаше вече да излезе, но като желаше да заглади неуспеха си, прибави:

– Забравих да доложа на ваше величество, че конфискуваните суми възлизат на пет милиона ливри.

„Това не е лошо“ – помисли си д'Артанян.

– Така че колко имам в хазната си? – попита кралят.

– Осемнадесет милиона ливри, всемилостиви господарю – отговори

Колбер с поклон.

„Пусто да остане! – прошепна д'Артанян. – Чудесно!“

– Господин Колбер – каза кралят, – минете, моля ви се, по галерията, където чака господин дьо Лион, и му кажете да донесе книгата, които е приготвил... по моя заповед.

– Веднага, всемилостиви господарю. Ваше величество няма ли нужда тая вечер от мене?

– Не, господине. Сбогом! Колбер излезе.

– Да се върнем на нашата работа, господин д'Артанян – каза кралят, като че ли нищо не се е случило. – Вие виждате, че в парично отношение стана значителна промяна.

– Да, нулата се превърна в осемнадесет – весело отговори мускетарят. – Ах, ето какво трябваше на ваше величество, когато негово величество Чарлз II пристигна в Блоа! Сега двете държави нямаше да бъдат скарани; защото, трябва да си призная, и в това виждам непреодолима пречка.

– Вие сте несправедлив – възрази кралят. – Ако providението ми беше позволило тогава да дам милион на брат ми, вие нямаше да излезете в оставка и следователно нямаше да спечелите парите си... както казахте преди малко... Но освен тая щастлива последица има и друга и скарването ми с Великобритания не трябва да ви учудва.

Един камердинер прекъсна краля и доложи за господин дьо Лион.

– Влезте, господине – каза кралят. – Вие сте точен, както подобава на добър служител. Да видим какво писмо сте написали до брат ми Чарлз II.

Д'Артанян наостри уши. – Един момент, господине – нехайно каза Луи на гасконеца. – Трябва да изпратя в Лондон съгласието си за брака на брат ми, господин херцог д'Орлеан, с лейди Анриет Стюърт.

„Той ме разби, струва ми се, по всички фронтове – промърмори д'Артанян, докато кралят подписваше писмото и отправяше господин дьо Лион. – Но, ей богу, признавам си, че колкото повече бъда разбит, толкова повече ще бъда доволен.“

Кралят изпрати с очи господин дьо Лион, докато вратата се затвори след него; той направи дори три крачки, сякаш искаше да последва министъра си. Но след това се спря, постоя малко, обърна се към мускетаря и каза:

– Сега, господине, да свършим по-скоро нашата работа. Вие ми казахте в Блоа, че не сте богат, нали?

– Сега съм богат, всемилостиви господарю.

– Да, но това не ме интересува; вие имате ваши пари, не мои; това не влиза в сметката ми.

– Не разбирам напълно ваше величество.

– Тогава, вместо да ви тегля думите от устата, говорете непринудено. Ще ви бъдат ли достатъчни двадесет хиляди ливри годишна заплата?

– Но, всемилостиви господарю... – каза д'Артанян, като опули очи.

– Ще ви бъдат ли достатъчни четири коня на държавни разноски и добавъчни суми, каквито поискате, според обстоятелствата и нуждите; или ще предпочетете да получавате кръгла сума, например четиридесет хиляди? Отговорете!

– Всемилостиви господарю, ваше величество...

– Да, вие сте изненадан, това е съвсем естествено; и аз не очаквах друго. Отговорете или ще помисля, че сте изгубили тая бързина на решенията, която винаги съм ценял у вас.

– Естествено, двадесет хиляди ливри годишно са, хубава сума, всемилостиви господарю, но...

– Никакви „но“. Да или не. Подходяща заплата ли е това?

– О, разбира се!

– Значи ще се задоволите с нея? Много добре. Впрочем за предпочитане е да ви се дават отделно извънредните разходи; вие ще се спогодите за това с Колбер. Сега да минем на най-важното.

– Но, всемилостиви господарю, аз казах на ваше? величество...

– Че искате да почивате, зная; но аз ви отговорих вече, че не искам това... Мисля, че аз съм господарят, нали?

– Да, всемилостиви господарю.

– Прекрасно! Едно време вие искахте много да станете капитан на мускетарите, а?

– Да, всемилостиви господарю.

– Е, добре, ето ви указа, подписан от мене. Слагам го в чекмеджето. В деня, когато се завърнете от една експедиция, която смятам да ви възложи, вие сам ще вземете указа от чекмеджето.

Д'Артанян се колебаеше още и стоеше с наведена глава.

Кралят продължи:

– Хайде, господине, като ви гледа човек, може да си помисли, че не знаете, че при двора на прехристиянския крал главният началник на мускетарите стои над френските маршали, а?

– Зная, всемилостиви господарю.

– Тогава може да си помисли, че не вярвате на думата ми?

- О, всемилостиви господарю, никога... Не мислете такива неща.
- Аз исках да ви докажа, че вие, такъв добър слуга, изгубихте добър господар: не съм ли отчасти господарят, който ви трябва?
- Почвам да мисля, че да, всемилостиви господарю.
- Тогава, господине, ще встъпите веднага в длъжност. Вашата рота се е разпуснала съвсем след заминаването ви: мускетарите се шляят из града и скитат по кръчмите, където се дуелират въпреки моите укази и указите на баща ми. Вие ще преустроите ротата колкото се може по-скоро.
- Слушам, всемилостиви господарю.
- Вие ще бъдете винаги при мене.
- Добре.
- Вие ще вървите с мене в армията и вашата палатка ще стои край моята.
- Щом ваше величество ме удостоява с такава служба, няма нужда да ми дава двадесет хиляди ливри, защото няма да ги заслужи.
- Аз искам да имате възможност да давате приеми; искам да можете да каните приятели на обяд; искам моят капитан на мускетарите да бъде важно лице.
- А аз не обичам намерени пари – рязко каза д'Артанян. – Аз искам спечелени пари! Ваше величество ми дава занаят на ленивец. Първият срещнат човек ще го приеме за четири хиляди ливри. Луи XIV се разсмя.
- Вие сте хитър гасконец, господин д'Артанян; вие ми изтръгвате тайната от дъното на сърцето.
- А, значи ваше величество има тайна?
- Да, господине.
- Е, добре, тогава приемам двадесетте хиляди ливри, защото ще пазя тайната, а в наше време мълчанието е безценно. Сега ваше величество ще благоволи ли да каже за какво става дума?
- Вие ще си обуете ботушите, господин д'Артанян, и ще се качите на кон.
- Веднага ли?
- След два дни.
- Чудесно, всемилостиви господарю, защото имам да уреждам някои мои работи преди заминаването, особено ако има бой.
- Може би ще има.
- Няма да се откажем от него. Но, всемилостиви господарю, вие говорехте за скъперничеството, за честолубието, дори за сърцето на

господин д'Артанян, но забравихте едно нещо.

– Какво?

– Вие не говорихте за суетата. Кога ще бъда кавалер на кралски ордени?

– Занимава ли ви това?

– Ами да. Моят приятел Атос е потънал в ленти: това ме засяга.

– Вие ще бъдете кавалер на моите ордени един месец след като вземете указа за капитан.

– Аха! – каза офицерът замислено. – След експедицията?

– Точно.

– Къде ме изпраща ваше величество?

– Познавате ли Бретан?

– Не, всемилостиви господарю.

– Имате ли там приятели?

– В Бретан? Ей богу, не!

– Толкова по-добре. Разбирате ли от фортификация?

Д'Артанян се усмихна.

– Мисля, че да, всемилостиви господарю.

– Тоест, можете ли да различите крепост от просто укрепление, каквото е позволено да строят собствениците на замъци, нашите васали?

– О, мога да различа крепост от укрепление, както броня от кора на баница, всемилостиви господарю! Достатъчно ли е това?

– Да, господине. Значи вие ще заминете.

– За Бретан ли?

– да.

– Сам?

– Съвсем сам. Тоест не ще можете да вземете със себе си дори лакей.

– Смя ли да попитам ваше величество – защо?

– Защото, господине, и вие сам ще направите добре да се преобличате понякога като слуга от богат дом. Вашето лице е много познато във Франция, господин д'Артанян.

– А после, всемилостиви господарю?

– После ще се разходите по Бретан и ще разгледате грижливо укрепленията на тоя край.

– Крайбрежните?

– Също и по островите.

– А!

– Ще започнете с Бел Илан Мер.

– Който принадлежи на господин Фуке? – попита д'Артанян със сериозен глас, като вдигна към краля умните си очи.

– Струва ми се, че имате право, господине: Бел Ил принадлежи наистина на господин Фуке.

– В такъв случай ваше величество желае да узнае дали Бел Ил е добре укрепен, нали?

– Да.

– Дали укрепленията са нови, или стари?

– Точно така.

– Дали случайно васалите на господин суперинтенданта са достатъчно на брой, за да образуват гарнизон?

– Точно това искам от вас, господине; вие засегнахте същината на въпроса.

– И дали не продължават да го укрепват, всемилостиви господарю?

– Вие ще се разходите по Бретан, ще разгледате и Ще изслушате всичко.

Д'Артанян си засука мустака.

– Аз ще бъда шпионин на краля? – каза той направо.

– Не, господине.

– Извинете, всемилостиви господарю, щом като ще шпионирам за сметка на ваше величество.

– Вие отивате на разузнаване, господине. Ако вървахте начело на мускетарите ми с шпага в ръка, за да огледате някоя местност или неприятелска позиция...

При думата „неприятелска“ д'Артанян потрепера едва забележимо.

– Нима – продължи кралят – и в тоя случай бихте се сметнали за шпионин?

– Не, не! – отговори д'Артанян замислено. – Работата е съвсем друга, когато се разузнава неприятел; тогава се действа като войник... А ако укрепяват Бел Ил? – прибави той веднага.

– Ще снемете точен план на укрепленията.

– Ще ме пуснат ли да вляза?

– Това не ме интересува, това е ваша работа. Нима не чухте, че ви предоставям двадесет хиляди ливри годишно за извънредни разходи, ако ви потрябват?

– Напротив, всемилостиви господарю. Но ако не се строят укрепления?

– Ще се завърнете спокойно, без да уморявате коня си.

– Всемилостиви господарю, аз съм готов.

– Утре идете при господин суперинтенданта за първата четвъртина от заплатата, която ви определих. Познавате ли господин Фуке?

– Много малко, всемилостиви господарю; но ще се осмеля да забележа на ваше величество, че съвсем не бързам да се запозная с него.

– Извинете, господине... той ще откаже да ви дадат парите, които искам да получите, и аз очаквам тоя отказ.

– А! – рече д'Артанян. – И после, всемилостиви господарю?

– След като ви откаже, ще идете при господин Колбер. Тъкмо се чудех, имате ли добър кон?

– Отличен, всемилостиви господарю.

– Колко сте платили за него?

– Сто и петдесет пистола.

– Купувам го от вас. Ето един бон за двеста пистола.

– Но аз имам нужда от кон за това пътуване, всемилостиви господарю.

– Е, какво?

– Вие вземате моя.

– Съвсем не. Напротив, аз ви го давам. Само че сега, когато е мой, а не ваш, аз съм уверен, че няма да го щадите.

– Значи ваше величество бърза?

– Много.

– Тогава защо ще чакам два дни?

– По две причини, известни на мене.

– Това е друго. Впрочем през осемте дни конят ще навакса тия два дни; при това има и поща.

– Не, не, опасно е да се пътува с пощата, господин д'Артанян. Вървете и не забравяйте, че сте на служба при мене.

– Всемилостиви господарю, никога не съм забравял това. В колко часа други ден ще се разделя с ваше величество?

– Де живеете?

– Сега трябва да живея в Лувър.

– Не искам това. Останете в предишното си жилище, аз ще плащам за него. Вие трябва да заминете през нощта, защото никой не трябва да ви види, а ако ви видят, не трябва да знаят, че сте на служба при мене... Събирайте си устата, господине.

– Тия думи на ваше величество са излишни.

– Аз ви запитах де живеете, защото не мога да изпращам винаги за вас при граф дьо Ла Фер.

– Живея у господин Планше, бакалин, улица де Ломбар, в

„Златното чукало“.

– Излизайте малко, показвайте се още по-малко и чакайте заповедите ми.

– Но трябва да отида за парите, всемилостиви господарю.

– Това е вярно; но за да идете в суперинтендантството, където ходят толкова много хора, вие ще се смесите с тълпата.

– Липсват ми бонове, за да ги осребря, всемилостиви господарю.

– Ето ви.

Кралят подписа боновете.

Д'Артанян ги погледна, за да види дали са съставени редовно.

– Това са пари – каза той, – а парите се четат или броят.

– Сбогом, господин д'Артанян – прибави кралят. – Надявам се, че ме разбрахте добре?

– Разбрах, че ваше величество ме изпраща в Бел Илан Мер, това е всичко.

– Защо?

– За да узная как вървят работите на господин Фуке; това е всичко.

– Добре; а ако ви заловят?

– Няма да ме заловят – възрази гасконецът смело.

– А ако ви убият? – продължи кралят.

– Това е невероятно, всемилостиви господарю.

– В първия случай вие няма да проговорите; във втория – у вас няма да намерят никакви книжа.

Д'Артанян вдигна безцеремонно рамене. Като се кланяше на краля, той си мислеше:

„Английският дъжд продължава! Да останем под капчука!“

LIV КЪЩИТЕ НА ГОСПОДИН ФУКЕ

Докато д'Артанян се завръщаше при Планше, замаян от всичко току-що случило се с него, разиграваше се една сцена от съвсем друг род, макар и не чужда на разговора, който нашият мускетар току-що беше водил с краля. Само че тая сцена ставаше извън Париж; в една къща, която суперинтендантът Фуке притежаваше в селото Сен Манде.

Министърът току-що беше пристигнал в тая лятна къща, последван от главния си секретар, който носеше грамадна чанта, пълна с книжа за преглеждане и други за подпис.

Тъй като беше вече около пет часа вечерта, господарите бяха обядвали: приготвяше се вечерята, на която бяха поканени двадесет чиновници на министъра.

Суперинтендантът не се спря: като слезе от колата, той прескочи прага на вратата, премина жилищните отделения и влезе в кабинета си, където обяви, че се затваря да работи, като забрани да го безпокоят за каквото и да е освен по заповед на краля.

Действително веднага след като даде тая заповед. Фуке се затвори и двама млади лакеи застанаха на пост пред вратата му. Тогава той закри входа с плъзгащо се по стената пано, което не позволяваше нито да се вижда, нито да се чува отвън това, което ставаше в кабинета. Тая предпазна мярка като че ли ставаше излишна, защото след това Фуке отиде право при писмената си маса, седна край нея, отвори чантата и почна да избира в грамадния куп книжа, които тя съдържаха.

Но не бяха минали и десет минути от идването на министъра и вземането на споменатите предпазни мерки, когато слухът и вниманието му бяха привлечени от редица леки равномерни чукания. Фуке вдигна глава и се послуша.

Чуканията продължаваха. Тогава работникът стана с леко нетърпеливо движение и отиде право при едно огледало, откъдето долитаха чуканията, правени с ръка или от невидим механизъм.

Това беше голямо огледало, приковано за стената. Три съвсем еднакви огледала допълваха симетричността на помещението. Всяко от тях не се различаваше по нищо от другите.

Нямаше никакво съмнение, че тия леки равномерни чукания бяха сигнал, защото в момента, когато Фуке се приближаваше до огледалото,

като се вслушваше, същите чукания се подновиха.

– Охо! – промърмори суперинтендантът учудено. – Кой ли може да бъде? Днес не очаквам никого.

И навярно в отговор на дадения сигнал той извади един позлатен гвоздей на същото огледало и го поклати три пъти.

После се върна на мястото си и седна отново с думите:

– Бога ми, нека почака!

Като потъна отново в морето от разгърнатите пред него книга, Фуке сякаш не мислеше за нищо друго, освен за работата си. И действително той разчиташе с невероятна бързина, с поразителна яснота най-дългите книга, най-обърканите документи, като нанасяше с перо по тях поправки и бележки; работата кипеше под ръката му; подписите, цифрите и препращанията се умножаваха, сякаш работеха десет чиновници, тоест сто пръста и десет мозъка, а не десетте пръста и едничкият ум на този човек.

Само от време на време погълнатият от работа Фуке вдигаше глава, за да хвърли бърз поглед на един часовник пред него.

Обикновено Фуке си възлагаше задача, при което за един час успяваше да извърши толкова, колкото друг не би извършил за цял ден; и ако нищо не му пречеше, той беше уверен, че ще изпълни задачата в срока, определен от неизтощимата му енергия. Но в разгара на кипящата му работа чуканията на намиращия се зад огледалото предмет се чува отново: този път бяха по-бързи и по-настойчиви.

– Очевидно дамата почва да губи търпение – каза Фуке. – Хайде, хайде, спокойствие!... Това трябва да е графинята; но не, графинята замина за три дни в Рамбуе. Жената на президента тогава. О, жената на президента не би си придала такава важност; тя би позвънила смирено и след това би чакала благоволенията ми. Най-ясното от всичко това е, че не мога да отгатна кой може да е, но зная добре кой не е. И тъй като не сте вие, маркизо, тъй като не може да бъдете вие, по дяволите всички други!

И той продължи работата си, без да обръща внимание на повтарящите се чукания. Обаче след четвърт час нетърпението обзе на свой ред Фуке; той завърши с трескава бързина работата, мушна книжата в чантата и хвърли един поглед на огледалото, откъдето чуканията долитаха с нарастваща настойчивост.

– Охо – каза той, – откъде идва тая пламенност? Какво се е случило? И коя е тая Ариана, която ме чака с такова нетърпение? Да видим.

Той натисна с пръст един гвоздей, успореден с този, който беше

извадил. Веднага огледалото се отвори като крило на врата и откри доста дълбок долап, в който суперинтендантът се скри като в голям сандък. Тук натисна друга пружина, която отмести не плоча, а част от стената, като образува тесен проход; Фуке излезе през него, при което огледалото се затвори от само себе си.

Фуке слезе по една спиралообразна стълба с двадесетина стъпала и се намери в дълго подземие, постлано с плочки и осветено от незабележими бойници. Стените на това подземие бяха покрити също с плочки, а подът беше постлан с килими.

Това подземие минаваше под улицата, която отделяше къщата на Фуке от Венсенския парк. В края на подземие то се виеше стълба, успоредна на първата. Фуке се изкачи по нея, натисна една пружина и влезе в долап, подобен на намиращия се в стената на кабинета му. От него той мина в една великолепно наредена стая.

Като се убеди, че огледалото се затваряше, без да остави следа, и доволен без съмнение от прегледа си, той отключи насрещната врата с малък позлатен ключ, като го завъртя три пъти, и влезе в стая, наредена с необикновен разкош. На дивана седеше жена с невиджана хубост. Тя се спусна към влизания министър.

– Ах, боже мой! – извика Фуке, като отстъпи от учудване. – Вие... вие тук?

– Да – промърмори маркизата, – да, господине, аз съм.

– Маркизо, мила маркизо – прибави Фуке, готов да падне в краката ѝ. – О, боже мой! Но как дойдохте тук? А аз ви накарах да чакате!

– Твърде дълго, господине... о, да, твърде дълго!

– Много съм щастлив, че чакането ви се е сторило дълго, маркизо.

– О, то ми се стори цяла вечност, господине! Аз звънях повече от двадесет пъти. Нима не чувяхте?

– Маркизо, вие сте бледна... треперите.

– Питам ви: нима не чувяхте, че ви викат?

– О, напротив, чувах, госпожо; но не можех да дойда. Как можех да предположа, че сте вие, след вашата суровост, след вашия отказ? Ако можех да подозирам за щастieto, което ме чака, повярвайте ми, маркизо, аз бих захвърлил всичко, за да падна при краката ви, както правя в тоя момент.

Маркизата погледна около себе си.

– Сами ли сме, господине? – попита тя.

– О, да, госпожо, гарантирам ви.

– Наистина – каза маркизата тъжно.

- Вие въздишате?
- Колко тайни, колко предпазни мерки? – рече маркизата с лека горчивина. – Как се страхувате да не се досетят за вашата любов!
- Нима бихте предпочели да я излагам на показ?
- О, не, вие сте много деликатен за това – каза маркизата с усмивка.
- Хайде, хайде, маркизо, без укори, моля ви се!
- Имам ли право да ви правя укори?
- Не, за нещастие не; но кажете ми, вие, която от една година обичам без взаимност и без надежда...
- Вие се лъжете: без надежда наистина, но не без взаимност.
- О, за мене любовта има само едно доказателство и аз го чакам още.
- Аз ви го донесох, господине.
- Фуке поиска да я прегърне, но тя се отдръпна.
- Вие пак се излъгахте, господине. Вие трябва да приемете от мене само това, което мога да ви дам – предаността.
- А, в такъв случай вие не ме обичате: предаността е само добродетел, а любовта е страст.
- Изслушайте ме, господине, много ви се моля. Вие трябва да разберете, че само особено важна причина ме е довела тук.
- Не ме интересува причината, щом вие сте с мене, щом мога да ви говоря, да ви виждам.
- Да, имате право, най-важното е, че аз съм тук, без някой да ме види, и че мога да ви говоря.
- Фуке падна на колене пред нея.
- Говорете, говорете, госпожо – каза той, – аз ви слушам.
- Маркизата загледа коленичилиия Фуке и в погледа на тая жена имаше необикновен израз на любов и тъга.
- О! – прошепна тя най-после. – Колко бих искала да бъда тая, която има правото да ви вижда всяка минута, да ви говори всеки миг! Колко бих искала да бъда тая, която бди над вас, която няма нужда от тайнствени пружини, за да повика като дух любимия човек, да го гледа един час, а после да види как изчезва в мрака на тайната, още по-странна при изчезването му, отколкото при появяването му. О, тая жена е много щастлива!
- Да не би случайно да говорите за моята жена, маркизо? – запита Фуке усмихнато.
- Да, разбира се, за нея говоря.
- Е, не завиждайте на нейната участ, маркизо. От всички жени, с

които съм във връзка, госпожа Фуке ме вижда най-малко, говори с мене най-малко и най-малко се ползува от доверието ми.

– Но поне, господине, тя не е принудена като мене да натиска с ръка огледално украшение, за да ви повика; поне не и отговаряте с тоя тайнствен, ужасен звук на звънец, който идва кой знае откъде; поне не сте ѝ забранявали никога да прониква в тайната на тия сношения под заплахата да ги скъсате завинаги, както забранявате това на ония, които са идвали тука преди мене и които ще идват след мене.

– Ах, мила маркизо, колко сте несправедлива и колко малко знаете за това, което вършите, като вставате срещу тайната! Само благодарение на тайната може да се люби спокойно, а без възможността да се люби спокойно няма щастие, но да се върнем на нас, на тая преданост, за която ми говорихте... или по-скоро ме мамите и ме карате да вярвам, че тая преданост е любов.

– Преди малко – подзе маркизата като прекара по очите си ръка, сякаш създадена по най-добрите модели на античното изкуство, – преди малко бях готова да говоря, мислите ми бяха ясни и смели; сега съм напълно объркана, напълно смутена, цялата треперя; страх ме е, че трябва да ви съобща една лоша новина.

– Ако на тая лоша новина дължа присъствието ви, маркизо, нека бъде добре дошла; или по-скоро, маркизо, тъй като вие сте тук, тъй като признавате, че не съм ви напълно безразличен, да оставим настрана тая лоша новина и да говорим само за вас.

– Не, не, вие трябва да я узнаете на всяка цена. Никакво чувство не трябва да ми попречи да ви я съобща. Фуке, приятелю мой, тая новина има огромно значение!

– Вие ме учудвате, маркизо; ще кажа дори нещо повече – почти ме плашите. Вие, тъй сериозна, тъй разумна, вие, която познавате тъй добре света, в който живеем! Значи наистина това е нещо важно.

– О, много важно! Слушайте!

– Най-напред кажете как дойдохте тук?

– Ще узнаете след малко; но най-напред неотложното.

– Говорете, маркизо, говорете! Моля ви, съжалете се над моето нетърпение!

– Знаете ли, че господин Колбер е назначен за интендант на финансите?

– Хайде де! Колбер, малкият Колбер?

– Да, Колбер, малкият Колбер.

– Дясната ръка на господин Мазарини?

– Точно той.

– Е, добре, какво ужасно виждате в това, мила маркизо? Малкият Колбер интендант – това е чудно, съгласен съм, но не е страшно.

– Мислите ли, че без особено важни причини кралят е назначил на такава длъжност тоя, когото наричате смешен и дебелак педант?

– Най-напред наистина ли му е дал кралят това място?

– Така разправят.

– Кои.

– Всички.

– Всички значи никой; посочете ми някой, който наистина е добре осведомен и твърди това.

– Госпожа Ванел.

– А, вие започвате наистина да ме плашите! – каза Фуке със смях. – Ако някой трябва да бъде осведомен добре, това е лицето, което посочвате.

– Не говорете лошо за горката Маргюрит, господин Фуке: тя все още ви обича.

– Хайде де, наистина ли? Не е за вярване. Аз мислех, че малкият Колбер, както казахте преди малко, е успял да замърси вече тая любов с мастилено или мазно петно.

– Фуке, Фуке, ето как се отнасяте към тия, които изоставяте!

– Е, маркизо, да не искате да поемете защитата на госпожа Ванел?

– Да, ще я поема, защото, повтарям, тя все още ви обича; и доказателство за това е, че иска да ви спаси.

– Чрез вашето посредничество, маркизо; това е много Ловко от нейна страна. Никакъв ангел не би могъл да ми бъде по-приятен и да ме води по-сигурно към спасението. Но кажете, познавате ли Маргюрит?

– Тя ми е приятелка от манастира.

– И тя ви съобщи, казвате, че господин Колбер е назначен за интендант?

– Да.

– Е, добре, обяснете ми, маркизо; господин Колбер е интендант, съгласен съм. Как един интендант, тоест мой подчинен, мой служител, може да ме засенчва или да ми вреди, дори ако той е господин Колбер?

– Господине, вие изпускате предвид едно важно обстоятелство – отговори маркизата.

– Какво?

– Че господин Колбер ви мрази.

– Мене! – извика Фуке. – О, боже мой, откъде идвате, маркизо?

Мене всички ме мразят, а и Колбер като другите.

– Колбер ви мрази повече от другите.

– Повече... съгласен съм.

– Той е честолюбив.

– Кой не е, маркизо?

– Да, но неговото честолюбие няма граници.

– Виждам и това, щом е пожелал да стане мой заместник при госпожа Ванел.

– И е постигнал целта си. Внимавайте.

– Вие искате да кажете, че той има желанието от интендант да стане суперинтендант?

– Не е ли изниквал вече такъв страх у вас?

– Охо! – рече Фуке. – Да ме замести при госпожа Ванел бива; но при краля – това е съвсем друго. Франция не се купува тъй лесно, както жената на някакъв чиновник.

– Е, господине, всичко се купува: ако не със злато, с интриги.

– Вие знаете добре, че не е така, маркизо, вие, на която предлагам милиони.

– Вместо тия милиони, Фуке, трябваше да ми предложите истинска, чиста, безгранична любов: тогава бих приела. Добре виждате, че всичко се купува, ако не по един, по друг начин.

– Значи, според вас, господин Колбер се пазари вече за суперинтендантското ми място? Хайде, хайде, маркизо, успокойте се, той не е още достатъчно богат, за да го купи.

– Но ако ви го открадне?

– А, това е друго нещо. За нещастие, преди да стигне до мене, тоест до главното укрепление, той трябва да разруши предните окопи, а аз съм страшно добре укрепен, маркизо.

– А това, което наричате предни окопи, са вашите привърженици и вашите приятели, нали?

– Именно.

– Господин д'Еймери спада ли към вашите привърженици?

– Да.

– Господин Лиодо спада ли към вашите приятели?

– Разбира се.

– А господин дьо Ванен?

– Е, с господин дьо Ванен могат да правят каквото си искат, но...

– Но...

– Но да не пипат другите.

– Е, добре, ако не искате да пипат господата д'Еймери и Лиодо, време е да вземете мерки.

– Какво ги заплашва?

– Искате ли да ме изслушате сега?

– Както винаги, маркизо.

– Без да ме прекъсвате?

– Говорете.

– Е, добре, тая сутрин Маргюрит изпрати за мене.

– А!

– Да.

– И какво ви поиска?

– „Аз не смея да се видя лично с господин Фуке“ – ми каза тя.

– Хайде де, защо? Нима си мисли, че бих почнал да я укорявам? Горката, тя се лъже много, боже мой!

– „Вижте се с него и му кажете да се пази от господин дьо Колбер.“

– Как, тя ме предупреждава да се пазя от любовника ѝ?

– Казах ви, че тя все още ви обича.

– По-нататък, маркизо?

– „Господин дьо Колбер – прибави тя – дойде преди два часа да ми съобщи, че е станал интендант.“

– Казах ви вече, маркизо, че господин дьо Колбер ще бъде още повече в ръцете ми.

– Да, но това още не е всичко. Както знаете, Маргюрит дружи с госпожа д'Еймери и госпожа Лиодо.

– Да.

– Е, добре, господин дьо Колбер я разпитвал много за богатството на тия двама господата и доколко са ви предани.

– О, що се отнася до тия двамата, аз отговарям за тях. Те няма да ми изменят дори ако това им струва живота.

– Слушайте по-нататък. Докато бил у нея господин Колбер, госпожа Ванел била принудена да излезе за малко, за да приеме някого. Останал сам, господин Колбер, който не обича да седи без работа, извадил молив от джоба си и започнал да нахвърля бележки на намерената върху масата хартия.

– За Еймери и Лиодо?

– Именно.

– Любопитен съм да узная какви са тия бележки.

– Аз ви ги донесох.

– Нима госпожа Ванел ги е взела от Колбер и ми ги изпраща?

– Не, но случайно, като по чудо, в ръцете ѝ попаднало копие от тия бележки.

– Как така?

– Слушайте. Казах ви, че Колбер намерил хартия на масата.

– Да.

– Че извадил молив от джоба си.

– Да.

– Че писал на тая хартия.

– Да.

– Е, добре, моливът му бил много твърд, така че от написаното на горния лист се получил отпечатък на долния.

– После?

– Колбер откъснал първия лист и не обърнал внимание на долния. А при това на него можело да се прочете всичко, което било написано на първия: госпожа Ванел го прочела и изпратила за мене.

– А!

– После, след като се убеди, че съм ви предана приятелка, тя ми даде листа и ми откри тайната на тая къща.

– А де е тоя лист? – попита Фуке, в сърцето на когото се промъкна известна тревога.

– Ето го, господине, четете – каза маркизата. Фуке прочете:

Имена на откупчиците, които трябва да бъдат осъдени от съдебната палата: д'Еймери, приятел на г-н Ф.; Лиодо, приятел на г-н Ф.; дьо Ванен, индеф.

– Д'Еймери! Лиодо! – извика Фуке, като прочете повторно тия редове.

– Приятели на г-н Ф. – посочи с пръст маркизата.

– Но какво означават тия думи: „които трябва да бъдат осъдени от съдебната палата“?

– Ех, струва ми се, че е ясно. Впрочем вие не сте стигнали до края. Четете, четете!

Фуке продължи:

„Първите двама на смърт а третият – да бъде уволнен заедно с господата д'Отеман и дьо Ла Валет, имуществата на които ще бъдат само конфискувани“.

– Боже мой! – извика Фуке. – На смърт, на смърт, Лиодо и д'Еймери! Но дори ако съдебната палата ги осъди на смърт, кралят няма да утвърди присъдата, а без подписа на краля не се изпълнява смъртна присъда.

– Но кралят е направил господин Колбер интендант.

– Ах, да! – извика Фуке, сякаш за първи път забеляза разтворилата се пред него бездна. – Невъзможно, невъзможно! А кой е попълнил с молив следите, оставени от господин Колбер?

– Аз. Страхувах се да не се изличат.

– О, ще узная всичко!

– Нищо няма да узнаете, господине. Вие презирате твърде много неприятеля си за това.

– Простете ми, мила маркизо, простете ми. Да, господин дьо Колбер е мой неприятел, вярвам го; да, господин дьо Колбер е опасен човек, признавам го. Но аз имам още много време. А тъй като вие сте тук, тъй като вие ми доказахте своята преданост, зад която виждам любов, тъй като сме сами най-последно...

– Аз дойдох, за да ви спася, господин Фуке, а не за да се погубя – каза маркизата, като стана. – И така, пазете се...

– Наистина, маркизо, вие се плашите прекалено и ако тоя страх не е предлог...

– Господин Колбер е човек с твърд характер! Пазете се!

Фуке стана на свой ред от мястото си.

– А аз? – попита той.

– Вие? Вие сте само благороден човек. Пазете се!

– И така?

– Аз направих това, което трябваше да направя с риск да погубя доброто си име, приятелю мой. Сбогом!

– Не сбогом, а довиждане!

– Може би – рече маркизата.

И като му подаде ръка за целувка, тя тръгна така решително към вратата, че Фуке не посмя да ѝ прегради пътя.

А Фуке пое с наведена глава и помрачено чело обратния път през подземие, което съединяваше двете му къщи.

LV АБАТЪТ ФУКЕ

Фуке мина бързо през подземие и натисна пружината на огледалото. Когато се намери в кабинета си, той чу, че някой блъска по вратата и един добре познат глас викаше:

– Отворете, монсеньор, моля ви се, отворете! Фуке приведе бързо в ред всичко, което можеше да издаде вълнението и отсъствието му; разхвърля книгата по писмената маса, взе едно перо в ръка и попита през вратата, за да спечели време:

– Кой е там?

– Какво? Монсеньорът не ме ли познава? – отговори гласът.

„Напротив – каза си Фуке, – напротив, приятелю, чудесно те познавам.“

И запита високо:

– Вие ли сте, Гурвил?

– Разбира се, аз съм, монсеньор.

Фуке стана, погледна се за последен път в огледалото, отвори вратата и пусна приятеля си.

– Ах, монсеньор, монсеньор! – каза Гурвил. – Каква жестокост!

– Защо?

– От четвърт час ви моля да отворите, а вие не ми отговаряте дори.

– Веднъж завинаги запомнете, че не искам да ме безпокоят, когато работя. Макар че вие правите изключение, Гурвил, все пак искам заповедта ми да бъде спазвана по отношение на другите.

– В тая минута, монсеньор, аз съм готов да разбия. Да съборя, да издъня всички заповеди, врати, мандали и стени.

– Охо! Значи се е случило нещо много важно? – попита Фуке.

– О, да, монсеньор! – отговори Гурвил.

– А какво се е случило? – продължи Фуке, леко обезпокоен от вълнението на най-близкия си довереник.

– Основана е тайна съдебна палата, монсеньор.

– Зная. Но събира ли се вече тя, Гурвил?

– Не само се събира, но е издала и присъда... мо, сеньор.

– Присъда! – каза суперинтендантът с трепет в гласа и бледина на лицето, които не можа да скрие. Присъда! И срещу кого?

– Срещу двама ваши приятели.

– Лиодо и д'Еймери, нали?
– Да, монсеньор.
– На какво са осъдени?
– На смърт.
– На смърт?! О, вие се лъжете, Гурвил! Това е невъзможно.
– Ето препис от присъдата, която кралят трябва да подпише днес, ако не я е вече подписал.

Фуке грабна жадно хартията, прочете я и я върна на Гурвил.
– Кралят няма да подпише – каза той. Гурвил поклати глава.
– Монсеньор, господин Колбер е смел съветник. Пазете се от него!
– Пак господин Колбер! – извика Фуке. – Хайде де, от два-три дни това име дразни непрекъснато слуха ми! Прекалено голямо значение се дава на това нищожество, Гурвил. Нека господин Колбер се появи, ще го гледам; нека вдигне глава, ще го смажа; но вие разбирате, че трябва да има на какво да се спре погледът ми, трябва да има на какво да стъпи кракът ми.

– Търпение, монсеньор, вие не знаете какво представлява Колбер... Изучете го бързо. Той е от тия тъмни финансисти, които напомнят метеори: окото не ги вижда никога напълно преди катастрофалното им нахлуване; когато ги забележат, те са нанесли вече смъртоносния си удар.

– Е, Гурвил, това е много – възрази Фуке с усмивка. – Позволете ми, приятелю мой, да не се плаша тъй лесно. Метеор – господин Колбер! Дявол да го вземе! Ще разберем какъв метеор е... Дайте ми факти, а не думи. Какво е направил?

– Поръчал е две бесилки на парижкия палач – отвърна Гурвил просто.

Фуке вдигна глава и в очите му блесна светкавица. – Сигурен ли сте в това, което казвате? – извика той.

– Ето доказателството, монсеньор.

Гурвил подаде на суперинтенданта бележка от един секретар в кметството, който беше привърженик на Фуке.

– Да, вярно е – промърмори Фуке. – Ешафодът се издига... Но кралят няма да подпише, Гурвил, няма да подпише!

– Скоро ще узная това – рече Гурвил.

– Как?

– Ако кралят подпише, довечера бесилките ще бъдат изпратени в кметството, за да бъдат издигнати утре сутринта.

– Не, не! – отново избухна Фуке. – Всички вие се заблуждавате и на свой ред ме вкарвате в заблуда. Завчера сутринта Лиодо дойде да ме

види, а преди три дни клетият д'Еймери ми изпрати сиракузко вино.

– Какво доказва това? – възрази Гурвил. – Че съдебната палата се е събрала тайно, че се е съвещавала в отсъствието на обвиняемите и че цялата процедура е била извършена, когато са били арестувани.

– Значи те са вече арестувани?

– Безспорно.

– Но де, кога и как са били арестувани?

– Лиодо – вчера на разсъмване; д'Еймери – завчера вечерта, когато се е връщал от любовницата си; тяхното изчезване не е обезпокоило никого; но Колбер си свалил веднага маската и разгласил за станалото; сега за него тръбят по улиците на Париж и само вие, монсеньор, не знаете за това събитие.

Фуке се заразхожда из стаята с все повече и повече нарастваща тревога.

– Какво смятате да предприемете, монсеньор? – попита Гурвил.

– Ако всичко това е вярно, бих отишъл при краля – извика Фуке. – Но преди да отида в Лувър, ще намина в кметството. Ако присъдата е подписана, ще видим тогава!

Гурвил вдигна рамене и каза:

– О, неверие, ти си бичът на всички велики умове.

– Гурвил!

– Да – продължи той, – ти ги погубваш така бързо, както заразата убива най-здравите хора!

– Да вървим! – извика Фуке. – Нека ни отворят вратата, Гурвил.

– Внимавайте, там е абатът Фуке.

– Ах, брат ми ли е там? – рече Фуке огорчено. – Значи той е научил някоя лоша новина и по навик ми я носи с голяма радост? По дяволите, ако брат ми е, там, работите ми са наистина зле, Гурвил. Защо не ми кажете това по-рано? Тогава по-лесно щях да повярвам на всичко.

– Монсеньорът клевети господин абата – каза Гурвил със смях. – Той е дошъл, но не с лошо намерение...

– Хайде, ето че се застъпвате за него – извика Фуке, – за тоя безсърдечен, непоследователен човек, за тоя непоправим пряхосник.

– Той знае, че сте богат.

– И иска разорението ми.

– Не, иска кесията ви. Нищо повече.

– Стига, стига! Сто хиляди екю месечно в продължение на две години! Дявол да го вземе! Всички тия пари излизаха от моя джоб, Гурвил!

Гурвил се засмя тихо, но многозначително.

– Да – рече суперинтендантът, – вие искате да кажете, че ги е давал кралят? Ах, Гурвил, каква лоша шега! И при това неуместна.

– Монсеньор, не се сърдете.

– Хайде де! Нека кажат на абата Фуке да си върви, сега нямам пари за него.

Гурвил направи крачка към вратата.

– Цял месец не ме е виждал – продължи Фуке. – Зашо да не ме види и два месеца?

– Той се разкайва, изглежда, че живее в лоша компания, и предпочита вас пред всичките си разбойници.

– Благодаря за предпочитанието. Днес вие сте в необикновено настроение, Гурвил, щом защищавате дори абата Фуке.

– Ех, монсеньор, всяко нещо и всеки човек си имат и добра, полезна страна.

– Разбойниците, които абатът държи на служба и пои, си имат полезна страна ли? Докажете го.

– Обстоятелствата могат да се стекат така, монсеньор, че вие да бъдете щастлив, ако имате поддръка тия разбойници.

– Значи ти ме съветваш да се помиря с господин абата? – запита Фуке иронично.

– Съветвам ви, монсеньор, да не се карате със сто-сто и двадесет нехранимайковци, които, като допрат краищата на шпагите си, могат да обградят със стоманен кордон три хиляди души.

Фуке хвърли многозначителен поглед на събеседника си и мина пред него.

– Имате право, Гурвил – каза той. – Пуснете Тука господин абата Фуке! – извика той на дежурещите лакеи.

След две минути на прага се показа абатът, като се кланяше ниско.

Той беше четиридесет-четиридесет и пет годишен мъж, полусвещеник полувоенен, смес от дуелист и абат. Виждаше се, че не носи шпага отстрани, но се чувствуваше, че носи pistolети.

Фуке го поздрави по-скоро като министър, отколкото като по-голям брат.

– С какво мога да ви услужа, господин абат? – попита той.

– Охо, с какъв тон ми казвате това, братко!

– С тон на човек, който е много зает, господине.

Абатът погледна злобно Гурвил, неспокойно Фуке и рече:

– Довечера трябва да платя на господин дьо Брежи триста

пистола... Дълг от игра – свещен дълг.

– После? – попита Фуке смело, уверен, че абатът не би го безпокоил за такава дребна работа.

– Хиляда на месаря ми, който вече не иска да ме снабдява.

– После?

– Хиляда и двеста на шивача... – продължи абатът. – Тоя проклетник си взе обратно седем костюма от моите хора; това ме излага и любовницата ми ме заплашва да ме замени с откупчик, което би било унищително за църквата.

– Какво има още? – попита Фуке.

– Вие забелязахте, господине – смирено каза абатът, – че не искам нищо за себе си лично.

– Това е много деликатно от ваша страна, господине – възрази Фуке. – И както виждате, чакам.

– И аз не искам нищо... о, не... но не за това, че нямам нужда от нищо. Уверявам ви.

Министърът помисли малко.

– Хиляда и двеста пистола на шивача – каза той. – Това са много дрехи, струва ми се!

– Аз издържам сто души! – гордо рече абатът. – А това, мисля, не е леко.

– Защо сто души? – попита Фуке. – Нима вие сте Ришелю или Мазарини, за да имате толкова телохранители? Защо ви са тия сто души? Говорете, кажете!

– И вие питате? – извика абатът Фуке. – А как можете да задавате такъв въпрос – защо издържам сто души? А!

– Да, задавам ви тоя въпрос. Защо ви са необходими сто души? Отговорете!

– Неблагодарник! – продължи абатът, като се възбуждаше все повече и повече.

– Обяснете се най-после.

– Ах, господин суперинтенданте, лично аз имам нужда само от един камердинер, а ако бях сам, бих минал и без него. Но вие, вие, който имате толкова неприятели... сто души не ми стигат, за да ви защитавам. Сто души!... За вас са необходими десет хиляди! Аз ги издържам, за да не смее никой да издигне глас срещу вас на обществените места и на събранията; без това, господине, бихте били засипани с проклетия, бихте били унищожени от злите езици, не бихте издържали една седмица, не, дори не и една седмица, чувате ли?

– О, господин абат, аз не знаех, че във вашето лице имам такъв горещ защитник!

– Вие се съмнявате в това! – извика абатът. – Тогава слушайте какво се случи. И то вчера. На улица дьо ла Юшет един човек пазареше пиле.

– Е, добре, с какво може да ми повреди това, абате?

– Ето с какво. Пилето беше слабо. Купувачът отказа да даде осемнадесет су за него, като каза, че не желае да плати толкова за кожата на пиле, от което господин Фуке е изцедил всичката мазнина.

– После?

– Забележката – продължи абатът – предизвика наоколо смях и остроти по ваш адрес, дявол да го вземе! Събраха се безделници. Подигравачът прибави: „Дайте ми пиле, хранено от господин Колбер, тогава с удоволствие ще заплатя за него колкото поискате“. Наоколо се чува ръкопляскания. С една дума, страшен скандал! Скандал, който принуждава един брат да си закрие лицето.

Фуке се изчерви.

– И вие го закрихте? – попита той.

– Не, работата не стигна до там, защото в тълпата се намираше един от моите хора; един новобранец, дошъл от провинцията, някой си господин дьо Менвил, към когото съм привързан. Той се промъкна през тълпата и каза на подигравача: „Дявол да го вземе, господин лоши шегобиецо, с удоволствие ще намушкам Колбер!“ На което подигравачът отвърна: „А аз с още по-голямо удоволствие ще намушкам Фуке!“

След това те измъкнаха шпагите пред пекарницата с ограда от любопитни около тях и други петстотин любопитни по прозорците.

– И как завърши тая история? – попита Фуке.

– С това, господине, че моят Менвил промуши подигравача, което направи силно впечатление на присъстващите, и каза на пекаря: „Вземете тоя пуяк, приятелю; той е по-тлъст от вашето пиле“. Ето за какво харча доходите си, господине: поддържам семейната чест. Фуке наведе глава.

– И такива имам сто – продължи абатът.

– Добре – каза. Фуке, – дайте сметката си на Гурвил и останете тук тая вечер.

– Ще има ли вечеря?

– Ще има.

– Но касата е затворена?

– Гурвил ще я отвори за вас. Вървете, господин абате, вървете.

Абатът се поклони.

– Значи сме приятели? – попита той. – Да, приятели. Елате, Гурвил.

– Вие излизате? Значи няма да вечеряте?

– Ще се върна след един час, бъдете спокоен. И прибави тихо на

Гурвил:

– Нека впрегнат английските ми коне. Ще отида в кметството.

LVI

ВИНОТО НА ГОСПОДИН ДЬО ЛАФОНТЕН

Каретите докарваха вече сътрапезниците на Фуке в Сен Манде; вече в цялата къща се вършеха трескави приготовления за вечерята, когато суперинтендантът се носеше на бързите си коне по пътя за Париж. Той се приближи до кметството, като мина по крайбрежните улици, за да избегне оживлението по пътя си. Беше осем часът без четвърт. Фуке слезе на ъгъла на улица дю Лон Пон и тръгна пеша с Гурвил към площада Грев.

В началото на площада те видяха един мъж с приятна външност, облечен в черно и виолетово, който се готвеше да се качи в наемна карета и казваше на кочияша да кара във Венсен. Пред него се намираще голям кош, пълен с бутилки, които току-що беше купил от пивницата „Образът на света Богородица“.

– А, но това е Вател, моят домоуправител! – каза Фуке.

– Да, монсеньор – потвърди Гурвил.

– Защо е дошъл в „Образът на света Богородица“?

– Навярно да купи вино.

– Какво, за мене се купува вино от пивници? Нима избата ми е толкова лоша?

И той тръгна към домоуправителя, който нареждаше виното си в каретата с най-голямо усърдие.

– Хей, Вател! – викна той със заповеднически глас. – Внимавайте, монсеньор, ще ви познаят – каза Гурвил.

– Нека ме познаят! Какво ме интересува?... Вател! Мъжът, облечен в черно и виолетово, се обърна. Той имаше добродушно, но безизразно, слабо изпито лице. В очите му светеше никакъв огън и по устните му блуждаеше доста тънка усмивка; но един внимателен наблюдател би забелязал скоро, че тоя огън не осветяваше нищо, а усмивката му не се отнасяше към нещо определено...

Вател се смееше като разсеян или се държеше като дете.

Като чу гласа, който го викаше, той се обърна и каза:

– О, вие ли сте, монсеньор?

– Да, аз съм. Дявол да го вземе, какво правите тук, Вател?... Вино? Вие купувате вино от пивница на площад Гревф? Иди-дойди, ако е Пом дьо пен или Баровер.

– Не е, монсеньор – рече Вател спокойно, след като хвърли враждебен поглед на Гурвил, – защо се бъркат в моите работи?... Нима избата ми се поддържа зле?

– Не, Вател, не, разбира се; но... – Какво но?

Гурвил побутна суперинтенданта по лакътя.

– Не се сърдете, Вател – каза Фуке. – Аз мислех, че моята... вашата изба е толкова добре снабдена, че бихме могли да минем без пивницата „Образът на света Богородица“.

– Е, господине – рече Вател, който с известно презрение мина от монсеньор на господин, – вашата изба е толкова добре снабдена, че някои от гостите не пият нищо на вашите обеда.

Фуке погледна изненадано най-напред Гурвил, а после Вател.

– Какво казвате?

– Казвам, че вашият домакин няма вина за всички вкусове, господине, и че господин дьо Лафонтен²⁸, господин Пелисон²⁹, и господин Конрар³⁰ не пият, когато ви идват на гости. Тия господа не обичат прочутите вина. Какво да правя, според вас?

– И какво измислехте?

– Купувам тук тяхното любимо вино „Жоани“, което веднъж в седмицата идват да пият в „Образът на света Богородица“. Ето защо се запасявам.

Фуке не намери какво да отговори... Той беше почти трогнат.

А Вател, както изглежда, имаше да каже още много.

– Вие бихте ме укорили, монсеньор – продължи той, като се разпалваше все повече, – че сам отивам на улица Планш Мибре за ябълковото вино, което пие господин Лоре, когато идва у вас на обяд.

– Лоре пие ябълково вино у дома? – извика Фуке, като се разсмя.

– Е да, господине, да! Затова той обядва с удоволствие у вас.

– Вател, вие сте великолепен човек! – извика Фуке, като стисна ръката на домоуправителя си. – Благодаря ви, Вател, задето сте разбрали, че за мене господин дьо Лафонтен, господин Конрар и господин Лоре са същото, каквото са херцозите и перовете, същото, каквото са принцовете, повече от мене. Вател, вие сте образец слуга и аз удвоявам заплатата ви.

28. Жан дьо Лафонтен (1621–1695) – прочут френски поет баснописец.

29. Пол Пелисон (1624–1693) – френски писател, верен приятел на Фуке, автор на „История на френската академия“, „История на Луи XIV“ и други произведения.

30. Валантен Конрар (1603–1675) – френски литератор, поет, автор на „Мемоари за историята на своето време“, секретар на френската академия. – Б. пр.

Вател не поблагодари дори; той вдигна леко рамене и промърмори тая великолепна сентенция:

– Унизително е да получиш благодарност, задето си изпълнил дълга си.

– Той има право – рече Гурвил, като с движение на ръката привлече вниманието на Фуке на друга страна.

Той му показваше една ниска, теглена от два коня кола, на която се клатушкаха две обковани с желязо бесилки, сложени една върху друга и завързани с вериги. Отгоре седеше един полицейски пазач и с навъсен вид поддържаше криво-ляво разискванията на стотина безделници, които душеха предназначението на бесилките и ги придружаваха до кметството.

Фуке потрепера.

– Виждате, решено е – каза Гурвил.

– Но не е свършено – отвърна Фуке.

– О, не се зальгвайте, монсеньор! Ако така са приспали вашето внимание, вашето недоверие, ако работите са стигнали до там, вече нищо не ще можете да поправите.

– Но самият аз не съм утвърдил.

– Господин дьо Лион ще утвърди за вас.

– Тогава отивам в Лувър.

– Няма да отидете.

– Вие ме съветвате на такава подлост! – извика Фуке. – Вие ме съветвате да изоставя приятелите си, да захвърля оръжието, което е в ръцете ми и с което още мога да се боря?

– Не ви съветвам нищо подобно, монсеньор. Можете ли да напуснете суперинтенданството в тоя момент?

– Не.

– Е добре, а ако се явите пред краля и той ви смени веднага?

– Той може да направи това и задочно.

– Да, но ще направи това, без да бъде оскърбен от вас.

– Да, но аз ще изляза подлец; не искам приятелите ми да умрат и те няма да умрат.

– Нима за това е необходимо да отивате в Лувър?

– Гурвил!

– Отваряйте си очите!... Щом се намерите в Лувър, Ще бъдете принуден или да защищавате открито приятелите си, тоест да изложите убежденията си, или да се отречете безвъзвратно от тях.

– Никога няма да направя това!

– Простете ми... Кралят ще ви постави насила пред избор или вие трябва да му предложите да избира.

– Така е.

– Затова не трябва да има сблъскване... Да се върнем в Сен Манде, монсеньор.

– Гурвил, аз няма да мръдна от това място, където трябва да се извърши престъпление и където трябва да се открие моят позор. Повтарям, няма да мръдна, докато не намеря средство да се справя с неприятелите си.

– Монсеньор – възрази Гурвил, – вие бихте ми вдъхнали съжаление, ако не знаех, че сте един от най-силните умове на тоя свят. Вие притежавате сто и петдесет милиона, вие заемате еднакво положение с краля и сте сто и петдесет пъти по-силен от него благодарение на богатството си. Господин Колбер нема дори достатъчно ум да убеди краля да приеме завещанието на Мазарини. Впрочем когато един човек е най-богатият в кралството и не се страхува да похарчи парите, той е сиромас, ако не постигне това, което иска... И така, повтарям: да се върнем в Сен Манде.

– За да се посъветваме с Пелисон ли?

– Не, монсеньор, за да преброим парите ви.

– Да, да! – извика Фуке с пламнал поглед. – Да вървим в Сен Манде!

Той се качи отново в каретата си заедно с Гурвил. По пътя, в края на предградието Сент Антоан, те срещнаха малката карета на Вател, който спокойно караше виното си жоани.

Препускащите черни коне изплашиха на минаване плахия кон на домоуправителя. Вател си подаде главата от каретата и извика уплашено:

– Хей, пазете бутилките ми!

LVII

ГАЛЕРИЯТА В СЕН МАНДЕ

Петдесет души очакваха суперинтенданта. Той не отдели нито минута за тоалета си и от стълбището отиде в първия салон. Там се бяха събрали приятелите му и приказваха. Икономът се готвеше да поднесе вечерята; абатът Фуке чакаше с най-голямо нетърпение завръщането на брат си и през отсъствието му се мъчеше да играе ролята на домакин.

Пристигането на суперинтенданта беше посрещнато с радостен шепот: с приветливостта, веселостта и щедростта си Фуке беше спечелил сърцата на своите поети, артисти и делови хора. Лицето му, по което малкият му двор беше свикнал да чете всички движения на душата му, за да се държи съобразно с това, лицето му, което не се помрачаваше никога от мисли за работата, беше тая вечер по-бледо от друг път, а тая бледина не се изплъзна от приятелските очи. Фуке зае председателското място на масата, като оживяваше вечерята с веселието си.

Той разказа на Лафонтен за експедицията на Вател, а на Пелисон историята за Мвивил и слабото пиле така, че цялата маса ги чу.

Разказите му предизвикаха буря от смях и шеги, която утихна едва когато Пелисон, печален и загрижен, махна с ръка.

Абатът Фуке, който не знаеше с каква цел брат му беше започнал разговор на тая тема, слушаше с най-голямо внимание и търсеше напразно обяснението по лицата на Гурвил и суперинтенданта.

Пелисон взе думата.

– Значи говори се за господин Колбер, а? – забеляза той.

– Защо не, ако е вярно, както разправят, че кралят го е назначил за свой интендант? – възрази Фуке.

Щом той произнесе тия думи, подчертани умишлено, сред сътрапезниците избухна взрив.

– Скъперник! – каза един.

– Нехранимайко! – обади се втори.

– Лицемер! – извика трети.

Пелисон се спогледа многозначително с Фуке.

– Господа – каза той, – наистина ние се отнасяме жестоко с един човек, когото не познаваме: това не е нито човешко, нито благоразумно; уверен съм, че и господин суперинтендантът е на същото мнение.

– Напълно – отговори Фуке. – Да оставим настрана глъстите пилета

на господин Колбер и да се задоволим по-добре с тия фазани, които господин Вател е гарнирал с трюфели.

Тя думи разпръснаха тъмния облак, който надвисваше над сътрапезниците.

Гурвил въодушеви тъй добре поетите с виното и абатът, съобрази-телен като човек, нуждаещ се от ежотата на другите, въодушеви тъй добре финансистите и военните, че скоро смътната тревога изчезна напълно в шума на общото веселие.

При последното ядене и десерта темата за разговора беше завещанието на кардинала Мазарини. След това Фуке заповяда да занесат купища сладкиши и безкрайно много ликьори в салона до галерията. Той отиде там, като водеше подръка една дама, избрана за кралица на вечерта.

Когато музикантите седнаха да вечерят, започнаха разходките по галерията и градината, под ясното небе, сред нежните ухания на пролетната вечер.

Тогава Пелисон се приближи до суперинтенданта и му каза:

– Вие имате някаква грижа, монсеньор?

– Голяма – отговори министърът. – Нека Гурвил ви разкаже.

Като се обърна, Пелисон видя вървящия по петите му Лафонтен, който искаше да го накара да изслуша едно, съчинено от него, латинско стихотворение за Вател.

Лафонтен скандираше от един час това стихотворение във всички ъгли и сега търсеше достоен слушател за него. Той смяташе да задържи Пелисон, но Пелисон му се изплъзна.

Тогава поетът се обърна към Лоре, който от своя страна току-що беше съчинил едно четиристишие в чест на вечерята и на амфитриона.

Лафонтен поиска напразно да пласира стихотворението си; Лоре искаше да пласира своето четиристишие.

Лафонтен се готвеше да улови Фуке, но се видя принуден да отстъпи пред господин граф дьо Шано, когото министърът улови подръка.

Абатът Фуке разбра, че поетът, разсеян както винаги, щеше да последва двамата събеседници, и се намеси.

Лафонтен се вкопчи веднага за него и му издекламира стихотворението си.

Абатът не разбираше латински, но кимаше с глава в такт с движението на тялото, с които поетът отмерваше своите дактили и спондеи.

През това време, застанал зад купищата сладкиши, фуке разказваше за събитията на зетя си господин дьо Шано.

– Трябва да изпратим ненужните да гледат бенгалския огън – каза Пелисон на Гурвил. – Тогава ще поприказваме.

– Добре – отговори Гурвил и пошепна няколко думи на Вател.

Домоуправителят отведе веднага към дъното на градината по-голямата част от контетата, дамите и бърборковците; малцината останали мъже продължаваха да се разхождат из галерията, осветявана от триста восьмични свещи, пред очите на любителите на бенгалския огън, които се бяха разпръснали из градината.

Гурвил се приближи до Фуке и му каза:

– Господине, всички сме тук. – Всички ли? – попита Фуке.

– Да, пребройте ги. Министърът се обърна и ги преброи: бяха осем души.

Пелисон и Гурвил се разхождаха, уловени подръка, сякаш приказваха за незначителни неща.

Лоре и двама офицери следваха примера им в обратна посока.

Абатът Фуке се разхождаше сам.

Фуке, който продължаваше да ходи с господин дьо Шано, изглеждаше също погълнат от разговора, със зетя си.

– Господа – каза той, – моля ви да не вдигате глава, като ходите, и да се преструвате, че не ми обръщате внимание. Продължавайте да ходите и ме слушайте. Ние сме сами.

Настъпи дълбока тишина, нарушавана само от далечните викове на веселите гости, които се настаняваха в шумаците, за да виждат по-добре бенгалския огън.

Необикновена гледка представляваха тия групи разхождащи се мъже, които изглеждаха заети само със себе си, а всъщност ловяха жадно думите само на един от тях, който от своя страна изглеждаше, че говори само със съседа си.

– Господа – започна Фуке, – вие забелязахте без съмнение, че тая вечер отсъствуват от събранието двама наши приятели, постоянни посетители на нашите среди... За бога, абате, не се спирайте, това не е необходимо, за да слушате. Вървете си най-естествено. Или по-добре застанете на отворения прозорец, тъй като имате остро зрение, и се покашляйте, ако видите, че някой идва към галерията. Абатът се подчини.

– аз не забелязах отсъстващите – каза Пелисон, който в тая минута беше с гръб към Фуке и вървеше в обратна посока.

– аз не виждам господин Лиодо, който ми дава пенсията – рече Лоре.

– А аз – обади се абатът от прозореца – не виждам моя скъп

д'Еймери, който ми дължи хиляда и сто ливри от последния ни брелан³¹.

– Лоре – продължи Фуке, като ходеше мрачен и наведен, – вие няма да получите вече пенсията от Лиодо; и вие, абате, няма да получите никога вашите хиляда и сто ливри от д'Еймери. Те двамата трябва да умрат.

– Да умрат? – в един глас извикаха присъстващите, като се спряха неволно и забравиха ролите си при тая страшна дума.

– Елате на себе си, господа – каза Фуке, – защото може би ни наблюдават тайно... Аз казах: да умрат.

– Да умрат! – повтори Пелисон. – Тия хора, които преди по-малко от шест дни видях здрави, весели, и пълни с живот. Боже мой, какво нещо е човекът, щом една болест може да го повали така внезапно!

– Това не е болест – възрази Фуке.

– Тогава има средство за спасение – каза Лоре.

– Няма никакво средство. Господа Лиодо и д'Еймери са в навечерието на последния си ден.

– Но от какво ще умрат тия господа? – извика единият офицер.

– Попитайте тоя, който ги убива – отвърна Фуке.

– Който ги убива! Значи ги убиват? – чу се хор от уплашени гласове.

– Дори нещо по-добро: бесят ги! – рече Фуке със зловещ глас, който прозвуча като погребален звън в тая разкошна галерия, която блестеше от картини, цветя, кадифе и злато.

Всички се спряха неволно. Абатът се махна от прозореца. Първите ракети с бенгалския огън почваха да се издигат над върховете на дърветата.

Продължителен вик, долетял от градината, накара суперинтендантът да се приближи до прозореца; зад него се настаняха приятелите му, свикнали да изпълняват най-малките му желания.

– Господа – каза той, – господин Колбер е заповядал Да арестуват, да осъдят на смърт и да екзекутират двама мои приятели: какво трябва да предприема?

– По дяволите, трябва да се изтърбуши господин Колбер! – пръв се обади абатът.

– Монсенъор – каза Пелисон, – трябва да се видите с негово величество.

– Но, драги ми Пелисон, кралят е потвърдил смъртната присъда.

31. Брелан – игра на карти. – Б. пр.

– Е добре, смъртната присъда не трябва да се изпълни, нищо повече – заяви граф дьо Шано.

– Невъзможно – рече Гурвил, – освен ако не се подкупят тъмничарите.

– Или управителят – каза Фуке.

– Тая нощ може да се уреди бягството на затворниците – предложи някой.

– А кой от вас ще се заеме с това?

– Аз – рече абатът. – Аз ще занеса парите на управителя.

– А аз ще му направя предложението – каза Пелисон.

– Предложението и парите – рече Фуке, – петстотин хиляди ливри за управителя на Консиержери, това е достатъчно; но ако стане нужда, ще му дадем и милион.

– Милион! – извика абатът. – Но с по-малко от половината аз ще избия половината Париж!

– Не трябва да има никакви безредия – каза Пелисон. – Като подкупим коменданта, двамата затворници ще избягат; щом се намерят на свобода, те ще вдигнат на крак неприятелите на Колбер и ще докажат на краля, че неговото младо правосъдие не е безпогрешно, както и всички крайности.

– И така, Пелисон – рече Фуке. – вървете в Париж и доведете двете жертви, а утре ще видим. Гурвил, Дайте петстотин хиляди ливри на Пелисон.

– Внимавайте да не ви отнесе вятърът – обади се абатът. – Каква отговорност, пусто опустяло! Оставете ме да ви помогна малко.

– Тихо! – каза Фуке. – Приближават се. Ах, бенгалският огън е просто великолепен!

В тоя миг над съседната горичка се изсипа дъжд от святкащи звезди.

Пелисон и Гурвил излязоха заедно през вратата на галерията; Фуке слезе в градината с петимата останали съзаклятници.

LVIII ЕПИКУРЕЙЦИТЕ

Тъй като Фуке съсредоточаваше или изглеждаше, че съсредоточава цялото си внимание върху блестящата илюминация, върху моравата музика на цигулките и обоите, върху ослепителните снопове на бенгалския огън, които, възпламенили небето с жълто-червеникави отблясъци, осветяваха зад дърветата тъмния силует на Венсенската кула; тъй като, казваме, суперинтендантът се усмихваше на дамите и на поетите, празникът не изглеждаше по-малко весел от обикновено и Вател, който неспокойно, дори ревниво следеше израза на Фуке, остана, както изглежда, напълно доволен от резултатите на своите наблюдения.

Когато бенгалският огън угасна, обществото се разпръсна по алеите на парка и под мраморните портики; всички се държеха с пълна непринуденост, предизвикана от сърдечното гостоприемство и безгрижната веселост на домакина, забравил напълно високото си положение.

Поетите се залутаха ръка подръка в горичките; някои се излегнаха на мъха, без да се страхуват, че ще смачкат кадифените си дрехи и прическите си, в които се вмъкваха малки сухи листа и стръкчета трева.

Някои дами слушаха пеенето на артистите и стиховете на поетите; повечето от тях слушаха не по-малко поетичната проза на кавалерите си, които не бяха нито артисти, нито поети, но на които младостта и усамотението придаваха красноречие, особено приятно на дамите.

– Защо нашият учител Епикур не слиза в градината? – попита Лафонтен. – Епикур не е изоставял никога учениците си, както прави нашият амфитрион.

– Господине – му каза Конрар, – вие не сте прав, като се кичите с името епикуреец; наистина тук нищо не напомня учението на гаргетския философ.

– Хайде де! – отговори Лафонтен. – Не сте ли чели, че Епикур купил голяма градина и че живял спокойно в нея с приятелите си?

– Така е.

– Е, добре, господин Фуке не е ли купил една голяма градина в Сен Манде и не живеем ли в нея съвсем спокойно с него и с приятелите ни?

– Да, без съмнение; за нещастие нито градината, нито приятелите са достатъчни за приликата с Епикур. Впрочем каква е приликата между учението на господин Фуке и учението на Епикур?

– Ето я: „Щастието е в удоволствието“.

– После?

– Е, никой от нас, предполагам, не се смята за нещастен; поне аз няма да кажа това за себе си. Добро ядене, вино жоани, което от деликатност купуват за мене в любимата ми пивница, нито една глупост през вечерята, която продължава цял час въпреки присъстващите десет милионери и двадесет поети.

– Тук ще ви прекъсна. Вие говорите за вино жоани и добро ядене; така ли?

– Така.

– Тогава спомнете си, че великият Епикур е живял и е карал учениците си да живеят с хляб, зеленчуци и бистра вода.

– Това не е сигурно – възрази Лафонтен. – Не смесвате ли Епикур с Питагор, скъпи ми Конрар?

– Спомнете си също, че древният философ не е бил приятел на боговете и магистратите.

– О, ето какво не мога да търпя – отвърна Лафонтен, – Епикур като господин Фуке.

– Не го сравнявайте с господин суперинтенданта – каза Конрар с развълнуван глас, – иначе ще потвърдите слуховете, които вече се носят за него и за нас.

– Какви слухове?

– Че сме лоши французи, равнодушни към монарха и глухи към закона.

– В такъв случай връщам се към темата на разговора – продължи Лафонтен. – Слушайте, Конрар, ето морала на Епикур, на който впрочем, трябва да ви кажа, гледам като на мит. Всичко по-интересно в древността е мит. Юпитер е чисто и просто живот, Алкид е сила. Това се вижда от самите имена: Зевс произлиза от гръцкия глагол *zen* – живея. Алкид – от съществителното *alee* – сила. А думата Епикур значи „лек надзор“, „покровителство“. А кой по-добре надзирава държавата и кой по-добре покровителства отделните личности от господин Фуке?

– Вие говорите за етимология, а съвсем не за морал: аз казвам, че ние, модерните епикурейци, сме досадни граждани.

– О! – извика Лафонтен. – Ако ние сме досадни граждани, това не е, защото следваме принципите на учителя си! Слушайте един от главните му афоризми.

– Слушам.

– „Пожелайте си добри управители.“

– Е, какво?

– А какво ни казва всеки ден господин Фуке? „Кога ще ни управлявате както трябва?“ Казва ли това? Хайде, Конрар, бъдете искрен!

– Наистина, казва го.

– Е, добре, това е учението на Епикур.

– Да, но това мирише на бунт.

– Какво, желанието да бъдем управлявани от добри началници е бунт?

– Разбира се, когато са лоши тия, които управляват.

– Търпение! Имам отговор за всичко.

– Дори за това, което току-що казах?

– Слушайте: „Подчинявайте се на тия, които управляват зле...“ О, така пише. *Сосос politenousi*... Имате ли доверие на цитата ми?

– И още как! Знаете ли, драги ми Лафонтен, че вие говорите гръцки като Езоп?

– Подигравате ли се, драги ми Конрар?

– Да ме пази бог!

– Тогава да се върнем на господин Фуке. Какво ни повтаряше всеки ден? Не е ли това: „Какъв педант е тоя Мазарини, какво магаре, каква пиявица! И все пак трябва да се подчиняваме на тоя обесник!...“ Признайте си, Конрар, казваше ли това, или не?

– Да, казваше го, и дори може би прекалено често.

– Също като Епикур, приятелю мой, съвсем като Епикур; повтарям, ние сме епикурейци и това е много забавно.

– Да, но страх ме е да не би край нас да изникне секта, нещо като сектата на Епиктет, тоя хяерополиски философ, който наричал хляба лукс, зеленчуците – разточителство, а бистрата вода – пианство, и който, набит от господаря си, му казал с ръмжене наистина, но без да се сърди другояче: „Обзалагам се с вас, че ми счупихте крака, искате ли?“ И спечелил облога.

– Тоя Епиктет е бил страшен глупак.

– Съгласен съм; но той може да стане отново на мода, като само промени името си и се нарече Колбер.

– Е, това е невъзможно! – възрази Лафонтен. – Вие няма да намерите никога Епиктет в Колбер.

– Имате право, най-много бих намерил в него... Колубер³².

32. Колубер – преименуване от името Колбер. Колубер (Coluber) на латински значи малка змия, водна змия. – Б. пр.

– А, бити сте, Конрар; вие се криете зад играта на думи. Господин Арно твърди, че у мене няма логика... но у мене има повече, отколкото у господин Никол.

– Да – отвърна Конрар, – у вас има логика, но вие сте янсенист.

Това заключение беше посрещнато с гръмогласен смях. Постепенно разхождащите се гости бяха привлечени от възклицанията на двамата събеседници около горичката, където се бяха скрили двамата поети. Целият спор беше изслушан с благоговейно внимание и сам Фуке даваше пример на сдържаност, макар че едва се владееше.

Но развързката на сцената преля чашата и той се изсмя високо, с което даде сигнал за общия смях. Двамата философи бяха обсипани с единодушни комплименти.

Обаче за победител беше обявен Лафонтен заради Дълбоката му ерудиция и необоримата му логика.

А Конрар получи обезщетенията, които се дават на паднал противник; похвалиха го за неговите почтени намерения и за чистата му съвест.

В разгара на общото веселие, в това време, когато дамите укоряваха двамата противници, че не са включили жените в системата на епикурейското благоденствие, в другия край на градината се показва Гурвил; той тръгна право към Фуке, който веднага се отдели от обществото и се приближи до него.

Суперинтендантът запази на лицето си смеха и всички белези на безгрижието; но щом се скри от чуждите погледи, той хвърли маската и запита живо:

– Е, какво, де е Пелисон? Какво направи Пелисон?

– Пелисон се върна от Париж.

– Доведе ли затворниците?

– Не, той не е можал дори да види управителя на затвора.

– Какво, не е ли казал, че идва от моя страна?

– Казал, но управителят заповядал да му отговорят така: „Когато се идва от страна на господин Фуке, трябва да се носи писмо от него“.

– О, ако е въпрос само да му се даде писмо...

– По никой начин – се обади Пелисон, който се показва в края на малката горичка, – по никой начин, монсеньор... Вървете вие сам и говорете лично.

– Да, имате право; аз се оттеглям под предлог, че ще работя. Пелисон, заповядайте да не разпрягат конете. Гурвил, задръжте приятелите ми.

– Последен съвет, монсеньор – каза Гурвил.

– Говорете.

– Идете при управителя само в краен случай; това е смело, но непредпазливо. Простете ми, господин Пелисон, че съм на противоположно мнение с вас... Изпратете най-напред някого за преговори с управителя, монсеньор; управителят е благовъзпитан човек; но не влизайте в лични преговори.

– Ще помисля – каза Фуке. – Впрочем ние имаме цяла нощ на разположение.

– О, не се надявайте много на времето: то лети с ужасна бързина – възрази Пелисон. – Никога не е грешка да се пристигне много рано.

– Сбогом, Гурвил – каза суперинтендантът, – препоръчвам ви гостите си. Елате с мене, Пелисон.

И излезе.

Епикурейците не забелязаха изчезването на своя водач. Цигулките свиреха цяла нощ.

LIX ЧЕТВЪРТ ЧАС ЗАКЪСНЕНИЕ

Напуснал къщата си за втори път през тоя ден, Фуке се почувствува по-леко и по-спокойно, отколкото можеше да се очаква.

Той се обърна към Пелисон, който се беше стушил в ъгъла на каретата и обмисляше средства за борба с Колбер.

– Скъпи ми Пелисон – каза Фуке, – много жалко, че не сте жена!

– Напротив, смятам това за голямо щастие, монсеньор – възрази Пелисон. – Ами че аз съм страшно грозен!

– Пелисон! Пелисон! – рече суперинтендантът, като се засмя. – Вие повтаряте прекалено често, че сте грозен, за да не проличи, че това ви измъчва много.

– Наистина много, монсеньор; няма по-нешастен човек от мене; аз бях хубав, но шарката ме обезобрази; лишен съм от едно сигурно средство за прелъстяване; впрочем аз съм ваш пръв служител или почти; занимавам се с вашите интереси и ако сега бях хубава жена, Щях да ви направя огромна услуга.

– Каква?

– Щях да отида при управителя на затвора, който е галантен кавалер и женкар, щях да го съблазня и Щях да отведа нашите двама затворници.

– Надявам се да извърша това сам, макар че не съм хубава жена.

– Съгласен съм, монсеньор, но вие ще се изложите много.

– О! – внезапно извика Фуке, обзет от някакъв младежки порив, от някакъв сладък спомен. – О, аз познавам една жена, която би могла да изиграе точно такава роля пред управителя на Консиержери!

– А аз познавам петдесет, монсеньор, петдесет бьбрици, които ще разгласят навсякъде за вашето великодушие, за вашата преданост към приятелите ви и следователно ще ви погубят рано или късно, като се погубят сами.

– Аз не говоря за тия жени, Пелисон; аз говоря за едно прекрасно и благородно същество, което свързва в себе си чисто женската съобразителност с храбростта и хладнокръвието на мъжете; говоря за една толкова хубава жена, че стените на затвора ще се преклонят пред нея, и толкова умееща да пази тайна, че никой няма да се досети от кого е изпратена.

– Истинско съкровище! – каза Пелисон. – Вие бихте направили безподобен подарък на господин управителя на Консиержери. Дявол да го вземе, монсеньор, може да му отсекаат главата, но поне преди смъртта би изпитал такава щастие, на което би завидял всеки смъртен.

– Няма да му отсекаат главата – възрази Фуке, – защото ще му дам моите коне, за да избяга, и петстотин хиляди ливри, за да живее прилично в Англия. При това от тая жена, моя приятелка, ще получи само коне и пари. Да вървим при тая жена, Пелисон.

Суперинтендантът протегна ръка към изплетения от коприна и злато шнур, който висеше отстрани в каретата.

Пелисон го спря.

– Монсеньор – каза той, – вие ще изгубите в търсене на тая жена толкова време, колкото и Колумб в търсене на Новия свят. А ние имаме на разположение само два часа; щом управителят си легне, как ще проникнем при него, без да вдигнем голям шум? А когато се разсъмне, как ще скрием постъпките си? Вървете, вървете, монсеньор, вървете сам и не търсете тая *hoñi* нито ангел, нито жена.

– Но ние сме пред вратата й, скъпи Пелисон.

– Пред вратата на ангела?

– Е да!

– Но това е дворецът на госпожа дьо Белиер.

– Шт!

– О, боже мой! – извика Пелисон.

– Имате ли да кажете нещо срещу нея? – попита Фуке.

– Нищо, уви! Именно това ме отчайва. Нищо, абсолютно нищо...

Напротив, защо не мога да ви кажа достатъчно лоши неща за нея, за да ви попреча да се качите горе!

Но Фуке беше заповядал вече на кочияша да спре каретата.

– Да ми попречите? – каза Фуке. – Нищо на света не може да ми попречи да поднеса почитанията си на госпожа дю Павси Белиер; при това не се знае дали не ще имаме нужда от нея. Ще дойдете ли с мене?

– Не, монсеньор, ще остана тук.

– Но не искам да ме чакате, Пелисон – възрази Фуке с присъщата му любезност.

– Още едно основание да остана, монсеньор: като, знаете, че ви чакам, вие ще останете по-малко време горе... Но внимавайте! В двора стои карета: значи има някой при нея.

Фуке приближи крак до стъпалото на каретата.

– Още една дума – извика Пелисон. – За бога, идете при тая дама,

след като се върнете от Консиержери!

– Е, пет минути, Пелисон – отвърна Фуке и затича по стъпалата на входа.

Пелисон остана навъсен в дъното на каретата.

Фуке се изкачи у маркизата и заповяда да доложат за него; името му предизвика почтително усърдие, което доказваше, че това име беше на почит в дома на маркизата.

– Господин суперинтендантът! – извика маркизата, като се приближаваше силно побледняла към Фуке. – Каква чест! Каква изненада!... Внимавайте, Маргюрит Ванел е при мене! – прошепна му тя.

– Госпожо – отговори Фуке смутен, – аз идвам по бърза работа... Само няколко думи.

И влезе в салона.

Седящата там госпожа Ванел стана от мястото си. По мъртвобледото ѝ лице се четеше ясно бушуващата в душата ѝ завист. Фуке ѝ отправи напразно най-любезен, най-миролюбив поздрав; тя отговори само с убийствен поглед върху него и маркизата. Тоя поглед на разяждана от ревност жена, от който не се изплъзна нищо, прониза сърцата на двамата. Тя направи реверанс на своята приятелка, друг, по-дълбок, на суперинтенданта и се оттегли под предлог, че има да правя много посещения, преди смутената маркиза и обезпокоеният Фуке да успеят да я задържат.

Щом остана сам с маркизата, Фуке коленичи мълчаливо пред нея.

– Аз ви чаках – каза маркизата със сладка усмивка.

– О, не! – възрази Фуке. – Ако ме чакахте, вие щяхте да отпратите тая жена.

– Тя пристигна едва преди четвърт час и аз съвсем не я очаквах тая вечер.

– Обичате ли ме поне малко, маркизо?

– Не е сега там работата, господине; трябва да помислим за опасността, надвиснала над главата ви. Какво смятате да предприемете?

– Тая вечер искам да изтръгна приятелите ми от затвора.

– Как?

– Като подкупя, като съблазня управителя.

– Той е от моите приятели. Мога ли да ви помогна, без да ви напакостя?

– О, маркизо, това би било огромна услуга! Но как ще я направите, без да се изложите? Впрочем аз не ще допусна никога моят живот или моето могъщество, или моята свобода да бъдат откупени с цената дори

на една ваша сълза, дори на едно облаче върху челото ви.

– Монсеньор, не ми казвайте тия думи – те ме опияняват; аз съм готова да ви дойда на помощ, без да мисля за последиците на моята постъпка. Аз ви обичам наистина като нежна приятелка и като приятелка съм ви благодарна за вашата деликатност, но уви... уви... никога няма да бъда ваша любовница.

– Маркизо!... – извика Фуке с отчаян глас. – Защо?

– Защото сте прекалено любим – съвсем ниско каза младата жена, – и то от много хора... защото блясъкът на славата и богатството ослепява погледа ми, а скръбта и страданията го привличат; защото най-после аз, която ви отблъсвах, когато се намирахте на върха на вашето могъщество, която едва ви поглеждах, когато блестяхте, аз бях готова като загубена жена да се хвърля, тъй да се каже, в прегръдките ви, когато видях да се вие нещастие над главата ви... Сега ще ме разберете, монсеньор... Станете отново щастлив, за да стана и аз отново с чисто сърце и чиста мисъл: вашето нещастие ще ме погуби.

– О, госпожо! – рече Фуке с вълнение, каквото не беше изпитвал никога. – Дори и да падна на последното стъпало на човешкото бедствие и вие в порив на самоотвержено състрадание ми пошепнете думите, които тъй дълго ми отказвате, тия блажени думи, „аз те обичам“, биха ме направили най-великия, най-знаменития и най-щастливия от хората.

Той стоеше още на колене, като обсипваше с целувки ръката ѝ, когато Пелисон се втурна в стаята.

– Монсеньор! Маркизо! – извика той силно развълнуван. – За бога, маркизо, бъдете тъй добра да ме извините... Монсеньор, половин час сте вече тук... О, не ме гледайте двамата с такъв укор... Госпожо, кажете, моля ви се, коя е тая дама, която излезе от вас след пристигането на монсеньора.

– Госпожа Ванел – каза Фуке.

– Така си и знаех! – извика Пелисон.

– Е какво?

– Какво ли? Тя се качи съвсем бледа в каретата си.

– Какво ме интересува? – рече Фуке.

– Да, но интересува ви това, което каза на кочияша си.

– Говорете, боже мой! – извика маркизата.

– „У господин Колбер!“ – каза Пелисон с прегракнал глас.

– Боже господи! Тръгвайте, тръгвайте, монсеньор! – завика маркизата, като буташе Фуке към вратата, докато Пелисон го теглеше за

ръката.

– Наистина дете ли съм, което искат да уплашат със сянка? – възпротиви се суперинтендантът.

– Не – отговори маркизата, – вие сте великан, когото една усойница иска да ухапе по крака.

Пелисон продължаваше да тегли Фуке към каретата.

– В затвора... с най-голяма бързина! – извика той на кочияша.

Конете се понесоха като светкавица; по пътя не срещнаха никаква пречка. Само при аркадата Сен Жан, когато щяха да влязат в площада Грев, една дълга върволица конници прегради пътя и спря каретата на суперинтенданта. Нямаше никаква възможност да се пробие тая бариера. Трябваше да се изчака, докато мине конната стража заедно с конвоираната от нея тежка кола, която отиваше бързо към площада Бо-Доайе.

Фуке и Пелисон обърнаха дотолкова внимание на тая случка, колкото да съжаляват за минутното закъснение. След пет минути те влязоха при управителя на затвора.

Управителят се разхождаше още в първия двор.

При името на Фуке, произнесено на ухото му от Пелисон, той се приближи бързо до каретата с шапка в ръка и като се кланяше, рече:

– Каква чест за мене, монсеньор!

– Няколко думи, господин управителю. Ще бъдете ли тъй любезен да се качите в каретата ми?

Управителят седна в каретата срещу министъра.

– Господине – каза Фуке, – трябва да ви помоля за една услуга.

– На ваше разположение съм, монсеньор.

– Услуга, която ви злепоставя, господине, но която ви осигурява завинаги моето покровителство й моята дружба.

– Монсеньор, ако трябва да се хвърля в огъня за вас, ще го направя.

– Добре – рече Фуке, – това, което ще ви поискам, е по-просто.

– Какво е то, монсеньор?

– Да ме заведете в килиите на господата Лиодо и д'Еймери.

– Ще пожелае ли монсеньорът да ми обясни защо?

– Ще ви го кажа в тяхно присъствие, господине, като ще ви дам същевременно всички средства да улесните тяхното бягство.

– Бягство! Но нима монсеньорът не знае?

– Какво?

– Господата Лиодо и д'Еймери не са вече тук.

– Откога? – попита Фуке разтреперан.

– От четвърт час.

– Де са?

– Във Венсен, в кулата.

– Защо са преместени от тука?

– По заповед на краля.

– Какво нещастие! – извика Фуке, като се удари по челото. – Какво нещастие!

Без дума да продума на управителя, той се приближи до Пелисон с отчаяние в душата и с мъртвобледо лице.

– Е, какво? – запита приятелят му с безпокойство.

– Нашите приятели са загинали! Колбер ги е изпратил във Венсенската кула. Именно тях срещнахме при аркадата Сон Жан.

Поразен като от гръм, Пелисон не каза вито дума в отговор. С един укор той би убил господаря си.

– Къде отива монсеньорът? – попита придружаващият го лакей.

– У дома, в Париж. Пелисон, върнете се в Сен Манде и ми доведете абата Фуке до един час.

LX БОЕН ПЛАН

Нощта беше вече много напреднала, когато абатът Фуке пристигна при брат си, придружен от Гурвил.

Разтревожени от предстоящите събития, тия трима мъже приличаха не на силни на деня, а по-скоро на трима заговорници, обединени от една обща мисъл за насилие.

Фуке се разхожда дълго време със сведен към пода поглед, като нервно потриваше ръце.

Най-после се реши, въздъхна дълбоко и каза:

– Аbate, днес вие ми говорихте за хората, които издържате, нали?

– Да, господине – отговори абатът.

– Всъщност какви са тия хора? Абатът се заколеба.

– Не се страхувайте и говорете откровено. Не съм разположен нито да заплашвам, нито да се шегувам.

– Желаете да знаете истината ли, господине? Ще ви я кажа. Тия сто и двадесет души са мои приятели и участници в моите удоволствия. Те са ми верни като крадци на бесилка.

– И можете ли да се осланяте на тях?

– Във всичко.

– И няма ли да ви издадат?

– Аз ще остана напълно в сянка.

– А решителни хора ли са?

– Те ще изгорят Париж, ако им обещаю, че сами няма да изгорят.

– Това, което ви искам, абате – каза Фуке, като изтри капещата от челото му пот, – е да хвърлите вашите сто и двадесет души срещу посочените от мене хора в известен даден момент... Възможно ли е това?

– Не за първи път ще им се случи такова нещо, господине.

– Добре. Но тия разбойници ще нападнат ли... въоръжена сила?

– Навикнали са и на това.

– В такъв случай съберете ги всичките, абате.

– Добре! Где?

– На Венсенския път, утре, точно в два часа.

– За да отвлекат Лиодо и д'Еймери ли?... Ще има ли бой?

– И то сериозен. Страх ли ви е?

– Не за мене, а за вас.

– Ще знаят ли вашите хора какво правят?

– Те са прекалено умий, за да не отгатнат. Но един министър, който се бунтува срещу своя крал... се излага.

– Какво ви интересува, шом плащам?. Г. Впрочем ако падна, вие ще паднете заедно с мене.

– В такъв случай, господине, би било по-разумно да не предприемаме нищо и да оставим краля да получи това малко удовлетворение.

– Запомнете веднъж завинаги, абате, че Лиодо и д'Еймери са прелюдия към нашето разоряване. Повтарям: ако аз бъда арестуван, вие ще отидете в затвора; ако аз бъда в затвора, вие ще отидете на заточение.

– Господине, на ваше разположение съм. Какво ще заповядате?

– Това, което казах: искам утре да бъдат изтръгнати от лапите на моите неприятели двамата финансисти, които някои искат да принесат в жертва, когато има толкова ненаказани престъпници. Съобразно с това и вземете мерки. Възможно ли е?

– Възможно е.

– Посочете ми плана си.

– Той е извънредно прост. Обикновено стражата при екзекуциите се състои от дванадесет души.

– Утре те ще бъдат сто.

– Имам предвид това и предполагам дори, че ще бъдат двеста.

– Тогава ви са малко сто и двадесет души, а?

– Извинете, в една тълпа от сто хиляди зрители винаги ще се намерят десет хиляди разбойници или крадци; само че те не смеят да вземат инициативата.

– Е, какво?

– Значи утре на площада Греф, който избрах за място на действие, ще има десет хиляди помощници на моите сто и двадесет души. Едните ще започнат работата, а другите ще я довършат.

– Добре! Но какво ще направите със затворниците на площада Грев?

– Ще ги вкараме в някоя къща на площада; тогава стражата ще трябва да я обсади, за да си ги възвърне... А ето друга идея, още по-добра: някои къщи имат два изхода, единият към площада, а другият към улица дьо ла Мортелери или дьо ла Ванри, или дьо ла Тиксерандери. Затворниците ще влязат през единия и ще излязат през другия.

– Но измислете нещо по-сигурно.

– Ще се постарая.

– А аз измислих – извика Фуке. – Слушайте какво ми хрумна.

– Слушам.

Фуке направи знак на Гурвил, който сякаш го разбра.

– Един от моите приятели ми дава понякога ключовете на една къща, която държи под наем на улица Бодоайе и обширните градини на която се простират до една от къщите на площада Грев.

– Точно това ни трябва – каза абатът. – До коя къща?

– Една много посещавана пивница, фирмата на която представлява образа на света Богородица.

– Знам я – рече абатът.

– Прозорците на тая пивница гледат към площада, а задната врата води в един двор; между тоя двор и градините на моя приятел има вратичка.

– Отлично!

– Влезте в пивницата заедно със затворниците и защищавайте входа откъм площада, докато те избягат през съседната градина в улица Бодоайе.

– Наистина, господине, вие бихте могли да бъдете също такъв отличен пълководец като господин принца.

– Разбрахте ли?

– Напълно.

– Колко ви трябва, за да напоите вашите разбойници с вино и да ги задоволите със злато?

– О, господине, как се изразявате! Добре, че не ви чуват. Между тях има много чувствителни.

– Искам да кажа, да ги доведете до състояние, че да не разпознават небето от земята, защото утре ще се сражавам срещу краля, а когато аз се сражавам, искам да победя. Разбирате ли?

– Разбирам, господине... Дайте ми други идеи.

– Това е ваша работа.

– Тогав дайте ми пари.

– Гурвил, бройте сто хиляди ливри на абата.

– Хубаво... и да не жалим нищо, нали?

– Нищо.

– Прекрасно!

– Монсеньор – забеляза Гурвил, – ако това се разбере, ще ни отидат главите.

– Е, Гурвил, как не ви е срам! – извика Фуке, почервенял от гняв. – Говорете за себе си, драги мой. Що се отнася до мене, главата ми седи здраво на раменете. И така, абате, разбрахме ли се?

– Разбрахме се.

– Утре, в два часа?

– Не, по-добре в дванадесет, защото трябва да подготвя отсега помощниците ни.

– Вярно е: не жалете виното в пивницата.

– Няма да жалия нито виното, нито самата пивница – отвърна абатът и се ухили. – Аз си имам план; оставете ме да действам и ще видите.

– Де Ще бъдете?

– Навсякъде и никъде.

– А как ще ме осведомите?

– Чрез един куриер, конят на който ще стои в градината на вашия приятел. Тъкмо се сетих, как е името на тоя приятел?

Фуке погледна отново Гурвил, който му дойде на помощ, и каза:

– Придружете господин абата по много причини; а къщата е много лесна за разпознаване: образът на света Богородица отпред, една градина, единствената в квартала, отзад.

– Хубаво, хубаво. Ще предупредя войниците си.

– Придружете го, Гурвил – рече Фуке, – и му бройте парите. Един момент, абате... един момент, Гурвил... Какъв вид ще придадем на това отвличане?

– Най-естествен, господине... Бунт.

– Бунт по повод на какво? Все пак най-после парижкото простолудие е винаги доволно от краля, когато той беси финансистите.

– Ще уредя това – рече абатът.

– Но ако го уредите зле, всичко ще се открие.

– Не, съвсем не... Хрумна ми още една идея.

– Каква?

– Моите хора ще викат: „Колбер! Да живее Колбер!“ и ще се нахвърлят на затворниците, като че ли за да ги разкъсат на парчета, смятайки бесилката за много леко наказание.

– А, наистина, това е идея! – каза Гурвил. – Пусто опустяло, господин абате, какво въображение имате!

– Господине, аз съм достоен член на рода си – отвърна абатът гордо.

– Хубостник! – измърмори Фуке. И прибави:

– Това е остроумно! Действайте и не проливайте кръв.

Дълбоко замислени върху предстоящите планове, Гурвил и абатът излязоха заедно.

Суперинтендантът легна на възглавниците: мисълта за утрешните

зловещи събития се преплиташе в главата му с любовните мечти.

LXI ПИВНИЦАТА „ОБРАЗЪТ НА СВЕТА БОГОРОДИЦА“

На другия ден в два часа петдесет хиляди зрители се бяха събрали на площада Грев около двете бесилки, издигнати една срещу друга между кея Грев и кея Пелетие, досами парапета на реката.

Още от сутринта всички парижки глашатаи обикаляха градските квартали, особено пазарите и предградията, като съобщаваха с прегракналите си и неуморими гласове за великото правосъдие, извършено от краля над двама злоупотребители, двама обирници на народа. И този народ, за интересите на който се застъпваха така горещо, напускаше дюкяните, тезгяхите и работилниците, за да засвидетелствува малко признателност на Луи XIV, също като гости, страхуващи се да не проявят неучтивост към тоя, който ги е поканил, като не се отзоват на поканата му.

Според текста на присъдата, който глашатаите четяха високо и лошо, двама откупчици, трупачи на пари, злоупотребители на кралски средства, рушветчии и измамници ще претърпят смъртно наказание на площада Грев, „техните имена ще бъдат окачени над главите им“.

А самите имена не се споменаваха в присъдата. Любопитството на парижаните достигна връхната си точка и, както казахме, огромна тълпа чакаше с трескаво нетърпение часа на наказанието. Навсякъде вече се беше разпространила новината, че затворниците, преместени в замък Венсен, оттам ще бъдат докарани на площада Грев. И тъй предградието и улицата Сент Антоан бяха задръстени от народ. В дните на големи наказания парижкото население се разделя на две категории: към първата спадат плахите и кротки хора, които искат само да зърнат осъдените, зрителите философи, а към втората – любителите на силни усещания, които жадуват да видят самата смърт на осъдените.

Тоя ден д'Артанян, след като получи последните инструкции от краля и се сбoguва с приятелите си (в момента те се състоеха само от един човек – Планше), си начерта плана на деня, както подобава на зает и делови човек, на когото всяка минута е скъпа.

„Заминаването е определено за разсъмване, в седем часа сутринта – каза си той. – Значи имам петнадесет часа пред мене. Да махнем шест часа сън, които ми са необходими – шест; един час за ядене – седем;

един час за свиждане с Атос – осем; два часа за не предвидени неща – всичко десет. Следователно остават пет часа.

Един час да получа парите, тоест отказ от Фуше да ми даде парите; още един час да отида за тях при господин Колбер, да изтърпя въпросите и гримасите му; един час за преглеждане и подреждане на оръжията, дрехите, за намазване на ботушите. Остават ми още два часа. Пусто да остане, колко съм богат!“

Като разсъждаваше така сам със себе си, д'Артанян почувствува, че в главата му нахлува и го опиянява необикновена радост, младежка радост, уханье от някогашните хубави и щастливи години.

„През тия два часа – продължи мускетарят – ще отида да си получа наема за три месеца от Образът на света Богородица. Това ще бъде приятно. Триста седемдесет и пет ливри! Пусто да остане, каква чудна работа! Ако сиромашът, който има само една ливра в джоба си, имаше една ливра и дванадесет дениета, това щеше да бъде справедливо, щеше да бъде отлично; но на сиромаша никога не се случва такова щастие. А богатият, напротив, получава доходи от капиталите си, които не пипа... Ето и тия триста седемдесет и пет ливри ми падат като от небето.

И така, ще ида в Образът на света Богородица и ще изпия с наемателя ми чаша испанско вино, което той непременно ще ми предложи.

Но трябва ред, господин д'Артанян, трябва ред.

Значи времето ни ще се разпредели така;

1. Атос.
2. Образът на света Богородица.
3. Господин Фуке.
4. Господин Колбер.
5. Вечеря.
6. Дрехи, ботуши, коне, екипировка.
7. и последно. Сън.“

Съобразно с това разпределение на времето д'Артанян отиде право у граф дьо Ла Фер, на когото разказа скромно и простодушено част от случилото му се.

Атос се безпокоеше малко относно причината за повикването на д'Артанян при краля; но още от първите Думи на приятеля си разбра, че се е безпокоял напразно. Разбра и това, че Луи беше възложил на д'Артанян някакво тайно поръчение, и не се опита дори да разпитва приятеля си за него. Само му препоръча да се пази и деликатно му предложи да го придружава, ако е възможно.

– Но аз не заминавам никъде, мили приятелю – каза д'Артанян.

– Как не заминавате? Нали идвате да се сбогувате с мене?

– О, да, да – отвърна д'Артанян, като се поизчерви, – заминавам да направя една покупка.

– Това е друга работа. Тогава, вместо да ви кажа: „Пазете се да не ви убият“, ще кажа: „Пазете се да не ви оберат“.

– Ако се спра на някакво имение, аз ще ви предупредя, приятелю мой; след това, надявам се, ще ми дадете полезен съвет.

– Да, да – отговори Атос, който от деликатност дори не се усмихна.

Раул подражаваше на баща си и беше съдържан като него.

д'Артанян разбра, че беше отишъл много далеч в своята тайнственост, и сметна за неудобно да не каже на приятелите си накъде отива.

– Смятам да отида в Ман – каза той на Атос. – Добра страна ли е?

– Отлична, приятелю мой – отвърна графът, без да му изтъкне, че Ман е в същата посока като Турен и че като почака най-много два дни, би можал да пътува с приятел.

Но като се мъчеше да излезе от затрудненото положение, д'Артанян затъваше все повече и повече в обясненията си.

– Ще тръгна утре на разсъмване – рече той най-последно. – Раул, искаш ли дотогава да бъдеш с мене?

– Разбира се, господин кавалере – отговори младият човек, – ако само господин графът няма нужда от мене.

– Не, Раул. Днес имам аудиенция у негово височество, брата на краля.

Раул поиска шпагата си от Гримо, който му я донесе веднага.

– Тогава сбогом, мили приятелю – каза д'Артанян на Атос с отворени прегръдки.

Атос го притисна силно до сърцето си. Мускетарят схвана неговата съдържаност и му прошепна на ухото: – Държавна работа!

Атос отговори на това само с многозначително стискаме на ръката.

И те се разделиха.

Раул улови подръка стария си приятел, който го поведе по улица Сент Оноре.

– Ще те заведа у бога Плутон – каза д'Артанян на младия човек. – Пригответи се да видиш цели купища злато. Боже мой, колко съм се променил!

– Охо, какъв е тоя народ по улицата! – забеляза Раул.

– Процесия ли има днес? – се обърна д'Артанян към един безделник.

– Не, господине, обесване – беше отговорът.

– Как, обесване? – учуди се мускетарят. – На площада Грев?

– Да, господине.

– Дявол да го вземе тоя нехранимайко, който кара да го бесят в деня, когато трябва да получа наема си! – извика д'Артанян. – Раул, виждал ли си как бесят?

– Никога, господине... Слава богу!

– Веднага се вижда младостта!... Ако ти беше на стража в окоп, както бях аз, когато някой шпионин... Но извинявай, Раул, аз се разбъбрах... Да, ти имаш право, отвратително е да гледаш как бесят... Моля ви се, господине, в колко часа ще бъде обесването?

– Струва ми се, в три часа, господине – учтиво отговори безделникът, зарадван, че е завързал разговор с двама военни.

– О, сега е само един часът и половина! Ако ускорим крачките си, Раул, ние ще стигнем навреме, за да получа моите триста седемдесет и пет ливри, и тогава Ще се махнем от тука преди пристигането на осъдения.

– На осъдените, господине – поправи го минавачът, – те са двама.

– Крайно много ви благодаря, господине – рече д'Артанян с изтънчена учтивост, която беше придобил с годините.

– И като дръпна Раул, той тръгна бързо към площада Грев.

Без тоя голям навик към тълпата, който притежаваше мускетарят, без силните му ръце и необикновената гъвкавост на раменете той нямаше да стигне никога със спътника си до целта на своето пътуване.

От улица Сент Оноре, по която бяха тръгнали, след като се разделиха с Атос, те поеха по крайбрежната улица.

Д'Артанян вървеше напред и работеше така сръчно с лактите, ръцете и раменете, че тълпата отстъпваше неволно пред натиска им. Там, където се срещаше особено силна съпротива, той си служеше с дръжката на шпагата си, пред която не можеха да издържат най-сплотените групи. Но това се вършеше с такава простота, с такава пленителна усмивка, че протестните думи замираха върху устните на пострадалите.

Като следваше приятеля си, Раул щадеше жените, които се възхищаваха от хубостта му, и даваше решителен отпор на мъжете, които чувствуваха силата на мускулите му. Благодарение на всичко това двамата напредваха успешно в гъстата тълпа.

Когато се доказаха бесилките, Раул отвърна очи с погнуса. А д'Артанян дори не ги забеляза, изцяло погълнат от гледката на къщата си с назъбен покрив и прозорци, претъпкани с любопитни.

Той видя по площада и около къщите голям брой свободни от

служба мускетари, които заедно с жените или приятелите си очакваха началото на церемонията.

Особено се зарадва, като видя, че съдържателят, неговият наемател, просто не знаеше кого по-напред да слуша. Трите момчета не смогваха да обслужват пиячите. А пиячи имаше в пивницата, в стаите, дори и на двора.

Д'Артанян обърна вниманието на Раул на тоя наплив и прибави:

– Е, сега тоя хубостник няма как да не си плати наема. Виж, Раул, всички тия пиячи имат вид на хора от отбрано общество. Пусто да остане, но тук няма никакво място!

Обаче д'Артанян успя да улови съдържателя за края на престилката му и да му обърне внимание върху себе си.

– А, вие ли сте, господин кавалере? – каза полуобезумелият съдържател. – Една минутка, за бога! Тук имам стотина бесни, които обръщат избата ми наопаки.

– Избата може, но не и касата.

– О, господине, вашите тридесет и седем пистולי и половина са преброени и са горе в стаята ми; но там седят тридесет другари и пресушават едно малко буре порто, което отворих тая сутрин за тях... Една минутка, само една минутка.

– Добре, добре.

– Аз си отивам – каза Раул тихо на д'Артанян. – Това веселие е отвратително.

– Господине – строго отвърна д'Артанян, – вие ще ми направите, удоволствието да останете тука. Войникът трябва да привикне на всякакви зрелища. Окото трябва да се кали от младини и човек може да бъде наречен великодушен и добър само тогава, когато окото се е калило, а сърцето е останало меко. Освен това, малки ми Раул, нима си способен да ме оставиш сам тука? Това не би било добре от твоя страна. Ето, там долу има двор и в него има дърво. Ела да седнем на сянка, там ще си отдъхнем по-добре, отколкото в тоя задушен въздух, наситен с винени пари.

Като се настаниха вън, двамата нови гости на „Образът на света Богородица“ можеха да чуват нарастващия ропот на тълпата и да следят всеки вик, всяко движение на пиячите, насядали край масите в пивницата или пръснати из стаите.

Дори и да искаше, д'Артанян не можеше да избере по-добър наблюдателен пункт. Дървото, под което той седна заедно с Раул, ги закри напълно с гъстите си листа; то беше нисък кестен с увиснали клони, който

хвърляше сянка на такава разбита маса, че пиячите се бяха отказали вече да си служат с нея.

Както вече казахме, д'Артанян виждаше всичко от наблюдателния си пункт: тичането на момчетата назад-напред, пристигането на нови пиячи, ту приятелския, ту враждебния прием на новопристигналите от страна на някои насядали. Той наблюдаваше, за да мине времето, защото тридесет и седемте пистола и половина закъсняха много.

– Господине – забеляза му Раул, – вие трябва да накарате наемателя си да побърза; ей сега ще пристигнат осъдените и тогава ще започне такава блъсканица, че не ще можем да се измъкнем от тука.

– Имаш право – каза мускетарят. – Хей, някой там, пусто да остане!

Но колкото и да викаше, колкото и да удряше по останките на масата, които се разпадаха под юмука му, никой не дойде.

Д'Артанян се готвеше да отиде лично да намери съдържателя, за да упражни решителен натиск върху него, когато вратичката, която се свързваше с разположената отзад градина, се отвори, като изскърца остро на ръждясалите си панти, и в двора влезе един мъж в кавалерски костюм и с шпага отстриани. Без да затваря вратичката, той мина по двора, погледна косо д'Артанян и другаря му и тръгна към пивницата, като шареше навсякъде с пронизителните си очи.

– Я гледай – си каза д'Артанян, – моите наематели се сношават помежду си... А, това е сигурно още някой любопитен, който иска да види обесването.

В същата минута престанаха виковете и врявата на пиячите в горните стаи. В такива случаи тишината поразява слуха също тъй, както и усилването на шума. Д'Артанян поиска да узнае причината за това внезапно безмълвие.

Тогава той видя, че мъжът в кавалерски костюм, току-що влязъл в главната зала, се обърна с реч към пиячите, които го заслушаха с най-голямо внимание. Д'Артанян щеше да чуе може би думите на оратора, ако не ги заглушаваше долитацият тук шум на уличната тълпа. Но речта свърши скоро и всички присъстващи започнаха да напускат залата на малки групи. Скоро в нея останаха само шест души: единият от тях, човекът с шпагата, отведе настрана съдържателя, като го занимаваше с някакъв разговор, докато останалите разпалваха голям огън в огнището, което беше много чудно при такова хубаво и топло време.

– Тук нещо не е в ред – каза д'Артанян на Раул. – Всички тия лица ми се струват познати.

– Не намирате ли, че замириса на дим? – попита Раул.

– Намирам по-скоро, че мирише на заговор. – отвърна д'Артанян.

Преди да се доизкаже, четирима от останалите в залата слязоха в двора и без явни лоши намерения застанаха на пост от двете страни на вратичката, като хвърляха от време на време многозначителни погледи на д'Артанян.

– Пусто да остане! – прошепна мускетарят на Раул. – Има нещо. Не си ли любопитен да узнаеш. Раул?

– Не особено, господин кавалере.

– А аз съм любопитен като стара клюкарка. Да идем малко напред, откъдето се вижда целият площад. Не ще и дума, че е интересно да се погледне сега.

– Но вие знаете, господин кавалер, че не искам да оставам равнодушен и безучастен зрител на смъртта на двама нещастници.

– А аз, според тебе, дивак ли съм? Ние ще се върнем, когато дойде време за това. Ела!

Те тръгнаха към главната сграда, влязоха в нея и се настаниха край прозореца, останал незает, което им се стори не по-малко подозрително от всичко останало.

Двамата останали пиячи, вместо да гледат през прозореца, поддържаха огъня.

Като видяха д'Артанян и приятеля му, те промърмориха:

– А, ето и подкрепление! Д'Артанян побутна Раул с лакът.

– Да, братлета, подкрепление – каза той. – Ама че огън сте наклали! Кого се готвите да печете?

Двамата се разсмяха весело и вместо отговор хвърлиха още дърва в огъня.

Д'Артанян не сваляше очи от тях.

– Вие сте изпратени да ни кажете кога да започнем, нали? – попита единият от огнярите.

– Разбира се – отговори д'Артанян, който искаше да знае какво да прави. – Защо ще бъда тук, ако не за това?

– Тогава застанете на прозореца, ако обичате, наблюдавайте.

Д'Артанян се усмихна под мустак, направи знак на Раул и се разположи на прозореца.

LXII

ДА ЖИВЕЕ КОЛБЕР!

В този момент площадът Грев представляваше страшна гледка.

Той беше зает от глави, които се вълнуваха като класове на нива. При всеки нов далечен шум всички тия глави се разклащаха, святкаха безброй очи; всеки нов наплив на хора караше да се вълнува по-силно този жив океан, вълните на който се удряха като вълните на прилив в оградата от войници около бесилките.

Тогава дръжките на алебардите падаха върху главите и раменете на настъпилите смелчаци и наоколо се очистваше обширно пространство, а задните редици се изтикваха от този внезапен напор до парапетите на Сена.

От височината на прозореца, от който се откриваше целият площад, д'Артанян видя с вътрешно задоволство, че намиращите се в тълпата мускетари и гвардейци си пробиваха успешно път с помощта на ръцете и дръжките на шпагите. Забеляза също, че те успяха да образуват група от петдесетина души и че с изключение на десетина заблудили се мускетари ядрото беше плътно и на разстояние на човешкия глас. Но не само това обстоятелство привлече вниманието на д'Артанян. Около бесилките и особено покрай аркадата Сен Жан кипеше някакъв жив водовъртеж; в него, сред безразличните неизразителни образи се виждаха мъже със смели, решителни лица, които си разменяха някакви тайнствени знаци. Сред особено оживените групи д'Артанян забеляза кавалера, който беше дошъл от съседната врата, градина в пивницата и се беше обърнал с реч към пиячите. Както изглежда, сега събираше хора и даваше някакви заповеди.

– Пусто да остане! – извика д'Артанян. – Не съм се излъгал, познавам този човек: това е Менвил. Какво ли прави тук?

Глух шум, който се усилваше всеки миг, отвлече вниманието му на друга страна. Този шум беше предизвикан от появата на осъдените. На ъгъла на аркадата се показва предшествуваният ги отряд войници. Тогава шумът и говорът на тълпата се превърна в оглушителен рев.

Д'Артанян видя, че Раул побледня, и го удари силно по рамото.

При този рев огнярите се обърнаха и запитаха какво става.

– Пристигат осъдените – отговори д'Артанян.

– Добре! – казаха те и почнаха да разпалват още повече огъня.

Д'Артанян ги погледна с безпокойство; беше очевидно, че тия хора, които разпалваха без никаква нужда такъв огън, имаха особени намерения.

Осъдените се появиха на площада. Те ходеха пеша, пред тях вървеше палачът, а от двете им страни се движеха петдесет войници. Осъдените бяха облечени целите в черно; бяха бледи, но спокойни.

Те гледаха нетърпеливо над главите, като на всяка крачка се надигаха на пръсти.

Д'Артанян забеляза това движение.

– Пусто да остане! – рече той. – Колко бързат да видят бесилката!

Раул отстъпи назад, без да има сили обаче да се махне съвсем от прозореца. Ужасът има също своя притегателна сила.

– На смърт! На смърт! – крещяха петдесет хиляди гласове.

– Да, на смърт! – ревяха стотина особено яростни гласове, сякаш в отговор на тълпата.

– На въжето! На въжето! – продължи тълпата. – Да живее кралят!

– Я гледай! – промърмори д'Артанян. – Чудно нещо! Аз съм уверен, че не кралят, а господин дьо Колбер е заповядал дати обесят.

В тоя миг в тълпата започна блъсканица, която спря за малко шествието на осъдените.

Хората със смели, решителни лица, които д'Артанян беше забелязал, си запробиваха така бързо и енергично път през тълпата, че почти достигнаха линията на войниците.

Шествието потегли отново.

Изведнъж с виковете: „Да живее Колбер!“ , тия хора (д'Артанян не ги губеше от очи) се хвърлиха върху конвоя, който напразно се опита да се сражава. Отзад напираше тълпата.

Вдигна се невъобразим шум и врява, сред които се чува виковете от ужас, звънтене на шпаги, на алебарди и мускетни изстрели. С една дума, настъпи общ хаос, в който д'Артанян не можа да различи вече нищо. Но скоро сред тоя хаос пролича някакво определено намерение, някаква силна воля.

Осъдените бяха изтръгнати от конвоя и бяха повлечени към пивницата „Образът на света Богородица“.

Тия, които ги влачеха, викаха: „Да живее Колбер!“

Народът се колебаеше, като не знаеше, чия страна да вземе: на войниците или на нападателите.

Спираше го това, че тия, които викаха: „Да живее Колбер!“ , започнаха също така да викат: „Долу въжето! Долу бесилката! В огъня! В

огъня! Да изгорим крадците! Да изгорим кръвопийците!“

Тия викове действуваха най-после на тълпата – въодушевиха я.

Простолюдието беше дошло да види смъртно наказание и ето че му се представяше случай да извърши лично наказанието.

Нямаше нищо по-приятно от това. Ето защо тълпата взе веднага страната на нападателите и заедно с тях завика:

– Да, да, в огъня крадците! Да живее Колбер!

– Пусто да остане! – извика д'Артанян. – Струва ми се, че работата взема сериозен обрат.

Единият от хората, които стояха край огнището, се приближи до прозореца с горяща главня в ръка.

– Аха! – каза той. – Положението е напечено. След това се обърна към другаря си и прибави:

– Ето сигнала!

И внезапно допря горящата главня до дървената обшивка.

Къщата беше доста стара и се поддаде лесно на огъня. За миг дъските запукаха и пламъкът запраща нагоре. Силен рев отвън отговори на виковете, които изпуснаха подпалвачите.

Д'Артанян, който не видя нищо, защото гледаше площада, почувствува изведнъж, че го задушава дим и го пърли пламък.

– Хей, пожар тук? – извика той, като се обърна. – Да не сте полудели, драги мои?

Двамата мъже го погледнаха учудено.

– Е, нали така беше уговорено? – запитаха го те.

– Уговорено да изгорите къщата ми?! – изрева д'Артанян, като изтръгна главнята от ръцете на подпалвача и му я мушна в лицето.

Вторият поиска да се притече на помощ на другаря си, но Раул го сграбчи, вдигна го и го изхвърли през прозореца, докато д'Артанян буташе другаря му по стълбата.

Освободил се пръв, Раул започна да кърти горящите части и да ги хвърля по пода.

Като се убеди с един поглед, че няма вече опасност от пожар, д'Артанян се спусна отново към прозореца.

Безредието на площада стигна връхната си точка.

Виковете: „В огъня!“, „На кладата!“, „Да живее Колбер!“ се смесваха с виковете: „На въжето!“, „На бесилката!“, „Да живее кралят!“

Групата, която изтръгна осъдените от ръцете на войниците, се приближи до пивницата. Както изглежда, тя беше крайната цел.

Менвил вървеше начело и викаше по-високо от другите:

– В огъня! В огъня! Да живее Колбер! Д'Артанян започна да разбира, че искат да изгорят осъдените и че къщата му е предназначена за клада.

– Стой! – извика той с шпага в ръката и единият крак на прозореца.
– Менвил, какво искате?

– Път, господин д'Артанян, път! – беше отговорът.

– В огъня!. В огъня крадците! Да живее Колбер! – продължаваше да реве тълпата.

Тяя викове изкараха д'Артанян от кожата му.

– Пусто да остане, какво безобразие! – извика той. – Да изгорят живи тия нещастници, осъдени само на обесване!

Пред вратата масата любопитни; притиснати до стената, преградиха пътя на Менвил и на хората му.

Между това до вратата оставаха най-много десет крачки.

Менвил направи последно усилие.

– Път! Път! – извика той с пистолет в ръка.

– Да ги изгорим! Да ги изгорим! – реवेशе тълпата. – Кладата е в „Образът на света Богородица“.

Да изгорим крадците! Да ги изгорим двамата с Образът на света Богородица!

Вече не оставаше никакво съмнение: къщата на д'Артанян беше избрана за саморазправата.

Д'Артанян си спомни стария боен вик, който винаги въздействуваше ефикасно.

– На помощ, мускетари!... – извика той с гръмовит глас, способен да заглуши гърмежите на топовете, рева на морето и воя на бурята. – На помощ, мускетари!...

И като се надвеси над балкона, той скочи сред тълпата, която започна да отстъпва от къщата, откъдето валяха хора.

За миг и Раул се намери долу. Двамата извадиха шпагите си. Всички мускетари на площада чуха тоя боен вик, обърнаха се и познаха д'Артанян.

– При капитана! При капитана! – завикаха те от своя страна.

Тълпата се раздвои пред тях като пред носа на кораб. В тоя миг д'Артанян и Менвил се намериха лице срещу лице.

– Път! Път! – извика Менвил, като видя, че до вратата остават някакви си две крачки.

– Няма път! – отговори д'Артанян.

– Чакай тогава! – каза Менвил, като се прицели в него почти в

упор.

Но преди да успее да гръмне, д'Артанян повдига ръката на Менвил с дръжката на шпагата си и заби острието ѝ в тялото му.

– Казвах ти да се държиш спокойно – рече д'Артанян на Менвил, който се търкулна в краката му.

– Път! Път! – продължаваха да викат другарите на Менвил, които се уплашиха най-напред, но скоро се ободриха, като видяха, че имат работа само с двама противници.

Но тия двама противници излязоха истински великани с по сто ръце, а шпагите в ръцете им действуваха като огнения меч на Архангел: при всеки удар на земята падаше човек.

– За краля! – викаше д'Артанян при всеки удар, тоест при всяко падане на човек.

– За краля! – повтаряше Раул.

Тоя вик стана лозунг на мускетарите, които се събраха около д'Артанян.

През това време войниците се свързеха от преживяната паника и удариха отзад нападателите, като поваляха и тъпчеха всичко по пътя си.

Като видя святкащите шпаги и хвърчащите капки кръв във въздуха, тълпата започна да бяга и сама да се мачка.

Най-после се чува викове за милост, викове на отчаяние; това бяха прощалните викове на победените. Двамата осъдени паднаха отново в ръцете на войниците.

Д'Артанян се приближи до тях, видя мъртвобледите им лица и каза:

– Успокойте се, нещастници, вие няма да бъдете подложени на ужасното наказание, с което ви заплашвах тия негодници. Кралят ви е осъдил на обесване. Вие ще бъдете само обесени и нищо повече.

В „Образът на света Богородица“ настъпи пълна тишина. Огънят беше угасен с две бъчви вино по липса на вода. Заговорниците избягаха през градината. Войниците повлякоха осъдените към бесилките.

От тоя момент работата тръгна много бързо. Палачът бързаше да свърши смъртната присъда; без да се грижи много за формалностите, той изпрати за една минута двамата нещастници на оня свят.

В това време всички заобиколиха д'Артанян и започнаха да го поздравяват. Той изтри потта от челото си, кръвта от шпагата си и вдигна рамене, като видя как Менвил се гърчи в последните конвулсии на агонията. И докато Раул отвърщаше очи от тежката гледка, д'Артанян посочи на мускетарите си бесилките с осъдените и каза:

– Горките! Надявам се, че умряха, като ме благославяха, задето ги

спасих от изгаряне.

Тия думи долетяха до Менвил в момента, когато щеше да изпусне последната си въздишка. Мрачна и иронична усмивка се плъзна по устните му. Той поиска да каже нещо, но усилието, което направи, сложи край на живота му. Той издъхна.

– О, ужасно е всичко това! – промърмори Раул. – Да се махнем от тука, господин кавалере!

– Не си ли ранен? – попита д'Артанян.

– Не, благодаря.

– Е, юнак си, пусто да остане! Имаш главата на баща си и ръката на Портос. А, ако Портос беше тук, щеше да има на какво да се порадва!...

– И каза като че ли на себе си: – Де ли се е дянал тоя храбър Портос?

– Да вървим, кавалере, да вървим! – настоя Раул.

– Една минутка, приятелю мой. Само ще взема моите тридесет и седем пистола и половина и съм на твое разположение... Къщата е наистина доходна – прибави той, като се връщаше от „Образът на света Богородица“, – но бих предпочел да имам по-малко Доходна в друг квартал.

LXIII

КАК ДИАМАНТЪТ НА ГОСПОДИН ДЕ МЕРИ МИНА В РЪЦЕТЕ НА Д'АРТАНЯН

Докато на площада Грев се разиграваше тая шумна и кървава сцена, няколко заговорници се събраха зад вратичката, която водеше от двора на пивницата в съседната градина. Като скриха шпагите в ножниците си, те помогнаха на един от тях да се качи на чакащия в градината оседлан кон и като ято подплашени птици се разлетяха във всички посоки: едни се прекачиха през оградата, а други се измъкнаха през вратите.

Качилият се на коня заби с такава сила шпорите в слабините му, че животното едва не прескочи през стената. Конникът мий а подобно на светкавица през площада Бодоайе и редица улици, като събаряше и газеше срещнатите. След десет минути той пристигна пред вратите на супер интендантството по-задъхан от коня си.

Като чу тропота на конските копита по павираната улица, абатът Фуке се показа на един прозорец, издаде се навън и попита, преди още конникът да скочи на земята:

- Е, какво, Даиикан?
- Всичко е свършено – отговори конникът.
- Свършено! – извика абатът. – Значи са спасени?
- Не, господине. Обесени са.
- Обесени! – повтори абатът и побледня. Внезапно се отвори една странична врата и в стаята влезе Фуке с бледо, разстроено лице и полуотворени устни, от които се беше изтръгнал вик на болка и гняв. Той се спря на прага, като слушаше разговора, който се водеше през прозореца.
- Негодници! – извика абатът. – Значи вие не сте се били?
- Бихме се като лъвовете.
- По-точно като страхливци.
- Господине!
- Сто бойци с шпага в ръка се равняват на десет хиляди войници, нападнати ненадейно. Де е Меевил, тоя самохвалко, тоя хвалипръцко, който трябваше да победи или да умре?
- Е, господине, той удържа думата си. Умря.
- Умря ли? Кой го уби?
- Един демон в човешки образ, един великан с десет огнени мечове

в ръцете, един бесен човек, който за една минута угаси огъня, потуши бунта и изкара сто мускетари изпод земята на площада Грев.

Фуке вдигна покритото си с пот чело.

– О, Лиодо и д'Еймери! – промърмори той. – Мъртви, мъртви, мъртви! А аз съм обезчестен!

Абатът се обърна, видя брат си смазан, мъртвоблед и каза:

– Хайде, хайде, това е удар на съдбата, господине! Не трябва толкова да се тюккаме. Щом не стана така, както искахме, значи бог...

– Млъкнете, абате, млъкнете! – завика Фуке. – Вашите оправдания са богохулство... Заповядайте по-добре на тоя човек да се качи горе и да разкаже подробностите на това ужасно събитие.

– Но, брате мой...

– Подчинете се, господине!

Абатът направи знак на конника и след половин минута по стълбата се чуха стъпките му.

В същото време зад Фуке се показа Гурвил, като ангел пазител на суперинтенданта; сложил пръст на устните си, той се мъчеше да го задържи от прекалено бурна проява на отчаянието.

Министърът си възвърна спокойствието, доколкото позволяваха човешките сили на едно сърце, полуразбито от скръб.

Даиикан влезе в стаята.

– Докладвайте – му каза Гурвил.

– Господине – започна пратеникът, – ние получихме заповед да отвлечем осъдените и да викаме при това: „Да живее Колбер!“

– За да бъдат изгорени живи, нали, абате? – прекъсна го Гурвил.

– Да, да, такава беше заповедта, дадена от Мемвил, който знаеше какво трябва да прави. Но Мемвил е убит.

Тая новина по-скоро успокои, отколкото опечали Гурвил.

– За да бъдат изгорени живи? – повтори пратеникът, сякаш се съмняваше във възможността на такава заповед, макар че сам участвуваше в изпълнението и.

– Но, разбира се, за да бъдат изгорени живи! – отсече абатът грубо.

– Така, така, господине – каза пратеникът, като се мъчеше да отгатне по лицата на двамата си събеседници в какъв дух да разказва.

– Сега разказвайте – рече Гурвил.

– Осъдените – продължи Даникан – бяха заведени на площада Грев и разяреният народ искаше да бъдат изгорени, а не обесени.

– Народът си има причини за това – възрази абатът. – Продължавайте.

– Но в момента, когато войниците бяха разбити, в момента, когато огънят обхващаше една от къщите на площада, предназначена за клада на осъдените, един бесен човек, тоя демон, тоя великан, за когото ви говорех и който излезе собственик на тая къща, с помощта на придружаващия го млад човек изхвърли подпалвачите от прозореца, повика на помощ мускетарите в тълпата, скочи сам от прозореца на площада и заработи тъй отчаяно с шпагата, че стрелците взеха надмощие, възвърнаха си осъдените и Менвил падна убит. След това осъдените бяха екзекутирани за три минути.

Въпреки самообладанието си Фуке не можа да се въздържи и изстена глухо.

– А как се казва тоя човек, собственикът на къщата? – попита абатът.

– Не мога да ви кажа това, защото не го видях; моят пост беше в градината и аз не мръднах от него; дойдох при мене и ми разказаха за станалото. Аз имах заповед, щом работата се свърши, да дойда да ви съобща веднага как се е свършила. Съгласно заповедта препуснах в галоп и дойдох.

– Много добре, господине, нямаме повече нужда от вас – каза абатът, който се чувствуваше все по-неудобно, колкото се приближаваше моментът, когато трябваше да остане насаме с брат си.

– Платиха ли ви? – попита Гурвил.

– Само една част, господине – отговори Даникан.

– Ето ви двадесет пистола. Вървете, господине, и се старайте да защитавате винаги като тоя път истинските интереси на краля.

– Слушам, господине – рече пратеникът, като се поклони и мушна парите в джоба си.

След което напусна стаята.

Щом той излезе, Фуке, който дотогава стоеше неподвижен, пристъпи бързо и се намери между абата и Гурвил.

Двамата отвориха едновременно уста, за да говорят.

– Не, не се оправдавайте и не хвърляйте вината върху когото и да е! – извика Фуке. – Ако аз бях истински приятел на Лиодо и д'Еймери, нямаше да доверя на никого грижата за освобождаването им. Аз съм единственият виновник, само аз трябва да понасям укорите и гризенията на съвестта. Оставете ме, абате.

– Но вие няма да ми попречите, господине, да намеря негодника, който за угода на господин Колбер разстрои целия ни тъй добре подготвен план. Добре е не само да обичаме приятелите си, но и да

преследваме ожесточено враговете си.

– Стига, абате, излезте, моля ви се, и не се явявайте до второ нареждане. Струва ми се, че трябва да се държим крайно предпазливо. Вие имате ужасен пример пред себе си. Господа, забранявам ви всякакви репресалии.

– Никакви заповеди не ще ми попречат да отмъстя на виновника за опозоряването на семейството ми – промърмори абатът.

– А аз – извика Фуке със заповеднически глас, който не търпеше възражение – при най-малкото нарушение на волята ми от ваша страна ще ви хвърля в Бастилията два часа след това. Вземете това под внимание, абате.

Абатът се поклони, като се изчерви.

Фуке направи знак на Гурвил да го последва и вече тръгна към кабинета си, когато лакеят доложи с висок глас:

– Господин кавалерът д'Артанян.

– Кой е той? – небрежно попита Фуке, като се обърна към Гурвил.

– Бивш лейтенант на мускетарите на негово величество – отвърна Гурвил със същия тон.

Фуке не обърна дори внимание на това и продължи пътя си.

– Извинете, монсеньор! – каза тогава Гурвил. – Аз предполагам, че този човек, напуснал службата на краля, е дошъл да получи четвъртината от някаква пенсия.

– Да върви по дяволите! – отвърна Фуке. – Защо е избрал толкова лошо време?

– Позволете, монсеньор, да му откажа поне в по-мека форма; аз познавам този човек, той е от тия, които при дадените обстоятелства е по-добре да имаме за приятели, отколкото за неприятели.

– Кажете му каквото искате – рече Фуке.

– Е, боже мой – рече абатът злобно, както подобава на един духовник, – кажете му, че няма пари, особено за мускетарите.

Но щом абатът изрече тия непредпазливи думи, полуотворената врата се разтвори съвсем и в стаята влезе д'Артанян.

– Е, господин Фуке – каза той, – аз знаех предварително, че нямате пари за мускетарите. Ето защо дойдох не да получа пари, а да получа отказ. Смятам, че го получих; благодаря ви и ви желая всичко най-хубаво. Сега ще отида при господин Колбер.

И излезе, след като се поклони доста небрежно.

– Гурвил, върнете веднага този човек! – заповяда Фуке.

Гурвил се подчини и настигна д'Артанян на стълбата.

Като чу стъпки зад себе си, д'Артанян се обърна и видя Гурвил.

– Пусто да остане, Драги господине – каза той, – добри маниери имат вашите господа финансисти! Идвам при господин Фуке да получа сума, определена ми от негово величество, а ме посрещат като просяк, който идва за милостиня, или като крадец, който гледа да докопа нещо.

– Но вие произнесохте името на господин Колбер, драги господин д'Артанян? Казахте, че отивате при господин Колбер?

– Разбира се, че отивам там, ако не за друго, поне да получа удовлетворение за действията на хората, които искат да изгорят чужди къщи, като викат: „Да живее Колбер!“ Гурвил наостри уши.

– Охо! – каза той. – Вие загатвате за това, което се случи на площада Грев?

– Да, разбира се.

– Но няма тия събития засегнаха с нещо интересите ви?

– Как? Господин Колбер превръща къщата ми в клада и това не засяга интересите ми, така ли?

– Значи вашата къща... вашата къща искаха да изгорят?

– Да, дявол да го вземе!

– Значи вие сте собственик на пивницата „Образът на света Богородица“?

– От една седмица.

– И вие сте храбрият капитан, който със славната си шпага е разпърснал размирниците, искащи да изгорят осъдените?

– Драги господин Гурвил, поставете се на мое място: аз съм военен и в същото време собственик. Като военен, аз трябваше да изпълня заповедите на краля. Като собственик, интересът ми диктуваше да не изгорят къщата ми. Аз изпълних едновременно двете задължения, към краля и към имота си, като предадох господа Лиодо и д'Еймери в ръцете на войниците.

– Значи вие изхвърлихте един човек от прозореца?

– Аз лично – отвърна д'Артанян скромно.

– И убихте Менвил?

– Имах това нещастие – рече мускетарят и се поклони, като човек, когото поздравяват.

– Най-после вие бяхте причина осъдените да бъдат обесени?

– Да, господине, вместо да бъдат изгорени. И се гордея с това. Аз избавих тия нещастници от ужасни мъчения. Разбирате ли, драги господин Гурвил, искаха да ги изгорят живи! Това надминава всяко въображение.

– Няма да ви задържам повече, драги господни д'Артанян – каза Гурвил, като желаше да избави министъра от среща с човека, нанесъл му такъв тежък удар.

– Не, не – намеси се Фуке, който през цялото време стоеше зад вратата на предната стая и беше чул Целия тоя разговор. – Напротив, моля ви да влезете, господин д'Артанян.

Д'Артанян изтри от дръжката на шпагата си последната кървава следа, изплъзнала се от вниманието му, и се върна.

Тук се намери очи в очи с трима души, лицата на които имаха най-различни изрази: у абата лицето изразяваше гняв, у Гурвил – смайване, у Фуке – обезсърчение.

– Извинете, господин министре – заговори д'Артанян, – но времето ми е скъпо. Трябва да отида в интендантството, за да се обясня с господин Колбер и да получа следващите ми се пари.

– Но вие можете да ги получите тук, господине – каза Фуке.

Д'Артанян погледна учудено суперинтенданта.

– Вие получихте тук необмислен отговор, господине, аз го чух – продължи министърът. – А при това човек с вашите заслуги би трябвало да бъде познат на всички.

Д'Артанян се поклони.

– Имате ли платежна заповед? – попита Фуке.

– Да, господине.

– Аз сам ще ви дам парите. Елате.

Той направи знак на Гурвил и на абата да останат в същата стая, заведе д'Артанян в кабинета си и запита:

– Колко трябва да получите, господине?

– Нещо като пет хиляди ливри, монсеньор.

– Това е навярно неизплатена заплата?

– Не, заплата за следното тримесечие.

– Пет хиляди ливри за тримесечие? – каза Фуке, като впери внимателен поглед в мускетаря. – Следователно кралят ви е определил двадесет хиляди ливри годишно?

– Да, монсеньор, двадесет хиляди ливри. Вие намирате, че това е прекалено много?

– Аз ли? – извика Фуке с горчива усмивка. – Ако аз умеех да разпознавам хората, ако вместо лекомислие и непоследователност аз прилежавах благоразумие и предпазливост, с една дума, ако умеех като някой хора да уреждам живота си, вие бихте получили не двадесет хиляди, а сто хиляди ливри годишно и бихте служили не на краля, а на мене!

Д'Артанян се изчерви леко.

В похвалите, в самия тон на ласкателя винаги се крие сладка отрова, която понякога действува дори на най-силните хора.

Суперинтендантът извади от едно чекмедже четири фишека монети и ги постави пред д'Артанян.

Гасконецът разви един от тях.

– Злато! – каза той.

– Това ще би обремени по-малко, господине.

– Но тогава тук има двадесет хиляди ливри, господине.

– Без съмнение.

– Но аз трябва да получа само пет.

– Аз искам да ви спестя труда да идвате четири пъти в суперинтенданството.

– Вие ми правите много голяма чест, господине.

– Аз само изпълнявам дълга си, господин кавалер. Надявам се, че няма да запазите лошо чувство към мене заради необмислените думи на брат ми. Той е човек с избухлив, своенравен характер.

– Господине – възрази д'Артанян, – нищо повече не може да ме огорчи от едно ваше извинение.

– Тогава няма да се извинявам повече и ще се задоволя да ви поискам една милост.

– Милост? О, господине!

Фуке извади от пръста си един диамантен пръстен на стойност около хиляда пистола.

– Господине – каза той, – тоя диамант ми е подарен от един приятел от детинство, от човек, на когото направихте голяма услуга.

Гласът му затрепера явно.

– Услуга? – рече мускетарят. – Аз съм направил услуга на един от вашите приятели?

– Да, и вие не сте успели още да забравите за нея, господине, защото сте я направили днес.

– А как се наричаше тоя приятел?

– Господин д'Еймери...

– Единият от осъдените?

– Да, една от жертвите... Е, добре, господин д'Артанян, заради услугата, която сте му направили, моля ви да приемете тоя диамант. Направете го от любов към мене.

– Господине...

– Приемете го, приемете го, моля ви се. Днес съм в траур, по-късно

може би ще узнаете всичко. Днес изгубих един приятел; е, добре, опитвам се да намеря Друг.

– Но, господин Фуке...

– Сбогом, господин д'Артанян, сбогом! – извика Фуке със сърце, препълнено със скръб. – Или по-скоро довиждане!

И министърът излезе от кабинета си, като остави д'Артанян с двадесет хиляди ливри и пръстена в ръка.

– Хм! – каза д'Артанян, след като помисли малко. – Тук нищо не може да се разбере!... Пусто да остане, само едно мога да кажа: той е благороден човек! Ще отида сега при господин Колбер... Може би той ще ми обясни нещо.

И излезе.

LXIV

КАКВА ЗНАЧИТЕЛНА РАЗЛИКА НАМЕРИ Д'АРТАНЯН МЕЖДУ ГОСПОДИН ИНТЕНДАНТА И МОНСЕНЬОР СУПЕРИНТЕНДАНТА

Господин Колбер живееше на улица Ньов де Пти Шан, в една къща, която принадлежеше на Ботрю.

Краката на д'Артанян изминаха това разстояние за някакъв си четвърт час.

Целият двор на новия любимец беше пълен с войници и полицаи, дошли да му поднесат поздравленията или извиненията си, според това, дали ще ли хвали, или ще ми се кара. Ласкателството у хората с ниско положение е също такъв инстинкт, както слухът и обонянието у дивите животни. Тия хора, както и началникът им, разбираха отлично, че ще доставят удоволствие на господин Колбер, като му дадат отчет как е фигурирало името му през време на схватката.

Д'Артанян се показва точно в момента, когато началникът на конвоя докладваше на Колбер. Мускетарят застана близо до вратата, зад войниците.

Като отведе Колбер настрана въпреки съпротивата му и набърчването на гъстите му вежди, офицерът говореше:

– Господине, ако вие желяхте наистина народът да извърши сам съд над двамата предатели, трябваше да ни предупредите. При цялото си желание да ви угодим и да не действваме в разрез с вашите планове, господине, ние не можехме да отстъпим от дадената ни заповед.

– Глупак с глупак! – извика Колбер разярен, тръскайки като грива черната си гъста коса. – Какво ми дрънкате? Значи, според вас, аз съм искал да вдигна бунт? Пиян ли сте, или сте луд?

– Но, господине, викаха: „Да живее Колбер“ възрази началникът на конвоя, силно смутен.

– Шепа заговорници...

– Не, не, целият народ!

– О, наистина ли народът викаше това? – запита Колбер с разведрено лице. – Сигурен ли сте в това, което казвате, господине?

– Виковете бяха толкова силни, че и глухите биха ги чули.

– И наистина викаше народът, истинският народ?

– Разбира се, господине. Точно тоя народ ни и би.

– О, много добре! – рече Колбер, изцяло погълнат от мислите си. – Значи вие предполагате, че гневно народът е искал да изгори осъдените, а?

– О, да, господине.

– Това е друга работа... И вие се съпротивлявахте добре?

– Загубихме трима души, господине.

– Но, надявам се, не сте убили никого, нали?

– Господине, на мястото останаха няколко бунтовници и между тях един, който не беше обикновен човек.

– Кой?

– Някой си Менвил, когото отдавна полицията следи.

– Менвил! – извика Колбер. – Тоя ли, който на улица дьо ла Юшет убил един човек, искащ тлъсто пиле?

– Да, господине, същият.

– И тоя Менвил е викал също така: „Да живее Колбер!“?

– По-силно от другите; като бесен.

Челото на Колбер се помрачи и набръчка отново. Честолюбивото сияние, което осветяваше лицето му, угасна като блясък на светулките, смачкани в тревата.

– Тогава какво ми разправяте, че починът е идвал от народа? – разочаровано рече интендантът. – Менвил беше мой неприятел и знаеше отлично, че рано или късно ще го обеса. Той беше човек на абата Фуке... Цялата тая работа е скроена от Фуке; особено ако се вземе под внимание, че осъдените бяха негови приятели от детинство.

„Вярно е – помисли си д'Артанян. – Сега всичко ми е ясно. И все пак господин Фуке, каквото и да говорят за него, е благороден човек.“

– сигурен ли сте, че тоя Менвил е убит? – запита Колбер офицера.

Тук д'Артанян реши, че сега е моментът да се намеси в разговора, и излезе напред.

– Да, убит е, господине – каза той.

– Ах, вие ли сте, господине? – рече Колбер.

– Лично – отвърна мускетарят безцеремонно. – Струва ми се, че в лицето на Мениил виждахте неприятел, нали?

– Не аз, господине, а кралят – възрази Колбер. „Говедо с говедо! – помисли си д'Артанян. – Седнал си комедии да ми играеш!“

– Е, добре – продължи той, – аз съм много щастлив, че можах да направя такава добра услуга на краля. Ще се наемете ли да кажете това на негово величество, господин интенданте?

– Моля ви, господине, да определите по-точно каква поръчка ми давате и какво трябва да кажа на краля? – отговори Колбер с кисел тон, в който прозвуча враждебност.

– Аз не ви давам никаква поръчка – възрази д'Артанян с невъзмутно спокойствие, присъщо на подигравачите. – Само мислех, че не ще ви затрудни да съобщите на негово величество, че именно аз, намирайки се случайно на площада Грев, се разправих с господин Менвил и въдворих там реда.

Колбер отвори широко очи и погледна въпросително началника на конвоя.

– Да, вярно е това – потвърди началникът. – Тоя господин беше нашият спасител.

– Защо не казахте веднага, господине, че сте дошли да ми съобщите това? – каза Колбер раздражено. – Всичко би се обяснило и за вас щеше да бъде по-добре.

– Вие грешите, господин интенданте, аз съвсем не дойдох да ви съобща това.

– Но това е истински подвиг, господине.

– О – каза мускетарят нехайно, – омръзна ми да повтарям едно и също нещо.

– Тогава на какво дължа честта за посещението ви?

– Много просто: кралят ми поръча да дойда при вас.

– А, значи сте дошли да ми искате пари? – каза Колбер, като си върна самоувереността, защото видя, че д'Артанян вади някаква хартия от джоба си.

– Точно така, господине.

– Бъдете тъй добър да почакате, господине, докато началникът на конвоя свърши доклада си.

Д'Артанян му се поклонил като палячо, обърна се доста дръзко на токовете си и тръгна нехайно към вратата.

Колбер остана поразен от тая решителност, на която не беше навикнал. Обикновено военните, когато идваха при него, имаха такава нужда от пари, че просто едва стъпваха по пода, проявяваха неизчерпаемо търпение.

Ами ако д'Артанян отиде право при краля? Ами ако му се оплаче за лошия прием или пък му разкаже за подвига си? Заслужаваше си да се помисли за това.

Във всеки случай в дадения момент беше съвсем нежелателно да се раздражнява д'Артанян, безразлично дали е дошъл от името на краля,

или по свой собствен почин. Мускетарят беше направил много голяма услуга на краля, и то толкова наскоро, че не можеше да бъде забравена.

Ето защо Колбер реши, че е по-добре да потисне своето високомерие и да върне д'Артанян.

– Как, вие вече ме напускате, господин д'Артанян? – извика Колбер.

Д'Артанян се обърна.

– А защо не? – отвърна той спокойно. – Ние нямаме вече нищо да си казваме, нали?

– Но навярно вие трябва да получите, пари, защото носите платежна заповед?

– Аз? Нищо подобно, драги ми господин Колбер.

– Тогава, господине, вие носите някакъв документ! И както вие насяте удари с шпага за краля, когато се налага, така и аз плащам, когато ми се представи документ. Представете ми своя.

– Безполезна е, драги ми, господин Колбер – отвърна д'Артанян, като се наслаждаваше вътрешно на явното му объркване. – На мене ми е платено вече ето по този документ.

– Платено! От кого?

– От суперинтенданта. Колбер побледня.

– Обяснете се по-точно – рече той със сподавен глас. – Ако ви е платено, защо ми показвате този документ?

– От чувство за дълг, за който говорихте тъй хубаво преди малко, драги господин Колбер: кралят ми каза да получа първата четвърт от заплатата, която благоволи Да ми определи...

– Да я получите от мене?...

– Не точно така; Кралят ми каза: „Идете при господин Фуке; суперинтендантът няма да има може би пари и тогава идете при господин Колбер“.

Лицето на Колбер се проясни за миг, също като небето през време на буря, когато тъмните облаци се разенчат от ослепителна светкавица.

– И... имаше ли пари у суперинтенданта?

– Е, да, доста... Щом господин Фуке, вместо да ми плати пет хиляди ливри за едно тримесечие...

– Пет хиляди ливри за едно тримесечие! – извика Колбер, поразен като Фуке от големината на сумата, определена за войнишка служба. – Но това прави двадесет хиляди ливри годишно?

– Точно така, господин Колбер. Пусто опустяло, вие смятате като покойния Питагор! Да, двадесет хиляди ливри.

– От все сърце ви поздравявам за тая заплата – каза Колбер с жлъчна усмивка. – Тя надминава десет пъти заплата на един интендант на финансите.

– О, кралят се извини, че ми дава толкова малко! Той ми обеща, че ще я увеличи по-късно, когато забогатея... Но време е да си вървя, защото много бързам...

– Така... и въпреки очакването на краля суперинтендантът ви плати, а?

– Да, както въпреки очакването на краля вие отказахте да ми платите.

– Аз не ви отказах, господине, а ви помолих само да почакате. И така, вие казвате, че господин Фуке ви е платил вашите пет хиляди ливри, нали?

– Да, но това бихте направили и вие... Той направи за мене нещо повече, драги господин Колбер.

– Какво именно?

– Брои ми учтиво цялата заплата, като каза, че касата му е винаги пълна за краля.

– Цялата заплата?! Господин Фуке ви е дал двадесет хиляди ливри вместо пет хиляди?

– Да, господине. – А защо?

– За да ми спести три посещения на касата при суперинтендантството. И така, в джоба ми лежат двадесет хиляди ливри. – съвсем новички златни монети. Както виждате, съвсем нямам нужда от вас и доход тука само за форма.

С тия думи д'Артанян се потупа по джобовете, като се засмя и откри при това тридесет и два великолепни зъба, на чиято белота би могъл да завиди дори един младеж; тия зъби сякаш казваха: „Дайте ни тридесет и два малки колберовци и ние ще ги изядем с удоволствие“.

Понякога змията е също тъй смела като лъва, соколът е също храбър като орела и изобщо няма нито едно животно, дори от най-страхливите, което да не прояви смелост, когато става дума за защита. Затова и Колбер не се уплаши от тридесет и двата зъба на д'Артанян; той взе суров вид и каза внезапно:

– Господине, имайте предвид, че господин суперинтендантът не е имал право да направи това, което е направил.

– Защо? – попита д'Артанян.

– Защото вашата платежна заповед... Ще бъдете ли тъй любезен да ми покажете вашата заповед?

– На драго сърце. Ето я.

Колбер грабна хартията с бързина, която възбуди в мускетаря неволно безпокойство и известно съжаление, заедо я е дал.

– Ето виждате, господине – продължи Колбер, – кралската заповед гласи: „При предявяването на настоящето да се плати на господин д'Артанян сумата пет хиляди ливри, представляваща четвърт от заплатата, която му определям“.

– Наистина, така е написано – каза д'Артанян с привидно спокойствие.

– Е, добре, кралят е сметнал за необходимо да ви даде само пет хиляди ливри. Защо са ви дали повече?

– Защото са имали повече и защото са искали да ми дадат повече; това не засяга никого.

– Съвсем естествено е, че не разбирате от счетоводство – каза Колбер със съзнание за собственото си превъзходство. – Но кажете, господине, когато имате да плащате хиляда ливри, какво правите?

– Никога не ми се е случвало да плащам хиляда ливри – възрази д'Артанян.

– Все пак – извика Колбер раздразнен, – все пак ако имахте такова плащане, вие няма да плащате повече от това, което дължите.

– Това доказва само едно: вие плащате по един начин, а господин Фуке по друг – забеляза д'Артанян.

– Моят е правилен, господине.

– Не отричам.

– И вие сте получили това, което не ви се е полагало.

От очите на д'Артанян изскочи светкавица.

– Вие искате да кажете, господин Колбер, че съм получил предварително това, което е трябвало да получа после? И че като получа това, което не ми се е полагало, аз бих извършил кражба.

Колбер не отговори на това.

– Значи вие дължите на касата петнадесет хиляди ливри – каза той в порив на служебно усърдие.

– В такъв случай ще ми откриете кредит – отвърна д'Артанян с неувловимата си ирония.

– Съвсем не, господине.

– Хайде де! Как така?... Ще вземете обратно от мене тия три златни фишека ли?

– Вие ще ги върнете в моята каса.

– Аз ли? А, господин Колбер, не разчитайте на това.

– Но кралят има нужда от парите си, господине.

– А аз, господине, имам нужда от парите на краля.

– Може би, но вие ще ми върнете тая сума.

– За нищо на света. Винаги съм чувал да разправят, че по отношение на счетоводството, както вие казвате, един добър касиер не връща нищо, но и не взема обратно.

– В такъв случай, господине, ще видим какво ще каже кралят, когато му покажа тая платежна заповед, която доказва, че господин Фуке не само плаща това, което не се полага, но и не задържа документа, по който извършва плащането.

– А, сега разбирам, господин Колбер, защо ми взехте тая хартия! – извика д'Артанян.

В гласа му звучеше заплаха. Колбер не обърна внимание на нея.

– Вие ще видите по-късно ползата от това – каза той, като вдигна ръката, в която беше заповедта.

– О! – извика д'Артанян, като грабна бързо хартията. – Разбирам отлично това, господин Колбер, и няма нужда да чакам.

И я мушна в джоба си.

– Но това е насилие, господине! – викна Колбер.

– Хайде де, заслужава ли да се обръща внимание на държането на един войник? – отговори мускетарят. – Останете със здраве, драги господин Колбер.

И излезе, като се изсмя право в лицето на бъдещия министър.

„Сега тоя човек ще ме боготвори – каза си той. – Много е жалко, че едва ли някога ще се срещна с него.“

LXV

ФИЛОСОФИЯТА НА СЪРЦЕТО И НА УМА

За човек, който е изпадал в по-тежки положения, сблъскването на д'Артанян с Колбер беше само смешно.

Ето защо през целия дълъг път от улица Ньов де Пти Шан до улица де Ломбар д'Артанян не преставаше да се смее, като си спомняше за разговора с господин интенданта.

Той все още се смееше, когато Планше, също така засмян, се показва на прага на къщата си. Впрочем Планше, откак се завърна патронът му и донесе английските гвинеи, се отдаваше почти непрекъснато на това, което правеше д'Артанян само от улица Ньов де Пти Шан до улица де Ломбар.

– Ето ви и вас най-последно, драги ми господарю – каза той на д'Артанян.

– Да, но не за дълго, приятелю мой – отговори мускетарят. – Ще замине колкото се може по-скоро, тоест ще вечеряме, ще легна, ще спя пет часа и призори ще яхна коня. Какво, дадохте ли порция и половина на коня ми?

– Е, драги ми господарю – възрази Планше, – вие знаете много добре, че конят ви е любимец на цялата къща, че по цял ден момчетата ми го гаят и хранят с моята захар, моите лешници и моите бисквити. Питате ме дали е получил порцията си овес? По-добре ме питайте дали няма да се пръсне от ядене.

– Добре, Планше, добре. Тогава минавам на това, което ме засяга. Готова ли е вечерята?

– Готова: горещо печено, бяло вино, раци и пресни черешки. Всичко е както трябва, господарю.

– Много си мил, Планше! Хайде да вечеряме, а после ще си легна.

През време на вечерята д'Артанян забеляза, че Планше си търкаше често челото, като че ли искаше да улесни излизането на някаква здраво заседнала в мозъка му мисъл. Той погледна гальовно тоя достоен другар на някогашните си странствувания, чукна си чашата с неговата и каза:

– Хайде, приятелю Планше, ти имаш да ми кажеш нещо и се стесняваш. Пусто да остане, кажи направо какво има?

– Струва ми се – отговори Планше, – че вие се впускате в някаква нова експедиция.

- Не отричам.
- Тогава имате някаква нова идея.
- Възможно е, Планше.
- Пак ли ще се рискува капитал? Аз влагам петдесет хиляди ливри в новото ви предприятие.

Като каза това, Планше си потърка радостно ръцете.

- Само че тук има една спънка, Планше – възрази д'Артанян.
- Каква?
- Идеята за новото предприятие не е моя... не мога да вложа нищо свое.

Тия думи изтръгнаха дълбока въздишка от гърдите на Планше. Сребролюбие то е голям изкусител; подобно на сатаната то качва своя човек на планината, за да му покаже всички земни царства, а след това оставя на своята сестра завистта да довърши останалото – тя се залавя да гризе неуморно сърцето на човека. Вкусил от леката печалба, Планше свикна много бързо да отива далеч в желанията си; но въпреки сребролюбие то си той имаше добро сърце и боготвореше д'Артанян; затова не можа да се удържи от хиляди съвети, едни от други по-грижовни.

Желаше силно да долови поне една малка частица от тайната, която заобикаляше новото предприятие на бившия му господар; но всички хитрини, съвети, подмамки и клопки бяха безполезни: д'Артанян оставаше непроницаем.

Вечерта мина така. След вечерята д'Артанян се залови да подрежда вещите си; после отиде в конюшната, където погали коня си и прегледа подковите и краката му; сетне си преброи парите, легна си в леглото, духна лампата и подир пет минути заспа дълбоко, като двадесетгодишен, защото нямаше нито грижи, нито угризения на съвестта.

А при това много събития можеха да го държат буден. Отначало в главата му се роеха най-различни мисли и предположения. Но с това невъзмутимо спокойствие, което допринесе повече за щастието и успеха на деловите хора, той отложи за следния ден всички размисли от страх, както си казваше той, да не би тогава да бъде недостатъчно бодър.

Нощта отлетя. Още при първите розови лъчи на зората д'Артанян беше вече на крака. Той сложи куфарчето си под мишница и слезе тихо по стълбата под звуците на равномерното хъркане, което долиташе от всички ъгли на къщата. После, като оседла коня си и затвори вратата на конюшната и на бакалницата, той се впусна в дългия си път към Бретан.

Д'Артанян имаше пълно основание да освободи вечерта главата си от занимаващите го политически и дипломатически въпроси: сред

утринната свежест и нежния здрач на зората той почувствува веднага, че мислите му текат с особена яснота и свобода.

Най-напред той мина край къщата на Фуке и хвърли в пощенската кутия на входа злополучната платежна заповед, която предния ден едва изтръгна от стиснатите пръсти на интенданта.

В плик, адресиран до Фуке, тая заповед не събуди ни най-малко подозрение дори у Планше, който в своята проникателност можеше да съперничи с Калхас или Аполон Питийски.

Д'Артанян върна тоя документ на Фуке, без да се излага сам и като се избавяше веднъж завинаги от укори на собствената си съвест.

Като направи това, той си каза:

„Сега да се нагълтаме с повече утринен въздух, с повече безгрижие и здраве, да оставим да се надиша конят Зефир, който така издува хълбоците си, като че ли се готви да изгълта всичкия въздух, и да бъдем поизобретателни в бъдещите си планове.

Време е да изработим походен план и, според методите на господин дьо Тюрен, тая светла глава, пълна със забележителни мисли, да направим най-напред преглед на неприятелските пълководци, с които Ще имаме работа.

От тях на първо място стои господин Фуке. Кой е господин Фуке? Той е хубав мъж, силно обичан от жените, благороден човек, много обичан от поетите, умен човек, мразен само от глупаците.

Аз не съм нито жена, нито поет, нито глупак; следователно нито обичам, нито мразя господин суперинтенданта: значи се намирам абсолютно в същото положение, в което се е намирал господин дьо Тюрен преди битката с испанците. Той не ги е мразел, но ги е бил здравата.

Не, не, има по-добър пример, пусто да остане! Аз съм в положение-то на същия господин дьо Тюрен, когато се намерил срещу принц дьо Конде в Жаржо, Жиен и предградието Сент Антоан. Той не е мразел господин принца, но трябвало да изпълни волята на краля. Господин принцът е очарователен човек, но кралят си е крал. Тюрен въздъхнал дълбоко и помел армията на своя мил братовчед.

Сега какво иска кралят? Това не е моя работа.

Какво иска господин Колбер? О, това е друго нещо. Господин Колбер иска това, което не иска господин Фуке.

Значи какво иска господин Фуке? О, о, това е много важно! Той иска точно това, което иска кралят.“

Като свърши тоя монолог, д'Артанян се засмя високо и замахна с жилавата си пръчка, която извири във въздуха. Той беше вече на

главния път, като плашеше птиците по плетовите и с удоволствие се вслушваше в дрънкането на златните монети в кожената си кесия. Трябва да признаем, че всеки път, когато изпадаше в такова положение, разнежеността не беше главният му порок.

– Хайде – каза той, – струва ми се, че тая експедиция не е много опасна и че пътуването ми може да се сравни с оная пиеса, която господин Мънк ме заведе да гледам в Лондон и която, мисля, се казваше: „Много шум за нищо“.

LXVI ПЪТУВАНЕ

Може би за петдесети път от началото на нашата история тоя човек с бронзово сърце и стоманени мускули напускаше дом, приятели и всичко, което имаше, за да търси щастието и смъртта. Досега смъртта отстъпваше пред него, като че ли се плашеше, а щастието, или пък по-скоро богатството, беше склонило едва преди месец истински съюз с него.

Макар че не беше голям философ като Епикур или Сократ, д'Артанян имаше много практичен ум, обогатен с обширен житейски опит. При рядката смелост, дързост и ловкост той беше едновременно и малко мечтателен. В паметта му се бяха запазили няколко цитата от господин дьо Ларошфуко, а в обществото на Атос и Арамис беше заучил между другото много откъси от Сенека и Цицерон.

През първите тридесет и пет години от живота си нашият гасконец беше гледал на презрението към богатството като на догма и дълго време го смяташе за първа точка от кодекса на храбростта.

– Точка първа – казваше той:

„Храбър си, защото нямаш нищо;
а нямаш нищо, защото презираш богатството.“

Въз основа на тоя принцип, управлявал, както казахме, първите тридесет и пет години от живота му, д'Артанян трябваше да се запита сега, когато забогатя, дали е останал също тъй храбър, като по-преди.

За всеки друг произшествието на площада Грев можеше да послужи за отговор. Много хора биха задоволили съвестта си с това; но д'Артанян беше достатъчно храбър, за да се запита искрено и чистосърдечно дали беше храбър.

Отначало реши:

„Струва ми се, че работих с шпагата достатъчно ловко и добросъвестно, за да бъда уверен в храбростта си“.

Но веднага си възрази:

„Стой, капитане, това не е отговор! Ти беше храбър, защото заплашвах да изгорят къщата ти; деветдесет и девет на сто и дори деветотин деветдесет и девет на хиляда беше сигурно, че ако господа бунтовниците не бяха имали тая злополучна идея, планът им щеше да успее или най-малкото ти нямаше да се противопоставиш на него.“

Сега какви опасности могат да ме заплашат в Бретан? Там нямам къща, която биха могли да изгорят, нямам и съкровища, които биха могли да откраднат.

Но не! Аз имам кожата си: тая скъпоценна кожа на господин д'Артанян струва колкото всички къщи и всички съкровища на света; аз държа на нея най-много, защото служи за обвинка на тяло, което притежава пламенно сърце, много доволно, че бие и следователно, че живее.

Значи аз желая да живея, право да си кажа, животът ми стана много по-добър, много по-пълен, откак забогатях. Кой ли казваше, че парите разваляли живота? Нищо подобно, кълна се в честта си! Напротив, струва ми се, че сега поглъщам двойно повече въздух и слънчева топлина, отколкото по-рано. Пусто да остане! Какво би станало с мене, ако удвоя богатството си и ако вместо тая жилава пръчка стисна в ръката си маршалски жезъл? Тогава не зная дали ще ми стигнат всичкият въздух и всичката слънчева топлина!

А нима това е толкова неосъществимо? Нима кралят не би могъл да ме направи херцог или маршал, както баща му, Луи XIII, направи херцог и главнокомандуващ Албер дьо Люин? Нима не съм толкова храбър и не съм по-умен от тоя глупак дьо Витри?

А, точно умът ще ми попречи да се издигна!

Но за щастие, ако на тоя свят има справедливост, съдбата трябва да ме възнагради за всичко това, което направих за Ана Австрийска, и за всичко това, което тя не направи за мене.

И така сега съм добре с един крал, и то крал, който като че ли иска да царува истински.

Поддържай го, господи, на тоя славен път! Ами ако той иска да царува, ще има нужда от мене, а ако има нужда от мене, ще трябва да ми даде това, което ми е обещал. Топлина и светлина. Значи сега, както и поприеди, аз вървя от нищо към всичко. Само че днешното нищо някога беше всичко. Там е цялата разлика.

А сега да се заловим със сърцето, за което говорих преди малко. Но всъщност имам ли сърце?''

И гасконецът сложи ръка на гърдите си, като че ли наистина търсеше мястото на сърцето.

„Ах, нещастнико! – промърмори той с горчива усмивка. – Ах, клетнико! Ти си въобрази за миг, че нямаш сърце? Напразно, негодни царедворецо, ти имаш сърце – и то много непокорно.

То говори в полза на господин Фуке.

А какво е господин Фуке по отношение на краля? Заговорник,

истински заговорник, който дори не си прави труда да скрие от тебе, че заговорници; значи какво оръжие би ти дал срещу себе си, ако неговата любезност и неговият ум не биха послужили за ножница на това оръжие!

Бунт с оръжие в ръка!... Защото най-сетне господин Фуке прави бунт с оръжие в ръка.

И така, докато кралят подозира смътно господин Фуке в глухо бунтуване, аз зная, аз мога да докажа, че господин Фуке е виновен да се пролее кръвта на кралски поданици.

Да, аз зная всичко това и мълча. А достойното за съжаление сърце иска още нещо за добрата постъпка на господин Фуке, за аванса от петнадесет хиляди ливри, за диаманта от хиляда пистола, за усмивката, в която имаше толкова горчивина, колкото и благосклонност. Той иска да му спася живота и аз ще го спася.

А сега, надявам се – продължи да разсъждава мускетарят, – глупавото сърце ще млъкне и ще сметне, че се е издължило на господин Фуке.

И така, сега кралят е моето слънце и тъй като сърцето ми се е издължило на господин Фуке, тежко и горко на онзи, който се осмели да застане пред това слънце! Напред за негово величество Луи XIV, напред!“

Тия размисли бяха единствените пречки, които можеха да забавят хода на д'Артанян. И така, щом приключи с размислите, той ускори хода на коня си.

Но колкото и да беше прекрасен кон, Зефир не можеше да върви безспирно. На другия ден след заминаването от Париж д'Артанян го остави в Шартр, у един стар приятел, съдържател на странноприемница, и измина с пощенски коне разстоянието между Шартр и Шатобриан.

Последният град беше още толкова отдалечен от морския бряг, за да може да се досети някой, че д'Артанян върви към морето, и достатъчно отдалечен от Париж, за да може да заподозре някой, че е пратеник на негово величество Луи XIV, когото нашият мускетар беше нарекъл свое слънце, като не предполагаше никак, че този, който още беше скромна звезда сред другите царствени светила, ще направи един ден слънцето своя емблема.

В Шатобриан д'Артанян напусна пощата и си купи кон с най-жалка външност, такъв кон, на който всеки кавалерийски офицер би сметнал за позорно да се качи. Като не се смята цветът на косъма, тая нова покупка му напомняше силно прословутия оранжев кон, с който или по-

точно на който мускетарят навлезе в света. Впрочем на тоя кон се качи не д'Артанян, а прост гражданин със стоманеносиво палто и кафяви панталони – нещо средно между духовно и светско лице; приликата с духовно лице се подсилваше от голямата черна шапка, сложена върху изтъркано кадифено кепе; шпагата беше заместена с тояга, окачена с връв на ръката; под наметалото, като помощно оръжие, беше скрит добър нож, дълъг десет дюйма.

Новият кон, купен в Шатобриан, допълваше разликата. Той се наричаше, или по-скоро д'Артанян го нарече Фюре.

„Щом Зефир замених с Фюре – каза си д'Артанян, – трябва да умля някак и името си. От д'Артанян ще стана просто Анян; това име ще подхожда повече на сивата ми дреха, кръглата ми шапка и изтърканото кепе.“

Господин Анян се впусна на път без преувеличено тръскане върху Фюре, който вървеше раван като истински обяден кон и който, вървейки раван, изминаваше леко дванадесет левги на ден. Опитното око на д'Артанян успя да отгатне силата и издръжливостта в сухите му, покрити с гъсти косми крака.

По пътя нашият пътник изучаваше неприветната и студена страна, по която минаваше, като търсеше благовиден предлог да иде в Бел Илан Мер и да разгледа там всичко, без да събуди подозрение.

Постепенно, колкото повече се приближаваше, д'Артанян се убеждаваше в трудността на възложеното му поръчение.

В Бретан, в това отдалечено старо херцогство, което по онова време, а и днес не е още френско, народът не признаваше френския крал. Нещо повече, не искаше да знае за него. Неговата осведоменост относно политическото състояние на тоя край се изчерпваше с единствения факт: предишните му херцози не управляваха вече и вместо тях неограничено царуваха местните сеньори; а над тях, според бретонците, беше само бог, когото никога не забравяха в Бретан. Между местните всевластни собственици най-могъщ, най-богат и главно най-популярен беше господин Фуке, собственик на Бел Ил.

Дори тук, наблизно, тайнственият остров беше заобиколен с легенди. Не всеки можеше да проникне в него. Островът, дълъг и широк шест левги, беше феодално владение, което отдавна вдъхваше почит на народа, защото беше свързано с името на дьо Рец, навяващо тук силен страх.

Скоро след като островът беше превърнат в маркизат от Шарл IX, Бел Ил стана владение на господин Фуке.

Известността на острова не датираше от вчера: името му, или по-

скоро значението му, водеше началото си от най-дълбока древност; старите го наричаха Калонеза, което на гръцки значи хубав остров.

Така преди хиляда и осемстотин години тоя остров е носел на друг език същото име, което носи и сега.

Усамотеното положение на острова сред морето, на шест левги от френския бряг, го правеше като че ли съвсем самостоятелен, подобно на ония величествени кораби, които пренебрегват пристанищата и гордо хвърлят котвите си сред океана.

Д'Артанян узна всичко това, без да издаде с нищо учудването си; той узна също така, че най-точни сведения за него може да получи в Ла Рош Бернар, доста важен град при устието на Вилен.

Може би оттам ще успее да преплава в Бел Ил. В противен случай ще мине през солниците и ще отиде в Геранд или в Кроазик, за да чака удобен случай да се прехвърли на острова. Впрочем след заминаването си от Шатобриан той се убеди, че няма нищо невъзможно за Фюре при подтика на господин Анян, и нищо невъзможно за господин Анян при почина на Фюре.

Като пристигна в Ла Рош Бернар, мускетарят отседна в една странноприемница и си поръча за вечеря дива патица и питка; а за да полее тия две бретонски яденета, заповяда да му извадят от избата ябълково вино, което, само като го допря до устните си, раз бра, че е още по-бретонско.

LXVII
КАК Д'АРТАНЯН СЕ ЗАПОЗНА С ЕДИН ПОЕТ,
КОЙТО БЕШЕ СТАНАЛ ПЕЧАТА Р, ЗА ДА ПЕЧАТА
СТИХОВЕТЕ СИ

Преди да седне на масата, д'Артанян, както винаги, реши да събере някои сведения; но той помнеше много добре истината, че всеки човек, който иска добре и успешно да разпитва, трябва най-напред сам да се остави да бъде разпитан.

И така д'Артанян се залови да търси с обичайната си ловкост подходящ събеседник, за да се остави на негово разположение.

На първия етаж в странноприемницата тъкмо имаше двама пътници, които в дадения момент също така очакваха навярно вечерята си.

Единият от тях пътуваше със слуга като важна личност. Д'Артанян успя да види в конюшната двата хубави и охранени коне, с които бяха дошли пътникът и слугата му.

Другият, доста дребен, хилав човек, с изпрашен сюртук, износено бельо, с ботуши, изтъркани повече от ходене, отколкото от стремената, беше дошъл от Нант с кола, карана от кон, който по цвят толкова приличаше на Фюре, че д'Артанян не би можал да намери за него по-подходящ двойник.

Колата му съдържаше различни по големина пакети, увити със стар плат.

„Тоя пътник е подходящ за мене – си каза д'Артанян. – От един дол дренки сме. Защо господин Анян със сивата дреха и изтърканото кепе да не вечеря с господина със стари ботуши и стар кон?“

Д'Артанян повика съдържателя и му заръча да занесе дивата патица, питката и ябълковото вино в стаята на господина със скромна външност; а сам с чиния в ръка, се изкачи по дървената стълба и почука на вратата му.

– Влезте! – обади се непознатият.

Д'Артанян влезе ухилен, като държеше чинията под мишницата, шапката в едната ръка и свещта в другата.

– Извинете, господине – рече той, – аз съм пътник като вас, не познавам никого в странноприемницата и имам лошия навик да се отегчавам, когато се храня сам; така че яденето не ми се вижда вкусно и нямам

никаква полза от него. Аз ви видях, когато преди малко слязохте долу, за да заповядате да ви приготвят стриди. Вашата външност ми се хареса много. Освен това забелязах, че имате точно такъв кон като моя и че навярно поради тая прилика съдържателят ги е поставил един до друг в конюшната, където те, както изглежда, са напълно доволни от компанията си. И така, господине, аз не виждам защо господарите трябва да бъдат разделени, когато конете са заедно. Затова и дойдох да ви поискам позволение да вечерям заедно с вас. Казвам се Анян, Анян на ваше разположение, господине, недостоен управител на богат сеньор, който иска да купи солници в тая местност и ме изпраща да видя дали няма да се намери нещо подходящо. Позволете ми да прибавя, господине, че бих искал лицето ми да ви се хареса също тъй, както вашето ми допадна на сърцето. Аз съм напълно очарован от вас.

Всъщност д'Артанян виждаше непознатия за първи път, защото не беше успял да го разгледа долу. Тоя човек имаше блестящи черни очи, жълт цвят на лицето и чело, леко надиплено от бремето на петдесетте години. Общо взето, чертите му изразяваха добродушие, но в погледа му светеше известно лукавство.

„Както изглежда – помисли си д'Артанян, – тоя юначага е работил винаги с горната част на главата си, с очите и мозъка. Навярно е някой учен: устата, носът и брадичката не изразяват абсолютно нищо.“

– Господине – отвърна тоя, когото така всестранно изучаваше д'Артанян, – вие ми правите голяма чест; не мога да кажа, че се отегчавам: аз – прибави той усмихнато – имам компания, която ме развлича винаги, обаче няма значение, много ми е приятно да ви приема.

Но като каза това, човекът с износените ботуши погледна неспокойно масата си, където бяха останали само мидените черупки и къс солена сланина.

– Господине – побърза да каже д'Артанян, – ей, сега съдържателят ще ми донесе тука една прекрасна печена птица и великолепно питка.

Д'Артанян прочете в погледа на непознатия, колкото и да беше бърз, страх от нападение на паразит.

Той отгатна правилно: при последните думи лицето на човека със скромната външност се проясни.

Действително, сякаш чакаше зад вратата, съдържателят се появи веднага, като носеше споменатите яденета. Питката и дивата патица бяха прибавени към солената сланина.

Новите познати седнаха един срещу друг на масата и братски си разделиха сланината и другите яденета.

– Господине – каза д'Артанян, – признайте, че компанията е хубаво нещо.

– Защо? – попита непознатият с пълна уста.

– Е, добре, веднага ще ви обясня – отвърна д'Артанян.

Непознатият спря да работи с челюстите си, за да слуша по-добре.

– Първо – продължи д'Артанян, – вместо една свещ, която щяхме да имаме поотделно, сега у нас горят две.

– Това е вярно – съгласи се непознатият, поразен от верността на забележката.

– Второ, виждам, че ядете с особен апетит питката ми, а аз ям с не по-малък апетит вашата сланина.

– И това е вярно.

– Най-последно над удоволствието да имам по-добро осветление и храна по вкус аз слагам удоволствието да бъда в приятна компания.

– Наистина вие сте веселяк, господине – каза непознатият с усмивка.

– Да, господине, весел съм като всички хора с празни глави. О, вие сте нещо друго – продължи д'Артанян, – във вашите очи свети гений.

– О, господине...

– Позволете, ми да ви задам един въпрос.

– Какъв?

– Вие сте учен; нали?

– Не, но всъщност нещо такова...

– Хайде де!

– Аз съм писател.

– Ето виждате! – извика д'Артанян, като запляска радостно с ръце. – Не съм се излъгал! Това е чудесно...

– Господине...

– Е, какво, нима не е щастие да прекарам вечерта в обществото на писател, и то може би знаменит?

– О, господине, знаменит не е съвсем подходяща дума – възрази непознатият, като се изчерви.

– Скромнен! О, колко е скромнен! – рече д'Артанян възторжено. – Но кажете ми поне заглавията на вашите произведения, господине, за да мога по тях да отгатна името ви, което не благоволихте да ми съобщите.

– Аз се казвам Жюпене, господине – каза писателят.

– Хубаво име! Честна дума, хубаво име! – продължи д'Артанян. – Извинете, струва ми се, че съм чувал някъде това име.

– Но аз пиша стихове – каза поетът скромно.

– Ето на, значи съм ги чел.

– Написах и трагедия.

– Значи съм я гледал. Поетът се изчерви отново.

– Не вярвам, защото моите стихове още не са отпечатани.

– Тогава значи зная името ви от трагедията.

– Вие навярно пак се лъжете, защото господа актьорите от Бургундския театър не поискаха да я играят – каза поетът с горда усмивка, тайната на която е известна само на непризнатите таланти.

Д'Артанян си прехапа устните.

– И така, господине – продължи поетът, – вие виждате, че сте се заблудили по отношение на мене, защото не ме познавате и не сте могли да чуете нищо за мене.

– Ето кое ме обърква. Името Жюпене звучи красиво и ми се струва много достойно да бъде познато, както са имената на господин Корней, Ротру или Гарние. Надявам се, господине, че ще благоволите да ме запознаете с трагедията си за десерт. Това ще бъде най-хубавият сладкиш, пусто да остане! Ах, извинете, господине, тая ругатня, която се изтръгна неволно от устата ми, защото съм навикнал да я слушам от моя сеньор и господар. Понякога си позволявам да я присвоявам, тъй като ми се струва благоприлична. Разбира се, позволявам си това само в негово отсъствие, защото, разбирате, че пред него... Но наистина, господине, това ябълково вино е ужасно! Съгласни ли сте с мене? И каната, в която е наляно, има такава неправилна форма, че едва стои на масата.

– А ако я подпрем?

– Разбира се, добре би било, но с какво?

– С тоя нож.

– Ас какво ще режем патицата? Няма ли да я ядем?

– Да, наистина.

– Е, добре, тогава...

– Чакайте.

Поетът потършува в джоба си и извади оттам продълговато, четириъгълно метално късче, дебело почти една линия³³ и дълго пръст и половина.

Но щом го измъкна от джоба си, поетът побърза да го върне обратно, сякаш смутен, че е извършил непредпазливост. Д'Артанян забеляза това: нищо не можеше да се изплъзне от него.

Той протегна ръка към металното късче.

33. 10 линии се равняват на един пръст, а един пръст е около 25 милиметра. – Б. пр.

– Я, това, което държите, е много интересно! Може ли да го видя?

– Разбира се – отвърна поетът, който отстъпи веднага на д'Артаняновото искане, – разбира се, че може. Но колкото и да гледате – прибави той с доволен вид, – вие няма да разберете за какво служи това, докато не ви кажа.

Д'Артанян забеляза известно колебание от страна на поета и обърна внимание на бързината, с която искаше да скрие металното късче обратно в джоба.

Ето защо, приковал вниманието си на тоя предмет, той застана нащрек, както правеше по навик, благодарение на което винаги имаше успех във всичко. Впрочем въпреки казаното от господин Жюпене само един бегъл поглед му беше достатъчен, за да познае предмета.

Това беше печатарска буква.

– Досещате ли се какво е това? – продължи поетът.

– Не – отговори д'Артанян, – не, бога ми!

– Е, добре, господине, това малко метално късче е печатарска буква.

– Хайде де!

– Главна буква.

– Я гледай ти! – рече господин Анян, като загледа наивно.

– Да, господине това е Ж главно, първата буква на моето име.

– И това е буква?

– Да, господине.

– Е, добре, ще ви призная едно нещо.

– Какво?

– Не, защото пак ще изгърся глупост.

– Е, защо? – рече Жюпене с покровителствен вид.

– Знаете, не разбирам, ако това е буква, как може да се състави дума.

– Дума?

– Да, за да се отпечата.

– Това е много лесно.

– Хайде де!

– Интересува ли ви?

– Страшно много.

– Е, добре, ей сега ще ви покажа тая работа. Чакайте!

– Чакам.

– Ето.

– Отлично.

– Гледайте добре.

– Гледам.

Действително д'Артанян наблюдаваше с най-голямо внимание как Жюпене извади от джоба си шест-седем други метални късчета, но по малки...

– Ай, ай, ай! – извика д'Артанян.

– Какво?

– Вие имате цяла печатница в джоба си! Пусто опустяло, действително това е интересно.

– Нали?

– Боже мой, колко неща се научават, като се пътува!

– Наздраве! – рече Жюпене, крайно доволен.

– За ваше здраве, пусто да остане, за ваше! Но това отвратително ябълково вино не е достойно за човек, навикнал да утолява жаждата си от Хипокрена: нали така вие, поетите, наричате извора на вдъхновение-то си?

– Да, господине, нашият извор се нарича действително така. Това име е гръцко и се състои от две думи: първата е *hippos*, което означава кон... и...

– Господине – прекъсна го д'Артанян, – аз ще ви почерпя с едно питие, името на което произлиза само от една френска дума и поради което това питие не е по-лошо. Думата е „грозде“; това ябълково вино ми се втръсна и ми издува червата едновременно. Позволете ми да попитам съдържателят дали няма в избата си няколко добри бутилки божансийско вино. Повиканият съдържател се появи веднага.

– Господине – прекъсна поетът събеседника си, – страхувам се, че не ще имаме време да изпием виното, защото трябва да се възползувам от прилива, за да взема лодката.

– Каква лодка? – попита д'Артанян.

– Ами лодката, която заминава за Бел Ил.

– А, за Бел Ил ли? – каза мускетарят. – Добре.

– Е, вие имате време, господине – намеси се съдържателят, като отваряше бутилката. – Лодката заминава чак след един час.

– Но кой ще ме предупреди? – попита поетът.

– Вашият съсед по стая – отговори съдържателят.

– Но аз едва го познавам.

– Щом чуете, че тръгва, значи време е да тръгвате и вие.

– И той ли отива в Бел Ил?

– Да.

– Господинът със слугата ли? – попита д'Артанян.
– Точно той.
– Навярно някои благородник, а?
– Не зная.
– Как, не го ли познавате?
– Не. Всичко, което зная за него, е, че пие същото вино, което пиете и вие.

– Пусто опустяло, каква чест за нас! – каза д'Артанян, като наливаше, вино на събеседника си, докато съдържателят се отдалечаваше.

– И така, вие никога не сте видели как се печатат книги, а? – продължи поетът, като се върна на любимата си тема.

– Никога.

– Тогава вижте: вземат се буквите, които съставят думата; ето например буквите Н, А и К, ето и Р и А, след това Т...

Той събра буквите с необикновена бързина и ловкост, което не се изплъзна от погледа на д'Артанян.

– Накратко – рече той, като свърши.

– Добре! – каза д'Артанян. – Буквите се събраха, но как ще се държат заедно?

И наля втора чаша вино на събеседника си.

Господин Жюпене се усмихна като човек, който има отговор за всичко; той извади от джоба си малка метална линейка, имаща вид на ъгълник, на която почна да набира буквите, като ги придържаше с пръста на лявата си ръка.

– А как се нарича тая желязна линейка? – попита д'Артанян. – Защото навярно тя си има особено име.

– Тя се нарича компас – отвърна Жюпене. – С помощта на нея се образуват редовете.

– Е, така е, както казах: вие имате цяла печатница в джоба си! – рече д'Артанян, като се засмя тъй простодушно, че поетът го сметна настина за наивен невежа.

– Не, съвсем не е така – отговори той, – но мързи ме да пиша и когато съчиня някой стих в главата си, веднага бързам да го набера за отпечатване. Това ме избавя от двойна работа.

„Пусто да остане! – помисли си д'Артанян. – Зад това се крие нещо, което трябва да се изясни.“

И верен на природната си находчивост, мускетарят стана от масата под някакъв благовиден предлог, слезе по стълбата, отиде бързо под навеса, където стоеше малката кола, проби с върха на ножа си обвивката

на един пакет и откри, че той е пълен с печатарски букви, образци от които поетът печатар носеше в джоба си.

– Аха! – каза д'Артанян. – Макар че още не зная дали господин Фуке иска да укрепи материално Бел Ил, но във всеки случай това са духовни боеприпаси за замъка.

И доволен от това откритие, той се върна отново на масата.

Д'Артанян узна това, което искаше да узнае. Но все пак остана с поета до момента, когато в съседната стая се чу раздвижване на човек, стягащ се за път.

Печатарят стана веднага; той беше наредил да впрегнат коня му. Колата го чакаше на вратата. Вторият пътник и слугата му се качваха на конете си в двора.

Д'Артанян придружи Жюпене до пристанището; поетът качи колата и коня си на лодката.

Що се отнася до богатия пътник, той направи същото с двата си коня и със слугата си. Но д'Артанян не можа да научи името му, каквито и хитрини да употреби за това. Само с необикновена яснота запомни чертите на лицето му.

Мускетарят имаше силно желание да отиде в Бел Ил с двамата пътници, но страхът, че ще провали захванатата работа, го накара да се върне в странноприемницата.

Прибра се, като въздишаше, и си легна веднага, за да стане сутринта по-рано с бистър и отпочинал ум.

LXVIII

Д'АРТАНЯН ПРОДЪЛЖАВА ИЗДИРВАНИЯТА СИ

На разсъмване д'Артанян оседла сам своя Фюре, който беше пирувал цяла нощ с остатъците от овеса на заминалите си съседи.

Мускетарят разпита съдържателя, доколкото може, при което установи, че той е хитър, недоверчив и предан тялом и духом на господин Фуке.

За да не събуди подозрения у тоя човек, той продължи баснята си за купуване на няколко солници.

Да отплува сега от Ла Рош Бернар за Бел Ил значеше да даде повод за разни слухове, каквито може би вече се носеха и които щяха да стигнат до замъка.

Освен това беше странно, че пътникът и слугата му бяха останали загадка за д'Артанян въпреки всичките му въпроси към съдържателя, който, изглежда, ги познаваше много добре.

И така мускетарят се осведоми за солниците и тръгна към блатистата местност, като остави морето отдясно и навлезе в една обширна печална равнина, която прилича на море от кал, където туктаме се белееха солни напластявания.

Фюре вървеше смело с мускулестите си крака по тесните пътечки, които разделяха солниците. Убедил се, че не го заплашва перспективата от студена баня, д'Артанян се отдаде доверчиво на коня, а сам почна да разглежда трите островърхи скали, които се извисяваха на хоризонта като железни копия сред тая гола, пустинна равнина.

Пириак, Бац и Кроазик, които си приличаха със странното еднообразие, привличаха вниманието му. Когато се обръщаше назад, за да се ориентира по-добре, мускетарят виждаше на хоризонта три други камбанарии на градовете Геранд, Пулиген и Сен Жоашен. Те приличаха на кегли, между които той със своя Фюре приличаше на движеща се топка.

Пириак беше първото малко пристанище, което се намираще от дясната му страна. Той отиде там, готов да запита за главните му солопроизводители.

В момента, когато д'Артанян влезе в него, пет огромни шаланди, натоварени с камъни, излязоха от пристанището.

На д'Артанян се видя чудно, че се извозват камъни от един край, където не се намират. Той прибягна до благостта на господин Анян, за

да запита хората на брега коя е причината за това странно обстоятелство.

Един стар рибар отговори на господин Анян, че камъните не са нито от Пириак, нито от блатата, разбира се.

– Тогава откъде ги докарват? – попита мускетарят.

– Господине, докарват ги от Нант и от Пембьоф.

– А къде ги закарват?

– В Бел Ил, господине.

– Ах, тъй ли! – извика д'Артанян със същия тон, с който изрази учудването си пред поета, когато го молеше да го запознае с тайната на печатарството. – А нима там се строи нещо?

– Ами, разбира се, господине! Всяка година господин Фуке поправя стените на замъка си.

– Значи е толкова разрушен?

– Да, стар е.

„Тогава съвсем естествено е, че го поправя, защото така трябва да постъпва всеки собственик – помисли си д'Артанян. – Така и за мене могат да кажат, че укрепявам «Образът на света Богородица», когато чисто и просто съм принуден да го ремонтирам. Струва ми се, че негово величество получава неправилни донесения, които го заблуждават...“

– Но съгласете се – продължи той вече гласно, като се обърна към рибаря, защото възложеното му поръчение го караше да бъде недоверчив, – съгласете се, добри ми господине, че тия камъни пътуват по много особен начин.

– Защо? А как другояче? – попита рибарят.

– Те идват от Нант или от Пембьоф по Лоара, нали?

– Да, по течението.

– Действително това е удобно, но защо не отиват направо от Сен Назер в Бел Ил?

– Е, защото шаландите са лоши плавателни съдове и не са пригодени за морето – отговори рибарят.

– Това не е причина.

– Извинете, господине, ясно се вижда, че никога не сте плавали по море – прибави рибарят не без отсянка на презрение в гласа.

– Обяснете ми това, драги мой, моля ви се. На мене ми се струва, че да се дойде от Пембьоф в Пириак, за да се отиде после от Пириак в Бел Ил, е все едно да се отиде от Ла Рош Бернар в Нант, а после от Нант в Пириак.

– По водата пътят е най-къс – отговори рибарят невъзмутимо.

– Но нали се получава една извивка? Рибарят поклати глава.

– Най-късият път от една точка до друга е правата линия – продължи д'Артанян.

– Вие забравяте силата на вълните, господине.

– Съгласен съм с това.

– И вятъра.

– А, така!

– Разбира се; течението на Лоара почти тласка корабите до Кроазик. Ако имат нужда от малка поправка или да се подкрепи екипажът, те идват в Пириак покрай брега; близо до Пириак те срещат течение към друга страна, което ги отнася към остров Дюме, на две левги и половина.

– Добре.

– Там течението на Вилен ги отхвърля към друг остров – Хьодик.

– Съгласен съм.

– Е, господине, от Хьодик до Бел Ил пътят е съвсем прав. Там морето е гладко като огледало; между Двата острова шаландите плават като патици по Лоара. Това е!

– А все пак пътят е дълъг – забеляза упоритият господин Анян.

– Ах!... Господин Фуке иска така! – в заключение рече рибарят, като свали, плетената си шапка при произнасянето на това почитено име.

Един поглед на д'Артанян, бърз и пронизващ като острие на шпага, откри в сърцето на стареца само наивно доверие, а в чертите му – задоволство и безразличие. Той каза: „Господин Фуке иска така“ с такъв тон, с който се казва: „Бог поиска така!“

Д'Артанян беше отишъл вече прекалено далеч. Освен това, след като шаландите заминаха, в Пириак оставаше само една лодка, лодката на стареца, а тя, както изглежда, не можеше да отплува без дълги и усилене приготовления.

И така д'Артанян погали коня си, който, доказвания отново прекарания си характер, се впусна в път, като стъпваше по солниците и поемаше с ноздри сухия вятър, който превиваше крайбрежните тръстики и хилавите хрусталаци.

Към пет часа той пристигна в Кроазик.

Ако беше поет, д'Артанян щеше да се полюбува на обширните равни песъчливи брегове, широки цяла левга, които при прилив се покриват с вода, а при отлив изглеждат сиви, печални ивици, осяяни с полипи, мъртви водорасли и бели, редки обли камъни, които напомнят кости на обширни гробища.

Но той – военен, политик, честолюбец – нямаше вече дори тая слаба утеха да погледне небето, за да прочете на него надежда или предупреждение.

За тия хора червеното небе означава вятър и буря. Белите меки облаци на небесната синева предсказват само, че морето ще бъде спокойно.

Д'Артанян погледна небесната синева, почувствува соления дъх на вятъра и си каза:

„При първия прилив ще отплувам, дори и с орехова черупка“.

В Кроазик, както и в Пириак, мускетарят забеляза грамадни купища камъни, наредени на равния пясъчлив бряг. Тия гигантски стени, разрушавани при всеки Прилив поради превоза на камъните за Бел Ил, бяха доказателство за онова, което той заподозря в Пириак.

Стена ли възстановяваше господин Фуке? Нови укрепления ли издигаше? За да се узнае това, трябваше да се види всичко.

Д'Артанян отведе Фюре в конюшната, навечеря се, легна си, а на другия ден на разсъмване се разхождаше вече по пристанището, или поточно по облите камъчета.

Кроазик има пристанище, голямо петдесет стъпки, а наблюдателницата му – приличаше на грамадна висока торта, поставена в чиния.

Чинията е равният пясъчлив бряг. Възвишението от натрупана и укрепена с камъни пръст образува конус и тоя конус е тортата и наблюдателницата същевременно.

Това е така днес; така е било и преди сто и осемдесет години; само че тогава тортата не е била толкова дебела и около нея навярно не е имало ограда от летви, направена по-късно от управниците на тая бедна и благочестива паланка като украшение и едновременно като перила по спираловидните пътечки, които водят до малката тераса на пресечения конус.

На пясъчливия бряг няколко рибари приказваха за сардини и скариди.

Господин Анян се приближи до тях с весел вид и усмивка на устните.

– Днес ще ходим ли на риболов? – попита той.

– Да, господине – отговори единият от рибарите, – чакаме прилива.

– А де ловите риба, приятели мои?

– Край бреговете, господине.

– А кои брегове са добри?

– А, зависи от случая; например близо до островите.

– Но до островите е далеч?
– Не много. Четири левги.
– Четири левги! Това е цяло пътешествие! Рибарят се изсмя в лицето му.

– Слушайте – наивно забеляза господин Анян, – от четири левги вече не се вижда брегът, нали?

– Ами... не винаги.

– Е... далече е... дори прекалено далече; иначе бих ви помолил да ме вземете със себе си и да ми покажете това, което не съм виждал никога.

– Какво именно?

– Жива морска риба.

– Господинът от провинцията ли е? – запита един рибар.

– Да, от Париж.

Бретонецът вдигна рамене и прибави:

– Виждали ли сте господин Фуке в Париж?

– Често – отговори д'Артанян.

– Често? – повториха рибарите, като образуваха кръг около парижанина. – Познавате ли го?

– Малко. Той е близък приятел на господаря ми.

– Аха! – рекоха рибарите.

И – прибави д'Артанян – аз видях замъците му в Сен Манде, във Во, както и двореца му в Париж.

– Хубави ли са?

– Великолепни!

– Е, но не са тъй хубави като замъка му в Бел Ил – забеляза един рибар.

– Охо! – извика господин Анян и така презрително се разсмя, че всички присъстващи се разсърдиха.

– Ясно си личи, че не сте виждали Бел Ил – забеляза най-любопитният рибар. – Знаете ли, че имението му заема шест левги и че там има такива дървета, каквито не могат да се видят и в Нант?

– Дървета в морето? – извика д'Артанян. – Бих желал да видя това.

– Това не е мъчно, ние ловим риба край остров Хьодик; елате с нас. Оттам ще видите като рай тъмните белилски дървета; ще видите бялото очертание на замъка, което като острие разсича морския хоризонт.

– О, това трябва да е прекрасно! – забеляза д'Артанян. – Но знаете ли, че в замъка на господин Фуке, във Во, има сто кули?

Бретонецът вдигна глава с безкрайно възхищение, но сякаш още не

беше убеден.

– Сто кули! – каза той. – Няма значение, Бел Ил е по-хубав. Искате ли да видите Бел Ил?

– А това възможно ли е? – попита господин Анян.

– Да, с позволението на управителя.

– Но аз не познавам тоя управител.

– Щом познавате господин Фуке, ще кажете името си.

– Ах, приятели мои, но аз не съм благородник!

– Всички могат да отидат там – продължи рибарят, – стига само да не желаят зло на Бел Ил или на сеньора му.

Лека тръпка полази по тялото на мускетаря. „Вярно е“ – помисли си той и прибави високо:

– Ако бях сигурен, че няма да хвана морска болест...

– Там ли? – рече рибарят, като показва гордо хубавата си тумбеста лодка.

– Е, вие ме склонихте! – извика господин Анян. – Ще ида да видя Бел Ил; само че няма да ме пуснат.

– Нас ни пускат.

– Вас? Защо?

– Ами... за да продаваме риба на корсарските кораби.

– О!... Корсарски кораби! Какво говорите?

– Казвам, че господин Фуке построи два корсарски кораба, за да преследва холандците или англичаните, и че ние продаваме риба на екипажите на тия малки кораби.

„Охо! – помисли си д'Артанян. – От добре по-добре! Печатница, бастиони, корсарски кораби!... Е, господин Фуке е доста сериозен неприятел, както и предполагам. Заслужава си да го види човек пототблизо.“

– Ние тръгваме в пет часа и половина – прибави рибарят важно.

– Цял съм на ваше разположение, няма да ви напускам.

Действително д'Артанян видя как рибарите изтеглиха лодките си към водата; приливът настъпи. Господин Анян седна в лодката, като играеше ролята на уплашен и размиваше малките рибарчета, които го наблюдаваха с големите си умни очи.

Той легна на едно платно, сгънато на четири, като остави рибарите да се готвят за отплаване. И след два часа лодката с голямо четвъртито платно беше вече в открито море.

Рибарите, които в движение вършеха работата си, не забелязаха, че спътникът им не поbledня, не запъшка, не започна да страда, че въпреки

надлъжното и странично клатене на лодката, неуправлявана от никого, новакът по море не изгуби нито присъствието на Духа, нито апетита си.

Те ловяха риба и работата им вървеше доста успешно. На въдиците със стръв от скариди се хващаха калкани и камбали. Две въдици се скъсаха от тежестта на ягулите и моруните; три змиорки подскачаха на дъното в лодката.

Д'Артанян носеше щастие на рибарите; така му казваха те. Ловенето на риба му се хареса толкова, че сам той се залови за работа, тоест за въдицата, като крещеше от радост и викаше „пусто да остане“ (така че би учудил дори и мускетарите, когато на въдицата му се хващаше нова плячка, която го караше да напряга страшно мускулите си и да проявява сила и ловкост.

Веселото занимание го накара да забрави дипломатическото поръчение. Той воюваше с една страшна ягула, вкопчил едната си ръка в борда, за да приближи до себе си зеещата уста на противника си, когато собственикът на лодката му каза:

– Внимавайте да не ви видят от Бел Ил!

Тия думи подеждоуваха на д'Артанян като първото свистене на ядро в деня на сражение; той изпусна въдицата и ягулата, които се върнаха във водата.

Най-много на половин левга д'Артанян видя синкавия силует на скалите на Бел Ил, а над него бялото очертание на величествения замък.

По-нататък се виждаха горите, зелените пасбища, добитъкът.

Ето това привлече най-напред вниманието на мускетаря.

Слънцето, стигнало до четвъртината на небето, хвърляше златни лъчи върху морската повърхност и обвиваше вълшебния остров сякаш със златиста прах. Благодарение на ослепителната светлина всички сенки се открояваха рязко и изпъстряха с тъмни ивици блестящия фон на ливадите и стените.

– Ехе – рече д'Артанян, като видя тъмните скали, – ето, струва ми се, укрепления, които нямат нужда от никакъв инженер, за да попречат на едно дебаркиране. Та къде може да се слезе на тая земя, която сам бог е направил непристъпна?

– Тук – отговори главният рибар, като измести платното и завъртя рязко кормилото.

Лодката се наведе, заклати се и се приближи до едно малко хубаво кръгло пристанище с нова назъбена стена.

– Какво е това? – попита д'Артанян.

– Локмария – отвърна рибарят.

– А там?

– Бангос.

– А по-нататък?

– Сожьо... после дворецът.

– Пусто да остане! Цял отделен свят. А, ето и войници!

– В Бел Ил има хилядо и седемстотин души – гордо отговори рибарят. – Знаете ли, че най-малкият тукашен гарнизон се състои от двадесет и две пехотни роти?

„Пусто да остане! – помисли си д'Артанян, като тупна с крак. – Май че, негово величество имаше право.“

Спряха на брега.

LXIX

В КОЯТО ЧИТАТЕЛЯТ ЩЕ СЕ УЧУДИ
НЕСЪМНЕНО СЪЩО ТАКА, КАКТО СЕ УЧУДИ
Д'АРТАНЯН, КАТО СРЕЩНА ЕДИН СТАР ПОЗНАТ

Когато се слиза на брега дори от най-малката лодка, винаги настъпва известно вълнение, безредие, което пречи на човека да изучи спокойно новото за него място.

Подвижният мост, развълнуваните моряци, морският прибой, виковете и движенията на тия, които чакат на брега всичко това предизвиква неувереност в пътника...

И така, едва като стъпи на брега и постоя няколко минути, д'Артанян забеляза, че в пристанището и особено в дъното на острова има много работници.

Долу д'Артанян видя петте шаланди, които заминаха пред него от Пириак. Техният товар – камъните – се пренасяше на брега с помощта на верига от двадесет и пет – тридесет селяни.

Големите камъни се натоварваха на ръчни колички и се превозваха в същата посока, където отиваха и другите камъни, тоест към мястото, където се работеше. Какъв строеж беше това? Д'Артанян не можеше още да определи.

Навсякъде цареше такава дейност, каквато Телемах е забелязал, когато е слязъл в Саленте.

Д'Артанян имаше голямо желание да проникне по-нататък, но се страхуваше да не издаде любопитството си и да събуди подозрение. И така той напредваше бавно, постепенно, като задмина много малко линията, която рибарите образуваха на плажа, наблюдаваше мълчаливо, като предварваше подозренията с глупав въпрос или учтив поклон.

Все пак, докато другарите му вършеха търговията си, като даваха или продаваха рибата на работниците или жителите на градчето, д'Артанян се отдалечи от тях и като видя, че не му обръщат много внимание, почна да разглежда изпитателно всичко по пътя си.

Впрочем той забеляза веднага много неща, които не можеха да измамят войнишкото му око.

В двата края на пристанището, за да се кръстосват огньовете по голямата ос на елипсата, образувана от водния басейн, се съоръжаваха две

батареи; очевидно тук се готвеха да поставят брегови оръдия, защото д'Артанян видя как работниците довършваха площадките и разполагаха дървените полукръгове, на които да се въртят оръдията за стреляне на всички страни.

Край всяка от тия багарей други работници поставяха бастиони с пръст за укрепване на стените. Тук имаше амбразури и ръководителят на работите викаше при себе си ту едни от хората, които прикрепваха на място торби с пясък, ту други, които изрязваха ромбовидни и правоъгълни чимове за укрепване тръстиковите основи на амбразуриите.

Ако се съди по енергията, с която се вършеха, тия заключителни работи можеха да се смятат почти за свършени. Оръдия още нямаше, но дъбовите подставки за тях бяха готови; грижливо трамбованата почва ги поддържаше и ако на острова имаше артилерия, пристанището можеше да бъде въоръжено за по-малко от два дни.

Когато прехвърли поглед от бреговете батареи на градските укрепления, д'Артанян се учуди, като забеляза, че Бел Ил беше защитен по съвсем нова система, за която неведнъж бяха говорили пред него на граф дьо Ла Фер като за голямо постижение, но приложението на която още не беше виждал на практика.

Тия укрепления не отговаряха нито на холандската метода на Мароле, нито на френската метода на кавалера Антоан дьо Вил, а се съгласуваха със системата на Манесон Мале, изкусен инженер, който преди около осем години беше напуснал службата си в Португалия и бе предложил услугите си на Франция.

Забележителното беше, че тия укрепления не се издигаха над земята като старинните бруствери, предназначени за защита на града от щурм с подвижни стълби, а, напротив, се спускаха в земята; вместо стени имаше ровове – те именно правеха стените високи.

Д'Артанян съобрази много бързо цялото предимство на новата система, която лишаваше оръдията от значението им.

Освен това рововете се разполагаха под морското равнище и затова в 'случай на нужда можеше да се наводнят лесно с помощта на подземни шлюзи.

Впрочем работите бяха почти свършени и една група работници, която получаваше заповеди от един мъж, види се, техен ръководител, слагаше последните камъни.

Дъсчен мост, поставен над рова за удобство на работниците, които караха, ръчни колички, съединяваше вътрешната част на фортовете с външната.

Д'Артанян запита с наивен вид дали може да мине по моста и чу в отговор, че никой не забранява това. И така, той премина през рова и тръгна към групата работници.

Те бяха командувани от човека, когото д'Артанян беше вече забелязал и който, както изглежда, беше главният инженер. На един голям камък, който служеше за маса, лежеше план, а на няколко крачки от човека работеше подемна машина.

Поради значението си той инженер привлече, разбира се, вниманието на д'Артанян. Той носеше разкошна Дреха, която не съответствуваше на работата, вършена от него; за инженер по-скоро би подходдала дреха на главен зидар, отколкото костюм на сеньор.

Освен това той много широкоплещест човек поразяваше с високия си ръст, а на главата си носеше шапка, покрита с пера. Той правеше величествени движения с ръцете и, изглежда (той стоеше с гръб), се караше на работниците за тяхната бездейност или слабост.

Д'Артанян продължаваше да се приближава.

В този миг човекът с перата престана да размахва ръце, опря юмруци на коленете и почна да наблюдава полунаведен как шест работници се опитваха да повдигнат един дялан камък върху едно кръгло парче дърво, което да го поддържа, докато прекарат под камъка въжето на крана.

Застанали от едната страна на камъка, шестимата работници се мъчеха с всички сили да го повдигнат на десетина пръста от земята, като се задъхваха и обливаха в пот, а в това време седмият се готвеше при първа възможност да вкара под него кръглото дърво. Но на два пъти камъкът се изплъзна от ръцете им, преди като издигнат на необходимата височина; и, разбира се, работниците трябваше да отскачат назад: иначе при падането си камъкът щеше да им смаже краката.

И всеки път изпуснатият камък загъваше все по-дълбоко в клисавата земя, което утежняваше още повече работата.

Третият опит пак не успя; обезсърчението нарастваше.

И все пак, когато шестимата работници се наведоха над камъка, човекът с перата изкомандува с мощен глас: „Дръж здраво!“, както се казва винаги при тежки работи.

Тогава той се изправи и извика:

– Охо, какво е това? Да не сте от слама?... По дяволите! Отдръпнете се и ще видите как става това.

„Пусто и върло! – помисли си д'Артанян. – Да не би да мисли да повдигне този блок? Любопитно би било!“

Работниците се отдръпнаха посрамено, като клатеха глави; на мястото си остана само тоя, който държеше кръглото дърво, като се готвеше да изпълни работата си.

Човекът с перата се приближи до камъка, наведе се, мушна ръцете си под него, напругна херкулесовските си мускули и с равномерно, бавно движение, което напомняше хода на машина, повдигна блока на цяла стъпка от земята.

Работникът се възползува от това и мушна кръглото дърво под камъка.

– Ето – каза великанът, като не изпусна блока, а бавно го остави на подпората.

– Пусто да остане! – извика д'Артанян. – Аз познавам само един човек, способен да показва такива фокуси!

– А? – попита великанът и се обърна.

– Портос! – промърмори д'Артанян смаяно. – Портос в Бел Ил!

От своя страна човекът с перата погледна лъжеуправителя и го позна въпреки предрешването му.

– Д'Артанян! – извика той, като се изчерви.

– Шт! – след миг прибави Портос.

– Шт! – обади се мускетарят.

Действително ако д'Артанян беше познал Портос, Портос също така беше познал д'Артанян.

В първата минута във всеки от тях заговори преди всичко желание-то да запази тайната си.

При все това първото движение на двамата мъже беше да се хвърлят в прегръдките един на друг.

Те искаха да скрият от присъстващите не приятелството, а имената си.

Но след прегръдката дойде размисълът.

„Дявол да го вземе, защо Портос е в Бел Ил и повдига камъни?“ – се запита д'Артанян.

Но, разбира се, запита се мислено.

Не тъй силен в дипломацията, Портос си помисли гласно:

– Защо, по дяволите сте в Бел Ил? Какво правите тук?

Трябваше да се отговори без колебание. Ако не отговореше веднага на Портос, д'Артанян нямаше никога да си прости това.

– Бога ми, аз съм тук, защото вие сте тук, приятелю мой!

– Аха! – отговори Портос, явно объркан от тоя Довод, като се мъчеше да си го изясни с присъщата си съобразителност, която ни е вече

известна.

– Без съмнение – продължи д'Артанян, който не искаше да даде на приятеля си време да се опомни – аз отидох в Пиерфон да ви видя.

– Наистина ли?

– Да.

– И не ме намерихте там?

– Не, но намерих Мустон.

– Добре ли е той?

– Е, и още как!

– Но Мустон не ви е казал, че съм тук.

– Защо да не ми каже това? Нима съм станал недостоен за доверието на Мустон?

– Не; но той сам не знаеше това.

– О, ето една причина, която поне никак не е оскърбителна за самолюбието ми.

– Но как стигнахте до мене?

– Е, мили мой, такъв голям сеньор като вас оставя винаги следи след себе си и аз не бих се уважавал много, ако не умеех да намирам следите на приятелите ми.

Колкото и ласкателно да беше, това обяснение не задоволи напълно Портос.

– Но аз и не можах да оставям следи, защото дойдох предрешен – каза Портос.

– Ах, дойдохте предрешен? – рече д'Артанян.

– Да.

– А как?

– Като мелничар.

– Нима такъв голям сеньор като вас, Портос, може да възприеме обикновените маниери до такава степен, че да мами хората?

– Е, кълна ви се, приятелю мой, че всички се измавиха – толкова добре играех ролята си.

– Но все пак не толкова добре, за да не мога да ви намеря.

– Да. Но как се случи това?

– Чакайте. Сега ще ви разкажа. Представете си, Мустон...

– А, значи тоя хубостник Мустон! – каза Портос, като склочи двете триумфални арки, които му служеха за вежди.

– Но чакайте де, чакайте. Мустон не е виновен, защото сам не знаеше къде сте.

– Без съмнение. Ето защо толкова бързам да разбера.

– О, колко сте нетърпелив, Портос!

– Аз съм ужасен, когато не разбирам.

– Ще разберете. Арамис ви писа в Пиерфон, нали?

– Да.

– Писа ви да дойдете преди екинокса, така ли?

– Наистина.

– Е, ето на! – каза д'Артанян, като се надяваше, че Портос ще се задоволи с това обяснение.

Великанът сякаш заработи усилено с ума си.

– О, да – каза той, – разбирам. Тъй като Арамис ме викаше преди екинокса, вие сте разбрали, че иска да отида при него. Вие сте се осведомили къде е Арамис, като сте си казали: „Където е Арамис, там е и Портос“. Узнали сте, че Арамис е в Бретан, и сте си казали: „Портос е в Бретан“.

– Точно така. Наистина, Портос, не зная как не сте станали гадател. И така, разбирате ли? Като пристигнах в Ла Рош Бернар, узнах за забележителните укрепвания в Бел Ил. Това запали любопитството ми. Качих се на една рибарска лодка, като не подозирах дори, че вие сте в Бел Ил. Дойдох, видях как един юначага повдига такъв камък, който дори Аякс не би помръднал, и си извиках: „Само барон дьо Брасьо е способен да показва такива фокуси“. Вие ме чухте, обърнахте се, познахте ме, ние се прегърнахме и, бога ми, ако нямате нищо против, ще се прегърнем още веднъж.

– Наистина, ето как всичко се обяснява – рече Портос.

И той прегърна д'Артанян с такова горещо приятелство, че в продължение на пет минути мускетарят не можеше да си поеме дъх.

– Е, е, станали сте още по-силен – забеляза д'Артанян – и за щастие все в ръцете.

Портос отговори с приветлива усмивка.

В продължение на петте минути, докато се мъчеше да си поеме дъх, д'Артанян си мислеше колко е тежка ролята му, която се налагаше да играе.

Трябваше все да разпитва, без да отговаря никога. Когато най-последно започна да диша, бойният му план беше готов.

LXX

В КОЯТО СМЪТНИТЕ ИДЕИ НА Д'АРТАНЯН ЗАПОЧВАТ ДА СЕ ПОИЗЯСНЯВАТ

Д'Артанян започна веднага настъплението:

– Сега, когато всичко ви казах, мили приятелю, или по-скоро когато всичко отгатнахте, кажете ми какво правите тук, покрит с прах и кал?

Портос изтри челото си, огледа гордо на всички страни и каза:

– Но, струва ми се, че можете да видите какво правя тук!

– Разбира се, разбира се; повдигате камъни.

– О, само за да покажа на тия мързеливци какво е истински мъж! – презрително рече Портос. – Но вие разбирате...

– Да, повдигането на камъни не е ваша работа, макар че мнозина, на които това им е работа, не могат да я вършат като вас. Ето кое ме накара да Ви запитам: „Какво правите тук, бароне?“

– Изучавам топографията, кавалере.

– Изучавате топографията?

– Да; но вие сам какво правите в цивилни дрехи?

Д'Артанян разбра, че извърши грешка, като показва учудването си. Портос се възползува от това, за да отговори на въпроса с въпрос.

За щастие д'Артанян се беше подготвил за това.

– Но вие знаете – отвърна той, – че аз съм наистина цивилен. Тия дрехи отговарят на общественото ми положение.

– Хайде де, вие сте мускетар!

– Лъжете се, добри ми приятелю; аз си подадох оставката.

– Ха!

– О, боже мой, да!

– И вие напуснахте службата?

– Зарязах я.

– Напуснахте краля.

– Напълно.

Портос вдигна ръце към небето като човек, узнал нещо нечувано.

– О, признавам си, вие съвсем ме смутихте – каза той.

– Обаче така е.

– И кое ви накара да се решите на това?

– Бях недоволен от краля. Мазарини ми вдъхваше отдавна

отвращение, както знаете. Махнах, ръка на всичко.

– Но нали Мазарини умря?

– Зная, дявол да го вземе! Само че си подадох оставката по време на смъртта му, а тя бе приета преди два месеца. Тогава, чувствувайки се свободен, отидох в Пиерфон, за да се видя с моя мил Портос. Чух как хубаво сте разпределили времето си и исках да поживея петнадесетина дни като вас.

– Приятелю мой, вие знаете, че къщата ми е отворена за вас не за петнадесет дни, а за една година, за десет години, завинаги.

– Благодаря, Портос.

– Е, да не би да имате нужда от пари? – попита Портос, като под-рънкваше петдесетина луидора, които съдържаше джобът му. – В такъв случай нали знаете?

– Не, нямам нужда от нищо; аз вложих спестяванията си у Планше, от когото получавам рента.

– Вашите спестявания?

– Без съмнение. Защо мислите, че не мога да спестя нещо като всеки друг, Портос?

– Аз ли? Напротив, винаги съм подозирал... Тоест Арамис подозираше винаги, че имате спестени пари. Знаете ли, аз не се меся в тия работи, но мисля, че мускетарските спестявания са лекички.

– Несъмнено, в сравнение с вас, Портос, който сте милионер, те не са големи Но съдете сам: от една страна имах двадесет и пет хиляди ливри.

– Не е лошо – отговори Портос любезно.

– И – продължи д'Артанян – на двадесет и осми миналия месец прибавих към тях други двеста хиляди ливри.

Портос облещи очи, които красноречиво питаха мускетаря: „Откъде откраднахте такава сума, мили приятелю?“

– Двеста хиляди ливри! – извика той най-послед.

– Да, по такъв начин с двадесет и петте хиляди, които имах, и с парите, спечелени по-късно, сега имам общо двеста четиридесет и пет хиляди ливри.

– Е, откъде имате това богатство?

– Почакайте, ще ви разкажа по-късно цялата история, мили приятелю; но тъй като вие трябва да ми разкажете най-напред много неща, да отложим временно моя разказ.

– Bravo! – каза Портос. – Ето че всички сме богати. Но какво трябва да ви разкажа?

– Разкажете ми как Ар а мис стана...

– А, епископ на Ван.

– Точно така – рече д'Артанян, – епископ на Ван. Тоя мил Арамис!
Той напредва, знаете ли?

– Да, да, да! Като не се смята, че няма да спре на това.

– Как! Вие мислите, че той няма да се задоволи с виолетови чорапи
и че ще му се прииска червена шапка?

– Шт! Тя му е обещана.

– Хайде де! От краля ли?

– От човек, който е по-силен от краля.

– Ах, Портос, приятелю мой, вие ми разказвате невероятни неща!

– Защо невероятни? Нима във Франция не е имало винаги някой
по-могъщ от краля?

– Да, разбира се. По времето на крал Луи XIII по-силен беше хер-
цог дьо Ришельо; по времето на регентството – кардинал Мазарини; по
времето на Луи XIV е господин...

– Кажете го де!

– Господин Фуке.

– Браво! Веднага го налучкахте.

– Значи господин Фуке е обещал шапката на Арамис?

Лицето на Портос доби сдържан израз.

– Мили приятелю, да ме пази бог да се меся в работите на другите,
а главно да издавам тайни, които някои хора желаят да запазят. Когато
се видите с Арамис, той ще ви каже това, което намери за необходимо
да ви довери.

– Имате право, Портос; вие сте истинско хранилище на тайни. Да се
върнем на вас.

– Добре – рече великанът.

– И така вие ми казахте, че сте тук, за да учите топография, нали?

– Именно.

– Ей богу, приятелю мой, вие ще отидете далеч!

– Как така?

– Но тия укрепления са великолепни.

– Така ли мислите?

– Разбира се. Наистина Бел Ил е непревземаем без правилна
обсада.

Портос си потри ръцете.

– И аз тъй мисля – каза той.

– Но кой укрепил така острова? Портос се изпъчи.

– Не съм ли ви казал това?

– Не.

– Не подозирате ли?

– Не; мога само да кажа, че това е извършено от човек, който е изучил всички системи и е избрал най-добрата.

– Шт! – рече Портос. – Пощадете моята скромност, мили ми д'Артанян.

– Наистина ли? – отговори мускетарят. – Значи сте вие?... О!

– Смилете се, приятелю мой.

– Значи вие измислихте, начертахте и комбинирахте тия бастиони, ъглови укрепления, стени между бастионите, полумесеци, вие строите тоя покрит път?

– Моля ви се.

– Вие построихте тоя лунет с остри и изпъкнали ъгли?

– Приятелю мой...

– Вие придадохте на отворите на вашите амбразури тоя наклон, с помощта на който защищавате тъй Добре служещите при оръдията ви?

– Е, боже мой, да!

– О, Портос, Портос, вие сте достоен за преклонение! Но вие сте скривали винаги талантите си от нас! Надявам се, приятелю мой, че ще ми покажете подробно всичко това.

– Това е най-лесната работа. Ето плана ми.

– Покажете.

Портос заведе д'Артанян при камъка, който му служеше за маса и на който беше разгърнат планът. Отдолу на плана бе написано със страхотния почерк на Портос, почерк, за който имахме вече случай да споменем:

„Вместо да си служите с квадрат или правоъгълник, както се правеше досега, дайте на вашето място формата на правилен шестоъгълник. Тоя многоъгълник има предимството, че е с повече ъгли от четириъгълника. Всяка страна на вашия шестоъгълник, (размерите на който ще определите на място) разделете на две; в средната точка издигнете перпендикуляр към центъра на многоъгълника, който по дължина ще се равнява на една шеста от периметъра. От крайните точки на всяка страна на многоъгълника прекарайте два диагонала, които ще пресекат перпендикуляра. Тия две прави ще образуват отбранителните линии.“

– Дявол да го вземе! – каза д'Артанян, като се спря на това място. – Но това е цяла система, Портос!

– Да, пълна – потвърди Портос. – Искате ли да четете по-нататък?

– Не, прочетох достатъчно. Но щом вие ръководите работите, мили ми Портос, защо писмено сте изложили своята система?

– Е, мили мой, смъртта!

– Как смъртта?

– Ами да! Всички сме смъртни.

– Наистина – каза д'Артанян. – Вие имате отговор на всичко, приятелю мой.

И сложи плана на камъка.

Но колкото и малко време да държа плана в ръцете си, д'Артанян можа да различи под едрия почерк на Портос много по-ситни букви, напомнящи му почерка, който на младини беше видял в писмата до Мари Мишон. Само че гумата беше работила тъй усърдно върху тоя почерк, че за всеки човек, не тъй проницателен като нашия мускетар, следите от изтритите редове щяха да останат незабележими.

– Браво, приятелю мой, браво! – рече д'Артанян.

– А сега вие знаете всичко, което искахте да знаете, нали? – каза Портос, като се напери.

– О, боже мой, да! Само, мили приятелю, бъдете тъй любезен още веднъж.

– Говорете; тук аз съм господар.

– Кажете ми, ако обичате, името на ония господин, който се разхожда там долу.

– Къде там долу?

– Зад войниците.

– Последван от един лакей?

– Именно.

– Придружен от някакъв обесник с черни дрехи?

– Е, да.

– Това е господин Жетар.

– А кой е тоя господин Жетар, приятелю мой?

– Нашият домашен архитект.

– На кой дом?

– Дома на господин Фуке.

– Аха! – извика д'Артанян. – Значи вие сте също на служба у господин Фуке, Портос?

– Аз? А защо? – попита топографът, като се изчерви до края на ушите си.

– Но като говорехте за архитекта на Бел Ил, вие казахте „нашият домашен архитект“, сякаш ставаше дума за замъка Пиерфон.

Портос стисна устни.

– Мили приятелю – каза той, – Бел Ил принадлежи на господин Фуке, нали?

– Да.

– Както Пиерфон е мой?

– Разбира се.

– Вие идвахте ли в Пиерфон?

– Казах ви, че бях там преди по-малко от два месеца.

– Видяхте ли там един господин, който има навик да се разхожда с линия в ръка?

– Не; но ако действително се разхожда там, можех да го видя.

– Е, добре, той е господин Буленгрен.

– А кой е тоя господин Буленгрен?

– Ето. Ако някой го срещне, когато той се разхожда с линия в ръка, и ме запита: „Кой е господин Буленгрен?“, аз ще му отговоря: „Нашият домашен архитект“. Е, добре, господин Жетар е Буленгрен на господин фуке. Но той няма нищо общо с укрепленията, които са само моя работа, разбирате ли? Абсолютно нищо.

– Ах, Портос! – извика д'Артанян, отпусайки ръце, като победен, който предава шпагата си. – Ах, приятелю мой, вие сте не само топограф с херкулесова сила, но и диалектик от първа величина.

– Нали? – отговори Портос. – Това беше отлично разсъждение.

И той задиша като ягулата, която сутринта се изплъзна от ръцете на д'Артанян.

– И сега – продължи д'Артанян – тоя обесник, който ходи с господин Жетар, също ли служи у господин Фуке?

– О – отговори Портос презрително, – това е господин Жюпене или Жюпоне, някакъв поет.

– Който се е установил тук?

– Така изглежда.

– Аз мислех, че господни Фуке има достатъчно поети там долу: Скюдери, Лоре, Пелисон, Лафонтен. Право да си кажа, Портос, тоя поет не ви прави чест.

– Е, приятелю мой, спасява ни това, че той живее тук не като поет.

– А като какъв?

– Като печатар; и сега вие ми напомнихте, че трябва да кажа нещичко на тоя педант.

– Кажете.

Портос повика със знак Жюпене, но той не поиска да се приближи,

защото беше познал д'Артанян. Естествено, това накара Портос да повтори знака си.

Вторият знак на великана беше толкова заповеднически, че тоя път Жюпене трябваше да се подчини.

И така поетът се приближи.

– Тъй а? – забеляза Портос. – Вие сте тук от вчера, а вече си показвате рогата.

– Как така, господин бароне? – попита Жюпене разтреперан.

– Вашата машина скърца цяла нощ, господине, и не ме остави да спя, дявол да го вземе!

– Господин бароне... – възрази Жюпене плахо.

– Вие още не сте получили нищо за печатане; значи не трябваше да пускате машината. Какво печатахте нощес?

– Господине, леко стихотворение, съчинено от мене.

– Леко! Хайде де, господине, машината така скърцаше, че да я съжалиш. Това да не се повтаря повече, чувате ли?

– Добре, господине.

– Обещавате ли?

– Обещавам.

– Добре, тоя път ви прощавам. Вървете си! Поетът се оттегли също тъй смирено, както се беше отзовал на повикването.

– И така, след като насапунисахме тоя хубостник, хайде да закусим – предложи Портос.

– Да, да закусим – съгласи се мускетарят.

– Само ще ви забележа, приятелю мой – прибави Портос, – че за закуската можем да отделим само два часа.

– Няма що! Ще гледаме да се справим с това време. Но защо можем да отделим само два часа?

– Защото приливът започва в един часа, а с прилива заминавам за Ван. Но тъй като утре ще се върна, приятелю мой, останете у мене и се чувствуйте като у дома си. Имам добър готвач, добра изба.

– Не, не – прекъсна го д'Артанян, – измислих нещо по-добро.

– Какво?

– Вие, казвате, отивате във Ван?

– Разбира се.

– За да видите Арамис?

– Да.

– Е, добре, тогава аз, който дойдох от Париж нарочно, за да видя Арамис...

– Така е.

– Ще замина с вас.

– Отлично!

– Знаете, аз исках да видя най-напред Арамис, а после вас. Но човек предполага, господ разполага. Започнах с вас, а ще свърша с Арамис.

– Много добре!

– А колко часа е оттук до Ван?

– О, боже мой, само шест часа. Три часа по море оттук до Сарзо и три часа път от Сарзо до Ван.

– Колко е удобно! И често ли отивате във Ван, щом сте толкова близо до епископството?

– Да, веднъж седмично. Но чакайте да прибера плана.

Портос го взе, сгъна го грижливо и го мушна в широкия си джоб.

„Добре – прошепна си д'Артанян, – струва ми се, че вече зная кой инженер всъщност укрепява Бел Ил.“

След два часа, с прилива, Портос и д'Артанян отплуваха за Сарзо.

LXXI

ЕДНА ПРОЦЕСИЯ ВЪВ ВАН

Плаването от Бел Ил до Сарзо не продължи много благодарение на един от тия малки бързоходни корсарски кораби, предназначени за преследване на неприятеля, за които бяха говорили на д'Артанян през време на пътуването му. Те стоеха в залива на Локмария и единият от тях с четвърт от военния си екипаж поддържаше връзка между Бел Ил и континента.

Д'Артанян успя да се убеди още веднъж, че Портос, макар инженер и топограф, не беше посветен много в държавните тайни.

Впрочем всеки друг би взел пълното му незнание за изкусна тактика. Но д'Артанян познаваше прекалено много всички съкровени страни в характера на своя Портос и затова, разбира се, би измъкнал тайните му (ако великанът имаше тайни) също тъй лесно, както старите акуратни ергени могат да намират със затворени очи някоя книга в рафтовете на библиотеката или някоя част от бельото в чекмеджетата на скрина си.

И така, ако хитрият д'Артанян не беше измъкнал нищо от своя Портос, това значеше, че баронът нямаше тайни.

„Така да бъде! – каза си той. – Във Ван за половин час ще узная повече, отколкото Портос е узнал в Бел Ил за два месеца. Но за да узная нещо, важно е Портос да не прибегне до единствената военна хитрост, която оставих на негово разположение. Не трябва да предупреждава Арамис за пристигането ми.“

И така всички грижи на мускетаря се ограничиха за момента да наблюдава Портос.

И нека прибавим: Портос съвсем не заслужаваше такова недоверие. Той не замисляше никакво зло. Може би в първата минута на появяването си д'Артанян да му вдъхна известно недоверие; но почти веднага д'Артанян зае отново в доброто му и мъжествено сърце онова място, което оставаше винаги за него, и дори ни най-малък облак не помрачаваше големите очи на Портос, когато от време на време поглеждаха нежно стария приятел.

Когато слязоха на сушата, Портос запита дали конете чакат; действително те чакаха на пресечката на пътя, който заобикаля Сарзо и без да преминава през това градче, води във Ван.

Конете бяха два: единият за господин дю Валон, а другият за

коняря му.

Откак Мускетон употребяваше за придвижване само обикновена количка, Портос държеше коняря.

Д'Артанян очакваше, че Портос ще предложи да изпрати коняря си с единия кон, за да доведе друг кон, и се готвеше да отхвърли това предложение. Но не се случи нищо подобно. Портос просто заповяда на слугата да слезе от седлото и да чака връщането му в Сарзо, а след това по-моли д'Артанян да възседне коня на коняря.

Така и направиха.

– Е, вие сте предвидлив човек, мили ми Портос – каза д'Артанян на приятеля си, когато се качи на коня.

– Да; но това е любезност на Арамис. Моите коне не са тук и Арамис остави конюшната си на мое разположение.

– Отлични коне, макар и епископски, пусто да остане! – забеляза д'Артанян. – Наистина Арамис е съвсем необикновен епископ.

– Свят човек – почти гъгниво отговори Портос, като вдигна очи към небето.

– Значи много се е променил – забеляза д'Артанян, – защото знаехме какъв е нечестивец.

– Осенила го е благодат – добави Портос.

– Браво! – рече д'Артанян. – Сега имам още по-голямо желание да видя тоя мил Арамис.

И пришпори коня си, който се понесе още по-бързо.

– Пусто и върло! – извика Портос. – Ако препускаме така, ще стигнем на мястото за един час, а не за два.

– А колко трябва да изминем, Портос?

– Четири левги и половина.

– Значи трябва да се язди бързо.

– Мили приятелю, аз бих могъл да ви превода през канала; но по дяволите да вървят гребците или впрегатните коне! Първите са като костенурки, а вторите са като охлюви. И когато можете да имате един добър яздитен кон, той е за предпочитане пред гребците или всяко друго превозно средство.

– Имате право, особено вие, Портос, който сте винаги великолепен на кон.

– Тежичък съм, приятелю мой; наскоро се претеглих.

– И колко тежите?

– Триста! – отговори Портос гордо.

– Браво!

– Така че, разбирате, трябва да ми избират коне с прав и широк гръб; иначе те падат след около два часа.

– Да, великански коне, нали?

– Вие сте много добър, приятелю мой – отвърна инженерът с ласкава величественост.

– Действително, приятелю мой – забеляза д'Артанян, – струва ми се, че конят ви се изпоти вече.

– Ами топло е! Аха, виждате ли сега Ван!

– Да, много добре; както изглежда, той е много хубав град, а?

– Очарователен, поне според думите на Арамис; аз го намирам черен; но изглежда, че това е хубаво – художниците харесват черното. Яд ме е сега.

– Защо, Портос?

– Защото тъкмо бях заповядал да боядисат в бяло замъка ми Пиерфон, който беше посивял от старост.

– Хм! – рече д'Артанян. – Действително белият цвят е по-весел.

– Да, но не е тъй величествен, както ми каза Арамис. За щастие има търговци на черна боя: ще заповядам да преобоядисат Пиерфон в черно, туйто. Разбирате ли, приятелю мой, ако сивият цвят е хубав, черният трябва да бъде великолепен.

– Ех, това ми се струва логично! – каза д'Артанян.

– А вие никога ли не сте ходили във Ван?

– Никога.

– Тогавя не познавате града, а?

– Не.

– Е, добре, гледайте – каза Портос, като се надигна на стремената си, от което конят му се огъна, – виждате ли там долу островърхия покрив, зялят от слънцето?

– Разбира се, че го виждам.

– Това е катедралата.

– Как се казва?

– Сен Пиер. Сега гледайте: виждате ли в предградието вяво друг кръст?

– Чудесно го виждам.

– Това е Сен Патерн, любимата енорийска черква на Арамис.

– А!

– Да, да. Знаете ли, според преданията, Сен Патерн е бил първият вански епископ. Наистина Арамис твърди, че не е така. Но той е толкова учен, че може би това е само паро... пара...

– Парадокс – подсказа д'Артанян.

– Точно това. Благодаря, езикът нещо не ме слуша. Много е топло!

– Приятелю мой – рече д'Артанян, – моля ви се, продължавайте вашите интересни обяснения. Коя е тая голяма бяла сграда с много прозорци?

– А, това е колегията на йезуитите. Бога ми, как налучка! Виждате ли край колегията една голяма къща с камбанарийки, с кулички и в хубав готически стил, както казва това говедо Жетар?

– Да, виждам я. Е какво?

– Там живее Арамис.

– Как, не живее ли в епископството?

– Не; епископската къща е развалина. Впрочем тя е в града, а Арамис предпочита предградието. Ето защо, ви казвам, той обича Сен Патерн, защото Сен Патерн е в предградието. После в това предградие има Дори площадки за игра на май, на топка и доминикански манастир. Ей там, тоя с хубавата камбанария чак До небето.

– Много добре.

– После, виждате ли, предградието е като отделен град; то си има свои стени, кули, ровове; дори кеят стига до него и корабите спират на кея. Ако нашият малък корсарски кораб не газеше осем стъпки във водата, ние можехме да пристигнем с опънати платна чак до прозорците на Арамис.

– Портос, Портос, приятелю мой – извика д'Артанян, – вие сте кладенец на знанието, извор на остроумни и дълбоки размисли. Портос, вие не ме изненадвате вече, вие ме смайвате.

– Ето че пристигнахме – каза Портос, като обърна разговора с обикновената си скромност.

„И беше време – помисли си д'Артанян, – защото конят на Арамис се топи като леден кон.“

Почти в същия миг те влязоха в предградието; но щом извървяха стотина крачки, видяха с учудване, че улиците са покрити със зеленина и цветя.

По старите градски стени на Ван висяха най-старите и най-чудните френски килими.

От железните балкони се спускаха бели драперии, осеяни с букети.

Улиците бяха пуссти; чувствуваше се, че цялото население се беше събрало на едно място.

Жалузите бяха спуснати, но прохладата все пак проникваше в къщите под решетките им, които хвърляха широки черни сенки по

стените.

Внезапно, като завиха в една улица, д'Артанян и Портос чуха пеене. Празнично облечена тълпа се появи през тамянения дим, който се издигаше на синкави кълбета към небето; цели облаци от розови листенца хвърчеха до прозорците на първите етажи.

Над потока от глави се виждаха кръстове и хоругви, свещени религиозни символи.

А под кръстовете и хоругвите, сякаш защитени от тях, вървяха млади момичета с бели рокли и венци от синчец на главата.

От двете страни на улицата, затваряйки шествието, пристъпваха войниците от гарнизона с букети в дулата на пушките си и по остриетата на копията си.

Това беше черковна процесия.

Докато д'Артанян и Портос гледаха почитателно, като скриваха нетърпението си, приближи се един Великолепен балдахин. Пред него вървяха сто йезуити и сто доминиканци, а отзад – два архидякони, ковчежник, изповедник и дванадесет каноници.

Един псалт с гръмовит глас – сигурно за гласа си подбран от всички псалтове във Франция, както тамбурмажорите на императорската гвардия се избираха от всички великани на империята, – един псалт, последван от четирима псалтове, които, изглежда, бяха там само за да му пригласят, пееше високо, като тресеше стъклата на прозорците.

Под балдахина се очертаваше бледо благородно лице с черни очи, черна коса, в която блестяха сребърни косми, с тънка, строго стисната уста и тясна, издадена напред брадичка. Тая глава беше увенчана с епископска митра, която придаваше на бледото лице не само величествен вид, но и израз на аскетизъм.

– Арамис! – неволно извика мускетарят, когато това гордо лице ми на пред него.

Прелатът потрепера; сякаш тоя глас прозвуча за него, както гласът на спасителя за възкръсналия мъртвец.

Той вдигна големите си черни очи с дълги мигли и без колебание погледна там, откъдето беше долетяло възклицанието.

И веднага видя близо до себе си Портос и д'Артанян.

Благодарение на своята прозорливост д'Артанян също видя всичко, нищо не изпусна. Образът на прелата се запечата завинаги в паметта му.

Едно нещо порази особено д'Артанян.

Когато го забеляза, Арамис се изчерви; после веднага скри под клепачите си огъня на властния поглед и почти неуловимата приятелска

нежност.

Беше очевидно, че Арамис се запита мислено:

„Защо д'Артанян е тук с Портос и защо е дошъл във Ван?“

Арамис разбра всичко, което ставаше в ума на д'Артанян, когато пренесе отново погледа си върху него и видя, че той не наведе очи.

Той познаваше тънкостта на ума и досетливостта на приятеля си; той се страхуваше да не би да издаде тайната на червенината и учудването си. Това беше същият Арамис, който вечно криеше някоя тайна.

И така, за да свърши с тоя изпитателен поглед, който трябваше да се наведе на всяка цена, както на всяка цена генералът сподавя огъня на пречещата му батарея, Арамис протегна хубавата си бяла ръка, украсена с аметистов епископски пръстен, разсече въздуха със знака на кръста и благослови двамата си приятели.

Може би разсеяният мечтател д'Артанян, по начало безверник, не би се навел под тая свята благословия; но Портос видя разсеяността му, сложи приятелски ръка върху гърба на другаря си и го притисна към земята.

Д'Артанян се огъна: за малко щеше да падне по очи.

През това време Арамис отмина.

Подобно на Антей д'Артанян само се допря до земята и се обърна към Портос, готов да се скара.

Но не можеше да има никакво съмнение в намерението на добрия Херкулес: ръководеше го само чувство на религиозно благочестие.

Впрочем думите на Портос не скриваха мисълта му, а, напротив, винаги я допълваха.

– Много е мило от негова страна, че ни благослови само нас двамата – каза той. – Положително той е свят и достоен човек.

По-малко убеден от Портос, д'Артанян не отговори.

– Виджте, мили приятелю – продължи Портос, – той ни забеляза и сега не върви като преди малко, а бърза. Виджате ли как шествието удвои скоростта си? Тоя мил Арамис бърза да ни види и да ни прегърне.

– Наистина – отвърна д'Артанян високо. И съвсем ниско прибави:

– Все пак тая лисица ме забеляза и сега ще има време да се приготви да ме приеме.

Но процесията отмина; пътят се освободи. Д'Артанян и Портос тръгнаха право към епископския дворец, заобиколен от многобройна тълпа, която искаше да види връщането на прелата.

Д'Артанян забеляза, че тая тълпа се състоеше главно от граждани и военни.

По вида на тия привърженици той позна ловкостта на приятеля си.

Действително Арамис не беше от тия, които търсят безполезна популярност. Смяташе за безсмислено да бъде обичан от хора, които не му служеха за нищо.

Жени, деца, старци, тоест обикновената свита на черковните пастири, не бяха свита за него.

Десет минути след като двамата приятели прекрачиха прага на епископския дворец, Арамис се върна като победоносец; войниците му отдаваха почести като на началник; гражданите му се кланяха като на приятел и по-скоро като на покровител, отколкото като на църковен глава.

В Арамис имаше нещо от тия римски сенатори, в къщите на които винаги се трупаха просители.

Край стълбището той се съвещава половин минута с един йезуит, който, за да му говори по-доверително, мушна главата си под балдахина.

Най-последно епископът влезе у дома си. Вратите се затвориха бавно след него и тълпата се разпръсна, но песните и молитвите още ечеха.

Беше великолепен ден. Към морския въздух се смесваше уханието на земята. От града лъхаше щастие, радост, сила.

Д'Артанян сякаш почувствува присъствието [!] на невидима, всемогъща ръка, която създаваше тая сила, тая радост, това щастие и разливаше навсякъде това ухане.

„Охо! – си каза той. – Портос е надебелял, но Арамис е израсъл.“

LXXII ВЕЛИЧИЕТО НА БАНСКИЯ ЕПИСКОП

Портос и д'Артанян влязоха в епископския дворец през специална врата, известна само на вътрешните хора.

От само себе си се разбира, че Портос беше водач на д'Артанян. Достойният барон се чувствуваше навсякъде като у дома си. Между това, било по мълчаливо съгласие да уважава светостта на Арамис, било по навик да уважава всичко, което му се струваше значително, навик, създал от него образцов воин, Портос се Държеше съдържано у негово преосвещенство ванския епископ. Д'Артанян видя най-напред тая съдържаност в начина, по който баронът говореше с лакеите и сътрапезниците.

Все пак тая съдържаност не пречеше на Портос да задава въпроси. Той поразпита.

Двамата приятели узнаха, че негово високопреосвещенство отишъл в покоите си и че се готвел да се яви в по-скромнен вид.

Действително след четвърт час, през който д'Артанян и Портос се гледаха един друг и въртяха палците си ту на една, ту на друга страна, една врата на залата се отвори и негово преосвещенство се появи в непарадно облекло на прелат.

Арамис вървеше с високо вдигната глава, като човек, навикнал да командува; сукненото му виолетово расо беше приповдигнато от единия край, за да не се влачи, а юмрукът му беше опрян на хълбока.

Освен това той не беше обръснал тънките си мустачки и островърхата брадичка – по модата от времето на Луи XIII.

Когато той влезе, в стаята се разнесе нежна миризма на парфюм, която никога не се изменя у елегантните хора и у жените от висшия свят, като по тоя начин се създава впечатление, че това благоухание е присъщо на тях самите.

Но тоя път в парфюма на Арамис още се чувствуваше нещо черковно, което издаваше дъх на тамян. Тоя парфюм не опияняваше, той прокикваше в човека, вдъхваше не желание, а уважение.

Като влезе в стаята, Арамис не се поколеба нито за миг; не произнесе нито дума – всяка дума би била студена в такъв случай, – приближи се до мускетаря, тъй добре предрешен в костюма на господин Анян, и го стисна в прегръдките си с такава нежност, в която и най-

недоверчивият човек не би открил студенина или престореност.

Д'Артанян го прегърна също тъй горещо.

Портос стисна нежната ръка на Арамис и д'Артанян забеляза, че негово преосвещенство протегна на великана лявата си ръка, навярно по навик. Сигурно Портос беше причинявал десетки пъти болка на пръстите му, нанизани с пръстени. И така Арамис се страхуваше от великана и му остави да стиска до посиняване само плътта, като не му позволи да притиска пръстите към златото на пръстените или плоскостите на диамантите.

Между две прегръдки Арамис погледна д'Артанян в лицето, предложи му стол, а самият той седна в сянка, като се постара светлината да пада върху лицето на събеседника му.

Тая маневра, присъща на дипломатите и на жените, напомня много всички предимства на прикриване, които през време на дуелите противниците се мъчат да намерят повече или по-малко успешно.

Д'Артанян разбра маневрата, но не показа, че я е забелязал. Той чувствуваше, че е хванат; но именно защото беше хванат, чувствуваше, че е на път да узнае всичко; беше стар кондотиер и не се страхуваше да претърпи привидно поражение, стига само да извлече от него облагите на победата.

Пръв заговори Арамис.

– Ах, мили приятелю, скъпи ми д'Артанян! – каза той. – Какъв чудесен случай!

– Тоя случай, преподобни ми другарю, аз ще нарека приятелство – отговори д'Артанян. – Аз ви търсех, както винаги съм ви търсил, когато съм имал да ви предложа някое голямо предприятие или да ви посветя няколко свободни часа.

– А, тъй ли? – рече Арамис без жар. – Вие ме търсехте?

– Е да, търсеше ви, мили ми Арамис – намеси се Портос, – и ето доказателството: той ме настигна в Бел Ил. Много мило, нали?

– Аха – провлечено рече Арамис, – разбира се, в Бел Ил...

„Ето на – помисли си д'Артанян, – моят простодушен Портос, без да мисли, даде първия топовен изстрел на атаката.“

– В Бел Ил – каза Арамис, – в тая дупка, в тая пустиня! Да, наистина много мило.

– А аз му казах, че сте във Ван – продължи Портос със същия тон.

Д'Артанян вържжи устата си с тънка, почти иронична усмивка.

– Напротив, знаех това; но исках да видя – рече той.

– Какво да видите?

– Дали е още живо нашето старо приятелство; дали, като се видим, ще забият нашите сърца, закоравели от възрастта; дали от тях ще се изтъргне пак радостният вик, с който се поздравяват приятелите.

– Е какво, останахте ли доволен? – попита Арамис.

– Горещо-долу.

– Защо?

– Да, Портос ми каза: „Шт“, а вие...

– Е, а аз?

– А вие ме благословихте.

– Какво да се прави, приятелю мой – усмихнато рече Арамис. – Това е най-скъпоценното, което има един беден прелат като мене.

– Хайде де, мили ми приятелю!

– Така е.

– А между това в Париж разправят, че Ван е едно от най-богатите епископства на Франция.

– А, вие говорите за земните блага? – забеляза Арамис с разсеян вид.

– Но, разбира се. Аз държа на тях.

– В такъв случай да говорим за това – рече Арамис с усмивка.

– Значи вие признавате, че сте един от най-богатите френски прелати?

– Мили мой, щом ми искате парична сметка, ще ви кажа, че ванското епископство дава двадесет хиляди ливри годишен доход, ни повече, ни по-малко. В тая епархия има сто и шестдесет енории.

– Много хубаво – забеляза д'Артанян.

– Великолепно – каза Портос.

– Обаче – продължи мускетарят, без да сваля очи от Арамис, – вие не сте се погребали тук завинаги, нали?

– Простете ми, но аз не признавам думата „погребал“.

– Но струва ми се, че на това разстояние от Париж човек се чувства погребан.

– Приятелю мой, аз остарявам – отговори Арамис. – Шумът и движението на града не са вече за мене. На петдесет и седем години човек търси спокойствие и размисъл. Намерих ги тук. Какво може да бъде – по-хубаво и едновременно по-сурово от този старинен край? Тук, мили д'Артанян, аз намирам тъкмо противоположното на това, което обичах някога. А в края на живота човек трябва да живее не така, както е живял в началото. От време на време моите бивши удоволствия ми напомнят за себе си, без да ме отвличат от грижите за спасението на душата ми.

Аз съм още на тоя свят, а все пак с всяка крачка се приближавам до бога.

– Красноречив, умен, сдържан, вие сте съвършен прелат, Арамис, и аз ви поздравявам.

– Но – забеляза Арамис с усмивка – вие не сте дошли само за да ми правите комплименти, мили приятелю... Говорете, какво ви доведе тук? Нима бих бил тъй щастлив да имате нужда от мене?

– Слава богу, не, мили ми приятелю – каза д'Артанян; – няма нищо подобно. Аз съм свободен и богат.

– Богат?

– Да, богат за мене; не за вас, нито за Портос, разбира се. Аз имам около петнадесет хиляди ливри годишен доход.

Арамис го погледна недоверчиво. Той не можеше да повярва, че старият му приятел е забогатял, особено като гледаше скромния му костюм.

Тогава д'Артанян разбра, че е настъпил часът за обяснения, и разказа английската си история.

През време на разказа той видя как постоянно блестяха очите на прелата и тънките му пръсти се свиваха.

Колкото за Портос, той не се възхищаваше от д'Артанян, а просто се прекланяше пред него, не можеше да се побере в кожата си от възторг. Когато д'Артанян млъкна, Арамис попита:

– А после?

– После – отговори мускетарят, – вие виждате, че в Англия имам приятели и недвижими имоти, а във Франция – пари. Ако желаете, аз ви предлагам всичко, което имам. Ето защо съм дошъл.

Въпреки всичката си твърдост д'Артанян не можа да издържи в тоя момент погледа на Арамис. И така той насочи погледа си към Портос, както се отмества шпагата, която отстъпва пред всемогъщ натиск и търси друг път.

– Във всеки случай – каза епископът – вие сте избрали много особен костюм за пътуване, мили приятелю.

– Ужасен е, зная. Но, разбирате, не исках да пътувам нито като кавалер, нито като сеньор. Откак забогатях, станах скъперник.

– И вие казвате значи, че сте дошли в Бел Ил? – попита Арамис без преход.

– Да – отвърна д'Артанян, – знаех, че там ще намеря Портос и вас.

– Мене? – извика Арамис. – Мене? Аз съм тук от една година и нито веднъж не съм минавал морето.

– О, не знаех, че сте такъв домашар.

– Ах, мили приятелю, трябва да ви кажа, че не съм вече предишният човек. С мъка яздя, морето ме уморява. Аз съм нещастен болен свещеник, който винаги се оплаква, винаги мърмори; аз съм склонен към суров живот, който, както ми се струва, подобава на старостта, склонен съм да водя преговори със смъртта. Аз живея на едно място, мили ми д'Артанян, на едно място.

– Е, толкова по-добре, приятелю мой, защото ще станем навярно съсед.

– Хайде де! – рече Арамис не без известна изненада, която не се помъчи дори да скрие. – Вие ще станете мой съсед?

– Боже мой, да.

– Как така?

– Искам да купя твърде доходните солници между Пириак и Кроазик. Представете си, мили мой, добивът на сол дава дванадесет на сто чиста печалба; никакви щети, никакви непредвидени разноски; верен и редовен, океанът ще внася всеки шест часа своя дял в касата ми. Аз съм първият парижанин, който се сеца за такава спекулация. Но не разгласявайте това, моля ви се, и в скоро време ще станем съсед. Ще получа три левги за тридесет хиляди ливри.

Арамис хвърли поглед на Портос, сякаш го питаше дали е истина всичко това, дали тук не се крие някоя клопка; но скоро, сякаш се засрами от желанието, да се посъветва с тоя слаб помощник, той събра всичките си сили за нов щурм или за нова отбрана.

– Уверяваха ме, че сте имали неприятности при двора, но че сте излезли от тях, както знаете да излизате от всяко положение, мили ми д'Артанян, тоест с почести.

– Аз ли? – извика мускетарят и високо се засмя. Но смехът не можа да скрие смущението му, защото тия думи на Арамис го накараха да мисли, че на прелата са известни новите му отношения с краля. – Аз? А, разкажете ми това, мили ми Арамис?

– Да, на мен, бедния епископ, загубен в пушинаците, ми разказваха, че кралят ви е направил довереник на своята любов.

– Към кого?

– Към госпожица Манчини. Д'Артанян си отдъхна.

– А, не отричам това – отговори той.

– Кралят, разправят, ви е отвел една сутрин отвъд Блоаския мост, за да поприказва с хубавицата си.

– Това е вярно – съгласи се д'Артанян. – А, вие знаете това? Но

тогава вие трябва да знаете, че същия ден си подадох оставката.

– Искрено?

– О, приятелю мой, повече от искрено.

– И тогава ли отидохте при граф дьо Ла Фер?

– Да.

– При мене?

– Да.

– И при Портос?

– Да.

– Просто да ни посетите?

– Не; аз не знаех, че не сте свободен, и исках да ви заведа в Англия.

– Да, разбирам, и тогава вие, удивителни човече, извършихте сам това, което искахте да ни предложите да извършим четиримата. Аз подозирах, че играете някаква роля в тая прекрасна реставрация, когато узнах, че са ви видели на приемите на краля Чарлз, който е говорил с вас като приятел или по-скоро като човек, който ви е задължен.

– Но как узнахте всичко това? – попита д'Артанян, който се страхуваше, че сведенията на Арамис се простират по-далече, отколкото му се искаше.

– Мили д'Артанян – каза прелатът, – моето приятелство прилича отчасти на грижовността на нощния пазач, който седи у нас в малката кула на вълнолома, в края на пристанището. Тоя добър човек пали всяка вечер фенер, за да свети на корабите, които идват от море го. Той е скрит в будката си и рибарите не го виждат; но той ги следи внимателно, открива ги, зове ги, привлича ги в пристанището. Аз приличам на тоя пазач; от време на време до мене стигат известия и ми напомнят всичко, което съм обичал. Тогава следвам някогашните приятели в бурното море на живота, аз, жалкият наблюдател, на когото господ е имал добрината да даде подслона на една будка.

– А какво правих след Англия? – попита д'Артанян.

– Ах, вие искате да насилите зрението ми. Не зная вече нищо след вашето завръщане, д'Артанян; очите ми отслабнаха. Аз съжалявах, че не си спомнихте за мене. Много ми беше мъчно, като мислех, че просто сте ме забравили. Но не бях прав. Виждам ви отново и това за мене е празник, голям празник, кълна ви се... А как е Атос? – прибави Арамис.

– Много добре, благодарая.

– А нашият млад възпитаник?

– Раул ли?

– Да.

– Изглежда, че той е наследил ловкостта на баща си Атос и силата на опекуна си Портос.

– А по какъв случай се убедихте в това?

– Ех, боже мой, убедих се в навечерието на моето заминаване.

– Тъй ли?

– Да, на площада Грев се изпълняваше смъртна присъда; и заради нея избухна размирица. Ние се намирахме в центъра на разбунтуваната тълпа и се наложи да действваме с шпагите; той се справи отлично.

– Охо! И какво направи? – попита Портос.

– Най-напред изхвърли през прозореца един човек, като че ли беше памучна баличка.

– Много добре! – извика Портос.

– После извади шпагата и почна да нанася удари с нея, както правехме ние в хубавите дни.

– А защо избухна размирицата? – запита Портос. Д'Артанян забеляза, че Арамис остана напълно спокоен при тоя въпрос на Портос.

– Заради двама откупчици – отговори той, като гледаше Арамис, – които обесиха по заповед на краля; те бяха двама приятели на господин Фуке.

Само леко намръщване на прелата показва, че той е чул думите на мускетаря.

– Охо! – извика Портос. – А как се казваха тия приятели на господин Фуке?

– Д'Еймери и Лиодо – отвърна д'Артанян. – Знаете ли тия имена, Арамис?

– Не – рече прелатът пренебрежително. – Струва ми се, че са имена на финансисти.

– Именно.

– О, господин Фуке е оставил да обесят приятелите му? – извика Портос.

– Защо не? – попита Арамис.

– Но струва ми се...

– Ако тия нещастници са били обесени, това е станало по заповед на краля. Впрочем господин Фуке може да управлява финансите, но няма право да се разпорежда с живота и смъртта на хората.

– Все едно – промърмори Портос, – ако бях на мястото на, господин Фуке...

Арамис разбра, че Портос щеше да каже някоя глупост. Той прекъсна разговора, като каза:

– Е, мили ми д'Артанян, стига сме говорили за другите; да поговорим за вас.

– Но за мене знаете всичко, което мога да ви кажа. Напротив, да говорим за вас, мили Арамис.

– Вече ви казах, приятелю мой, в мене не остана Арамис.

– И дори абатът д'Ербле?

– Дори той. Пред вас стои човек, когото господ е уловил за ръката и е издигнал до положение, превишаващо надеждите му.

– Господ? – попита д'Артанян.

– Да.

– Хм! Чудно. А пък ми казаха, че е господин Фуке.

– Кой ви каза това? – запита Арамис, при което въпреки всички усилия на волята си не можа да попречи на леката червенина да обagri страните му.

– Ами Базен.

– Ей че глупак!

– Не казвам, че е гениален човек, наистина; но той ми каза това и аз само повтарям думите му.

– Никога не съм виждал господин Фуке – отговори Арамис със спокоен и чист поглед на девица, която никога не е лъгала.

– Но – възрази д'Артанян – и да сте го виждали, и дори да го познавате, в това не би имало нищо лошо. Господин Фуке е прекрасен човек.

– А!

– Голям политик.

Арамис направи движение, пълно с равнодушие.

– Всемогъщ министър.

– Аз се подчинявам само на краля и на папата – забеляза Арамис.

– Хм, слушайте – каза д'Артанян с най-наивен тон, – казвам ви това, защото тук всички се кълнат в господин Фуке. Равнината е на господин Фуке; солниците, които се готвя да купя, са на господин Фуке; островът, в който Портос е станал топограф, е на господин Фуке; гарнизонът е на господин Фуке; галерите са на господин Фуке. И така, признавам си, не би ме учудило, ако се бяхте присъединили, или по-скоро ако бяхте присъединили епархията си, към господин Фуке. Той не е крал, но е също тъй могъщ владетел като краля.

– Слава богу, не съм присъединен към никого, не принадлежа на никого и изцяло разполагам със себе си – отговори Арамис, който през време на тоя разговор следеше всяко движение на д'Артанян, всяко мигване на Портос.

Но д'Артанян беше безстрастен, а Портос – неподвижен; сърчно нанесените удари бяха отбити от сърчен противник; нито един не улучи целта.

Все пак двамата приятели се умориха от борбата и поканата за вечеря се посрещна добре от всички.

Вечерята промени насоката на разговора. Впрочем те разбраха, че при това положение нито един от двамата няма да узнае нещо повече.

Портос не разбра нищо от целия тоя дуел. Той стоя неподвижен, защото Арамис му направи знак да не мърда. Но това бе напълно достатъчно за Портос.

И така вечерята мина чудесно.

Д'Артанян беше безкрайно весел.

Арамис се надмина в милата си любезност.

Портос яде като покойния Пелопс.

Говориха за война и финанси, изкуство и любов.

Арамис се учудваше на всяка подхвърляна от д'Артанян дума за политиката. Тоя дълъг наниз от учудени погледи увеличи недоверието на д'Артанян, както безкрайното недоверие на д'Артанян подбуждаше недоверието на Арамис.

Най-после д'Артанян подхвърли умишлено името на Колбер. Той беше запазил тоя удар за най-после.

– Кой е Колбер? – попита епископът.

„О, това пък е вече прекалено! – си каза мускетарят. – Да не дремем, пусто да остане, да не дремем“

И даде за Колбер всички сведения, които Арамис можеше да пожелае.

Вечерята или по-скоро разговорът между д'Артанян и Арамис се продължи до един часа през нощта.

Точно в десет часа Портос заспа на стола си и захърка като орган.

В полунощ го събудиха и го изпратиха да си легне.

– Хм! – каза той. – Струва ми се, че съм задрямал, обаче това, което говорехте, беше много интересно.

В един часа Арамис заведе д'Артанян в приготвената за него стая, най-хубавата в епископския дворец.

Двама слуги бяха оставени на негово разположение.

– Утре в осем часа – каза епископът, като се сбогуваше с д'Артанян, – ако искате, ще се разходим на коне заедно с Портос.

– В осем часа? Толкова късно? – попита д'Артанян.

– Вие знаете, че имам нужда от седем часа сън – възрази Арамис.

– Вярно.

– Лека нощ, мили приятелю! И сърдечно прегърна мускетаря. Д'Артанян не го задържа повече. „Добре! – си каза той, когато вратата се затвори след Арамис. – В пет часа ще бъда на крака.“

Като взе това решение, той си легна и заспа почти веднага.

LXXIII

В КОЯТО ПОРТОС ПОЧВА ДА СЪЖАЛЯВА, ЧЕ Е ДОШЪЛ С Д'АРТАНЯН

Щом д'Артанян угаси свещта си, Арамис, който дебнеше през завесите си последните лъчи на светлината в стаята на своя приятел, мина на пръсти по коридора и влезе при Портос.

Великанът, легнал си преди около час и половина, се беше изтегнал на пухеното легло. Той бе в това щастливо спокойствие на първия сън, което у Портос не можеха да нарушат нито камбанният звън, нито топовните гърмежи. Главата му се клатушкаше леко, което напомняше мекото движение на кораб. Още една минута, и Портос би започнал да сънува.

Вратата на стаята му се отвори тихо под лекия натиск на Арамисовата ръка.

Епископът се приближи до спящия. Дебел килим заглушаваше стъпките му; впрочем хъркането на Портос би погълнало всички останали звуци.

Арамис сложи ръка върху рамото на великана.

– Хайде, мили ми Портос, стани! – каза той. Гласът на Арамис беше нежен и гальовен, но в него звучеше не молба, а заповед. Ръката му се допря леко до рамото, но говореше за опасност.

В съня си Портос чу гласа и почувствува допира.

Той потрепера.

– Кой е? – запита с гръмовития си глас.

– Шт, аз съм – каза Арамис.

– Вие, мили приятелю? А защо ме будите?

– За да ви кажа, че трябва да заминете.

– Да замина?

– Да.

– Къде?

– В Париж.

Портос подскочи в леглото си и седна, като впери в Арамис големите си уплашени очи.

– В Париж?

– Да.

– Сто левги? – рече той.

– Сто и четири – поправи го епископът.

– Ах, боже мой! – въздъхна Портос и легна отново като тия деца, които се противят на бавачката си, за да откачат един два часа сън.

– Тридесет часа на кон – решително прибави Арамис. – Вие знаете, че има добри коне за смяна.

Портос премести единия си крак и изпъшка.

– Хайде, хайде, мили приятелю! – настоя прелатът с отсянка на нетърпение.

Портос извади и другия си крак извън леглото.

– Абсолютно необходимо ли е да замина? – попита той.

– Абсолютно.

Портос се изправи на краката си; подът и стените затрепераха от тежките му стъпки.

– Шт, за бога, мили ми Портос! – каза Арамис. – Ще събудите някого.

– А, вярно – отговори Портос с гръмовит глас, – забравих; но бъдете спокоен, ще внимавам.

И като каза това, той изпусна колана с шпагата си, pistolетите си и една кесия, монетите на която шумно се изсипаха и с дрънкане се затъркаляха.

От тоя шум кръвта на Арамис закипя, а Портос се засмя гръмотевично.

– Чудна работа! – рече той със същия глас.

– По-тихо, Портос, по-тихо!

– Наистина...

И действително сниши гласа си с половин тон.

– Та исках да кажа – продължи Портос: – чудна работа, човек най-много се бави, когато иска да бърза, и най-много вдига шум, когато иска да мълчи.

– Да, така е. Но хайде Да опровергаем тая мисъл, Портос: да бързаме и да мълчим.

– Виждате, че се старая – каза Портос, като обуваше панталоните си.

– Много добре.

– Значи е бързо?

– Повече от бързо, важно е, Портос.

– Охо!

– Д'Артанян ви разпитва, нали?

– Мене?

– Да, в Бел Ил?

– Съвсем не.

– Сигурен ли сте, Портос?

– Бога ми!

– Не може да бъде. Спомнете си добре.

– Попита ме какво правя; аз отговорих: „Занимавам се с топография“. Исках да кажа друга дума, която ти употреби един ден.

– Кастраметация?

– Да, да; но не можах да си я спомня.

– Толкова по-добре. За какво още ви пита?

– Кой е господин Жетар.

– И още?

– Кой е господин Жюпене.

– Не видя ли случайно плана на укрепленията ни?

– Видя.

– Ай да му се не види!

– Но бъдете спокоен, аз изтрих с гума писаното от вас. Невъзможно е да заподозре, че сте ми дали някакъв съвет в тая работа.

– Нашият приятел има добри очи.

– От какво се страхувате?

– Страхувам се, че всичко е разкрито, Портос; и така, трябва да се предотврати голямо нещастие. Заповядах на моите хора да затворят всички врати. Д'Артанян няма да бъде пуснат до разсъмване. Конят ви е оседлан; вие ще стигнете до първата смяна на коне; в пет часа сутринта ще сте изминали петнадесет левги. Елате.

Арамис облече Портос с такава бързина, с каквато би го направил най-ловкият камердинер. Полусмутен, полузамайан, Портос не го спираше и просто не знаеше как да се извини.

Най-после той беше готов. Арамис го улови за ръката и го изведе, като го караше да стъпва предпазливо върху всяко стъпало на стълбата, като не му позволяваше да се блъска в рамките на вратите, като го обръщаше ту на една, ту на друга страна, сякаш той, Арамис, беше великанинът, а Портос – джуджето.

Духът управляваше материята.

Действително един напълно оседлан кон чакаше на двора.

Портос се метна на седлото.

Тогава Арамис сам улови коня за юздата и го поведе по тора, разхвърлян из целия двор, за да заглуши шума. В същото време той

стискаше ноздрите на коня, за да не зацвили...

После, когато стигнаха до външната врата, привлече към себе си Портос, който се готвеше да тръгне, без дори да запита защо заминава.

– Сега, приятелю Портос – каза му епископът на ухото, – сега не спирайте до Париж; яжте на коня, пийте на коня, спете на коня, но не губете нито минута.

– Разбрано; няма спиране.

– Предайте това писмо лично на господин Фуке на всяка цена; той трябва да го получи утре до пладне.

– Ще го получи.

– И мислете за едно, мили приятелю.

– За какво?

– Че ви чака указът за херцог и пер.

– Охо! – рече Портос с блестящи очи. – В такъв случай ще ида за двадесет и четири часа.

– Постарайте се.

– Тогава пуснете юздата... И напред, Голиат!

Арамис пусна не юздата, а ноздрите на коня. Портос пришпори Голиат и бесният кон тръгна от място в галоп.

Той го проследи с очи, докато се скри в мрака; после, когато го изгуби от погледа си, се върна в двора.

Нищо не се беше помръднало у д'Артанян.

Слугата, които стоеше на пост пред вратата му, не беше видял никаква светлина, не беше чул никакъв звук.

Арамис затвори предпазливо вратата, изпрати слугата да спи и сам си легна.

Действително д'Артанян не подозираше нищо; ето защо той си помисли, че е спечелил победа, когато сутринта се събуди към четири часа и половина.

Той изтича по риза да погледне през прозореца.

Прозорецът гледаше към двора. Разсъмваше се.

Дворът беше пуст; дори кокошките не бяха още слезли от прътите, на които спяха.

Не се виждаше нито един слуга.

„Добре, пълна тишина – каза си д'Артанян. – Няма значение, аз съм се събудил пръв в цялата къща. Да се облечем; та това ще стане веднага.“

И д'Артанян се облече.

Но тоя път не се помъчи да придаде на простия костюм на

господин Анян суровост, почти свещеническа, за която толкова се грижеше по-преди. Успя дори, като стегна повече колана си, като се закопча по особен начин, като кривна плъстената си шапка, да си върне отчасти войнишкия вид, отсъствието на който смути Арамис.

Като свърши с обличането, той постъпи или по-скоро се престори, че постъпи безцеремонно с домакина си, и без предупреждение влезе в покоите му.

Арамис спеше или се преструваше, че спи.

Голяма книга беше отворена на нощния му аналой; свещта гореше още над сребърния му поднос. Това доказваше най-добре как мирно е прекарал нощта прелатът и с какви добри намерения се готвеше да се събуди.

Мускетарят постъпи с епископа също тъй, както епископът беше постъпил с Портос.

Той го потупа по рамото.

Очевидно Арамис се преструваше на заспал, защото той, който спеше много леко, не се събуди внезапно, а накара д'Артанян да го потупа повторно.

– А, вие ли сте! – каза той, като се протегна. – Каква приятна изненада! Бога ми, сънят ме беше накарал да забравя, че имам щастието да бъда под един покрив с тебе. Колко е часът?

– Не зная – отговори смутилият се малко д'Артанян. – Рано е, струва ми се. Но, знаете ли, тоя пусти военен навик да се събуждам на разсъване още не ме е оставил.

– Да не би да искате да тръгнем още сега? – попита Арамис. – Струва ми се, че е много рано.

– Както намерите за добре.

– Доколкото си спомням, ние се уговорихме да се качим на конете в осем часа.

– Възможно е; но на мене толкова ми се искаше да ви видя, че си казах: колкото по-рано, толкова по-добре.

– А моят седемчасов сън? – каза Арамис. – Внимавайте, аз разчитам на него и трябва да наваksam изпуснатото.

– Но струва ми се, че едно време спяхте по-малко, мили приятелю; кръвта ви кипеше и никой никога не ви заварваше в леглото.

– И именно затова сега обичам да полежа.

– О, признайте си, че казахте да се видим в осем часа съвсем не с цел да се наспите.

– Страх ме е, че ще ми се подигравате, ако ви кажа истината.

- Все пак кажете.
- Е добре, от шест до осем часа съм навикнал да се моля.
- Да се молите?
- Да.
- Не мислех, че епископите се подчиняват на такъв строг устав.
- Епископът, мили приятелю, трябва да спазва благоприличието повече от всеки църковен служител.
- Пусто да остане, Арамис, ето една дума, която ме примирява с ваше преосвещенство! Благоприличие! Това е мускетарска дума, чудесно! Да живее благоприличието, Арамис!
- Не ме хвалете за това, а ми простете, д'Артанян. От устата ми се изтръгна светска дума.
- Значи трябва да ви остава?
- Трябва да се съсредоточа, мили приятелю.
- Добре. Отивам си; но, моля ви се, заради езичника, който се казва д'Артанян, съкратете вашите размисли и молитви. Жадувам да поговоря с вас.
- Е добре, д'Артанян, обещавам ви, че след един час и половина...
- Час и половина молитви и размисли? А, приятелю мой, съкратете ги. Карайте през куп за грош!
- Арамис се засмя.
- Все тъй очарователен, все тъй млад, все тъй весел – каза той. – Дойдохте в епархията ми, за да ме скарате с божията благодат.
- Хайде де!
- И признайте, че никога не съм можал да устоя на вашето обаяние. Вие ще ми струвате спасението на Душата, д'Артанян.
- Д'Артанян сви устни.
- Хайде – каза той, – аз поемам греха. Прекръстете се набърже, изкарайте едно „Отче наш“ и да вървим.
- Шт! – рече Арамис. – Не сме вече сами; чувам, че идват чужди хора.
- Е, отпратете ги.
- Не може. Вчера им определих среща: те са директорът на йезуитската колегия и игуменът на доминиканския манастир.
- Вашият щаб? Добре.
- А вие какво ще правите?
- Ще събудя Портос и в неговата компания ще чакам края на съвещанията ви.
- Арамис не мръдна, не мигна, нито движенията, нито думите му

станаха по-отсечени.

– Вървете – каза той. Д'Артанян тръгна към вратата.

– Тъкмо ми хрумна, знаете ли де е стаята на Портос?

– Не, но ще попитам.

– Тръгнете по коридора и отворете втората врата вляво.

– Благодаря. Довиждане.

И д'Артанян се отдалечи по посоката, посочена от Арамис.

След десет минути той се върна.

Арамис седеше между игумена доминиканец и главата на йезуитската колегия съвсем в същото положение, в каквото мускетарят го беше заварил някога в странноприемницата на Кривкор.

Това общество не уплаши мускетаря.

– Какво има? – спокойно попита Арамис. – Вие, струва ми се, искате да ми кажете нещо, мили приятелю?

– Да – отговори д'Артанян, като гледаше Арамис. – Портос не е в стаята си.

– Я гледай! – спокойно рече Арамис. – Уверен ли сте в това?

– Бога ми! Идвам от там.

– Де може да бъде?

– Аз ви питам това.

– А не се ли осведомихте?

– Питам.

– И какво ви отговориха?

– Че Портос излизал често от къщи, без да предупреди никого, и че навярно и сега е излязъл.

– Какво направихте тогава?

– Отидох в конюшната – отвърна д'Артанян равнодушно.

– Защо?

– За да видя дали Портос е излязъл с кон.

– И?... – запита епископът.

– В ясла 5 липсва един кон на име Голиат. Разбира се, мускетарят се вълнуваше, а Арамис водеше разговора с най-любезен тон.

– О, работата е ясна – рече Арамис, след като помисли малко: – Портос е излязъл, за да ни поднесе изненада.

– Изненада?

– Да. Каналът от Ван към морето е пълен с диви патици и бекасини; това е любимият лов на Портос; той ще ни донесе една дузина от тях за закуска.

– Мислите ли? – попита д'Артанян.

– Уверен съм в това. Къде иначе би могъл да отиде? Обзалагам се, че е взел пушка.

– Възможно е – рече д'Артанян.

– Направете едно нещо, мили приятелю: качете се на кон и го настигнете.

– Имате право – каза д'Артанян. – Веднага ще отида.

– Искате ли да ви придружават?

– Не, благодаря, Портос е забележим. Ще се осведомя.

– Ще вземете ли аркебуза?

– Благодаря.

– Заповядайте да оседлят който си искате кон.

– Ще взема тоя, на който пристигнах вчера от Бел Ил.

– Добре. Чувствайте се като у дома си. Арамис позвъня и даде заповед да оседлят коня, който си избере господин д'Артанян.

Д'Артанян тръгна след натоварения с тая заповед слуга.

До вратата лакеят се отдръпна, за да направи път на мускетаря.

В това време очите му се срещнаха с очите на господаря му. Леко движение на веждите показа на умния шпионин какво трябваше да прави.

Д'Артанян се метна на коня. Арамис чу тропота на подковите по каменната настилка.

След една минута слугата се върна.

– Е какво? – попита епископът.

– Монсеньор, той тръгна по канала към морето – отговори слугата.

– Добре! – каза Арамис.

Действително, отхвърлил всяко подозрение, д'Артанян препускате към океана, като все се надяваше да види сред ландите или по чакълестия бряг грамадния силует на приятеля си Портос.

На д'Артанян се струваше, че вижда конски стъпки край всяка локва.

Понякога му се счуваше гърмеж от огнестрелно оръжие.

Тая илюзия трая три часа.

В продължение на двата часа д'Артанян търси Портос, а на третия се върна в къщи.

„Навярно сме се разминали – помисли си той – и на масата ще видя двамата ми другари да чакат завръщането ми.“

Д'Артанян се излъга. И в епископския дворец той не завари Портос, както не го намери по брега на канала.

Горе на стълбата го чакаше Арамис с опечалено лице.

– Не ви ли настигнаха, мили д'Артанян? – извика той още отдалече, щом забеляза мускетаря.

– Не. А нима изпратихте за мене?

– Отчаян съм, мили ми приятелю, отчаян съм, задето ви накарах да препускате напразно; но към седем часа дойде свещеникът на Сен Патерн; по пътя той срещнал дю Валон, който, не желаейки да буди никого в епископството, го натоварил да ми каже, че се страхувал да не би в негово отсъствие господин Жетар да му изиграе някой номер и че щял да се възползува от сутринния прилив, за да обиколи в Бел Ил.

– Но нали Голиат не е можал да премине четирите левги по море?

– Шест са – поправи го Арамис.

– Още по-мъчно тогава.

– Ето защо, мили приятелю – каза прелатът с кротка усмивка, – Голиат е в конюшната и дори, уверявам ви, е много доволен, че Портос не е на гърба му.

Действително конят беше доведен обратно от мястото, където великанът беше се качил на отпочинал кон; такова беше нареждането на прелата, който се грижеше за всичко, дори за най-малките подробности.

Наглед д'Артанян остана напълно доволен от обяснението.

Той започна да се преструва под влияние на все повече и повече засилващите се в него подозрения.

На закуската седеше между йезуита и Арамис и особено се усмихваше на седналия срещу него доминиканец, пълното добродушно лице на когото не му се харесваше никак.

Разкошната закуска се продължи дълго; отлично испанско вино, чудесни морбиански стриди, вкусни риби от устието на Лоара, грамадни пембьофски скариди и крехък полски дивеч украсяваха масата.

Д'Артанян яде много и пи малко.

Арамис не пи никак, или по-точно пи само вода.

След закуската д'Артанян попита:

– Вие ми предлагате аркебуза, нали?

– Да.

– Дайте ми я.

– На лов ли искате да отидете?

– Мисля, че докато чакам Портос, това ще бъде най-доброто занимание.

– Вземете която си искате от стената.

– Ще дойдете ли с мене?

– Уви, мили приятелю, бих дошъл с най-голямо удоволствие, но

ловът е забранен на епископите.

- А, не знаех това – рече д'Артанян.
- Впрочем – продължи Арамис – до дванадесет часа имам работа.
- Значи ще ида сам? – запита д'Артанян.
- Уви, да! Но непременно се върнете за обяд.
- Ей богу, у вас се яде толкова добре, че не мога да не се върна.

И д'Артанян стана от масата, поклони се на сътрапезниците си, взе аркебузата, но вместо да отиде на лов, пое бързо към малкото ванско пристанище.

Напразно се озърта да види дали не вървят след него: не видя никого, не забеляза нищо.

Нае малко рибарско корабче за двадесет и пет ливри и отплува в единадесет часа и половина, наивно убеден, че не го бяха проследили.

И наистина никой не вървеше след него. Само един брат йезуит, който от сутринта стоеше горе на камбанарията на черквата си, не пропусна нито една негова крачка, като го следеше със силния си далекоглед.

В дванадесет часа без четвърт Арамис узна, че д'Артанян заминал за Бел Ил.

Корабчето плаваше бързо: силен север-североизточен вятър го носеше към Бел Ил.

Докато се приближаваше към целта си, д'Артанян разглеждаше непрекъснато брега. Той търсеше с очи било на брега, било над укрепения яркото облекло на Портос и масивната му фигура върху фона на леко облачното небе.

Търсенето на мускетаря не даде резултат; той слезе на сушата, без да види нищо, и първият войник, когото запита, му каза, че господин дю Балон не се е върнал още от Ван.

Тогава, без да губи нито миг, д'Артанян заповяда на кормчията да насочи корабчето към Сарзо.

Всички знаят, че вятърът изменя посоката си в известни определени часове на деня; сега от север северо-източен той беше станал югоизточен; следователно беше много добър за връщане.

И така, казваме, вятърът беше почти също тъй благоприятен за плаване към Сарзо, както и за първото пътуване. След два часа д'Артанян беше вече край брега на Сарзо и след още един час можеше да стигне във Ван.

Въпреки бързината на курса д'Артанян се топеше от нетърпение и мъка: за това можеше да разкаже само палубата на корабчето, която той

тъпка в продължение на три часа.

От кея, където спря корабчето му, д'Артанян се намери за миг в епископския дворец.

Той смяташе да поразии Арамис с бързината на връщането си; искаше да го укори за двуличието му, наистина сдържано, но все пак достатъчно ясно, за да го накара да почувствува всички последици на тоя случай и да изтръгне от него част от тайната му.

После се надяваше чрез сполучливи изрази, които в тайните са това, което е щиковата атака в редутите, да разруши тайнствеността на Арамис и да го накара да открие отчасти играта си.

Но в преддверието той срещна камердинера, който му прегради пътя, при все че му се усмихна с блажен вид.

– При монсеньора! – извика д'Артанян, като се опита да го отстрани с ръка.

Камердинерът залитна за миг, но си възвърна равновесието и попита:

– При монсеньора?

– Е да, разбира се. Не ме ли познаваш, глупако?

– Как не; вие сте кавалерът д'Артанян.

– Тогава пусни ме да мина.

– Безполезно.

– Защо?

– Защото негово преосвещенство не си е в къщи.

– Как? Негово преосвещенство не си е в къщи! А къде е?

– Замина.

– Замина?

– Да.

– Къде?

– Не зная; но може би негово преосвещенство съобщава това на господин кавалера.

– Как? Къде? По какъв начин?

– В това писмо, което негово преосвещенство ми поръча да предам на господин кавалера. – И камердинерът извади едно писмо от джоба си.

– Е, давай, дръвнико! – рече д'Артанян, като му го грабна от ръцете. – О, да, да – прибави той, като хвърли поглед на първия ред, – разбирам!

И прочете полугласно:

„Мили приятелю,

Най-неотложна работа ме вика в една от енориите на епархията ми. Надявах се да ви видя, преди да замина; но сега губя тая надежда, като мисля, че вие ще останете два-три дни в Бел Ил с нашия мил Портос.

Забавлявайте се, но не се опитвайте да се състезавате с него на масата; това не бих посъветвал дори и Атос в най-добрите му дни.

Сбогом, мили приятелю; повярвайте, дълбоко съжалявам, че не можах да се възползувам по-добре и по-дълго от милата ви компания.“

– Пусто да остане! – извика д'Артанян. – Изиграха ме. Ах, какъв овен, какво говедо, какъв неподобен глупак съм! Но най-добре се смее тоя, който се смее последен! О, измамиха ме, измамиха ме като маймуна, на която дават празен орех!

И като удари с юмрук все още смеещото се лице на камердинера, той изскочи от епископския дворец.

Колкото и бързо да вървеше в тръс, Фюре не беше вече подходящ при тия обстоятелства.

И така, той отиде в Пощенския двор и си избра кон, кой го благодарение на шпорите му и отпуснатите поводи показва, че елените съвсем не са най-бързите създания на света.

LXXIV

В КОЯТО Д'АРТАНЯН ПРЕПУСКА, ПОРТОС ХЪРКА, А АРАМИС СЪВЕТВА

Тридесет-тридесет и пет часа след описаните от нас събития Фуке, заповядал, както винаги, да не приемат никого, седеше в познатия ни вече кабинет в Сен Манде и работеше. Внезапно в двора влезе бързо една карета, впрегната в четири облени в пот коня.

Навярно тая карета беше очаквана, защото трима-четирима лакеи се спуснаха към вратичката ѝ и я отвориха. Докато господин Фуке ставаше от писмената си маса и се приближаваше бързо до прозореца, един човек се показа от каретата и слезе с мъка по подвижната стълбичка от три стъпала, като се опираше върху рамото на лакеите.

Щом каза името си, той от лакеите, върху рамото на когото не легеше ръката му, затича към входа и изчезна в преддверието.

Той бързаше да предупреди господаря си; но не стана нужда да почука на вратата.

Фуке стоеше на прага.

– Негово преосвещенство епископът на Ван – доложи лакеят.

– Добре – отговори Фуке.

След това се наведе над перилата на стълбата, по долните стъпала на която вече се изкачваше Арамис, и каза:

– Вие, мили приятелю, и толкова рано?

– Да, аз, господине; но смазан от умора, разбит, както виждате.

– О, клети приятелю! – рече Фуке, като му предложи ръката си, на която Арамис се облегна.

Слугите се отдалечиха почтително.

– Е, нищо не е това, щом пристигнах. А това беше най-важното.

– Говорете бързо – каза Фуке, като затвори вратата след Арамис и себе си.

– Сами ли сме?

– Да, съвсем сами.

– Никой ли не може да ни подслушва? Или да чуе?

– Бъдете спокоен.

– Пристигна ли господин дю Валон?

– Да.

– И получихте ли писмото ми?

– Да. Работата е сериозна, както изглежда, щом изисква вашето присъствие в Париж в един момент, когато то е толкова необходимо там.

– Да, крайно сериозна.

– Благодаря, благодаря! За какво се отнася? Но за бога, отдъхнете си най-напред, мили приятелю. Вие сте ужасно бледен.

– Наистина не съм добре; но, моля ви се, не ми обръщайте внимание. Нищо ли не ви каза господин дю Валон, като ви предаде писмото?

– Не. Чух силен шум, приближих се до прозореца и видях край външното стълбище нещо като мраморен конник; слязох при него, той ми подаде писмото и конят му падна мъртъв.

– А той?

– Той падна заедно с коня; вдигнах го и го занесоха в стаите; като прочетох писмото, отбих се при него, за да го разпитам за по-големи подробности: но той спеше толкова дълбоко, че беше невъзможно да го събудят. Съжалих го; заповядах да му свалят ботушите и да не го безпокоят.

– Добре. Сега ето за какво се отнася. Вие видяхте господин д'Артанян в Париж, нали?

– Разбира се. Той е умен и дори благороден човек, макар че благодарение на него убиха нашите скъпи приятели Лиодо и д'Еймери.

– Уви, да, зная. В Тур срещнах куриера, който ми носеше писмото на Гурвил и бързите служебни писма на Пелисон. Размислихте ли за това събитие, господине?

– Да.

– И разбрахте ли, че това беше пряко нападение върху вашия суверенитет?

– Мислите ли?

– О, да!

– Е, добре, ще ви призная, че и на мен ми хрумна тая мрачна мисъл.

– Не се заслепявайте, господине... за бога, не се заслепявайте! Слушайте... Връщам се на д'Артанян.

– Слушам.

– При какви обстоятелства го видяхте?

– Дойде за пари.

– С каква платежна заповед?

– С бон от краля.

– Личен?

– Подписан от негово величество.

– Виждате! Е добре, д'Артанян дойде в Бел Ил; беше предрешен, представяше се за интендант, натоварен от господаря си да купи солници. А д'Артанян има само един господар – краля; значи е бил изпратен от краля. Той видя Портос.

– Кой е тоя Портос?

– Извинете, сбърках. Той видя господин дю Валон в Бел Ил и сега знае не по-зле от нас двамата, че Бел Ил е укрепен.

– И вие мислите, че го е изпратил кралят? – попита Фуке замислено.

– Не се съмнявам.

– И в ръцете на краля д'Артанян е опасно оръдие?

– Най-опасното от всички.

– Значи добре съм го преценил от пръв поглед.

– Какво искате да кажете?

– Поисках да го привлека към себе си.

– Ако сте намерили, че той е най-храбрият, най-умният и най-ловкият човек в цяла Франция, вие сте го преценили добре.

– Значи на всяка цена трябва да стане наш!

– Д'Артанян ли?

– Нима сте на друго мнение?

– Не, съгласен съм с вас; но той няма да стане ваш.

– Защо?

– Защото пропуснахме момента. Той беше в разногласие с двора; трябваше да се възползуваме от това; но после той мина в Англия, допринесе много за реставрацията, спечели богатство и най-после се върна на служба при краля. Това значи, че му плащат добре за тая служба.

– Ние ще му дадем повече, това е всичко.

– О, господине, извинете: д'Артанян има само една дума и щом я даде, не я взема назад.

– Какво заключение вадите от това? – попита Фуке разтревожено.

– Че в момента става въпрос да отбием страшен удар.

– А как ще го отбиете?

– Чакайте... Д'Артанян ще дойде да даде отчет на краля за поръчението си.

– О, имаме време да помислим за това.

– Как така?

– Предполагам, че сте го изпреварили много, а?

– Приблизително десетина часа.

– Е добре, за десет часа... Ар а мис поклати глава.

– Вижте тия облаци, които се носят по небето, вижте тия ластовички, които цепят въздуха. Д'Артанян е по-бърз от облациите и птиците; д'Артанян е вятърът, който ги носи.

– Хайде де!

– Казвам ви, че в тоя човек има нещо свръхчовешко; той е мой връстник и аз го познавам от тридесет и пет години.

– Е, тогава?

– Тогава вижте какво е положението, господине. Аз изпратих при вас господин дю Валон в два часа през ношта; той замина осем часа преди мене. Кога пристигна?

– Приблизително преди четири часа.

– Ето виждате, аз дойдох четири часа по-бързо от него, а при това Портос е неподобен ездач; уморил е осем коня; видях трупове им по пътя. Аз изминах с пощенските коне петдесет левги, но имам подагра, камък в бъбреците, зная ли какво? Така че умирам от умора. Наложил се да си откъсна в Тур; оттам пътувах полужив; каретата ми едва не се преобръщаше; понякога лежах на стените ѝ, понякога на облегалото, а четирите бесни коня препускаха в кариер. Най-после пристигнах, като изминах тоя път четири часа по-бързо от Портос. Но д'Артанян не тежи триста фунта като Портос, д'Артанян няма подагра и камък в бъбреците като мене; той не е ездач, а центавър. Виждате ли, той тръгна за Бел Ил, когато аз тръгнах за Париж, и макар че го изпреварих с десет часа, д'Артанян ще пристигне два часа след мене.

– Но случайностите?

– За него няма случайности.

– А ако не намери коне?

– Той ще затича по-бързо от конете.

– Боже мой, какъв човек!

– Да, той е човек, когото обичам и от когото се възхищавам; обичам го, защото е добър, благороден, честен; възхищавам се от него, защото за мене е връх на човешката мощ; но в същото време се страхувам от него и предугаждам постъпките му. И така, накратко казано, господине: след два часа д'Артанян ще бъде тук; изпреварете го, идете бързо в Лувър и се вижте с краля, преди той да се види с д'Артанян.

– Какво да кажа на краля?

– Нищо; подарете му Бел Ил.

– О, господин д'Ербле, господин д'Ербле! – извика Фуке. – Колко плановете рухват изведнъж!

– След един пропаднал план винаги може да се измисли и да се изпълни друг. Никога не трябва да изпадаме в отчаяние. Но вървете, господине, вървете бързо.

– А тоя тъй грижливо подбран гарнизон! Кралят ще го смени веднага.

– Господине, тоя гарнизон беше на краля, когато влезе в Бел Ил; сега е ваш. Същото ще стане с всеки друг гарнизон след петнадесетдневна обработка. Не пречете на нищо, господине. Нима намирате за неудобно да бъде цялата армия на ваша страна след една година, вместо да привлечете само един два полка? Нима не разбирате, че сегашният ви гарнизон ще ви създаде привърженици в Ла Рошел, в Нант, в Бордо, в Тулуза, навсякъде, където го изпратят? Вървете при краля, господине, вървете. Времето тече и докато губим нашето време, д'Артанян лети по главния път като стрела.

– Господин д'Ербле, вие знаете, че всяка ваша дума е семе, което се разраства и дава плод в мисълта ми. Отивам в Лувър.

– Веднага, нали?

– Само ще се преоблека.

– Помнете, че д'Артанян няма нужда да минава през Сен Манде. Той ще отиде направо в Лувър; трябва да извадим тоя час от времето, с което сме го изпреварили.

– Може би д'Артанян има всичко, но няма моите английски коне. След двадесет и пет минути ще бъда в Лувър.

И без да губи нито секунда, Фуке заповяда конете да бъдат готови за тръгване. Арамис успя само да му каже:

– Върнете се също тъй бързо, както ще отидете; ще ви чакам с нетърпение.

След пет минути суперинтендантът летеше към Париж.

През това време Арамис поиска да му посочат стаята, в която почиваше Портос.

При вратата на кабинета той падна в прегръдките на Пелисон, който току-що беше узнал за пристигането му и беше излязъл от канцелариите, за да го види.

С това приятелско достойнство, което владееше съвършено, Арамис прие тия толкова почтителни, колкото и дружелюбни ласки; но изведнъж се спря върху площадката на стълбата и попита:

– Какво се чува отгоре?

Действително отгоре долиташе глух рев като на гладен тигър или раздразнен лъв.

– О, нищо особено – отговори Пелисон усмихнато.

– Но все пак...

– Господин дю Валон хърка.

Действително само той е способен да издава такива звуци – каза Арамис. – Ще ми позволите ли, Пелисон, да узная дали има всичко необходимо?

– А вие ще ми позволите ли да ви придружа!

– Не ще и дума!

И двамата влязоха в стаята.

Портос лежеше на кревата с по-скоро виолетово лице, отколкото червено, с подути очи и широко отворена уста. Стъклата на прозорците трепереха от хъркането, което излизаше от дъното на гърдите му.

Човек не можеше да не почувствува известно възхищение, като гледаше издутите мускули на лицето му, слепената му от пот коса и енергичните повдигания на брадичката и раменете му: силата, която стига до такава степен, е почти божествена.

Херкулесовските крака на Портос бяха отекли и спугали кожените му ботуши; цялата сила на грамадното му тяло се беше превърнала в каменна неподвижност. Портос не се движеше повече от гранитния великан, легнал в Агригентската равнина.

По заповед на Пелисон един камердинер се залови да разрязва ботушите на Портос, защото никаква земна сила не би могла да ги събуе.

Четирима лакеи се бяха опитали да ги събуят и ги бяха теглили като кабестаии, но напразно.

Те не бяха успели дори да събудят Портос.

Свалиха му ботушите на ремъци и краката му паднаха отново на кревата; изрязаха от него всичките останали дрехи, занесоха го в една вана, държаха го в нея един час, после го облякоха в чисти долни дрехи и го сложиха в стоплено с грейка легло; всичко това се вършеше с големи усилия и мъки, които биха събудили и мъртвец, но които не можаха да накарат Портос да отвори очи и не прекратиха нито за миг хъркането му, наподобяващо мощните звуци на орган.

Арамис, тоя сух и енергичен човек със завидно мъжество, искаше да пренебрегне умората и да седне да работи с Гурвил и Пелисон; но припадна в креслото, на което желаше да остане на всяка цена.

Вдигнаха го и го занесоха в съседната стая, където телесната почивка в удобния креват предизвика скоро и успокоение на мозъка.

LXXV В КОЯТО ФУКЕ ДЕЙСТВУВА

През това време Фуке летеше към Лувър с английските си коне.

Кралят работеше с Колбер.

Изведнъж той се замисли. Тия две смъртни присъди, които беше подписал при възкачването си на трона, възкръсваха понякога в паметта му.

Те бяха две траурни петна, които виждаше с отворени очи; две кръвави петна, когато спускаше клепачите си.

– Господине – изведнъж каза той на интенданта, – понякога ми се струва, че тия двама души, които вие осъдихте, не бяха толкова виновни.

– Всемиловичиви господарю, те бяха избрани от стадото на откупчиците, което трябва да бъде изтребено.

– Избрани? От кого?

– От необходимостта, всемиловичиви господарю – отговори Колбер студено.

– Необходимостта! Силна дума! – промърмори младият крал.

– Велика богиня, всемиловичиви господарю.

– Те бяха много предани приятели на суперинтенданта, нали?

– Да, всемиловичиви господарю, приятели, които биха дали живота си за господин Фуке.

– Те го дадоха, господине – забеляза кралят.

– Наистина, но за щастие без полза, а това не беше тяхното намерение.

– Колко пари са обсебили тия хора?

– Около десет милиона, от които шест им бяха конфискувани.

– И тия пари са в хазната ми? – попита кралят с израз на погнуса.

– Да, всемиловичиви господарю; но конфискацията, заплашвайки господин Фуке, не го е засегнала ни най-малко.

– Какво заключение вадите от това, господин Колбер?

– Смятам, че ако господин Фуке е повдигнал срещу ваше величество тълпа размирници, за да спаси приятелите си от смъртно наказание, той ще повдигне цяла армия, когато се отнася сам да избегне наказанието.

Кралят хвърли на довереника си един от тия погледи, които

приличат на зловещия блясък на мълния и осветяват мрака в най-скритите кътчета на съвестта.

– Учудвам се – каза той, – че като мислите така за господин Фуке, не дойдохте да ми дадете съвет.

– Какъв съвет, всемилостиви господарю?

– Кажете ми най-напред ясно и точно, какво мислите, господин Колбер?

– За какво?

– За поведението на господин Фуке.

– Аз мисля, всемилостиви господарю, че господин Фуке, не задоволявайки се да привлича към себе си парите, както правеше господин Мазарини, и да отнема по този начин част от могъществото на ваше величество, иска още да привлече към себе си всички приятели на лекия живот и на удоволствията, поклонници на това, което безделниците наричат поезия, а политиците – поквара: мисля, че като подкупва поданиците на ваше величество, той посяга на кралските прерогативи и ако така продължава, ще изтика ваше величество между слабите и незначителни хора.

– А как се наричат всички тия замисли, господин Колбер?

– Замислите на господин Фуке ли, всемилостиви господарю?

– Да.

– Престъпления за оскърбяване на величеството.

– И какво правят с такива престъпници?

– Арестуват ги, съдят ги и ги наказват.

– Сигурен ли сте, че господин Фуке е замислил да извърши престъплението, което му приписвате?

– Ще кажа повече, всемилостиви господарю, той е вече пристъпил към изпълнението му.

– Е, добре, аз се връщам на това, което казвах, господин Колбер.

– А какво казвахте, всемилостиви господарю?

– Дайте ми съвет.

– Извинете, всемилостиви господарю, но преди това трябва да прибавя още нещо.

– Говорете.

– Има очевидно, осезателно, веществено доказателство за измяна.

– Какво?

– Току-що научих, че господин Фуке укрепява Бел Ил.

– А, наистина ли?

– Да, всемилостиви господарю.

– Сигурен ли сте?

– Напълно. Знаете ли, всемилостиви господарю, колко войници има в Бел Ил?

– Ей богу, не! А вие?

– Не зная, всемилостиви господарю. Впрочем исках да предложа на ваше величество да изпрати някого в Бел Ил.

– Кого?

– Мене например.

– Какво ще правите в Бел Ил?

– Ще се осведомя дали е вярно, че господин Фуке по примера на старите феодали поставя зъбци на градските стени.

– С каква цел?

– За да се защитава един ден срещу своя крал.

– Но ако всичко това е вярно, господин Колбер – каза Луи, – трябва да се постъпи веднага, както казахте: трябва да се арестува господин Фуке.

– Невъзможно!

– Господине, вече ви казах, мисля, че премахнах тая дума за тия, които ми служат.

– Служителите на ваше величество не могат да попречат на господин Фуке да бъде суперинтендант.

– И какво?

– Благодарение на тая длъжност за него е целият парламент, тъй както зад него стои цялата армия – благодарение на щедростта му, цялата литература – благодарение на благосклонността му, цялото благородническо съсловие – благодарение на подаръците му.

– Значи, с други думи, аз съм безсилен срещу господин Фуке?

– Съвсем безсилен, поне засега, всемилостиви господарю.

– Вие сте слаб съветник, господин Колбер.

– О, не, всемилостиви господарю, защото аз няма да се огранича само да посоча опасността на ваше величество.

– Хайде де! Как може да се подкопае тоя колос? Я да видим!

И кралят се засмя горчиво.

– Той се издигна благодарение на парите, убийте го с парите, всемилостиви господарю.

– Да му отнема длъжността ли?

– Лошо средство.

– Кое е добро тогава?

– Разорете го, всемилостиви господарю.

– Как?

– Ще ви се представят много случаи. Възползвайте се от всички.

– Посочете ми ги.

– Ето един например. Негово височество ще се жени, сватбата трябва да бъде великолепна. Това е хубав случай за ваше величество да поиска един милион от господин Фуке. Господин Фуке, който плаща наведнъж двадесет хиляди, когато трябва да даде само пет, ще намери лесно този милион, когато му го поиска ваше величество.

– Добре, ще му го поискам – рече Луи XIV.

– Ако ваше величество благоволи, да подпише платежната заповед, аз сам ще пратя за парите.

И като бутна една хартия към краля, Колбер му подаде перо.

В този миг вратата се полуотвори и вратарят доложи за идването на господин суперинтенданта.

Луи побледня.

Колбер изпусна перото и се отдръпна от краля, над когото разперваше черните си криле като ангел на злото.

Суперинтендантът влезе и като придворен разбра от пръв поглед положението на нещата.

Това положение не беше успокоително за Фуке, макар и той да съзнаваше силата си. Малките черни очи на Колбер, разширени от завистта, и прозрачният, горящ от гняв поглед на Луи XIV, вещаеха близка опасност.

Придворните приличат на опитните войници, които през шума на листата и воя на вятъра различават далечните стъпки на въоръжен отряд; като се ослушат, могат да кажат приблизително колко души вървят, колко оръжия дрънкат, колко оръдия се приближават. Същото могат да кажат и придворните за звуците, които се разнасят в двореца.

И така, достатъчно беше Фуке да вникне в мълчанието, което го посрещна, за да разбере колко заплахи крие в себе си то.

Кралят го остави да стигне до средата на стаята. Младежката му свенливост го караше да се сдържа. Фуке се възползува от удобния случай.

– Всемиловичиви господарю – каза той, – аз изгарях от нетърпение да видя ваше величество.

– А защо? – попита Луи.

– За да му съобщя една хубава новина.

Като се изключи великодушното и благородството, Колбер приличаше в много отношения на Фуке. Имаше същата проницателност,

същото познаване на хората. Нещо повече, имаше тая способност да се съдържа, която дава време на лицемерите да обмислят всичко и да се приготвят, за да нанесат по-силно удара.

Той отгатна, че Фуке пресрещаше удара, който щеше да му се нанесе от него, Колбер. Очите му светнаха.

– Каква новина? – попита кралят.

Фуке сложи един свитък хартия на масата.

– Нека ваше величество благоволи да погледне това – каза той.

Кралят разви бавно свитъка.

– Планове? – рече той.

– Да, всемилостиви господарю.

– А какви са тия планове?

– Едно ново укрепление, всемилостиви господарю.

– Аха – каза кралят, – значи вие се занимавате с тактика и стратегия, господин Фуке?

– Аз се занимавам с всичко, което може да бъде от полза за царуването на ваше величество – отговори Фуке.

– Хубави чертежи – рече кралят, като разглеждаше разгънатия свитък.

– Без съмнение ваше величество разбира плана – заговори Фуке, като се наведе над хартията. – Ето това е поясът на стените, тук са фортовете, тук са предните фортове.

– А това какво е, господине?

– Морето.

– Море наоколо?

– Да, всемилостиви господарю.

– А кое е това място, планът на което ми показвате?

– Всемилостиви господарю, това е Бел Илан Мер – отговори Фуке просто.

При тая дума, при това име Колбер направи такова рязко движение, че кралят се обърна, за да го предупреди да бъде по-сдържан.

Както изглежда, Фуке не се развълнува ни най-малко нито от движението на Колбер, нито от предупредителния знак на краля.

– Господине – продължи Луи, – значи вие сте заповядали да укрепят Бел Ил, а?

– Да, всемилостиви господарю, и донесох плановете и сметките на ваше величество – отвърна Фуке. – За тая работа похарчих един милион и шестстотин хиляди ливри.

– А за какво е това? – студено попита Луи, подтикван от пълния с

омраза поглед на Колбер.

– Моята цел е много ясна за разбиране – отговори Фуке. – Ваше величество беше в обтегнати отношения с Великобритания.

– Да; но след реставрацията на крал Чарлз II аз сключих съюз с нея.

– Това стана преди един месец, всемилостиви господарю, а укрепленията на Бел Ил са започнати преди шест месеца.

– Значи са станали безполезни.

– Всемилостиви господарю, укрепленията не са никога безполезни.

Аз укрепих Бел Ил срещу господа Мънк и Ламберт и срещу всички граждани на Лондон, които играеха на войници. Бел Ил ще послужи като укрепен пункт срещу Холандия, на която или Англия, или ваше величество ще отвори неминуемо война.

Кралят замълча отново и скришом погледна Колбер.

– Струва ми се, че Бел Ил е ваш, господин Фуке, нали? – прибави Луи.

– Не, всемилостиви господарю.

– А на кого е?

– На ваше величество.

Колбер почувствува такъв ужас, сякаш под краката му се отвори бездна.

Луи потрепера, възхитен от гениалността или предаността на Фуке.

– Обяснете се, господине – каза той.

– Нищо по-лесно, всемилостиви господарю. Бел Ил е мое имение и аз го укрепих с мои средства. Но тъй като нищо на света не може да попречи на един смирен поданик да направи скромен подарък на краля си, аз поднасям на ваше величество Бел Ил. Всеки укрепен военен обект трябва да принадлежи на краля: отсега нататък ваше величество ще може да държи там верен гарнизон.

Колбер едва не падна на плъзгавия паркет; за да се задържи, стана нужда да се хване за колонките на ламперията.

– Вие проявихте големи военни способности, господине – забеляза Луи XIV.

– Всемилостиви господарю, идеята не е моя; мнозина офицери ми я внушиха. И самите планове са начертани от един крайно забележителен инженер.

– Името му?

– Господин дю Валон.

– Господин дю Валон? Не го познавам – каза Луи и прибави: – Много е жалко, господин Колбер, че ми са неизвестни талантливите

хора, които правят чест на царуването ми.

И като каза това, той се обърна към Колбер.

Колбер беше смазан; пот течеше от челото му; устните му не можеха да промълвят нито дума; той изпитваше неизразими мъки.

– Запомнете това име – прибави Луи XIV. Колбер се поклони, побледен от маншетите си от фландърска дантела.

Фуке продължи:

– Каменната зидария е изградена с римски хоросан; архитектите ми го направиха по описания на древните.

– А оръдията? – попита Луи.

– О, всемилостиви господарю, това е вече работа на ваше величество; не ми подобава да поставям оръдия, докато ваше величество не каже, че в Бел Ил е у Дома си.

Луи се заколеба между омразата, която му вдъхна това могъщ човек, и съжалението към другия съсипан човек, който изглеждаше лошо подражание на първия.

Но съзнанието на кралския дълг надви човешките чувства в него.

Луи посочи с пръст хартията.

– Тия планове са ви стрували навярно много скъпо? – попита той.

– Мисля, че имах честта да кажа цифрата на ваше величество.

– Повторете, забравих.

– Един милион и шестстотин хиляди ливри.

– Един милион и шестстотин хиляди ливри? Вие сте извънредно много богат, господин Фуке.

– Ваше величество е богат – каза суперинтендантът, – защото Бел Ил е ваш, всемилостиви господарю.

– Да, благодаря; но колкото и да съм богат, господин Фуке... – започна кралят и се спря.

– Е, какво, всемилостиви господарю? – попита суперинтендантът.

– Предвиждам момент, когато няма да имам пари.

– Вие, всемилостиви господарю?

– Да, аз.

– А кога?

– Например утре.

– Нека ваше величество ми направи честта да ми обясни.

– Моят брат се жени за английската принцеса.

– И... всемилостиви господарю?

– И аз трябва да приема младата принцеса, както подобава да се посрещне внучката на Анри IV.

– Точно тъй е, всемилостиви господарю.

– И така, имам нужда от пари.

– Без съмнение.

– Утре ще ми трябва...

Луи XIV се спря. Той се готвеше да поиска точно такава сума, каквато беше принуден да откаже на Чарлз II.

Кралят се обърна към Колбер, за да нанесе той удара.

– Утре ще ми трябва... – повтори той, като гледаше Колбер.

– Един милион – грубо каза интендантът, крайно доволен, че може да си отплати със същото.

Фуке обърна гръб на интенданта, за да слуша само краля. Той не се помръдна, като чакаше.

Кралят повтори или по-скоро промърмори:

– Един милион.

– О, всемилостиви господарю – презрително отговори Фуке, – един милион! Какво ще направи ваше величество с един милион?

– Обаче струва ми се... – започна Луи XIV.

– Такива суми харчат за сватбите на малките германски принцове.

– Господине...

– Ваше величество трябва да има най-малко два милиона. Само колетите ще глътнат петстотин хиляди ливри. Довечера ще имам честта да изпратя един милион и шестстотин хиляди ливри на ваше величество.

– Как? – рече кралят. – Един милион и шестстотин хиляди ливри?

– Почакайте, всемилостиви господарю – отговори Фуке, без да се обърне дори към Колбер, – зная, че в дадения случай не достигат четиристотин хиляди ливри. Но тоя господин от интендантството (и над рамото си той посочи с палец силно побледнелия Колбер зад него), тоя господин от интендантството... държи в касата си деветстотин хиляди ливри, които са мои.

Кралят се обърна и погледна Колбер.

– Но... – започна интендантът смутено.

– Господинът – продължи Фуке да говори косвено за Колбер, – господинът е получил преди една седмица един милион и шестстотин хиляди ливри; сто хиляди ливри е платил на гвардейците; седемдесет и пет хиляди – на болниците; двадесет и пет хиляди – на швейцарците; сто и тридесет хиляди за хранителни продукти; хиляда за оръжие; десет хиляди за дребни разходи; значи не се лъжа, като смятам, че са останали деветстотин хиляди ливри.

И полуобръщайки се към Колбер, като високомерен началник към

подчинения си, той каза:

– Погрижете се, господине, тия деветстотин хиляди ливри да бъдат предадени довечера в злато на негово величество.

– Но – забеляза кралят – тогава ще станат два милиона и петстотин хиляди ливри!

– Всемиловичиви господарю, тия петстотин хиляди ливри в повече ще бъдат джобни пари на негово кралско височество. Чувате ли, господин Кол бе р? Довечера до осем часа.

И с тия думи, като се поклони почтително на краля, суперинтендантът отстъпи заднишком към вратата, без да удостои нито с един поглед завистника, когото беше изравнил със земята.

Колбер разкъса от яд фландърските си дантели и прехапа устните си до кръв.

Фуке не беше стигнал до вратата на кабинета, когато лакеят мина покрай него и извика:

– Куриер от Бретан за негово величество.

– Господин д'Ербле имаше право – прошепна Фуке, – като извади часовника си, – един час и петдесет и пет минути. Време беше!

LXXVI

В КОЯТО Д'АРТАНЯН ПОЛУЧАВА НАЙ-ПОСЛЕ УКАЗА ЗА КАПИТАН

Читателят знае предварително за какъв пратеник от Бретан доложи лакеят.

Беше лесно да се познае пратеникът.

Д'Артанян с прашни дрехи, зачервено лице, мокра от пот коса и вдървени крака се изкачваше с мъка по стъпалата, като окървавените му шпори дрънкаха на всяко стъпало. – На прага той се срещна със суперинтенданта.

Фуке се поклони с усмивка на човека, който щеше да стане причина за разоряването или смъртта му, ако беше Дошъл един час по-рано.

Д'Артанян намери в душевната си добрина и неизчерпаемата си телесна сила достатъчно присъствие на духа, за да си спомни добрия прием на тоя човек; и така той му се поклони също, но по-скоро от доброжелателство и съчувствие, отколкото от уважение. На езика му се въртеше думата, която толкова пъти беше повтаряна на херцог дьо Гиз:

– Бягайте!

Но ако изговори тая дума, той би изменил на каузата; като я каже в кабинета на краля и пред лакея, той би се погубил напразно, без да спаси никого.

И така, д'Артанян се поклони само на Фуке, без да му каже нищо, и влезе.

В тоя миг кралят се колебаеше между учудването, предизвикано от последните думи на Фуке, и удоволствието от завръщането на д'Артанян.

Д'Артанян не беше типичен придворен, но притежаваше бързата наблюдателност на придворен.

Като влезе, той прочете върху лицето на Колбер, че го бяха унизили и че яростта го разкъсва.

Дори чу думите, които му казваше кралят:

– А, господин Колбер, значи вие имате деветстотин хиляди ливри в суперинтендантството?

Колбер се поклони, без да отговори: той се задушаваше.

Цялата тая сцена се запечати в мозъка на д'Артанян едновременно

чрез очите и ушите.

Сякаш желаше да подчертае разликата в обръщението си, Луи IV поздравя сърдечно мускетаря си.

След това веднага освободи Колбер. Силно побледнял, интендантът излезе от кабинета на краля, като залиташе.

Д'Артанян засука нагоре мустаците си.

– Приятно ми е да видя един от служителите си в такова безредие – каза кралят, като се любуваше на праха по дрехите на д'Артанян, който му придаваше войнствен вид.

– Действително, всемилостиви господарю – рече мускетарят, – аз сметнах, че присъствието ми в Лувър е съвсем неотложно и затова се осмелих да се представя на ваше величество в този вид.

– Значи ми носите важни новини, господине? – попита кралят усмихнато.

– Всемилостиви господарю, ще кажа всичко с две думи: Бел Ил е укрепен, превъзходно укрепен. Двойни стени, крепост, два отделни, форта; в пристанището му има три корсарски кораба, а бреговете му батареи чакат само оръдия.

– Зная всичко това, господине – каза кралят.

– А, ваше величество знае всичко това? – рече мускетарят смаяно.

– Аз имам плана на тия укрепления.

– Ваше величество има плана?...

– Ето го.

– Действително, всемилостиви господарю, това е планът; там видях също такъв.

Лицето на д'Артанян се помрачи.

– А, разбирам, ваше величество не се е доверил само на мене и е изпратил още някого – каза той с укор.

– Не е ли все едно, господине, как съм научил това, което зная, щом го зная?

– Може би, всемилостиви господарю – отговори мускетарят, без да се помъчи дори да прикрие недоволството си; – но ще си позволя да кажа на ваше величество, че нямаше смисъл да ме карате толкова да бързам, да рискувам двадесет пъти да си счупя костите, за да ме посрещнете след това с такава новина. Всемилостиви господарю, не се възлагат поръчения на хората, когато нямат доверие в тях или когато ги смятат за неспособни.

И чисто по войнишки д'Артанян тупна с крак, като изтърси на паркета окървавена прах.

Кралят го гледаше и се радваше вътрешно на първата си победа.

– Господине – каза той след миг, – не само Бел Ил ми е известен, но мога да кажа, че Бел Ил е мой.

– Добре, добре, всемилостиви господарю; не ви питам нищо повече – отговори д'Артанян. – Уволнението ми!

– Как, уволнението ви?

– Без съмнение. Аз съм твърде много горд, за да ям хляба на краля, без да съм го заслужил, или по-скоро, ако съм го заслужил зле. Уволнението ми, всемилостиви господарю!

– Охо!

– Уволнението ми или сам ще си дам оставката.

– Вие се сърдите, господине?

– Има за какво, пусто да остане! Аз не слизам от седлото тридесет и два часа, препускам денонощно, върша чудеса от бързина, пристигам вкочанясал като обесен и научавам, че някой друг е пристигнал преди мене.

Е, аз съм глупак! Уволнението ми, всемилостиви господарю!

– Господин д'Артанян – каза Луи XIV, като сложи бялата си ръка върху изпрашеното рамо на мускетаря, – това, което току-що ви казах, няма да попречи ни най-малко да изпълня даденото ви обещание. Дадена дума, – хвърлен камък.

Младият крал се приближи до масата и отвори едно чекмедже, от което извади сгъната на четири хартия.

– Ето вашия указ за капитан на мускетарите – каза той. – Вие го заслужихте, господин д'Артанян.

Д'Артанян разгъна бързо хартията и я прочете два пъти. Той не можеше да повярва на очите си.

– И тоя указ – продължи кралят – ви се дава не само за пътуването ви в Бел Ил, но и за храбрата ви намеса на площада Грев. Там наистина сте ми служили доблестно.

– Аха! – рече д'Артанян, при което самообладанието му не можа да попречи да избие известна червенина на бузите му. – Вие знаете и това, всемилостиви господарю?

– Да, зная.

Кралят имаше остър поглед и умееше безпогрешно да вижда в дъното на душата.

– Вие искате да кажете нещо, но се въздържате – забеляза той. – Хайде, говорете откровено, господине; вие знаете, казах ви го веднъж завинаги, че имате право да бъдете откровен с мене.

– Е добре, всемилостиви господарю, аз исках да кажа, че бих предпочел да получа титлата капитан на мускетарите като награда за атака начело на ротата ми, за прекратяване на батареен огън или за превземане на град, отколкото че съм действувал за обесването на двама нещастници.

– Истината ли казвате?

– А защо ваше величество ме подозира в лъжа?

– Защото, доколкото ви познавам, господине, вие не можете да се разкайвате, че сте извадили шпагата си за мене.

– Е, добре, точно тук се лъже ваше величество, и то много. Да, аз се разкайвам, че извадих шпагата, като видях последиците от тая постъпка. Нещастните загинали хора, всемилостиви господарю, не бяха нито ваши неприятели, нито мои; и те не се защищаваха. Кралят помълча.

– А вашият другар също ли се разкайва, господин д'Артанян?

– Моят другар?

– Да. Вие не сте били сам, струва ми се.

– Сам? Де?

– На площада Грев.

– Не, всемилостиви господарю, не! – каза мускетарят, като се изчерви при мисълта, че кралят можеше да заподозре него, д'Артанян, в присвояване на славата, която се падаше и на Раул. – Не, пусто да остане, и както ваше величество благоволи да каже, аз имах другар, и то много добър другар.

– Млад човек?

– Да, всемилостиви господарю, млад човек. О, но поздравявам ваше величество: относно това, което става извън двореца, ваше величество е осведомен също тъй добре, както и за вътрешния живот на Пале Роял. Господин Колбер ли прави на краля всички тия хубави доклади?

– Господин Колбер ми е казвал само хубави неща за вас, господин д'Артанян, и не би бил посрещнат добре, ако каже друго.

– О, какво щастие!

– Но той каза много хубави неща и за тоя млад човек.

– И напълно справедливо – каза мускетарят.

– С една дума, както изглежда, тоя млад човек е храбрец – прибави Луи XIV, за да изостри чувството, което вземаше за яд.

– Да, всемилостиви господарю, храбрец – повтори мускетарят, крайно доволен, че може да обърне вниманието на краля върху Раул.

– Знаете ли името му?

– Но струва ми се...

– Значи го познавате?

– Да, приблизително от двадесет и пет години, всемилостиви господарю.

– Но той е едва на двадесет и пет години! – извика кралят.

– Е, добре, всемилостиви господарю, познавам го от рождението му, това е всичко.

– Наистина ли?

– Всемилостиви господарю – каза д'Артанян, – ваше величество ме пита с недоверие, в което виждам странично влияние. Господин Колбер, който ви е дал тия подробни сведения, е забравил навярно да ви каже, че тоя млад човек е син на мой близък приятел.

– Виконт дьо Бражелон?

– Разбира се, всемилостиви господарю: бащата на виконт дьо Бражелон е господин граф дьо Ла Фер, който толкова много помогна за реставрацията на краля Чарлз II. О, Бражелон е от род на храбреци, всемилостиви господарю!

– Значи той е син на тоя сеньор, който дойде при мене или по-скоро при господин Мазарини от страна на краля Чарлз II с предложение да сключим съюз с него.

– Именно.

– И казвате, че тоя граф дьо Ла Фер е храбрец?

– Всемилостиви господарю, тоя човек е извадил шпагата си за височайшия ви баща повече пъти, отколкото са дните в блажения живот на ваше величество.

Сега Луи XIV си прехапа устните.

– Добре, господин д'Артанян, добре. И господин граф дьо Ла Фер е ваш приятел?

– Да, Всемилостиви господарю, вече от четиридесет години. Ваше величество вижда, че това не са вчерашни отношения.

– Бихте ли искали да видите тоя млад човек, господин д'Артанян?

– С най-голямо удоволствие, всемилостиви господарю.

Кралят удари звънеца си. Появи се един лакей.

– Повикайте господин дьо Бражелон – заповяда кралят.

– Аха, той е тук? – попита д'Артанян.

– Днес той дежури в Лувър с ротата благородници на господин принца.

Раул влезе в същия миг, когато кралят каза това. Той видя д'Артанян и му се усмихна с очарователна усмивка, присъща само на младостта.

– Хайде, хайде – рече д'Артанян свойски на Раул, – кралят позволява да ме прегърнеш; само най-напред поблагодари на негово величество.

Раул се поклони тъй изцяло, че кралят, който харесваше всички достойнства, стига само да не намаляваха неговите, се възхити от хубостта, силата и скромността на Бражелон.

– Господине – каза кралят, като се обърна към Раул, – аз помолих господин принца да бъде тъй любезен да ви отстъпи на мене и получих отговор от него. И така, от тая сутрин вие сте на служба при мене. Господин принцът беше добър господар, но надявам се, че няма да загубите нищо от промяната.

– Да, да, Раул, бъди спокоен, кралят има добри страни – рече д'Артанян, който беше разбрал характера на Луи и играеше със самолюбието му, разбира се, в известни граници, като спазваше приличието и ласкаеше дори когато наглед се шегуваше.

– Всемиловичив господарю – каза тогава Бражелон с тих и мелодичен глас, с тая свобода и непринуденост, която беше наследил от баща си, – всемиловичив господарю, не от днес принадлежа на ваше величество.

– О, зная това – заяви кралят, – вие искате да напомните за произшествието на площада Грев. Тоя ден вие наистина ми принадлежахте изцяло, господине.

– Не, всемиловичив господарю, аз не говоря и за тоя ден; не заслужава да си спомням за такава нищожна услуга в присъствието на човек като господин д'Артанян; аз исках да кажа за един случай, който остави трайна следа в живота ми и който от шестнадесетгодишна възраст ме направи предан служител на ваше величество.

– Аха! – рече кралят. – И какъв е тоя случай? Кажете, господине.

– Ето го... Когато тръгнах за първия си поход, т.е. за да се присъединя към армията на господин принца, господин граф дьо Ла Фер ме изпрати до Сен Дени, където върху последните стъпала на мрачната базилика останките на крал Луи XIII чакат наследник, когото, надявам се, бог няма да изпрати на това място още дълги дълги години. Тогава той ме накара да се закълна в праха на нашите господари, че ще служа на кралската власт, представлявана от вас, възлюбена във вас, всемиловичив господарю, че ще и служа с мислите, думите и делата си. Аз се закълех; бог и мъртвите приеха клетвата ми. Оттогава минаха десет години, всемиловичив господарю, и аз нямах толкова често случаи да я съдржа, колкото бих желал. Аз съм само войник на ваше величество, нищо

друго, и като ме призовава при себе си на служба, моят крал ме кара да променя не господаря, а само гарнизона.

Раул млъкна и се поклони.

Той беше свършил, а Луи XIV все още слушаше.

– Пусто да остане! – извика д'Артанян. – Чудесно казано, нали, ваше величество? Добър род, всемилостиви господарю, велик род!

– Да – промърмори кралят развълнуван, без да се осмели обаче да прояви вълнението си, защото то беше предизвикано от допира с много, във висша степен благородна натура. – Да, господине, вие казвате истината: навсякъде вие принадлежете на краля. Но като промените гарнизона, повярвайте ми, вие ще получите повишение, което напълно заслужавате.

Раул разбра, че кралят нямаше да му каже нищо повече. И със съвършен такт, който беше отличителна черта на тая изящна натура, той се поклони и излезе.

– Имате ли още нещо да ми кажете, господине? – попита кралят, когато остана сам с д'Артанян.

– Да, всемилостиви господарю, и тая новина запазих за края, защото е тъжна и ще облече в траур кралските дворове в Европа.

– Какво искате да кажете?

– Всемилостиви господарю, като минавах през Блоа, чух една новина, печална новина, ехо от двореца.

– Наистина вие ме плашите господин д'Артанян.

– Всемилостиви господарю, тая новина ми я съобщи един водач на ловджийски кучета, който носеше креп на ръката си.

– Може би чичо ми Гастон д'Орлеан?...

– Всемилостиви господарю, той е предал богу дух.

– И никой не ме е предупредил! – извика кралят, който виждаше оскърбление в това, че не са му съобщили тая новина.

– О, не се сърдете, всемилостиви господарю – каза Д'Артанян, – парижките куриери и куриерите от цял свят не препускат като вашия служител; куриерът от Блоа ще бъде тук едва след два часа, а той препуска бързо, уверявам ви, тъй като го настигнах чак отвъд Орлеан.

– Чичо ми Гастон! – прошепна Луи, като притисна ръка към челото си и вложи в тия три думи най-противоречиви чувства, пробудени от спомените.

– Е, да, всемилостиви господарю, така е – философски забеляза д'Артанян, като отговори на кралската мисъл: – миналото отлита.

– Вярно, господине, вярно; но слава богу, остава ни бъдещето и ние

ще се постараям да не бъде то прекалено мрачно.

– Уповавам се в това отношение на ваше величество – каза мускетарят, като се поклони. – А сега...

– Да, имате право, господине, аз забравих, че сте изминали сто и десет левги. Вървете, господине, погрижете се за един от моите най-добри войници, а когато си починете, бъдете пак на мое разположение.

– Всемилоствиви господарю, и при вас, и далеч от вас аз съм винаги на ваше разположение.

Д'Артанян се поклони и излезе.

После, сякаш беше пристигнал само от Фонтенебло, той тръгна по Лувър да намери Бражелон.

LXXVII

ЕДИН ВЛЮБЕН И НЕГОВАТА ЛЮБИМА

В замъка Блоа горяха восьмичните свещи около безжизненото тяло на Гастон д'Орлеан, тоя последен представител на миналото. Гражданите му съчиняваха епитафия, която съвсем не беше от хвалебно естество; госпожа вдовицата, забравила, че на младини е любила тоя мъртвец, любеше го толкова, че заради него напусна бащиния си дворец, сега, на двадесет крачки от траурната зала, се занимаваше с парични сметки и отчасти принасяше в жертва своята гордост. А в това време други събития ставаха във всички части на замъка, където можеше да проникне жива душа.

Нито печалният звън на камбаните, нито гласовете на певците, нито блясъкът на вошениците през прозорците, нито приготвянията за погребението можеха да привлекат вниманието на двете лица, седнали край един прозорец, който гледаше към вътрешния двор. Ние познаваме вече тоя прозорец: той осветяваше стая, която беше част от тъй наречените непарадни помещения.

Впрочем весел слънчев лъч – слънцето, както изглежда, не се безпокоеше много от загубата, току-що понесена от Франция, – слънчев лъч, повтаряме, падаше върху двамата събеседници, като усилваше благоуханието на околните цветя и оживяваше дори стените.

Тия две лица, заети толкова не от смъртта на херцога, а от разговора, предизвикан от тая смърт, бяха младо момиче и млад човек.

Той, младеж на около двадесет и пет двадесет и шест години, нисък, мургав, с ту живо, ту лукаво лице, умееше да действа ловко с грамадните си очи, засенени от дълги мигли; той се усмихваше с огромната си уста, но с великолепни зъби, а острата му брадичка сякаш притежаваше такава подвижност, с каквато обикновено природата не надарява тая част на лицето; понякога тая брадичка се издаваше много любовно към събеседницата на младия човек, а тя, нека кажем сега, не се отдръпваше винаги тъй бързо, както го изискваха строгите правила на благоприличието.

Младото момиче ни е вече познато, защото го видяхме веднъж край същия тоя прозорец, под лъчите на същото това слънце. То беше странна смес от хитрост и разсъдливост: беше очарователно, когато се смееше, и хубаво, когато ставаше сериозно; но, нека побързаме да кажем, то

беше по-често очарователно, отколкото хубаво.

Както изглежда, двете лица бяха стигнали до връхната точка на полушеговит-полусериозен спор.

– Кажете, господин Маликорн, желаете ли най-после да говорим сериозно? – попита младото момиче.

– Вие мислите, че това е лесно, госпожице Ор – възрази младият човек. – Да правим това, което искаме, когато не можем да правим това, което можем...

– Я как се забърка във фразите си!

– Аз ли?

– Да, вие. Хайде, оставете тая прокурорска логика, мили мой.

– Пак нещо невъзможно. Аз съм писар, госпожице дьо Монтале.

– А аз съм знатна госпожица, господин Маликорн.

– Уви, зная и вие ме потискате с това неравенство; ето защо няма да ви кажа нищо.

– Но не, аз не ви потискам; кажете това, което искахте да кажете, кажете, аз искам това!

– Е добре, подчинявам ви се.

– Слава богу!

– Негово височество умря.

– А, гледай ти новина! А откъде идвате, за да ни кажете това?

– Идвам от Орлеан, госпожице.

– И само тая ли новина носите?

– О, не... Идвам също да ви кажа, че принцеса Анриет Английска пристига във Франция, за да се омъжи за брата на негово величество.

– Наистина, Маликорн, вие сте непоносим с вашите допотопни новини; ако усвоите и тоя лош навик да се подигравате, ще заповядам да ви изхвърлят.

– О!

– Да, защото наистина ме дразните страшно, много.

– Успокойте се, имайте търпение, госпожице!

– Вие искате да си покачите цената по тоя начин. Зная защо...

– Кажете, аз ще отговоря откровенно да, ако отгатнете истината.

– Вие знаете, че ми се иска да получа мястото на почетна дама, за което имах глупостта да ви помоля, а вие пестите влиянието си.

– Аз?

Маликорн наведе клепащи, сбра длани и доби лукаво смирен вид.

– А кажете, какво влияние може да има един беден прокурорски писар?

– Не току-така баща ви има двадесет хиляди ливри годишен доход, господин Маликорн.

– Провинциално богатство, госпожице дьо Монтале.

– Не току-така баща ви знае тайните на господин принца.

– От това баща ми има само една облага – да му дава пари назаем.

– С една дума, не току-така вие сте най-големият хитрец в цялата област.

– Вие ме ласкаете.

– Аз?

– Да, вие.

– Как?

– Аз казвам, че нямам никакво влияние, а вие твърдите обратното.

– И така, какво става с мястото ми?

– С мястото ви?...

– Ще го получа или не?

– Ще го получите.

– Но кога?

– Когато поискате.

– Де е грамотата?

– В джоба ми.

– Как! В джоба ви?

– Да.

Маликорн се усмихна лукаво и действително извади от джоба си грамота, която Монтале грабна като плячка и прочете жадно.

Докато четеше, лицето ѝ се проясняваше.

– Маликорн – извика тя, като свърши четенето, – наистина вие сте добър човек.

– Защо, госпожице?

– Защото бихте могли да ме накарате да си заплатя мястото на придворна госпожица, но не го направихте.

И тя се засмя високо, като мислеше да смути писаря. Но Маликорн издържа храбро нападението.

– Не ви разбирам – каза той. Тоя път се смути Монтале.

– Аз ви открих чувствата си – продължи Маликорн. – Вие ми казахте три пъти със смях, че не ме обичате; веднъж ме целунахте без смях, това е всичко, което ми трябва.

– Всичко ли? – рече гордата кокетка Монтале с тон, в който проличаваше накърнена гордост.

– Абсолютно всичко, госпожице – отговори Маликорн.

– А!

Това възклицание изразяваше повече гняв, отколкото благодарност, която младият човек можеше да очаква.

Той поклати спокойно глава.

– Слушайте, Монтале – продължи младият човек, без да се грижи дали ще ѝ се хареса свойското му обръщение, или не, – да не спорим за това.

– Защо?

– Защото от една година насам, откак ви познавам, вие щяхте да ме изпъдите двадесет пъти, ако не ви се харесвах.

– Наистина! А по какъв повод бих ви изпъдила.

– Защото бях достатъчно дързък.

– О, което си е вярно, вярно си е!

– Виждате добре, че сте принудена да си признаете.

– Господин Маликорн!

– Да не се караме; и така, ако ме задържахте, това не е без причина.

– Но не е, защото ви обичам! – извика Монтале.

– Съгласен съм. Ще кажа нещо повече: в тоя миг, сигурен съм, не можете да ме търпите.

– О, вие не сте казвали никога по-голяма истина!

– Добре, а аз ви мразя.

– А, ще си взема бележка от това.

– Вземете си. Вие намирате, че съм груб и глупав; а аз намирам, че гласът ви е креслив, а лицето изкривено от гняв. В тоя миг вие ще се хвърлите по-скоро от прозореца, отколкото да ми позволите да целуна крайчето на пръста ви; а аз ще скоча по-скоро от покрива, отколкото да се допра до края на роклята ви. Но след пет минути вие ще ме обичате, а аз ще ви обожавам. О, така е.

– Съмнявам се.

– А аз се кълна в това.

– Самомнителен глупак!

– А после и това не е истинската причина; вие имате нужда от мене, и аз имам нужда от вас. Когато ви е приятно да бъдете весела, аз ви размивам; когато ми подобава да бъда влюбен, аз ви гледам. Аз ви дадох място на придворна дама, което желяхте; вие ще направите сега всичко, което пожелаея.

– Аз?

– Вие! Но в тоя миг, мила ми Ор, заявявам ви, че не желая абсолютно нищо; и така, бъдете спокойна.

– Вие сте отвратителен човек, Маликорн; аз щях да се радвам на мястото, а вие ми отнемате цялата радост.

– Е, има още време за това; ще се радвате, когато си ида.

– Идете си тогава...

– Добре; но преди това ще ви дам един съвет...

– Какъв?

– Развеселете се; когато се мусите, ставате грозна.

– Грубиян!

– Хайде, щом започнахме, нека си кажем истината.

– О, Маликорн! О, лошо сърце!

– О, Монтале! О, неблагодарнице!

И младият човек се облакъти на прозореца.

Монтале взе една книга и я разтвори.

Маликорн се изправи, почисти с ръкава шапката си и оправи черната си дреха.

Като се преструваше, че чете, Монтале го гледаше с крайчето на окоето.

– Добре! – извика тя ядосано. – Ето че взема почтителен вид. Значи ще се муси цяла седмица.

– Две, госпожице – каза Маликорн и се поклони. Монтале замахна към него със свит юмрук.

– Чудовище! – рече тя. – О, ако бях мъж!

– Какво щяхте да направите с мене?

– Щях да те удуша!

– Аха, много добре – каза Маликорн. – Струва ми се, че започвам да желая едно нещо.

– И какво желаете, господин демоне? Да си погубя душата, като се гневя?

Маликорн въртеше почтително шапката си в ръце; но изведнъж той я изпусна, сграбчи младото момиче за раменете, привлече го към гърдите си и притисна към устните му две устни, много горещи за човек, който искаше да изглежда равнодушен.

Ор поиска да извика, но целувката задуши вика й. Раздразнено и разсърдено, младото момиче отблъсна Маликорн към стената.

– Добре – философски каза Маликорн, – сега ще бъдат шест седмици. Сбогом, госпожице! Приемете моите най-смирени почитания.

И направи три крачки към изхода.

– Не, не, няма да си отидете! – извика Монтале, като тупна с крак. – Останете! Заповядвам ви!

– Заповядвате?

– Да, не съм ли ваша господарка?

– Не ще и дума: господарка на ума и на душата ми.

– Хубава собственост, няма що! Душа – глупава, а ум – сух.

– Внимавайте, Монтале, познавам ви – каза Маликорн; – вие ще се влюбите във вашия слуга.

– Е да, да – рече тя, като увисна на шията му по-скоро с детско безгрижие, отколкото със страстно отдаване. – Да, да, защото трябва да ви поблагодаря най-после.

– За какво?

– За мястото на придворна дама. Нали в него е цялото мое бъдеще?

– И моето. Монтале го погледна.

– Колко е ужасно – каза тя, – че не може никога да се отгатне дали говорите сериозно.

– Напълно сериозно; аз отивах в Париж, вие отивате там, ние отиваме в столицата.

– Значи само за това ми помогнахте, егоист такъв?

– Какво да се прави, Ор, не мога без вас.

– Е добре, всъщност и аз не мога без вас; а все пак трябва да си признаем, че сте много лош човек.

– Ор, мила ми Ор, внимавайте; ако се заловите пак с оскърбленията, вие знаете как те ми действуват и аз ще ви обожавам.

И Маликорн привлече отново младото момиче към себе си.

В същия мит по стълбата се чуха стъпки.

Младите хора стоеха съвсем близко един до друг и влезлият щеше да види, че те се прегръщат, ако Монтале не беше отблъснала силно Маликорн, който отлетя към вратата и удари гърба си в нея точно когато тя се отваряше.

Чу се силен вик, последван от оскърбителни думи.

Това беше госпожа дьо Сен Реми: нещастният Маликорн я притисна с вратата, която тя беше полуотворила.

– Пак тоя безделник! – извика старата дама. – Все кисне тук!

– Ах, госпожо – почтително отговори Маликорн, – цяла седмица не съм идвал тук.

LXXVIII

В КОЯТО ОТНОВО СЕ ПОЯВЯ НА ИСТИНСКАТА ГЕРОИНЯ НА ТАЯ ИСТОРИЯ

Зад госпожа дьо Сен Реми се изкачваше госпожица дьо Ла Валиер.

Тя чу как избухна гневът на майка ѝ, разбра причината му и влезе разтреперана в стаята. Тук видя нещастния Маликорн, жалкият вид на когото би трогнал или разсмял всеки хладнокръвен зрител.

Действително той се беше укрил зад едно голямо кресло, за да избегне първите гневни пристъпи на госпожа дьо Сен Реми; той не се надяваше да я смекчи с думи, защото тя говореше по-високо от него и при това без прекъсване, но се осланяше на жестовете си, пълни с красноречие.

Старата дама не чуваше и не виждаше нищо: много отдавна тя не обичаше Маликорн.

Но гневът ѝ беше прекалено голям, за да не се излее от Маликорн върху съучастницата му.

Дойде редът на Монтале:

– А вие, госпожице, да не би да се надявате, че няма да предам на нейно височество какво става у една от нейните почетни госпожици?

– О, мамо – извика госпожица дьо Ла Валиер, – за бога, смилете се...

– Мълчете, госпожице, и не си правете труда да се застъпвате за недостойни личности; вече достатъчно голямо нещастие е, че честно момиче като вас трябва да вижда лош пример. А вие се и застъпвате? О, няма да допусна това!

– Но – каза Монтале, като се разбунтува най-после, – наистина не разбирам защо се отнасяте така с мене? Да не би да правя нещо лошо?

– А тоя голям безделник, госпожице – продължи госпожа дьо Сен Реми, като показа Маликорн, – да не е дошъл за добро? Кажете.

– Нито за добро, нито за лошо, госпожо; просто е дошъл да ме види.

– Добре, добре – каза госпожа дьо Сен Реми, – нейно кралско височество ще бъде осведомена и сама ще отсъди.

– Във всеки случай не виждам – отговори Монтале, – защо на господин Маликорн да бъде забранено да се среща с мене, щом има честни

намерения?

– Честни намерения, с такова лице! – извика госпожа дьо Сен Реми.

– Благодаря ви от името на лицето ми, госпожо – обади се Маликорн.

– Елате, дъще моя, елате – продължи госпожа дьо Сен Реми; – хайде да предупредим нейно височество, че в същата минута, когато тя оплаква съпруга си, а ние нашия господар, в стария замък Блоа, в това обиталище на скръбта, се намират хора, които се забавляват и се веселят.

– О! – в един глас извикаха двамата обвиняеми.

– Една почетна госпожица! Една почетна госпожица! – продължи старата дама, като вдигна ръце към небето.

– Е добре, точно в това се лъжете, госпожо – каза силно раздразнената Монтале. – Аз не съм вече почетна госпожица, поне не съм почетна госпожица на нейно височество.

– Вие си давате оставката, госпожице? Много добре. Мога само да се радвам на такова решение – и се радвам.

– Аз не си давам оставката, госпожо; само преминавам на друго място, нищо повече.

– В буржоазията или в съдийското съсловие? – попита госпожа дьо Сен Реми презрително.

– Знайте, госпожо – отвърна Монтале, – че такова момиче като мене не може да служи в семейство на буржоа или съдии. Аз преминавам от нищожния двор, в който вие живуркате, в почти кралски двор.

– Аха, кралски двор! – каза госпожа дьо Сен Реми, като се мъчеше да се засмее. – Кралски двор, какво ще кажете за това, дъще моя?

И тя се обърна към госпожица дьо Ла Валиер, като искаше на всяка цена да я отведе по-далече от Монтале. Но Луиз не споделяше желанието на госпожа дьо Сен Реми и гледаше с хубавите си примирителни очи ту майка си, ту Монтале.

– Аз не казах „кралски двор“, госпожо – отговори Монтале, – защото принцеса Анриет Английска, която ще стане жена на негово кралско височество херцог Филип, не е кралица. Казах „почти кралски“ и не се излъгах, защото тя ще бъде снаха на краля.

Мълния да беше паднала върху замъка Блоа, не би замаяла толкова госпожа дьо Сен Реми, както последните думи на Монтале.

– Какво общо с това има нейно кралско височество принцеса Анриет? – промърмори старата дама.

– Казвам, че ще постъпя у нея като почетна госпожица: нищо

друго.

– Като почетна госпожица? – едновременно извикаха госпожа дьо Сен Реми и госпожица дьо Ла Валиер: първата с отчаяние, а втората с радост.

– Да, госпожо, като почетна госпожица.

Старата дама наведе глава, сякаш ударът беше прекалено силен за нея.

Но почти веднага се изправи, за да пусне последния снаряд в противницата си.

– Охо – каза тя, – такива обещания се дават често. Хората се ласкаят с безумни надежди, но в последния миг, когато става въпрос да се изпълнят тия обещания, да се осъществят тия надежди, те забелязват с учудване, че голямото влияние, на което са разчитали, се разсейва като дим.

– О, госпожо, влиянието на моя покровител е неоспоримо и неговите обещания са равносилни на дела.

– А ще бъде ли нескромно да ви попитам за името на тоя тъй могъщ покровител?

– О, боже мой, не! Моят покровител е тоя господин – каза Монтале, като показва Маликорн, който през цялата тая сцена беше запазил най-невъзмутимо хладнокръвие и най-комична важност.

– Тоя господин! – извика госпожа дьо Сен Реми, като избухна в смях. – Тоя господин е ваш покровител! Човекът с толкова могъщо влияние, обещанията на когото са равносилни на дела, е господин Маликорн?

Маликорн се поклони.

А Монтале вместо отговор извади от джоба си грамотата и я показа на старата дама.

– Ето грамотата – каза тя.

Тоя път вече всичко се свърши. Като прочете набързо благословената грамота, старата дама склочи ръце, непредаваем израз на завист и отчаяние изкриви лицето ѝ и тя се видя принудена да седне, за да не падне в безсъзнание.

Монтале съвсем не беше толкова лоша, за да се радва прекомерно на победата си и да смаже победения неприятел, особено когато тоя неприятел беше майката на приятелката ѝ; тя не злоупотреби с тържеството си.

Маликорн не беше тъй великодушен. Той седна важно в креслото си и се изтегна с такава волност, за която преди два часа би излял боя.

– Почетна дама на младата принцеса! – повтаряше все още не напълно убедената госпожа дьо Сен Реми.

– Да, госпожо, и при това с покровителството на господин Маликорн.

– Това е невероятно! – повтаряше старата дама. – Нали, Луиз, това е невероятно?

Но Луиз не отговори; беше се навела напред, замислена, почти печална; притиснала ръце към хубавото си чело, тя въздишаше.

– Но, господин Маликорн, какво направихте, за да добиете това място? – внезапно попита госпожа дьо Сен Реми.

– Поисках го, госпожо.

– От кого?

– От един от моите приятели.

– Значи вие имате приятели, които заемат такова добро положение при двора, че могат да ви дават подобни доказателства за влиянието си?

– Хм! Така изглежда.

– А може ли да се узнаят имената на тия приятели?

– Не казах, че имам много приятели, госпожо; казах един приятел.

– И как се нарича?

– Ай да му се не види, госпожо, каква сте! Когато човек има такъв влиятелен приятел, той не го показва наяво и надясно, за да не му го отнемат.

– Имате право, господине, като премълчавате името на тоя приятел, защото, предполагам, би ви било трудно да го кажете.

– Във всеки случай – забеляза Монтале, – ако приятелят не съществува, съществува грамотата, и точка на въпроса.

– Значи – каза госпожа дьо Сен Реми с усмивка на котка, готова да одраска – когато преди малко заварих господина у вас...

– Е, какво?

– Той ви носеше грамотата.

– Именно, госпожо, отгатнахте.

– Но тогава това е напълно морално.

– Така мисля, госпожо.

– И, както изглежда, напразно ви укорявах, госпожице.

– Съвсем напразно, госпожо; но аз толкова съм навикнала на вашите укори, че ви ги прощавам.

– В такъв случай да си вървим, Луиз; остава ни само да си идем. Но какво става с тебе?

– Госпожо – рече Ла Валиер, като потрепера, – какво казвате?

– Види се, ти не слушаше, дете мое, а?

– Не, госпожо, мислех.

– За какво?

– За хиляди неща.

– Поне ти не ми се сърдиш, Луиз, нали? – извика Монтале, като й стисна ръката.

– А за какво бих ти се сърдила, мила ми Ор? – отговори младото момиче със сладкия си като музика глас.

– Ех – забеляза госпожа дьо Сен Реми, – дори и да ви се сърдеше малко, горкичката би имала известно право на това.

– За какво, боже господи?

– Струва ми се, че тя е от също тъй добро семейство и също тъй хубава като вас.

– Мамо! – извика Луиз.

– Сто пъти по-хубава, госпожо; от по-добро семейство, не; но това не ми обяснява защо Луиз трябва да ми се сърди.

– Значи вие мислите, че й е весело да се погребее в Блоа, когато вие ще блестите в Париж?

– Но, госпожо, аз не преча на Луиз да ме последва в Париж. Напротив, бих била много щастлива, ако тя дойде там.

– Но струва ми се, че господин Маликорн, който е всемогъщ при двора...

– А, толкова по-зле, госпожо – обади се Маликорн, – всеки за себе си на тоя грешен свят.

– Маликорн! – каза Монтале.

И като се наведе към младия човек, прибави:

– Заемете се с госпожа дьо Сен Реми: или спорете, или се сдобрявайте с нея. Трябва да поприказвам с Луиз.

И в същото време леко натискане на ръката награди Маликорн за бъдещото му подчинение.

Маликорн се приближи без желание до госпожа дьо Сен Реми, а в това време Монтале обви с ръка шията на приятелката си и й каза:

– Какво ти е? Кажи, вярно ли е, че ще престанеш да ме обичаш, защото ще блестя, както каза майка ги?

– О, не – отговори Луиз, като едва съдържаше сълзите си, – напротив, много се радвам на щастието ти.

– Радваш се? А като че ли си готова да заплачеш.

– Само от завист ли се плаче?

– А, да, разбирам! Аз отивам в Париж и тая дума „Париж“ ти

напомня за един конник.

– Ор!

– Един конник, който някога е живял в Блоа, а сега живее в Париж.

– Не зная, наистина, какво ми е, но се задушавам.

– Плачи тогава, щом не можеш да се усмихваш. Луиз вдигна кроткото си лице: едри сълзи, които се търкулнаха една след друга, го осветяваха като диаманти.

– Хайде, признай си – каза Монтале.

– Какво искаш да си призная?

– Това, което те кара да плачеш; не се плаче без причина. Аз съм ти приятелка; ще направя всичко, което искаш да направя. Не бой се, Маликорн е по-влиятелен, отколкото си мислят. Искаш ли да дойдеш в Париж?

– Уви! – каза Луиз.

– Искаш ли да дойдеш в Париж?

– Да остана тук сама, в тоя стар замък, когато тъй свикнах да слушам песните ти, да стискам ръката ти, да тичам с всички вас по парка! О, колко ще скучая, колко бързо ще умра!

– Искаш ли да дойдеш в Париж? Луиз въздъхна.

– Ти не отговаряш.

– Какво искаш да ги отговоря?

– Да или не; това не е много мъчно, струва ми се.

– О, ти си много щастлива, Монтале!

– Значи ти би искала, да бъдеш на моето място, а? Луиз не отговори.

– Вироглавка! – каза Монтале. – Де се е чуло и видяло да имаш тайни от приятелка? Но признай си, че би искала да дойдеш в Париж, признай си, че умираш от желание да видиш отново Раул!

– Не мога да призная това.

– И не си права.

– Защо?

– Защото... Виждаш ли Тая грамота?

– Разбира се, виждам я.

– Е, добре, тогава бих ти издействувала също такава.

– Чрез кого?

– Чрез Маликорн.

– Ор, истината ли казваш? Възможно ли е това?

– Но, разбира се! Маликорн е тук и това, което направи за мене, ще трябва да го направи и за тебе.

Маликорн чу, че името му се произнесе два пъти; той беше крайно доволен от случая да свърши с госпожа дьо Сен Реми и се обърна.

– Какво обичате, госпожице?

– Елате тук, Маликорн! – каза Монтале със заповеднически жест.

Маликорн се подчини.

– Още една такава грамота – рече Монтале.

– Как?

– Още една точно такава грамота; струва ми се, че е ясно.

– Но...

– Трябва!

– Охо, трябва ви?

– Да.

– Това е невъзможно, нали, господин Алигорн? – запита Луиз с нежния си глас.

– Ех, ако е за вас, госпожице...

– За мене. Да, господин Маликорн, тя би била за мене.

– И ако госпожица дьо Монтале я иска също...

– Госпожица дьо Монтале не я иска, а я изисква.

– Е добре, ще гледаме да ви се подчиним, госпожице.

– И вие ще получите назначение за нея, нали?

– Ще се постарам.

– Без уклончиви отговори. До една седмица Луиз дьо Ла Валиер ще бъде почетна госпожица на принцеса Анриет.

– Колко бързате!

– До една седмица или...

– Или?

– Ще си вземете обратно грамотата ми, господин Маликорн; аз няма да се разделя с приятелката ми.

– Мила Монтале! – извика Луиз.

– Добре, задръжте грамотата си; госпожица дьо Ла Валиер ще бъде почетна дама – каза Маликорн.

– Наистина ли?

– Наистина.

– Значи мога да се надявам, че ще отида в Париж?

– Разчитайте на това.

– О, господин Маликорн, колко съм ви благодарна! – извика Луиз, като сбра длани и заскача от радост.

– Преструванка! – каза Монтале. – Уверявай ме сега, че не си влюбена в Раул!

Луиз се изчерви като майска роза; но вместо да отговори, приближи се до майка си и я прегърна.

– Господин Маликорн е преоблечен принц – забеляза старата дама. – Той има безкрайна власт.

– И вие ли искате да бъдете почетна госпожица? – попита Маликорн, като се обърна към госпожа дьо Сен Реми. – Докато съм тука, изглежда, на всички ще изкарам грамоти.

И с тия думи излезе, като остави клетата дама „без подкови“, както би казал Талман де Рео³⁴.

– Хайде, това ще ми струва още хиляда ливри – прошепна Маликорн, като слизаше по стълбата. – Но трябва да се примирим с положението. Моят приятел Маникан не прави нищо безплатно.

34. Талман де Рео (1619–1693) – френски писател, автор на „Историйки“. – Б. пр.

LXXIX

МАЛИКОРН И МАНИКАН

Появата на тия две нови действащи лица в нашата история и тайнствената връзка между имена и чувства заслужават известно внимание от страна на разказвача и на читателя.

И така, ние ще съобщим някои подробности за господин Маликорн и господин дьо Маникан.

Както е известно, Маликорн беше отпътувал в Орлеан, за да се сдобие с грамотата, предназначена за госпожица дьо Монтале, и връщането му предизвика силно вълнение в замъка Блоа.

Работата е там, че по това време в Орлеан се намираще господин дьо Маникан. Своеобразна личност беше тоя господин дьо Маникан: много умен млад човек, винаги нуждаещ се, винаги без пари, макар че гребеше с пълни шепи от кесията на господин граф дьо Гиш, една от най-натъпканите кесии по това време.

Тайната на това бе, че господин дьо Маникан беше другар от детинство на господин граф дьо Гиш. Той бе дребен, беден васален благородник от рода на Грамонови.

Благодарение на своя ум извличаше доход от богатото семейство на маршал Грамон.

Още от детинство, воден от съвсем не детски сметки, той беше свикнал да прикрива с името си лудориите на граф дьо Гиш. Благородният му другар беше ли откраднал плод, предназначен за жената на маршала, беше ли счупил огледало, беше ли извадил окоето на някое куче, дьо Маникан поемаше вината за извършеното престъпление и получаваше наказанието, което не се смекчаваше от това, че падаше върху невинен.

Но тая система от пожертвования му се заплащаше. Вместо да се облича скромно, както изискваха средствата на баща му, той можеше да се яви блестящ, изящно облечен, като млад сеньор, който има петдесет хиляди ливри годишен доход.

Не може да се каже, че имаше низък характер или Дребнав ум; не, той беше философ или по-скоро се отличаваше с равнодушие, апатия и мечтателност, а това убиваше всички йерархически понятия в него. Единственото му честолюбие беше да прахосва пари.

И в това отношение тоя добър господин дьо Маникан беше цяла

бездна.

Редовно три-четири пъти годишно той опустошаваше кесията на граф дьо Гиш, а когато граф дьо Гиш биваше наистина опустошен, когато обръщаше джобовите и кесията си пред него и обявяваше, че едва след две седмици бащината щедрост ще напълни едното и другото, дьо Маникан губеше цялата си енергия, лягаше в леглото, не ставаше, не ядеше вече и продаваше хубавите си дрехи, като казваше, че няма вече нужда от тях, щом лежи.

През тоя пълен упадък на телесните и душевни сили кесията на граф дьо Гиш се напълваше отново и преливаше в джобовите на Маникан, който купуваше нови дрехи, обличаше се и започваше да води прединния си живот.

Тая мания да продава новите си дрехи за четвърт от стойността им беше направила нашия герой доста известен в Орлеан, където главно, кой знае защо, идваше да прекарва времето на покаянието.

Провинциални безпътници, контета, които живееха с шестстотин ливри годишно, си разделяха остатъците от разкоша му.

Между почитателите на тия разкошни облекла блестеше и нашият приятел Маликорн, син на градския, синдик, от който господин принцът дьо Конде, вечно нуждаещ се като всички Конде, заемаше често пари под голяма лихва.

Маликорн държеше касата на баща си.

С други думи, в това време на лек морал младият човек, следвайки примера на баща си и давайки пари назаем със седмична лихва, си докарваше годишен доход от хиляда и осемстотин ливри, без да се смятат тия шестстотин ливри, които му доставяше щедростта на синдика. По такъв начин Маликорн беше крал на орлеанските контета: той можеше да харчи, да пръска, да пилее за най-различни лудории по две хиляди и четиристотин ливри годишно.

Но, обратно на Маникан, Маликорн беше страшно честолюбив. Той обичаше от честолюбие, прахосваше от честолюбие, би се разорил от честолюбие.

Маликорн беше решил да се издигне на всяка цена, и за това се бе добил с любима и с приятел.

Любимата му, госпожица дьо Монтале, не отстъпваше на страстта му; но тя беше от благороден произход и това беше достатъчно за Маликорн.

Приятелят не изпитваше приятелски чувства към него, но той беше любимец на граф дьо Гиш, който пък беше приятел на принца, брата на

краля, и това беше достатъчно за Маликорн.

Само че по бюджет госпожица Монтале му струваше годишно:

Панделки, ръкавици, сладкиши – хиляда ливри.

Маникан струваше – пари, взети назаем без връщане – от хиляда и двеста до хиляда и петстотин ливри.

И така не оставаше, нищо за Маликорн. Ах, не, забравихме: оставаше му бащината каса!

Младият човек прибягна до едно средство, което запази в най-дълбока тайна. Той сам си даде аванс от касата на синдика за шест години, тоест взе около петнадесет хиляди ливри, разбира се, като се закле в себе си, че ще попълни тоя дефицит при пръв удобен случай.

Тоя случай трябваше да бъде получаването на хубава служба при двора на негово височество, когато почнат да съставят двор по време на сватбата му.

И ето това време настъпи; най-после започнаха да съставят двор. Една хубава служба при кръвен принц, която се дава по препоръката и молбата на такъв приятел като граф дьо Гиш, можеше да донесе най-малко дванадесет хиляди ливри годишно, а чрез навика на Маликорн да увеличава доходите си тия дванадесет хиляди ливри можеха да се превърнат в двадесет.

Тогава, заел такава служба, Маликорн се готвеше да се ожени за госпожица дьо Монтале. По тоя начин госпожица дьо Монтале, от един род, който облагородяваше тия, които се свързват с него, не само щеше да му донесе зестра, но и щеше да го облагороди.

Но за да има подходяща зестра, госпожица дьо Монтале, която нямаше голямо наследствено богатство, макар че беше единствена дъщеря, трябваше да получи място при някоя знатна принцеса, и то толкова разточителна, колкото беше скъперница вдовицата на принц Гастон.

Като не желаше бъдещата му жена да живее на едно място, а той на друго – положение, което представлява големи неудобства, особено при характера на двамата бъдещи съпрузи, – Маликорн реши да съсредоточи всичко в дома на негово височество, брата на краля.

Госпожица дьо Монтале ще бъде почетна дама на нейно височество; господин Маликорн ще служи на негово височество.

Ясно се вижда, че тоя план се беше родил в умна глава и че се изпълняваше смело.

Маликорн накара Маникан да поиска от граф дьо Гиш една грамота за почетна госпожица.

И граф дьо Гиш поиска тая грамота от негово височество, който я

подписа без колебание.

По-нататъшният план на Маликорн – защото не можем да мислим, че замислите на такъв деен ум като неговия ще се ограничат с настоящето и няма да обхванат бъдещето, – и така, повтаряме, по-нататъшният план на Маликорн се състоеше в следното:

Да настани у принцеса Анриет една предана му жена, умна, млада, хубава и интригантка; да узнае чрез нея всички женски тайни на младото семейство, докато той, Маликорн, и приятелят му Маникан ще узнаят всички мъжки тайни на младата двойка.

По такъв начин ще се стигне бързо до блестящо положение.

Маликорн беше отвратително име. Носителят му беше прекалено умен, за да скрива тая истина от себе си; но след купуването на имение Маликорн с някаква прибавка след представката дьо или просто дьо Маликорн щеше да звучи благородно за ухото.

Не беше нещо невероятно и да се намери някой крайно аристократичен произход на това име.

Действително няма не можеше то да произлиза от името на имение, в което бик със смъртоносни рога е причинил някое голямо нещастие и го е кръстил, като го е изпръскал с кръвта си?³⁵

Разбира се, той план беше осеян с трудности и най-голямата от тях беше самата госпожица дьо Монтале.

Прищевна, променчива, лукава, лекомислена, разпусната целомъдрена, девица, въоръжена с нокти, Еригона, заляна с гроздов сок, тя понякога с едно допиране на белите си пръсти или с едно подухване на смеещите се устни разрушаваше цялата постройка, която Маликорн градеше търпеливо в продължение на един месец.

Като оставим настрана любовта, Маликорн беше щастлив; но като не можеше да заглуши тая любов, той имаше все пак достатъчно сили да я крие, убеден, че при най-малкото отслабване на връзките, с които беше стегнал своя Протей в женски образ, той демон ще го победи и ще му се подиграе.

Той оскърбяваше любимата си, като я пренебрегваше. Когато тя се приближаваше, за да го изпита, той изгаряше от страст, но умееше да се показва леден, уверен, че ако разтвори прегръдките си, тя ще му се присмее и ще избяга.

От своя страна Монтале си въобразяваше, че не обича Маликорн, докато всъщност го обичаше. Маликорн и говореше толкова често за

35. Corn (фр.) значи рог; mal (фр.) – лош, зло, нещастие. – Б. пр.

равнодушието си, че понякога тя започваше да му вярва, и тогава ѝ се струваше, че мрази младия човек. Ако се опитваше да го върне към себе си с кокетство, той започваше да кокетничи повече от нея.

Но главно Маликорн побеждаваше Монтале с това, че винаги беше претъпкан с най-пресни придворни и градски новини; с това, че винаги носеше в Блоа някоя мода, някоя тайна, някой парфюм; с това, че никога не искаше среща, а, напротив, караше да го молят да приеме нежност, които страстно желаше.

От своя страна Монтале не се скъпеше на разкази. От нея Маликорн знаеше всичко, което ставаше у овдовялата принцеса, и на свой ред създаваше от тия сведения такива приказки за Маникан, че просто да се пръснеш от смях. От леност Маникан ги предаваше в същия вид на господин дьо Гиш, който пък ги занасяше на негово височество.

Ето с две думи връзките от дребни интереси и дребни интриги, които свързваха Блоа с Орлеан и Орлеан с Париж; те трябваше да пренесат в Париж нещастната малка Ла Валиер, която, излизайки подръка с майка си, съвсем не подозираше каква необикновена съдба я очакваше.

А добродушният Маликорн – ние говорим за синдика на град Орлеан – виждаше настоящето не по-ясно, отколкото другите бъдещето. Когато извършваше всекидневната си следобедна разходка от три до пет часа по, площад Сент Катрин в сивите си дрехи, ушити по модата, от времето на Луи XIII, и със сукнените си обувки с големи панделки, той не подозираше, че плаща за бурния смях, за всички откраднати целувки, за всички шушукания, за всички панделки и за съкровените планове, които образуваха верига от четиридесет и пет левги между замъка Блоа и Пале Роял.

LXXX МАНИКАН И МАЛИКОРН

И така, както казахме вече, Маликорн отиде при приятеля си Маникан, който временно се беше оттеглил от света в град Орлеан.

Точно в това време младият сеньор, се готвеше да продаде последния приличен костюм, който му оставаше.

Преди две седмици той бе измъкнал от граф дьо Гиш сто пистола, единствените пари, които можеха да му помогнат да се приготви за поход, тоест за пътуването до Хавър, за, да посрещнат нейно височество.

Преди три дни той измъкна от Маликорн петдесет пистола – като възнаграждение за грамотата на Монтале.

И така, той изчерпа всички средства и не очакваше вече нищо. Оставаше му само да продаде един хубав костюм от сукно и сатен, извезан и обшит със злато, от който се възхищаваше целият двор.

Но за да има възможност да продаде тоя последен костюм, както бяхме принудени да признаем на читателя, Маникан трябваше да легне в кревата.

Нямаше нито огън, нито джобни пари, нито пари за разходка, остана само сънят, който заместваше обедите, компаниите и баловете.

Казва се: „Който спи – обядва“; но никой не казва: „Който спи – играе“; или: „Който спи – танцува“.

И така, докаран до отчаяното положение да не играе и да не танцува най-малко от една седмица. Маникан беше много печален. Той очакваше един лихвар, а видя, че влиза Маликорн.

От устните му се изтръгна вик на отчаяние. – Е какво – каза той със съвсем непредаваем тон, – пак ли вие, драги приятелю?

– О, колко сте учтив! – отвърна Маликорн.

– Ах, знаете, чаках пари, а вместо пари пристигате вие.

– А ако ви нося пари?

– О, тогава това е друго нещо. Добре дошъл, драги приятелю.

И протегна ръка не на Маликорн, а на кесията му. Маликорн се престори, че не разбра, и му подаде ръката си.

– А парите? – попита Маникан.

– Драги ми приятелю, ако искате да ги имате, спечелете ги.

– Какво трябва да направя за това?

– Да ги спечелите, дявол да го вземе!

- А как?
- О, не е лесно, предупреждавам ви!
- Дявол да го вземе!
- Трябва да станете от леглото и да отидете веднага при господин граф дьо Гиш.
- Аз, да стана? – каза Маникан, като се протегна с наслада в леглото. – О, не!
- Значи продадохте всичките си костюми?
- Не, остана ми един, и дори най-хубавият; но чакам купувач.
- А панталоните?
- Струва ми се, че ги виждате на тоя стол.
- Е, щом ви са останали панталони и мантия, слагайте ги, заповядайте да оседлят един кон и заминавайте.
- Няма да го бъде.
- Защо?
- Пусто да остане, не знаете ли, че господин дьо Гиш е в Етамп?
- Не, мислех, че е в Париж; значи вместо тридесет левги ще изминете само петнадесет.
- Вие сте чуден! Ако измина петнадесет левги с костюма, не ще мога вече да го нося и вместо да го продам за тридесет пистола, ще бъда принуден да го отстъпя за петнадесет.
- Отстъпете го за колкото искате, но трябва ми още една грамота за почетна госпожица.
- Хайде де, за кого? Да не би Монтале да има двойник?
- Лош човек! Това сте. Вие поглъщате две богатства: моето и на господин граф дьо Гиш.
- Бихте могли да кажете: на господин дьо Гиш и вашето.
- Точно тъй, всекиму според сана. Но връщам се на моята грамота.
- Няма смисъл.
- Докажете го.
- Приятелю мой, при нейно височество се назначават само дванадесет почетни госпожици; аз добих вече за вас това, което си оспорват хиляда и двеста жени, и за тая цел трябваше да прибягна до дипломация....
- Да, зная, че сте действували като герой, драги приятелю.
- Аз си зная работата – каза Маникан.
- Няма нужда да ми го казвате! Ето защо, когато стана крал, обещавам ви едно нещо.
- Какво? Да се наречете Маликорн I?

– Не, да ви направя суперинтендант на моите финанси; но сега става въпрос за друго.

– За нещастие.

– Трябва ми второ място за почетна госпожица.

– Приятелю мой, в дадения момент не бих се помръднал от мястото си дори и небето да ми обещае.

Маликорн подрънка монетите в джоба си.

– Вътре има двадесет пистола – каза той.

– А какво искате да направите с тях, боже мой?

– Ех – отвърна поразсърдилият се Маликорн, – може би искам да ги прибавя към ония петстотин, които вече ми дължите.

– Имате право – рече Маникан и отново протегна ръка, – от такава гледна точка мога да ги приема. Дайте МИ ГИ.

– Почакайте де! Не е достатъчно само да протегнете ръката. Ако ви дам тия двадесет пистола, ще получа ли грамотата?

– Не ще и дума.

– Скоро?

– Днес.

– О, внимавайте, господин дьо Маникан! Вие поемате голямо задължение и аз не искам такава жертва от вас. Тридесет левги за един ден; това е прекалено, вие ще се съсипете.

– За мене няма нищо невъзможно, когато трябва да услужа на приятел.

– Вие сте герой!

– Де са двадесетте пистола?

– Ето ги – рече Маликорн и показа монетите.

– Добре.

– Но, драги ми господин Маникан, вие ще ги похарчите всичките за пътуване.

– Съвсем не; бъдете спокоен.

– Извинете, отгук до Етамп има петнадесет левги...

– Четиринадесет.

– Дадено; четиринадесет левги са седем смени на конете, по двадесет су на смяна – това прави седем ливри; седем ливри за пощенската кола – стават четиринадесет; толкова за връщане – двадесет и осем; толкова за вечеря и преспиване; тая услуга ще ви струва около шестдесет ливри.

Маникан се изтегна в леглото си като змия, впери големите си очи в Маликорн и каза:

- Имате право, не бих могъл да се върна по-рано от утре.
И взе двадесетте пистола.
- Тогава тръгнете.
- Но щом ще се върна чак утре, ние имаме време. – Време... за какво?
- Да играем.
- Какво ще заложите?
- Вашите двадесет пистола, дявол да го вземе!
- Не, вие печелите винаги.
- Тогава се обзалагам за същата сума.
- Какво искате насреща?
- Двадесет други.
- А за какво ще бъде облогът?
- Е та Ние казахме четиринадесет левги за отиване в Етамп.
- Да.
- Четиринадесет левги за връщане.
- Да.
- Следователно двадесет и осем левги.
- Без съмнение.
- За тия двадесет и осем левги вие ми давате четиринадесет часа, нали?
- Да.
- Един час, за да намеря граф дьо Гиш, нали?
- Така да бъде.
- И един час, за да го накарам да пише писмо на негово височество, нали?
- Чудесно.
- Всичко шестнадесет часа.
- Вие смятате като господин Колбер.
- Сега е дванадесет часът, нали?
- И половина.
- Я гледай, вие имате хубав часовник.
- Та казахте?... – рече Маликорн, като сложи обратно часовника в джобчето си.
- Аз, наистина; предлагам ви да се обзаложим на двадесет пистола (като аз залагам тия, които ми дадохте назаем), че ще получите писмото на граф дьо Гиш след...
- След колко?
- След осем часа.

– Крилат кон ли имате?

– Това е моя работа. Обзалагате ли се?

– След осем часа аз ще получа писмото на графа, така ли?

– Да.

– Подписано?

– Да.

– На ръка ли?

– На ръка.

– Е добре, дадено, обзалагам се – каза Маликорн, любопитен да узнае как ще излезе от положението, тоя продавач на костюмите си.

– Значи държите?

– Държа.

– Подайте ми перото, мастилото и хартията.

– Ето.

– Ох!

Маникан се надигна с въздишка, опря се на лявата си ръка и с най-хубавия си почерк написа следните редове:

„Препоръчително писмо за място на почетна госпожица при нейно височество, което господин граф дьо Гиш се задължава да издействува веднага дьо Маникан“.

Като свърши тая мъчителна работа, Маникан се изтегна отново в цялата си дължина.

– Е, какво значи всичко това? – попита Маликорн.

– Това значи, че ако бързате да получите писмото на граф дьо Гиш до негово височество, аз спечелих облога.

– Как така?

– Струва ми се, че е ясно: вие вземате тая хартия.

– Да.

– Заминавате вместо мене.

– А!

– Препускате с най-голяма бързина.

– Добре!

– След шест часа сте в Етамп. След седем часа получавате писмото на графа и аз спечелвам облога, без да ставам от леглото, което е удобно и за мене, и за вас.

– Положително, Маникан, вие сте велик човек.

- Зная го.
- И така, аз заминавам за Етамп.
- Заминавате.
- Предавам това препоръчително писмо на граф дьо Гиш.
- Той ви дава също такава до негово височество.
- Тръгвам за Париж.
- Отивате при негово височество с писмото на граф дьо Гиш.
- Негово височество се съгласява.
- Веднага.
- И аз получавам грамотата си.
- Получавате я.
- Ах!
- Надявам се, че съм мил, а?
- Очарователен!
- Благодаря.
- Значи вие получавате от граф дьо Гиш всичко, което си искате, скъпи ми Маникан?
- Всичко освен пари.
- Хм, изключението е неприятно! Но ако вместо пари му поискате...
- Какво?
- Нещо важно.
- Какво наричате важно?
- Ако някой от вашите приятели ви поиска услуга, а?
- Не бих му я направил.
- Егоист!
- Или поне бих го запитал каква услуга ще ми направи в замяна на това.
- Прекрасно! Е добре, тоя приятел говори с вас.
- Вие, Маликорн?
- Да, аз.
- Я виж ти! Значи сте много богат?
- Имам още петдесет пистола.
- Точно от такава сума имам нужда. Де са тия петдесет пистола?
- Тук – каза Маликорн и потупа пазвата си.
- Тогава говорете, мили мой; какво ви трябва? Маликорн взе отново масилото, перото и хартията и ги подаде на Маникан.
- Пишете – му каза той.
- Диктувайте.

– Препоръчително писмо за служба при двора на негово височество.

– О! – извика Маникан, като вдигна перото. – Служба при двора на негово височество за петдесет пистола?

– Вие не чухте добре, мили мой.

– Какво казахте?

– Казах петстотин.

– И тия петстотин?

– Ето ги.

Маникан поглъщаше с очи фишека; но тоя път Маликорн го държеше далеч.

– А, какво ще кажете за това? Петстотин пистола...

– Ще кажа, че това е без пари, мили мой – забеляза Маникан, като взе отново перото. – Скоро влиянието ми ще свърши по ваша вина. Диктувайте. Маликорн продължи:

– „... която приятелят ми граф дьо Гиш ще издействува от негово височество за приятеля ми Маликорн.“

– Готово – каза Маникан.

– Извинете, вие забравихте да се подпишете.

– А, наистина! А петстотинте пистола?

– Ето двеста и петдесет.

– А другите двеста и петдесет?

– Когато получа мястото. Маникан се намръщи.

– В такъв случай върнете ми препоръчителното писмо.

– Защо?

– За да прибавя една дума.

– Една дума?

– Да, само една.

– Каква?

– „Бързо“.

Маликорн върна писмото: Маникан прибави думата.

– Добре! – рече Маликорн и взе обратно хартията. Маникан почна да брои пистолите.

– Липсват двадесет – каза той.

– Как така?

– Двадесетте, които спечелих.

– Кога?

– Като се обзаложих с вас, че след осем часа ще получите писмото на граф дьо Гиш.

– Вярно.

И му даде двадесетте пистола.

Маникан започна да взема златото си с пълни шепи и да го изсипва на леглото си.

„Ето второто място – прошепна си Маликорн, като сушеше мастилото на хартията. – На пръв поглед то като че ли ми струва по-скъпо от първото, но...“

Той се спря, на свой ред взе перото и написа на Монтале:

„Госпожице, съобщете на приятелката си, че скоро ще получи грамотата. Отивам за подпис. Ще измина осемдесет и шест левги от любов към вас...“

После с дяволската си усмивка продължи прекъснатата си мисъл:

„На пръв поглед то като че ли ми струва по-скъпо от първото, но... печалбата, надявам се, ще бъде пропорционална на разноските и госпожица дьо Ла Валиер ще ми донесе повече от госпожица дьо Монтале или... или да не се наричам Маликорн!“

– Довиждане, Маникан! – каза той високо.

И излезе.

LXXXI ДВОРЪТ НА ДВОРЕЦА ГРАМОН

Когато пристигна в Етамп, Маликорн узна, че графът току-що заминал за Париж.

Той си почина два часа и се приготви да продължи пътя си.

В Париж пристигна през нощта и отседна в една малка странноприемница, в която отиваше, винаги при пътуванията си в столицата, а на другия ден в осем часа се представи в двореца Грамон.

Крайно време беше Маликорн да пристигне.

Граф дьо Гиш се готвеше да се сбогува с негово височество, преди да замине за Хавър, където цветът на френските благородници щеше да посрещне нейно височество при пристигането и от Англия.

Маликорн произнесе името на Маникан; въведоха го веднага.

Граф дьо Гиш беше в двора на двореца Грамон и правеше преглед на екипажите си, които песарите и конярите прекарваха пред него.

Графът хвалеше или не одобряваше пред доставчиците и хората си дрехите, конете и амуниците, които му показваха, когато сред това важно занимание чу името на стария си приятел.

– Маникан? – извика той. – Нека влезе, о, нека влезе!

И направи четири крачки към вратата.

Маликорн се промъкна през полуотворената врата и погледна граф дьо Гиш, който се учуди много, като видя непознато лице вместо чертите на очаквания приятел.

– Извинете, господин графе – каза той, – но мисля, че направиха грешка: доложиха ви за самия Маникан, а всъщност е неговият пратеник.

– Аха – рече дьо Гиш поохладнял, – и вие ми носите?

– Писмо, господин графе.

Маликорн му предаде първото препоръчително писмо и загледа лицето му.

Графът прочете и се засмя.

– Как – каза той, – още една почетна госпожица? Но всички ли почетни госпожици във Франция покровителствуват този хубостник Маникан?

Маликорн се поклони.

– А защо сам не дойде?

- Той е в леглото.
- О, дявол да го вземе! Значи е без пари! – Дьо Гиш вдигна рамене.
- Но какво прави с парите си?...
- Маликорн направи движение, което искаше да каже, че по тоя въпрос той знае не повече от графа.
- Щом прибягва до влиянието си? – продължи дьо Гиш.
- Ах, но аз мисля едно нещо.
- Какво?
- Че Маникан има влияние само върху вас, господин графе.
- Но тогава значи той няма да бъде в Хавър? Ново движение на Маликорн.
- Това е невъзможно: всички ще бъдат там!
- Надявам се, господин графе, че той няма да пропусне такова събитие.
- Той трябваше да бъде вече в Париж.
- Той ще улови прекия път, за да навакса загубеното време.
- А де е той?
- В Орлеан.
- Господине – каза дьо Гиш с поклон, – струва ми се, че вие сте човек с добър вкус.
- Маликорн беше с костюма на Маникан.
- Той се поклати на свой ред и отвърна:
- Вие ми правите голяма чест, господине.
- С кого имам удоволствието да говоря?
- Казвам се Маликорн, господине.
- Господин дьо Маликорн, как намирате кобурите на тия пистолети?
- Маликорн беше умен човек; той разбра положението. Впрочем частичката дьо пред името му го издигаше до висотата на тоя, който говореше с него.
- Той погледна кобурите като познавач и каза без колебание:
- Тежички, господине.
- Виждате – се обърна дьо Гиш към седларя, – господинът, човек с вкус, намира, че кобурите ви са тежки: какво ви казах преди малко?
- Седларят се извини.
- А какво ще кажете за тоя кон? – попита дьо Гиш. – Той е също моя нова покупка.
- Наглед е прекрасен, господин графе; но трябва да поизядя на него, за да си кажа мнението.

– Е добре, качете се на него и обиколете два-три пъти манежа.

Действително дворът на двореца беше пригоден така, че да служи за манеж в случай на нужда.

Маликорн хвана свободно юздите, улови гривата с лявата си ръка, стъпи на стремето, надигна се и седна на седлото.

Първия път той обиколи двора ходом.

Втория път – в тръс.

Третия път – в галоп.

След това се спря при графа, скочи на земята и хвърли юздите в ръцете на един коняр.

– Е добре, какво ще кажете, господин дьо Маликорн? – попита графът.

– Господин графе – отговори Маликорн, – той кон е мекленбургска порода. Разбрах, че е на седем години, като гледах дали мундшукът е пристегнат добре. На тая възраст конят трябва да се готви за война. Лек е за управляване. Разправят, че кон с плоска глава не уморява никога ръката на ездача. Шията е малко ниска. Задницата ме кара да се съмнявам в чистотата на германската порода. В него трябва да има английска кръв. Животното стъпва право, но при тръс задните крака нанаряват предните. Обръщайте внимание на подковаването. При завиване и промяна на алюра е податлив. Изобщо лесно се управлява.

– Хубава преценка, господин дьо Маликорн – забеляза графът. – Вие сте познавач.

След това се обърна към него и прибави:

– Вие имате великолепен костюм. Предполагам, че не е ушит в провинцията; в Тур или Орлеан не шият с такъв вкус.

– Не, господин графе, той костюм е наистина парижки.

– Да, вижда се... Но да се върнем на нашата работа... И така, Маликорн иска да назначи втора почетна госпожица, а?

– Вие виждате какво ви пише, господин графе.

– А коя беше първата?

Маликорн почувствува, че по лицето му изби червенина.

– Една очарователна почетна госпожица – побърза да отговори той. – Госпожица дьо Монтале.

– А, вие я познавате, господине?

– Да, тя ми е годеница или почти.

– Тогава работата е друга... Моите поздравления! – каза дьо Гиш, върху езика на който се въртеше шега на придворен; но думата „годеница“ му напомни за уважението към жените.

– А за кого е втората грамота? – попита дьо Гиш. – Да не би да е за годеницата на Маникан?... В такъв случай я съжалявам. Горката! Ще има за съпруг негодник.

– Не, господин графе... Втората грамота е за госпожица дьо ла Бом Лъоблан дьо Ла Валиер.

– Не я зная – рече дьо Гиш.

– Не я знаете? Да, господине, тя не е известна – каза Маликорн, като се усмихна на свой ред.

– Добре, ще поговоря с негово височество. А между Другото от добър род ли е?

– От много добър род, почетна госпожица на вдовстващата принцеса.

– Много добре. Искате ли да ме придружите у негово височество?

– На драго сърце, ако ми направите тая чест.

– С карета ли сте?

– Не, дойдох на кон.

– С тоя костюм?

– Не, господине; пристигнах от Орлеан с пощенски коне и се преоблякох, за да се явя пред вас.

– А, наистина, вие ми казахте, че сте пристигнали от Орлеан.

И като смачка писмото на Маникан, той го мушна в джоба си.

– Господине – плахо каза Маликорн, – струва ми се, че не прочетохте всичко.

– Как не съм прочел всичко?

– Да, в плика имаше две писма.

– Сигурен ли сте в това?

– О, напълно.

– Да видим.

И графът отвори отново плика.

– А – каза той, – наистина.

И разгърна непрочетената бележка.

– Така си и мислех! Още една молба за служба при негово височество. О, тоя Маникан е цяла бездна! О, проклет злодей, значи той търгува с местата?

– Не, господин графе, той иска да направи подарък.

– На кого?

– На мене, господине.

– Но защо не ми казахте това веднага, драги ми господин дьо Мовезкорн!

– Маликорн!

– Ах, извинете? Все ме бърка латинският език: ужасният навик към етимологията. И защо, дявол да го вземе, карат младите благородници да учат латински? Mala – mauvaise – лош. Вие разбирате, mauvaise – лош; Маликорн – Mauvaise corne – лош рог, излиза едно и също. Вие ще ме извините, господин дьо Маликорн, нали?

– Вашата добрина ме трогва, господине; но в същото време ми дава основание да ви кажа едно нещо.

– Какво, господине?

– Аз не съм благородник: имам добро сърце, малко ум, но името ми е Маликорн без „дьо“.

– Е, добре – извика дьо Гиш, като гледаше лукавото лице на събеседника си, – вие ми правите впечатление на мил човек, господине. Вашето лице ми се харесва, господин Маликорн, и трябва да притежавате извънредно добри качества, щом тоя егоист Маникан ви е обикнал. Кажете откровенно, вие сте някой светия, слязъл на земята.

– Защо?

– Хай да му се не види, защото ви прави подаръци. Нали казахте, че искал да ви подари едно място при краля?

– Извинете, господин графе, ако аз получа мястото, не той ще ми го даде, а вие.

– И после, може би той не ще да ви го е дал съвсем без нищо, а?

– Господин графе...

– Чакайте: в Орлеан има един Маликорн. Поврага... така е. Той дава в заем пари на господин принца.

– Мисля, че е баща ми, господине.

– А, ето! Господин принцът се е хванал с бащата, а тоя хищен звяр Маникан – със сина. Внимавайте, господине, познавам го; той ще ви изглозга до кокалите.

– Само че аз давам в заем без лихва, господине – забеляза Маликорн усмихнато.

– Аз казах, че вие сте светия или нещо от тоя род, господин Маликорн. Вие ще получите мястото си или да не се казвам дьо Гиш.

– О, господин графе, колко съм ви благодарен! – извика Маликорн, обзет от възторг.

– Да вървим при принца, драги ми господин Маликорн, да вървим при принца.

И дьо Гиш тръгна към вратата, като направи знак на Маликорн да го последва.

Но когато се готвеха да прекрачат прага, пред тях се появи един млад човек, стегнат за езда.

Той беше на двадесет и четири-двадесет и пет години, с бледно лице, тънки устни, блестящи очи и тъмни коси и вежди.

– Е, добър ден! – каза той, като изтика, тъй да се каже, Гиш обратно в двора.

– Ах, вие, дьо Вард! С ботуши, шпори и камшик в ръка!

– Подходящ вид на човек, който заминава за Хавър. Утре няма да остане никой в Париж.

И новодошлият се поклони церемонно на Маликорн, който в хубавия си костюм имаше вид на принц.

– Господин Маликорн – каза дьо Гиш на приятеля си.

Дьо Вард се поклони.

– Господин дьо Вард – каза дьо Гиш на Маликорн. Маликорн се поклони на свой ред.

– Кажете ни, дьо Вард – продължи дьо Гиш, – защото вие се стараете винаги да знаете тия неща, какви места има още свободни при двора или по-скоро в дома на негово височество?

– В дома на негово височество? – повтори дьо Вард, като вдигна очи, за да си спомни. – Чакайте... струва ми се, началник на конюшните.

– О, да не говорим за такива длъжности, господине! – извика Маликорн. – Моето честолюбие не отива толкова далеч.

Дьо Вард беше по-недоверчив и по-проницателен от дьо Гиш; той отгатна веднага какво е Маликорн.

– Работата е там – каза той, като го измери от главата до краката, – че тая длъжност може да се заеме само от херцог или пер.

– Аз искам само съвсем скромна служба – рече Маликорн. – Аз съм незначителен човек и не си придавам излишна важност.

– Господин Маликорн – каза графът на дьо Вард – е очарователен човек, който има само нещастieto да не бъде благородник. Но вие знаете, че аз не ценя особено човек, който само носи благородническа титла.

– Съгласен съм – рече дьо Вард; – но ще ви забележа, драги ми графе, че без титла няма голяма надежда да се постъпи при негово височество.

– Наистина – съгласи се графът – етикетът е строг. Хай, дявол да го вземе, ние не помислихме за това!

– Уви, това е голямо нещастие за мене – забеляза Маликорн, като побледня леко, – голямо нещастие, господин графе.

– Но, надявам се, не е без лек – отговори дьо Гиш.

– Чакайте, лекът се намери! – извика дьо Вард. – Ще ви направят благородник, драги ми господине: негово високопреосвещенство кардинал Мазарини се занимаваше от сутрин до вечер само с това.

– Стига, стига, дьо Вард! – каза графът. – Без неуместни шеги; не ни подобава да се шегуваме така помежду си; наистина, благородството може да се купи, но това е толкова голямо нещастие, че ние, благородниците, не трябва да се смеем на това.

– Боуа ми, ти си истински пуританин, както казват англичаните.

– Господин виконт дьо Бражелон – доложи един лакей в двора, сякаш се намираха в салон.

– Ах, скъпи Раул, ела, ела! Също с ботуши! Също с шпори! Значи заминаваш?

Бражелон се приближи до младите хора и ги поздрави с тая мека сериозност, която му беше отличителна черта. Поклонът му се отнасяше главно за непознатия му дьо Вард, чертите на когото добиха странна студенина при появата на Раул.

– Приятелю мой – каза виконтът на дьо Гиш, – дойдох да те взема. Предполагам, че заминаваме за Хавър, нали?

– О, много добре! Чудесно! Ще направим великолепно пътуване! Господин Маликорн, господин дьо Бражелон. Ах, господин дьо Вард, да те представя.

Младите хора си размениха съдържани поклони. Сякаш тия два характера бяха пълна противоположност един на друг. Дьо Вард беше гъвкав, хитър, потаен. Раул – сериозен, откровен, благороден.

– Бъди арбитър между мене и дьо Вард, Раул.

– За какво спорите?

– За благородството.

– По тоя въпрос кой може да бъде по-добър съдия от един Грамон?

– Аз искам от тебе не комплименти, а мнението ти?

– Но трябва да зная предмета на спора.

– Дьо Вард твърди, че се злоупотребява с титлите; а аз твърдя, че титлата е ненужна на човека.

– И имаш право – каза дьо Бражелон спокойно.

– Но и аз също – упорито възрази дьо Вард, – и аз: също, господин виконт, смятам, че имам право.

– А какво казахте, господине?

– Че във Франция се прави всичко възможно, за да се унижат благородниците.

– Кой прави това? – попита Раул.

– Сам кралят; той се заобикаля с хора, които не могат да докажат, че зад себе си имат поне четири поколения благородни прадеди.

– Хайде де! – рече дьо Гиш. – Не зная де сте видели това, дьо Вард.

– Ще посоча пример.

И дьо Вард обгърна Бражелон с погледа си.

– Кажи.

– Знаеш ли кой е назначен за капитан на мускетарите, който е получил длъжността, която струва повече от перство, длъжност, която дава предимство пред френските маршали?

Раул почна да се изчервява, защото виждаше накъде клони дьо Вард.

– Не, а кого са назначили? – попита дьо Гиш. – Във всеки случай това назначение е отскоро; само преди една седмица службата беше свободна и кралят отказа на негово височество, който я искаше за едно от своите протежета.

– Е добре, драги мой, кралят е отказал на негово височество, за да я даде на кавалера д'Артанян, втори син на гасконски благородник, на човек, който тридесет години е влачил шпагата си по чакалните.

– Извинете, господине, че ви прекъсвам – каза Раул, като хвърли строг поглед на дьо Вард; – но, струва ми се, че не познавате човека, за когото говорите.

– Аз не познавам господин д'Артанян? О, боже мой, та кой не го познава?

– Тия, които го познават, господине – продължи Раул по-спокойно и по-студено, – са длъжни да казват, че ако той не е тъй знатен като краля (а това не е негова вина), той е равен на всички крале в света по смелост и по честност. Ето какво мисля, господине, аз и слава богу, познавам господин д'Артанян още от рождението си.

Дьо Вард се готвеше да отговори, но дьо Гиш го прекъсна.

LXXXII ПОРТРЕТЪТ НА НЕЙНО ВИСОЧЕСТВО

Спорът щеше да се изостри и дьо Гиш разбра това много добре.

Действително в очите на Бражелон имаше нещо инстинктивно враждебно. В погледа на дьо Вард имаше нещо като стремеж за нападение.

Без да си дава сметка за различните чувства, които вълнуваха двамата му приятели, дьо Гиш реши да отклони удара, който, както му се струваше, се готвеше да нанесе единият или другият от тях, а може би и двамата едновременно.

– Господа – каза той, – необходимо е да се разделим, трябва да се отбия при негово височество. Ти, дьо Вард, ела с мене в Лувър; ти, Раул, остани тук господар на къщата. И тъй като даваш съвети за всичко, което се върши тука, хвърли последен поглед на приготовленията ми за заминаване.

Раул не се страхуваше, но и не търсеше случаи за спречкване и дуел; той кимна с глава в знак на съгласие и седна на една пейка на слънце.

– Добре – каза дьо Гиш, – остани тук и нареди да ти покажат двата коня, които току-що купих; после ще ми кажеш мнението си, защото аз ги купих само при условие че ще одобриш покупката ми. Ах, да, извирайвай, забравих да те попитам: как е господин граф дьо Ла Фер?

И при последните думи той загледа дьо Вард, като се опитваше да забележи какво впечатление ще му направи името на Рауловия баща.

– Благодаря – отговори младият човек, – господин графът е добре.

Светкавица на омраза блесна в очите на дьо Вард.

Дьо Гиш се престори, че не забеляза тоя зловец блясък, приближи се до Раул, стисна му ръката и каза:

– Значи разбрахме се, Бражелон, нали? Ти ще се присъединиш към нас в двора на Пале Роял.

После повика с ръка дьо Вард, който нетърпеливо тъпчеше на едно място.

– Тръгваме – прибави той. – Елате, господин Маликорн.

При това име Раул потрепера.

Стори му се, че вече го е чувал веднъж, но не можа да си спомни при какъв случай. Докато напрягаше паметта си, полузамислен

полураздразнен от разговора си с дьо Вард, тримата млади хора вървяха към Пале Роял, където живееше негово височество.

Маликорн разбра две неща.

Първо, че младите хора имаха да си кажат нещо.

Второ, че не трябваше да върви наред с тях.

Той изостана малко.

– Луд ли сте? – каза дьо Гиш на другаря си, когато се отдалечиха на няколко крачки от двореца Грамон. – Вие нападате господин д'Артанян, и то пред Раул!

– Е, какво от това? – попита дьо Вард.

– Как какво?

– Разбира се: нима е забранено да се напада господин д'Артанян?

– Но вие знаете добре, че господин д'Артанян е една четвърт от това славно и страшно цяло, което се наричаше „Мускетарите“.

– Зная, но не виждам защо това може да ми попречи да мразя господин д'Артанян.

– Какво ви е направил?

– О, на мене? Нищо.

– Тогавя защо го мразите?

– Попитайте за това сянката на баща ми.

– Наистина, драги ми дьо Вард, вие ме учудвате: господин д'Артанян съвсем не е от тия хора, които оставят след себе си вражда, без да си разчистят сметките. Вашият баща, както са ми разправяли, също не е обичал да остава длъжник. Впрочем няма толкова силни вражди, които да не се умиват с кръв след добър и честен удар с шпага.

– Какво да се прави, драги приятелю, между баща ми и господин д'Артанян съществуваше омраза; още като дете той ми е говорил за тая омраза и ми я завеща заедно с другото наследство.

– И само към господин д'Артанян ли беше обърната тая омраза?

– О, господин д'Артанян се сливаше прекалено много с тримата си приятели, за да не падне върху тях излишъкът от омразата; тя е толкова голяма, повярвайте ми, че другите при удобен случай не биха могли да се оплачат от своя дял.

Дьо Гиш не свалеше очи от дьо Вард; той изтръпна, като видя слабата усмивка на младия човек. Нещо като предчувствие проникна в мозъка му; той си каза мислено, че е минало времето на откритите дуели между благородниците, но че омразата, загнездила се в дъното на сърцето, вместо да се излее навън, си остава все пак омраза; че понякога усмивката е също тъй зловеща, както и заплахата; че, с една дума, след

бащите, които се бяха мразили със сърцето и се бяха сражавали с ръцете, сега идваха синовете, които се мразят едни други със сърцето, но избират за оръжие само интригата и предателството.

И така, тъй като Раул не можеше да бъде заподозрян в предателство или интриги, дьо Гиш изтръпна за Раул.

Но докато тия мрачни мисли помрачаваха челото на дьо Гиш, дьо Вард се овладя напълно.

– Впрочем – каза той – аз лично нямам нищо против господин дьо Бражелон; съвсем не го познавам.

– Във всеки случай, дьо Вард – забеляза дьо Гиш с доста строг тон, – не забравяйте едно: Раул е най-добрият ми приятел.

Дьо Вард се поклони.

Разговорът се свърши с това, макар че дьо Гиш направи всичко възможно, за да изтръгне съкровената тайна на другаря си. Но дьо Вард беше решил навярно да не казва нищо повече и остана непроницаем.

Дьо Гиш реши да изтръгне повече от Раул.

Между това те пристигнаха в Пале Роял, който беше заобиколен от тъпла любопитни.

Свитата на негово височество чакаше заповедите му, за да се качи на конете и да съпроводи пратениците, натоварени да доведат младата принцеса.

По онова време в очите на народите и по традициите на почтителна привързаност към кралете тоя разкош от коне, оръжия и ливреи оправдаваше грамадните разходи, покривани с данъци.

Мазарини беше казал: „Оставете ги да пеят, стига само да плащат“.

Луи XIV казваше: „Оставете ги да гледат“.

Гледането беше заместило пеенето: още можеше да се гледа, но вече не можеше да се пее.

Господин дьо Гиш остави дьо Вард и Маликорн в подножието на голямата стълба; а самият той, тъй като споделяше благоволенieto на негово височество с кавалера дьо Лорен, който му се усмихваше, но не можеше да го понася, се изкачи право при негово височество.

Младият принц седеше пред огледалото и си червеше бузите.

В ъгъла на кабинета лежеше на възглавници господин кавалерът дьо Лорен; току-що му бяха накъдрили дългите руси коси и сега той си играеше с къдриците като млада жена.

Принцът се обърна при шума и видя графа.

– Ах, ти ли си, Гиш! – каза той. – Ела тука и ми кажи истината.

– Да, монсеньор, вие знаете, че това е мой недостатък.

– Представи си Гиш, тоя противен кавалер ме огорчава.

Кавалерът вдигна рамене.

– А с какво именно? – попита дьо Гиш. – Господин кавалерът няма такъв навик.

– Е добре, той твърди – продължи принцът, – той твърди, че госпожица Анриет е по-хубава като жена, отколкото аз като мъж.

– Внимавайте, монсеньор – каза дьо Гиш, като се намръщи, – вие искате от мене истината.

– Да – отговори негово височество почти разтреперан.

– Е добре, ще ви я кажа.

– Не бързай, Гиш – извика принцът, – имаш време. Погледни ме внимателно и си спомни нейно височество; впрочем ето портрета ѝ, дръж.

И той подаде на графа миниатюра с най-фина изработка.

Дьо Гиш взе портрета и го гледа дълго.

– Право да си кажа, монсеньор – каза той, – това е очарователно лице.

– Но гледай и мене, гледай ме де! – извика принцът, като се опитваше да привлече към себе си вниманието на графа, погълнат изцяло от портрета.

– Наистина, чудна е! – прошепна дьо Гиш.

– Е, може да се помисли – продължи негово височество, – че не си виждал никога това малко момиче.

– Виждал съм го, монсеньор, вярно е, но оттогава се минаха пет години, а между едно дете на, дванадесет години и младо момиче на седемнадесет има голяма разлика.

– Е, кажи си мнението! Хайде, говори!

– Аз мисля, че портретът е разхубавен, монсеньор.

– О, да, така е! – каза принцът тържествуваш. – Художникът сигурно я е разхубавил. Но да предположим, че е такава: кажи си мнението.

– Монсеньор, ваше височество е много щастлив, че има такава очарователна годеница.

– Добре, това е мнението ти за нея, а за мене?

– Смятам, монсеньор, че за мъж сте прекалено хубав.

Кавалерът дьо Лорен почна да се смее с глас.

Принцът разбра суровостта в мнението на граф дьо Гиш за него.

Той се намръщи.

– Аз имам не много доброжелателни приятели – каза той.

Дьо Гиш погледна още веднъж портрета и след късо съзерцаване го

върна с усилие на принца.

– Положително, монсеньор – рече той, – бих предпочел да гледам десет пъти ваше височество, отколкото да погледна още веднъж нейно височество.

Без съмнение кавалерът видя нещо тайнствено в тия думи, които останаха неразбрани за принца, защото извика:

– Е, женете се след това!

Негово височество продължи да слага червило на лицето си; като свърши това, той погледна отново портрета, след това се огледа в огледалото и се усмихна.

Без съмнение остана доволен от сравнението.

– Впрочем много мило е от твоя страна, че дойде – каза той на дьо Гиш. – Аз се страхувах, че ще заминеш, без да се сбогуваш с мене.

– Ваше височество ме познава премного, за да допусне, че съм способен на такава неучтивост.

– Освен това ти искаш навярно да ме помолиш за нещо, преди да напуснеш Париж, нали?

– Да, ваше височество отгатна; действително имам една молба.

– Добре, говори.

Кавалерът дьо Лорен се превърна целият в слух и зрение; струваше му се, че всяка милост, получавана от друг, беше открадната от него.

Дьо Гиш се колебаеше.

– Пари ли искаш? – попита принцът. – Това ще бъде тъкмо навреме: аз съм страшно богат. Господин суперинтендантът на финансите заръчал да ми предадат петдесет хиляди пистола.

– Благодаря на ваше височество; но не става дума за пари.

– А за какво? Кажи.

– За грамота на почетна госпожица.

– Ей богу, Гиш, ти стана безподобен покровител! – забеляза принцът презрително. – Нима ще ми говориш само за разни бърбиви глупачки?

Кавалерът дьо Лорен се усмихна; той знаеше, че принцът не обичаше да покровителствува дами.

– Монсеньор – каза графът, – не аз покровителствувам лицето, за което ви говоря, а един от моите приятели.

– А, това е друго; а как се нарича тая личност, покровителствувана от приятеля ти?

– Госпожица дьо ла Бом Лъоблан дьо Ла Валиер, вече почетна госпожица на вдовствуващата принцеса.

– Пфу, куца! – се обади кавалерът дьо Лорен, като се изтегна на възглавниците.

– Куца! – повтори принцът. – И тя ще бъде постоянно пред очите на нейно височество? Ей богу, не, това би било прекалено опасно, когато забременее.

Кавалерът дьо Лорен избухна в смях.

– Господин кавалере – каза дьо Гиш, – това, което правите, не е никак великодушно: аз моля, а вие ми вредите.

– Ах, извинете, господин графе – рече кавалерът дьо Лорен, обезпокоен от тона, с който графът каза тия думи, – съвсем нямах такова намерение и всъщност, струва ми се, че смесвате тая госпожица с друга.

– Разбира се, така е: уверявам ви, че я смесвате.

– Кажй, Гиш, много ли държиш на това? – попита принцът.

– Много, монсеньор.

– Е добре, дадено! Но не искам вече грамоти: всички места са заети.

– Ах, вече е пладне – извика кавалерът: – часът, определен за заминаването.

– Изгонвате ли ме, господине? – попита дьо Гиш.

– О, графе, колко зле се отнасяте днес с мене! – отговори кавалерът примирително.

– За бога, графе, за бога, кавалере – каза негово височество, – не се карайте така: не виждате ли, че това ме огорчава?

– Необходим е подпис – напомни дьо Гиш.

– Извади една грамота от това чекмедже и ми я дай.

С едната ръка дьо Гиш взе грамотата, а с другата подаде на негово височество перо, натопено в мастилото. Принцът подписа.

– Дръж – каза той, като подаде грамотата на графа, – но с едно условие.

– Какво?

– Ще се помириш с кавалера.

– На драго сърце – отговори дьо Гиш.

И подаде ръка на кавалера с такова безразличие, което приличаше на презрение.

– Вървете, графе – каза кавалерът, сякаш не забелязал пренебрежението на графа, – вървете и ни доведете принцеса, която не се различава от портрета си.

– Да, върви и се върни по-скоро... А, тъкмо се сетих, кого ще вземеш със себе си?

– Бражелон и Вард.

– Двама храбри другари.

– Прекалено храбри – забеляза кавалерът; – постарайте се да се върнете с двамата, графе.

„Подла душа! – прошепна дьо Гиш. – Навсякъде и най-напред той надушва злото.“

След това се поклони на негово височество и излезе.

Като слезе долу, той вдигна във въздуха подписаната грамота.

Маликорн се спусна към него и я взе, като цял трепереше от радост. Но след като я прочете, дьо Гиш разбра, че Маликорн чака още нещо.

– Търпение, господине, търпение – каза графът. – Господин кавалерът беше там и аз се страхувах от неуспех, ако поискам прекалено много наведнъж. Почакайте завръщането ми. Сбогом!

– Сбогом, господин графе, хиляди благодарности – рече Маликорн.

– И изпратете ми Маникан. А, тъкмо се сетих, вярно ли е, господине, че госпожица дьо Ла Валиер е куца?

Когато произнасяше тия думи, зад него се спря един кон.

Той се обърна и видя как побледня Бражелон, който в тоя миг влизаше в двора.

Клетият влюбен чу.

Но Маликорн не чу, защото се беше отдалечил доста много.

„Защо говорят тук за Луиз? – мислено се запита Раул. – О, ако тоя дьо Вард, който се усмихва там, само посмее да каже нещо за нея пред мене!“

– Хайде, хайде, господа! – извика граф дьо Гиш. – На път!

В тоя миг принцът, свършил тоалета си, се показа на прозореца.

Цялата свита го поздрави с викове и след десет минути знамена, шарфове и пера се развяваха в такт с галоп на конете.

LXXXIII В ХАВЪР

Всички тия придворни, блестящи, весели, оживени от различни чувства, пристигнаха в Хавър четири дни след заминаването си от Париж. Беше към пет часа вечерта; още нямаше никакви известия от нейно височество.

Затърсиха се квартири; но тогава започнаха спорове между господарите и силни караници между лакеите. И ето, в това сблъскване на интересите на граф дьо Гиш се стори, че вижда Маникан.

Действително дьо Маникан беше дошъл; но тъй като Маликорн беше завладял най-хубавия му костюм, той можа да откупи само един лилав кадифен костюм, извезан със сребро.

Дьо Гиш го позна не само по лицето, но и по облеклото. Той беше виждал често у Маникан тоя костюм – последната му надежда.

Маникан се приближи до графа под свод от факли: те по-скоро се подпалваха, отколкото осветяваха арката, през която се влизаше в Хавър и която беше разположена край кулата на Франсоа I.

Като видя опечаленото лице на Маникан, графът не можа да се въздържи да не се засмее.

– Е, клети ми Маникан – каза той, – какъв си лилав! Значи си в траур?

– Да, в траур съм – отговори Маникан.

– За кого или за какво?

– За моя син костюм, извезан със злато, който изчезна и на мястото на който можах да намеря само тоя; И то трябваше да пестя много, за да го откупя.

– Наистина ли?

– Бога ми, какво се чудиш? Ти ме оставяш без пари.

– Но ти дойде, това е главното.

– По отвратителни пътища.

– Де си на квартира?

– На квартира?

– Да.

– Но аз не съм на квартира. Дьо Гиш се засмя.

– Тогава де ще отседнеш?

– Където отседнеш ти.

- И самият аз не зная.
- Как, не знаеш ли?
- Разбира се. Как искаш да зная къде ще бъде на квартира?
- Значи не си наел предварително къща?
- Аз ли?
- Ти или негово височество.
- Нито единият от двамата не е помислил за това. Предполагам, че Хавър е голям и все ще се намери конюшня за дванадесет коня и прилична къща в добър квартал...
- О, прилични къщи има много!
- Е, тогава...
- Но не за нас.
- Как не за нас? А за кого?
- За англичаните, дявол да го вземе!
- За англичаните?
- Да, всички къщи са наети.
- От кого?
- От херцог Бъкингам.
- Какво? – попита дьо Гиш, който при това име наостри уши.
- Е да, мили мой, от херцог Бъкингам. Негова светлост изпратил предварително един куриер; тоя куриер пристигнал преди три дни и наел всички удобни квартири в града.
- Чакай, чакай, Маникан, да се разберем.
- Ех, но, струва ми се, че това, което казвам, е ясно.
- Че какво, да не би херцог Бъкингам да заема целия Хавър?
- Не го заема, вярно е, защото още не е слязъл на брега; но когато слезе, ще го заеме.
- Охо!
- Вижда се, че не познаваш англичаните; те са обзети от страстта да завладяват.
- Хубаво, един човек, който има на разположение цяла къща, се задоволява с нея и не взема две.
- Да, но двама души?
- Е, две къщи; четири, шест, десет, ако искаш; но в Хавър има сто къщи!
- Е добре, тогава са наети и стоте.
- Невъзможно!
- Ах, вироглавецо, казвам ти, че херцог Бъкингам е наел всички къщи около сградата, в която трябва да отседне нейно величество

английската вдовствуваща кралица и принцесата, дъщеря ѝ.

– Я виж, това е необикновено – рече дьо Вард, като галеше шията на коня си.

– Така е, господине.

– Уверен ли сте в това, господин дьо Маникан?

И като зададе тоя въпрос, дьо Вард погледна скрито дьо Гиш, сякаш искаше да го попита доколко можеше да вярва в думите на приятеля, му.

През това време нощта настъпи и факлите, пажовете, лакеите, конярите, конете и каретите задръстиха арката и площада; факлите се отразяваха в рова, изпълнен от прилива, а от другата страна на вълнолома се виждаха хиляди любопитни лица на моряци и граждани, които се мъчеха да не изпуснат нито една подробност от гледката.

През време на тия преговори Бражелон, сякаш чужд човек, стоеше на коня си малко зад дьо Гиш и гледаше играта на светлините във водата, като същевременно вдъхваше с наслада солените изпарения на вълните, които шумно и пенливо се разбиваха в каменистия бряг.

– Но най-после – извика дьо Гиш – по каква причина херцог Бъкингам се е запасил с квартири?

– Да, по каква причина?. – попита дьо Вард.

– О, отлична – отговори Маникан.

– Но ти знаеш ли я?

– Струва ми се, че я зная.

– Говори тогава.

– Наведи се.

– Какво, не може ли да се каже високо?

– Сам ще прецениш.

– Добре.

Дьо Гиш се наведе.

– Любовта – каза Маникан.

– Не разбирам.

– Хайде де, не разбираш.

– Обясни се.

– Е добре, разправят с положителност, господин графе, че негово кралско височество ще бъде най-нешастият съпруг.

– Как, херцог Бъкингам?...

– Това име носи нещастие на принцовете от френския кралски дом.

– И така, херцогът?...

– Твърдят, че е лудо влюбен в младата принцеса и не иска да

допуска никого при нея.

Дьо Гиш почервения.

– Добре, добре, благодаря – каза той, като стисна ръката на Маникан.

След това се изправи и каза:

– За бога, Маникан, направи така, че тоя план на херцог Бъкингам да не стигне до френските уши; в противен случай под слънцето на нашата страна ще засвяткат шпагите, Които не се плашат от английската стомана.

– Впрочем – прибави Маникан – нямам никакви доказателства за тая любов и може би това са само празни приказки.

– Не – рече дьо Гиш, – сигурно е истината. И без да иска, стисна зъби.

– Е добре, какво те интересува, а и мене също дали принцът ще бъде това, което беше покойният крал? Бъкингамбаща – за кралицата; Бъкингамсин – за младата принцеса; за всички останали – нищо.

– Маникан, Маникан!

– Е какво, това е факт или най-малко общо мнение.

– Мълчи – каза графът.

– А защо трябва да се мълчи? – възрази дьо Вард. – Това е много почетно за френския народ. Не сте ли на моето мнение, господин дьо Бражелон?

– За какво? – запита Бражелон тъжно.

– Че по такъв начин англичаните правят чест на хубостта на нашите кралици и нашите принцеси.

– Извинете, не зная за какво става дума и моля да ми обясните.

– Без съмнение херцог Бъкингамбаща трябваше да дойде в Париж, за да забележи негово величество крал Луи XIII, че съпругата му е една от най-хубавите жени при френския двор; сега херцог Бъкингамсин трябва на свой ред чрез преклонение да затвърди хубостта на една принцеса от френска кръв. Отсега нататък грамота за хубост ще бъде любовта, вдъхната на нашите съседи отвъд морето.

– Господине – отговори Бражелон, – не обичам да чувам такива шегички. Ние, благородниците, сме пазители на честта на кралиците и принцесите. Ако ние им се присмиваме, какво ще остане тогава за лакеите?

– Охо, господине – рече дьо Вард, който се изчерви до ушите, – как трябва да разбере това?

– Разберете го както обичате, господине – отвърна Бражелон студено.

– Бражелон, Бражелон! – промърмори дьо Гиш.

– Господин дьо Вард – извика Маникан, като видя, че младият човек бутна коня си към страната на Раул.

– Господа, господа – каза дьо Гиш, – не давайте такъв пример публично, на улицата. Дьо Вард, вие не сте прав.

– Не съм прав, в какво отношение?

– Не сте прав в това, че винаги за всички и за всичко говорите лошо – отговори Раул с неумолимото си хладнокръвие.

– Бъди по-отстъпчив, Раул – каза дьо Гиш съвсем ниско.

– И не се дуелирайте, преди да си починете – прибави Маникан, – иначе нищо няма да направите.

– Да вървим, господа! – намеси се дьо Гиш. – Напред, напред!

И като отстрани конете и пажовете, той си проби път в тълпата чак до площада, като увлече след себе си цялата френска свита.

Една голяма врата на някакъв двор беше отворена. Дьо Гиш влезе в тоя двор. Бражелон, дьо Вард, Маникан и трима-четирима други благородници го последваха.

Там се състоя нещо като военен съвет; съвещаваха се за мерките, към които трябваше да прибегнат, за да спасят достойнството на посолството.

Бражелон се изказа, че трябва да се уважи правото на първенството.

Дьо' Вард предложи да завземат града със сила.

Предложението му се стори прекалено смело на Маникан.

Той предложи да се наспят най-напред: това беше най-умното.

За нещастие, за да се последва съветът му, липсваха две неща: къща и легла.

Дьо Гиш помисли няколко минути, а след Това каза високо:

– Който ме обича, да ме последва!

– И свитата ли? – попита един паж, който се беше приближил до групата.

– Всички! – извика буйният млад човек. – Хайде, Маникан, заведи ни до къщата, която трябва да заеме нейно височество принцесата.

Без да разбират намеренията на графа, приятелите му тръгнаха след него, последвани от тълпа народ, радостните викове на който бяха щастливо предзнаменование за незнайния още план на младия човек.

Вятърът връхлиташе на пристъпи със силен вой откъм пристанището.

LXXXIV В МОРЕТО

На другия ден времето беше малко по-спокойно, макар че вятърът продължаваше да духа. Но слънцето се издигна в червен облак и окървавените му лъчи заискриха върху гребените на черните вълни.

От стражевите кули нетърпеливо наблюдаваха.

Към единадесет часа сутринта беше даден сигнал, че идва кораб; той плуваше с разперени платна; два други Го следваха на разстояние половин възел.

Те летяха като стрели, пуснати от мощен стрелец, но морето беше тъй развълнувано, че бързината на движението не намаляваше страничното клатушкане, което навеждаше корабите ту надясно, ту наляво.

Скоро формата на корабите и цветът на флагите показаха, че това е английска флота. Начело вървеше кораб с адмиралско знаме; на него пътуваше принцесата.

Веднага се пръсна слухът, че принцесата пристига. Всички френски благородници побързаха да отидат на пристанището; народът се втурна към кейовете и вълнолома.

След два часа изостаналите кораби настигнаха адмиралския кораб и трите, сигурно не смеейки да влязат в тесния проход на пристанището, хвърлиха котва между Хавър и Хев.

Веднага след това адмиралският кораб поздравя Франция с дванадесет топовни гърмежа; фортът Франсоа I му отговори със същото.

В същия миг сто лодки излязоха в морето; те бяха украсени със скъпи тъкани и бяха предназначени да закарат френските благородници до корабите, които стояха на котва.

Но достатъчно беше да се погледне как те се клатушкаха силно дори в пристанището, как отвъд вълнолома се издигаха огромни вълни, които със страшно бучене се разбиваха в каменистия бряг, за да се разбере, че нито една от тия лодки няма да измине и четвърт от разстоянието до корабите, без да се преобърне.

Но въпреки вятъра и бурята една лоцманска лодка се готвеше да излезе от пристанището, за да отиде да си предложи услугите на английския адмирал.

Дьо Гиш търсеше по-издръжлива лодка, която да му даде възможност да стигне до английските кораби, когато забележа крайбрежния

лоцман, който се готвеше да отплува.

– Раул – каза той, – не намираш ли, че за разумни и силни същества като нас е срамно да отстъпваме пред грубата сила на вятъра и вълните?

– Точно за това си и мислех – отговори Бражелон.

– Е добре, искаш ли да се качим на тая лодка и да се впуснем в морето? Искаш ли, дьо Вард?

– Внимавайте: ще се удавите – каза Маникан.

– И то напразно – прибави дьо Вард, – тъй като при тоя насрещен вятър няма да стигнете никога до корабите.

– Значи отказваш?

– Да, бога ми! На драго сърце бих пожертвувал живота си в борба с хората – отвърна той, като гледаше изпод око Бражелон, – но нямам ни най-малко желание да се бия с удари на греблата срещу потоците солена вода.

– А аз – отговори Маникан – съвсем не бих искал да погубя единствения приличен костюм, който ми остава; от пръските на солената вода остават петна.

– Значи и ти отказваш? – извика дьо Гиш.

– Категорично; вярвай ми, ще се откажа по-скоро два пъти, отколкото веднъж.

– Но вижте – извика дьо Гиш, – виж, дьо Вард, виж, Маникан, там, от юта на адмиралския кораб, ни гледат принцесите.

– Още едно основание, мили приятелю, да не се къпя по най-сместен начин пред тях!

– Това ли е последната ти дума, Маникан?

– Да.

– Това ли е последната ти дума, дьо Вард?

– Да.

– Тогава ще ида съвсем сам.

– О, не – каза Раул, – аз ще дойда с тебе: струва ми се, че се разбрахме.

Истината е, че Раул, който съвсем безстрастно преценяваше опасността, виждаше неминуемата опасност; но чувствуваше силно желание да извърши нещо, от което се отказваше дьо Вард.

Лодката тръгваше. Дьо Гиш повика крайбрежния лоцман.

– Хей вие там – извика той, – трябват ни две места.

И като зави пет-шест пистола в късче хартия, хвърли ги в лодката.

– Изглежда, че не ви е страх от солената вода, млади господа, а? – запита лоцманът.

– Не ни е страх от нищо – отговори дьо Гиш.

– Тогава елате, господа.

Лоцманът приближи лодката до брега; един след друг, с еднаква лекота младите хора скочиха в нея.

– Хайде, момчета, дръжте се! – каза дьо Гиш. – В кесията ми има още двадесет пистола и ако стигнем до адмиралския кораб, те са ваши.

Веднага гребците се наведоха над греблата и лодката полетя по вълните.

Всички се заинтересуваха от това рисковано предприятие; жителите на Хавър се трупаха по насипите, всички погледи бяха насочени към отплувалите.

Крехката лодка ту като че ли увисваше за миг на пенестите гребени, ту, сякаш хвърлена от височината, се плъзгаше в дъното на ревящата бездна.

При все това след едночасова борба тя се приближи до адмиралския кораб, от който се отделяха вече две лодки, за да ѝ дойдат на помощ.

– Там, върху крайната част на горната палуба на адмиралския кораб, под кадифен и хермелинов балдахин, висящ на здрави ремъци, седяха вдовствувашата кралица Анриет и младата принцеса; край тях стоеше адмиралът граф Норфолк. Те гледаха с ужас как лодката ту се издигаше към небето, ту потъваше в адската бездна, и виждаха на тъмното ѝ платно стройните фигури на двамата френски благородници, които блестяха като светли видения.

Облегнал се на въжетата и покатерил се на рейте, екипажът се възхищаваше от храбростта на двамата смелчаци, от сръчността на лоцмана и от силата на моряците.

Тържествуващо „ура“ посрещна лодката.

Граф Норфолк, хубав млад човек на двадесет и шест – двадесет и осем години, дойде да посрещне пристигащите.

Дьо Гиш и Бражелон се изкачиха пъргаво по стълбата от дясната страна на кораба и придружени от граф Норфолк, отидоха да се поклонят на принцесите.

Уважението, а главно някакъв инстинктивен страх пречеа дотогава на граф дьо Гиш да погледне внимателно младата принцеса.

Напротив, тя го забеляза веднага и запита майка си:

– Това не е ли принцът, когото видяхме в лодката? Кралица Анриет, която познаваше принца по-добре от дъщеря си, се усмихна при тая заблуда на самолюбieto и и отговори:

– Не, това е господин дьо Гиш, неговият любимец, нищо повече.

При тоя отговор принцесата се видя принудена да потисне инстинктивната благосклонност, предизвикана от смелостта на графа.

Точно в тоя миг, когато тя зададе на майка си въпроса за графа, дьо Гиш се осмели най-после да вдигне очи към нея и можа да сравни оригинала с портрета.

Когато видя бледното лице, живите очи, чудната кестенява коса, тръпнешите устни, кралското движение на ръката, с което тя сякаш и благодареше, и насърчаваше едновременно, той беше обзет от такова вълнение, че щеше да залитне, ако Раул не го беше подхванал.

Учуденият поглед на приятеля му и благосклонният жест на кралицата накараха дьо Гиш да се опомни.

С няколко думи той обясни поръчението си, като каза, че е изпратен от негово височество; след това, според изискванията на етикета, се поклони на адмирала и на различните знатни англичани, които заобикаляха кралицата и принцесата.

Раул беше представен на свой ред и бе приет благосклонно; всички знаеха каква роля беше изиграл граф дьо Ла Фер при реставрацията на краля Чарлз II; освен това именно графът водеше преговорите за брака, който връщаше във Франция внучката на Анри IV.

Раул говореше отлично английски; той стана преводач на приятеля си в разговора му с младите английски сеньори, които не знаеха френски език.

След малко се появи млад човек с чудна хубост и с разкошно облекло и въоръжение. Той се приближи до кралицата и принцесата, които приказваха с граф Норфолк, и каза със зле скривано нетърпение:

– Ваше величество и ваше височество, време е да слезем на брега.

При тая покана младата принцеса стана и щеше да приеме ръката, която живо ѝ подаде младият хубавец, но адмиралът застана между младата принцеса и новодошлия.

– Един момент, ако обичате, милорд Бъкингам – каза той, – Сега слизането на брега е невъзможно за дамите. Морето е много бурно; но към четири часа навярно вятърът ще утихне; следователно ще отидем на брега едва довечера.

– Извинете, милорд – рече Бъкингам с раздражение, което не се помъчи дори да скрие. – Вие задържате дамите, без да имате право на това. Нейно височество, уви, принадлежи на Франция и, както виждате, Франция я призовава чрез устата на своите посланици.

И той показа с ръка дьо Гиш и Раул, като същевременно им се

поклони.

– Аз не предполагам – отговори адмиралът, – че тия господа желаят да изложат на опасност живота на кралицата и принцесата.

– Милорд, тия господа дойдоха, като плуваха срещу вятъра; позволете ми да мисля, че опасността няма да бъде по-голяма за дамите, ако плуват по вятъра.

– Тия господа са много храбри – каза адмиралът. – Вие видяхте, че мнозина стоеха на пристанището, но не посмяха да ги последват. Освен това желанието им да поднесат колкото се може по-скоро почитанията си на нейно височество и на височайшата ѝ майка ги накара да се опълчат срещу морето, много лошо днес дори за моряци. Но тия господа, които ще дам за пример на моя щаб, не трябва да служат за пример на тия дами.

Като погледна крадешката, нейно височество забеляза, че по лицето на граф дьо Гиш се разля червенина.

Бъкингам не улови тоя поглед. Той наблюдаваше само Норфолк. Очевидно беше, че ревнува адмирала, и изглеждаше, че изгаря от желанието да изтръгне принцесите от неустойчивата почва на корабите, на която адмиралът беше крал.

– Впрочем – забеляза Бъкингам – аз се обръщам към мнението на нейно височество.

– А аз, милорд – отвърна адмиралът, – се обръщам към моята съвест и моята отговорност. Аз обещах да предам нейно височество здрава и читава на Франция и ще удържа обещанието си.

– Но все пак, господине...

– Милорд, позволете ми да ви напомня, че тук аз командувам.

– Знаете ли какво говорите, милорд? – запита Бъкингам високомерно.

– Напълно... и го повтарям: тук аз командувам, милорд; и всичко ми се подчинява: морето, вятърът, корабите и хората.

Това бяха благородни думи и казани с достойнство. Раул забеляза какво впечатление направиха те на Бъкингам. Херцогът потрепера с цялото си тяло и облегна гръб на една от подпорите на палатката, за да не падне; очите му се наляха с кръв и свободната му ръка легна върху дръжката на шпагата му.

– Милорд – каза кралицата, – позволете ми да ви кажа, че напълно споделям мнението на граф Норфолк; освен това, ако дори нямаше такава мъгла, каквато пада в тоя момент, ако времето беше ясно и благоприятно, ние всички би трябвало да отделим няколко часа на тоя човек,

който тъй благополучно и с такива големи грижи ни доведе до френските брегове, където трябва да се раздели с нас.

Вместо да отговори, Бъкингам погледна въпросително нейно височество.

Принцесата, полускрита под надипления кадифен и извезан със злато балдахин, не чуваше нищо. Тя гледаше граф дьо Гиш, който приказваше с Раул.

Това беше нов удар за Бъкингам; стори му се, че в погледа на принцеса Анриет прочете чувство, което бе по-дълбоко от просто любопитство.

Херцогът се оттегли, като залиташе, и се блъсна в главната мачта.

– Херцог Бъкингам не е свикнал с морето – на френски каза кралицата майка; – затова навярно желае толкова силно да стъпи на твърда земя.

Младият човек чу думите ѝ, побледня, отчаяно отпусна ръце и се оттегли, като сля в една въздишка отдавнашната си любов с новата си омраза.

Между това адмиралът, без да се безпокои повече за недоволството на Бъкингам, заведе кралицата и принцесата в каютата си на кърмата, където беше сложен обяд, достоен за всички сътрапезници.

Адмиралът седна отдясно на нейно височество, а от лявата ѝ страна сложи граф дьо Гиш.

Обикновено това място заемаше Бъкингам.

Затова, като влезе в трапезарията, херцогът усети болка. Етикецията, тая друга кралица, която трябваше да уважава, го понизи и му даде по-ниско място от предишното.

От своя страна дьо Гиш, побледнял от щастие още повече, отколкото съперникът му от гняв, седна с трепет на стола край принцесата, копирената рокля на която, допирайки се леко до тялото му, го караше да изтръпва от непозната дотогава наслада.

След обета Бъкингам се спусна към принцесата, за да и предложи ръка.

Но сега настъпи редът на дьо Гиш да даде урок на херцога.

– Милорд – каза той, – бъдете тъй добър отсега нататък да не заставате вече между нейно кралско височество принцесата и мене. Отсега нататък нейно кралско височество принадлежи действително на Франция и когато нейно кралско височество ми прави честта да се допира до ръката ми, тя се допира до ръката на господин принца, брата на краля.

Като каза тия думи, той сам предложи ръката си на младата

принцеса с такава явна плахост и в същото време с толкова мъжествено благородство, че сред англичаните се чу шепот от възхищение, а Бъкингам въздъхна дълбоко от мъка.

Раул обичаше; Раул разбра всичко.

Той погледна приятеля си с такъв дълбок поглед, с какъвто само приятелят или майката обгръщат детето или приятеля, за да го предпазят от невярна стъпка.

Най-после към два часа слънцето се показва, вятърът утихна, морето стана гладко като голямо кристално огледало, мъглата по брега се разкъса като було и отлетя на парцали.

И тогава се появиха приветливите брегове на Франция, осеяни с бели къщи, които се открояваха или върху зеленината на дърветата, или на небесната синева.

LXXXV
ПАЛАТКИТЕ

Както видяхме, адмиралът реши да не обръща повече внимание на заплашителните погледи и гневните избухвания на Бъкингам. И действително, след заминаването от Англия той успя да свикне постепенно с тях. Дьо Гиш още не беше забелязал омразата, която сякаш се зароди срещу него у младия лорд; но той инстинктивно не чувствуваше никакво благоразположение към любимеца на Чарлз II. Кралицата майка, опитна и хладнокръвна жена, разбираше положението на нещата и като виждаше опасността, се готвеше в съответния момент да разсече възела. Тоя момент настъпи. Морето и вятърът утихнаха; не спря само бурята в сърцето на Бъкингам. Разяждан от нетърпение, херцогът повтаряше полугласно на младата принцеса:

– Ваше височество, ваше височество, за бога, много ви се моля, да идем на брега! Не виждате ли, че тоя суетен глупак граф Норфолк ме убива с грижите си за вас, с обожанието си?

Анриет чу тия думи; тя се усмихна и без да се обръща, придавайки само на гласа си израз на нежен укор и морна дързост, чрез които кокетството умее да придава израз на съгласие дори и при отказ, прошепна:

– Мили лорде, казах ви вече, че сте луд.

Казахме вече, че нито една от тия подробности не се изплъзна от Раул; той чу молбата на Бъкингам, отговора на принцесата; видя как при тоя отговор Бъкингам отстъпи крачка назад, въздъхна и прекара ръка по челото си; и тъй като нищо не забулваше нито очите му, нито сърцето му, той разбра всичко и изтръпна, разбирайки положението на нещата и състоянието на умовете.

Най-после адмиралът даде с умишлена бавност последните заповеди за тръгването на лодките.

Бъкингам посрещна тия заповеди с такъв възторг, че един страничен наблюдател би могъл да сметне младия човек за побъркан.

По нареждане на граф Норфолк една голяма лодка, цялата украсена със знамена, бе спусната бавно от адмиралския кораб: тя можеше да побере двадесет гребци и петнадесет Пътници.

Кадифени покривки, възглавници, извезани с гербовете на Англия, гирлянди от цветя (по това време при политически бракове прибегваха с голямо удоволствие към алегии) бяха главното украсение на тая

наистина кралска лодка.

Щом тя се допря до повърхността на водата, щом гребците вдигнаха греблата подобно на войници за отдаване на чест с оръжие, очаквайки слизането на принцесата, Бъкингам изтича към стълбата, за да заеме мястото си в лодката.

Но кралицата го спря.

– Милорд – каза тя, – не подобава да оставите дъщеря ми и мене да слезем на сушата, преди да бъдат приготвени помещения за нас. И така, моля ви, милорд, идете в Хавър и се погрижете да бъде всичко готово за нашето пристигане.

Това беше за херцога нов удар, толкова по-ужасен, че бе неочакван.

Той се изчерви, измънка нещо, но не можа да отговори.

У него блещукаше надеждата, че до брега той ще остане край принцесата и ще се наслади докрай от миговете, които му даряваше съдбата. Но заповедта беше изрична.

Адмиралът, който чу нареждането на кралицата, извика веднага:

– Малката лодка в морето!

Тая заповед беше изпълнена с бързина, присъща на военните кораби.

Опечаленият Бъкингам погледна отчаяно принцесата, хвърли умолителен поглед на кралицата и изгледа гневно адмирала.

Принцесата се престори, че не вижда нищо.

Кралицата обърна глава.

Адмиралът се засмя.

Като чу смеха, Бъкингам се наежи, готов да се нахвърли върху Норфолк.

Кралицата майка стана.

– Тръгвайте, господине – каза тя властно. Младият херцог се спря.

Той погледна около себе си, направи последно усилие и запита, като се задушаваше от нахлулите най-различни чувства:

– А вие, господа, вие, господин дьо Гиш, вие, господин дьо Бражелон, няма ли да ме придружите?

Дьо Гиш се поклони.

– Аз и господин дьо Бражелон сме под заповедите на кралицата – каза той. – Ние ще направим всичко, което заповяда нейно величество.

И погледна младата принцеса, която наведе очи.

– Извинете; херцог Бъкингам – рече кралицата, – но граф дьо Гиш представлява тук негово височество; той трябва да ни приеме от лицето на Франция, както вие ни изпратихте от името на Англия; следователно

графът е длъжен да ни придружава; впрочем ние му дължим до известна степен благоволение заради смелостта, с която дойде да ни посрещне в такова лошо време.

Бъкингам отвори уста, сякаш да отговори, но или не намери мисъл, или не намери думи, за да изрази тая мисъл. Във всеки случай нито един звук не излезе от устните му. Той се обърна като насън и скочи в лодката.

Гребците едва успяха да го подхванат и сами да запазят равновесие, защото силният тласък от тежестта на тялото му за малко щеше да преобърне лодката.

– Положително милордът е луд – високо забеляза адмиралът, като се обърна към Раул.

– Страхувам се за милорда – отговори Бражелон. През това време, докато лодката плуваше към брега, херцогът не сваляше поглед от адмиралския кораб, също като скъперник, когото откъсваха от ковчега му с пари, или майка, която отдалечаваха от дъщеря ѝ, за да я заведат на смърт. Но не получи отговор нито на сигналите си, нито на проявите си, нито на плачевните си движения.

Бъкингам беше до такава степен замаян, че се отпусна на една пейка и заби пръсти в косата си; а безгрижните моряци гребяха така, че лодката летеше по вълните.

Като слезе на брега, херцогът изпадна в такова вцепенение, че ако не беше срещнал на пристанището човека, изпратен като разпоредител, не би намерил пътя в града.

Щом влезе в предназначената за него къща; той се затвори като Ахил в палатката си.

Лодката на кралицата и младата принцеса се отдели от адмиралския кораб в същия миг, когато херцогът стъпваше на сушата.

След нея вървеше втора лодка с офицери, придворни и предани приятели.

Цялото население на Хавър се накачи на риболовни, плоскодънни или дълги нормандски лодки и излезе да посрещне височайшите гости.

Фортите оръдия ехтяха; адмиралският кораб и двата конвоира отговаряха със залпове; огнени облаци излитаха от зеещите гърла, превръщаха се в меки кълба дим, разстилаха се над морската повърхност и се топеха в небесната синева.

Принцесата слезе на стъпалата на кея. Весела музика я посрещна и придружи всяка нейна стъпка.

Докато тя вървеше към центъра на града и стъпваше с нежното си

краче по разкошни килими и постилки от цветя и зеленина, дьо Гиш и Раул се отскубнаха от англичаните и тръгнаха бързо към сградата, предназначена за жилище на нейно височество.

– Да побързаме – каза Раул на дьо Гиш, – защото, като съдя по всичко, което зная за характера на, тоя Бъкингам, той ще ни направи нещо лошо, когато види резултата от вчерашното ни съвещание.

– О – отговори графът, – там е дьо Вард, който е олицетворение на твърдостта, и Маникан, възплъщение на кротостта.

При все това дьо Гиш не забави хода си и след пет минути двамата приятели бяха вече край кметството.

Преди всичко те останаха поразени от огромната тълпа на площада.

– Аха – рече дьо Гиш, – изглежда, че нашите помещения са готови.

Действително на площада пред кметството се издигаха осем необикновено изящни палатки с развяващи се над тях знамена на Франция и Англия.

Кметството беше заобиколено с палатки като с пъстър пояс; десет пажа и дванадесет гвардейски конници, служещи за свита на посланиците, пазеха палатките.

Гледката беше необикновена, чудна; в нея имаше нещо феерично.

Жилищата бяха стъкмени набързо през нощта. Покрити отвътре и отвън с най-разкошните тъкани, които дьо Гиш беше можал да намери в Хавър, те образуваха пръстен около кметството, тоест жилището на младата принцеса; бяха съединени помежду си с прости копринени възета и се пазеха от часови, така че планът на Бъкингам се рушеше напълно, ако действително имаше за цел да отреже пътя към кметството за всички освен за херцога и неговите англичани.

Единственият проход, който водеше към стълбата на сградата и който не беше преграден от копринените възета, се пазеше от две еднакви палатки с два флага; входовете в палатките бяха един срещу друг, от двете страни на свободния път.

Тия две палатки бяха предназначени за дьо Гиш и за Раул; докато двамата млади хора отсъстваха, палатката на дьо Гиш трябваше да бъде заета от дьо Вард, а палатката на Раул – от Маникан.

Около тия две и шестте други палатки стотина офицери, благородници и пажове блестяха от коприна и злато и бръмчаха като пчели около кошера си.

И всички те, с шпаги отстриани, бяха готови да се подчинят на един знак отстриана на дьо Гиш или Бражелон, които бяха начело на посланичеството.

Когато излязоха от улицата, която водеше на площада, двамата млади хора забелязаха един млад, необикновено изящен благородник, който препускаше в галоп по площада към кметството. Той си пробиваше път през тълпата любопитни, но като видя опънатите палатки, извика от гняв и отчаяние.

Това беше Бъкингам. Отърсил се от вцепенението си, той беше облякъл ослепителен костюм и бе решил да дочака принцесата и кралицата край кметството.

Но пред палатките му преградиха пътя и той се видя принуден да спре.

Силно раздразнен, Бъкингам вдигна камшика си; двама служители го уловиха за ръката.

От двамата пазачи само единият беше там. Дьо Вард бе влязъл в кметството, за да предаде някои заповеди, дадени от дьо Гиш.

При шума, вдигнат от Бъкингам, Маникан, който лежеше лениво на възглавниците в една от двете палатки при входа, стана с обикновената си небрежност и като видя, че шумът продължава, се показа под завесите.

– Какво има? – запита той кротко. – Кой вдига тоя силен шум?

Случайно в тая минута, когато заговори, настъпи отново тишина и макар че изговаряше думите меко и сравнително тихо, всички чуха въпроса му.

Бъкингам се обърна и видя това високо, слабо тяло и това апатично лице.

Навярно външността на нашия благородник, облечен при това, както казахме, много скромно, не му вдъхна голямо уважение, защото той запита презрително:

– Кой сте вие, господине?

Маникан облегна ръка на един грамаден гвардейски конник, прав като катедрален стълб, и отговори със също такъв спокоен тон:

– А вие, господине?

– Аз съм милорд херцог Бъкингам. Наех всички къщи, които заобикалят кметството, където имам работа; и така, щом съм наел тия къщи, те са мои, а тъй като съм ги наел, за да имам свободен достъп до кметството, вие нямате право да ми преграждате пътя.

– Но, господине, кой ви пречи да минете? – попита Маникан.

– Че вашите часови.

– Защото искате да минете с кон, господине, а е заповядано да се пускат само пешеходци.

– Никой няма право да заповядва тук освен мене – каза Бъкингам.

– Как така, господине? – запита Маникан спокойно. – Имайте; добрината да ми обясните тая загадка.

– Казах ви вече: аз наех всички къщи на площада.

– Ние знаем това, защото ни остана само площадът.

– Лъжете се, господине, площадът е мой също така, както къщите.

– О, извинете, господине, вие се заблуждавате. У нас казват: паважът на краля; следователно площадът е на краля, а тъй като ние сме посланици на краля, площадът е наш.

– Господине, аз ви запитах вече кой сте – извика Бъкингам, раздразнен силно от хладнокръвието на събеседника си.

– Казвам се Маникан – отговори младият човек с глас, който звучеше като еолова арфа, толкова беше хармоничен и нежен.

Бъкингам вдигна рамене.

– Накъсо казано – рече той, – когато наех къщите, които заобикалят кметството, площадът беше свободен; тия бараки закриват гледката ми: махнете ги!

Глух и заплашителен ропот се разнесе в тълпата от слушатели...

В тоя миг пристигна дьо Гиш; той си проби път през тълпата, която го отделяше от Бъкингам, и последван от Раул, се приближи до него от едната страна, докато дьо Вард се приближаваше от другата.

– Извинете, милорд – каза графът, – но ако имате някакво възражение, бъдете тъй любезен да се обърнете към мене, тъй като аз дадох плана на тия постройките.

– Освен това ще ви забележа, господине, че думата „барака“ звучи лошо – прибави Маникан любезно.

– И така, вие казахте, господине?... – продължи дьо Гиш.

– Казах, господин графе – отвърна Бъкингам с глас, в който все още звучеше гняв, но вече смекчен от присъствието на равен човек, – казах, че е невъзможно да останат тук тия палатки.

– Невъзможно? – попита дьо Гиш. – А защо?

– Защото ми пречат. – Дьо Гиш неусетно направи нетърпеливо движение, но един студен поглед на Раул го възпря.

– Те трябва да ви пречат по-малко, господине, отколкото злоупотребата с първенството, която си позволихте.

– Злоупотреба!

– Но, разбира се. Вие изпращате тука човек, който от ваше име наема всички къщи в Хавър, без да се безпокоите ни най-малко за французите, които трябва да дойдат да посрещнат нейно височество. Това не е

много братски, господин херцог, за един представител на приятелска страна.

– Земята принадлежи на първия, който я заеме – каза Бъкингам.

– Не във Франция, господине.

– А защо не във Франция?

– Защото тя е страна на учтивостта.

– Какво искате да кажете? – извика Бъкингам толкова разпалено, че присъстващите отстъпиха, като очакваха незабавно сблъскване.

– Искам да кажа, господине – отговори дьо Гиш побледнял, – че аз поръчах да построят тия помещения за мене и за моите приятели като подслон за посланиците на Франция, тъй като вашата визискателност ни остави само това убежище в целия град. Искам да кажа, че аз и моите приятели ще живеем тук, освен ако воля, по-могъща и главно по-висша от вашата, не ни отзове оттук.

– Тоест не ни отхвърли иска, както се казва юридически – прибави Маникан меко.

– Аз зная една сила, господине, която, надявам се, ще бъде такава, каквато желаете – каза Бъкингам, като сложи ръка върху дръжката на шпагата си.

В тая минута, когато богинята на раздора разпалваше уловете и искаше да насочи всички шпаги в човешки гърди, Раул сложи леко ръката си върху рамото на Бъкингам.

– Една дума, милорде – рече той.

– Моето право! Моето право най-напред! – извика необузданият млад човек.

– Точно за това ще имам честта да поговоря с вас – каза Раул.

– Добре, но без много приказки, господине.

– Само един въпрос; виждате, че от това по-лаконично няма.

– Говорете, слушам.

– Кажете: кой се жени за внучката на краля Анри IV – вие или господин херцог д'Орлеан?

– Моля? – каза Бъкингам, като отстъпи силно смутен.

– Бъдете тъй добър, отговорете ми, господине – настоя Раул спокойно.

– Нима имате намерение да се подигравате с мене, господине? – запита Бъкингам.

– Това, е все пак отговор, господине, и той ми е достатъчен. И така, вие признавате, че не вие се жените за английската принцеса.

– Но, струва ми се, че вие знаете добре това, господине.

– Извинете, но ако се съди по вашето поведение, въпросът не беше достатъчно ясен.

– Всъщност какво искате да кажете, господине? Раул се приближи до херцога.

– Вашата ярост прилича на ревност – каза той, като сниши гласа си. – Знаете ли това, милорде? Но такава ревност, когато става дума за жена, е неуместна от страна на всеки, който не е нито неин любовник, нито неин съпруг; а още повече, сигурен съм, че разбирате това, милорде, когато тая жена е принцеса.

– Господине – извика Бъкингам, – вие оскърбявате принцеса Анриет!

– Вие я оскърбявате, милорде – студено отговори Бражелон, – внимавайте. Неотдавна на адмиралския кораб вие докарахте кралицата до крайност и накарахте адмирала да изгуби търпение. Аз ви наблюдавах, милорде, и най-напред ви сметнах за луд, но след това отгатнах истинския характер на вашата лудост.

– Господине...

– Почакайте, ще прибавя още една дума. Надявам се, че освен мене нито един французин не е отгатнал това.

– А знаете ли, господине – каза Бъкингам, като трепереше от гняв и едновременно от безпокойства, – знаете ли, че държите език, който заслужава наказание?

– Подбирайте си изразите, милорде – отвърна Раул високомерно. – В моите жили не тече кръв, жартата на която трябва да се охлажда. Напротив, вие принадлежите към една раса, страстите на която са подозрителни за добрите французи. И така, още веднъж ви повтарям: внимавайте, милорде.

– За какво, моля ви се? Да не би случайно да ме заплашвате?

– Аз съм син на граф дьо Ла Фер, господин Бъкингам, и никога не заплашвам, защото най-напред нанасям удар. И така, да се разберем, ето с какво ви заплашвам...

Бъкингам стисна юмруци; но Раул продължи, като че ли не забеляза нищо:

– При първата дума извън рамките на благоприличието, която си позволите спрямо нейно кралско височество... О, бъдете търпелив, господин Бъкингам: все пак аз съм търпелив.

– Вие?

– Без съмнение. Докато нейно височество беше на английска земя, аз мълчех; но сега, когато тя стъпи на френска земя, когато ние я

приехме от името на принца, при първото оскърбление, което вие в по-рива на вашата странна привързаност нанесете на френския кралски дом, ще се видя принуден да взема една от двете мерки: или пред всички ще разкажа високо за вашата лудост и вие ще бъдете върнат с позор в Англия, или пък, ако предпочитате, пред всички ще забия ножа си в гърлото ви. Впрочем втората мярка ми се струва по-подходяща и мисля, че ще прибягна към нея. Бъкингам стана по-бял от английските дантели около врата си.

– ще бъде такава, каквато желаете – каза Бъкингам, като сложи ръка върху дръжката на шпагата си.

– Господин дьо Бражелон – каза той, – един благородник ли говори това?

– Да, само че тоя благородник говори с луд. Излекувайте се, милорде, и той ще говори с вас другояче.

– О, господин дьо Бражелон – прошепна херцогът със сподавен глас, като се улови за гърлото, – вие виждате, че умирам!

– Ако това се случеше сега, господине – забеляза Раул с неизменно то си хладнокръвие, – аз бих сметнал вашата смърт наистина за голямо щастие: това събитие би предотвратило всички лоши брътвежи за вас и за височайшите особи, които вашата преданост злепоставя тъй безумно.

– О, имате право, имате право – каза слисаният млад човек. – Да, да, да умра! Да, по-добре е да умра, отколкото да страдам така!

И той посегна към пазвата си и извади наполовина един великолепен кинжал с дръжка, обсипана със скъпоценни камъни.

Раул отблъсна ръката му.

– Внимавайте, господине – каза той, – ако вие не се убиете, вашата постъпка ще бъде смешна; а ако се убиете, ще изпръскате с кръвта си венчалната рокля на английската принцеса.

Една минута Бъкингам остана задъхан. През това време устните му трепереха, бузите му потръпваха, очите му блуждаеха като при бълнуване.

Но изведнъж каза:

– Господин дьо Бражелон, не съм срещал по-благороден човек от вас; вие сте достоен син на най-съвършения благородник, когото познавам. Останете в палатките си!

И обви ръце около шията на Раул.

Всички присъстващи, които бяха видели злобата на единия от противниците и твърдата настойчивост на другия, останаха смаяни от тоя неочакван изход; всички започнаха да ръкопляскаат и към небето

полетяха безкрайни приветствени възгласи и одобрителни викове.

Дьо Гиш прегърна на свой ред Бъкингам, малко против волята си, но все пак го прегърна.

Това послужи за сигнал. Англичани и французи, които до тая минута се гледаха тревожно, се побратимиха веднага.

В това време пристигна шествието на принцесата. Ако не беше Бражелон, кралицата и дъщеря ѝ щяха да намерят две биещи се войски и кръв по цветята.

Всички се успокоиха, като видяха развяващите се знамена.

LXXXVI
НОЩТА

Съгласието се възцари сред палатките. Англичани и французи си съперничеха по любезност спрямо височайшите пътешественички и по учтивост помежду си.

Англичаните изпращаха на французите цветя, с които се бяха снабдили, за да чествуват пристигането на младата принцеса; французите канеха англичаните на вечерята, която трябваше да дадат на следния ден.

Принцесата беше посрещната с единодушни поздравления. Тя изглеждаше като кралица поради общото уважение; като идол поради обожанието на неколцина.

Кралицата майка поздрави най-сърдечно французите. Франция беше нейна родина и тя бе прекалено нещастна в Англия, за да може Англия да я накара да забрави Франция. И така със своята любов тя учеше дъщеря си да обикне страната, в която те двете бяха намерили гостоприемство и в която ги очакваше блестящо бъдеще.

Когато посрещането завърши и зрителите се поразпръснаха, когато тръбните звуци и шумът от тълпата започнаха да долитат само от далечината, когато нощта настъпи и покри със звездното си було морето, пристанището, града и околните поля, още развълнувани от това голямо събитие, дьо Гиш се върна в палатката си. Той седна на една широка табуретка с такъв скръбен израз, че Бражелон го последва с поглед, докато го чу да въздиша дълбоко; тогава се приближи до него. Графът седеше, обхванал с ръце челото си; гърдите му се надигаха високо, коленете му потреперваха.

- Страдаш ли, приятелю? – го запита Раул.
- Жестоко.
- Телесно, нали?
- Да, телесно.
- Денят беше уморителен, наистина – продължи младият човек, вперил очи в тоя, когото питаше.
- Да, и сънят ще ме освежи.
- Искаш ли да те оставя сам?
- Не, искам да поговоря с тебе.
- Няма да ти дам да говориш, преди да те разпитам, дьо Гиш.
- Питай.

- Но бъди откровен.
- Както винаги.
- Знаеш ли защо Бъкингам беше разярен?
- Подозирам.
- Той обича нейно височество, нали?
- Поне може да се предположи това, ако се съди по действията му.
- Е добре, няма такова нещо.
- О, тоя път се лъжеш, Раул, аз прочетох мъката в очите му, в движенията му, във всичко, което видях от тая сутрин насам.
- Ти си поет, мили ми графе, и навсякъде виждаш поезия.
- Главно виждам любовта.
- Там, дето я няма.
- Там, дето я има.
- Хайде, дьо Гиш, ти си въобразяваш, че не се лъжеш.
- О, уверен съм в това! – извика дьо Гиш живо.
- Каж ми, графе – запита Раул, като загледа втренчено приятеля си, – кое придава такава яснота на погледа ти?
- Но... – запъна се дьо Гиш – честолюбието.
- Честолюбието? Това е много дълга дума, дьо Гиш.
- Какво искаш да кажеш?
- Искам да кажа, приятелю мой, че обикновено не сте тъй тъжен като тая вечер.
- Умората е виновна.
- Умората ли?
- Да.
- Слушай, мили приятелю, ние бяхме заедно в поход; по осемнадесет часа не слизахме от конете; коне капнали от умора или умиращи от глад, падаха под нас.
- Но ние все още се смеехме. Ти си тъжен не от умора, Графе.
- Това е от досадата.
- Каква досада?
- Която беше предизвикана тая вечер.
- От лудостта на лорд Бъкингам ли?
- Е, разбира се! Не е ли обидно за нас, французите, представители на нашия господар, да видим как един англичанин ухажва бъдещата ни господарка, втората дама на Кралството?
- Да, имаш право; но аз мисля, че лорд Бъкингам не е опасен.
- Не е опасен, но е нетърпим. Като пристигна тука, той за малко щеше да внесе раздор между англичаните и нас; и ако не беше ти, ако не

беше твоето чудно благоразумие и твоята необикновена твърдост, ние сяхме да извадим шпагите наред града.

– Ти видя, той се промени.

– Да, наистина; но това също ме учудва. Ти му зашепна нещо; какво му каза? Ти мислиш, че той я обича; ти казваш, че страстта не отстъпва толкова лесно; значи той не е влюбен в нея!

И дьо Гиш изрече последните думи с такъв израз, че Раул вдигна глава.

Благородното лице на младия човек изразяваше нескривано недоволство.

– Повтарям ти, графе, това, което му казах – отговори Раул. – Слушай: „Господине, вие гледате с пожелание, по оскърбителен начин, сестрата на вашия крал, която не ви е годеница, която не е и която не може да бъде ваша любовница; вие оскърбявате тия, които като нас дойдоха за едно младо момиче, за да го заведат при съпруга му“.

– Ти му каза това? – запита дьо Гиш, като се изчерви.

– Без заобикалки; дори отидох по-далече. Дьо Гиш направи движение.

– Казах му: „С какви очи бихте ни погледнали, ако забележехте между нас достатъчно безумен човек, достатъчно нечестен, за да изпитва някакви други чувства освен най-чисто уважение към една принцеса, предназначена за нашия господар?“

Тия думи бяха насочени толкова явно срещу дьо Гиш, че графът побледня, внезапно затрепера и само протегна несъзнателно ръка към Раул, а с другата закри очите и челото си.

– Но – продължи Раул, без да се спира при тая проява на приятеля си, – слава богу, французите, за които казват, че са лекомислени, нескромни, неразумни, умеят благоразумно, със здрав морал да разглеждат въпросите на строгото благоприличие. И – прибавих аз – знайте, господин Бъкингам, че ние, френските благородници, служим на нашите крале, като им принасяме в жертва не само богатството и живота си, но и нашите страсти; а когато случайно демонът ни подсказва една от тия лоши мисли, които запалват сърцето, ние гасим тоя пламък, като го заливаме дори със собствената си кръв. По тоя начин ние спасяваме не една чест, а три: честта на нашата родина, честта на нашия господар и нашата собствена чест. Ето как постъпваме ние, господин Бъкингам. Ето как трябва да постъпва всеки сърцат човек. Сега ти чу, мили ми дьо Гиш – продължи Раул, – как говорих с господин Бъкингам; и той, без да спори, се поддаде на доводите ми.

Дьо Гиш, който слушаше дотогава Раул с наведена глава, се изправи; в очите му святкаше гордост, а пръстите му се свиваха трескаво; той улови ръката на Раул; страните му, които бяха студени като лед, сега пламтяха.

– И добре си говорил – каза той със сподавен глас. – Ти си чудесен приятел, Раул; благодаря ти. А сега, моля ти се, остави ме сам.

– Искаш ли това?

– Да, имам нужда от почивка. Днес много неща разтърсиха ума и сърцето ми; утре, когато се видим, аз ще бъда друг човек.

– Е добре, така да бъде, ще те оставя – рече Раул и се приготви да се оттегли.

Графът направи крачка към приятеля си и го притисна сърдечно в прегръдките си.

Но в тая приятелска прегръдка Раул почувствува трепета на голямата страст, с която се бореше дьо Гиш.

Нощта беше прохладна, звездна, великолепна; след бурята слънчевата топлина беше върнала навсякъде живота, радостта и спокойствието. На небето се появиха няколко дълги, перести облаци, синкавата белота на които предричаше редица хубави дни, освежени от източен вятрец. Големи сенки, прерязвани от широки светли лъчи, образуваха нещо като гигантска мозайка от черни и бели плочи.

Скоро целият град заспа. В помещението на принцесата, прозорците на което гледаха към площада, се виждаше слаба светлина; и мекото осветление в стаята ѝ сякаш беше образът на спокоен сън у младо момиче, животът на което едва що започва и наполовина замира, когато тялото му спи.

Бражелон излезе от палатката си с бавни, отмерени стъпки на човек, който желае да види, но се стреми да остане незабелязан.

И ето, скрит зад дебелите завеси на палатката, обгръщайки с един поглед целия площад, той видя след миг, че завесите на Гишовата палатка се полуразтвориха и затрептяха.

В полумрака се очерта сянката на графа, очите на когото святкаха в тъмнината и бяха вперени в слабо осветеното отвътре помещение на принцесата.

Тая мека светлина, която оцветяваше стъклата, беше звезда за графа. В очите на дьо Гиш се устреми цялата му душа.

Скрит в сянката, Раул отгатваше всички страстни мисли на дьо Гиш, които образуваха между палатката на младия посланик и балкона на принцесата тайнствени и вълшебни връзки на сърдечно влечение,

връзки, пълни с такава сила на волята, с такава напрежение, че сигурно принуждаваха любовните мечти да витаят над това парфюмирано легло.

Но не само дьо Гиш и Раул не спяха. Една от къщите на площада беше с разтворен прозорец; прозорецът на къщата, обитавана от Бъкингам.

Върху фона на светлината, която се лееше от тоя прозорец, се открояваше рязко силуетът на херцога; облегал се апатично на украсената с резба и кадифе прозоречна рамка, той изпращаше също към балкона на принцесата своите възжеления и безумните видения на любовта си.

Бражелон не можа да се въздържа да не се усмихне. „Ето едно нещастно сърце, обсадено от всички страни“ – помисли си той за принцесата.

После, като си спомни съчувствено за принца, прибави:

„И ето един злочест съпруг, заплашен от голяма опасност. Добре, че е чистокръвен принц и че има цяла армия, която да пази съкровището му.“

Бражелон следи известно време маневрите на двамата влюбени, послуша звучното, неучтиво хъркане на Маникан, който хъркаше толкова гордо, като че ли имаше синия си костюм, а не лилавия, обърна се към ветреца, който му носеше далечното пеене на славей; после, отдал дължимото на меланхолията, друга нощна болест, той се върна и си легна, мислейки, че може би четири или шест също тъй пламенни очи, като очите на дьо Гиш и Бъкингам, гледаха жадно неговия идол в замъка Блоа.

– При това госпожица дьо Монтале не е много сигурен гарнизон – каза си той ниско, като въздъхна високо.

LXXXVII ОТ ХАВЪР ДО ПАРИЖ

На другия ден се състояха празненства с всички блясък и всичката веселост, които можеха да дадат средствата на града и разположението на духовете.

През последните часове, прекарани в Хавър, всичко беше подготвено за заминаването.

Нейно височество се сбогува с английската флота, след това поздрави за последен път родината, като се поклони на родното знаме, и се качи в каретата, заобиколена от блестяща свита.

Дьо Гиш се надяваше, че херцог Бъкингам ще се върне в Англия заедно с адмирала; но Бъкингам успя да докаже на кралицата, че би било неприлично за нейно височество да пристигне в Париж почти изоставена.

Когато беше решено, че Бъкингам ще придружава нейно височество, младият херцог се заобиколи със свита от английски благородници и офицери; така че към Париж потегли цяла армия, която пръскаше злато и поразяваше с блясъка си градовете и селата, през които минаваше.

Времето беше прекрасно. Франция беше хубава, а особено хубав беше пътят, по който минаваше шествието. Пролетта застилаше пътя на тия млади същества с благоуханни цветя и листа. Цяла Нормандия с богатата си растителност, със сините хоризонти, със сребристите реки се представяше като рай на новата сестра на краля.

Пътуването се превърна в непрекъснат празник и опиянение. Дьо Гиш и Бъкингам забравиха всичко; дьо Гиш се мъчеше само да отдалечи англичанина от принцесата, а Бъкингам се стремеше да събуди в сърцето на нейно височество живите спомени за родината, с която се свързваха за него картините на щастливите дни.

Но, уви, клетият херцог забелязваше, че колкото по-дълбоко проникваше любовта към Франция в сърцето на нейно височество, толкова повече образът на скъпата му Англия избледняваше от ден на ден в главата ѝ.

Той забелязваше, че всичките му старания не будеха никаква благодарност у нея; напразно яздеше напето върху един от най-необузданите коне на Йоркшайр; принцесата го поглеждаше само случайно и съвсем бегло.

Напразно, желасйки да привлече върху себе си погледите ѝ, които се губеха в пространството или се спираха на друго място, той ѝ показваше цялата сила, ловкост и буйност на коня си; напразно, възбуждайки коня с огнени ноздри, той, с риск да се пребие или да падне в рововете, препускаше над бариерите или по склоновете на стръмните хълмове; привлечена от шума, принцесата, обръщаше за миг глава, но скоро с лека усмивка се връщаше към разговора с верните си телохранители, Раул и дьо Гиш, които спокойно яздеха край вратичките на каретата ѝ.

Тогава Бъкингам чувствуваше всички мъки на ревността; непозната, нечувана, пареща болка проникваше в кръвта му, обсаждаше сърцето му; тогава, за да покаже колко ясно съзнава лудостта си, колко иска да изкупи заблудата на лекомислието си със скромно поведение, той укротяваше коня си, облян в пот и покрит с гъста пяна, и го принуждаваше да върви търпеливо край каретата, сред тълпата придворни.

Понякога, като награда, чуваше забележка от нейно височество, но и тая забележка звучеше като укор.

– Добре, господин Бъкингам – казваше тя, – сега сте вече благоразумен.

Или Раул му подхвърляше:

– Вие ще уморите коня си, господин Бъкингам.

И Бъкингам изслушваше търпеливо Бражелон, защото инстинктивно, без всякакви доказателства, чувствуваше, че Раул укротяваше също и поривите на дьо Гиш и че без Раул някоя безумна постъпка, било от страна на графа, било от страна на него, Бъкингам, би довела до разрыв, до скандал, а може би и до заточение.

От прословутия разговор между двамата млади хора в Хавър, когато Раул накара херцога да почувствува колко са неуместни проявите на страстта му, Бъкингам чувствуваше неволно влечение към Раул.

Често той влизаше в разговор с него и почти винаги заговорваше или за баща му, граф дьо Ла Фер, или за д'Артанян, техен общ приятел, от когото Бъкингам се възхищаваше също тъй силно, както и Раул.

Бражелон предпочиташе особено да насочва разговора към тая тема пред дьо Вард, който през цялото пътуване кипеше от превъзходството на Бражелон и особено от влиянието му над дьо Гиш. Дьо Вард имаше хитър и изпитателен поглед, присъщ на злите души; той беше забелязал веднага тъгата на дьо Гиш и любовното му влечение към принцесата.

Вместо да говори за нея съдържано като Раул, вместо, подобно на виконта, да щади достойно приличието в името на дълга, дьо Вард засягаше винаги в душата на графа звучната струна на младежката смелост

и егоистичната гордост.

И така, една вечер, при престоя в Мант, дьо Гиш и дьо Вард разговаряха, облеgnати на една ограда, Бъкингам и Раул разговаряха също, като се разхождаха, Маникан ухажваше кралицата и принцесата, които се държеха с него неофициално поради гъвкавостта на ума му, добродушните му учтиви обноски и сговорчивия му характер.

– Признай си – каза дьо Вард на графа, – че си много болен и че наставникът ти не може да те излекува.

– Не те разбирам – рече графът.

– А е лесно да се разбере: ти съхнеш от любов.

– Лудост, дьо Вард, лудост!

– Това би било лудост, да, съгласен съм с това, ако нейно височество беше равнодушна към мъките ти; но тя ги забелязва до такава степен, че просто се излага; наистина аз се страхувам да не би твоят наставник господин дьо Бражелон да ви издаде двамата, когато пристигнем в Париж.

– Дьо Вард, дьо Вард! Пак нападка срещу Бражелон!

– Хайде, стига детинщини – полугласно продължи злият гений на графа, – ти знаеш също тъй добре като мене какво искам да кажа; впрочем ти виждаш отлично, че погледът на принцесата се смекчава, когато тя говори с тебе; по звука на гласа ѝ ти разбираш, че ѝ е приятно да те слуша; ти чувствуваш, че тя се опива от стиховете, които и декламираш, и няма да отречеш, че всяка сутрин ти казва, че е спала зле.

– Така е, дьо Вард, така е. Но защо ми казваш всичко това?

– Нима не е важно да виждаме ясно нещата?

– Не, когато онова, което виждаме, може да ни подлуди.

И се обърна неспокойно към страната на принцесата, сякаш, отхвърляйки подмятанията на дьо Вард, искаше да намери потвърждение в очите ѝ.

– Аха – каза дьо Вард, – гледай, тя те вика, виждаш ли? Хайде, възползвай се от случая, наставникът го няма.

Дьо Гиш не можа да издържи; непреодолимо чувство го влечеше към принцесата.

Дьо Вард погледна с усмивка как се отдалечава.

– Вие се лъжете, господине – внезапно каза Раул, като се прекачи през оградата, където миг преди това се бяха облеgnали двамата събеседници, – наставникът е тук и ви слуша.

Дьо Вард позна гласа на Раул, без да има нужда да се обърне, изтегли шпагата си наполовина.

– Сложете обратно шпагата в ножницата – каза Раул. – Вие знаете, че през време на пътуването ни всяка проява от този род ще бъде безполезна, Сложете обратно шпагата, но скрийте и езика си. Защо вливате в сърцето на човека, когото наричате приятел, жлъчката, която трови вашето сърце? Мене искате да накарате да мразя един честен човек, приятел на баща ми и на близките ми. Графа искате да накарате да обикне една жена, предназначена за вашия господар. Наистина, господине, вие бихте били предател и подлец в очите ми, ако съвсем основателно не гледах на вас като на луд.

– Господине – извика излезлият от кожата си дьо Вард, – значи не съм се излъгал, като ви нарекох наставник! Тонът, с който си служите, и начинът, по който постъпвате, са на йезуит с камшик, а не на благородник. И така, откажете се от тях, моля ви се, по отношение на мене. Аз мразя господин д'Артанян, защото извърши подлост спрямо баща ми.

– Вие лъжете, господине – каза Раул студено.

– О – извика дьо Вард, – вие ме изобличавате в лъжа, господине?

– Защо не, щом това, което казвате, не е вярно?

– Вие ме изобличавате в лъжа и не вземате шпагата в ръка?

– Господине, аз си дадох дума да ви убия само след като предадем нейно височество на съпруга ѝ.

– Да ме убие? О, вашият камшик не може да убие, господин педант.

– Разбира се, че не – студено възрази Раул, – но шпагата на д'Артанян убива; и не само тая шпага е в моите ръце, господине, но той сам ме научи да си служа с нея; именно с тая шпага, господине, когато му дойде времето, аз ще отмъстя за името му, оскърбено от вас.

– Господине, господине – извика дьо Вард, – внимавайте! Ако не ми дадете удовлетворение веднага, всички средства за отмъщение ще бъдат добри за мене.

– Охо, господине – рече Бъкингам, като се появи неочаквано на сцената, – ето една заплаха, която граничи с убийство и която следователно не подобава на един благородник.

– Какво казвате, господин херцог? – попита дьо Вард, като се обърна.

– Казвам, че вашите думи звучат зле за английските ми уши.

– Е, ако вие казвате истината, господине – извика вбесеният дьо Вард, – толкова по-добре! Поне във вас ще намеря човек, който няма да се изплъзне от ръцете ми. И така приежете думите ми, както намерите за добре.

– Приемам ги, както трябва, господине – отговори Бъкингам с пристъпния му високомерен тон, който дори в обикновен разговор придаваше на думите му отсянка на предизвикателство. – Господин дьо Бражелон е мой приятел, вие оскърбявате господин виконта, вие ще ми дадете удовлетворение за това.

Дьо Вард погледна Бражелон, който, верен на ролята си, оставаше спокоен и студен дори пред предизвикателството на херцога.

– Преди всичко, както изглежда, аз не оскърбявам господин дьо Бражелон, защото господин виконтът, който носи шпага, не се смята за оскърбен.

– Но вие оскърбявате някого, нали?

– Да, оскърбявам господин д'Артанян – продължи дьо Вард, който беше забелязал, че това беше единственото жилище, с което можеше да събуди гнева на Раул.

– Тогава това е друго нещо – забеляза Бъкингам.

– Нали? – каза дьо Вард. – Приятелите на господин д'Артанян трябва да го защитават.

– Напълно споделям мнението ви, господине – отговори англичанинът, който отново стана съвсем флегматичен. – За оскърбения господин дьо Бражелон аз наистина не можах да се застъпя, защото той е тук; но щом става въпрос за господин д'Артанян...

– Вие ми отстъпвате мястото, господине, нали? – рече дьо Вард.

– Съвсем не, напротив, шпагата ми е готова – каза Бъкингам и действително извади шпагата от ножницата си, – защото ако господин д'Артанян е обидил господин баща ви, той е направил или поне се е опитал да направи голяма услуга на моя баща.

Дьо Вард трепна от учудване.

– Господин д'Артанян – продължи Бъкингам – е най-храбрият и най-честният благородник, когото познавам. Тъй като лично съм му много задължен, ще бъда във възторг да изплатя неплатения му дълг с удар на шпагата.

И същевременно Бъкингам се поклони на Раул и зае отбранително положение.

Дьо Вард направи крачка напред, за да кръстоса шпагата си с неговата.

– Не, не, господа – каза Раул, като пристъпи към тях и на свой ред сложи голата си шпага между двамата противници, – всичко това не заслужава да се колят хората едни други почти пред очите на принцесата. Господин дьо Вард злослови срещу господин д'Артанян, без дори да го

познава.

– Охо! – рече дьо Вард, като скръцна със зъби и опря върха на шпагата си в носа на своя ботуш. – Вие казвате, че не познавам господин д'Артанян ли?

– Не, не, вие не го познавате – студено продължи Раул – и дори не знаете къде е.

– Аз? Аз не зная къде е?

– Без съмнение, защото търсите да се карате с други хора заради него, вместо да отидете да намерите господин д'Артанян там, където е.

Дьо Вард побледня.

– Е добре, господине, аз ще ви кажа къде е той – продължи Раул. – Господин д'Артанян е в Париж; той се намира в Лувър, когато е дежурен, а когато е свободен – на улица де Ломбар. Господин д'Артанян може да се намери лесно на едно от тия места. – И така вие имате толкова причини за оплакване от него, че няма да бъдете благовъзпитан човек, ако не отидете да му поискате удовлетворение, което, изглежда, търсите от всички други, но не и от него.

Дьо Вард изтри челото си, плувнало в пот.

– Пфу, господин дьо Вард – продължи Раул, – не ви подобава да се стремите към дуели, когато е издаден указ срещу тях. Помислете си, кралят ще ни се разсърди за нашето неподчинение, особено в такъв момент, и ще бъде прав.

– Оправдания – промърмори дьо Вард, – предлози!

– Хайде де – възрази Раул, – вие говорите глупости, драги ми господин дьо Вард; добре знаете, че господин херцог Бъкингам е благовъзпитан човек, който десет пъти е изваждал шпагата си и който на драго сърце ще се бие за единадесети път. Че какво, той носи име, което налага задължения! Колкото за мене, вие знаете, нали, че аз също не се страхувам да се бия. Аз се бих в Санс, в Блено, в Дюните, пред артилеристите, на сто крачки пред бойната линия, докато вие, в скоби казано, бяхте на сто крачки зад нея. Наистина, тогава се сражаваха прекалено много хора и никой не би видял вашата храброст, затова я скривахте; но тук това би било зрелище, скандал, вие искате да заговорят за вас, безразлично по какъв повод. Е добре, не разчитайте на мене, господин дьо Вард, аз няма да ви помогна в това отношение; няма да ви направя това удоволствие.

– Напълно разумно – каза Бъкингам, като прибра шпагата в ножницата си. – Моля да ме извините, господин дьо Бражелон, задето неволно се поддадох на първия порив на гнева.

Но разяреният дьо Вард скочи напред и с високо вдигната шпага заплаши Раул, който едва успя да отбие удара.

– Е, господине – спокойно забеляза Бражелон, – внимавайте, щяхте да ми извадите окото.

– Значи не искате да се биете? – извика дьо Вард.

– Засега не; но ето какво ви обещавам, когато пристигнем в Париж. Ще ви заведа при господин д'Артанян и вие ще му разкажете какво имате срещу него. Господин д'Артанян ще поиска от краля позволение да ви нанесе удар с шпагата, кралят ще му разреши, а след като получите този удар, драги ми господин дьо Вард, вие ще гледате по-спокойно предписанията на евангелието, което ни учи да прощаваме обидите.

– О – извика дьо Вард, побеснял от това хладнокръвие, – вижда се, че сте полунезаконен син, господин дьо Бражелон!

Раул побледня като яката На ризата си и очите му тъй блеснаха, че дьо Вард отстъпи.

Самият Бъкингам беше заслепен от това блясък и се спусна между двамата противници, като очакваше, че те ще се нахвърлят един на друг.

Дьо Вард беше запазил това оскърбление за най-накрая; той стискаше конвулсивно шпагата си и чакаше нападението.

– Вие имате право, господине – каза Раул, като направи страшно усилие над себе си, – аз зная само името на баща ми; но зная прекрасно колко е почтен господин граф дьо Ла Фер, колко държи на честта и не се страхувам дори за миг, че на рождението ми има някакво петно, както вие загатвате. Това, че не ми е известно името на майка ми, е за мене нещастие, но не позор. Впрочем вие не постъпвате честно, господине, не постъпвате учтиво, като ме укорявате за едно нещастие. Няма значение, оскърблението е нанесено и този път се смятам за оскърбен. И така, решено: след дуела с господин д'Артанян вие, ако обичате, ще имате работа с мене.

– Охо – отговори дьо Вард с горчива усмивка, – възхищавам се от вашата предпазливост, господине; преди малко ми обещахте удар с шпага от господин д'Артанян, а след този удар, получен от мене, вие ми предлагате вашия.

– Не се безпокойте – отвърна Раул с глух гняв. – Господин д'Артанян си играе с оръжието и аз ще го помоля като милост да направи за вас това, което е направил за господин баща ви, тоест да не ви убива, а да остави на мене това удоволствие, когато оздравеете, защото вие сте лош човек, господин дьо Вард, и наистина всички предпазни мерки, взети срещу вас, не са излишни.

– Бъдете спокоен, господине – каза дьо Вард, – аз сам ще взема предпазни мерки срещу вас.

– Господине – намеси се Бъкингам, – позволете ми да изтълкувам вашите думи с един съвет, който ще дам на господин дьо Бражелон: господин виконт, носете ризница.

Дьо Вард стисна юмруци.

– А, разбирам – рече той, – вие искате най-напред да вземете тая предпазна мярка, а после да си премерите силите с мене.

– Хайде, господине – отговори Раул, – щом искате непременно това, да свършим работата още сега.

И като извади шпагата си, той направи една крачка към дьо Вард.

– Какво правите? – попита Бъкингам.

– Бъдете спокоен – отвърна Раул, – това няма да се проточи.

Дьо Вард зае отбранително положение: шпагите се кръстосаха.

Дьо Вард се спусна стремително към Раул и още при първия допир на шпагите Бъкингам разбра, че Раул щади противника си.

Бъкингам отстъпи една крачка и загледа дуела.

Раул се биеше спокойно, сякаш държеше папира, а не шпага. Той освободи шпагата си, кръстосала се с шпагата на противника до самата дръжка, като отстъпи крачка назад, и отби с контраудари три-четири напада на дьо Вард; после, заплашвайки с удар под пояса, който дьо Вард отби с кръгово движение, Раул изби шпагата от ръцете му и я изпрати на двадесет крачки зад оградата.

Дьо Вард остана обезоръжен, замаян. Раул сложи шпагата в ножницата си, улови треперещия и ревящ от яд противник за яката и за пояса и го хвърли от другата страна на оградата.

– Довиждане, довиждане! – промърмори дьо Вард, като стана и прибра шпагата си.

– Ей богу – рече Раул, – от един час вече ви повтарям същото.

След това се обърна към Бъкингам и прибави:

– Много ви моля, господин херцог, нито дума за това; срам ме е, че стигнах до такава крайност, но гневът ме увлече. Моля да ме извините и да забравите.

– Ах, скъпи виконте – каза херцогът, като стисна тая толкова сурова и едновременно толкова честна ръка, – напротив, вие ще ми позволите да помня и да мисля за вашето спасение. Тоя Човек е опасен, той ще ви убие.

– Баща ми – отговори Раул – е живял двадесет години под заплахата на много по-страшен неприятел и не е умрял. В моите жили тече

кръв, която бог покровителствува, господин херцог.

– Вашият баща е имал добри приятели, виконте!

– Да – въздъхна Раул, – такива приятели, каквито вече не съществуват.

– О, много ви моля, не говорете така в момента, когато ви предлагам приятелството си.

И Бъкингам разтвори прегръдките си на Бражелон, който радостно прие предложението.

– В моя род – прибави Бъкингам – умират за тия, които обичат, вие знаете това, господин дьо Бражелон.

– Да, господин херцог, зная – отговори Раул.

LXXXVIII

КАКВО МИСЛЕШЕ КАВАЛЕРЪТ ДЪО ЛОРЕН ЗА НЕЙНО ВИСОЧЕСТВО

Нищо не наруши вече спокойствието по пътя.

Под предлог, който не вдигна голям шум, господин дьо Вард замина напред.

Той отведе Маникан, равномерният и мечтателен характер на който уравновесяваше раздразнителността му.

За забелязване е, че свадливите и неспокойни хора обичат да се сближават със свенливи и плахи характери, сякаш в противоположността едни търсят успокоение на своята буйност, а други – защита срещу собствената си слабост.

Бъкингам и Бражелон съобщиха на дьо Гиш за приятелството си; сега те тримата възхваляваха неуморно принцесата.

Само че благодарение на Бражелон този концерт се изпълняваше от трио, а не се състоеше от солови номера, към които по-преди се бяха прирастили дьо Гиш и съперникът му.

Тая хармония се харесваше много на кралицата-майка; може би тя не беше толкова по вкуса на младата принцеса, която кокетничеше като дявол и която, без да се страхува за гласа си, обичаше опасните положения.

Действително принцесата имаше смело и дръзко сърце, едно от тия, които обичат да вървят по края на пропастта, които се стремят към острието, като жадуват до известна степен за рани.

И тъй погледите, усмивките, тоалетите й – неизчерпаеми снаряди – валяха върху тримата млади хора, засипаха ги; и от тоя бездънен арсенал излизаха също така нежни погледи, позволение за целуване на ръка и хиляди други наслади, които на разстояние погубваха благородниците от свитата, гражданите и представителите на градовете, през които минаваха, пажовете, народа, лакеите: това беше поголовно унищожаване(общо опустошение).

Когато пристигна в Париж, нейно височество беше придобила вече по пътя хиляди обожатели и водеше със себе си половин дузина умопобъркани и двама съвсем луди.

Само Раул пристигна в столицата студен и недоверчив: той беше

видял цялата омая на тази жена, но сърцето му беше, изпълнено с друга любов и там нямаше свободно място за нова стрела.

По пътя той приказваше понякога с английската кралица за опияняващия чар, който разпространяваше принцесата около себе си, и майката, добила опит от толкова нещастия и разочарования, му отговаряше:

– Анриет би станала знаменита жена дори ако се беше родила не на трона, а в неизвестна среда, защото има голяма фантазия, прищевен характер и силна воля.

Дьо Вард и Маникан, разузнавачи и куриери, бяха съобщили за пристигането на принцесата. В Нантер пред шествието се появи блестящ ескорт от конници и карети.

Това беше негово височество, следван от кавалера дьо Лорен и от любимците си, след които вървеше част от кралската гвардия. Принцът идваше да посрещне годеницата си.

В Сен Жермен принцесата и майка ѝ се преместиха от пътния екипаж, възтежък и позагубил блясъка си от пътуването, в изящна и разкошна карета, карана от шест коня с бяла позлатена амуниция.

В тая своеобразна каляска, сякаш на трон под сенник от извезана коприна с дълги ресни, седеше младата И хубава принцеса, върху сияещото лице на която падаха розови отблясъци, особено прекрасни на седефената и кожа.

Като се приближи до тоя екипаж, негово височество остана поразен от хубостта на годеницата си; той изказа възхищението си с такива изрази, че кавалерът Дьо Лорен, който стоеше в групата придворни, вдигна рамене, а граф дьо Гиш и Бъкингам почувстваха остра болка в сърцето.

След като се поднесоха почитанията и се изпълни церемониалът, увеличилото се шествие потегли по-бавно по пътя за Париж.

Непознатите бяха представени, бегло на негово височество. Херцог Бъкингам беше посочен заедно с другите английски благородници.

Негово височество не обърна голямо внимание на никого.

Но като видя по пътя, че херцогът язди упорито край вратичките на каретата, той запита неразделния си дьо Лорен:

– Кой е тоя господин?

– Преди малко го представиха на ваше височество – отговори кавалерът дьо Лорен. – Това е хубавият херцог Бъкингам.

– Ах, да, наистина.

– Кавалерът на нейно височество – прибави любимецът с такъв вид и такъв тон, каквито само завистниците могат да придават на най-

простите изрази.

– Какво искаш да кажеш? – попита принцът, без да спира коня си.

– Казах: кавалерът.

– Значи при нейно височество е назначен кавалер за придружаване?

– Ех, струва ми се, че виждате това като мене; погледнете само как се смеят и шегуват двамата.

– Тримата.

– Как, тримата?

– Без съмнение; ти виждаш, че дьо Гиш участва в разговора им.

– Разбира се!... Да, виждам... Но какво доказва това?... Че нейно височество има двама кавалери, а не един.

– Ти отравяш всичко, усойнице.

– Нищо не отравям... Ах, монсеньор, какъв своенравен характер имате! Хората от името на Франция приемат най-радушно бъдещата ви съпруга, а вие сте недоволен.

Херцог д'Орлеан се страхуваше от сатиричните забележки на дьо Лорен, когато виждаше, че любимецът му има настроение да се подиграва.

Той пресече тия забележки.

– Принцесата е хубава – забеляза той небрежно, сякаш ставаше дума за чужда жена.

– Да – отговори кавалерът със същия тон.

– Ти каза това „да“ като „не“. А, струва ми се, че тя има много хубави черни очи.

– Малки.

– Наистина, но блестящи. Има хубава фигура.

– Е, фигурата не е блестяща, монсеньор.

– Не отричам. Видът е благороден.

– Но лицето е мършаво.

– Зъбите ми се струват възхитителни.

– Лесно се виждат. Слава богу, устата е достатъчно голяма! Положително, монсеньор, не бях прав: вие сте по-хубав от жена си.

– А намираш ли, че съм по-хубав и от тоя Бъкингам?

– О, да, и той чувствава това; погледнете, той се мъчи с удвоена жар да ухажва нейно височество, за да не го затъмните.

Негово височество направи нетърпеливо движение; но като видя тържествуваща усмивка върху устните на кавалера, той съдържа спусналия се напред кон и го накара да върви равен ход.

– Впрочем – каза той – защо ще се занимавам с братовчедката ми?

Нима не я познавам? Нима не съм се възпитавал заедно с нея? Нима не съм я виждал като дете в Лувър?

– Ах, извинете, ваше височество, в нея е станала промяна – забеляза кавалерът. – По онова време, за което говорите, тя не беше толкова блестяща и главно не толкова горда. Помните ли оная вечер, монсеньор, когато кралят не пожела да танцува с нея, защото я намираше грозна и лошо облечена?

При тия думи херцог д'Орлеан се намръщи. Действително не беше много ласкателно за него да се жени за принцеса, която кралят беше пренебрегнал на младини.

Може би той щеше да отговори на любимеца си, но в тоя миг дьо Гиш остави каретата, за да се приближи до принца.

Графът следеше отдалече негово височество и любимеца му и напругаше слуха си, като се мъчеше да отгатне думите, които те си разменяха.

От коварство ли, или от безсрамие дьо Лорен не сметна за нужно да се прикрива.

– Графе – рече той, – вие имате добър вкус.

– Благодаря за комплимента – отговори дьо Гиш. – Но по какъв повод ми казвате това?

– Ех, попитайте негово височество.

– Аз намирам – отговори принцът, – че това е вярно и че дьо Гиш знае добре за какъв свършен кавалер го смятам.

– Щом това се установи, аз продължавам, графе – рече дьо Лорен. – Вие сте край нейно височество от една седмица, нали?

– Разбира се – отвърна дьо Гиш, като се изчерви неволно.

– Е добре, кажете ни откровено какво мислите за нея.

– За нея?

– Да, за външността ѝ, за ума и, изобщо за нея. Смаян от тоя въпрос, дьо Гиш не можа да отговори веднага.

– Хайде, хайде, дьо Гиш – със смях продължи дьо Лорен, – кажи какво мислиш, бъди откровен: негово височество заповядва.

– Да, да бъди откровен – каза принцът.

Дьо Гиш промърмори няколко неразбираеми думи.

– Зная добре, че това е много деликатен въпрос – продължи негово височество. – Но ти знаеш, че на мене може да се каже всичко. Как я намираш?

За да скрие това, което ставаше в него, дьо Гиш прибягна до единствената защита на изненадан човек: излъга.

– Аз не намирам нейно височество нито за хубава, нито за нехубава – отговори той. – Но по-скоро е хубава, отколкото нехубава.

– Ех, драги графе – извика дьо Лорен, – и това казвате вие, който се възхищавахте толкова от портрета й!

Дьо Гиш се изчерви до ушите. За щастие малко буйният му кон се хвърли настрана и му помогна да скрие тая червенина.

– Портретът? – попита той, като се върна на предишното си място. – Какъв портрет?

Дьо Лорен не сваляше поглед от него.

– Да, портретът. Нима миниатюрата не прилича на нея?

– Не зная. Забравих този портрет; изличил се е от ума ми.

– А при това той ви направи силно впечатление – забеляза дьо Лорен.

– Възможно е.

– Умна ли е поне? – попита принцът.

– Както изглежда, да, монсеньор.

– А херцог Бъкингам умен ли е? – запита дьо Лорен.

– Не зная.

– Аз смятам, че е умен – каза дьо Лорен, – защото кара нейно височество да се смее и защото тя, изглежда, приказва с него с голямо удоволствие, а това не е присъщо на една умна жена, когато се намира в компанията на глупак.

– Тогава той е умен – простодушно отговори дьо Гиш, на помощ на когото се появи внезапно Раул, като го видя с опасен събеседник.

Дьо Бражелон заговори с дьо Лорен и по такъв начин го накара да промени темата на разговора.

Влизането стана блестящо и весело. Като желаше да почете брат си, кралят беше заповядал да го посрещнат великолепно. Нейно височество и майка й отседнаха в Лувър, в същия Лувър, където през време на изгнанието те страдаха толкова от забравата, бедността и лишенията.

Негостоприемният дворец за нещастната дъщеря на Анри IV, голите стени, продънените паркетни, покритите с паяжини тавани, грамадните камини с нащърбен мрамор, студените огнища, едва затопляни от милостинята на парламента – всичко се беше променило.

Великолепни тапети, дебели килими, блестящи плочи на пода, свежи картини в широки златни рамки; навсякъде канделабри, огледала, разкошни мебели; навсякъде гвардейци с горд вид, с развяващи се пера, цяла тълпа от лакеи и придворни в предните стаи и по стълбите – ето какво ги посрещна сега.

В дворовете, където едно време никнеше трева, сякаш неблагоприятният Мазарини желаше да докаже на парижаните, че самотата и безредието заедно с немотията и отчаянието трябва да бъдат свита на падналите монархии, повтаряме, в дворовете грамадни, неми, пусти, сега язدهа конници и изпод копитата на конете им, стъпващи по блестящия паваж, изскачаха хиляди искри.

Млади и хубави жени в карети чакаха, за да ѝ се поклонят при миването, дъщерята на тая дъщеря на Франция, която през време на вдовството и изгнанието си, не намираше понякога една цепеница за огнището си, едно късче хляб за масата си, която презираха дори най-незначителните слуги в замъка.

Ето защо кралицата Анриет се върна в Лувър със сърце, в което имаше повече скръб и горчиви спомени, отколкото имаше тържество и радост в сърцето на дъщеря ѝ, лекомислена и непостоянна.

Тя знаеше, че блестящият Прием се отнасяше за щастливата майка на крал, възстановен на втория трон в Европа, докато лошият прием се отнасяше за нея, дъщерята на Анри IV, наказана, задето е била нещастна. След като принцесата и кралицата бяха настанени, след като те си поотпочинаха, хората, които се бяха свързали също от умората, се върнаха към предишните си навици и предишните си занимания.

Бражелон отиде да се види с баща си. Атос беше заминал отново за Блоа. Той поиска да се види с господин д'Артанян. Но мускетарят, зает с организирането на нова кралска гвардия, беше станал неуловим. Бражелон се обърна към дьо Гиш. Но графът се съвещаваше с шивачите си и с Маникан и това поглъщаше целия му ден. Още по-лошо беше с херцог Бъкингам. Младият англичанин купуваше коне след коне, диаманти след диаманти. Той завладя всички парижки бродировачки, бижутери и шивачи. Между него и дьо Гиш се водеше повече или по-малко учтив двубой, за щастливия изход на който херцогът искаше да похарчи един милион, докато маршал дьо Грамон беше дал само шестдесет хиляди ливри на дьо Гиш. Бъкингам се смееше и харчеше милиона си.

Дьо Гиш въздишаше и би си скубал косите без съветите на дьо Вард.

– Един милион! – всеки ден повтаряше графът. – Аз ще претърпя неуспех. Защо господин маршалът не нека да ми даде предварително моята част от наследството.

– Защото ще я разпилееш – казваше му Раул.

– Е, не му ли е все едно! Ако трябва да умра от това, ще умра. Тогава няма да имам вече нужда от нищо.

- Но защо трябва да умираш? – попита го Раул.
– Не искам да бъда победен в елегантността от един англичанин.
– Драги ми графе – каза Маникан тогава, – елегантността не е скъпо нещо, а е само мъчно постижимо.
– Да, но мъчно постижимите неща струват много скъпо, а аз имам само шестдесет хиляди ливри.
– Ей богу – каза дьо Вард, – какъв си чуден! Харчи колкото Бъкингам; разликата е само деветстотин и четиридесет хиляди ливри.
– Отде да ги взема?
– Направи дългове.
– Вече направих.
– Това е още едно основание.

Тия съвети подеждуваха толкова на дьо Гиш, че той почна да върши лудости, докато Бъкингам просто харчеше.

Слухът за тия разточителства караше да цъфтят лицата на всички парижки търговци и от двореца на Бъкингам до двореца на Грамон блънуваха за чудеса.

През това време нейно височество си почиваше, а Бражелон пишеше писма на госпожица дьо Ла Валиер.

Четири писма бяха излезли вече от перото му, без да се получи нито един отговор; най-последно в същата сутрин на сватбената церемония, която трябваше да се състои в черквата на Пале Роял, Раул седеше, като довършваше тоалета си, когато слугата му доложи:

- Господин дьо Маликорн.
„Какво съм му потрябвал на тоя Маликорн?“ – помисли си Раул.
– Нека почака – каза той.
– Господинът пристига от Блоа – прибави слугата.
– А, нека влезе! – извика Раул живо.
Маликорн влезе, сияещ като звезда и с великолепна шпага.
Той се поклонил грациозно и каза:
– Господин дьо Бражелон, нося ви хиляди поздравии от една дама.
Раул се изчерви.
– От една дама – повтори той, – от една дама от Блоа?
– Да, господине, от госпожица дьо Монтале.
– А, благодаря, господине, сега ви познах – рече Раул. – А какво желае от мене госпожица дьо Монтале?

Маликорн извади от джоба си четири писма и ги подаде на Раул.
– Моите писма! Възможно ли е? – каза Раул, като побледня. – Моите писма, и неразпечатани!

– Господине, тия писма не завариха в Блоа лицето, до което ги бяхте адресирали; връщат ви ги.

– Госпожица дьо Ла Валиер е заминала от Блоа? – извика Раул.

– Да, преди една седмица.

– А де е сега?

– Навярно е в Париж, господине.

– Но как са узнали, че тия писма са от мене?

– Госпожица дьо Монтале позна почерка и печата ви – отвърна Маликорн.

Раул почервения и се усмихна.

– Това е много мило от страна на госпожица Ор – каза той, – тя е като по-преди добра и очарователна.

– Да, господине.

– Тя би трябвало да ми даде точни сведения за госпожица дьо Ла Валиер. Мъчно бих могъл да я намеря в тоя грамаден Париж.

Маликорн извади друг плик от джоба си.

– Може би – рече той – в това писмо ще намерите онова, което желаете да знаете.

Раул счупи бързо печата. Почеркът беше на госпожица Ор. Ето какво съдържаше писмото:

„Париж, Пале Роял, денят на брачния обряд“.

– Какво значи това? – обърна се Раул към Маликорн. – Знаете ли, господине?

– Да, господин виконте.

– За бога, кажете ми тогава!

– Не мога, господине.

– Защо?

– Защото госпожица Ор ми забрани да кажа това. Раул погледна тоя особен човек и не каза нищо.

– Поне – продължи той – приятно или неприятно ще бъде за мене?

– Ще видите.

– Вие пазите строго тайните си.

– Господине, една добрина.

– В замяна на тая, която ми отказвате?

– Именно.

– Говорете.

– Имам най-силно желание да видя сватбената церемония, а нямам входна карта, макар че направих всичко, за да си набавя. Бихте ли могли да ме въведете?

– Разбира се.

– Услужете ми, господин виконте, много ви се моля.

– На драго сърце, господине; елате с мене.

– Ваш покорен слуга, господине.

– Аз смятах, че сте приятел на господин дьо Маникан, а?

– Да, господине. Но тая сутрин, като гледах как се облича, аз катурнах едно шишенце с лак върху новия му костюм и той се нахвърли върху мене с шпага в ръка тъй разпалено, че се видях принуден да бягам. Щеше да ме убие. Ето защо не му поисках карта.

– Ясно – каза Раул. – Зная, че Маникан е способен да убие човека, който е имал нещастieto да извърши такова престъпление пред очите му; но аз ще поправа злото по отношение на вас; ей сега ще си сложа мантията и с удоволствие ще ви стана спътник и водач.

LXXXIX

ИЗНЕНАДАТА НА ГОСПОЖИЦА ДЪО МОНТАЛЕ

Принцесата беше венчана в черквата на Пале Роял в присъствието на строго избрани придворни.

Макар че присъствието в черквата да се смяташе за голямо благоволение, Раул, верен на обещанието си, въведе Маликорн, който жадуваше да се наслади на любопитната гледка.

След като изпълни задължението си, Раул се приближи до дьо Гиш; в противоположност на великолепия му костюм, лицето на графа беше помрачено до такава степен от скръб, че само херцог Бъкингам би могъл да се състезава с него по бледина и обезсърчение.

– Внимавай, графе – каза Раул, като се приближи до приятеля си и се приготви да го подкрепи, когато архиепископът благославяше съпружеската двойка.

Действително господин принц дьо Конде гледаше с любопитство двете възплащания на отчаянието, които стояха като кариатиди от двете страни в средната част на черквата.

Графът почна да обръща по-голямо внимание на себе си.

След като се свърши обрядът, кралят и кралицата минаха в големия салон, където им бяха представени нейно височество и свитата ѝ.

Всички забелязаха, че кралят, който изглеждаше възхитен от външността на снаха си, ѝ направи най-искрени комплименти.

Всички забелязаха, че Ана Австрийска, която впери дълъг и мечтателен поглед в Бъкингам, се наведе към госпожа дьо Мотвил и ѝ каза:

– Не намирате ли, че той прилича на баща си? Най-последно всички забелязаха, че негово височество наблюдаваше всички и изглеждаше много недоволен.

След приемането на високите особи и на посланиците негово височество поиска позволение от краля да му представи, на него и на нейно височество, новия си щат.

– Знаете ли, виконте – съвсем тихо попита принц дьо Конде, като се обърна към Раул, – дали щатът е съставен от човек с вкус и дали ще видим прилични лица?

– Съвсем не зная, монсеньор – отговори Раул.

– О, вие се преструвате!

– Как така, монсеньор?

– Вие сте приятел на дьо Гиш, който е един от приятелите на принца.

– Вярно е, монсеньор, но тъй като това не ме интересуваше, не запитах дьо Гиш, а той от своя страна, като не го попитах, не ми каза нищо.

– Но Маникан?

– Наистина аз видях господин дьо Маникан в Хавър и по пътя, но и него питах толкова, колкото и дьо Гиш. Впрочем господин дьо Маникан е второстепенно лице и едва ли знае нещо по тоя въпрос.

– Ех, драги ми виконте, от небето ли падате? – каза принц дьо Конде. – В подобен случай именно второстепенните лица играят главна роля и ето доказателството: почти всичко е ставало по съвета на господин Маникан, даден на дьо Гиш, и по съвета на дьо Гиш, даван на негово височество.

– Е добре, монсеньор, съвсем не знаех това – отвърна Раул – и имам честта за първи път да го чуя от ваше височество.

– Вярвам ви напълно, макар че е невероятно; впрочем няма да чакаме дълго: ето и летящия ескадрон, както казваше милата кралица Катерина. Ей богу, хубави лица!

Наистина цяла тълпа млади момичета влизаше в залата под предводителството на госпожа дьо Навай. И трябва да кажем за чест на Маникан, ако действително при избирането беше играл ролята, която му приписваше принц дьо Конде, че бе действувал добре: картината можеше да очарова хората, които като принц дьо Конде бяха ценители на всички видове хубост. Една млада руса жена на двадесет-двадесет и една година с големи сини очи, които изпускаха ослепителни пламъци, вървеше първа и бе представена първа.

– Госпожица дьо Тоне Шарант – каза старата госпожа дьо Навай на негово височество.

И негово височество повтори, като се поклони на нейно височество:

– Госпожица дьо Тоне Шарант.

– Аха, тая ми се вижда много приятна – каза принц дьо Конде, като се обърна към Раул. – Номер едно.

– Наистина е хубава – забеляза Бражелон, – макар че има малко високомерен вид.

– Е, знаем го тоя вид, виконте; след три месеца ще бъде опитомена; но гледайте, ето още една хубавица.

– О – рече Раул, – тая хубавица ми е позната!

– Госпожица Ор дьо Монтале – каза госпожа дьо Навай.

Името и презимето бяха повторени добросъвестно от негово височество.

– Боже господи! – извика Раул, като впери слисан поглед към входната врата.

– Какво има? – попита принц дьо Конде. – Госпожица Ор дьо Монтале ли ви накара да изпуснете едно такова „Боже господи“?

– Не, монсеньор, не – отговори Раул силно побледнял и разтреперан.

– Ако не е госпожица Ор дьо Монтале, тогава е тая очарователна блондинка, която върви след нея. Хубави очи, бога ми! Малко слабичка, но очарователна.

– Госпожица дьо ла Бом Лъоблан дьо Ла Валиер – каза госпожа дьо Назай.

Очите на Раул се премрежиха при това име, което отекна до дъното на сърцето му.

Той не виждаше и не чуваше вече нищо. Като видя, че Раул стана ням слушател на шеговитите му забележки, принц дьо Конде отиде да види по-отблизо хубавите млади момичета, които беше преценил от пръв поглед.

– Луиз тук! Луиз почетна госпожица на нейно височество! – шепнеше Раул.

И очите му, на които просто не можеше да повярва, поглеждаха ту Луиз, ту Монтале.

Впрочем госпожица дьо Монтале се беше освободила от привидната си свенливост, която ѝ беше необходима само в минутата на представянето и на поклоните. От своето тъглче тя разглеждаше доста уверено всички присъстващи и като намери Раул, почна да се забавлява със силното учудване, в което нейното присъствие и присъствието на приятелката ѝ бяха хвърлили клетия влюбен.

Раул се опитваше да избегне тоя закачлив, лукав и насмешлив поглед, който го измъчваше, но въпреки това постоянно го ловеше въпросително.

А Луиз, било от природна свенливост, било от някаква друга, необяснима за Раул причина, стоеше с наведени очи; смутена, заслепена, дишайки бързо, тя се мъчеше да отстъпи колкото се може по-далече, като не обръщаше внимание на побутванията с лакът от страна на Монтале.

Всичко това беше истинска загадка за Раул и клетият виконт би дал

какво ли не, за да узнае разрешението ѝ.

Но край него нямаше никой, който да му обясни тайната; дори Маликорн, малко смутен от тоя голям брой знатни хора и доста сличан от насмешливите погледи на Монтале, беше описал кръг и полека-лека бе застанал на няколко крачки от принц дьо Конде, зад групата почетни госпожици; сега той можеше почти да чува гласа на госпожица Ор – планета, която го притегляше като скромен спътник.

Когато Раул дойде на себе си, стори му се, че чува познати гласове от лявата си страна.

Действително това бяха дьо Вард, дьо Гиш и кавалерът дьо Лорен, които приказваха помежду си.

Впрочем те приказваха толкова тихо, че в голямата зала едва се чуваше шепотът им.

Умението да се говори без помръдване, без навеждане на събеседника беше изкуство, което новаците не можеха, да овладеят веднага; ето защо беше необходимо дълго упражняване в такива разговори, без погледи, без движение на главата, които напомняха разговор на група мраморни статуи.

Наистина при големи приеми на краля и на кралиците, когато техни величества говореха, а всички сякаш слушаха в благоговейно мълчание, се водеха много такива мълчаливи разговори, в които не преобладаваше ласкателството.

Раул спадаше към много опитните хора в това изкуство на етикецията и често по движението на устните можеше да отгатне смисълът на думите.

– Каква е тая Монтале? – питаше, дьо Вард. – Каква е тая Ла Валиер? Каква е тая провинция, която пристига при нас?

– Монтале? – каза кавалерът дьо Лорен. – Познавам я: тя е добро момиче, което ще забавлява двора. Ла Валиер е очарователно куцо момиче.

– Пфу! – рече дьо Вард.

– Не пфукайте, дьо Вард; за куците има доста латински поговорки, много остроумни и главно много характерни.

– Господа, господа – каза дьо Гиш, като гледаше неспокойно Раул, – спазвайте малко мярка, моля ви се.

Но безпокойството на графа, наглед поне, нямаше основания. Раул остана твърд и равнодушен, макар че не изпусна нито дума от казаното. Изглеждаше, че си взема бележка за дързостите и волностите на двамата предизвикатели, за да си види сметките с тях при удобен случай.

Без съмнение дьо Вард отгатна тая мисъл и продължи:

– Кои са любовниците на тия госпожици?

– На Монтале ли? – попита кавалерът.

– Да, най-напред на Монтале.

– Е, вие, аз, дьо Гиш, всеки, който пожелае.

– А на другата?

– На госпожица дьо Ла Валиер ли?

– Да.

– Внимавайте, господа – забеляза дьо Гиш, за да попречи на дьо Вард да отговори, – внимавайте, нейно височество ни слуша.

Раул пхна ръка до китката под дрехата си, впи пръсти в гърдите и започна да къса дантелите си.

Но точно тия клюки, на които щяха да се изложат клетите жени, го накараха да вземе сериозно решение.

„Клетата Луиз – помисли си той, – тя е дошла с почтено намерение и под почетно покровителство; но трябва да узная това намерение; трябва да зная кой я покровителства.“

И като подражаваше маневрата на Маликорн, той тръгна към групата на почетните госпожици.

Скоро представянето се свърши. Кралят, който непрекъснато гледаше принцесата и се възхищаваше от нея, излезе веднага след това от приемната зала заедно с двете кралици.

Кавалерът дьо Лорен зае отново мястото си край негово височество и по пътя наля няколко капки от отровата, която събираше от един час, като гледаше нови лица и като подозираше, че няколко сърца са щастливи.

Като излизаше, кралят увлече след себе си част от присъстващите; но тия от придворните, които обичаха да бъдат независими или усилено се занимаваха с ухажване, започнаха да се приближават до дамите. Принц дьо Конде направи няколко комплимента на госпожица дьо Тоне Шарант. Бъкингам ухажваше госпожа Дьо Шале и госпожа дьо Лафайет, които нейно височество беше отличила и които тя обичаше. А граф дьо Гиш, напуснал негово височество, който единствено можеше да се приближи до нейно височество, приказваше оживено със сестра си госпожа дьо Валантиноа и госпожици дьо Креки и дьо Шатийон.

Сред всички тия политически и любовни интереси Маликорн искаше да завладее Монтале, но тя предпочиташе повече да приказва с Раул, най-малкото за да се наслади на въпросите и изненадата му.

Раул отиде, право при госпожица дьо Ла Валиер и ѝ се поклони с

най-голямо уважение.

Като видя това, Луиз се изчерви и измънка нещо.

Но Монтале побърза да ѝ дойде на помощ.

– Е – каза тя, – ето ни и нас, господин виконте.

– Виждам ви добре – каза Раул с усмивка – и именно за вашето присъствие тук идвам да получа едно малко обяснение.

Маликорн се приближи с най-чаровната си усмивка.

– Оттеглете се, господин Маликорн – каза Монтале. – Наистина вие сте много нескромни.

Маликорн стисна устни и отстъпи две крачки назад, без дума да продума.

Само усмивката му промени израза си: от открита стана насмешлива.

– Обяснение ли искате, господин Раул? – попита Монтале.

– Разбира се, интересно е да се чуе, струва ми се. Госпожица дьо Ла Валиер – почетна госпожица на нейно височество!

– А защо да не бъде почетна госпожица като мене? – попита Монтале.

– Приемете моите поздравления, госпожици – каза Раул, на когото се стори, че не искат да му отговорят направо.

– Вие казвате това с подчертано ласкателски вид, господин виконте.

– Аз ли?

– Но, разбира се! Нека каже и Луиз.

– Може би господин дьо Бражелон мисли, че това място е прекалено високо за мене – рече Луиз, като се запъваше.

– О, съвсем не, госпожице! – разпалено възрази Раул. – Вие знаете много добре, че не мисля това. Не бих се учудил, ако заемехте трона на кралица, а още повече пък мястото на почетна госпожица. Учудвам се само, че узнах това едва днес, и то случайно.

– Ах, наистина – отговори Монтале с обикновеното си лекомислие. – Ти не разбираш нищо, а и не можеш да разбереш. Господин дьо Бражелон ти писа четири писма, но по това време в Блоа беше само майка ти; аз не исках тия писма да паднат в ръцете и, пипнах ги и ги върнах на господин Раул; по този начин той мислеше, че си в Блоа, когато ти беше в Париж, и главно не знаеше, че положението ти се е променило.

– Как! Нима ти не предупреди господин Раул, както те бях помолила? – извика Луиз.

– Хайде де! За да прояви строгост, за да каже неоспорими истини,

за да разруши всичко, което успяхме да направим с толкова труд? О, не, разбира се!

– Значи съм много строг? – попита Раул.

– Впрочем мислех, че така е най-добре – продължи Монтале. – Аз заминавах за Париж, вие не бяхте там, Луиз се късаше от плач; тълкувайте това както си искате; аз помолих покровителя ми, този, който ми беше издействувал грамотата, да поиска грамота и за Луиз; грамотата дойде. Луиз замина, за да си поръча рокли; аз останах, тъй като си имах необходимите дрехи; получих писмата ви и ви ги върнах, като прибавих няколко думи с обещание за изненада. Ето ви изненадата, драги господине; струва ми се, че не е лоша; не искайте друго. Хайде, господин Маликорн, време е да оставим тия млади хора сами; те имат да си казват много неща; дайте ми ръката си; надявам се, че това е голяма чест за вас, господин Маликорн.

– Извинете, госпожице – каза Раул, като спря палавото младо момиче и придаде на думите си сериозност, която се различаваше силно от тона на Монтале; – извинете, но мога ли да узная името на вашия покровител? Защото ако ви покровителствуват на известни основания...

Раул се поклони.

– ... не виждам същите причини да бъде покровителствувана госпожица дьо Ла Валиер.

– Боже мой, господин Раул – простодушно каза Луиз, – работата е много проста и аз не виждам защо да не ви го кажа това сама... Моят покровител е господин Маликорн.

За миг Раул се вцепени, като се питаше дали не се подиграват с него; после се обърна, за да запита Маликорн. Но младият човек беше вече далеч, отведен от Монтале.

Госпожица дьо Ла Валиер направи крачка, за да последва приятелката си; но Раул я задържа с кротка властност.

– Много ви се моля, Луиз – каза той, – още една дума.

– Но, господин Раул – отговори Луиз почервеняла, – ние сме сами... Всички си отидоха... Ще се безпокоят, ще ни търсят.

– Не се страхувайте – рече младият човек с усмивка, – нито вие, нито аз сме достатъчно важни лица, за да се забележи отсъствието ни.

– Но службата ми, господин Раул?

– Успокойте се, госпожице, аз зная придворните обичаи; вашата служба ще започне едва утре; значи остават ви няколко минути и през това време можете да ми дадете обяснението, което ще имам честта да ви поискам.

– Колко сте сериозен, господин Раул! – каза Луиз силно обезпокоена.

– Причината е, че положението е сериозно, госпожице. Слушате ли ме?

– Слушам ви; само че, господине, повтарям ви, ние сме съвсем сами.

– Имате право – рече Раул.

И като подаде ръка, той заведе младото момиче в галерията до приемната зала, прозорците на която гледаха към площада.

Всички се трупаха при средния прозорец с външен балкон, откъдето можеха да се виждат подробностите на бавните приготовления за заминаването.

Раул отвори един от страничните прозорци и се спря край него насаме с госпожица дьо Ла Валиер.

– Луиз – каза той, – вие знаете, че от детинство ви обичах силно като сестра и че бяхте довереница на всичките ми скърби, пазителка на всичките ми надежди.

– Да – отговори тя тихо, – да, господин Раул, зная това.

– От своя страна вие имахте навик да ми засвидетелствувате същото приятелство, същото доверие. Защо при тая среща не ми бяхте приятелка? Защо нямате доверие в мене?

Ла Валиер не отговори нищо.

– Аз мислех, че ме обичате – рече Раул, гласът на когото трепереше все повече и повече; – мислех, че сте се съгласили на всички планове, които крояхме заедно за щастието ни, когато двамата се разхождахме по големите алеи на Кур Шеверки и под тополите по пътя за Блоа. Вие не отговаряте, Луиз?

Той млъкна за миг, а след това попита, като едва дишаше:

– Да не би вече да не ме обичате?

– Не казвам това – каза Луиз съвсем тихо.

– О, отговорете ми, моля ви се: у вас са всичките ми надежди; избрах ви за скромните ви и мили обноски. Пазете се да не се заслепите, Луиз, сега, когато ще живеете сред двора, където всичко чисто се покварява, където всичко младо се състарява бързо. Луиз, запушете ушите си, за да не чувате думите наоколо, затворете очите си, за да не виждате примерите, стиснете устните си, за да не вдишвате развращаващия въздух. Без лъжи, без извъртания, Луиз, кажете ми: трябва ли да вярвам това, което каза госпожица дьо Монтале? Луиз, наистина ли дойдохте в Париж, защото не бях вече в Блоа?

Ла Валиер се изчерви и закри лицето си с ръце. – Да – извика Раул екзалтиран, – да, вие дойдохте за това, нали? О, аз ви обичам така, както никога не съм ви обичал! Благодаря ви, Луиз, за тая преданост; но трябва да взема мерки, за да ви защитя от всички оскърбления, да ви предпазя от най-малкото петно. Луиз, една почетна госпожица при двора на млада принцеса, при днешните леки нрави и непостоянни любовни увлечения, една почетна госпожица е в центъра на нападенията без никаква защита; тая обстановка не е за вас: трябва да се омъжите, за да бъдете уважавана.

– Да се омъжа?

– Да.

– Боже мой!

– Ето ръката ми, Луиз, сложете вашата в нея.

– Но баща ви?

– Баща ми ми дава пълна свобода.

– Все пак...

– Разбирам съмненията ви, Луиз; ще се посъветвам с баща ми.

– О, господин Раул, размислете, почакайте.

– Да чакам е невъзможно, а да размислям, Луиз... да размислям, когато става въпрос за вас, би било оскърбление; вашата ръка, мила Луиз, аз съм господар на себе си; баща ми ще даде съгласието си, обещавам ви това; вашата ръка, не ме карайте да чакам; отговорете ми с една дума, една-единствена, иначе ще помисля, че за да се промените завинаги, е била достатъчна една-единствена крачка в двореца, че са били достатъчни един повей на благоволение, една усмивка на кралиците, един поглед на краля.

Щом Раул произнесе последната дума, Луиз побледня смъртно – навярно се уплаши от екзалтацията на младия човек.

И с движение, бързо като мисълта, тя сложи двете си ръце в ръцете на Раул.

След това избяга, без да прибави нито думичка, и изчезна, без да погледне назад.

Раул затрепера с цялото си тяло при допира на ръцете ѝ.

Той прие това движение за тържествена клетва, която любовта изтъргна от моминската свенливост.

ХС СЪГЛАСИЕТО НА АТОС

Раул излезе от Пале Роял с намерения, изпълнението на които не можеше да отлага.

Още в двора той се качи на кон и пое пътя към Блоа, докато в двореца, за голяма радост на придворните и голямо отчаяние на дьо Гиш и дьо Бъкингам, завършваше тържеството по бракосъчетанието на негово височество и английската принцеса.

Раул бързаше; след осемнадесет часа той пристигна в Блоа.

По пътя подготви най-добрите си доводи.

Треската е също неопровержим довод, а Раул имат ще треска.

Атос седеше в кабинета си и прибавяше няколко страници към мемоарите си, когато Гримо въведе Раул.

От пръв поглед проникателният благородник видя нещо необикновено в държането на сина си.

– Струва ми се, че идвате по важна работа – каза той, след като го прегърна и го покани с ръка да седне.

– Да, господине – отговори младият човек, – и ви моля да ме изслушате с това благосклонно внимание, което никога не сте ми отказвали.

– Говорете, Раул.

– Господине, ето каква е работата, без всякакви предговори, недостойни за такъв човек като вас: госпожица дьо Ла Валиер е в Париж като почетна госпожица на нейно височество; аз проверих добре чувствата си; обичам госпожица дьо Ла Валиер повече от всичко на света и не искам да я оставям на такова място, където доброто име и добродетелта й могат да се изложат на опасност; затова желая да се ожена за нея, господине, и дойдох да ви искам съгласието за този брак.

Атос изслуша това признание мълчаливо и с крайна сдържаност.

Раул започна речта си, като се мъчеше да говори съвсем хладнокръвно, а завърши с най-очебийно вълнение при всяка дума.

Атос впери в Бражелон дълбок поглед, замъглен от известна тъга.

– Значи вие размислихте добре? – попита той.

– Да, господине.

– Струва ми се, че ви казах вече мнението си за този брак.

– Зная го, господине – съвсем тихо рече Раул. – Но вие отговорихте, че ако настоявам...

– И вие настоявате? Бражелон отговори почти нечутно:

– Да.

– Действително, господине – спокойно продължи Атос, – страстта ви трябва да е много силна, щом въпреки нежеланието ми към тоя брак вие продължавате да го желаете.

Раул изтри потта от челото си, при което ръката му трепереше силно.

Атос го погледна и съжалението се вмъкна в сърцето му.

– Добре – каза той, като стана, – моите лични чувства нямат никакво значение, щом се отнася за вашите; вие имате нужда от мене, аз съм ваш И така, какво желаете от мене?

– О, вашата снизходителност, господине, най-напред вашата снизходителност – каза Раул и му улови ръцете.

– Вие се заблуждавате относно моите чувства към вас, Раул – отговори графът. – В моето сърце живее нещо повече от снизходителност.

Раул целуна с най-голяма синовна обич ръката, която държеше.

– Хайде, хайде – продължи Атос, – кажете, Раул, какво трябва да подпиша? Аз съм готов.

– О, нищо, господине, нищо; само би било добре да си направите труда да пишете на краля и да поискате от негово величество, на когото служба, позволение да се ожена за госпожица дьо Ла Валиер.

– Добре, това е хубава мисъл, Раул. Действително след мене, или по-скоро преди мене, вие имате друг господар; тоя господар е кралят; следователно вие се подчинявате на двойно изпитание; това е редно.

– О, господине!

– Веднага ще изпълня молбата ви, Раул.

Графът се приближи до прозореца, наведе се леко навън и извика:

– Гримо!

Гримо, който подкастрияше един свод от ясмин, подаде глава.

– Конете ми! – продължи графът.

– Какво значи тая заповед, господине?

– Че заминаваме след два часа.

– Закъде?

– За Париж.

– Как за Париж! Вие идвате в Париж?

– Нима кралят не е в Париж?

– Без съмнение, в Париж е.

– Е добре, не трябва ли да отидем там? Да не би да сте си загубили ума?

– Но, господине – каза Раул, почти уплашен от отстъпчивостта на баща си, – аз не искам да ви причинявам такова безпокойство и едно просто писмо...

– Раул, вие се заблуждавате и ми придавате прекалено голямо значение; един прост благородник като мене не може да пише на краля си: това е неприлично. Аз искам и трябва да говоря на негово величество. Ще го направя. Ние ще заминем заедно, Раул.

– О, колко сте добър, господине!

– Според вас, как е настроен негово величество?

– Към мене ли, господине?

– Да.

– О, превъзходно!

– Той ли ви каза това?

– Да, лично.

– По какъв случай?

– Господин д'Артанян ме препоръча след едно сблъскване на площада Грев, където имах щастието да извадя шпагата за негово величество. И така, без самозаслепяване, имам основание да мисля, че негово величество гледа с доста добро око на мене.

– Толкова по-добре!

– Но много ви се моля – продължи Раул, – не бъдете с мене тъй сериозен, тъй съдържан, не ме карайте да съжалявам, че се поддадох на едно чувство, което у мене е по-силно от всичко.

– За втори път ми казвате това, Раул, но това не е необходимо; вие искате формално съгласие, аз ви го давам, получихте го; да не говорим повече за това. Елате да видите новите ми насаждения, Раул.

Младият човек знаеше, че щом графът изразяваше волята си, нямаше вече място за спор.

Той наведе глава и последва баща си в градината.

Атос му показа бавно присадите, филизите и посадените в шахматен ред дръвчета.

Това спокойствие обезсърчаваше все повече и повече Раул; любовта, която изпълваше сърцето му, му се струваше толкова голяма, че би могла да обхване целия свят. Как сърцето на Атос оставаше пусто и затворено за нейното влияние?

И ето защо Бражелон, събрал всичките си сили, извика внезапно:

– Господине, невъзможно е без всякаква причина да отблъсвате госпожица дьо Ла Валиер, такава добра, кротка, чиста! Вашият във висша степен мъдър ум би трябвало да я оцени по достойнство. В името на

небето, кажете, не съществува ли между вас и нейния род някоя тайна вражда, някоя наследствена омраза?

– Вижте, Раул, тая хубава леха с момина сълза – каза Атос, – вижте колко ѝ понасят сянката и влагата, особено сянката от листата на яворите, между зъбците на които прониква топлината, но не и пламъкът на слънцето.

Раул се спря и прехапа устни; после като почувствува, че кръвта нахлува в слепите му очи, запита храбро:

– Господине, много ви се моля, обяснете ми; вие не можете да забравите, че вашият син е мъж.

– Тогава – сурово каза Атос, като се изправи, – тогава докажете ми, че сте мъж, защото съвсем не доказвате, че сте син. Аз ви молих да дочакате блестящ брак, аз бих ви намерил жена, която да стои на най-високите стъпала на благородството и богатството; аз исках да сияете с двойния блясък, който придават славата и богатството: вие сте от благороден род!

– Господине – извика Раул, увлечен от първия порив, – тия дни ми подхвърлиха укора, че не зная името на майка си. Атос побледня; после, смръщил вежди като върховния бог на древността, запита величествено:

– С нетърпение очаквам да узная какво сте отговорили, господине.

– О, извинете... извинете! – промърмори младият човек, възбудата на когото спадна веднага.

– Какво отговорихте, господине? – попита графът, като тупна с крак.

– Господине, в ръцете си държех шпага; тоя, който ме оскърби, стоеше в отбранително положение; аз избих шпагата от ръцете му и я пратих зад една ограда, а след това изпратих и него след шпагата му.

– А защо не го убихте?

– Негово величество забранява дуелите, господине, а в тоя момент аз бях един от посланиците на негово величество.

– Добре – каза Атос, – но още едно основание за мене да говоря с краля.

– Какво ще му поискате, господине?

– Позволение да изтегля шпагата си срещу тоя, който ни е нанесъл това оскърбление.

– Господине, ако не съм постъпил така, както трябва, много ви моля да ми простите.

– Кой ви укорява, Раул?

– Но позволението, което желаете да поискате от краля...

– Раул, аз ще помоля негово величество да подпише вашия сватбен договор.

– Господине...

– Но с едно условие...

– Нима са ви необходими условия с мене? Заповядайте, господине, и аз ще се подчиня.

– С това условие – продължи Атос, – че ще ми кажете името на тоя, който е говорил така за майка ви.

– Но, господине, защо ви е необходимо да знаете името му? Мене ме оскърбиха и щом се получи позволението от негово величество, ще отмъстявам аз.

– Името му, господине?

– Не ще допусна да се излагате на опасност.

– За дон Диего ли ме вземате? Името му?

– Изисквате ли го?

– Искам да го зная.

– Виконт дьо Вард.

– А – спокойно каза Атос, – добре, познавам го. Но конете ни са готови, господине. Ние ще заминем не след два часа, а веднага. На конете, господине, на конете!

ХСІ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО РЕВНУВА ХЕРЦОГ БЪКИНГАМ

Докато господин граф дьо Ла Фер яздеше към Париж, придружен от Раул, в Пале Роял се разиграваха събития, които Молиер би нарекъл истинска комедия.

Това стана четири дни след женитбата на принца. Негово височество закуси набързо и отиде към покоите си нацупен, намусен.

Закуската не мина весело. Нейно височество беше заповядала да ѝ поднесат яденето в нейните стаи.

И така, негово височество беше закусил в най-тесен кръг.

Само кавалерът дьо Лорен и Маникан присъствуваха на тая закуска, която продължи три четвърти час при пълно мълчание.

Маникан, не тъй близък с негово височество като кавалера дьо Лорен, се опитваше напразно да прочете в очите на принца коя беше причината за тая намусеност.

Кавалерът дьо Лорен, който нямаше нужда да отгатва нищо, защото знаеше всичко, ядеше с тоя необикновен апетит, който се увеличаваше от скръбта на другите, и едновременно се наслаждаваше от яда на негово височество и от смущението на Маникан.

Той продължаваше нарочно да яде, защото му правеше удоволствие да задържа нетърпеливия принц, който изгаряше от желание да стане от стола.

Понякога негово височество се разкайваше, че беше дал на дьо Лорен власт над себе си, която освобождаваше кавалера от всякакви стеснения на етикецията.

Сега изпитваше точно такова разкаяние; но той се страхуваше от кавалера почти толкова, колкото го обичаше, и се задоволяваше да бъде вътрешно.

От време на време негово височество вдигаше очи към небето, после поглеждаше сладкишите, които кавалерът нападнаше; най-после, като не смееше да избухне, той се предаде на такава пантомима, на която би завидял дори Арлекино.

В края на краищата негово височество не издържа и когато поднесоха плодовете, той стана гневно, като остави кавалера дьо Лорен да

довърши закуската както си иска.

Като видя, че принцът става, Маникан скочи и се опъна като струна със салфетката в ръка.

Негово височество не отиде, а по-скоро изтича към предната стая и като намери там един лакей, шепнешката му даде някаква заповед.

После, връщайки се назад, за да не мине през трапезарията, той премина през кабинетите си с намерение да завари кралицата майка в молитвената ѝ стая, където стоеше обикновено.

Беше около десет часа сутринта.

Когато негово височество влезе, Ана Австрийска пишеше.

Кралицата майка обичаше много тоя син с хубаво лице и мек характер.

Действително принцът беше по-нежен и може би по-женствен от краля.

Той беше завладял майка си с нежната си чувствителност, която се харесва винаги на жените. Ана Австрийска, която много желаше да има дъщеря, почти намираще в тоя син вниманието, дребната грижовност и нежността на дванадесетгодишно дете.

И така през цялото време, което прекарваше у майка си, принцът се възхищаваше от хубавите ѝ ръце, даваше ѝ съвети за разни помади, рецепти за парфюми, за които тя толкова се грижеше; после ѝ целуваше ръцете и очите чисто по детски; винаги ѝ носеше нещо сладко, препоръчваше ѝ нещо ново в тоалета.

В по-големия си син Ана Австрийска обичаше краля или по-скоро кралското достойнство: Луи XIV представляваше за нея божественото право, С краля тя беше кралица майка; с Филип само майка.

И принцът знаеше, че майчините прегръдки са най-приятното и най-сигурното от всички убежища.

Още като дете той се криеше в това убежище, когато избухваха бури между брат му и него. Често след ударите с юмруци, които от негова страна бяха престъпление за оскърбление на величеството, след битките с юмруци и нокти, на които кралят и неговият твърде непокорен поданик се предаваха по ризи върху оспорвания креват, при което камердинерът Ла Порт беше единственият съдия на двубоя, Филип – победител, но уплашен от победата си – тичаше за подкрепа при майка си или поне за уверение, че Луи XIV ще му прости, макар че кралят мъчно и немного скоро му даваше тая прошка.

Навикнала на тая мирна намеса, Ана успяваше да примирява всички спорове на синовете си и същевременно да участва във всичките

им тайни.

Кралят, който завиждаше на брат си за тая изключителна нежност от страна на майка им, чувствуваше по-голямо разположение да се подчинява на Ана Австрийска и да се грижи за нея повече, отколкото беше в характера му.

Ана се придържаше към тая политическа система особено в отношенията си с младата кралица.

По такъв начин тя царуваше почти деспотично над кралската двойка и вече подготвяше всичките си батареи да царува със същия абсолютизъм в дома на втория си, току-що оженен син.

Кралицата майка почти се гордеше, когато виждаше, че при нея влиза начумерено лице с бледи бузи и зачервени очи, и веднага разбираше, че трябва да даде помощ на по-слабия и по-бунтовния.

И така, както казахме, тя пишеше, когато негово височество влезе в молитвената й стая не със зачервени очи, не с бледи бузи, но разтревожен, ядосан, раздразнен.

Той целуна разсеяно ръцете на майка си и седна, преди тя да му позволи.

Като се имат предвид строгите правила на етикета, установени при двора на Ана Австрийска, това нарушение на благоприличието беше знак на дълбоко вълнение, особено от страна на Филип, който обичаше да прекалява с уважението си.

– Но щом той явно нарушаваше приетото от него правило, това значеше, че се е случило нещо важно.

– Какво ви е, Филип? – попита Ана Австрийска, като се обърна към сина си.

– О, всемилостива господарке, много се събра – промърмори принцът с печален вид.

– Наистина вие приличате на много загрижен човек – каза кралицата, като остави перото в мастилницата.

Филип се намръщи, но не отговори.

– Но във всичко, което изпълва ума ви – продължи Ана Австрийска, – все пак трябва да има нещо, което да ви вдъхва повече грижи от всичко останало, нали?

– Да, така е, всемилостива господарке.

– Слушам ви.

Филип отвори уста, за да даде път на всички оплаквания, които тегнеха на ума му и сякаш чакаха само изход, за да се излеят.

Но изведнъж млъкна и всичко, което изпълваше сърцето му, се

сведе към една въздишка.

– Хайде, Филип, хайде, повече твърдост – каза кралицата майка. – Когато се оплакват от нещо, това „нещо“ почти винаги излиза човек, който пречи, нали?

– Съвсем не казвам това, всемилостива господарки.

– За кого искате да говорите? Хайде, кажете накратко.

– Работата е там, всемилостива господарке, че това, което искам да кажа, е от много деликатно естество.

– Ах, боже мой!

– Без съмнение, защото най-сетне една жена...

– А, вие искате да говорите за нейно височество? – попита кралицата майка с живо любопитство.

– За нейно височество ли?

– За вашата жена, естествено.

– Да, да, разбирам.

– Е добре, ако искате да ми говорите за нейно височество, сине мой, не се стеснявайте. Аз съм ви майка, а нейно височество е чужда за мене. Все пак, тъй като тя ми е снаха, бъдете уверен, че ще изслушам с интерес, дори само заради вас, всичко, което ще ми кажете за нея.

– Кажете на свой ред, всемилостива господарке – рече Филип, – не сте ли забелязали нещо?

– Нещо, Филип?... Вие казвате думи с плашеща неяснота... Нещо, и от какво естество е това нещо?

– С една дума, нейно височество е хубава.

– Да, разбира се.

– Но не е кой знае каква хубавица.

– Не, но като порасне, тя може да се разхубави необикновено. Вие видяхте как само за няколко години лицето ѝ се промени. Е добре, тя ще се развива все повече и повече; все пак е на шестнадесет години. На петнадесет години и аз бях много слаба; във всеки случай нейно височество е хубава дори и сега.

– Следователно може да бъде забелязана.

– Без съмнение, дори на обикновена жена обръщат внимание, а още повече на принцеса.

– Тя е добре възпитана, всемилостива господарке, нали?

– Кралица Анриет, майка ѝ, е малко студена, малко придирчива, но е жена с добри чувства. Възпитанието на младата принцеса може да е било пренебрегнато, но смятам, че моралните ѝ устои са добри: поне такова беше мнението ми за нея през време на пребиваването и във

Франция; след това тя се върна в Англия и не зная какво е станало. Какво искате да кажете?

– Е, боже мой, искам да кажа, че някои малко лекомислени глави се замайват лесно от благоденствието.

– Е добре, всемилостива господарке, вие казахте, това, което мислех: струва ми се, че принцесата има малко лекомислена глава.

– Не би трябвало да се преувеличава, Филип: тя е остроумна и има известна доза кокетство, което е много естествено у една млада жена. Но, сине мой, у високопоставените личности този недостатък е от полза за един двор. Една малко кокетна принцеса придава обикновено блясък на двора си; една нейна усмивка извиква навсякъде разкош, остроумие и дори храброст; благородниците се сражават по-добре за принц, жената, на който е хубава.

– Много благодаря, всемилостива господарке – каза Филип раздражено; – наистина майко, вие ми рисувате много тревожни картини.

– В какво отношение? – попита кралицата с престорена наивност.

– Вие знаете, всемилостива господарке – печално каза Филип, – вие знаете, че имах отвращение към брака.

– А, но тоя път вие ме плашите. Значи имате сериозно оплакване срещу нейно височество?

– Сериозно – съвсем не казвам това.

– Тогава променете това разстроено лице. Ако се покажете така у вас, внимавайте, ще ви вземат за много нещастен съпруг.

– Всъщност – отговори Филип – аз не съм доволен съпруг и искам да се знае това.

– Филип! Филип!

– Бога ми, всемилостива господарке, ще ви кажа откровено: съвсем не съм очаквал такъв живот, какъвто ми създават.

– Обяснете се.

– Жена ми не е никога моя; постоянно ми се изплъзва. Сутрин – посещения, преписка, тоалети; вечер – балове и концерти.

– Вие ревнувате, Филип!

– Аз? Да ме пази бог! Предоставям на други глупавата роля на ревнив съпруг; просто съм раздражен.

– Филип, вие укорявате жена си за невинни неща и докато нямате нещо по-сериозно...

– О, изслушайте ме. Една жена може да вдъхва безпокойство, без да бъде виновна; някои чести посещения, някои предпочитания, които младите жени излагат на показ и които могат да доведат до какво ли не

най-неревнивите мъже.

– А, най-после: с голям труд го достигнахме. Чести посещения, предпочитания, чудесно! От един час се въртим наоколо и най-сетне за-сегнахме истинския въпрос.

– Е, да...

– Това е по-сериозно. Значи нейно височество е извършила такива грехове спрямо вас?

– Именно.

– Какво! На петия ден след сватбата жена ви предпочита пред вас някого, често посещава някого? Пазете се, Филип, вие преувеличавате вината ѝ; който търси доказателства на всяка цена, нищо не може да докаже.

Уплашен от сериозността на майка си, принцът поиска да отговори, но можа само да измъкне няколко неразбираеми думи.

– Ето че отстъпвате – каза Ана Австрийска, – предпочитам това; по такъв начин признавате грешките си.

– Не – извика Филип, – не, не отстъпвам и ще го докажа. Казах „предпочитания“, нали? Казах „чести посещения“, нали? Е добре, слушайте.

Ана Австрийска се приготви да слуша с това удоволствие на клюкарка, което винаги изпитва дори най-добрата жена, най-добрата майка, макар и кралица, когато я намесват в дребните съпружески караници.

– Е добре – продължи Филип, – кажете ми едно нещо.

– Какво?

– Защо жена ми задържа английските придворни? Кажете.

И Филип скръсти ръце, като гледаше майка си, сякаш беше убеден, че тя няма да намери отговор на тоя въпрос.

– Но – отговори Ана Австрийска – това е много просто: защото англичаните са ѝ съотечественици, защото те похарчиха много пари, за да я придружат до Франция, защото би било много неучтиво, дори неполи-тично, ако отпрати внезапно представителите на благородническите ро-дове, които не отстъпиха пред никакви жертви, за да докажат своята преданост.

– Е, майко, голяма жертва е наистина да преминеш от една отврати-телна страна в една хубава държава, където с едно екю може да направиш по-голямо впечатление, отколкото другаде с четири! Голяма преданост е да изминеш сто левги, за да придружиш една жена, в която си влюбен, нали?

– Влюбен, Филип? Помислете какво говорите!

– Зная какво говоря!

– А кой е влюбен в нейно височество?

– Хубавият херцог Бъкингам... Няма ли и него да защитавате, майко?

Ана Австрийска се изчерви и се усмихна. Това име възкреси в нея толкова сладки и в същото време толкова тъжни спомени!

– Херцог Бъкингам? – промълви тя.

– Да, един от обесниците, както казваше дядо ми Анри IV.

– Бъкингамовци са предани и храбри – каза Ана Австрийска смело.

– А, хубаво, ето че майка ми защитава любовника на моята жена! – извика Филип с такъв порив, че цялото му нежно същество се потресе до сълзи.

– Сине мой, сине мой! – провикна се Ана Австрийска. – Тоя израз не е достоен за вас. Вашата жена съвсем няма любовник, а ако трябва да има, той няма да бъде херцог Бъкингам: хората от неговия род, повтарям ви, са честни и сдържани; гостоприемството е свято за тях.

– Ех, всемилостива господарке – извика Филип, – херцог Бъкингам е англичанин, а нима англичаните тачат толкова свято собствеността на френските крале?

Ана се изчерви повторно и се обърна под предлог да извади перото от мастилницата, а всъщност да скрие червенината от сина си.

– Наистина, Филип – каза тя, – вие знаете да намирате изрази, които ме смущават. Вашият гняв ви заслепява, а мене ме плаши. Е, помислете, разсъдете...

– Всемилостива господарке, няма какво да разсъждавам, аз виждам.

– А какво виждате?

– Виждам, че херцог Бъкингам не се отделя от жена ми. Той се осмелява да ѝ прави подаръци, тя се осмелява да ги приема. Вчера тя заговори за сашета от теменуги. Нашите парфюмеристи – вие знаете това, всемилостива господарке, защото толкова пъти сте искали от тях тоя сух парфюм, без да можете да го получите, – нашите френски парфюмеристи не можаха да добият тая миризма. Е, добре, херцогът имаше в себе си саше от теменуга. Значи от него е сашето на жена ми.

– Наистина, господине – рече Ана Австрийска, – вие строите пирамиди на иглени върхове. Пазете се. Питам ви, какво лошо има в това, че един човек дава на съотечественицата си рецепта за нов парфюм? Вашите странни понятия, кълна ви се, будят в мене тежки спомени за баща ви, който често ми причиняваше страдания със своята несправедливост.

– Без съмнение бащата на херцог Бъкингам е бил по-сдържан и по-

почтителен от сина си – безразсъдно рече Филип, без да вижда, че грубо засяга сърцето на майка си.

Кралицата побледня и притисна към гърдите конвулсивно стиснатата си ръка, но бързо се съвзе и каза:

– С една дума, вие дойдохте тук с някакво намерение, нали?

– Разбира се.

– Обяснете се тогава.

– Аз дойдох, всемилостива господарке, с намерение да ви се оплача и да ви предупредя, че няма да търпя нищо от страна на херцог Бъкингам.

– Няма да търпите нищо?

– Не.

– Какво ще правите?

– Ще се оплача на краля.

– А какво искате да ви отговори кралят?

– Тогава – каза негово височество с израз на свирепа решителност, която тъй чудно противоречеше на обикновената кротост на лицето му, – тогава ще се разправа сам с него.

– Какво наричате „ще се разправа сам с него?“ – попита Ана Австрийка с известен ужас.

– Искам херцог Бъкингам да остави на мира нейно височество; искам херцог Бъкингам да напусне Франция и ще го уведомя за волята си.

– Вие няма да го уведомявате за нищо, Филип – каза кралицата, – защото ако постъпите така, ако нарушите до такава степен гостоприемството, аз ще помоля краля да вземе строги мерки срещу вас.

– Вие ме заплашвате, майко! – извика Филип жално. – Вие ме заплашвате, когато се оплаквам!

– Не, не ви заплашвам; просто слагам преграда на вашата буйност. Казвам ви, че като вземете сурови мерки срещу херцог Бъкингам или всеки друг англичанин, че като постъпите дори малко неучтиво, вие ще посеете много печални разногласия между Франция и Англия. Какво, един принц, брат на френския крал, не може да скрие оскърбление, дори истинско, когато е изправен пред лицето на политическата необходимост?

Филип направи движение.

– Впрочем – продължи кралицата – оскърблението не е нито истинско, нито възможно; целият въпрос се свежда само до смешна ревност.

– Всемилостива господарке, аз зная това, което зная.

– А аз – каквото и да знаете – ви призовавам към търпение.

– Аз не съм никак търпелив, всемилостива господарке.

Кралицата стана – студена, вкаменена, официална.

– Тогава изявете волята си – каза тя.

– Аз съвсем не изявявам воля, всемилостива господарке; само изказвам желаниа. Ако херцог Бъкингам не се отстрани сам от дома ми, ще му забраня Да идва у мене.

– Тоя въпрос ще отнесем до краля – каза Ана Австрийска с развълнуван глас и натежняло сърце.

– Но, всемилостива господарке – извика Филип, като плесна ръце, – бъдете не кралица, а моя майка, тъй като ви говоря като син; моят разговор с херцог Бъкингам ще отнеме само няколко минути.

– Аз ви забранявам именно тоя разговор, господине – каза кралицата с предишната властност. – Това не е достойно за вас.

– Е добре, така да бъде, аз няма да изляза открито, но ще изявя волята си на нейно височество.

– О – рече Ана Австрийска с меланхолията на спомена, – никога не тиранизирайте една жена, сине мой; никога не давайте прекалено повелително заповеди на вашата. Победената жена не винаги е убедена.

– Какво да правя тогава?... Ще се посъветвам с хората около мене.

– Да, с вашите лицемерни съветници, с вашия кавалер дьо Лорен, с вашия дьо Вард... Оставете на мене да действавам, Филип. Вие желаете херцог Бъкингам да се отстрани, нали?

– Колкото се може по-скоро, всемилостива господарке.

– Е, тогава изпратете херцога при мене, сине мой! Усмихвайте му се, не се издавайте пред жена си, пред краля, пред никого. Вземайте съвети само от мене. Уви, аз зная какво е семеен живот, смущаван от съветници.

– Ще се подчиня, майко.

– И ще бъдете доволен, Филип. Намерете ми херцога.

– О, това не е никак мъчно.

– Де е той, според вас?

– Ей богу, пред вратата на нейно височество: чака я да стане. Това е извън всяко съмнение.

– Добре – спокойно каза Ана Австрийска. – Бъдете така любезен да кажете на херцога, че го моля да дойде да ме види.

Филип целуна ръка на майка си и отиде да търси херцог Бъкингам.

XCII FOR EVER!³⁶

Подчинил се на изпратената му покана, милорд Бъкингам се представи на кралицата майка половин час след излизането на херцог д'Орлеан.

Когато лакеят произнесе името му, кралицата, облакътिला се на масата, обхванала глава с ръцете си, стана и прие с усмивка изящния и почтителен поклон на младия англичанин.

Ана Австрийска беше още хубава. Всички знаят, че в тая вече напреднала възраст нейните дълги пепеляви коси, хубави ръце и аленочервени устни будеха възхищението на тия, които я виждаха.

Сега, напълно отдадала се на спомена, който възкресяваше миналото в сърцето ѝ, тя беше също тъй хубава, както в дните на младостта си, когато дворецът ѝ се отваряше, за да приеме младия и страстен баща на Бъкингам, нещастника, който живя само за нея и умря с името ѝ на устните.

И така, Ана Австрийска прикова върху Бъкингам такъв нежен поглед, в който можеше да се прочете едновременно благосклонността на майчината обич и нещо нежно, напомнящо кокетството на влюбена.

– Всемилостива господарке – почтително каза Бъкингам, – ваше величество сте желаели да говорите с мене?

– Да, милорд – отговори кралицата на английски. – Заповядайте, седнете.

Благоволението, което оказваше Ана Австрийска на младия човек, и милувката на родния език, който херцогът не беше чувал след пристигането си във Франция, развълнуваха дълбоко душата му. Той разбра веднага, че кралицата ще го помоли за нещо.

След като отдаде първите мигове на неволното, непреодолимо вълнение, кралицата се усмихна весело.

– Господине – каза тя на френски, – как намирате Франция?

– Прекрасна страна, всемилостива господарке. – отговори херцогът.

– Виждали ли сте я по-рано?

– Да, веднъж, всемилостива господарке.

– Но, като всеки добър англичанин, предпочитате Англия, нали?

36. For ever (англ.) – завинаги. – Б. пр.

– Аз обичам повече моята родина, отколкото родината на французите – отговори херцогът. – Но ако ваше величество ме попита де предпочитам да живея, в Лондон или в Париж, ще отговоря: в Париж.

Ана Австрийска забеляза с каква жар бяха казани тия думи.

– Казвах ми, милорд, че в родината си имате прекрасни имена, че живеете в разкошен и древен дворец.

– Да, дворецът на баща ми – отвърна Бъкингам и наведе очи.

– Това са скъпоценни придобивки и спомени – каза кралицата, като засегна неусетно спомените, с които хората не се разделят тъй лесно.

– Действително – съгласи се херцогът, като се поддаде на меланхолното влияние на това въведение, хората със сърце мечтаят толкова, когато мислят за миналото или бъдещето, колкото и когато мислят за настоящето.

– Така е – тихо каза кралицата. – От това следва – прибави тя, – че вие, милорд, който сте човек със сърце, ще напуснете скоро Франция... за да се отдадете на вашите богатства, на вашите реликви.

Бъкингам вдигна глава.

– Не мисля такова нещо, всемилостива господарке – каза той.

– Как?

– Напротив, мисля да напусна Англия и да се преселя във Франция.

Сега дойде ред на Ана Австрийска да прояви учудването си.

– Как? – каза тя. – Значи вие сте в немилост при новия крал?

– Напротив, всемилостива господарке, негово величество ме удостоява с безгранична благосклонност.

– Невъзможно е богатството ви да се е намалило – продължи кралицата. – Разправяха, че то е много голямо.

– Богатството ми, всемилостива господарке, не е било никога в поцветущо състояние.

– Значи тогава някаква тайна причина ви ръководи?

– Не, всемилостива господарке – живо отговори Бъкингам, – в причината на моето решение няма нищо тайно. Харесва ми животът във Франция, харесва ми дворецът, пълен с вкус и учтивост; най-последно, всемилостива господарке, обичам тия донейде искрени удоволствия, които не са присъщи на моята родина и които се намират във Франция.

Ана Австрийска се усмихна хитро.

– Искрени удоволствия! – каза тя. – А вие добре ли вникнахте в тая искреност, господин Бъкингам?

Херцогът измънка нещо.

– Не може да има достатъчно искрено удоволствие – продължи

кралицата, – което би могло да попречи на човек с вашето положение...

– Всемиловитва господарке – прекъсна я херцогът, – струва ми се, че ваше величество настоява много на тая точка.

– Тъй ли намирате, милорд?

– Не искам да обидя ваше величество, но вие, всемиловитва господарке, превъзнасяте за втори път прелестите на Англия за сметка на очарователния живот във Франция.

Ана Австрийска се приближи до младия човек, сложи хубавата си ръка върху рамото му, което потрепери от тоя допир, и каза:

– Господине, повярвайте ми, нищо не може да се сравни с живота в родната страна. На мене много често ми се е случвало да съжалявам за Испания. Аз живях дълго време, милорд, много дълго време за жена но признавам си, че не е минало нито една година, без да съжалявам за Испания.

– Нито една година, всемиловитва господарке? – студено каза младият човек. – Нито една от тия години, когато бяхте кралица на хубостта, както впрочем сте и сега?

– О, без ласкателства, милорд; аз бих могла да ви бъда майка!

И в последните думи тя вложи такава нежност, която проникна в сърцето на Бъкингам.

– Да – рече тя, – аз бих могла да ви бъда майка и затова ви давам добър съвет.

– Съвет да се върна в Лондон? – извика той.

– Да, милорд – отговори тя.

Херцогът скръсти уплашено ръце и това не можа да не направи впечатление на жената, която нежните спомени бяха предразположили към нежност.

– Така трябва – прибави кралицата.

– Как! – повторно извика той. – Сериозно ми се казва, че трябва да замина, че трябва да се заточа, че трябва да си отида!

– Казвате: да се заточите? О, милорд, може да се помисли, че Франция е ваша родина.

– Всемиловитва господарке, родината на любещите хора е родината на тия, които те обичат.

– Нито дума повече, милорд – каза кралицата. – Вие забравяте с кого говорите!

Бъкингам падна на колене.

– Всемиловитва господарке, всемиловитва господарке, вие сте извор на ум, на добрина, на милосърдие; всемиловитва господарке, вие не

сте само първата в това кралство по положение, вие сте първата в света по качествата, които ви правят божествена; аз не казах нищо, всемилостива господарке. Нима казах нещо, което да заслужава такъв жесток отговор? Нима се издадох, всемилостива господарке?

– Вие се издадохте – каза кралицата тихо.

– Нищо не съм казал! Нищо не зная!

– Вие забравяте, че говорехте, мислехте пред жена освен това...

– Освен това – прекъсна я той живо – никой не знае това, което ви признах.

– Напротив, знаят го, милорд; вие имате недостатъците и добрите качества на младостта.

– Предали са ме! Издали са ме!

– Кой?

– Тия, които още в Хавър прочетоха с пъклена прозорливост в сърцето ми като в разтворена книга.

– Не зная за кого говорите.

– Но например господин дьо Бражелон.

– Зная това име, но не зная човека, който го носи. Не, господин дьо Бражелон не е казал нищо.

– Кой ли тогава? О, всемилостива господарке, ако някой се е осмелил да види в мене това, което сам не искам да видя...

– Какво бихте направили, милорд?

– Има тайни, които убиват тия, които ги откриват.

– Тоя, който е открил тайната ви, безумецо, не е още убит; нещо повече, вие няма да го убиеете; той е въоръжен с всички права: той е съпруг, той е ревнив, той е вторият благородник във Франция, той е моят син, херцог д'Орлеан.

Бъкингам побледня.

– Колко сте жестока, всемилостива господарке! – каза той.

– Бъкингам – продължи Ана Австрийска меланхолно, – вие минахте през всички крайности и се сражавихте с облаците, когато беше толкова лесно да останете в мир със самия себе си.

– Ако воюваме, всемилостива господарке, ние умираме на бойното поле – тихо каза младият човек, като изпадна в най-дълбоко обезсърчение.

Ана се приближи до него и го улови за ръката.

– Вилиърз – заговори тя на английски с жар, на който никой не би могъл да устои, – какво искате? Искате една майка да принесе в жертва сина си, една кралица да се съгласи на безчестието на дома си? Вие сте

дете, не мислете повече за това! Нима, за да ви избавя от сълзи, аз трябва да извърша две престъпления, Вилиърз? Вие говорите за мъртвите; мъртвите бяха поне почителни и покорни; мъртвите се преклониха пред заповедта да отидат в заточение; те отнесоха отчаянието си като богатство, скрито в сърцето, защото отчаянието идваше от любимата жена, защото измамната смърт им се струваше подарък, благоволение.

Бъкингъм стана; чергите му се промениха, ръцете притиснаха сърцето му.

– Вие имате право, всемилостива господарке – каза той, – но тия, за които говорите, получиха заповед за заточение от любима уста; не ги изгонваха: молеха ги да заминат, не им се смееха.

– Не, помнеха ги! – прошепна Ана Австрийска. – Но кой ви казва, че ви гонят, че ви заточават? Кой ви казва, че няма да си спомнят за вашата преданост? Аз не говоря от името на никого, Вилиърз, аз говоря само от мое име: заминете! Направете ми тая услуга, направете ми тая добрина; нека и това дължа на човека, който носи вашето име.

– Значи това е за вас; всемилостива господарке?

– Лично за мене.

– Значи зад мене няма да остане никой, който да се смее, нито един принц няма да каже: „Аз исках така!“

– Милорд, изслушайте ме.

И в тоя миг величественото лице на старата кралица доби тържествен израз.

– Кълна ви се, че тук заповядвам само аз; кълна ви се, че не само никой няма да се смее, няма да се хвали, но че дори никой няма да наруши дълга си към почитта, която вашето високо положение налага. Разчитайте на мене, милорд, както аз разчитам на вас.

– Вие не ми давате никакви обяснения, всемилостива господарке; аз съм огорчен, аз съм в отчаяние; утехата, колкото сладка и пълна да бъде, няма да ми се види достатъчна.

– Приятелю, знаехте ли майка си? – попита кралицата с галеща усмивка.

– О, много малко, все милостива господарке; но помня, че тая благородна жена ме покриваше с целувки и сълзи, когато плачех.

– Вилиърз – прошепна кралицата, като обви ръка около шията на младия човек, – аз съм майка за вас и повярвайте ми, никой никога няма да накара моя син да плаче.

– Благодаря ви, всемилостива господарке, благодаря ви! – разчувствувано каза младият човек, като се задушаваше от вълнение. –

Чувствувам, че в сърцето ми има още място за по-нежно, по-благородно чувство от любовта.

Кралицата майка го погледна и му стисна ръката.

– Вървете – каза тя.

– Кога трябва да замина? Дайте заповед!

– Отложете малко заминаването, милорд – продължи кралицата. – Вие заминавате, но ще изберете сам деня... И така, вместо да заминете днес, както сигурно бихте желали, или утре, както очакват, заминете други ден вечерта; само обявете още днес за своето решение.

– Моето решение – прошепна, младият човек.

– Да, милорд.

– И... няма да се върна никога във Франция? Ана Австрийска се замисли за малко, отдаде се изцяло на този печален размисъл.

– Ще ми бъде приятно – каза тя, – ако се завърнете в деня, когато ще ида да спя вечния си сън в Сен Дени при краля, моя съпруг.

– Който ви накара толкова да страдате! – каза Бъкингам.

– Който беше крал на Франция – възрази кралицата.

– Всемилостива господарке, вие сте пълна с добрина, вие тънете в благоденствие, вие живеете в радост, предстои ви още дълги години живот.

– Е добре, в такъв случай няма да дойдете скоро – рече кралицата, като се опита да се усмихне.

– Аз няма да се върна – тъжно каза Бъкингам, – макар и да съм млад.

– О, бог е милостив...

– Смъртта, всемилостива господарке, не държи сметка за годините; тя е безпристрастна: умират млади, живеят стари.

– Милорд, оставете мрачните мисли; ще ви зарадвам. Елате след две години. По очарователното ви лице виждам, че мислите, които днес ви правят тъй мрачен, ще отпаднат след по-малко от шест месеца; следователно те ще бъдат мъртви и забравени в срока, който ви определям.

– Струва ми се, че вие съдехте по-добре за мене преди малко, всемилостива господарке – възрази младият човек, – когато казвахте, че на нас, Бъкингамови, времето не действа.

– Мълчете, о, мълчете! – каза кралицата, като целуна херцога по челото с нежност, която не можа да потисне. – Вървете, вървете, не ме разстройвайте, не се забравяйте повече! Аз съм кралица, вие сте поданик на английския крал. Кралят Чарлз ви чака. Сбогом, Вилиърз! Farewell³⁷, Вилиърз!

– For ever! – отговори младият човек.

И излезе бързо, като преглътна сълзите си. Ана притисна ръце до челото си. След това се погледна в огледалото и прошепна:

– Каквото и да казвате, жената си остава винаги млада; в някое кътче на сърцето си тя е винаги на двадесет години.

ХСІІІ

В КОЯТО НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО ЛУИ ХІV НАМИРА, ЧЕ ГОСПОЖИЦА ДЪО ЛА ВАЛИЕР НЕ Е НИТО ДОСТАТЪЧНО БОГА ТА, НИТО ДОСТАТЪЧНО КРАСИВА ЗА ЕДИН БЛАГОРОДНИК ОТ ПОЛОЖЕНИЕТО НА ВИКОНТ ДЪО БРАЖЕЛОН

Раул и граф дьо Ла Фер пристигнаха в Париж вечерта на същия ден, в който Бъкингам води тоя разговор с кралицата майка.

Щом пристигнаха, графът помоли чрез Раул за аудиенция при краля.

Една част от деня кралят прекара с принцесата и придворните дами в разглеждане на лионските тъкани, които беше подарил на снаха си. След това беше придворният обяд. После играта на карти и, както винаги, в осем часа кралят стана от игралната маса и се оттегли в кабинета си, за да работи с господин Колбер и господин Фуке.

В същата минута, когато двамата министри излизаха, Раул беше в предната стая.

Кралят го забеляза през полуотворената врата.

– Какво иска господин дьо Бражелон? – попита той.

Младият човек се приближи.

– Всемиловичиви господарю – отговори той; – моля за аудиенция за господин граф дьо Ла Фер, който пристигна от Блоа с голямото желание да поговори с ваше величество.

– До играта и вечерята ми остава още един час – каза кралят. – Господин дьо Ла Фер готов ли е?

– Господин графът е долу, под заповедите на ваше величество.

– Нека се качи.

След пет минути Атос влезе при Луи ХІV.

Кралят го прие с тая любезна благосклонност, която прилагаше с необикновен за възрастта му такт, за да спечелва хората, които не можеше да победи с обикновени благоволения.

– Графе – каза кралят, – позволете ми да се надявам, че идвате да ме молите за нещо.

– Няма да скрия това от ваше величество – отговори графът, – действително идвам като молител.

– Да видим! – рече кралят весело.

– Аз моля не за себе си, всемилостиви господарю.

– Толкова по-зле! Във всеки случай, графе, аз ще направя за покровителствуването от вас лице това, което не ми позволявате да направя за вас.

– Ваше величество ме утешава... Аз дойдох да говоря с краля за виконт дьо Бражелон.

– Графе, това е все едно, че говорите за вас.

– Съвсем не, всемилостиви господарю... Това, което искам да помя за него, не мога да желая за себе си. Виконтът възнамерява да се жени.

– Той е още млад, но няма значение... Личен човек е, аз ще му намеря жена.

– Той си е намерил годеница, всемилостиви господарю, и моли само за съгласието на ваше величество.

– Ах, значи е необходимо само да се подпише сватбен договор ли?

Атос се поклони.

– Избраната годеница богата ли е и заема ли такова положение, което ви харесва?

Атос се поколеба за миг.

– Годеницата е почетна госпожица – отвърна той, – но не е богата.

– Това нещастие е поправимо.

– Ваше величество ме признава с благодарност; все пак моят крал ще ми позволи да направя една забележка.

– Моля ви се, графе.

– Както изглежда, ваше величество говори за намерението си да даде зестра на тая млада госпожица?

– Да, разбира се.

– И това би било последица от пристигането ми в Лувър? Аз ще бъда много опечален от това, всемилостиви господарю.

– Моля, без излишна чувствителност, графе. Как се казва годеницата?

– Това е – студено каза Атос – госпожица дьо ла Бом Лъоблан дьо Ла Валиер.

– Ах – рече кралят, като се мъчеше да си спомни това име, – помня: маркиз дьо Ла Валиер...

– Да, всемилостиви господарю, това е дъщеря му.

– Умря ли той?

– Да, всемилостиви господарю.

– И вдовицата му се омъжи повторно за господин дьо Сен Реми, домоуправител на вдовствуващата принцеса, нали?

– Ваше величество е осведомен добре.

– Така, така!... Нещо повече: младото момиче постъпи като почетна госпожица при младата принцеса.

– Ваше величество знае по-добре от мене цялата история.

Кралят помисли още и като погледна крадешката доста загрижено лице на Атос, каза:

– Графе, струва ми се, че тая госпожица не е много красива, нали?

– Наистина не зная – отговори Атос.

– Аз я видях: тя съвсем не ме поразя.

– Тя има кротък и скромен зид, но малко красота, всемилостиви господарю.

– Обаче има хубава руса коса.

– Струва ми се, да.

– И доста хубави сини очи.

– Тъй е.

– Значи по отношение на хубостта нищо необикновено. Да примением на парите.

– От петнадесет до двадесет хиляди ливри зестра най-много, всемилостиви господарю, но влюбените са безкористни; самият аз не отдавам много значение на парите.

– На излишъка, искате да кажете; но необходимото е нещо важно. С петнадесет хиляди ливри зестра, без собственост, една жена не може да съществува при двора. Ние ще допълним недостига; искам да направя това за Бражелон.

Атос се поклони. Кралят забеляза отново студенината му.

– Сега от парите да преминем към произхода – каза Луи XIV. – Дъщеря на маркиз дьо Ла Валиер, добре; но имаме добрия Сен Реми, което малко влошава работата... Наистина, той е втори баща, но все пак това разваля впечатлението. А вие, графе, както ми се струва, държите много на чистотата на вашия род.

– Всемилостиви господарю, аз държа само на моята преданост към ваше величество.

Кралят млъкна отново.

– Знаете ли, господине – каза той, – вие ме учудвате много още от началото на разговора ни. Идвате при мене с молба да дам съгласието

си за тоя брак, а изглеждате много огорчен, като се обръщате с тая молба. О, колкото и да съм млад, аз се лъжа рядко, защото с едни хора карам дружбата ми да служи на разума, с други се обръщам към помощта на недоверието, която удвоява прозорливостта. Повтарям, вие молите без желание.

– Е добре, всемилостиви господарю, това е вярно.

– Тогава съвсем не ви разбирам. Откажете.

– Не, всемилостиви господарю: аз обичам Бражелон с всички сили на душата си; той е влюбен в госпожица дьо Ла Валиер, вижда рай в бъдещето с нея; аз не съм от тия хора, които разбиват илюзиите на младостта. Тоя брак не ми се харесва, но аз моля много ваше величество да се съгласите колкото се може по-скоро на него и да създадете по такъв начин щастието на Раул.

– Кажете, графе, а тя обича ли го?

– Ако ваше величество желае да му кажа истината, ще отговоря, че не вярвам в любовта на госпожица дьо Ла Валиер; тя е млада, тя е дете, тя е опиянена; насладата да вижда двора и честта да служи на нейно височество ще уравновесят в главата ѝ тая частица нежност, която може би живее в сърцето ѝ; следователно това ще бъде брак, каквито ваше величество вижда често при двора. Но Бражелон иска да се ожени за нея; така да бъде.

– Но вие не приличате на тия отстъпчиви бащи, които стават роби на децата си – забеляза кралят.

– Всемилостиви господарю, аз имам воля срещу злите, но нямам сили срещу хората със сърце. Раул страда, той скърби; неговият обикновено свободен ум е натежал и се е помрачил; аз не искам да лишавам ваше величество от услугите, които той може да принесе на господаря си.

– Разбирам ви – каза кралят – и главно разбирам сърцето ви.

– Тогава – отвърна графът – няма нужда да казвам на ваше величество, че целта ми е да направя щастливи тия деца или по-скоро това дете.

– И аз искам като вас щастието на господин дьо Бражелон.

– И така, всемилостиви господарю, аз чакам само подписа на ваше величество. Раул ще има честта да се яви пред вас и да получи съгласието ви.

– Вие се лъжете, графе – твърдо каза кралят; – аз току-що ви казах, че искам щастието на виконта; ето защо в тая минута се противопоставям на брака му.

– Но, всемилостиви господарю – извика Атос, – ваше величество ми обеща...

– Не това, графе; това не ви обещах, защото то противоречи на намеренията ми.

– Разбирам всичко, разбирам благосклонността и великодушието в намеренията на ваше величество спрямо мене; но се осмелявам да ви напомня, всемилостиви господарю, че поех задължението да дойда като посланик.

– Един посланик, графе, иска често, но не винаги получава исканото.

– Ах, всемилостиви господарю, какъв удар за Бражелон!

– Аз ще нанеса удара, аз ще поговоря с виконта.

– Любовта, всемилостиви господарю, е непреодолима сила.

– На любовта може да се устои; уверявам ви в това, графе.

– Да, когато човек има кралска душа, вашата душа, всемилостиви господарю.

– Не се безпокойте за това. Аз имам планове за Бражелон; не казвам, че няма да се ожени за госпожица дьо Ла Валиер; но съвсем не искам да се ожени толкова млад; съвсем не искам да се ожени за нея, преди тя да се издигне, а той, от своя страна, да заслужи моето благоволение, такова благоволение, каквото аз искам да му окажа. С една дума, графе, искам да почакаат.

– Всемилостиви господарю, още веднъж...

– Господин графе, според вашите думи, вие дойдохте при мене за услуга, нали?

– Да, разбира се.

– Е добре, направете ми и вие услуга: да не говорим повече за това. Възможно е скоро да започна война; ще имам нужда от неженени благородници. Аз бих се поколебал да изпратя под куршумите и под оръдията един женен мъж, баща на семейство; бих се поколебал също, заради Бражелон, да дам без уважителна причина зестра на неизвестно младо момиче: това би посяло завист сред моите благородници.

Атос се поклони и не отговори нищо.

– Това ли е всичко, което искахте от мене? – прибави Луи XIV.

– Абсолютно всичко, всемилостиви господарю, и имам чест да се сбогувам с ваше величество. Но трябва ли да предупредя Раул?

– Спестете си това безпокойство, спестете си тая неприятност. Кажете на виконта, че утре при ставането ми ще го приема и ще говоря с него. А довечера, графе, вие ще играете на карти с мене.

– Аз съм с пътнически костюм, всемилостиви господарю.

– Надявам се, че ще дойде ден, когато вие няма да ме напускате,

графе. Скоро монархията ще бъде изградена по такъв начин, че да дава достойно гостоприемство на всички хора с вашите заслуги.

– Всемиловичи господарю, ако един крал е велик в сърцето на поданиците си, няма значение в какъв дворец живее той, тъй като е обожаван в храм.

Като каза това, Атос излезе от кабинета и видя Бражелон, който го чакаше.

– Е какво, господине? – попита младият човек.

– Раул, кралят е много добър към нас, може би не в тоя смисъл, както си мислите, но е добър и великодушен към нашия род.

– Господине, вие имате лошо известие за мене – каза младият човек, като побледня.

– Утре сутринта кралят ще ви каже, че това не е лошо известие.

– Но най-после, господине, кралят не подписа ли?

– Кралят иска сам да напише договора ви, Раул, и желае да го състави съвсем подробно, за което сега няма време. Сърдете се по-скоро на вашето нетърпение, отколкото на доброто желание на краля.

Поразен, защото знаеше откровеността на графа и в същото време неговата ловкост Раул мълча в мрачно вцепенение.

– Няма ли да ме придружите до дома? – попита Атос.

– Извинете, господине, следвам Ви – прошепна Бражелон.

И слезе след Атос по стълбата.

– О, тъкмо съм тук – изведнъж забеляза графът, – не бих ли могъл да видя господин д'Артанян?

– Желаете ли да ви заведе в неговото помещение? – попита Бражелон.

– Да, разбира се.

– Тогава трябва да минем по другата стълба.

И те промениха пътя; но когато стигнаха до площадката на голямата галерия, Раул видя един слуга в ливреята на граф дьо Гиш, който дотича веднага, щом чу гласа му.

– Какво има? – попита Раул.

– Една бележка, господин виконте. Господин графът узна, че сте се върнали, и ви писа веднага; от един час ви търся.

Раул се приближи до Атос, за да разпечата писмото.

– Ще позволите ли, господине? – попита той.

– Четете.

„Драги Раул – пишеше граф дьо Гиш, – трябва да поговоря веднага с вас по важна работа; зная, че сте се върнали; елате по-скоро.“

Едва младият човек дочете писмото, когато един лакей в ливреята на Бъкингам излезе от галерията и като позна Раул, се приближи почти телно към него.

– От страна на милорда херцог – каза той.

– О – извика Атос, – виждам, Раул, че влизате вече в действие като командир на армия; оставям ви, ще намеря сам господин д'Артанян.

– Бъдете тъй добър да ме извините, моля ви се – каза Раул.

– Да, да, извинявам ви. Довиждане, Раул. До утре ще си бъда у дома; сутринта ще замина навярно за Блоа, ако не получа никакви други заповеди.

– Господине, утре ще ви поднеса почитанията си. Атос си отиде.

Раул разпечата писмото на Бъкингам.

„Господин дьо Бражелон – пишеше херцогът, – от всички французи, които видях, вие ни харесвате най-много; ще имам нужда от вашето приятелство. Получих бележка, написана на отличен френски език. Аз съм англичанин и се страхувам, че не я разбирам достатъчно добре. Писмото е подписано от знатно име, това е всичко, което зная. Ще бъдете ли тъй любезен да дойдете при мене? Узнах, не сте се върнали от Блоа.

Ваш предан Вилиърз, херцог Бъкингам.“

– Ей сега ще дойда при господаря ти – каза Раул на Гишовия слуга, като го отпрати. – След един час ще бъда у господин херцога Бъкингам – прибави той, като направи с ръка знак на пратеника от страна на херцога.

КРАЙ

© 1975 Любен Велчев, превод от френски

Alexandre Dumas
Le Vicomte de Bragelonne ou Dix ans plus tard, 1847

Вторият том на романа е: „Още десет години по-късно – Луиз дьо Ла Валиер“.

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 29 януари 2007
Книжното тяло предостави Огнян Лашев.
Допълнителна редакция: dd, 2009

Издание:

Александър Дюма. Още десет години по-късно. Виконт дьо Бражелон
„Народна младеж“, София, 1975
Редактор Борчо Обретенов
Художник Борис Ангелушев
Худ. оформление Иван Стоилов
Художествен редактор Петър Тончев
Технически редактор Маргарита Воденичарова
Коректори Маргарита Георгиева и Лиляна Иванова

Alexandre Dumas, Le Vicomte de Bragelonne, Dix ans plus tard
A. Le Vasseur et Cie, editeurs. Paris

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2818>]